Dualar ve Zikirler

Unknown

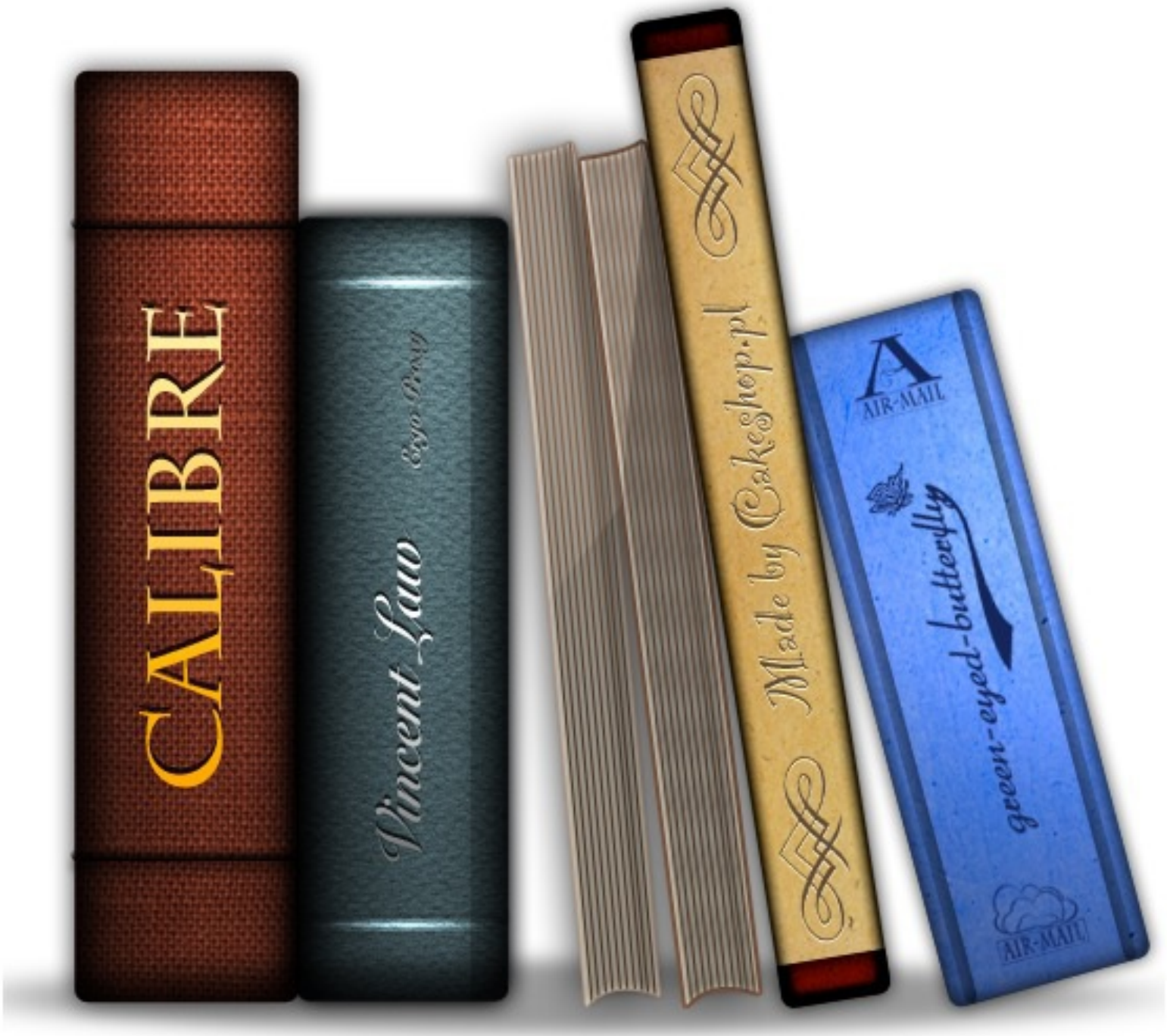

calibre 0.8.22

Kütüb-ü Sitte'den Seçme Peygamberimizden En Güzel Dualar Ve Zikirler
Gizli Ve Aşikar Bütün İşlerde İyi Niyyet Ve İhlaslı Olmak
Dua Etmenin Usul Ve Âdabı
Zikir Ve Âdabı
Gece Ve Gündüz Okunacak Dualar
Ezan'ın Fazileti
Namazda Okunacak Dualar
Namazda Teşehhud (Tahiyyat Oturuşu) Ve Okunacak Dualar
Akşam Ve Sabah Okunacak Dualar Ve Zikirler
Kur'an Okumanın Fazileti Ve Adabı
Allahu Teala'ya Hamd Etmek
Başa Gelen Ve Gelecek İşler İçin Yapılacak Duâ Ve Zikirler
Hastalık, Ölüm Ve Benzerleriyle İlgili Dualar Ve Zikirler
Özel Namazlardaki Zikirler
Zekâtla İlgili Dualar Ve Zikirler
Orucun Zikirleri
Haccın Zikirleri
Cihadın Zikirleri
Yolculuğa Çıkanın Okuyacağı Dualar Ve Zikirler
Yiyenin Ve İçenin Zikirleri
Selâm Vermek, Eve Girmek İçin İzin İstemek, Aksırana Karşılık Duâ Etmek Ve Bunlarla İlgili Meseleler
Nikahın Zikirleri Ve Bununla İlgili Meseleler
İsimler
Çeşitli Dualar Ve Zikirler
Dili Koruma
Toplu Ve Özlu Dua'lar Ve Zikirler
Tövbe Ve İstiğfar Duaları

24- TOPLU VE OZLU DUALAR VE ZİKİRLER.. 1

Resulüllahın Yaptığı Ve Tavsiye Ettiği Dualar. 1

Belalardan Korunma Ve Huzur, Sâadet İsleme Duaları: 1

Namazdan Sonra Okunacak Genel Dualar: 2

Peygamberimizin Öğrettiği Tövbe Duası: 9

24- TOPLU VE OZLU DUALAR VE ZİKİRLER

Bil ki, bu kısımla maksadımız, bir vakte bağlı kalmaksızın yahut özel bir hale ait olmaksızın bütün zamanlarda yapılması müstahab olan önemli duaları anlatmaktır.

Bil ki, bu bölüm, doğrusu çok geniştir; bunun sonuna ulaşılmaz ve onda biri ihata edilemez. Fakat ben esas olanların en önemlilerine işaret edeceğim. Bunların evveli, Allah Sübhânehu ve Teâlâ'nin peygamberlerden (Salâvatüllahi ve Selâmuhu Aleyhim) ve hayırlı kimselerden haber vemiş" olduğu Kur'anda zikri geçen dualardır. Bunlar ma'rıif olup çoktur. Re-sülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yaptığı ve başkasına öğrettiği sabit olan dualar da manası geniş sözü kısa olan bu dualardandır. Bu kısım dualar doğrusu çoktur. Geçen bölümlerde bunların bazısı zikredilmişti. Ben burada onlardan Kur'an dualarını ve geçmiş duaları içine alanları anlatacağım. Başarı Allah'tandır.

1004- Sahih isnadlarla Nûman İbni Beşir'den (Radiyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Duâ ibâdettir."[1]

1005- Güzel bir isnadla Hz. Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan riva-yetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem dualarından toplu (manası geniş, sözü kısa) olanları severdi. Bunlardan başkası ile de (özel) duâ ederdi. "[2]

1006- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah katında duadan daha iyi bir şey yoktur."[3]

1007- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seüem şöyle buyurdu:

"Kim musibet ve şiddet zamanında duasını Allah Tealâ'nın kabul etmesini severse, genişlik zamanında çok dua etsin."[4]

Resulüllahın Yaptığı Ve Tavsiye Ettiği Dualar

Belalardan Korunma Ve Huzur, Sâadet İsleme Duaları:

1008- Enes'den (Radıyalîahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in çoğunlukla duası şu idi:

"Allâhümme âtına fiddünyâ haseneten ve fi'1-âhireti haseneten ve kmâ azâbe'n-nâr."

"Allah'ım! Dünyada bi/e iyilik ver. Âhirette de bize iyilik ver ve bizi ateş azabından koru."[5]

Müslim Peygamberin şöyle dediğini rivayetine ilâve etmiştir: Enes kısa bir duâ etmek istediği zaman, bu duâ ile duâ ederdi."

1009- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

Allah'ım! Senden hidâyet, takva, iffet ve ğınâ (nefis zenginliği) İsterim."[6]

1010- Sahâbeolan Tarık İbni Eşyem El-Eşça'i'den (Radıyallahu AnhJ yapılan rivayetde demiştir ki, Bir insan İslâmı kabul ettiği zaman Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona namazı öğretir ve sonra şu kelimelerle duâ etmesini ona emrederdi:

"Allâhümmeğfir Lî Verhamnî vehdinî ve Âfinî verzuknî."

"Allah'ım beni bağışla, bana merhamet et, bana hidâyet ver, bana âf iyel ver ve beni rıziklandır)." Târık'dan Müslim'in diğer bir rivayeti şöyledir: "Bir adamın Peygambere gelip de şu şekilde konuştuğunu işitmiş-tir: Bir adam Peygambere gelip dedi ki, ya Resûlellah! Rabbimden isteyeceğim zaman nasıl söyleyeyim? Peygamber, (s.a.v) şöyle söyle dedi:

"Allâhümmeğfir lî verhamnî, ve âfinî verzuknî."

"Allahım, beni bağışla. Bana merhamet et. Bana afiyet ver. Beni rı-zıklandır.) Bu sözler senin dünya ve âhiret işlerini toparlar."[7]

1011- Abdullah İbni Amr İbni'l-As'dan (Radıyallahu Anhüma) yapı-

lan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"AHâhümme yâ musarnfe'î-kuîûbi sarif kuîûbenâ ala tâatike."

"Ey kalbleri çevirip idare eden Allah'ım! Kalblerimizi Sana itaat etmeye çevir."[8]

1012- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Belâ sıkıntısından, isyana düşmekten, kötü akıbetten ve düşmanların sevinmesinden Allah'a sığının."[9] Süfyan'dan bir rivayette o şöyle demistir: Hadisde üç madde vardır. Ben bir tane ilâve ettim; hangisini ilâve ettiğimi bilmiyorum. Bir rivayette de Süfyan demiştir: Bu maddelere bir tane ilave ettiğimde şübheliyim.

1013- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Allâhümmeinnîeûzü bikemine'1-aczi ve'I-keseli ve'I-cünbi ve'î-heremi ve'l-buhli. Ve eûzü bike

min azâbi'l-kabri ve eûzü bike min fitneti'I-mahyâ ve'l-memâti."

"Allah'ını! Ben acizlikten, tenbellikten, korkaklıktan, kocalmadan, cimrilikten Sana sığınırım. Yine kabir azabından Sana sığınırım. Hayat ve ölüm fitnesinden de Sana sığınırım." Bir rivayet şöyle: Borç yükünden ve azgın insanların üstün gelmesinden sana sığınırım."[10]

Namazdan Sonra Okunacak Genel Dualar:

1014- Abdullah İbni Amr İbni'l-Âs'dan, o da Ebû Bekir Es-Sıddîk'dan (Radıyallahu Anhüm) yapılan rivayette Ebû Bekir, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şöyle dedi:

"Namazımda duâ edeceğim bir duayı bana öğret. Peygamber (s.a.v) dedi ki, şöyle söyle:

"Allâhümme innîzaîemtü nefsî zulmen kesîren ve Iâ yağfiru 'z-zünûbe illâ ente. Feğfir lîmağfireten min indike verhamnî. İnneke ente'I-ğafûru'r-râhîmu."

"Allah'ım! Ben nefsime çok yazık ettim. Günahları ancak Sen bağışlarsın. Tarafından bana bir mağfiret buyur, bana merhamet et; çünkü Sen çok mağfiret edensin, çok merhamet edensin."[11]

Derim ki, hadisin rivayetinde "Nefsime çok zulüm ve büyükzulüm"diye iki ifade olduğu için duâ edenin her iki sözü de kullanarak "nefsime çok ve büyük zulüm ettim" demesi müstehabdır. Bu duâ her ne kadar namazda okunmak üzere varid oldu ise de, sahih, hasen ve nefis olduğundan her yerde okunması müstahab olur. Bir rivayette de: "Namazımda ve evimde okuyacağım bir duayı bana öğret" şeklindedir.

1015- Ebu Musa Eî-Eş'arî'den (Radryallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu duayı yapardı:

"Allâhümmeğfir lî hatîetî ve cehli ve israfı fî emri ve mâ ente â'lemu bihi minnî. AHâhümmeğfir lî ciddî ve hezlî ve hataî ve amdî ve küllü zâli-ke indî. AHâhümmeğfir lî ma kaddemtü ve mâ ahhartü ve mâ esrartü ve mâa'îentü vemâ entca'lemu bihîminnî. Ente'l-mukaddimu veente'lmu-ahhiru ve ente alâ külli şey'in kadîr."

"Allah'ım! Benim hatamı, cehlimi isimdeki taşkınlığı ve benden daha iyi bildiğin şeyi bana bağışla. Allah'ım! Ciddi işimi ve şakamı, hatamı ve kasden yaptığımı bağışla. Bütün bunlar bende vardır. Allah'ım! Önceden yaptığım ve yapacağım günahları, gizlediğimi ve açığa vurduğumu ve benden daha iyi bildiklerini bana bağışla. Evvel ve son Sensin. Sen her şeye kadirsin."[12]

1016- Hz. Aişe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem duasında şöyle buyururdu:

"Allâhümme innî eûzü bike min şerri mâ amiltü ve min şerri mâ lem a'mel."

"Allah'ım! ben, işlediğim şeyin şerrinden ve işlemediğimin şerrinden Sana sığınırım."[13]

1017- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılar rivayetde demiş-:i, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in dualarından biri şu idi: "

"Allâhümme innî eûzü bike min zevali ni'metike ve tehavüüli afiyete ve fec'eti ni'metike ve cemii suhtike."

"Allah'ım! Nimetinin gitmesinden, verdiğin afiyetin değişmesinden, azabının ansızın gelmesinden ve buğz ettiğin her şeyden Sana sığınırım."[14]

1018- Zeyd İbni Erkam'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: Ben size, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in söylediğinden başkasını söylemiyorum. O şöyle derdi:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'I-aczi ve'i-keseli ve'!-cubni ve'I-buhîi ve'1-hemmi ve azâbVl-kabri. Allâhümme âti nefsî takvâhâ ve zekkihâ en-te hayru men zekkâhâ ente veliyyühâ ve mevlâhâ. Allâhümme innî eûzü bike min ilmin la yenfeu ve min kalbin lâ yahşeu ve min nefsin lâ teşbeu ve min daveti yüstecâbu lehâ."

"Allah'ım! Acizlikten, tenbellikten, korkaklıktan, cimrilikten, üzüntüden, kabir azabından ben Sana sığınırım. Allah'ım! Nefsime takvasını ver ve onu günahlardan temizle. Sen onu temizleyenin en hayırlısısın. Sen onu koruyansın, onu idare edensin. Allah'ım! Fayda vermeyen bir ilim-den, korkmayan bir kulluk'n, doymayan bir nefisten ve kabul olunma- bir duadan ben Sana sığınırım."[15]

1019- Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona:

"Allâhümmehdinî ve seddinî."

"Allah'ım, beni hidâyete erdir ve beni düzelt" de, buyurdu." Bir rivayette de:

"Allah'ım! Senden hidayet ve doğruluk isterim." söyle, buyurdu.[16]

1020- Sa'd îbni Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir bedevi gelip:

Yâ Resûleîlah! Bana söyleyeceğim bir duâ öğret, dedi. Peygamber (s.a.v) dedi ki, şöyle söyle:

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehû lâ şerike Iehû. Aîlâhu ekberu kebîran ve'l-hamdu IiİlâhiI kesîran. Sübhânellâhi rabbi'l-âlemîn. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-azîzi'l-hakîm."

'Allah dan başka ilâh yoktur; yalnız o vardır. Ortağı yoktur. Allah çok çok büyüktür. Allah'a çok hamd olsun. Âlemlerin Rabbı noksanlıklardan münezzehtir. Kuvvet ve kudret ancak Allah'ındır. O, her şeye üstün gelendir, hikmet sahibidir," Adam:

Bu sözler Rabbim için, bana ne var? dedi. Peygamber (s.a.v), sen şöyle söyle dedi:

"Allâhümmeğfir lî verhamnî vehdinî verzuknî ve âfinî.

"Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni hidâyete erdir, bana rızık ver ve bana afiyet ihsan et." "Ravi "Bana afiyet ihsan et" sözünde (söylenip söylenmediğinde) şübheye düşmüştür.[17]

1021- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle derdi:

"AMhümme ashh lî dînî ellezî huve ısmetü enırî ve ashh lî dünyâye elletî fîhâ meâşî ve ashh lî âhiretî elleti fîhâ meâdî ve'c-alilhayâte ziyâde-ten lî fî külli hayrın vec'alilmevte ve râhaten lî min külli şerrin."

"Allah'ım! İşimin dayanağı olan dinimi düzelt. İçinde geçimim olan dünyamı bana yararlı yap. Dönüş yerim olan âhiretimi de düzelt. Her hayır hakkında hayatımı ziyade yap. Ölümü de her kötülükten uzak bana bir rahatlık kıl."[18]

1022- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre Re-sûlüüah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi:

"Allâhümme leke eslemtü ve bike âmentü ve aleyke tevekkeltü ve iley-ke enebtü, ve bike hâsemtü. Allâhümme innî eûzü biizzeüke lâ ilahe illâ ente entuziiîenî. Ente'l-hayyüllezî lâ yemûtü. Ve'1-cinnü ve'i-insu yemü-tûne."

"Allah'ım! Sana teslim oldum, Sana iman ettim, Sana güvendim, Sana yöneldim, Senin gücünle mücedele ettim. Allah'ım! Seni sapıtmaktan Senin üstün kudretinle Sana sığınırım, senden başka İlâh yoktur. Sen ölmeyen hayat sahibisin. Cinler ve insanlar ise ölürler."[19]

1023- Büreyde'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir adamın şöyle dediğini dinlemiştir:

"Allâhümme innî es'elüke biennî eşhedü enneke ente'llâhu lâ ilahe illâ ente'l-ehadü's-samedü ellezî lem yelid velem yüledlem yekûn lehû küfü-ven ehad."

"Allah'ım! Senden başka ilâh olmadığına, kimseye muhtaç olmayan bir varlık olduğuna, doğmadığına ve doğurulmadığma, hiç kimsenin kendisine denk bulunmadığına ben şahidlik ederek senden istiyorum." Bunun üzerine peygamber (s.a.v): Gerçekten sen öyie bir isim ile Allah'dan istedin ki, o isimle kendisinden istenince verir, ona duâ edilince kabul eder, buyurdu."[20]

Bir rivayette de şöyledir: "Gerçekten sen, Allah'dan en büyük ismi ile istedin." Tirmizi demiştir ki, bu hasen hadistir.

1024- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre: "Kendisi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'le beraber oturuyordu. Bir adam da namaz kılıyordu. Sonra o odam duâ etti:

"Allâhümme innî es'elüke bienne leke'l-hamdü. Lâ ilahe illâ ente'l-mennânü bedî's-semâvâti ve'i-arzı. Yâ ze'1-celâli ve'1-ikrâmi. Yâ hayyu, yâ kayyumu."

"Allah'ım! Hamd Sana mahsus olmak. Senden başka ilâh bulunmamak, göklerin ve yerin yaratıcısı bulunan İhsan sahibi olman itibariyle Senden istiyorum. Ey celâl ve ikram sahibi! Ey her şeyi tasarrufunda tutan ölümsüz varlık!.." Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Gerçekten bu adam Allah Tealâ'ya öyle büyük ismi ile duâ etti ki, bununla duâ edilince Allah kabul eder, bununla kendisinden istenince verir, buyurdu. "[21]

1025- Sahih isnadlarla Hazreti Âişe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu sözlerle duâ ederdi:

"Allâhümme innî eûzü bike min fitnetVn-nâri ve azâbi'n-nâri ve min şerri'1-ğmâ ve'I fakrı."

"Allah'ım! Ateşin fitnesinden ve ateşin azabından, zenginliğin ve fakirliğin şerrinden Sana sığınırım."[22]

1026- Ziyâd İbni İlâka'den o da amcasından ki, amcasının ismi Kutbe

Ibni Mâlik'dir- (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi:

"Allâhümme innî eûzü bike min münkerâti'l-ahlâki ve'1-a'mâli ve'l-ehvâi."

"Allah'ım! Ahlakın, amellerin ve nefis isteğinin fenalıklarından Sana sığınırım."[23]

1027- Şekel İbni Humeyd'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir.

Yâ Resûlellah! Bana bir duâ öğret, dedim, şöyle söyle dedi: .

"Allâhümme innî eûzü bike min şerri sem 'î ve min şerri basarî ve min şerri lisânî ve min şerri kalbî ve min şerri meniyyi."

"Allah'ım! Kulağımın kötülüğünden, gözümün kötülüğünden, dilimin kötülüğünden, kalbimin kötülüğünden ve (haram işlemeye sebeb olabilecek) menimin kötülüğünden Sana sığınırım."[24]

1028- Sahih isnadlarla Enes'den (Radıyailahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem söylerdi:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'i-berasi ve'1-cünûni ve'1-cüzzâmi ve seyyi'l-eskâmi."

"Allah'ım! Alaca hastalığından, delilikten, cüzzamdan ve hastalıkların kötülüğünden Sana sığınırım. "[25]

1029- Şahabı olan Ebû'l-Yesr'den (Radıyaîlahu Anh) yapılan rivayetde, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle duâ ederdi:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hedmi ve eûzü bike mine't-tereddî ve eûzü bike mine'l-ğarakı ve'î-harakı ve'l-heremi ve eûzü bike en yetehabbetaniye'ş-şeytânü inde'l-mevti ve eûzü bike en emûte

fî sebîlike mudbiran ve eûzü bike en emûte ledîğan."

"Allah'ım! Bina yıkıntısından, uçuruma düşmekten Sana sığınırım. Yine Boğulmaktan, yangından ve kocalmaktan Sana sığınırım. Ölüm anında beni Şeytanın çarpmasından Sana sığınırım. Yine Senin yoluna arka vererek ölmemden Sana sığınırım. Yine zehirlenip ölmemden Sana sığınırım.*' Diğer bir rivayettede "Kader ve üzüntü ile ölmekten Sana sığınırım" şeklindedir.[26]

1030- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'1-cû feinnehu bi'se'ddacîu ve eûzü bike minc'İ-hiyâneti feinnehâ bi'seti'l-bitânetü!"

"Allah'ım! Açlıktan Sana sığınırım; çünkü o (insanı terk etmeyen) ne kötü arkadaştır! Yine hıyanet etmekten Sana sığınırım; zira o ne kötü gizli bir huydur!.."[27]

1031- Hz. Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre bir mükâ-teb (âzâd edilmek için maJ ödemek üzere efendisi ile sözleşme yapan köle) kendisine gelip:

Ben sözleşmemde acziyete düştüm (borcumu ödeyemiyorum), bana yardım et, dedi. (Hazreti Ali ona),

Üzerinde dağ kadar borç olsa onu senden ödeyecek olan Resûlüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem'in bana öğretmiş olduğu sözleri sana öğreteyim mi? dedi. Sen şöyle söyle:

"Allâhümme'k fim bihelâlike an harâmİke ve ağninî bifadlike ammen sivâke."

"Allah 'im! Senin helâl nzıklannla beni haramdan koru ve lü t tunla Senden başkasına muhtaç kılma."[28]

1032- İmrân İbnü'l-Husayn'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan riva-- Nyefe göre, Peygamber Salîallahu Aleyhi ve Sellem, İmrân'm babası Hu-sayn 'e, kendileriyle duâ edeceği şu iki sözü öğretti:

"Allâhümme eihimnî rüşdî ve e'iznî min şerri nefsî.

"Allah'ım! Bana hidâyetimi ilham et ve nefsimin kötülüğünden beni koru."[29]

1033- zayıf bir isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem şöyle duâ ederdi:

"Allâhümme innîeûzü bike mine'ş-şikâkı ve'n-nifâkı ve su'i'l-ahlâkı."

"Allah'ım! Çekişip düşmanlık etmekten, iki yüzlülükten ve kötü ahlâktan Sana sığınırım."[30]

1034- Şehr İbni Havşeb'den yapılan rivayetde demiştir ki, ben Ümmü Sele-me'ye (Radıyallahu Anha):

Ey mü'minlerin annesi! Resûlüüah Salîallahu Aleyhi ve Sellem yanında olduğu zaman en çok yaptığı duâ hangisidir? dedim. Dedi ki, çoğunlukla duası .şu İdi:

"Yâ mukallibe'l-kulûbi, sebbk kalbî alâ dînike."

"Ey kalbleri halden hale çeviren! Benim kalbimi dinin üzere sabit kıl."[31]

1035- Hazreti Âişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi:

"Aliâhümme âfinî fî cesedi ve afini fî basari ve'c-alhü'1-varise minnî lâ ilahe illâ ente'l-haiîmu'l-kerîmu. Sübhânellâhi rabbi'l-arşi'lazîmi ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn."

"Allah'ım! Bedenime afiyet ver. Gözüme de öyle bir afiyet ver ki, benim arkamda kalsın (ölünceye kadar görme nimetinden beni mahrum bı-

rakma). Senden başka İlâh yoktur. Sen Halimsin, Kerimsin (günahkârlara acele azâb vermezsin, ikramın boldur.) Büyük Arş'ın Rabbı olan Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir. Hamd da âlemlerin Rabbine mahsustur. "[32]

1036- Ebû'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Şu sözler Dâ-vud Aleyhisselâm'ın dualarından idi:

"Allâhümine innî es'elüke hubbeke ve hubbe men yuhıbbuke ve'l-amelellezîyubelliğunî hubbeke. Allâhümme'c~a! hubbeke ehabbe Heyye min nefsî ve ehli ve mine'l-mâi'l-bândi."

"Allah'ım! Senden Senin sevgini ve Seni sevenlerin de sevgisini ve beni Senin sevgine ulaştıracak ameli istiyorum. Allah'ım! Senin sevgini, nefsimi, ailemi ve soğuk suyu sevmekten daha ziyade yap."[33]

Yunus (A.S)'ın Yaptığı Duâ:

1037- Sa'd İbni Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anhü) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Yunus peygamber balığın karnında iken Rabbine ettiği duâ şu idi:

"Lâ ilahe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâîimîn."

"Senden başka ilâh yoktur. Bütün noksanlıklardan münezzehsin. Ben, (nefsine yazık edenlerden oldum." Müslüman bir adam herhangi bir şey için bu sözlerle duâ ederse, muhakkak surette Allah onu kabul eder."[34]

1038- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde: "Bir adam Peygamber Sallailahu Aleyhi ve Selleme gelip:

— Duanın hangisi daha faziletlidir? dedi. Peygamber (s.a.v):

— Sen, Rabbinden dünyada ve âhirette afiyet iste, buyurdu. Sonra adam ikinci günde peygambere gelip:

— Yâ Resûlellah! Duanın hangisi daha faziletlidir? Peygamber (s.a.v) ona aynı şeyi söyledi. Sonra adam üçüncü gün peygambere gelip ona aynı sözü söyledi. Peygamber (s.a.v): Sana dünyada afiyet verilince ve âhirette de sana verilince gerçekten kurtulmuş oldun, dedi."[35]

1039- Abbas îbni Muttalib'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Dedim ki, yâ Resûlellah! Bana bir duâ öğret de onunla Allah Tealâ'dan isteyeyim. Resûlüllah (s.a.v):

— Allah'dan afiyet isteyin, dedi. Bir kaç gün bekledikten sonra ben gelip:

— Yâ Resûlellah! Yâ Resûlellah bana bir şey öğret de onunla Allah Tealâ'dan isteyeyim, dedim. Bunun üzerine:

— Ey Abbas, ey Allah'ın Resulünün amcası! Allah'dan dünya ve âhi-ret için afiyet isteyin, buyurdu.[36]

1040- Ebû Ümâme'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, öyle çok duâ yaptı ki, ondan hiç bir şey ezberlenemedi. Ben:

Yâ Resûlellah! Öyle çok duâ ettin ki, ondan hiç bir şey ezberleyeme-dik, dedim. Bunun üzerine:

Bunların hepsini toplayan duayı size söyleyeyim mi? Şöyle söylersin dedi:

"Aüâhümme innî es'elüke min hayrın mâ se'eîeke minhu nebiyyuke muhammed (saîlaîlahu aleyhi ve sellem) ve ne'ûzü bıke min şerri mesteâzeke minhu nebbiyuke muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ente'~ hmüsteânü ve aîeyke'l-belâğu ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh."

"Allah'ım! Senin peygamberin Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem hayır olarak Senden neyi istedi se ben onu Senden isterim. Hangi kötülükten de Senin peygamberin Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem Sana sığınmışsa, biz de ondan Sana sığınırız. Sen yardım istenensin ve dilekler kendisine ulaştırılansın. Allah'dan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur."[37]

1041- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resû-Iüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurmuştur.

"Yâ Ze'I-Celâli Ve'1-İkrâm (ey celâl ve ikram sahibi) diyerek duaya devam ediniz."[38]

1042- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle duâ ederdi:

"Rabbi e'innî ve lâ tü'in aleyye, Vensurnîvelâ tensur aleyye. Vemkürli ve lâ temkür aleyye ve yessir hüdâye vensurnî ala. men beğa aleyye rabbi'c-alnî leke şâkiran leke zâkiran, leke rahiben, leke mitvâan, ileyke mucîben ev münîben tekabbel tevbetî veğsil havbeti ve ecib daveti ve sebbit hücceti vehdi kalbi ve seddid lisânî veslüî sehîmete kalbî."

"Rabbim, bana yardım et, Aleyhime yardım etme. Bana başarı ver, aleyhime başarı verme. (Düşmanlara haberleri olmaksızın) belâ ver, aleyhime verme. Hidâyetimi kolaylaştır ve bana isyan edene karşı bana zafer ver. Rabbim, beni Sana şükreden, Seni zikreten, Senden korkan, Sana itaat eden, Sana icabet eden yahut Sana yönelen yap. Benim tevbemi kabul et, günâhımı yıka, duamı kabul et, dâvamı sabit kıl, kalbime hidâyet ver, dilimi düzelt ve kalbimin kıskançlığını gider."[39]

1043- Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona şöyle söyle dedi:

"Allâhümme innies'elüke minel-hayri küllihi âcilihî ve âcilibimâ alimcü minhu ve mâ iem âlem. Ve eûzü bike mîne'şşerri küllihîâcilihî ve âcilihi mâ alimtü minhu ve mâ İem a'lem ve es'elüke'I-cennete ve mâ karrebe ileyhâ min kavlin ev amelin vee'ûzü bike mine'n-nâri ve mâkarrabe iîey-hâ min kavlin ev amelin ve es'eîüke hayre mâseelekebihîabdüke ve resû-lüke muhammedün (sallallahu aleyhi ve selleme) ve eûzü bike min şerri meztezeke minhu abdüke ve resûluke muhammedün (sallallahu aleyhi ve selleme) ve es'eîüke mâ kazayte lîmin emrin en tec'ale âkıbetehu reşeden."

"Allah'ım! Hayrın hepsini Senden istiyorum, hem dünyadakini hem de âhirettekini. Hayırdan bildiğimi ve bilmediğimi de istiyorum. Ben Senden cenneti ve söz ile amelden ona yaklaştıran şeyi istiyorum. Ateşten ve söz olsun yahut amel olsun bunlardan ateşe yaklaştıran şeylerden de Sana sığınırım. Senin kulun ve Peygamberin Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Senden istediği şeylerin hayırlısını ben Senden istiyorum. Senin kulun ve Peygamberin Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sana sığındığı şeylerin şerrinden Sana sığınırım. Benim için takdir ettiğin işin akıbetini selâmet kılmanı Senden İstiyorum. "[40]

1044- İbni Mes'ud'dan rivayete göre, demiştir ki şu sözler Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in dualarından idi:

"Allâhümme innâ nes'elüke mûcibâti rahmetike ve azâitne mağfireti-ke vesseîâmete min külli ismin ve'lğanîmte min külli binin ve'îfevze bi'î-cennete vennecâte minennâr."

"Allah'ım! Senin rahmetini gerektirenleri ve mağfiretinin büyüğünü, her günahdan selâmeti ve her iyilikten de mükâfat, cennete ulaşmayı ve ateşten kurtulmayı Senden isteriz."[41]

Peygamberimizin Öğrettiği Tövbe Duası:

1045- Câbir İbni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, Câbir demiştir ki, "bir adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selleme gelip şöyle dedi: Günahlardan yazık oldu bana, vay başıma!... İki kez yahut üç kez söyledi. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona dedi ki, sen şöyle söyle:

"Allâhümme mağfiretüke evsau min zünûbî verahmetüke ercâ indîmin amelî."

"Allah'ım! Senin mağfiretin benim günahlarımdan çok daha geniştir, rahmetin de benim nazarımda yaptığım amelden çok daha güvencelidir."

Adam bu sözleri söyledi. Sonra geygamber (s.a.v) ona bu duayı tekrarla dedi. Adam tekrarladı. Sonra tekrarla dedi, adam da tekrarladı. Bunun üzerine peygamber (s.a.v) ona: haydi kalk, günahların bağışlanmıştır, dedi."[42]

1046- Ebû Ümâme'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayette demiştir ki, Resûlüllah Saİlallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

Yâ erhamerrâhimîn. (Ey merhamet edenlerin en merhametlisi!) diyen kimse için Allah'ın görevli bir meleği vardır. Kim bunu üç defa söylerse, melek ona şöyle der: Merhamet edenlerin en merhametlisi (olan Allah) sana teveccüh etmiştir. iste..."[43]

---

[1] EbuDâuid. Tirmizî. Nesâî. İbni Milce. Ahnıed b. Hanbcl. Uılıârî, el-tdebül-Müfred.

[2] Ebû Dâvud. Alımcı b. Hanbel.

[3] Tirnıizî. İbni Mâce.

[4] Tirmizî. Hâkim, el-Müstedrek.

[5] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[6] Müslim. Tirmizî.

[7] Müslim.

[8] Müslim.

[9] Buharı, Müslim, Nesâî.

[10] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[11] Buharı. Müslim. Tirmizî. Nesâî

[12] Buharı. Müslim.

[13] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[14] Müslim. Ebû Dâvud

[15] Müslim. Tirmizî. Nesâî

[16] Müslim.

[17] Müslim.

[18] Müslim.

[19] Buhârî. Müslim.

[20] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. Ahmed b. Hanbel.

[21] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. Nesâî. Hâkim, el-Müstedrek.

[22] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. İbni Mâce. (Tirmizî, bu hadis hasendir, sahihdir, demiştir.)

[23] Tirmizî. Hâkim. İbru Hibbân. (Tirmizî, bu hasen hadistir, demiştir.)

[24] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Hâkim. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[25] Ebû Dâvud. Nesâî.

[26] Ebû Dâvud. Nesâî. Hâkim, eİ-Müstedrek.

[27] Ebû Dâvud. Nesâi.

[28] Tirmizî.

[29] Tirmizî. (Tirmizî. hasen hadistir deniştir.)

[30] Ebû Dâvud. Nesâî.

[31] Tirmizi. Müstedrek. (Tirmizı, hasen hadistir, demiştir.)

[32] Tirmizî. Hâkim, el-Müstedrek.

[33] Tirmizî. (Tirmizî, hasen hadistir demiştir.)

[34] Tirmizî. Hakim Ebû Abdullah demiştir ki, bu hadisin İsnadı sahihtir.)

[35] Tirmizî. İbn Mâce. (Tirmizî, bu hadis hasendir, demiştir.)

[36] Tirmizî. İbn Mâce. (Tirmizî, bu hadis hasendir, demiştir.)

[37] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[38] Tirmizî. Nesâî.

[39] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbn Mâce. Ahmed b. Hanbel. Nesâî, fil-yevmi velleylefi. (Tirmizî, bu sahih olan hasen hadistir, demiştir.

[40] Ahmed b. Hanbel. İbn-i Mâce. İbn-i Hibbân. Hâkim.

[41] El-Müstedrek.

[42] Hâkim, el-Müstedrek.

[43] Hâkim, el-Müstedrek.

25- TÖVBE VE İSTİĞFAR DUALARI. 1

Seyyidii'l-İstiğfâr Duası (İstiğfarın Büyüğü): 2

Sabahtan Akşama Kadar Susup Konuşmamanın Yasaklığı 4

İslam İnancının Temelini Oluşturan Hadisler: 4

25- TÖVBE VE İSTİĞFAR DUALARI

Bilinmelidir ki bu bölüm gözetilmesi ve üzerine devam edilmesi gereken konuların en önemlisidir. Bunu geciktir-dim ki, kitabın mağfiret dileği ile son bulması, ömrümüzü kerim olan Allah'ın mağfireti ile tamamlamaya hayırlı bir yorum oîsun. Biz bu mağfireti ve diğer hayır çeşitlerini hem kendim için, hem dostlarım, hem de diğer müslümanlar için istiyorum. Amîn...

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Günâhların için mağfiret dile ve sabah akşam Rabbine hamd ederek tesbihde bulun. (Sübhânellâhi ve Bihamdihi, söyle.)"[1]

Yine Allah Tealâ:

"Günâhın için ve erkek-kadin mü'minler için mağfiret dile," buyurmuştur.[2]

"Allah'dan mağfiret dileyiniz. Muhakkak surette Allah'ın mağfireti boldur, merhameti geniştir."[3]

"Yasaklardan sakınanlar için Rableri yanında (ağaç ve meskenleri) altlarından nehirler akan cennetler vardır. Orada devamlı kalacaklardır. Hem de tertemiz zevceler vardır. (En büyük nimet olan) Allah'ın rızası vardır.

Allah kullarını (her hal ve hareketleri ile) görendir. (Allah'ın azabından korkup) yasaklardan sakınan o mü'minler duâ edip derler: Ey Rabbimiz! Biz iman ettik, bizim günahlarımızı bağışla ve bizi ateş azabından koru. Onlar sabredenler, sadakat gösterenler, Allah'a ibâdet edenler ve seher vakitlerinde mağfiret dileyenlerdir."[4]

"Sen (ey peygamberim) o inkarcıların içinde iken Allah onlara azâb edecek değildi. Allah'dan mağfiret dilerlerken de Allah onlara azâb edecek değil."[5]

"O kimseler ki, bir kötülük yaptıkları zaman yahut nefislerine zulmettikleri zaman, hemen Allah'ı anarlar ve günahları için mağfiret dilerler. Allah'dan başka günahları kim bağışlayabilir! Hem de onlar bildikleri halde, yaptıkları günah üzerinde ısrar etmezler."[6]

"Kim bir kötülük işlerse yahut (Allah'a isyan sureti ile) kendine yazık ederse, sonra da Allah'dan mağfiret dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı, çok merhamet edici bulur."[7]

Rabbinizden mağfiret isteyin, Sonra O'na tevbe edin."[8]

Allah Tealâ Nuh'dan haber vererek şöyle buyurmuştur:

"Dedim ki, Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü o çok bağışlayan-dır."[9]

Allah Tealâ Hud peygamberden haber vererek şöyle buyurmuştur:

"Ey Kavmim! Rabbinizden mağfiret isteyin sonra O'na tevbe edin."[10] Mağfiret dilemek konusunda âyetler çok olup bilinmektedir. Yazdığımız bir kısım âyetlerle uyarma elde edilmiş olur.

Mağfiret dileme üzerinde rivayet edilen hadisler çok olduğundan onlara nihayet vermek mümkün olmaz. Fakat ben bunların bir kısmına işaret edeceğim:

1047- Sahâbî olan El-Eğarru'l-Müzenî'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Benim kalbime bir dalgınlık gelir. Ben de günde yüz defa Allah'a istiğfarda bulunurum."[11]

1048- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, ben Resûlüllah Salİallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim: "Allah'a yemin ederim ki ben, günde yetmiş defadan çok Allah'dan mağfiret dilerim ve ona tevbe ederim."[12]

Seyyidii'l-İstiğfâr Duası (İstiğfarın Büyüğü):

1049- Şeddad İbni Evs'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"İstiğfarın başı, kulun şöyle demesidir:

"Allâhümme ente rabbî Iâ ilahe illâ ente. Halaktenî ve ene abdüke ve ene ala ahdike ve va'dike ve mestetâtü e'ûzü bike min şerri mâ sana'tü ebûu leke bini'metike aleyye ve ebû'u bizenbî. Feğfir lî. feinnehû lâ yeğfiru'z-zünûbe illâ ente."

"Allah'ım! Sen Rabbimsin. Senden başka İlâh yoktur. Sen beni yarattın, ben Senin kulunum. Sana verdiğim (tevhidden ibaret) söz ve va'd üzereyim, gücüm yetesiye.. Yaptığım şeylerin kötülüğünden Sana sığınırım. Bana olan nimetini itiraf ediyorum. Günahımı da itiraf ediyorum. Beni bağışla; çünkü Senden başkası günahları bağışlayamaz; ancak Sen bağışlarsın. Kim bu sözlere kesinlikle inanarak gündüz bunları söyler de o gün akşamlamadan önce ölürse, o kimse cennet ehlindendir. Kim de bu sözlere kesinlikle inanarak bunları geceleyin söylerde, sabahlamadan önce ölürse, o kimse cennet ehlindendir."[13]

1050- İbni Ömer'den (Radıyallahu Tealâ Anhüma) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır:

"Biz bir meclisde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yüz defa:

"Rabbiğfir lî ve tüb aleyye inneke ente't-tevvâbü'r-rahîm."

"Rabbim, beni mağfiret et, tevbemi kabul et. Sen (evbeleri çok çok kabul eden merhamet sahibisin, dediğini sayardık."[14]

1051- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur" Kim istiğfara devam ederse Allah ona her darlıktan bir çıkış, her üzüntüden bir rahatlık verir ve ummadığı yerden ona rızık ihsan eder."[15]

1052- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur.

"Canım kudret elinde olana yemin ederim ki, eğer günah işlemeseydi-niz, Allah sizi giderirdi de günah işleyen bir kavim getirirdi. Onlar Al-lah'dan mağfiret dilerlerdi. Allah'da onları bağışlardı."[16]

1053- Abdullah İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Teafâ Anh) yapılan rivayete göre: "Üç defa duâ etmek ve üç defa istiğfarda bulunmak Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hoşuna giderdi."[17] Bu hadis toplu dualar bölümünde az önce geçmişti.

1054- Ebû Bekir Es-Sıddîk'm (Radıyallahu Anh) azadlısından yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Günde yetmiş defa günaha dönse bile, istiğfarda bulunan kimse, günahda ısrar etmiş olmaz."[18]

1055- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah

Tealâ buyurdu: Ey insanoğlu! Sen bana duâ ettiğin ve benden umduğun müddet, senden olan günahları sana bağışlarım; ve ey insanoğlu, senin günahların gökteki bulutlara kadar olsa bile beis görmem. Sonra benden mağfiret dilesen, seni bağışlarım. Ey insanoğlu! Eğer yer dolusu günahlarla bana karşı çıkıpda sonra hiç bir şeyi bana ortak koşmayarak (küfür üzerinde olmayarak ölüp) bana geiirsen, ben de sana yer dolusu mağfiret ihsan ederim."[19]

1056- Güzel bir isnadla Abdullah İbni Büsr'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Amel defterinde çok istiğfar bulan kimseye ne mutlu!. .."[20]

1057- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim:

"Esteğfirullahelİezîlâilahe illâ huve'î-hayyu '1-kayyûmu ve etûbü ileyhi."

"Hayat sahibi olup her şeyi idare edip ayakta tutan, kendisinden başka hiç bir ilâh bulunmayan Allah'dan mağfiret dilerim." derse savaştan kaçmış olsa bile, günahları bağışlanır."[21]

Derim ki, bu bölüm doğrusu çok geniştir. Bunu kısaltmak konuyu kavrama bakımından daha kolaydır. Bunun için bu kadarla yetiniyoruz.

İstiğfar ile ügili olarak Rebî İbni Huseym'den (Radıyallahu Anh) şu söz nakledilmiştir. O demiştir ki: Sizden hiç biriniz, "Esteğfirullahe ve etûbü ileyhi." "Allah'dan mağfiret dilerim ve ona îevbe ederim" demesin bunu söylemek günah ve yalan olur; eğer günahından tevbe etmemişse... Doğrusu şöyle demelidir: ALLÂHÜMME'ĞFİR LÎ VE TÜB ALEYYE. (Allah'ım beni bağışla ve tevbemi kabul et.) Allah'ım beni bağışla ve tevbemi kabul et, diye söylediği söz güzeldir. Fakat Alîah'dan mağfiret dilerim, sözünü kerih görmesi ve onu yalan sayması görüşüne katılmayız. Çünkü "Esteğfirullah" sözünün manası, Allah'ın mağfiretini dilerim, demektir. Burada yalan yoktur. Bundan önce geçen îbni Mes'ud'-un hadisi bunu reddetmeye yeterlidir.

Fudayl'dan (Radiyallahu Anh) rivayet edilmiştir: Günahı söküp atmadan istiğfar yapmak, yalancıların tevbesidir. Allah kendisinden razı olsun, Râbia El-Adeviye'den nakledilen söz buna yakındır. O şöyle demiştir: Bizim istiğfarımız, çok istiğfara muhtaç olur. (Günahları kökünden atarak tevbe etmediğimizden çok istiğfarda bulunmamız gerekir,)

Kabe'nin örtülerine tutunarak bir A'rabî'in şöyle dediği nakledilmiştir: Allah'ım! Günahlarıma ısrarla senden mağfiret dilemem yüzsüzlüktür. Senin afv ve mağfiretinin genişliğini bildiğim halde, istiğfarda bulunmayı terk etmem de aciziyettir. Bana muhtaç olmadığın halde, bana ne kadar çok nimetlerle şefkat gösteriyorsun. Ben ise, sana muhtaç olduğum halde günahlarla buğzunu kazanıyorum. Ey söz verdiği zaman onu yerine getiren, azabla korkutunca da bağışlayıp afv eden Allah! Benim büyük günahımı senin büyük afvimn içine koy; ey merhamet edenlerin en merhametlisi!..

Sabahtan Akşama Kadar Susup Konuşmamanın Yasaklığı

1058- Güzel bir isnadla Hz. Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan riva-yetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle ezberledim: "Buluğa erdikten sonra yetimlik yoktur. (Çocuk malına ve işine sahib olur). Birgün akşama kadar (cahiliyet devrinde yapıldığı gibi) susup konuşmamak yoktur. (Hayırlı şeyler söylenir, zikir yapılır). "[22]

İmam Ebu Selman EI-Hattabî'den (Radıyallahu Anh) "Meâlimu's-Sünen'de rivayet edilmiştir. O, bu hadisin açıklamasında şöyle demiştir: Cahiliyet devri insanlarının âdetlerinden ve ibâdetlerinden biri de susmak idi. Onlardan biri ibâdet maksadıyla tenhaya çekilir ve gece-gündüz susar ve konuşmazdı. Müslümanlar bundan yasaklandılar. Zikretmekle ve hayırlı söz söylemekle emredildiler.

1059- Kays İbni Ebi Hâzim'den (Allah ona rahmet etsin) yapılan riva-yetde, o şöyle demiştir: Ebû Bekir Es-Sıddîk Ahmes kabilesine Zeyneb adındaki bir kadının yanına vardı. Onu konuşmuyor bir halde gördü. Bunun üzerine şöyle dedi: Bu kadında ne var ki, konuşmuyor? (Yanında bulunanlar) dediler: O konuşmamayı kasdetmiştir. Ebû Bekir ona konuş; çünkü bu yaptığın helal olmaz. Bu cahiliyet işlerindendir, dedi. O da konuştu.

İslam İnancının Temelini Oluşturan Hadisler:

Bu bölümle ilgili meseleleri tamamlamış oldum. Şimdi bunlara konuyu tamamlayacak bazı hadisleri ilâve edip güzel bir şekilde bölüme son vermeyi uygun gördüm. Bunlar da İslâm'ın dayanağı olan hadislerdir. Bunlar üzerinde âlimlerin dağınık şekilde ihtilâfları vardır. Benim ilâve ettiklerimle beraber onların sözlerinin toplamı otuz kadar hadistir.

1060- Birinci hadis, Ömer İbni'l-Hattab'ın (Radıyallahu Anh) hadisidir: "Ameller niyetlere göredir."[23] Bu kitabın başında açıklaması geçmişti.

1061- İkinci hadis: Hz. Âişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyie buyurmuştur: Bu üzerinde bulunduğumuz bu şeriatımız üzerine şeriattan olmayan bir şeyi icad edenin işi reddir (o bizden değildir).[24]

1062- Üçüncüsü: Numan İbni Beşir'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: ('Helal bellidir (açıktır). Haram da bellidir. Bunların arasında şübheli şeyler vardır. İnsanların çoğu onları bilmez. Kim şübhelerden sakınırsa, dinini ve şerefini kurtarmış olur. Kim şübheli şeyler içine düşerse, haram içine düşer. Bunun hali, yasak bölge çevresinde hayvan otlatan çobana benzer. Yasak bölgeden faydalanmaları yakın olur. Dikkat edin, her idarecinin yasağı vardır. Allah Tealâ'nm yasağı da haramlarıdır. Dikkat edin! Bedende bir et parçası vardır ki, o düzeldiği zaman bütün beden düzelir. O bozulduğu zaman da bütün beden bozulur. Dikkat edin! Ö et parçası kalbdir."[25] Bu hadisi Sahihayn'da rivayet ettik.

1063- Dördüncüsü: İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, sadık olan ve doğrulanan Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize anlatmıştır: "Sizden her birinizin yaratılışı annesinin karnında kırk gün nutfe olur. Sonra bu kadar zaman kan pıhtısı olur. Sonra bu kadar zaman et parçası olur. Sonra melek gönderilir de ona ruh üfürür ve dört sözle emredilir: Rızkını, ecelini, amelini şakî yahut said olduğunu yazmakla... Kendisinden başka İlâh olmayan Allah'a and olsun ki, sizden biriniz cennet ehlinin işini yapar; öyle ki onunla cennet arasında ancak bir arşın kalır. Kader üzerine geçer de cehennem ehlinin amelini işler. Böylece cehenneme girer. Sizden biriniz de, cehennem ehlinin amelini işler; öyle ki, onunla cehennem arasında ancak bir arşın kalır. Sonra onun üzerine kader geçer de, cennet ehlinin işini yapar. Böylece cennete girer."[26]

1064- Beşincisi: Hasan İbni Ali'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah'dan şöyle dediğini ezberledim:

"(Söz ve hareketlerden) sana şübhe verenleri bırak da, sana şübhe vermeyen (sağlam ve kesin) şeylere bak (onları yap)."[27]

1065- Altıncısı: Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi

ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"İnsan'ın gereksiz olan şeyleri terk etmesi, onun güzel İslâm oluşundandır."[28]

1066- Yedincisi: Enes'den (Radıyallahu Anh) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Hiç biriniz kendi nefsi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe (kemal üzere) iman etmiş olmaz. "[29]

1067- Sekizcisi: Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah Tealâ (bütün noksanlıklardan münezzeh olup) pâkdir; ancak pâk (ve temiz olan) şeyi kabul eder. Allah Tealâ peygamberlere emrettiği şeyi mü'-minlere de emretmiştir. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Ey peygamber! Pâk (temiz ve helâl) şeylerden yeyin ve salih amel işleyin. Ben sizin yaptıklarınızı biliyorum."[30] Yine Allah Tealâ:

"Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz pâk (helâl ve temiz) şeylerden yeyin." buyurmuştur.[31]

Sonra peygamber (hadisde sözü geçen) adamın durumunu anlatarak dedi ki, nihayet yolculuğu toz-toprak ve saçları dağınık bir şekilde uzatır. (Bu güçlük içinde müsafirin duası makbul olduğu halde) ellerini göğe doğru kaldırır: Ey Rabbim, ey Rabbim! der. Oysa ki, onun yiyeceği haramdır. İçeceği haramdır, giyeceği haramdır ve haramla beslenmiştir. Bunun duası nasıl kabul olunur? (Böyle haramlar içinde olan adamın duasını Allah kabul etmez; duası makbul olan yolculardan biri de olsa."[32]

1068- "Zarar da yoktur, zarara sokmak da yoktur" hadisidir. Bunu mürsel olarak Muvatta'da ve Darekutnî ile başkasının Sünen'lerinde muttasıl yollarla rivayet ettik. Hasen Hadisdir.

1069- Onuncusu: Temîmu'd-Darîden (Radıyallahu Anh). yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur." Din nasihattir (öğüttür). Biz, kim için (nasîhattır)? dedik. Şöyle Buyurdu: Allah için, kitabı için, peygamberi için, müslümanlann idarecileri için ve müs-lümanlarm bütünü için..."[33] (Allah için nasihat, O'na iman etmek ve şirk koşmamaktır. Kitabı için nasihat, Kitabın Allah tarafından indirildiğine ve Allah kelâmı olduğuna iman edip hükümleri ile amel etmektir. Peygamber için nasihat, onun risaletine iman edip Allah'dan getirdiği her hükmü kabullenip doğrulamaktır. Müslümanların idarecileri için nasihat, hak olan yerde onlara yardımcı olmak ve o işde onlara itaat etmektir. Diğer bütün müslümanlar için nasihat, dünya ve ahiretlerinin selâmeti için onlara doğru yolu göstermektir.)

1070- Onbirincisi: Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, o Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini dinlemiştir: "Size hangi şeyi yasakladımsa ondan kaçının. Hangi şeyi de size emretümse, ondan gücünüzün yettiğini yapın. Sizden öncekileri helak eden

ancak sorularının çokluğu ve peygamberlerine karşı ihtilafları olmuştur.[34]

1071- On ikincisi: Sehl İbni Sa'd'tan yapılan rivayete göre şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selîem'e bir adam gelip:

Ey Allah'ın Resulü! Bana bir amel göster ki, onu yaptığım zaman Allah beni sevsin, insanlar da beni sevsin? dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):

Dünyadan (zevk ve eğlencelerinden) yüz çevir, Allah seni sever, insanlarda olan şeylerden yüz çevir, insanlar seni sever, buyurdu. "[35]

1072- On üçüncüsü: İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: "Allah'-dan başka İlâh olmadığına ve benim de Allah'ın peygamberi olduğuma şâhidlik eden hiç bir müslüman kişinin kanı helâl olmaz; ancak üç şey için helal olur: Nikâhlı olduğu halde zina eden, üzerine kısas gereken, dinini terk edip İslâm toplumundan ayrılan.[36]

1073- On dördüncüsü: İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhürna) yapılan rivayete göre Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "İnsanlar: Allah'dan başka ilâh yoktur ve Muhammed de Allah'ın Resulüdür diye şehâdet getirinceye, namazı gereği üzere kılıncaya ve zekâtı verinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları zaman benden canlarını ve mallarını korumuş olurlar; ancak İslâm hakkı için müstesna (çünkü İslâmın emrettiği kısas ve haram kıldığı zina ve irti-dat gibi işlerde hüküm ne ise yerine getirilir. İç niyetleri itibarı ile de onların hesabı Allah'a aittir."[37]

1074- On beşincisi: İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'dan başka İlâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmek. Namazı (gdâb ve erkânı ile) kılmak. Zekâtı vermek. Hacc görevini yapmak ve Ramazan ayını oruç tutmak."[38]

1075- On altıncısı: İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan ri-vayue göre, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: “Eğer insanlara sadece davaları üzere (şahid ve belgeleri olmaksızın) insanla' m malları verilmiş olsaydı, erkekler bir toplumun mallarını vecanlarını (ele geçirmek için) iddia ederlerdi. Fakat iddia sahibine delil, inkâr edene de yemin gereklidir. "[39] Hadis bu lâfızda hasendir ve bir kısmı da Sahîhayn'da mevcuttur.

1076- On yedincisi: Vâbisa İbni Mabed'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette kendisi Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e geldi. Peygamber (s.a.v) ona:

"— Sen iyilikten ve günahdan sormaya mı geldin? dedi. Vâbısa:

— Evet dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Kalbine danış. İyilik canının rahat ettiği ve

kalbinin huzur bulduğu şeydir. Günah, canı tırmalayan ve kalbi rahatsız eden şeydir; insanlar (âlimler) sana fetva verse ve verseler bile..." buyurdu.[40] Nevvas İbni Sim'an'dan (Radıyallahu Anh) Müslim'in Sahihinde rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur: "İyilik, güzel ahlâktır. Günah ise, canını kurcalayan ve insanların onu bilmesinden hoşlanmadığı şeylerdir."

1077- On sekezincisi: Şeddad İbni Evs'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah Tealâ her şey için güzel işlem yapılmasını emretmiştir. Öldürdüğünüz zaman öldürme şeklini güzel yapın. Hayvan boğazladığınız zaman kesmeyi güzel yapın; hayvanını rahatlandırmak için sizden biriniz kesmesi halinde bıçağını bilesin."[41]

1078- On dokuzuncusu: Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve âhiret gününe îman eden, hayır söylesin yahut sussun. Allah'a ve âhiret gününe îman eden komşusuna ikram-etsin. Allah'a ve âhiret günene îman eden, müsafirine ikram etsin."[42]

1079- Yirmincisi: Ebu Hüreyre'den rivayet edilmiştir: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e: Bana öğüt ver, dedi. Peygamber (s.a.v): Öfkelenme! buyurdu. Adam tekrarlayıp durdu (ilk söz üzerinde durdu. Yine de) Peygamber, Öfkelenme dedi.[43]

1080- Yirmi birincisi: Ebû Sa'Iebe El- Huşenî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Aziz ve yüce olan Allah bir takım farzlar emretmiştir; onları kaybetmeyiniz. Bîr takım sınırlar da koymuştur; onları aşmayın. Bir takım şeyleri de haram kılmıştır; onları tanımamazlık yapmayın. Size merhamet için bir kısmımda Allah unutmaz olduğu halde açıklamamıştır. Siz onları araştırmayın."[44]

1081- Yirmi ikincisi; Muaz'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette o şöyle demiştir: "Dedim ki:

Yâ Resûlellah! beni cennete koyacak ve beni ateşten uzaklaştıracak bir işi bana bildir? Peygamber (s.a.v):

Sen büyük bir işten sordun. Aslında Allah Tealâ'nın başarı verdiği kimse için o çok kolaydır. Allah'a ibâdet edersin; O'na hiç bir şeyi ortak koşmazsın. Namazı (gereği üzere) kılarsın, zekâtı verirsin, ramazan ayını oruç tutarsın ve Kabe'yi ziyaret edip hac yaparsın, buyurdu. Sonra:

Hayır kapılarını sana göstereyim mi? Oruç (kötülüklerden koruyan) bir kalkandır. Sadaka, ateşi suyun söndürmesi gibi, günahları yok eder. Bir de gece ortasında adamın namaz kılması... buyurdu. Sonra şu âyeti okudu:

"(Takva sahibi kullar ibâdet etmek için gece yatıp uyurlarken) yataklarından bedenleri ayrılıp uzaklaşır. Korkarak ve umarak Rablerine ibâdet ederler. Onlara verdiğimiz azıklardan (hayır işlerine) harcarlar. Yaptıkları salih ameller karşılığında kendileri için sevinç verici şeyden ne

saklandığını hiç kimse bilmez."[45] Sonra: İşin başını, direğini ve yüksekliğin tepesini sana bildireyim mi? O, (Allah yolunda) cihaddır, buyurdu. Sonra: Bütün bunlara sahib bulunanı sana bildireyim mi? dedi. Ben dedim ki:

— Evet Yâ Resûlellah! Peygamber (s.a.v) dilini tutup: Bunu aleyhinde olmaktan engelle, dedi. Dedim ki:

— Ey Allah'ın peygamberi! Biz konuştuklarımızdan dolayı hesaba çekilir miyiz? Bunun üzerine:

— Sana anan ağlasın! İnşaları yüzleri üzere yahut hançerleri üzere ateşe düşüren dillerinin topladıklarından başkası mıdır? dedi.[46] Tirmizî demiştir ki, bu sahih ve hasendir.

1082- Yirmi üçüncüsü: Ebû Zer ve Muaz'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Nerede bulunursan Allah'dan kork. Kötülüğün arkasından iyilik yap ki, onu yok etsin. Güzel bir ahlâkla insanlarla idare edip yaşa."[47] Tirmizî bu hasendir, demiştir. Güvenilir bir nüshasında da: Hasen olan sahih hadisdir, denmektedir.

1083- Yirmi dördüncüsü: Irbâz İbni Sâriye'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize bir va'z etti ki, ondan kalbler korktu ve gözler yaş döktü. Bunun üzerine biz şöyle dedik:

Yâ Resûlellah! Bu vaz ve nasihat, veda edenin nasihatına benziyor; bize öğüt ver. Peygamber (s.a.v):

Size Allah'dan korkmayı (takva sahibi olmayı) başınıza geçen (müslü-man bir) idareci köle bile olsa, onu dinleyip itaat etmeyi tavsiye ediyorum. Gerçek şu ki, sizden kim yaşarsa, çok ihtilâf görecektir. O halde benim sünnetime ve hak yol üzerinde olup hidâyete eren halifelerime bağlanın, dişlerinizle yapışıp onları tutun. Dinde olmayan yenilikleri yapmaktan sakının. Çünkü (dinden olmayan) her icad sapıklıktır, dedi. "[48] Tirmizî, hasen olan sahih bir hadisdir, demiştir.

1084- Yirmi beşincisi: Ebû Mes'ud El-Bedrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "İlk peygamberlik kelâmından insanların ulaştığı söz şudur: Utanmadığın zaman, istediğini yap (her şeyi yapabilirsin). "[49]

1085- Yirmi altıncısı: Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir:

"Bir adam, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sorup şöyle dedi: Bana söyle, ben farzları kılınca, ramazanı oruç tutunca, helâli helâl kabul edince, haramı da haram görünce ve bunların üzerine bir şey ilâve etmeyince cennete'girermiyim? Peygamber, evet dedi."[50]

1086- Yirmi yedincisi: Süfyan İbni AbduIlah'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre şöyle demiştir: "Yâ Resûlellah! Bana İslâm hakkında bir söz söyle ki, senden başka hiç kimseye ondan

sormayayım, dedim. Peygamber (s.a.v) dedi ki: Allah'a iman ettim, de. Sonra dosdoğru Ol"[51] Alimler demiştir: Bu hadis, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'in hikmetleri özetleyip bir araya toplayan sözlerinden biridir. Bu söz Allah Tealâ'nm şu kelâmına uygundur:

"O kimseler ki, Rabbımız Allah'dır diyorlar sonra istikamet üzere bulunuyorlar, onlara korku yoktur ve üzüntü çekmeyeceklerdir."[52]

Âlimlerin çoğunluğu demiştir ki, ayetle hadisin manası, Allah'a itaat etmeye devam edin, demektir.

1087- Yirmi sekizincisi: Ömer İbnü'l-Hattab'in (Radıyallahu Anh) rivayet ettiği hadisdir ki, orada Cibril Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e îmandan, islâmdan, ihsandan, kıyamet gününden sormuştu. Bu hadis meşhur olup Müslim'in ve başka kimselerin Sahihlerinde vardır.

1088- Yirmi dokuzuncusu: İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre şöyle demiştir: "Bir gün ben, peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in (binmekte olduğu hayvan üzerinde onun) arkasında-yım. Peygamber (s.a.v) şöyle dedi: Ey çocuk! Sana bir takım sözler söyleyeyim: Allah'ın hakkını koru (ona itaat edip emirlerini ve yasaklarını gözeterek gereğini yap); AHah'da seni (felâketlerden korur. Allah'ın hakkını koru, onu karşında yardımcı bulursun. İstediğin zaman Allah'dan iste. Yardım isteyince de Allah'dan yardım iste. Bil ki, mü'minlerin hepsi bir şeyle seni faydalandırmak üzere toplansalar, ancak Allah'ın senin için takdir ettiği şeyle sana menfaat sağlarlar. Eğer sana bir şeyle zarar vermek için toplansalar, ancak senin aleyhine olarak Allah'ın takdir ettiği bir şeyle sana zarar verebilirler. (Artık Allah'ın takdirini tesbit eden) kalemler kalkmış ve amellerin yazılı bulunduğu sahifeler de kurumuştur (her şey tamam olmuştur)."[53] Tirmizî demiştir ki, hasen ve sahih hadistir.

Tirmizî'nin rivayetinden başka bir rivayette şu değişik ifade vardır: "Allah'ın hakkını koru; O'nu (himayesini) yanında bulursun. Genişlik vaktında Allah'ı (kudret ve tasarrufu ile) tanımaya çalış; zorluk vaktında seni (yardımı ile) tanısın. Bil ki, senin başına gelmeyen şey, sana isabet etmeyecekti. Sana isabet eden şey de seni terk etmeyecekti." Hadisin sonunda da şu vardır: "Bil ki başarı sabırladır. Genişlik de musibetledir. Muhakkak ki güçlükle kolaylık vardır." Bu hadisin ifade ettiği mana çok büyüktür.

1089- Otuzuncusu: Bununla otuz hadis tamamlanıyor ve kitab da sona eriyor. Hoş bir isnadla bu hadisi anlatacağız. Allah'dan hayırlı hatime dileriz.

Şeyhimiz Hafız Ebu'I-Bekâ Halid İbni Yusuf El-Nablusi el-Dımeşkî (Ra-himehullah) bize anlatmıştır. Ebû TâlibAbdullah ve Ebû Mansur Yunus ve Ebu'I-Kâsım Hüseyin İbni Hibetullah jbni Mısrî ve Ebu Ya'lâ Hamza ve Ebu Tahir İsmail bize anlatıp demişlerdir: EI-Hafız Ebu'I-Kâsım Ali İbni Hüseyin- bu Asakir'in oğludur- bize anlatmıştır. O demiştir ki, Şerif Ebu'l-Kasım Ali İbni İbrahim İbn-i Abbas Dimeşk hatibi El-Hüseynî bize söylemiştir. O da demiştir ki, Ebu Abdullah Muhammed İbni Ali İbni Yahya İbni Sülvan bize anlatmıştır. O da demiştir ki, Ebu'I-Kâsım El-Fadl îbni Cafer bize anlatmıştır. O demiştir ki, Ebu Bekir Abdurrahman İbnu'I-Kâsım İbni'l-Ferec EI-Haşîmî bize anlatmıştır. O da demiştir ki, Ebu Müshir bize anlatmıştır. O da demiştir ki, Said îbni Abdülaziz, Ra-bia İbni Yezid'den, o da Ebu İdris El~HuIânî'den, o da Ebu Zer'den (Radıyallahu

Anh), o da Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den, o da Cibril Aleyhisselâm'dan, Cibril de Allah Tebâreke ve Tealâ'dan bize nak-letmiştir. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Ey kullarım! Ben zulmü kendime haram kıldım ve onu sizin aranızda da haram yaptım. Öyle ise birbirinize zulmetmeyin.

Ey Kullarım! Siz gece ve gündüz günah işlersiniz. Ben ise günahları bağışlarım ve beis görmem. Benden mağfiret dileyiniz, sizi bağışlayayım.

Ey Kullarım! Hepiniz açsınız; ancak yedirdiğim kimse müstesna. Öyle ise benden rızık isteyin ki, size yedireyim.

Ey Kullarım! Hepiniz çıplaksınız; ancak giydirdiğim kimse müstesnadır. O halde benden giyecek isteyin de sizi giydireyim.

Ey Kullarım! Eğer sizden öncekilerle sizden sonraya kalanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz, sizden en kötü bir adamın kalbinde olsalar, bu benim mülkümden hiç bir şey eksiltmez.

Ey Kullarım! Eğer sizden öncekilerle sizden sonraya kalanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz sizden en saygılı bir adamın kalbinde olsalar bu benim mülküme bir şey katmaz.

Ey Kullarım! Eğer sizden öncekilerle sizden sonra kalanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz bir yerde bulunsalar da benden duâ edip isteseler, ben de onlardan her insana dilediğini versem, bu da benim mülkümden bir şey eksiltmez; ancak bir iğnenin bir defa denize daldırılışı kadar onda azalma olur.

Ey Kullarım! İşte o iyi ve kötü yaptıklarınız işlerinizi (ilmimle ve meleklerimle) sizin için tesbit ediyorum. Kim işlerinde hayır görürse, Aziz ve yüce olan Allah'a hamd etsin. Hayırdan başkasını gören kimse de ancak kendi nefsini kötülesin."[54]

Ebu Müshir demiştir ki, Said İbni Abdülaziz şöyle anlatmıştır: Ebu İd-ris bu hadisi anlattığı zaman, iki dizi üzerine çökerdi.

Bu kitabdan kasdettiklerim bundan ibarettir. Kerim olan Allah çeşitli ilimlerden önemli olan hoş ve nefis pek çok yararlan bu kitabda ihsanda bulunmuştur. Aynı zamanda bu kitabda gerçekleri kavrama ve sonuçları elde etme yolları vardır. Yüce Kur'ân'ın âyetlerini tefsir ve maksatlarım açıklama vardır. Sahih hadislerin maksadlarını izah ve isnadlardaki ilimlerin nüktelerini beyan vardar. Fıkıh ilminin inceliklerini kalblerin davranışım ve başka şeyleri açıklayan hususlar mevcuttur. Sayılmayacak kadar çok olan nimetlerinden ve İhsan ettiği bu başarıdan dolayı övülmeye hak sahibi olan Allah'dır. Bu hizmete beni eriştiren Allah'a aittir minnet. Bunları toplamaya beni muvaffak kıldı, bunları bana kolaylaştırdı, bana yardım etti. Tamamlamayı da bana ihsan etti. Hamd ve minnet, fadl ve ikram ve şükür O'na mahsustur.

Ben Allah Tealâ'nın fazlından istiyorum ki, bunlardan faydalanan sa-lih kardeş duâ etsin ve beni Allah'ın rahmetine yaklaştırsın, kitabda bulunan faydalı şeylere de rağbet etsin ve faydalansın. Ben de Allah'ın rızası üzere amel etmeye ona yardımcı olmuş bulunurum. Bana çok merhametli ve lütufkâr olan kerim Allah'a veda ettiğim gibi, ana-babama, bütün dostlarımıza, kardeşlerimize ve bize iyilik edenlere ve diğer müslü-man dindaşlarımıza emanetlerimize ve amellerimizin neticisine ve Allah

Tealâ'nın bize ihsan ettiği bütün nimetlere veda ediyorum.

Allah'dan istiyorum ki, hepimizi doğru yola iletsin ve sapık ve inad sahibi kimselerin hallerinden bizi korusun. Ziyadesi ile hayır yollan üzerinde bizi bulundursun. Yine Allah Tealâ'ya yalvarıyorum ki, anlayış ve görüş sahibi kimselerin izleri üzere yürümeyi ve doğru söz ve hareketlerde başarılı olmayı bize rızık olarak versin. O, bağışı çok olan ikram sahibidir. Benim başarım ancak Allah'ın yardımı iledir. O'na güvendim ve O'na yöneldim. Allah bana yeter; O, ne güzel bir vekildir. Kuvvet ve kudret ancak Azîz ve Hakîm olan Allah'a mahsustur. Evvel ve son, zahirde ve bâtında hamd Allah'adır. Allah'ın en pâk üstün ve en mükemmel rahmet ve selâmı, bütün yaratıklarının en hayırlısı olan efendimiz Muhammed üzerine olsun; Zikredenler onu her andıkça, gafiller de ondan habersiz kaldıkça...

Diğer peygamberlere de, hepsinin ailelerine de, diğer salih mü'minîere de salât ve selâm olsun.

Bu kitabı derleyen Ebu Zekeriyye Muhyiddin (Allah onu bağışlasın) demiştir ki: altı yüz altmış yedi (hicri) yılında bu derlemeyi tamamladım. Ancak bu kitabdan sonra ilâvelerim müstesnadır. Kitabın rivayeti için bütün müslümanlara icazet verdim...

---

[1] Kur'an-ı Kerim, Mü'min Sûresi: 55

[2] Kur'an-ı Kerim, Muhammed Sûresi: 19

[3] Kur'an-ı Kerim, Nisa Sûresi: 106

[4] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi: 15-17.

[5] Kur'an-ı Kerim, Enfâl Sûresi: 33.

[6] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi: 135

[7] Kur'an-ı Kerim, Nisa Sûresi: 110

[8] Kur'an-ı Kerim, Hûd Sûresi: 3

[9] Kur'an-ı Kerim, Nuh Sûresi: 10.

[10] Kur'an-ı Kerim, Hûd Sûresi: 52

[11] Müslim, Ebû Dâvud.

[12] Buharı. Tirmizî.

[13] Buhârî. Tirmizî. Nesâî.

[14] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbn Mâce. İbn Sünnî. Nesâî. Hâkim, el-Müstedrek. (Tirmizî, bu sahih hadistir, demiştir.)

[15] Ebû Dâvud. İbn Mâce. Nesâî, el-yeymü velleyletü. Ahbed b. Hanbel.

[16] Müslim.

[17] Ebû Dâvud.

[18] Ebû Dâvud. (Tirmizî demiştir ki, bunun isnadı sağlam değildir.)

[19] Tirmizî. Dârımî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadisıir.)

[20] İbn Mâce. Nesâî, el-yevmü velleyletü.

[21] Ebû Dâvud, Tirmizî, Hâkim, el-Müstedrek. (Hâkim demişiir ki, bu hadis Buharı ve Müslim'in şartı üzere şahindir.)

[22] Ebü Dâvud.

[23] Buhârî, Müslim.

[24] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. İbn Mâce.

[25] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[26] Buhârî. Müslim.

[27] Tirmizî, Nesâî. Tirmizî, sahih hadistir, demiştir.)

[28] Tirmizî. İbn Mâce. Hasen hadistir.

[29] Buharı. Müslim. Nesâî. Tirmizî. İbn Mâce.

[30] Kur'an-ı Kerim, Mü'minûn Süresi: 51.

[31] Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi: 172.

[32] Müslim.

[33] Müslim. Tirmizi

[34] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[35] İbn Mâce. Hakim, el-Müsledrek. Hasen Hadistir.

[36] Buhari. Müslim. Ebü Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[37] Buharı. -Müslim.

[38] Buhari. Müslim. Tirmirf. Nesâî.

[39] Ebû Dâvud. Beylıakî. Tirmizî. Nesâî. Müslim. Buhârî.

[40] Ahmed b. Hanbel. Dârimî. Müslim. Hasen Hadistir.

[41] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[42] Buhârî. Müslim. Ebü Dâvud.

[43] Buhârî. Tirmizî. Muvatta'.

[44] Dârakutnî. Ebû Naim, el-Hilye.

[45] Kur'an-ı Kerim, Secde Süresi: 16-17

[46] Tirmizî. İbni Mâce. Ahmed b. Hanbel. Beyhakî.

[47] Tirmizî.

[48] Ebû Dâvud. Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. îbni Mâce.

[49] Buhârî. Ebû Dâvud.

[50] Müslim.

[51] Müslim. Tirmizî. İbni Mâce.

[52] Kur'an-ı Kerim, Ahkâf Sûresi: 13

[53] Tirmizî. Ahmed b. Hanbel.

[54] Müslim. Tirmizî. Bu hadis sahihtir. Ahmed b. Hanbel.

KÜTÜB-Ü SİTTE'DEN SEÇME PEYGAMBERİMİZDEN EN GÜZEL DUALAR VE ZİKİRLER 1

Yayıncının Notu. 1

Âyet Ve Hadislere Göre Duâ Etmenin Usul Ve Âdabı 1

Önsöz. 3

Hadisleri Değerlendirmede Takip Edeceğim Usûl 5

Mukaddime. 6

İmâmı Nevevî'nin Hayâtı Ve Eserleri (H.631-676) 8

Nesebi: 8

İlmî Hayatı: 8

Önemli Kitabları: 9

Hocaları 9

Fıkıhda Hocaları: 9

Hadis İlminde Hocaları: 9

Dinlediği Eserler: 10

Talebeleri: 10

Ahlakı Ve Özellikleri: 10

Zühd Yönü: 10

Vera' Yönü: 11

Ölümü: 11

KÜTÜB-Ü SİTTE'DEN SEÇME PEYGAMBERİMİZDEN EN GÜZEL DUALAR VE ZİKİRLER

Yayıncının Notu

Duâ, Ruhun gıdası, kalbin nuru, ibâdetlerin özüdür. X)uâ, ızdırapların, maddî ve manevî dertlerin şifa kaynağıdır. Duâ, ümit ve huzur menbaıdır. Yaşama aşkını dirilten bir rahmettir. Duâ, hayrı çeker, belâ ve zararı defeder.

Duâ, insanı belâdan korur, inmiş ve inecek musîbetlere karşı bir kalkandır. Belâların etkisini azaltır, Allah'ın kaderini hafifletir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v): "Duâ, rahmet kapılarının anahtarı, mü'-minin silâhı, dinin direğidir. Duâ, ibadettir, ibâdetin özüdür[1] buyurmaktadır.[2]

Âyet Ve Hadislere Göre Duâ Etmenin Usul Ve Âdabı

Duâ, mutlaka kabul olunacak bir ibâdettir. Ancak duayı Peygamberimizin yaptığı ve bildirdiği şu şartlara uygun olarak yapmak lâzımdır:

1- Vücud, helal kazançla alınmış, helal gıdalarla beslenmelidir.[3]

2- Abdestli olmalı, Kıbleye yönelinmeli ve eller semâya açılmalıdır .[4]

3- Duaya eûzü-besmele, Allah'a hamd ve Peygamberimize salât ve selâm İle başlanmalıdır.'[5]

4- Zulümler terkedilmeli ve tövbe edilmelidir.

5- Günahı gerektirecek isteklerde bulunulmamah ve acele edilmemelidir. Zîra, Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle müjdelemektedir: "Yeryüzünde Allah'a duâ eden her bir mü'minin Allah (c.c) (ya duasını kabul ederek) ona istediğini verir. Ya da isteğine eş değerde olacak bir kötülüğü ondan giderir. Veyahut âhirette karşılığını bulur..."[6] Duâ eden, duasının yararını ya hayatında, ya da âhirette muhakkak görür.

6- Duâ ihlasla ve İsrarla yapılmalıdır. Zira; Resûlüllah (s.a.v.) üçer defa duasını tekrar ederdi.[7]

7- Diğer müslümanların aleyhine ve zararına isteklerde bulunulmama-lıdır. Ailesine, çoluk-

cocuğuna ve malına beddua etmemelidir.[8]

8- İslama aykırı isteklerde bulunulmamahdır.

9- Duâ esnasında bağınp-çağırmamalı ve zoraki edebî sanat gösterilerinde bulunulmamahdır. Baş göğe dikilmemeli, Allah'a yalvarman, O'-ndan korkarak ve umarak duâ edilmelidir. Ölüden, tekkeden, türbeden velîden değil bizzat Allah'tan istenmelidir.'[9]

10- Beş vakit farz namazın ardından yapılacak duâ ile gece yarısından sonra (seher vakti) yapılacak duâ müstecap olacak dualaın başındadır.[10]

11- Ezanla farz namaz için getirilen ikâmetler arasında yapılan dualar, makbul dualardır.[11]

12- Namazda secdede iken yapılan dualar, makbul dualardır.[12]

13- Cuma günü yapılan dualar, makbul dualardır.'[13]

14- Ramazan geceleri, Ramazan ve Kurban bayramları geceleri, Mîraç, Berât ve Kadîr geceleri de dualaın daha çok makbul olduğu vakitlerdir.

15- Mazlumun bedduası, misafirin duası ve ana-babanın çocuğuna duası makbul dualardır."[14]

16- Hastanın, oruçlunun iftar vaktindeki duası, ihramhmn duası ve bir müslümanın diğer müslüman, kardeşine gıyabında yaptığı dualar makul dualardır.

17- Kim, musibet, ve şiddet zamanında duasının kabul edilmesini severse, genişlik zamanında çok duâ etmelidir.'[15]

18- Peygamberlerden ve ashaptan nakledilen dualarla duâ edilmelidir.

19- Yukardaki şartlardan sonra yapacağı duanın mutlaka kabul olunacağı inancıyla canı gönülden, ihlasla duâ edilmelidir. Dalgın ve ne istediğini bilmeyen bir kalble duâ edilmemelidir."[16]

20- Duaya başlarken olduğu gibi, bitirirken de Allah'a hamd ve resulüne salât ve selâm ile bitirilmelidir.

21- Duâ sonunda âmin diyerek eller yüze sürülmelidir.

Yukarıdaki izah ettiğimiz şekilde duâ edildiğinde Cenabı Hak, isteyenin, duâ edenin ve kendisine yalvaranın duasını kabul edeceğini Kur'am Kerim'in Bakara Suresinin 186. ayetinde açıkça beyan etmektedir.

Kul, kendisine en yakın olarak Allah'ı bulmalı ve hiç unutmamalıdır...

Duanın kabulü ve Allah'ın rızasını almak için, hayatımızı İslam'a göre düzenlemeli ve yaşamalıyız ki, Allah'tan istemeye yüzümüz olsun...

UYSAL KİTABEVİ

Önsöz

"Beni (ibadetle) anın; ben de sizi, (seveb ve mağfiretim ile) anayım. (Nimetlerimi anarak) beni övün, (Onları örterek) beni inkâr etmeyin."[17]

Hamd, O Allah'a mahsustur ki, O'nun eşi yoktur, Kahhar'dır, Azîz'-dir, Gaffar'dır, her şeyi takdir edip onları idare edendir; akıl ve görüş sahibi olanlara ibret olsun diye, geceyi gündüze bürüyendir.

O Allah ki, mahrukatı içinden uyarıpta seçtiği kimseleri hayırlılar sınıfına sokmuş ve kullarından dilediklerini de muvaffak kılıp onları rahmetine yakın olan iyiler cümlesinden yapmıştır. Sevdiği kimseleri de anlayışlı kılıp onları bu dünya hayatında Zahidler yapmış, onlar da hem O'-nun rızası için, hem de ahiret yurdu için hazırlanarak çalışmışlar. O'nun gazabını gerektiren şeylerden sakınmak ve ateşten korunmak hususunda son derece gayret sarf etmişlerdir. Allah'a itaat yoluna koyularak sabah-akşam ve değişen bütün ahvalde, gece-gündüz bütün anlarda Allah'ı zikretmeye (anmaya) devam ederek canları pahasına çalışmışlardır. Böylece onların kalbleri nur parıltıları ile aydınlanmıştır.

Allah'ın bunca nimetlerine karşılık, hamdlerin en ziyadesi ile O'na hamd ederim, kerem ve ihsanının ziyadesini de O'ndan isterim. Yüce Al-lah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına şahidlik ederim; O birdir, her şey ona muhtaçtır, Azîz'dir, Hakîm'dir...

Yine şahidlik ederim ki, Muhammed (SaUallahu Aleyhi ve Sellem), O'-nun kuludur, peygamberidir, seçkinidir, sevgilisidir, dostudur, mahlûkatın en faziletlisidir, geçmiş ve geleceklerin en iyisidir.

Allah'ın Salât ve Selâmı bu Peygambere, diğer peyamberlere ve Âl'inin ve ashabının her biri ile sair salih kimselere olsun...

Yüce, AZÎZ ve Hakîm olan Allah, buyurmuştur:

"Beni (ibadetle) anın, ben de sizi (sevab ve mağfiretimle) anayım."

(îmam Kurtubî Hazretleri bu ayeti kerimeyi tefsir ederken bize şu bilgiyi vermektedir: Beni anın ve zikredin demek, bana kulluk ve itaat edin ki, ben de sizi sevab ve mağfiret ile mükâfatlandırayım demektir. Zikir Allah'a itaattir; Allah'a itaat etmeyen O'nu zikretmemiştir, her ne kadar teşbihi, tehlili ve Kur'an okumayı çok yapmış olsa da...

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Allah'a itaat eden (O'nun emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınan), muhakkak ki Allah'ı zikretmiştir; o kimse nafile namazını, orucunu ve hayır işlerini azaltsa bile... Kim de Allah'a isyan ederse, Allah'ı unutmuştur: namazını, orucunu ve hayır işlerini çoğaltsa bile..."[18]

Yine Cenabı Hak buyurmuştur:

"Ben, cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım"[19]

Bu ayeti kerimelerden anlaşılıyor ki, kulun en faziletli hali, âlemlerin Rabbi olan Allah'ı zikretmesidir ve Allah'ın Peygamberi, peygamberlerin efendisi Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'dan.nakledilen zikirlerle meşgul olmasıdır.

Âlimler, gece ve gündüz işleri ile dualar ve zikirler hakkında pek çok kitablar yazdıkları irfan sahiblerince bilinmektedir. Fakat bunların hepsi, isnadları ve hadîslerin tekerrürünü ihtiva ettiklerinden faydalanma isteğinde bulunanların istifadelerini azalttığından, ben bunu okuyuculara kolaylaştırmayı kasdettim.

Böylece isteklilere kolaylık olsun diye, anlattığım maksada binaen bu kitabı muhtasar olarak yazmaya başladım. Kitabın büyük bir bölümünde, daha önce söylediğim kısaltmayı tercih sebebinden dolayı, isnadları (hadîs-i şeriflerde teselsül eden senedleri= ravileri) kaldırdım, çünkü ki-tab, ibâdet edecekler için hazırlanmıştır, onlar isnadları inceleyecek değillerdir. Az kimseler müstesna, isnad ve tekrarları çoğunluk hoş görmez.

çünkü kitabdan maksad, zikirleri Öğrenmek ve onlarla amel etmektir; ve onların anlamlarım aydınlanmak isteyenlere açıklamaktır.

înşaâllah, isnadlar yerine, bunlardan daha önemli olan ve çok kerre noksan bırakılan şeyleri anlatacağım. Bu önemli işde, hadîslerin sahîhi-ni, hasenini, zayıfını ve münkerini beyan etmektir. Çünkü hadîs alimlerinden azı müstesna, insanların hepsi bunu bilmeye muhtaçtır. İşte gözetilmesi gereken en önemli iş budur ve okuyucunun sağlam hadîs alimleri ile güvenilir ehliyetli imamlar kanalından araştırıp öğreneceği şeydir. înşaallah buna, hadîs ilminden nefis sözler, fikhî incelikler, önemli kurallar, nefis terbiyesi ile ilgili bilgiler ve ahlâk yoluna girenler için bilinmesi şart olan âdab ilâve edilecektir. Bilgili ve bilgisiz herkes için anlaşılması kolay bir şekilde bütün anlatacaklarımı açık olarak ifade edeceğim. Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir hidayete (hayırlı bir işe) çağırırsa, o hayra uyan kimselerin sevabını aynen alır ve bu durum onların sevablanndan hiç bir şey eksiltmez"[20]

Ben de, hayır yolunu kolaylaştırmak, onu göstermek, o yola koyulma hâlini açıklamak ve ona delâlet etmek suretiyle hayır sahiplerine yardımcı olmak istedim.

Kitabın başında bazı önemli bölümler anlatacağım ki, bunlara, hem bu kitabın sahibi, hem de ondan başkası ihtimamla muhtaçtır.

Ashab içinde, ilmî araştırması olmayanlarca, meşhur olmayan (bilinmeyen) bir kimse olduğu zaman, buna dikkati çekip: "Bize falan sahabî-den rivayet edilmiştir." dedim ki, onun sahabî olduğunda şüphe edilmesin.

Bu kitaba, îslâmın asılları olan meşhur beş kitaptaki hadîslerden başkasını koymadım. Bu beş kitab şunlardır: Sahîh-i Buharı, Sahîh-i Müslim, Sünen-i Ebî Davud, Tirmizî ve Nese'î... Biraz da,

bunlardan başka meşhur kitablardan rivayet edeceğim.

Cüz ve Müsnedlere gelince,[21] ben bunlardan bazı yerlerde pek az nakil yapacağım. Yine yukarda açıklanan beş asıl kitabdan da zayıf hadîs nakletmeyeceğim. Ancak nadir olarak nakledeceğimin zafiyetini de açıklayacağım. Çoğunlukla bu kitabda sahih olan hadîsleri yazacağım. Bundan dolayı, bu kitabın asıl olmasını, itimada şayan bulunmasını umuyorum.

Sonra bir mesele hakkında delâleti açık olan hadîslerden toplayarak konularına ait bablarda onları toplayacağım.

Bil ki, âlimlerden çok kimseler, gece-gündüz yapılacak zikir ve işler hakkında nefis kitablar yazmışlardır. Bu kitablarda, muhtelif yollardan muttasıl (kesiksiz) isnadlardan gelen zikirleri rivayet etmişlerdir. Bu kitab-ların en güzeli, imam Ebû Abdurrahman En-Neseî'nin "Gece-gündüz İşleri" eseridir. Bundan daha güzel, daha nefis ve faydalan daha çok olan, İmam Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed b. îshak Es-Sünnî-nin (Radıyal-lahu Anhüm) "Gece-gündüz Bilgileri" kitabıdır.

Ben, İbni Sünnî'nin tüm kitabını, şeyhimiz Hafiz İmam Ebu'1-Beka halid b. Yûsuf b.Sa'd b.El-Hasan (Radıyallahu Anh) dan dinledim.

Şeyhim Ebû'1-Bekâ, rivayetinde şu isnadı yaparak demiştir:

"Bize büyük âlim İmam Ebû'l-Yemen Zeyd haber vermiştir. O, Kindî kabilesinden Hasan'm oğlu Zeydin oğlu Hasan'ın oğludur. Rivayet tarihi altıyüz iki (hicrî) yılına raslar. Ebû'l-Yemen Zeyd de demiştir.

Bize Şeyh İmam Ebû'l-Hasan Sa'dül'1-Hayr Muhammed haber vermiştir. O, Sehl'in oğlu Ensarî'dir. Ebû'l-Hasan da demiştir.

Bize, Şeyh İmam Ebû Muhammed Abdurrahman haber vermiştir. O, Hasan oğlu Ahmed oğlu Sa'd'ın oğludur, Ed-Dûnî'dir. Ebû Muhammed Abdurrahman da şöyle demiştir:

Bize, kadı Ebu'n-Nasr Ahmed b.El-Hüseyin b. Muhammed b. EI-Kes-sar Ed'dînûrî haber vermiştir. O da demiştir ki:

Bize, şeyh Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed b. İshak Es-Sünnî (Radıyallahu anh) haber vemiştir."

Ben, inşa-Allah, özet olarak İbni's-Sünnî'nin kitabından nakledeceğim için burada şu isnadı yapmış oldum. Bu itibarla kitabın takdim edilmesini istedim. Böyle bir hareket, hadîs imamları ile diğer âlimler katında güzel kabul edilmiştir. Özellikle bu kitabın isnadını anlattım; çünkü bu ezkâr konusunda diğer kitapların en toplu olanıdır. Yoksa bu konuda benim rivayet edeceğim bütün hadîsler (elhamdü lillâh), muttasıl dinlemelerle sa-hîh rivayetlerdir; ancak nadirattan, buna aykırı pek az rivayet vardır.

İşte îslâmın asılları olan "beş kitab" dan nakledeceklerim bu rivayeti sahîh olanlardandır. "Kütübü'l-Hamse = Beş kitab" şunlardır:

Buharî ve Müslim'in iki Sahihi, Sünen-i Ebî Davud, Tirmizî ve Nese'î... Yine bu sahîh hadîs

kitablarmdan sayılan Müsnedler ve Sünen kitabları vardır: İmam Malik'in Muvatta'i, İmam Ahmed ibni Hanbel'in Müsned'i, Ebû Avane'nin müsnedi, İbni Mace'nin Sünen'i Dare Kutnî'nin süneni, Beyhakî'nm ve diğerlerinin sünen kitabları gibi...

"Ecza' —Cüz" kitablarmdan da nakledeceğimi İnşa-Allah ileride göreçeksin. Bütün bunları, müelliflerine muttasıl sahîh isnadlarla rivayet edeceğim. Daha iyisini Allah bilir...

Hadisleri Değerlendirmede Takip Edeceğim Usûl

Bilinmelidir ki, benim bu kitabda anlatacağım hadîsleri, daha önce söylediğim meşhur kitablarla diğerlerine nisbet edeceğim. Sonra Buharı ve Müslim Sahihlerinde veya bunlardan birinde olan hadîsi kendilerine nisbet etmekle yetineceğim. Çünkü maksad husule gelmiştir; o da hadîsin sıhhatidir. Zira Sahîhayn'da (Buharı ve Müslim'de) olan bütün hadîsler sahihtir. Fakat Sahîhayn'dan başka kitablarda olup da Sünen ve benzeri kitablara nisbet edeceğim hadîslerin sahîh, hasen olduklarına yahud ha-dîsde zafiyet varsa zayıf olduğuna çok yerde işaret ederek beyanda bulunacağım, az bir kısmını da geçiştireceğim.

Yine bilinmelidir ki, Ebû Davud'un Sünen'i, kendisinden en çok nakil yaptığım kitabdır. Kendisinden bize rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Ben kitabımda, Sahîh olanı, sahîha benzeyeni ve sahîha yakın olanı zikrettim. Kitabımda za'fi kuvvetli olan hadîsi de açıkladım. Hakkında bir şey söylemediğim hadîs ise, doğrudur ve bir kısmı bîr kısmından daha sahîhdir." Bu, Ebû Davud'un sözüdür.

Bu sözde, bu kitab sahibinin ve ondan başkasının muhtaç bulunduğu güzel fayda vardır. Fayda da şudur: Ebû Dâvud Sünen'inde rivayet edipte za'fiyetini belirtmediği bir hadîs sahîhdir yahud hasendir. Bunların her ikisi de hükümlerle ilgili meselelerde delil olurlar faziletler hakkında nasıl delil olmasınlar!..

Bu esas yerleştikten sonra, bu kitabda Ebû Davud'un rivayetinden bir hadîs görür de, orada za'fiyete dair beyan yoksa, bil ki, Ebû Dâvud onu zayıf görmemiştir. Daha doğrusunu Allah bilir.

Kitabın başında mutlak olarak zikrin fazileti hakkında bir bab (özel bir konu) takdim etmeyi uygun gördüm. Bundan sonra gelecek konulara uygunluk olsun diye zikirle ilgili biraz etraflıca bilgi vereceğim. Sonra kitabın bablarında maksadlan anlatacağım. Kitabı da "İstiğfar" babı ile tamamlayacağım ki, Allah'ın bizi mağfireti ile sona erdirmesine hayır vesilesi olsun. Muvaffak kılan Allah'dır., itimad O'nadır, tevekkül O'nadır, güven O'nadır, işi ısmarlama ve istinad O'nadır.

Kerim olan Allah'dan, başarı, yardım, hidayet, koruma, destek ve hayırlardan kasdettiğim şeylerde kolaylaştırma, çeşitli iyiliklere devam, dostlarımla beni ikram yerinde (Cennette) ve diğer sevindirici yollarda beraberlik niyaz ederim.

Allah bana kâfidir ve O,ne güzel vekildir. Her şeyde kuvvet ve kudret, ancak Azîz ve Hakîm olan

Allah'a mahsustur, Allah'ın dilediği olur, Allah'dan başkasında kuvvet yoktur. Allah'a güvendim, Allah'a bağlandım, Allah'dan yardım istedim, işimi Allah'a bıraktım. Dinimi, nefsimi, ana-babamı, kardeşlerimi, dostlarımı, bana iyilik eden diğer kimseleri, bütün müslümanları ve dünya ile ahiret işlerinden hem bana, hem de onlara ihsan buyurduğu bütün nimetleri Allah'a ısmarladım (O'nun himayesine bıraktım); çünkü Yüce Allah'a bir şey bırakılıp ısmarlanırsa, onu korur. O, ne güzel koruyucudur!..

Mukaddime

O Allah'a hamd olsun ki, alemleri yoktan var edip yine yokluğa mahkûm kılmış; onların her zerresini, varlığına, kudret ve azametinin büyüklüğüne birer alâmet kılmış, bu alemler içerisinde de, ancak kendisine-iba-det etsinler diye, insanları en mükemmel bir kıvamda yaratarak bütün eşyayı insanoğlunun hizmetine tahsis etmiştir.

Salât ve selâm, alemlere rahmet olarak gönderilen son peygamber Haz-reti Muhammed Mustafa'ya ve onun getirmiş olduğu hak dini bize kadar ulaştırmada öncülük yapan âl ve ashabına olsun...

Allah kelâmının müteaddit ayeti kerimeleri, insanları eşya üzerinde düşünmeye ve onlardan ibret almak suretiyle yüce varlığını, kudret ve azametini ispata onları delil göstermektedir. Düğüm ve çözüm noktası burada!., iyi düşünmekte gerçeği anlamak vardır. Gerçekler bilinip anlaşılınca, hak ölçülere bağlı görevler de yerine getirilmiş olur selâmete çıkılır.

Kendi varlığımıza, çevremize ve bütün kâinata ibret nazarı ile bakıp derin derin düşündükten sonra, vacib Tealâ Hazretlerini kabullenmeme hiç mümkün olur mu? İşin esası doğru düşünmekte...

O halde düşünelim, hayat nedir?

Çoğunluk itibariyle altmış altı yılhk bir ömür. Bunun oniki yıl sorumsuzluk devresi olan çocukluk çağıdır. Geriye kalan ellidört yılın üçte biri uyku ile geçer ki, bu da onsekiz senedir. Böylece değerlendirilecek olan asıl ömür, otuzaltı yıldan ibarettir. İşte Ömür!..

Dünyaya gelişimiz ve dünyadan gidişimiz, ifademiz dışında; ,'akat dünyada kaldığımız bu kısa zaman içinde, irademizle yapabileceğimiz ve sorumlu bulunduğumuz hak ve vazifeler var. Selâmet ve kurtuluş yolu, tek çare, sayısız delillerle kabullenmek zorunda kaldığımız Yüce Allah'ın gönderdiği hak din üzere sorumluluk çağımızı yaşamaktır. Zaten Cenabı Hak yaratılışımızın hikmetini beyan buyurmaktadır:

"Ben, cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."'[22] Hak Tealâ Hazretleri ibadet (kulluk) görevi ile sorumlu kılındığımızı, kulluk görevinin de ancak peygambere itaat etmekle mümkün olacağını başka ayetlerle bize emretmektedir. Allah'a karşı ibadet görevimizi yerine getirebilmek için, onun kudret ve azemetini, ortaktan ve noksanlıklardan münezzehliğini düşünüp daima onu hatırlamak ve anmak, bunun yanında da her işimizde acziyetimizi ve her zaman ona muhtaç bulunduğumuzu itiraf etmemiz şarttır.

Netekim Cenabı Hak kullarına şöyle hitab buyuruyor:

"İbadetle beni anın ki, ben de sizi sevab ve mağfiret ile anayım. "[23] Demek ki kulun görevi, ibadet şuuru ile Allah'ın hakimiyetini, azamet ve saltanatını hatırlayarak bütün iş ve hareketlerinde onun emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınmaktır. İnsanı bu gayeye ve neticeye ulaştırmayan bir zikir ve anış, gerçek zikir değildir, Allah'ın emrettiği manada bir zikir değildir.

İşte ibadetin esasını teşkil eden şuurlu zikrin bu önemine binaendir ki, Peygamber efendimiz bizzat en güzel ifadelerle Allah'ı zikretmiş ve ashabına da öğretmiştir. Bize kadar nakledilen bu en güzel zikir ve dua çeşitlerini, alimlerimiz bir araya getirerek toplamışlar ve bizlere kolaylık sağlamışlardır. Büyük hadîs alimlerinden İmam Nevevî Hazretleri de, bu maksadla hadîs-i şeriflerden seçerek "El-Ezkâr" adı altında bir kitap telif etmiştir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem efendimizin hayatlarının her safhasında ve zuhur eden çeşitli olaylar karşısında yapmış oldukları ve tavsiyelerde bulundukları zikirler ve dualar özetlenmiş bir şekilde bu kitapta toplanmış bulunmaktadır. Allah rızası için ihlâsla yapılan bütün ibadetler birer zikir olduğu gibi, insanı Allah'ın emirlerine uygun harekete götüren bütün zikirler de ibadettir. İbadet ve zikir mefhumlarını birbirinden ayırmamak kaydı ile bu kısa ömrün her anım, Peygamberimizin örnek hayatına uydurmaya çalışmak, Allah'ın bizden istediği ibâdet görevidir.

Bu şerefli gayeye vesile olmak düşüncesiyle, adı geçen "El-Ezkâr" adlı eseri, yapılan teklif üzerine terceme etmeye karar verdim tevfik Allah'-dandır. Peygamber efendimizin nübüvvet nurundan faydalanarak gereği üzere Allah'a kulluk etmemize medar olmasını yüce Allah'dan niyaz ederim.

A.Fikri Yavuz

İmâmı Nevevî'nin Hayâtı Ve Eserleri (H.631-676)

Nesebi:

O, İmam El-Hafız, Şeyhu'l-İslâm Muhyiddin Ebû Zekeriy-ya, Yahya b. Şeref b. Murrî b. Hasan b. Hüseyin b. Muhamrned b. Ce-maa b. Hizam El-Nevevî'dir. Neva köyüne nisbet edilir. Neva, Suriye'de Havran köylerinden bir köydür. Sonra Dimaşk'lıdır. Şafiî'dir. Zamanının büyük fıkıh âlimlerindendir ve Mezheb -şeyhidir.

Doğumu ve Büyümesi: Nevevî, (Yüce Allah ona rahmet etsin) hicretin 631 yılında muharrem ayı içinde Neva köyünde salih ana-babadan dünyaya geldi. On yaşına geldiği zaman buradaki âlimlerden Kur'am ezberlemeye ve Fıkıh okumaya başladı. Bu köye uğrayan Şeyh Yasin b. Yusuf El-Merakeşi gördü ki, çocuklar onu oyun oynamaya zorluyor, O kaçıyor ve çocukların zorlamasından ağlıyarak Kur'an okuyor. Hemen çocuğun babasına giderek çocuğu ilme adamasını öğütledi. Çocuğun babası da, Şeyh Yasin'in bu öğütünü kabul etti. Hicri 649 yılında Şam'daki Hadis Medresesinde ilmini

tamamlamak için babası ile Şam'a gitti. Emevî. Mescidinin doğusunda bulunan Revaniye medresesine yerleşti. 651 yılında da babası ile hacca gitti. Sonra Şam'a döndü.

İlmî Hayatı:

Nevevî Şam'a gittikten sonra ilmî hayatında şu üç şeyde kendisini gösterdi:

1- Çocukluğunda ve gençliğinde ilim elde etmek için gayret edip çalışması: Her ilmi kendi kaynağından aldı ve ilimden aldığı lezzeti, başka bir şeyden tadmadı. Kıraat ilminde ve Kur'am ezberlemede çok gayretli idi. "Tenbih" kitabım dört buçuk ayda ezberledi. Yılın geri kalan kısmında da "El-Mühezzeb" kitabından ibâdetlerin dörtte birini ezberledi. Kısa bir zaman içinde hocası Ebu İbrahim İshak b. Ahmed El-Mağribi'in sevgi ve takdirlerini kazanmış olduğundan hocası onu, ders arkadaşları arasında asistan yaptı. Sonra "Dâr-i Hadisi'Î-Eşrefiye" medresesi ile başka medreselerde ders okuttu.

2- İlmî ve Kültürünün genişliği: Çalışmalarıyla ilmin derinliğine ulaşmayı ve çeşitli kültürleri bir araya getirmeyi başardı. Talebesi Alâüddin b. El-Attar onun ilim yolundaki çalışmasını şöyle anlatır: O hergün hocalarından şerh ve tashih olmak üzere On iki ders okurdu. İki ders "Va-sıt"dan, üç ders "Eî-Mühezzeb" den, bir ders "El-Cem'u Beynessahiheyn" kitabından, beşinci ders olarak da "Sahihi Müslim"den bir ders İbni Cin-nî'nin nahiv üzerindeki "El-Lema"ından, bir ders lügat üzerinde îbni Sek-kit'in "Islahu'l-Mantık" kitabından, bir ders Sarf dan, bir ders UsûIü'I-Fıkh'dan, bazan Ebu İshak'ın "El-Lema"ından bazan Fahri Razi'nin "EI-Müntahab"ından, bir ders "Esmâü'r-Ricar'dan, bir ders de "Usûlü'd-Din"den okurdu. Bütün bu derslerle ilgili zor meseleleri, Iügatları ve açıklamaları yazardı.

3- Bol eser verişi: Eser yazmaya önem verdi. Hicretin 660 yılında eser yazmaya başladı. O zaman otuz yaşında idi. Allah onun vaktine bereket vermiş ve ona yardım etmişti. Bütün düşünce gücünü dehşetli ve büyük kitablar üzerinde kullanıp harcadı. Yazılarında kolay ifade yolunu seçti. Delilleri parlak, fikirleri açık, fıkıh âlimlerinin fikirlerine karşı insaflı bir tutum üzere idi. Zamanımıza kadar her müslüman onun eserlerine özen göstererek onlardan faydalanmıştır. Diğer ülkelerde de eserlerinden faydalanılmaktadır.

Üsnevî, onun verimi ve eserlerinin çokluğu üzerinde güzel bir yorum yaparak şöyle der: "Şeyh Muhyiddin (Allah ona rahmet etsin), fikir ehliyetine ve ilmin özünü kavrama haline erişince, en hayırlı işi yapmayı uygun gördü. Böylece elde ettiği ve üzerinde durduğu ilimleri isteyen kimseler için yararlanılacak eser haline koyduda, yazdığı kitabı tahsil, tahsilini de kitab haline getirdi. Bu çok doğru bir gaye ve çok güzel bir maksaddır. Eğer böyle yapmasaydı başardığı işleri yapma imkânına sahib olamazdı."

Önemli Kitabları:

Şerhu Sahih-i Müslim, El-Mecnıu', Şerhu'I-Mühezzeb, Riyazu's-Salihin, Tezhibu'1-Esma ve'1-Lügat, Eî-Ravze, Ravzetü't-Talibine ve Umdetü'l-Müftîn, Fıkıh konusunda "El-Minhac", El-Erbainü'n-Neveviye, Et-Tibyan Fi Âdabı Hameleti'I-Kur'an, El-Ezkâr, "Hilyetü'l-Ebrar ve Şiaru'I-Ahyar fi Telhısi'd-Deavati ve'1-Ezkâri'I-Müstahabbeti fi'I-Leyli ve'n-Nehar" ve hac menasiki üzerine "El-İzah".

Hocaları

Fıkıhda Hocaları:

1- Abdurrahman b. İbrahim b. Ziyau'l-Fezarî Tacü'd-Din. Ferkâh diye meşhurdur. Hicretin 690 yılında vefat etmiştir.

2- İshak b. Ahmed El-Mağribî. El-Kemal Ebû İbrahim. Revahiye Medresesi hadis hocası. Hicretin 650 yılında vefat etti.

3- Abdurrahman b. Nuh b. Muhammed b. İbrahim b. Musa El-Makdisî sonra Şam'h. Şam müftüsü Ebu Muhammed. 624 H.yılında vefat etti.

4- Sellar b. El-Hasen El-İrbilî, sonra Haleb'li, sonra Şam'h. Asrın da şafi'i Mezhebinin İmamı. H. 670 yılında vefat etti.

Hadis İlminde Hocaları:

1- İbrahim b. İsa el-Muradî el-Endülüsî, sonra Mısırlı sonra Şamlı, el-İmam el-Hâfız. H. 668 yılında vefat etti.

2- Halid b. Yusuf b. Sa'd El-Nablusi, Ebu'1-Beka Zeynu'd-Din El-İmamu'l-Müfid El-Muhaddisu'I-Hafiz. H. 663 yılında vefat etti.

3- Abdülaziz b. Muhammed b. Abdülmuhsin El-Ensari, El-Hamevî, El-Şafî, Şayhu'ş-Şuhuh. H. 662 yılında vefat etti.

4- Abdurrahman b. Ebu Ömer Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme EI-Makdisî Ebu'l-Ferec. Asrının hadis imamlarından. H. 682 yılında vefat etti.

5- Abdülkerim b. Abdüssamed b. Muhammed El-Haristanî, Ebu'l-Fedail İmadüddin, Kadı'l-Kuzat

ve Şam hatibi. H. 662 yılında vefat etti.

6- İsmail b. Ebu İshak İbrahim b. Ebu'1-Yüsr El-Tenuhî, Ebu Muhammed Takıyyüddin, hadis âlimlerinin büyüğü ve dayanağı. H. 672 yılında vefat etti.

7- Abdurrahman b. Salim b. Yahya El-Enbarî. Sonra Şamlı ve Hanbe-Iî El-Müfti Cemalüddin. H. 661 yılında vefat etti.

Diğer hocaları: El-Rıza b. El-Bürhan, Zeynüddin Ebu'I-Abbas b.Ab-düddaim El-Makdisî, Cemaleddin Ebu Zekeriyya Yahya b. Ebu'I-Feth El-Sayrafî El-Harranî, Ebu'1-Fadl Muhammed b. Muhammed El-Bekrî El-Hafiz, Eî-Ziya b. Temmam El-Hanefî, Şemsüddin b. Ebu Amr ve bu asırdaki başka âlimler.

Usul ilmine gelince: Bunu bir çok alimlerden okudu. Onların en ünlüsü Ömer b. Bendar b. Ömer b. Ali b. Muhammed El-Tiflisî El-Şafiî, Ebu'I-Feth. H. 672 yılında vefat etti.

Nahiv ve Lügat ilmini şunlardan okudu:

Şeyh Ahmed b. Salim El-Mısrî El-Nahvî EI-Lügavî, Ebu'l-Abbas. H. 664 yılında vefat etti.

El-Fahru'1-Malikî ve El-Şeyh Ahmed b. Salim El-Mısrî.

Dinlediği Eserler:

Neşe'inin sünenini, İmam Malik'in Muvatta'mı, Şafi'inin Müsned'ini, Ahmeb İbni Hanbel'in Müsned'ini, Darimî'yi, İsfiranî'yi, Ebu Ya'lâ El-Musıllî'yi, Süneni İbni Mâce'yi, Dârekutnî'yi, Beyhakî'yi, Bagavî'nin Şerhu's-Sünne'sini, yine onun tefsirden Mealimu't-Tenzirini, Zübeyr İbni Bekkâr'm Kitabu'l-Ensab'ım, El-Htabu'1-Nebatiye'yi, Risaletü'l-Kuşeyriye'yi, İbni Sünni'nin Amelü'l-Yevmi ve'I-Leyleti kitabını, Hatib Bağdadî'nin Adabu's-Sami' ve'r-Ravi kitabını ve bunlardan başka çok risaleleri talebelerinden dinledi.

Talebeleri:

Rendesinden ilim alan kimselerden bir kısmı şunlardır: Alâuddin b. At-tar, Şemsuddin b. El-Nakıb, Şemsuddin b. Ca'van, Şemsuddin b. Kam-, mah, Hafiz Cemalüddin EI-Müzzi, Kadı'l-Kuzat Bedruddin b. Cemaa, Re-, şidüddin El Hanefi, Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ferhu'I-Işbili ve çok kimseler...

Ahlakı Ve Özellikleri:

Hal tercemesi yazarlarının hepsi şu görüş birliğine varmışlardır: Zühd yönü ile Nevevî başta gelen bir alimdi, takvada öncü idi. Hakimlere öğüt vermek, iyiliği emredip kötülüklerden alıkoymakta eşi yoktu.

Nevevî'nin hayatından özellikle bu zühd yaşayışı üzerinde bu kısa yazımızla durmayı hoş buluyoruz:

Zühd Yönü:

İmam Nevevî, Yemek, elbise ve evlenme isteklerinden uzak kaldı. Bütün bunlara karşı, ilim lezzetini yeterli buldu. Bakıldığı zaman görülür ki, O basit bir mekândan Şam gibi nimet ve bereketleri çok olan bir yere göç etti. O zamanda da gençliğin olgunluk çağındaydı. Bununla beraber şehevî arzularından ve lezzetlerinden yüz çevirmiş, yaşam sıkıntısı ve darlığını kabullenmişti.

Vera' Yönü:

Onun hayatında, kuvvetli bir vera'a delâlet eden pek çok örnekler vardır. Onlardan bir kısmı: Şam bölgesinin meyvalarından

yemezdi. Bunun sebebi kendisine sorulduğu zaman derdi ki, Şam'ın vakıf yerleri çoktur. Mülkler de şer'an hacir altında bulunanlarındır. Bu gibi yerlerden faydalanmak caiz değildir, ancak ekinleri sulamak ve toplayıp biçmek gibi hizmetler karşılığında ihtiyaç miktarı onlardan faydalanılabilir. Burada da alimler arasında ihtilâf vardır. Bunlardan faydalan-mavi caiz gören, üzerine hacir konulan kimsenin ve yetimin yararına olan hizmetin bulunmasını şart koşmuştur. İnsanlar ise mülk sahibinin ürünlerinin ancak binde birini korumaktadırlar. Benim nefsim bunu nasıl hoş görür?

Nevevî, Revahiye Medresesindeoturmayı diğer medreseler üzerine tercih etti. Çünkü o medrese, tüccarlardan birinin binası idi.

Hadis Medresesinde hocalara büyük bir ikramiye verilirdi. Ondan bir kuruş bile almamıştır. O parayı Medrese Amirinin yanında toplar, sonra bir yıllık ikramiyesi birikince, o para ile bir mülk satmalıp onu Hadis medresesine vakfederdi; yahut o para ile kitaplar satın alarak onları hadis medresesinin kütübhanesine vakfederdi. Böylece o paralarla başka bir şey almazdı. Bir ihyitacı olmadıkça va adamın din inancı hakkında kesin bir bilgisi olmadıkça, hiç kimseden bir hediye veya bağış kabul etmezdi. Ancak ana-babasından ve akrabalarından yardımı kabul ederdi. Annesi ona giymesi için gömlek ve benzeri elbiseler gönderirdi. Babası da ona yiyecek gönderirdi. Şam'da Revahiye Medresesinde konukladığı odasında uyur ve bundan başka bir şey istemezdi.

Ölümü:

Hicretin 676 yılında, Evkaf'dan emanet olarak almış olduğu kitabları geri verdikten sonra Neva köyüne döndü. Hocalarının mezarlarını ziyaret etti. Onlar için duâ etti ve ağladı. Hayatta olan dostlarını da ziyaret ederek onlarla vedalaştı. Babasını ziyaret ettikten sonra, Beytül-Makdisî ve Halil İbrahim'in makamını ziyaret etti. Sonra Neva köyüne döndü ve orada hastalandı. Receb ayının yirmi dördünde vefat etti. Ölüm haberi Şam'da ve çevresinde yayılınca, oralar ağlamakla inledi. Öİümüa-den dolayı müslümanlar son derece üzüldüler. Kadı'l-Kuzat İzzuddin Mu-hammed b. Eî-Saiğ ve arkadaşlarından bir cemaat onun kabri üzerinde namaz kılmak için Nevâ'ya gittiler. Onun arkasından çok kimseler mersiye okudu. Muhammed b. Ahmed b. Ömer El-Hanefi El-İrbilî, mersiye okuyanlardan biridir. Otuz üç beyte varan kasidesinden şu beyitleri ben seçtim:

Musîbet ağır geldi,.olay büyük kitleye yayıldı

Senin uzun yaşamını istemek ölümle yıkıldı

Ölüme yakınlık kazandıktan sonra yalnızlığa çekildin

Senin yokluğun hem geceyi, hem de gündüzü üzmüştür

Sen din için aydınlanılan bir nur kaynağı idin

Söz ve amel senin nurundan kaynaklanıyordu

Bu dünyadan ve süslerinden uzak kaldın

Öyle bir azim ve kudretle ki, dillere destan oldun

Dünyayı küçümseyip zevklenmeyerek ondan yüz çevirdin

Gerçek şu ki, ahiretin için çalışıp onunla zevklendin.

İşte müslümanların ilim sancaklarından bir sancak böyle durulmuş oldu. Bu da, ilim yolunda cihad yaptıktan ve müslümanlara büyük ilim hazineleri bıraktıktan sonra olmuştur. İslâm alemi onun hayır ve bereketini anmaya devam edecektir. Daima müslümanlar Yüce Allah'dan onu rahmet ve rızasına gark etmesini dileyeceklerdir.

Allah İmam Nevevî'ye bol bol rahmet etsin ve onu Allah kendilerine ihsan buyurduğu peygamberlerle, sıddıklarla, şehidleıie ve salih kimselerle hasretsin. Bunlar ne güzel arkadaşlar!... Allah bizi peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sancağı altında onunla bir arada toplasın.

---

[1] Süneni Tirmizî. Hno: 3368-9.

[2] İmam Nevevi, Uysal Yayınları:

[3] İhn Kesir, Bakara: 168 tefsiri.

[4] Tirmizî, İbn Mâee. Ebû Dâvud.

[5] Süneni Tirmizî; Hno: 3473.

[6] R- Safihîn

[7] Ebû Dâvud. İbn Sünnî.

[8] Kur'am Kerim, A'raf Suresi: 55-56. R. Salihtn.

[9] Kur'am Kerim, Enbiya Suresi: 90. A'raf S üresi :55.

[10] Süneni Tirmizî: Hno: 3492. Müslim: Hno: 1880

[11] C. Sağîr: 2/17. Buhârî.

[12] C. Sağîr: f/52.

[13] İbni Mâce: Hno: 1137.

[14] Tirmizî: Hno; 7442.

[15] Tirmizi. Hâkim.cl-Müstedrek.

[16] Tirmizî. Tac 5/110.

[17] Kur'ân-ı Kerim, Bakara: 152

[18] El-Cami'u li'1-ahkâmi'l Kur'ân, Cüz: 2, Sayfa: 171-Mütercim.

[19] Kur'ân-ı Kerim, Zâriyat: 56

[20] Sahih-i Müslim, Ebü Hüreyre (r.a)'den. Ebü Dâvud. Tirmizî. Muvatta'.

[21] Müsned: Kıdem sırasına göre sahabenin rivayetlerini toplayan hadis kitablanna ve Cüz de, yalnız bir ravinin rivayetlerini yahud bir konu üzerindeki hadisleri toplayan kitablara denilir.

[22] Kur'ân-ı Kerim, Zâriyat: 56

[23] Kur'ân-ı Kerim, Bakara: 152

GİRİŞ. 1

GİZLİ VE AŞİKAR BÜTÜN İŞLERDE İYİ NİYYET VE İHLASLI OLMAK.. 1

GİRİŞ

GİZLİ VE AŞİKAR BÜTÜN İŞLERDE İYİ NİYYET VE İHLASLI OLMAK

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"O iman etmeyenler, ancak İslama yönelip ibâdeti Allah'a has kılarak (halis bir niyyetle) O'na ibâdet etmekle emredilmişlerdir."[1]

"O kurbanların ne etleri, ne de kanları asla Allah'a ulaşmaz; fakat sizden olan takva O'na ulaşır." (Hac: 37)

İbni Abbas (Radıyallahu Anhüma), bu ayeti kerimede geçen "takva" kelimesinin manasını "Niyyetler" olarak tefsir etmiştir.

İhlâs, niyyeti halis yapmaya ve onu riya gibi bulaşık şeylerden arındırmaya denilir. Cenab-ı Hak, zati Ulühiyyetine, ihlâs ile ibâdet etmeyi emretmesinden anlaşılıyor ki, işin başından sonuna kadar ihlâsa sahib bulunmak gereklidir. Bütün kulluk vazifelerini sırf Allah'ın emirleri olduğu için yerine getirmek, yasaklarından da aynı duygu ile kaçınmak ve başka bir maksad gütmemek, îhlâsla Allah'a ibâdet etmek olur ve halis niyyet taşınmış olduğundan böyle kimseye de "Muhlis" denir. Bu ayeti kerimeden, geçerli niyyetin "halis niyyet" olduğu anlaşıldığından her görevde niyyetin bulunmasının şart olduğu hükmü ortaya çıkmaktadır, niyyetin yeri de kalbdır. Emredilen işi Allah rızası için yapmak ve başka bir maksad gözetmemek de, halis niyyetin husulüdür ve kuldan istenen de budur. îhlâsla yapılan salih ameller Allah'a yükseltilir. îşte Allah rızası için halis niyetle yapılan işlerin Allah katında sevabı vardır.

1- Ömer İbni Hattab (Radiyallahu Anh) den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"(Yapılan) bütün işler niyyetlere göredir, (kalblerdeki niyyetlerle değer kazanırlar); ve herkes için ancak niyyet ettiği şey vardır. O halde kimin hicreti (Bir yerden bir yere gidişi) Allah ve O'iıun Resulü için ise, onun hicreti, Allah ve Resulü yolunda olmuştur. Kimin de hicreti dünya için ise ona ulaşır yahud bir kadın içinse onu nikâhlar. Böylece hicreti, hicret etmiş olduğu şeydedir (taşıdığı niyete göre işi değerlendirilir."'[2]

Bu hadîs-i şerif sahîhdir ve sahih olduğunda ittifak vardır. Aynı zamanda hadîsin derecesinin büyüklüğü ve yüksekliği üzerinde alimler görüş birliğine .varmışlardır; çünkü islâmın temelini teşkil eden hadîslerden birisidir bu...

İlk devirdeki alimler ve bunlara uyan sonrakiler (Allah Tealâ onlara rahmet etsin), kitablarına bu hadîsle başlamayı severler ve tercih ederlerdi; Bunu da, daha başlarda iyi niyete, onu gözetip îtina göstermeye bir tenbih (uyarma) olsun diye yaparlardı,

îmam Ebû Saîd Abdurrahman ibni Mehdî'den (Allah Tealâ ona rahmet etsin) bize rivayet edilmiştir, demiştir ki:

"Kim kitab yazmak isterse, bu hadîs ile başlasın."

îmam Ebû Süleyman El-Hattabî da (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: "Dîn işlerinden olup ilk başlayan ve ortaya çıkan her şeyin başında bu = ameller niyete göredir = hadîsini getirmeyi, bizim geçmiş üs-tadlanmiz müstahab görürlerdi; çünkü din işlerinin hepsinde buna ihtiyaç vardır.

ibni Abbas'dan (Radiyallahu Anhüma) bize nakledildiğine göre şöyle demiştir: "İnsan, ancak niyyeti miktarmca korunur."

Başka biri de: "insanlara niyyetlerine göre (sevab ve azab) verilir."

Büyük İmam Ebü Aü Fudayl ibni İyad'dan (Radiyallahu Anh) bize rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "İnsanlar için hayırlı işi terk etmek riyadır; insanlar için amel etmek şirktir. İhlâs, bunların her ikisinden de

Allah'ın seni kurtârmasıdır."

İZAH: İnsan hayırlı bir iş yapacağı zaman, eğer halkın kendisine riyakar demelerinden hoşlanmayarak bu işi yapmaz ve daima ihlâs sahibi kimse olduğunun bilinmesini isterse riya olur. İşi, kendisini iyi niyetli bilsinler, iyi kimse görünsün diye terk etmiş olur ki, bu da haram olan şeydir. Allah için yapılması gereken işleri, başkası için yapmak şirk olur; çünkü Allah rızasına ait olan bir iş Allah'dan başkasının rızâsı için yapılmış ve Allah'a tercih edilmiş olur. İşte bu iki hah" terk ederek sırf Allah rızası için amel etmek ihlâstir ve Allah katında makbuldür.

İmam Haris El-Muhâsibî (Allah ona rahmet etsin) Şöyle, demiştir: "Sadık o kimsedir ki, kendi kalbinin düzelmesi için, insanların kalblerinde olan tüm değerinin kalblerinden çıkışında bir sakınca görmez, yapmış olduğu güzel işlerden bir zerre miktarına dahi insanların muttali olmasını sevmez ve kötü işini de insanların bilmesini çirkin görmez."

Huzeyfe El-Mar'aşî'den rivayette şöyle demiştir:

"İhlâs, kulun gizli ve aşikâr hallerde işlerinin eşit olmasıdır!"

İmam ve üstad Ebû'l-Kasim EI-Kuşeyrî'den (Allah ona rahmet etsin) bize rivayet edilmiştir; şöyle demiştir:

('İhlâs, ibadeti, sırf Yüce Allah'ın hakkı olmak maksadıyla yapmaktır. Bu da, bir yaratığa gösterişte bulunmaksızın yahud insanlarca iyi olan bir şeyi beklemeksizin yahud onlardan herhangi bir övgüyü sevmeksizin yahud Allah'a yaklaşmaktan başka herhangi bir mana taşımaksızın yapılan ibâdetle Allah'a yaklaşmayı murad etmektir.'*

Büyük İmam Ebû Muhammed Sehl ibni Abdillah Et-Tüsterî (Radiyallahu Anh) şöyle demiştir: "Akıllılar, İhlasın açıklanmasına baktılar da, ' şundan başkasını bulamadılar: İnsanın gizli ve aşikâr hallerinde sükûn ve hareketinin Allah için olmasıdır ve buna dünya ve nefis arzusunu karıştırmamaktır.

Üstad EbÛ Ali Ed-Dekkak'dan (Radiyallahu Anh) bize rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"İhlâs, insanların yorumlarından kendini uzak tutmaktır; sıdk ise, nefse uymaktan temizlenmektir. İhlâs sahibinde riya yoktur; sadık kimsede de gururlanma yoktur."

Zü'n-Nûni Mısrî'den (Allah ona rahmet etsin) rivayet edildiğine göre

şöyle demiştir:

"Üç şey ihlâs alâmetlerindendir: İnsanlardan olacak övme ve yermeyi eşit tutmak; yapılan işlerde, işleri görmeyi unutmak ve işin sevabım ahirette gerekli bulmak...'

Kuşeyrî'den (Allah ondan razı olsun) bize rivayette şöyle demiştir: "Sid-kın en azı, gizli ve aşikâr halin eşit olmasıdır."

Sehlü't-Tüsterî'den: "Kendi nefsini yahud başkasını yağlayan bir kul, sıdkın kokusunu koklayamaz.*'

Allimlerin bu ihlâs ve sidk konusundaki sözleri sınırlı olmayacak kadar çoktur. Benim gösterdiklerim anlayan kimse için kâfidir.

---

[1] Kur'ân-ı Kerim, Beyyine: 25

[2] Buharî. Müslim. Ebü Davud. Tirmizî. Nesâî.

1- DUA ETMENİN USUL VE ÂDABI. 1

Duanın Faydası ve Önemi: 3

İnsanın Salih Amelleri İle Allah Tealâ'ya Tevessül Ederek Duâ Etmesi 3

Duada Elleri Kaldırmak Sonra Onları Yüze Sürmek. 4

Duayı Tekrarlamak Mustahabdır. 4

Huzurlu Kalb İle Duâ Etmeye Teşvik Etmek. 4

Müminlerin Arkasından Duâ Etmenin Fazileti 4

Kendine İyilik Edene Duâ Yapılmasının Müstahab Olduğu Ve Yapacağı Duanın Şekli 5

Duâ İsteyen Duâ İstenenden Daha Faziletli Olsa Bile Fazilet Ehlinden Duâ İstemek Ve Şerefli Yerlerde Duâ Etmek Müstahabdır. 5

Mükellef Olan Bir Kimsenin, Kendine,Çocuğuna, Hizmetçisine, Malına Ve Benzeri Şeylere Beddua Etmesi Yasaktır. 6

Duâ Eden Müslümanın Yahut Başkasının Dileği Kabul Edildiğine Dair Deliller. 6

Duanın Kabulünü İstemede Acele Edilmemelidir. 6

1- DUA ETMENİN USUL VE ÂDABI[1]

Fıkıh âlimlerinin, hadis âlimlerinin, önceki âlimlerle sonraki âlimlerin çoğunluğunun görüşüne göre duâ etmek müstâhabdır. Allah Telalâ şöyle buyurmuştur: (Rabbınız buyurdu ki, bana duâ edip isteyin, kabul edip size vereyim.)[2]

Yine Allah Tealâ

(Yalvararak ve gizlice Rabbinize duâ edin) buyurmuştur.[3]

Bu konuda ayetler çoktur ve meşhurdur.

Sahih olan hadislere gelince bunlar ziyadesiyle bilinen şeylerdir, anlatılmalarına da ihtiyaç yoktur. Biz yetecek kadar duaları ileride anlataca-. ğız. Başarı Allah'dandır.

İmam Ebu'l-Kasim El-Kuşeyrî (Radıyallahu Anh) Risale'sinde şöyle demiştir:

Duâ mı, yoksa sükût ve rızâ mı daha faziletlidir? konusu üzerinde insanlar farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

Bir kısmı demiştir: "Duâ ibâdettir." diye geçen hadise dayanarak duâ daha faziletlidir. Çünkü duâ, Allah'a ihtiyacı göstermektir.

Bir kısmı da: Kaderin hükmü altında sükût etmek ve sönük olmak daha sağlamdır ve kaderin geçmiş hükmüne rızâ göstermek daha iyidir, demişlerdir.

Bir kısmı da şöyle demiştir: Duâ ve rızânın her ikisini bir araya getirmek için, dil ile duaya ve kalb ile rızâya sahib bulunmalıdır.

Kuşeyrî şöyle demiştir: Vakıtlar değişiktir. Bazı hallerde duâ, sükûttan daha faziletlidir. Duâ etmek edeb olur. Bazı hallerde de sükut etmek, duâ etmekten daha faziletli olur. O zaman sükût etmek edebdir. Bu ancak içinde bulunan hal ile anlaşılır. Eğer kalbinde duaya bir işaret buluyorsa onun duâ etmesi daha iyidir. Eğer sükût etmeye bir işaret buluyorsa, o zaman sükût etmek daha iyidir. Şöyle demek de doğrudur: Bir iş ki, müslüman-ların onda payı olacaktır yahut Allah Tealâ'nm onda bir hakkı vardır (müs-lümanların selâmetini istemek yahut Allah'ın dinini ikame etmek gibi) o zaman duâ etmek daha iyidir; çünkü duâ ibâdettir. Eğer işde şahsi bir pay varsa, sükut etmek daha iyidir. Duanın şartlarından biri de yemeğin helâl olmasıdır. Yahya İbni Muaz EI-Razî şöyle derdi: ben günah işler halde sana nasıl duâ ederim? Kerim olduğun halde de sana nasıl duâ etmem?

Kalbin huzur içinde olması da duanın edeblerindendir. İnşaallah delili gelecektir. Bazıları da demişlerdir ki, duadan maksad ihtiyacı göstermektir. Yoksa Allah Tealâ dilediğini yapar.

İmam Ebu Hamid El-Gaza!î İhya'sında şöyle demiştir: Duanın edeble-ri ondur. Birincisi: Arefe gününü, ramazan ayını ve cuma gününü, gecenin son üçte birini ve seher vakitlerini, şerefli zamanlar

oldukları için gözetleyip seçmektir.

İkincisi: Bazı halleri fırsat bilip o hallerde duâ etmektir. Secde halinde, orduların karşılaşması zamanında, yağmur yağarken, namaz ikametinde ve ondan sonra duâ etmek gibi... Ben derim ki, kalbin yumuşaklığı halinde.

Üçüncüsü: Kıbleye yönelmek, iki eli kaldırmak ve duâ sonunda elleri yüze sürmek.

Dördüncüsü: Gizli ve aşikâr arasında sesi alçak tutmak.

Beşincisi: Taşkınlık haline dönüşen zorlama davranışlar yapmamaktır. En iyisi, Peygamber ve ashabından nakledilen duaları yapmaktır. Herkes güzel duâ yapamayacağı için, taşkınlığa düşmesinden korkulur.

Âlimlerden biri şöyle demiştir: Zillet ve ihtiyaç dili ile duâ et, fesahat ve gösteriş dili ile değil. Denilir ki: Âlimler ve zâhidler yedi kelimeden fazla duâ yapmazlar. Bakara sûresinin sonunda Allah Tealânm buyurduğu şu âyet buna şahidlik etmektedir:

"Rabbimiz, bizi muahaze etme..." Allah Tealâ hiç bir yerde bundan daha fazla kullarının duasından haber vermemiştir.

Ben derim ki, bunun benzeri, İbrahim Sûresinde olan Allah Tealâ'nın şu sözüdür:

"Hani İbrahim demişti: Rabbim! Bu beldeyi emniyet ve güven yeri yap.." Derim ki, âlimlerin çoğunluğunun görüşü, duâ konusunda kısıtlama yapmamaktır. Yedi kelimeden ziyade duâ etmek de mekruh değildir. Doğrusu kayıdsız olarak duayı uzatmak müstahabdır.

Altıncısı: Yalvarmak, iç huzuru duymak ve korkmaktır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Bütün peygamberler hayırlara koşarlar, umarak ve korkarak bize duâ ederlerdi. Bize karşı da teslimiyet içinde itaatkârdırlar."[4]

Yine Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Yalvararak ve gizlice Rabbinize duâ edin".[5]

Yedincisi: Kesinlikle istemek ve duanın kabul edildiğine inanmak, isteğinin kabulünü doğrulamak. Bunun delilleri çoktur ve meşhurdur. Süf-yan İbni Uyeyne (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: Sizden hiç birinizi, kendi için bildiği günahı, duâ etmekten asla alıkonıasın; çünkü Allah Tealâ mahlûkatın en kötüsü olan İblis'in:

"Rabbim, insanlar dirilecekleri güne (kıyamete) kadar bana mühlet ver. Allah buyurdu: Sen mühlet verilenlerdensin." duasını kabul etmiştir.

Sekizinci: Duada ısrar etmek ve üç defa tekrarlamaktır. Duanın kabulünü acele istememektir.

Dokuzuncu: Allah Tealâ'mn ismini anarak duaya başlamaktır. Ben derim ki, Allah Tealâ'ya hamd ve senada bulunduktan sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirmek ve yine böyle başlangıçta olduğu gibi aynen duayı tamamlamak.

Onuncusu: Bu en önemlisidir ve duanın kabul edilmesinde esas ve asıl olandır. O da tevbe etmek, zulmü terk etmek ve Allah Tealâ'ya yönelmektir.

Duanın Faydası ve Önemi:

Gazali şöyle demiştir; eğer sorulursa; Allah'ın takdir ettiği hüküm geri çevrilmeyeceğine göre, duanın faydası nedir? Bil ki, Belâyı duâ ile geri çevirmek de kader cümiesindendir. Duâ, belânın geri çevrilmesi için ve rahmetin bulunması için bir sebebdir. Kalkanın, silâhı geri çevirmeye, suyun, yeryüzünde nebatîn çıkmasına sebeb olması gibi. Duâ ile belâ da böyledir. Silâhı taşımamak, kaza ve kaderi itiraf etmenin şartından değildir. Allah Tealâ, şöyle buyurmuştur:

"(Mü'minler) tedbirlerini alsınlar, silahlarını takınsınlar."[6] Böylece Allah Tealâ işi takdir etti ve sebebini de takdir etmiştir. Duada söylediğimiz faydalar vardır. Anlattığımız fayda da kalb huzuru ve ihtiyaçtır. Bu iki haslet ibâdetin ve marifetin başıdır. Allah en iyisini bilendir.

İnsanın Salih Amelleri İle Allah Tealâ'ya Tevessül Ederek Duâ Etmesi

îbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilen "Mağara arkadaşları" hadisinde şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu dinledim: "Sizden önceki ümmetlerden üç kişi, yola çıkıp yürüdüler. Nihayet bir mağarada barınıp gecelemek zorunda kaldılar ve oraya girdiler. Sonra dağdan bir kaya parçası yuvarlanıp mağarayı üzerlerine kapadı. Aralarında dediler ki, bu kayadan kurtulup çıkmanız için tek çare, yaptığınız amellerin en iyisi ile (tevessülde bulunarak) Allah Tealâ'ya duâ etmeniz-dir. Aralarından bir adam şöyle dedi: Allah'ım! Benim çok yaşlı ihtiyar ana-babam vardı. Onlardan önce ne aileme ve ne de mallarıma su vermezdim." Böylece İbni Ömer, onlar hakkındaki uzunca hadisi anlattı. Onlardan her biri salih ameli hakkında: Ya Rabbi, eğer senin rızam isteyerek ben bu işi yapmışsam, içinde bulunduğumuz tehlikeden bizi kurtar, diye duâ etmişti. Onlardan her birinin duası sonunda o mağaradan bir kısım açıldı. Nihayet üçüncünün duası sonunda mağaranın tamamı açıldı ve çıkıp gittiler."[7]

İmamlarımızdan El-Kadi Hüseyin ve başkası yağmur duası konusunda bu manayı taşıyan şu sözü söylemişlerdir: Darlık içine düşen bir adamın kendi salih ameli ile duâ etmesi müstahabdır. Bu geçen hadisi de delil göstermişlerdir. Böyle amellere dayanarak duâ etmek üzerinde söz söylenebilir; çünkü bir nevi amele dayanarak istemek oluyor ki, bu da mutlak surette Allah Tealâ'ya ihtiyacı terk etmek demektir. Duadan asıl maksad ise ihtiyaçtır. Peygamber bu hadisi şerifi, o mağara arkadaşlarını övmek için buyurmuştur. Ancak Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bunu anlatışı da, salih amele tevassül ile duanın doğru olacağına bir delildir. Başarı Allah'dandır.

Duâ konusunda selefden nakledilen sözlerin en güzeli, Evza'i'den rivayet edilendir. Allah Tealâ ona rahmet etsin, o şöyle demiştir:

İnsanlar yağmur duasına çıktılar. İçlerinden Bilâl İbni Sa'd kalktı sonra Allah'a hamd edip senada bulundu. Sonra şöyle dedi: Ey hazır olan topluluk! Siz günahları ikrar etmiyormusunuz? Onlar evet ediyoruz, dediler. Bunun üzerine Bilâl şu duayı yaptı: Allah'ım, senin şöyle buyurduğunu dinledik:

"İyilik edenleri kınamaya bir yol yoktur."[8] Biz günahları ikrar ettik. Senin mağfiretin ancak bizim gibilere olur, (bizim gibilerden başkasına olur mu?) Allah'ım bize mağfiret et, bize buyur ve bize yağmur ver. Böylece ellerini kaldırdı, insanlar da merhamet ellerini kaldırdılar. Sonra yağmura kavuştular. Şairler bu mana üzerinde şiir söylemişlerdir:

Günahkârım, çok yanılmışım; fakat afv geniştir. Eğer günah olmasaydı, afv vaki olmazdı...

Duada Elleri Kaldırmak Sonra Onları Yüze Sürmek

Ömer İbnü'I-Hattab'dan (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki: "Resûlüliah Sallallahu Aleyhi ve Sellem duada ellerini kaldırdığı zaman, onları yüzüne sürmeden indirmezdi."[9]

Duayı Tekrarlamak Mustahabdır

İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre: "Resûlüliah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem, üç defa duâ etmekten ve üç defa mağfiret dilemekten hoşlanırdı. "[10]

Huzurlu Kalb İle Duâ Etmeye Teşvik Etmek

Açıklanmış olduğu üzere duadan maksad kalbin huzurudur. Bunun delilleri anlatılamayacak kadar çoktur. Bunu bildirmeye de gerek yoktur. Ancak bereketlenmemiz için bir hadis anlatacağım:

Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüliah Sellallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kabul edileceğine inanarak Allah'a duâ edin. Biliniz ki Allah Tealâ gafil olan dalgın bir kalbden duayı kabul etmez.[11]

Müminlerin Arkasından Duâ Etmenin Fazileti

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Onlardan (muhacir ve ensardan) sonra gelenler, derler ki: Ey Rabbi-miz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla."[12]

Yine Allah Tealâ

"Hem kendi günahın için, hem de mü'min erkek ve mü'min kadınlar için (Allah'dan) mağfiret dile." buyurmuşlardır.[13]

"Rabbimiz, beni ve ana-babamı ve mü'minleri hesaba durulacağı günde (kıyamette) bağışla)."[14]

Yine Allah Tealâ Nuh peygamberden haber vererek şöyle buyurmuştur:

"Rabbim! Beni, ana-babamı, mü'min olarak evime gireni ve bütün mü'min erkeklerle mü'min kadınları bağışla."[15]

Ebu'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, o Resûlüliah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini dinledi: "Hangi bir müslüman kul, gıyabında kardeşine duâ ederse, muhakkak (görevli) melek: Ettiğin duâ kadar sana da var, der."

Yine Ebu'd-Derda'dan diğer bir rivayet şöyledir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi: "Müslüman kişinin gıyabında kardeşine duası makbuldür. Başucunda görevli bir melek bulunur. Kardeşine her ne zaman bir hayırla duâ ederse ona görevli melek : Âmin (Allah'ım kabul etsin), sana da o kadar olsun, der."[16]

İbni-Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "En çabuk kabul edilen duâ, gaibin gaibe duâsıdır."[17]

Kendine İyilik Edene Duâ Yapılmasının Müstahab Olduğu Ve Yapacağı Duanın Şekli

Bu bölümle ilgili çok şeyler vardır ki, bunlar daha sonra kendilerine mahsus yerlerde gösterilmişlerdir. Bunların en güzeli Tirmizî'den yaptığımız rivayettir:

Üsame İbni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüliah

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kime bir iyilik yapılır da, o iyiliği yapana: Allah sana mükâfat olarak hayır versin, derse teşekkürü tam yapmış olur."[18]

Dili koruma bölümünde sahih olan Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'in hadisinde şöyle buyurduğunu sonra anlatacağız.

"Size kim bir iyilik ederse ona karşılıkta bulunun. Ona karşılık olacak bir şey bulamazsanız, ona karşılıkta bulunduğunuza inanmcaya kadar kendisine duâ edin."

Duâ İsteyen Duâ İstenenden Daha Faziletli Olsa Bile Fazilet Ehlinden Duâ İstemek Ve Şerefli Yerlerde Duâ Etmek Müstahabdır

Bil ki, bu bölümle ilgili hadisler bir araya getirilemeyecek kadar çoktur. Bunda ittifak vardır. Buna en kuvvetli bir delil olarak da Ebû Dâvud ve Tirmizî'nin kitablarmda rivayet ettiğimiz hadisdir:

Ömer İbnü'I-Hattab'dan (Radıyallahu Tealâ Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ömre (haccı yapmak) için Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den izin istedim. İzin verip şöyle dedi: Ey kardeşciğim, duandan bizi unutma. Peygamber (bana) bir söz söyledi ki, onun karşılığında dünya bana verilse, beni bu kadar sevindirmezdi." Bir rivayette de şöyle demiştir:

"Ey kardeşciğim, bizi duana ortak yap."[19]

Mükellef Olan Bir Kimsenin, Kendine,Çocuğuna, Hizmetçisine, Malına Ve Benzeri Şeylere Beddua Etmesi Yasaktır

Sahih bir isnadla Câbir'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan riva-yetde demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Nefisleriniz aleyhine duâ etmeyin. Çocuklarınız aleyhine duâ etmeyin. Hizmetçilerinizin aleyhine duâ etmeyin. Mallarınızın aleyhine duâ etmeyin. Yoksa Allah tarafından duanın kabul edilip ihsanda bulunulan bir vakte düşürmüş olursunuz da, sizden (o beddua) kabul edilir."[20]

Bu hadisi Müslim, Sahih'inin sonunda rivayet etmiş ve orada şöyle demiştir: "Nefislerinizin aleyhine duâ etmeyin, çocuklarınızın aleyhine duâ etmeyin, mallarınızın aleyhine duâ etmeyin, yoksa Allah tarafından duanın kabul edildiği bir vakte uygun düşürmüş olursunuz ve (o bedduayı Allah) sizden kabul eder."

Duâ Eden Müslümanın Yahut Başkasının Dileği Kabul Edildiğine Dair Deliller

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Kullarım sana benden sorunca, ben rahmetimle yakınım duâ edenin duasını bana duâ yapınca kabul ederim."[21]

Yine Allah Tealâ

"Bana duâ edin; duanızı kabul edeyim." buyurmuştur.[22]

Duanın Kabulünü İstemede Acele Edilmemelidir

Ubâde İbni's-Sâmit'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: Allah Tealâ'-ya yeryüzünde duâ eden hiç bir müslüman yoktur ki, onun istediğini Allah ona vermesin. Yahut ondan istediğinin karşılığı kadar kötülüğü kal-

- dırır; günah şey istemedikçe yahut silâ-i rahmi kesmeyi dilemedikçe, Cemaat içinden bir adam şöyle dedi: O zaman biz çok duâ ederiz. Peygamber (s.a.v): Allah'ın ihsanı çok daha fazladır.[23]

El-Hâkim Ebu Abdullah bu hadisi Sahihayne dayanarak Müstedrek'-inde Ebu Said El-Hudri'den rivayet etmiş ve ona şunu ilâve etmiştir: "Yahut ona istediğinin karşılığını ahirette verir."

Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayetde peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Sizden biriniz acele edip: Duâ ettim de, duam kabul edilmedi, demedikçe, onun duası kabul edilir."[24]

---

[1] NOT: Bu bölüm el-Ezkâr'ın Arabçasmda en sonda olduğu halde, yayıncı olarak kitabın ilk bölümüne nakledilmesini faydalı gördük.

[2] Kur'anı Kerim, mü'min sûresi: 60.

[3] Kur'anı Kerim, A'raf: 55

[4] Kuranı Kerim, Enbiyâ Sürcsi:90.

[5] Kur'anı Kerim, A'raf Süresi:55.

[6] Kur'anı Kerim, Nisa Süresi:102.

[7] Buharı, Müslim, Ebû Dâvud.

[8] Kur'anı Kerim, Tevbe Süresi: 91.

[9] Tİrmizi. Ebû Dâvud. jbn Mâce. Ebû Davud'un Sünen'inde İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhiima) bunun benzerini hadis olarak rivayet enik. Bunlarsn hepsinin isnadından za't'vardır. Hafi7 Abdülhak, önceki hadis için demiştir ki, Tirmizî'ye göre sahih hadistir. Halbuki güvenilir kaynaklarda bu hadis için Tirmizî'nin sahih hadistir sözüne raslanmamakladır. Ancak bu garib bir hadistir ifadesi vardır.

[10] Ebû Dâvud. Nesâi, El-Yevmü velleyletü. İbni Sünni.

[11] Tirmizî. Hâkim. Tirmizİ'deki isnadı zayıftır.

[12] Kur'anı Kerim, Haşir Siiresi:10.

[13] Kur'anı Kerim, Muhammed Süresi:I9.

[14] Kur'ani Kerim, İbrahim Süresi:41.

[15] Kur'anı Kerim, Nuh Sürcsi:28

[16] Müslim, Ebû Dâvud.

[17] Tirmİzî Ebû Dâvud. Buhârî, el-Edebül-Müfred. (Tirmizi bu hadisi zayıf kabut etmiştir.)

[18] Tirmizî. (Tirmizi, bu hasen olan sahih bir hadisdir, demiştir.)

[19] Tirmizî, Ebû Dâvud. (TİrmizI demiştir ki, bu hasen olan sİhih hadisdir.)

[20] Ebû Dâvud, Müslim.

[21] Kur'ani Kerim, BaUra Süresi:186.

[22] Kur'anı Kerim, Mü'min Süresi:6O

[23] Tirmizî. (Tirmizi demiştir: Bu hasen olan sahih bir hadisdir.)

[24] Buharî-Müslim

2- ZİKİR VE ÂDABI. 1

Faziletli Olan Amelleri İşlemek. 1

Teşvik Ve Korkutma Ve Faziletler Hakkında Zayıf Hadislerle Amel Etmek. 1

Zikir Halkasında Oturmak. 2

Kalb Ve Dil İle Zikir Etmek. 2

Zikrin Fazileti Hangi Amellerle Kazanılır. 3

Çok Zikredenler Kimlerdir?. 3

Abdestsız Zikir Yapılması 4

Zikir Yapanın Takınacağı Tavır. 5

Zikir Yeri Nasıl Olmalıdır?. 6

Zikir Yapılmayan Yerler. 6

Zikirden Maksad Kalbin Huzurudur. 6

Belirli Vakitlerde Yapılan Zikirler. 6

Zikrin Arasına Giren İşler Ve Haller. 7

Zikrin Kabul Edilmesinin Şartı 7

Belli Bir Vakte Bağlı Olmaksızın Yapılan Zikrin Fazileti Hakkındaki Deliller. 7

Her Zaman Ve Her Yerde Yapılabilecek Dualar Ve Zikirler. 8

2- ZİKİR VE ÂDABI

Faziletli Olan Amelleri İşlemek

Bu ki, kendisine faziletli amellerden herhangi bir şey tebliğ edildiği zaman, o şeyin ehli olmak için, bir defa dahi olsa onunla insanın amel etmesi uygundur. Mutlak surette onu terk etmesi uygun değil; ondan mümkün olanı yapmak gereklidir. Çünkü sıhhatında ittifak olan Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şu hadîsi vardır.

"Size bir şey emrettiğim zaman, gücünüz yettiği kadar o şeyden yapın."[1]

Teşvik Ve Korkutma Ve Faziletler Hakkında Zayıf Hadislerle Amel Etmek

Hadîs âlimleri, fıkıh âlimleri ve diğer âlimler şöyle demişlerdir: Faziletlerle terğıb ve terhib (teşvik ve korkutma) konularında, hadîs uydurma olmadıkça zayıf hadîslerle amel etmek caizdir vemüstahabdır. Fakat haram, helâl, aîış-veriş, nikâh, talak ve bunlardan başka konularda zayıf hadislerle amel edilmez; ancak sahîh yahud hasen hadîslerle amel edilir. O kadar var ki, ihtiyatı gerektiren bir yerde zayıf hadîsle amel edilebilir. Nitekim bazı şeylerin satışına yahud nikâha dair keraheti ifade eden zayıf hadîsle ihtiyad bakımından amel edilir. Çünkü müstahab olan kerahetten korunmaktır: fakat bu vacib değildir.

Bu bülümü şu sebebden konu edindim: Çünkü bu kitabda hadîsler gelecektir. Onların sahîh, hasen yahud zayıf olduğuna işaret edeceğim yahud zühul veya başka bir sebebden sükût edeceğim. İstedim ki, bu kural, bu kitabın başlarında yerleşsin.

Zikir Halkasında Oturmak

Bil ki, zikir müstahab olduğu gibi, zikir ehlinin halkasında oturmak da müstahabdir. Bu hususdaki deliller birbirini takviye etmektedir. Bu deliller, inşa-Allah yeri geldikçe gösterilecektir. Buna dair, İbni Ömer'in (Radı-yallahu Anhüma) naklettiği şu hadîs kâfi gelir:

2- Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Cennet bahçelerine uğradığınız zaman, otiaym (nasibinizi akn)" As-hab sordu: Yâ Resûlallah, cennet bahçeleri nedir? Hazreti Peygamber buyurdu:

"(Onlar) zikir halkalarıdır; çünkü Allah'ın gezip dolaşan melekleri vardır, onlar zikir halkalarını ararlar. Bu zikir halkalarına geldikleri zaman, onları kuşatırlar.''

3- Muaviye'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ashabından halka (çember) bir cemaat karşısında durup şöyle dedi:

"Niçin oturuyorsunuz?" Ashab: Oturduk Allah'ı zikrediyoruz, bizi İslâm'a ilettiğinden ve İslâm'la bize ihsan buyurduğundan O'na hamd ediyoruz, dediler. Peygamber Salîallahu Aleyhi ve Sellem de şöyle buyurdu: "Ancak bu iş için oturduğunuza Allah'a yemin eder misiniz? Dikkat edin, ben sizi suçlamak için size yemin verdirmiyorum; fakat bana Cibrîl gelip haber verdi ki, Allah sizinle beraber meleklere karşı övünüyor,"[2]

Ebû Saîd El-Hudrî ve Ebû Hureyre (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre her ikisi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğuna şahid olmuşlardır:

"Allah'ı zikretmek için oturan bir toplumu muhakkak ki, melekler çevreler ve rahmet onları kaplar; üzerlerine huzur iner ve Allah Teâlâ bunları, kendi katında olanlara (meleklere) anlatıp över."[3]

Kalb Ve Dil İle Zikir Etmek

Zikir, hem kalb ve hem de dil ile olur. Zikrin en faziletlisi, her ikisiyle birlikte yapılanıdır. Kalb ve dilden birisiyle yapıldığı takdirde, kalb ile yapılan zikir, yalnız dil ile yapılandan daha faziletlidir. Sonra riya olur zannından korkarak kalb ve dil ile birlikte zikri terk etmek uygun düşmez. Doğrusu zikirle Allah rızasını gözeterek onu hem dil ve hem de kalb ile birlikte yapmaktır. Biz, Allah kendisine rahmet etsin, kitabın başlarından Fudayl'-dan anlattık ki, "insanlar için (görürler diye) ameli terk etmek riyâdir."

Eğer kişi, insanların kendisini murakabe etmesine bir kapı açarsa ve onların batıl zanlarının gelişinden kaçınırsa, o takdirde hayır kapılarının çoğunu kendisine kapamış ve dinin önemli işlerinden büyük bir kısmım aleyhine olarak kaybetmiş olur. Ariflerin yolu bu değildir.

5- Hazreti Aişe'den (Radıyalîamı Anha) rivayet edildiğine göre demiştir

"Namazdaki (yahud duadaki okuyuşunda) sesini yükseltme ve onda gizli de (okuyuş yapma, ikisi ortası olsun)." (Isrâ: 110) ayeti kerimesi, dua hakkında nazil olmuştur.[4]

Zikrin Fazileti Hangi Amellerle Kazanılır

Bil ki, zikrin fazileti tesbîh, tehlil, tahmîd, tekbîr ve [5] ve bunların benzerlerine bağlı değildir. Bunun doğrusu, Allah için iş yapan her itaatkâr, Allah Tealâ Hazretlerini zikredicidir. Saîd ibni Cübeyr (Radıyallahu Anh) ve diğer alimler böyle söylemişlerdir.

Atâ (Allah rahmet etsin) şöyle demiştir:

"Zikir meclisleri (toplantıları), helâl ve haramdan ibarettir: Nasıl satın alırsın, nasıl satarsın, nasıl namaz kılarsın, nasıl oruç tutarsın, nasıl evlenirsin, nasıl boşarsm, nasıl hac yaparsın ve bunların benzeri şeylerdir."

Çok Zikredenler Kimlerdir?

Allah Tealâ Hazretleri şöyle buyurmuştur:

"Bütün müslim erkekler ve müslim kadınlar, mümin erkekler ve mümin kadınlar, ibâdete devamlı erkekler ve kadınlar, sadık erkekler ve sadık kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevâzi kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve kadınlar, Allah'ı zikreden erkekler ve kadınlar... (işte) Allah bunlara büyük bir mağfiret ve mükafat hazırlamıştır."[6]

6- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (Sallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Müferridûn (her hallerinde Allah'ı zikredenler), öne geçmişlerdir."

Sahabîler dediler ki, müferridûn kimlerdir? ya Resûlallah? Resûlüllah: "Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlardır." buyurdu.[7]

Bil ki, yukarda geçen Ahzab sûresinin 35. ayeti kerimesinin anlamı üzerinde, bu kitab sahibinin önemle durması gerekir. Bunun manasının tefsirinde ihtilâfa düşülmüştür. İmam Ebu'l-Hasen, İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayetinde der ki, Allah'ı zikirden murad, namazlar sonunda, sabah ve akşam, yataklarda, uykudan her uyarımca, evden sabah çıkıp akşam dönüşte Allah'ı zikredenlerdir.

Mücahid de şöyle demiştir: Bir kimse, ayakta iken, otururken ve yatarken Allah'ı anmadıkça "Allah'ı çok zikreden erkeklerden ve kadınlardan" olmaz.

Atâ' demiştir ki, beş vakit namazların haklarını gözeterek onları kılan kimse, "Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlar" hükmüne girer.

7- Ebû Saîd El-Hudrî (Radıyallahu Anh) hadîsinde, Resûlüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu varid olmuştur:

"Bir adam, geceleyin hanımını uyandırıpta beraber iki rekât namaz kılsalar (yahud herbiri iki rekât namaz kilsa şeklinde ravinin şekki vardır), Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlar arasına yazılırlar."Bu, meşhur bir hadîstir."[8]

Büyük İmam Ebû Amr ibni's-Salah'dan (Allah ona rahmet etsin) soruldu ki, Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlardan olmanın miktarı nedir? Dedi ki:

"Peygamberden sabit olan zikirleri, sabah-akşam, gece-gündüz, değişik .durumlarda ve bütün vakitlerde devam etmektir. Bu zikirler de, hadîs kitab-Iarının özel bölümlerinde "Gece ve gündüz yapılacak zikir ve dualar" başlıkları altında toplanmıştır. Bunlara devam edenler, "Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlar" dan olurlar; daha doğrusunu Allah bilir.

Abdestsız Zikir Yapılması

Âlimler, abdestsiz, cünüb, hayız ve nifas halinde olanların hem dil ile, hem de kalb ile zikir yapmalarının cevazında ittifak etmişlerdir. Bu zikirler de, tesbîh (sübhânellah), tehlîl (lâilâhe illallah), tahmîd (Elhamdü lillâh), tekbîr (Allahu Ekber), Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât (Al-lahümme Salli Alâ Muhammed), dualar ve bunların benzerleridir. Ancak Kur'an okumak, cünüb olanlara, hayiz ve nifas halinde bulunan kadınlara haramdır. Bunlar, isterse az veya çok okusun, isterse âyetin bîr kısmını okusunlar, hüküm aynıdır. Bu kimselerin, telâffuz etmeksizin Kur'ân'i kalbden geçirmeleri caiz olduğu gibi, mushafa bakmak caizdir.

İmamlarımız şöyle demişlerdir.: Musibet ve felâket anlarında, cünüb ve hayız olanların

"înnâ lillâhi ve inna ileyhi râciûn

"Biz, Allah'dan geldik ve O'na döneceğiz."[9] demeleri ve vasıtaya binme zamanında:

"Sübhânellezî sahhara lenâ hazâ ve mâ künnâ lehû mukrinîn"

"Bu vasıtayı bizim hizmetimize veren, noksanlıklardan münezzehtir; biz buna güç yetirenler değiliz."[10] ve dua yerinde:

"Rabbena Âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil-âhireti haseneten ve kmâ azâbennâr

Rabbimiz, bize dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru,"[11] demeleri caizdir; bu okuyuşlarla Kur'am kasdetme-dikleri takdirde... Yine cünüb ve hayız olanlar, Kur'am kasdetmedikleri zaman, "Bismillah" ve "Elhamdü lillah" diyebilirler; zikri kasdetseler de, hiç bir kasıdları olmasa da eşittir, Kur'ân'ı kasdetmedikçe günahkâr olmazlar. Okunuşu neshedilen (kaldırılan) âyeti okumaları caizdir. Meselâ: "Eşşeyhu veşşeyhatü izâ zeneyâ fercümûhümâ

Yaşlı erkek ve yaşlı kadın zina yaparsa, onları recmediniz." gibi...

Bunlar, Kur'am kasdetmiyerek bir insana: "Huzi'lkitâbe bikuvvetin"

Kitabı kuvvetle al."[12]

Yahud:

"Udhulûhâ biselâmin âminin"

Girin oraya selâmet ve güven içinde oiarak."[13] demeleri haram olmaz.

Cünüb ve hayız olanlar, su bulamadıkları zaman teyemmüm ederler ve böylece Kur'an okumaları caiz olur. Bu teyemmümden sonra abdesti bozan hal olursa, onların kur'an okumaları haram olmaz. Nitekim gusül yaptıktan sonra abdesti bozulan kimsenin Kur'an okuyabilmesi de böyledir. (Ancak bu durumlarda Kur'ana yapışılmaz. Kur'ana tutmak için taharet (abdestli) üzere bulunmak şarttır.) sonra, ister yolculuk halinde ve ister ikâmet halinde olsun, suyun yokluğundan dolayı teyemmüm olmasında bir fark yoktur; teyemmümden sonra (cünüb ve hayız) Kur'an okuyabilir, teyemmüm arkasından abdesti bozulsa bile...

İmamlarımızdan biri demiştir ki, (Cünüb veya hayız) eğer ikâmet halinde ise (seferi durumda değilse), bu teyemmümle namaz kılar ve ancak onunla namazda kur'an okuyabilir; namaz dışında Kur'an okuması caiz değildir. Fakat bunun doğrusu, yukarda söylediğimiz gibi her iki halde de Kur'an okumanın caiz olmasıdır; çünkü teyemmüm gusül yerindedir.

Eğer cünüb olan kimse teyemmüm etse ve sonra su görse, o suyu kullanması (onunla gusletmesi) gerekir. Çünkü gusletmedikçe ona Kur'an okuma haram olduğu gibi, cünub olana haram olan her şey buna da haram olur.

Eğer bu kimse teyemmüm edip namaz kılsa ve Kur'an okusa, sonra abdestsizlikten yahud başka bir farzdan dolayı yahud bunlardan başka bir iş için teyemmüm etse, Kur'an okumak ona haram olmaz.

Sahîh ve muhtar olan mezheb budur; fakat bir kısım âlimlerimizin burada ayrı bir görüşü vardır ki, o da Kur'an okumasının haram oluşudur. Bu görüş zayıftır. Ancak bir cünüb su bulamadığı gibi, teyemmüm edecek toprak cinsi bulamazsa, bulunduğu hal üzere, vakte hürmet için namaz kılar; fakat namaz dışında Kur'an okumak ona haram olur, namaz İçinde de, Fatiha sûresinden ziyade okuması da haramdır.

Bu durumda olan kimsenin Fatiha okumasının haram olup olmadığı hususunda iki görüş vardır. Bu iki görüşten sahîh olanı Fatiha sûresinin okunması haram değil, vacibdir. İkinci görüşe göre, Fatiha'yı okumak haramdır; ancak Kur'an okuyamayan bir kimsenin söyleyebildiği zikirler yapılır.

Konumla ilgili olduğu için bu fıkıh meselelerim burada Özet olarak anlattım; yoksa fıkıh kitablarında delillere dayalı daha bir çok tamamlayıcı bilgiler vardır, daha iyisini Allah bilir.

Zikir Yapanın Takınacağı Tavır

Zikir yapanın en mükemmel vasıfları takınması gerekir: Bir yerde otu-ruyorsa, kıbleye yönelir. Başını eğerek sükûnet ve vakarla, huzur ve huşu ile oturur. Eğer bu hallere riayet etmeyerek zikir yapılırsa caizdir ve bunu yapan hakkında bir kerahet olmaz. Fakat özürsüz olarak böyle bir davranışla en faziletli hal terk edilmiş olur. Bu hususta kerahet olmadığına delil, Allah Tealâ Hazretlerinin şu âyetidir:

"Gerçekten göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün değişip durmasında, akıl sahibleri için (Allah'ın kudret ve azametine delâlet eden büyük nişanlar ve) alâmetler vardır. Ayakta iken, otururken, yatarlarken Allah'ı zikredenler ve göklerle yerin yaratılışı üzerinde düşünenler.. .”[14]

8- Hazreti Aişe (Radıyallahu Anha) şöyle demiştir:

"Ben hayız halde iken, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem kucağıma yaslanıp Kur'an okurdu."[15] Bir rivayette de: "Ben hayız iken, Peygamberin başı kucağımda idi." şeklindedir.[16]

Yine Hazreti Aîşe'den (Radıyallahu Anha) şöyle dediği nakledilmiştir: "Ben divan üzerine yaslanırken (yatarken) hizbimi [17]adet edindiğim ez-kârımi) okurum."

Zikir Yeri Nasıl Olmalıdır?

Zikir yapılan yerin, insanı meşgul edecek şeylerden boş olması ve temiz bulunması gerekir. Çünkü bu, anılana (Allah'a) ve zikre hürmet bakımından daha büyük saygı, ifâde eder. Bunun için, mescidlerde ve şerefli yerlerde zikir övülmüştür.

Büyük İmam Ebû Meysere'den (Radıyallahu Anh) nakledildiğine göre şöyle demiştir: "Allah Teâlâ, ancak pâk yerde zikredilir"

Zikir yapanın ağzının da temiz olması uygundur; eğer ağzında değişiklik varsa, onu misvak (fırça) ile temizler. Bedeninde veya ağzında pis sayılan bir şey varsa, onu su ile yıkayarak giderir. Böyle bir halde zikir yapmak mekruh ise de haram değildir.

Ağzında (İçki gibi) pislik varken Kur'an okumak mekruhtur. Haram olduğu hususunda iki görüş var; sahîh olanı haram olmayıştır.

Zikir Yapılmayan Yerler

Bil ki, zikir, şeriatın istisna ettiği haller dışında bütün ahvalde iyidir. Zikirlerin bablarında

geleceklere bir işaret olmak üzere biz burada bir kısmını anlatacağız. Zikrin yapılmaması gereken yerler:

Büyük-küçük abdest bozarken, cinsî münâsebet halinde iken, hatibin sesini duyan kimse için hutbe okunurken, namaza durulduğu zaman ancak Kur'anla meşgul olunur; meşru olan dualardan başkası namazlarda yapılmaz (yalnız rükû ve secdesi olmayan cenaze namazında yapılabilir), uyku bastırmışken zikir yapmak mekruhtur. Yolda ve hamamda mekruh olmaz. Daha doğrusunu Allah bilir...

Zikirden Maksad Kalbin Huzurudur

Zikirden maksad, kalbin huzurudur (kimin huzurunda ne yaptığını bil-mesidir). O halde zikir yapanın maksadı bu olmalı ve bunu elde etmeye düşkün bulunması gerekir. Zikir sözlerinin mânâ ve lafizları üzerinde düşünmeli ve mânâsını anlamalıdır. Kur'an okumakta mânâyi anlamak gerekli olduğu gibi, zikirde de bu gereklidir; çünkü ikisi de maksud olan ibâdet manasında müşterektirler. Bundan dolayı sahîh olan muhtar mez-hebde, zikir yapan kimsenin "Lâ İlahe İllallah "daki "Lâ" yi uzatması müstahab kabul edilmiştir; çünkü burada mânâyı düşünmek vardır. (Hayır, hayır, asla... Allah'dan başka ibâdet edilecek bir ilâh yoktur, şeklinde düşünülüp bilinmelidir.) Allah daha iyisini bilir.

Belirli Vakitlerde Yapılan Zikirler

Bir kimsenin gece yahud gündüz vaktinde yahud namaz sonunda ya hud herhangi bir halde zikirden bir vazifesi var da, onu yapmaya imkân bulamayıp kaçırmış olursa, onu ihmal etmeksizin imkân bulduğu zaman yerine getirmelidir. Çünkü o zikre devamı âdet edindiği zaman, onu kaçırmak için bir sebeb çıkarmaz. Fakat onu kaza etmekte gevşeklik yaparsa vaktinde de o zikri kaçırması kolaylaşmış olur.

9- Ömer İbni'l-Hattab (Radıyallahu Anh) Hazretlerinden rivayet edilgine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim okumasını âdet edindiği zikrini yahud ondan bir kısmını (geceleyin yerine getirmeyip) uyur da sonra onu, sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa, geceleyin onu okumuş gibi kendisine sevab yazılır."'[18]

Zikrin Arasına Giren İşler Ve Haller

Zikir yaparken ânz olan hallerde, bu haller sebebiyle kişinin zikrini kesmesi iyi olur. Sonra engel durum ortadan kalkınca zikrine devam eder. Ânz olan hallerden bir kısmı şunlardır:

Kendisine selâm verildiği zaman, selâma karşılık verir ve sonra zikre döner. Yanında bir kimse aksırıpta "Elhamdü Lillâh" dediği zaman ona cevab olarak "Yerhamukellah" der sonra zikre döner. Cuma hutbesinin okunduğunu işittiği zaman, zikrini kesip onu dinler. Müezzinin ezan ve ikâmetini işittiği zaman, ona icabet eder (müezzinin kelimelerini tekrarlar), sonra zikre döner. Kötü bir şey gördüğü zaman onu giderir yahud iyi bir işe delâlet edip onu yapar yahud bir şey öğrenmek isteyene cevab verir, sonra zikre döner. Yine uyku bastırdığı zaman yahud buna benzer çeşitli durumlar olduğu zaman hepsinde aynı şekilde hareket eder.

Zikrin Kabul Edilmesinin Şartı

Namazda ve namazın dışında meşru olan zikirler, ister vacib olsunlar, ister müstahab olsunlar, kendi nefsine duyuracak kadar bir sesle telâffuz edilmedikçe, bunlar sayılmaz ve hesab edilmezler; ancak zikredenin kulağı sağlam olup bir arızası bulunmamalıdır.

Belli Bir Vakte Bağlı Olmaksızın Yapılan Zikrin Fazileti Hakkındaki Deliller

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Kulun Allah'ı zikretmesi, diğer her şeyden daha büyüktür. "[19]

"İbâdetle beni zikredin, ben de size sevabım vereyim."[20]

"O Yûnus (peygamber) eğer tesbîh edenlerden olmasaydı, insanların öldükten sonra dirileceği (kıyamet) gününe kadar balığın karnında bekliyecekti."[21]

"(Melekler) gece gündüz (Allah'ı) tesbîh ederler, bıkmazlar. "[22]

"Allah'ı zikir her şeyden daha büyüktür." mealindeki âyeti kerimeyi, müfessirler şu manalarla tefsir etmişlerdir:

1- "Kulun Allah'ı zikretmesi, diğer bütün şeylerden daha büyüktür ve daha faziletlidir."

2- Katâde (Radıyallahu Anh) demiştir ki, bunun mânâsı "Allah"m zikrinde daha faziletli bir şey yoktur." demektir.

3- İmam Ferra' ve İbni Kuteybe şu manayı vermişlerdir.

"Allah'ı zikir, tesbîh ve tehlîldir. Bu da, kötü ve çirkin işlerden alı- . koyma bakımından en büyük şeydir."

4- İmam Vakıdî'nin naklettiğine göre, İbni Abbas (Radıyallahu An-hüma) şu mana ile tefsîr etmiştir: "Allah'ın seni zikretmesi (mükâfatlandırması), senin onu zikretmenden daha büyüktür."

Bu tefsirlerden anlaşılıyor ki, zikrin iki yönü vardır. Birisi kulluk görevi bakımından esas olan zikirdir. Kul için, gerçek manada Allah'ı anıp onu yüceltmesinden daha büyük bir fazilet olamaz. Diğeri de, yapılan bu zikir karşısında Allah'ın vereceği mükâfattır ki, bundan daha büyük bir şey olamaz. Nitekim bir kudsî hadîste şöyle varid olmuştur:

"Kulum beni, kendi nefsinde zikredince, ben de onu zâtımda zikrederim (onu, mükâfatlandırırım). Beni bir topluluk içinde zikrederse, ben de onu, kendilerinden daha hayırlı olan toplulukta (melekler topluluğunda) anarım." (Sarih ibni Allân'dan özet).

Her Zaman Ve Her Yerde Yapılabilecek Dualar Ve Zikirler

10- Ebû Hüreyre'den (Abdurrahman ibni Sahr'den Radıyallahu Anh) otuz kadar ifade ile nakledildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:1' İki söz vardır ki onlar dile hafiftirler, terazide ağırdırlar; Rahman olan Allah'a sevimlidirler: (Bunlar:Sübhânelîâhi ve bihamidihî, SübhâneHâhil'azîmi)

"Allah'a hamd ederek O'nu noksanlıklardan tenzih ederim, Yüce Allah'ı tenzih ederim."[23]

11- Ebü Zer'üen (Radıyallahu Anh) bize rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle buyurdu:

"Allah katında en sevimli olan sözü sana bildireyim mi? Allah'a en sevimli olan söz: (Sübhânelîâhi ve bihamdihî) dir." ve bir rivayette, de: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e soruldu, hangi söz daha faziletlidir? Peygamber buyurdu: "Allah Tealâ'nın melekleri için yahud kulları için seçtiği şu sözdür: Sübhânelîâhi ve bihamdihî (Allah'a hamd ederek onu noksanlıklardan tenzih ederim).[24]

12- Semüre b. Cündeb'den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Allah katında sözlerin en sevimlisi dörttür: Sübhânelîâhi, Elhamdü-lillâhi, Lâ ilahe iUallâhu, Allahu Ekber. Bunlardan hangisi ile (Zikre) baş larsan zarar vermez."[25]

Sübhânellah: Allah noksanlıklardan münezzehtir. Elhamdü Lillâh: Bütün hamdler (övgüler)

Allah'a mahsustur. Lâ İlahe İllallah: Allah'dan başka mâbud (ilâh) yoktur. Allahu Ekber: Allah her şeyden yüce ve büyüktür. 13- Ebû Mâlik El-Eş'ârî'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurmuştur:

"Temizlik îmânın yansıdır; Elhamdü Lillâh (Hamd Allah'a mahsustur), sözü teraziyi doldurur; Sübhânellah (Allah noksanlıklardan münezzehtir) ve Elhamdü Lillâh, sözleri göklerle arz arasını doldururlar (yahud doldurur)."[26]

14- Aynı kitabda müminlerin annesi Cüveyriyye'den (Radıyallahu An-ha) rivayet edilmiştir:

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir sabah vaktinde sabah namazı için Cüveyriyye'nin (Radıyallahu Anha) yanından çıktı; Cüveyriyye de namazgahında oturuyordu, (zikrediyordu. Sonra Cüveyriyye aynı namazgah üzerinde otururken (zikrederken) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kuşluk vakti (eve) dönmüş oldu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz hanımına şöyle buyurdu:

"Bugün senden aynlalı beri hep bu hal üzere mi durdun?" Cüveyriyye:

- Evet, dedi. Buna karşılık Hazreti Peygamber:

"Ben senden sonra üç kerre dört kelime söyledim ki, eğer senin gün boyu söylediklerinle onlar tartılaydı, söylediklerine ağır basardı. (Üç kerre söylediğim sözler şunlardır):

(Sübhânellâhi vebihamdihî, adede haîgıhî ve rızâ nefsihî ve zînete arşihî ve midâde kelimâtihî).

(Allah'ın yaratıklarının sayısınca, Allah'ı noksanlıklardan tenzih ve O'na hamd ederim.

Allah'ın zâtının razı olacağı kadar, Allah'ı noksanlıklardan tenzih ve O'na hamd ederim.

Allah'ın arşının ağırlığınca, Allah'ı noksanlıklardan tenzîh ve O'na hamd ederim.

Allah'ın kelimelerinin miktannca, Allah'ı noksanlıklardan tenzîh ve O'na hamd ederim.)

Bir rivayette de şöyledir:

"Sübhânellâhi adede halgıhî, sübhânellâhi nzâ nefsihî, sübhânellâhi zînete arşihî, Sübhânellâhi midâde kelimâtihi).

(Allah'ın yaratıklarının sayısınca Allah'ı tenzih ederim, Zâtının rızâsın-ca Allah'ı tenzih ederim, Arş'ımn ağırlığınca Allah'ı tenzih ederim, kelimelerinin mıkdarınca Allah'ı tenzih ederim.[27]

15- (Hazreti Peygamberin, müminlerin annesi Cüveyriyye'ye Radiyalia-hu Anha - öğrettiği) o sözlerin lâfzı şudur:

"Dikkat et, o söyleyeceğin sözleri sana öğreteyim:

"Sübhânellâhi adede halkını, Sübhânellâhi adede halkıhî, Sübhânellâhi adede halkıhî"

(Mahlûkatının sayıysmca Allah'ı noksanlıklardan tenzîh ederim), üç defa...

"Sübhânellâhi rıdâ nefsihî, Sübhânellâhi ndâ nefsihîT Sübhâneîlâhi ndâ nefsihî"

(Zâtının nzâsınca Allah'ı noksanlıklardan tenzîh ederim), üç defa...

"Sübhânellâhi zînete Arşihî, Sübhânellâhi zînete Arşihî, Sübhânellâhi zînete Arşihî"

(Arş'm ağırlığınca Allah'ı noksanlıklardan tehzîh ederim), üç defa...

"Sübhânellâhi midâde kelimâtihî, Sübhânellâhi midâde kelimâtihî, Sübhânellâhî midâde kelimâtihî"

(Kelimelerinin mikdarınca Allah'ı noksanlıklardan tenzîh ederim), üç defa..."[28]

16- Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

(Sübhânellahi velhamdü lillâhi velâ ilahe illallâhu vallâhu ekber) (Allah'ı teşbih ederim, Allah'a hamd olsun, Allah'dan başka ilâh yoktur ve Allah her şeyden büyüktür) desem, bu benim için güneşin üzerine doğduğu her şeyden (bütün varlıklardan) daha sevimlidir."[29]

17- Ebû Eyyûb El-Ensarî (Radıyallahu Anh) Hazretlerinden nakledildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Şu sözleri on kerre söyleyen kimse, İsmâîl (Aleyhisselâm) evladından dört kişiyi âzât etmiş gibi olur (o kadar sevabı kazanır):

"La ilahe illallahu vahdehû lâ şerîke hhülmülkü ve îehülhamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir"

(Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız. O vardır, ortağı yoktur. Mülk O-nundur, hamd O'nundur ve O, her şeye kadîrdir.)[30]

18- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sûllüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim bir günde yüz defa:

"Lâ ilahe illallâhu vahdehû, lâ şerike leh, lehülmülkü ve lehüîhamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr"

(AHah'dan başka ilâh yoktur; yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. O'nundur Mülk, O'nundur hamd. O, her şeye kadirdir), derse, onun için âzâd edilen on köle sevabı olur, ona.yüz iyiliğin sevabı yazılır ve ondan yüz günah silinir ve o gün akşamına girinceye kadar şeytandan korunmasına vesile olur. Bu kimsenin söylediklerinden daha faziletlisini hiç kimse getirmiş olmaz; ancak ondan daha fazla olarak (bu sözleri) söyleyen müstesna..."

Yine Peygamber (Aleyhissalâtü vesselam) buyurdu: "Kim günde yüz kerre:

"Sübhânellahi ve bihamdihî

(Allah'a hamd ederek O'nu noksanlıklardan tenzih ederim) derse, günahları deniz köprükleri kadar

olsa bile hepsi silinir. "[31]

19- Cabir b.Abdullah'dan (Radıyallahu Ânhüma rivayet edildiğine göre, Cabir demiştir ki, Resûlüllah sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

Zikrin en faziletlisi, "Lâ ilahe illallah" (Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur), sözüdür."[32]

20- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyîe buyurmuşur:

"Rabbını zikreden kimse ile O'nu zikretmeyenin durumu, ölü ile diri gibidir. "[33]

Zikir yapan insan, hayat nuru ile nurlanmış ve hayırlı işleri işlemeye güç kazanmıştır. İç alemi de manevî duygu ve hasletlerle aydınlaşmış haldedir. Zikirden mahrum olan kişi, haşarata yem olan ölü bir ceset gibidir. Hem duygusuzdur, hem de nursuzdur.

21- Sa'd b.Ebi Vakkas'dan)Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir Bedevi, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip dedi ki, Bana söyleyeceğim bir söz öğret. (Buna cevaben Peygamber) buyurdu:

"(Şunu) söyle:

"Lâilâhe illallâhu vahdehû , lâ şerîke lehû, Aîiahu ekberu kebıra, velhamdü lillâhi kesîra, ve sübhânellâhi rabbi'l-âlemin. Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-azîzi'l-hakîm."

(Allah'dan başka ilâh yoktur; yalnız O vardır. Allah'a çok hamd olsun, Alemlerin Rabbı olan Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir. İbâdet etmekte güç ve günahtan sakınmada kuvvet ancak Azîz, Hakîm olan Allah iledir.)"

A'rabî (Bedevi) dedi ki, bu sözler benim Rabbim içindir, benim için hangisi? (Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdu: "(Şunu) söyle:

"Allâhümmeğfir lî verhamnî, vehdinî, verzuknî." (Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, bana hidâyet ver, bana rızık ver)."[34]

22- Sa'd b, Ebî Vakkas (Radıyallahu Anh) şöyle anlatmıştır:

Biz, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında idik. şöyle buyurmuştu: "Siz, hergün bin hasene (sevab) kazanmaktan acizmisiniz?'' Meclisinde oturanlardan biri sordu:

- Bin hasene (sevab) nasıl kazanılır? Peygamber (s.a.v) buyurdu: "İnsan yüz teşbih (Sübhanellah) yapar da ona bin hasene yazılır ya-hud ondan bin günah düşürülür."[35]

23- Ebû Zerr'den (Radıyallahu Ânh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Sîzden her birinizin âzâlan (organları) üzerinde bir sadaka (vermek) vardır: Her tesbîh bir

sadakadır, her hamd bir sadakadır, her tehlîl (lâ ilahe illallah) bir sadakadır, her tekbîr (Allanu Ekber) bir sadakadır, iyiliği emretmek bir sadakadır, kötülükten alıkoymak bir sadakadır. Bunların hepsine de kuşlukta kılacağın iki rekât namaz kifayet eder."[36]

24- Ebû Musa El-Eş'ari'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle buyurdu:

"Cennet hazinelerinden bir hazine edinme yolunu sana göstereyim mi?" Ben, evet (göster) ya Resûlallah, dedim. Şöyle buyurdu:

"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh"

(İbâdete güç yetirmek ve günahlardan korunmak ancak Allah'ın kuvveti iledir), söyle."[37]

25- Sa'd b. Ebi Vakkas dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, kendisi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile birlikte bir hanımın yanına vardı ki, onun önünde teşbih çekmekte olduğu çakıl yahut çekirdek taneleri vardı. Hazreti Peygamber ona şöyle buyurdu:

"Dikkat et ey hanım! Sana şu yaptığından daha kolay yahud daha faziletli olan şeyi bildireyim mi?" dedi. Sonra buyurdu (Şöyle dersin):

"Sübhânellâhi adede mâ haleka fissemâi, Sübhânellâhi adedemâ haleka fi'larzı, Sübhânellâhi adede mâ beyne zâlike, Sübhânellâhi adede mâ hüve hâlikûn.

(Gökte yarattığı şeyler sayısınca Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim, yerde yarattığı şeyler sayısınca Allah'ı tenzih ederim, semâ ile arz arasında olanlar sayısınca Allah'ı tenzih ederim, yaratacağı şeyler sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Allahu Ekber de bunun gibi, Elbamdü Lillâh da bunun gibi, Lâ ilahe illallah da bunun gibi, Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh bunun gibi), (söylersin)."

Yani: ALLAHÜ EKBER ADEDE MÂ HALEKA FİSSEMÂİ, ALLAHÜ EKBER ADEDE MÂ HALEKA FİL'ARZI, ALLAHÜ EKBER ADEDE MÂ BEYNE ZÂLİKE, ALLAHÜ EKBER ADEDE MÂ HÜVE HÂLİKUN.

ELHAMDÜ LİLLÂH ADEDE MÂ HALEKA FİSSEMÂİ, ELHAMDÜ LİLLÂH ADEDE MÂ HALEKA FİL'ARZİ,

ELHAMDÜ LİLLÂH ADEDE MÂ BEYNE ZALİKE, ELHAMDÜ LİLLÂH ÂDEDE MÂ HÜVE HÂLÎKUN.

LÂ İLAHE İLLALLAH ADEDE MÂ HALEKA FİSSEMÂİ, LÂ İLAHE İLLALLAH ADEDE MÂ HALEKA FİL'ARZI, LÂ İLAHE İLLALLAH ADEDE MÂ BEYNE ZÂLÎKE, LÂ İLAHE İLLALLAH ADEDE MÂ HÜVE HÂLİKUN.

LÂ HA VLE VE LÂ KUVVETE ADEDE MÂ HALEKA FİSSEMÂİ, ' LÂ HA VLE VE LÂ KUVVETE ADEDE MÂ HALEKA FİL 'ARZI, LÂ HAVLE VE LÂ KUVVETE ADEDE MÂ BEYNE ZÂLİKE, LÂ HAVLE VE LÂ KUVVETE ADEDE MÂ HÜVE HALİKUN. şeklinde söylenerek taş ve

çekirdek benzeri şeylerle saymaya gerek kalmaz. Tirmizî demiştir ki, bu hadîs Hasen'dir.[38]

26- Muhacirlerden sahabiye Yüseyre hanımdan rivayet edildiğine göre, "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kadınlara (Tekbîr, Takdîs, Tesbîh) ve Tehlîl getirip bunları gözetmeyi (ihmal etmemeyi) ve parmak uçları ile saymalarını (böylece zikir sayısını doldurmalarını) emretmiştir; çünkü parmaklar ve (bütün iş organları) yapılanlardan sorumludurlar ve yapılan işleri haber vermek için konuşturulurlar), buyurdu. "[39]

27- Abdullah b.Ömer'den (Radıyallahu Anh) hasen bir isnadla rivayet edildiğine göre Abdullah (Radıyallahu Anh) şöyle demiştir: "Ben, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in parmak bitiştirerek Tesbîh yaptığını gördüm." Bir rivayette de: "Sağ eliyle (parmak bitiştirip teşbih yaptığını gördüm)." şeklindedir.[40]

28- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radiyalîahu Anh) rivayet edildiğine göre, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim ki: (Rab olarak Allah'a, dîn olarak İslâm'a ve Resul olarak Mu-hammed'e razı oldum) derse, ona Cennet vâcib olmuştur.[41]

29- Sahabî Abdullah b. Büsr'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Bir adam dedi ki: Ya Resûlallah! İslâmm hükümleri bana çok gelmektedir; bana bir şey bildir de, ben ona bağlanayım, tutunayim. dedi.

Bunun üzerine Hazreti Peygamber ona şöyle buyurdu: Dilin devamlı olarak (daima) Allah Tealâ'yı zikirden ıslak kalsın."[42]

30- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den rivayet edilmiştir:

"ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e soruldu: Kıyamet gününde, Allah Teâlâ katında derece bakımından en faziletli ibâdet hangisidir? Peygamber (s.a.v):

Allah'ı çok zikredenlerdir, buyurdu. Ben dedim ki:

Ya Resûlallah! Azîz ve Yüce olan Allah yolunda savaşan gaziden de mi (daha üstündürler)? Peygamber (s.a.v):

Eğer gazi, kılıcı ile kılıcı kınlıncaya ve kanla bulaşıncaya kadar kâfirlere ve müşriklere kılıcı ile vuraydı, Allah'ı zikredenler yine ondan daha faziletli olurdu, buyurdu."[43]

[Allah yolunda cihad üzere bulunan kimsenin kalbi de zikir ile meşgul ise, yalnız zikir halinde bulunanlardan derece bakımından daha üstün olur. İhlâs ile ve kalb huzuru ile yapılan zikir, Allah'a kul olmanın esasını teş- , kil ettiğinden, mal ve canı ile cihad edip zikirden mahrum olan kimsenin ibâdetinden daha faziletli olur. Bir de farz olan ibâdetler, nafile ibâdetlerden daha üstündür.] (İbni Allan).

31- Ebu'derdâ'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Melikiniz (Rabbınız) katında amellerinizin en hayırlı ve en verimlisini, derecelerinizin en yükseğini,al tın ve gümüş harcayıp yedirmenizden size daha hayırlısını, düşmanınızla karşılaşıp onların boyunlarını vurmanızdan size daha hayırlısını bildireyim mi?" (Ashab):

Evet, dediler. Peygamber (s.a.v) buyurdu:

"Allah Tealâ'yı zikretmektir."[44]

32- İbni Mes'ûd (Radıyaliahu Anh) Hazretlerinden yapılan rivayetde demiştir ki, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Götürüldüğüm İSRA (ve Mi'raç) gecesinde İbrahim Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile karşılaştım. Dedi ki: Ey Muhammedi Ümmetine selâm söyle ve onlara haber ver ki, Cennetin toprağı hoştur, suyu tatlıdır, orası düzlüktür, ağaçları da:

Sübhânellâhi ve'1-hamdüfflâhi ve lâ ilahe illâllahu velîâhu ekber'- dir.

(Bu teşbihler sebebiyle Cennetin ağaçlarına ve nimetlerine kuvuşulur.)"[45]

33-Cabir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle byurmuştur.

"Kim:

Sübhânellâhi ve bihamdihî

(Allah'a hamd eder olduğum halde O'nıı noksanlıklardan tenzih ederim) derse; onun için Cennette bir hurma ağacı dikilir:''[46]

34- Ebû Zerr (Radıyallahu Anh) Rasülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'e şöyle sorduğunu rivayet ediyor:

- Ya Resûlallah! Allah'a en sevimli olan söz hangisidir? Buyurdular:

"Melekleri için Allah'ın seçmiş olduğu şu sözlerdir:

Sübhâne rabbî ve bihamdihî, sübhâne rabbî ve bihamdihî. (Rabbim sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim, Rab-bim Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim."[47]

Şimdi, kitabın asıl maksadına geçeceğim ve zikirleri çoğunlukla (günlük hayattaki) olay sırasına göre anlatacağım. Önce insanın uykusundan uyanması ile başlayacağım. Sonra uyanmasını takip eden zamandan gece uykusuna varıncaya kadar olanları sıralayacağım. Daha sonra da, gece uykudan uyanmalarla tekrar uykuya varma anlarındakileri beyan edeceğim. Tevfik Allah' dandır.

[1] Buhari. Müslim. Tirmizi. Nesâî.

[2] Müslim. Tirmizi. Nesâî.

[3] Müslim. Tirmizî.

[4] Buharı. Müslim, Muvatta'.

[5] Tesbîh, Allah'ı noksanlıklardan yüceltmek ve beri kılmak manasındaki "SübhaneİlâhSözüdür. Tehlîl, Allah'dan başka mâbud olmadığı manasındaki "Lâ İlahe ülâllâh" sözüdür. Tahmîd, Allah'a hamd oisun manasındaki "Elhamdü lillâh" sözüdür. Tekbîr de, Allah herşeyden büyüktür manasına gelen "Allahu Ekber" sözüdür.

[6] Kur'ân-ı Kerim, Ahzâb: 35

[7] Müslim. Tirmizî.

[8] Ebû Davud. Nesâî. İbn-i Mâce.

[9] Kur'ân-ı Kerim, Bakara: 156.

[10] Kur'ân- ı Kerim, Zuhruf: 13.

[11] Kur'ân- ı Kerim, Bakara: 201.

[12] Kur'ân-ı Kerim, Meryem: 12.

[13] Kur'ân-ı Kerim, Hicr: 46.

[14] Kur'ân-ı Kerîm, Âl-İ İmrân: 190

[15] Buharı. Müslim

[16] Buhârî.

[17] Hizb, insanın kendisine lüzumlu kıldığı ve hergün yaptığı virdlere denir. îster Kur'ân olsun, ister başkası olsun.

[18] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Muvatta'.

[19] Kur'ân-ı Kerim, Ankebût: 45

[20] Kur'ân-ı Kerim, Bakara: 152.

[21] Kur'ân-ı Kerim, Saffat: 143-144

[22] Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ: 20.

[23] Buharı. Müslim. Tirmizi.

[24] Müslim. Tirmizî.

[25] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizi

[26] Müslim. TİrmizÎ. Nesâî.

[27] Müslim. Ebû Dâvud. TİrmizÎ. Nesâî.

[28] Tirmizî.

[29] Müslim. Tirmizî.

[30] Buhâri. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[31] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Muvattâ'. Nesâî.

[32] TirmİzÎ. îbn-i Mâce.

[33] Buhârî.

[34] Müslim.

[35] Müslim. Nesâî. Tirmizî.

[36] Müslim.

[37] Buhârî. Müslim

[38] Ebû Dâvud. Tirmizi.

[39] Buhârî ve Müslim, hasen bir isnadla.

[40] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[41] Ebû Dâvud. Nesâî.

[42] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadîs hasendir.)

[43] Tirmizî.

[44] Tirmizî. îbn-i Mâce. Hâkim, et-Müstedrek.

[45] Tirmizî.

[46] Tirmizî. Hâkim, el-Müsledrek.

[47] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis basendir, sahihtir.)

3- GECE VE GUNDUZ OKUNACAK DUALAR.. 1

Uykadan Uyanınca Okunacak Dualar. 1

Elbise Giyilirken Okunacak Dualar. 3

Yeni Bir Elbise, Ayakkabı Ve Benzeri Bir Şey Giyen Kimsenin Okuyacağı Dualar. 3

Arkadaşının Üzerinde Yeni Bir Elbise Gören Kimsenin Okuyacağı Dualar. 4

Elbise, Ve Ayakkabı Giyme Ve Çıkarma Şekilleri 4

Yıkanmak, Uyumak Yahud Bunlara Benzerişler İçin Elbisesini Çıkaran Kimsenin Okuyacağı Dualar 5

Evden Çıkarken Okunacak Dualar. 5

Eve Girerken Okunacak Dualar. 6

Gece Uykusundan Uyanıp Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar. 7

Tuvalete Girerken Okunacak Dualar. 8

Helada Konuşmak Ve Zikretmek Yasaktır. 8

Abdest Bozmak İçin Oturana Selam Verilmemesi 9

Tuvaletten Çıkarken Okunacak Dualar. 9

Abdest Alırken Okunacak Dualar. 9

Abdesti Tamamladıktan Sonra Okunacak Dualar. 10

Abdest Azalarını Yıkarken Okunacak Dualar. 11

Gusül Ederken Okunacak Dualar. 12

Teyemmüm Yaparken Okunacak Dualar. 12

Mescide (Camiye) Gitmek İçin Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar. 13

Mescide Girerken Ve Oradan Çıkarken Okunacak Dualar. 13

Mescidde Okunacak Dualar. 15

Mescid İçinde Yitiğini Bağırarak Arayan Yahut Satış Yapan Kimsenin İşini HoşGörmemek Ve Ona Beddua Etmek. 16

İçinde Ne İslâmı Öven, Ne Takvayı Öğreten, Nede Ahlakın Güzelliklerine Teşvik Eden Sözbulunmayan Bir Şiir; Mescidde Okuyan Kimseye Beddua Edilmesi 16

3- GECE VE GUNDUZ OKUNACAK DUALAR

Uykadan Uyanınca Okunacak Dualar

35-Muhaddis iki İmam Buharı ve Müslim'in Sahîh'lerinde, (Allah kendilerinden razı olsun) bize rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz uyuduğu zaman, Şeytan onun ensesinde üç düğüm bağlar, her düpümü yerinde sağlamlaştırarak der ki, gecen uzun olsun, uyu... Eğer insan uyanır da (Hangi zikirle olursa olsun) Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür. Eğer abdest alırsa, bir düğüm daha çözülür. Eğer namaz kılarsa, bütün düğümleri çözülür ve gönlü hoş neş'eli olarak sabahlar. Böyle (uyanınca zikir, abdest, namaz) yapmazsa, gönlü berbat, sıkıntılı ve tenbel olarak sabahlar."[1]

36) Huzeyfe b. Yeman'dan (Radıyallahu anhüma) ve Ebû Zerr'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine şöyle demişlerdir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, yatağına girdiği zaman:

"Bismîkeîlâhümme ehyâ ve emûtü (Allah'ımı Senin adınla dirilirim ve ölürüm) derdi. Uyandığı zaman da:

Elhamdü lillâhillezî ehyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhinnüşûr

(Bizi öldürdükten sonra) bizi dirilten Allah'a hamd olsun; (Kıyamette) dirildikten sonra varış O'nadır) derdi,,[2]

37- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahü Ânh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz uykudan uyanınca şöyle desin:

Elhamdü lillahillezi redde aleyye ruhî ve âfânî fî cesedi veezine îî bi-zikrihi

(Hamd, O Allah'a olsun ki, ruhumu bana iade etti, bedenimde bana afiyet verdi ve kendisini zikretmek için bana izin verdi)"[3]

38- Hazreti Aişe'den (Radıyallahü Anha) Peygamber Sallalîahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"(Allah (c.c), Hangi kulun ruhunu geri verir (onu salimen uykudan uyandırır) de, o vakit (kul) şunları söylerse, günahları deniz köpüğü kadar olsa bile Allah Teâlâ onun günahlarını bağışlar:

Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerikelehu, lehü'l-mülküveiehü'l-hamdü ve hüve ala külli şey'in kadîr.

(Allah'dan başka İlâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. O'nundur mülk ve O'nundur hamd, O her şeye kadîrdir."[4]

39- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahü Anh) bize rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Hangi bir adam uykusundan uyanır da:

Elhamdü lillâhillen halekannevme velyakazete, elhamdü lillâhillezî be-asenî salimen seviyyen. Eşhedü enneÜâhe yuhyilmevtâ ve hüve ala külli şey'in kadîr,

(Uyku ve uyanıklığı yaratan Allah'a hamd olsun. Beni selâmet içinde ve dimdik uyandıran Allah'a hamd olsun. Allah'ın ölüleri dirilteceğine ve her şeye muktedir olduğuna şahitlik ederim.)

derse; Allah Tealâ: Kulum doğru söyledi, der."[5]

40- Hazreti Aişe'den (Radıyallahü Anha) rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem gece uykudan uyanınca on defa tekbir getirirdi (Allâhü Ekber - Allah en büyüktür, derdi, on defa hamd ederdi (Elhamdü liliâh - Hamd Allah'a mahsustur, derdi), on defa (Sübhânellahi ve bihamdihî- Allah'a hamd ederek O'nu noksanlıklardan tenzih ederim), on defa (Sübhânelkuddûsi - Yüce Allah noksanlıklardan münezzehtir), derdi. On defa istiğfar ederdi (Estağfirullâh - Allahdan mağfiret dilerim, derdi). On defa Tehlîl getirirdi (Lâ ilahe illallah - Allah'dan başka İlâh yoktur, derdi). Sonra on defa şöyle buyururdu: (Allâhümme innî eûzü bike min dîkı 'd-dünyâ ve dîkı yevmi'1-kıyâmeti - Allah'ım! Dünyanın darlığından ve kıyamet gününün darlığından sana sığınının), derdi. Sonra namaza başlardı."[6]

41- Yine Hazreti Aişe'den (Radıyallahü Anha) rivayet edildiğine göre, o şöyle demişti:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, geceden uyandığı zaman şöyle derdi:

Lâ ilahe illâ ente sübhâneke. Allâhümme estağfiruke lizenbî ve es'e-lüke rahmeteke. Allâhümme zidnîilmen ve lâ tüziğ kalbî ba'de iz hedey-tenî ve heb lî min ledünke rahmeten inneke ente'l-vehhâb

(Senden başka İlâh yoktur, Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Allah'ım, günâhım için senden mağfiret dilerim ve Senden rahmetini isterim. Allah'ım bana ilim ziyâde et ve bana hidâyet verdikten sonra kalbimi kaydırma. Yüce katından bana rahmet ihsan et. Muhakkak ki sen, çok bağış yapansın)"[7]

Elbise Giyilirken Okunacak Dualar

Elbise giyerken "Bismillah" demek müstahab olduğu gibi, bütün (hayırlı) işlerde de besmele getirmek müstahabdır.

42- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir gömlek, bir hırka (cüb-be) yahud bir sarık gibi bir elbise giydiği zaman şöyle duâ ederdi:

"Allâhümme innîes'elükemin hayrihîvehayrimâ hüveleh, ve eûzü bike min şerrihî ve şerri mâ hüve İehû"

(Allah'ım! Bu elbisenin h ayırım ve içinde yapılan şeyin hayırlı olanını Senden isterim; ve bunun (verebileceği gurur-kibir gibi) kötülüğünden ve altında yapılan günâhın şerrinden Sana sığınırım)"[8]

43- Muaz b.Enesden (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim yeni bir elbise giyer de:

"Elhamdü lilîâhilîezî kesânî hazâ ve rezekânihî min gayri havlin min-nî ve lâ kuvvetin"

(O Allah'a hamd olsun ki, benden bir kudret ve kuvvet olmaksızın bu elbiseyi bana giydirdi ve bunu bana nzik olarak verdi) derse, Allah onun geçmiş günahlarını (kul hakkına ait olmayan küçük günahlarını)bağışlar."[9]

Yeni Bir Elbise, Ayakkabı Ve Benzeri Bir Şey Giyen Kimsenin Okuyacağı Dualar

(Bundan önceki kaydettiğimiz duaları söylemek müstahabdır)

44- Ebû Saîd EI-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre; şöyle demiştir:

"ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, yeni bir elbise edindiği zaman, sarık olsun, gömlek olsun, hırka olsun, onun cinsini adlandırır (bu yün hırkadır yahud bu keten sarıktır, bu pamuk gömlektir, der) sonra şöyle buyururdu:

"Allâhümmeleke'I-hamdüentekesevtenîhi, es'elükehayrehû vehayre ma sunia İehû ye eûzü bike min şerrihî ve şerri ma sunia İehû"

(Allah'ım hamd Sana mahustur, Sen bunu bana giydirdin, bunun hayrım ve kendisinde yapılan hayri Senden isterim. Bunun şerrinden (vereceği gurur ve kibirden) ve onunla yapılacak kötülükten de Sana sığınırım)"[10]

45- Hazreti Ömer'den (Radıyalîahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den işittim:

"Kim yeni bir elbise giyer de:

Elhamdü lilîâhilîezî kesânî mâ uvârî bihî avretî ve etecemmelü bihî fî hayatî

(O Allah'a hamd olsun kî, avretimi ve hayatımda kendisi ile güzelleşe-ceğim elbiseyi bana giydirdi) derse, sonra da eskitmiş olduğu elbiseyi niyetlenerek onu sadaka olarak verirse, hem hayatta, hem ölü iken o kimse Azîz ve yüce Allah'ın yolunda bulunur, himayesinde ve yolunda olur."[11]

Arkadaşının Üzerinde Yeni Bir Elbise Gören Kimsenin Okuyacağı Dualar

46- Ümmü Halid'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir.

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e elbiseler getirildi. Bunların içinde ipekten veya yünden yapılmış nakışlı siyah bir giysi vardı. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Bu giysiyi giydireceğimiz hangi hanımı (uygun) görüyorsunuz? (Ce-vab vermeyip orada bulunan) insanlar sustular. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):

- Beni Halid'in annesine (Ümmü Halid'e) götürün, Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana getirildi ve o giysiyi eli ile bana giydirdi ve iki defa: EBLÎ VE AHLİKÎ (Eskit ve yıprat) buyurdu. "[12]

47- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Hazreti Ömer'in (Radıyallahu Anh) üzerinde bir elbise gördü ve şöyle buyurdu:

- Bu elbise yeni midir, yoksa yıkanmış mıdır? Hazreti Ömer cevab verdi:

- Yıkanmıştır. Bunun üzerine Hazreti Peygamber (s.a.v.):

"îlbes cedîden ve iş hamiden ve mut saîden (Yeni olarak giy, hamdederek yaşa ve mutlu şehîd olarak öl) dedi."[13]

Elbise, Ve Ayakkabı Giyme Ve Çıkarma Şekilleri

Elbise, ayakkabı, don ve benzerleri olan giysileri giymekte sağ kollardan ve sağ paçalardan işe başlamak ve önce solu, sonra sağı çıkarmak müsta-habdır. Göze sürme çekmek, misvak (özel dış fırçası) kullanmak, tırnakları kesmek, bıyıkları kısaltmak, koltuk altını yolmak, başı traş etmek, namazdan çıkışta selâm vermek, mescide girmek, heladan çıkmak, ab-dest almak, gusletmek, yemek-içrnek, musafaha etmek, Hacer-i Esved'e d sürmek, bir insandan bir şey almak ve ona vermek ve bunlara benzer işleri yapmak da sağ (el veya ayak) ile olur. Bu işlerin zıddı da sol ile yapılır.

48- Hazreti Aişe'nin (Radıyallahu Anha) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bütün işlerinde -temizlenmesinde ve taranmasında- sağ ile iş yapmak onun hoşuna giderdi:"[14]

49- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu aleyhi ve Sellem'in sağ eli, temiz işleri ve yemeği içindi. Sol eli de, istincası (tuvalet temizliği) ve bedene eziyet veren (sümkürmek gibi) şeyler içindi."[15]

50- Hazreti Hafsa'dan (Radıyallahu Anha) rivayet edilmiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sağ elini yemesi, içmesi ve

giyinmesi için kullanırdı: sol elini de bunlardan başka şeyler için kullanırdı."[16]

51- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Elbise giydiğiniz zaman, abdest aldığınız zaman sağlarınızla işe baş-laymız."[17] Bu konuda çok hadisler vardır; Daha doğrusunu Allah (c.c) bilir.

Yıkanmak, Uyumak Yahud Bunlara Benzerişler İçin Elbisesini Çıkaran Kimsenin Okuyacağı Dualar

52- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Saüaliahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Müslüman kişinin elbisesini çıkarmak istediği zaman, Cinlerin gözleri arasında ve insano-ğullannın avretleri arasında engel olan perde, şöyle demesidir.

Bismillâhillezî îâ ilahe illâ hû

(Kendisinden başka hiç bir ilâh olmayan Allah'ın ismi ile (elbisemi çıkarmaya) başlarım."[18]

Evden Çıkarken Okunacak Dualar

53- (Adı Hind olan müminlerin annesi) Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edilmiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem evinden çıktığı zaman şöyle derdi:

Bismillâhi tevekkeltü ahîlâhi. Allahümme innî cüzü bike en edılleev udalle ev ezille ev uzelle ev ezlime ev uzleme ev echeîe ev yüchele aleyye

(Allah'ın adıyla (çıkarım), Allah'a tevekkül ettim. Allah'ım sığınırım Sana, hakdan sapmamdan yahud saptırılmamdan, ayağımın kaymasından ya Ihı d kaydırılmasından, zulmetmemden yahud zulmedilmemden, bilmememden yahud bana bilgisizlik isnad edilmekten."[19]

Ebû Davud'un rivayetinde, (Ümmü Seleme Radıyallahu Anha'dan Hadîsi şerifin başı şöyle) nakledilir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem benim evimden her çıkışında, gözünü göğe doğru kaldırıp dua ederdi: Allah'ım, ben Sana sığınırım...." Başkasının rivayetinde de: "Evinden çıktığı zaman şu duayı edirdi...." şeklinde başlayarak anlatılan duayı yapardı. Daha doğrusunu Allah bilir.

54- Enes'den (Radiyaîlahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim evinden çıktığı zaman:

"Bismillâhi tevekkeltü alellâhi ve Iâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" (Allah'a tevekkül edip Allah'ın adıyla çıkarım. İbâdete güç yetirmek ve günahlardan korunmak ancak Allah'ın kuvvet ve kudreti iledir), derse; (Melek tarafından) ona şöyle söylenir: Her kederden emin kılındın, muhafaza altına alındın ve doğru yola iletildin. Ayrıca şeytanlar ondan uzaklaşır."[20]

Ebü Davud da rivayetinde şunu ilâve etmiştir: "Bir şeytan diğer şeytana der ki: Hidayete iletilen, her kederden emin kılman ve muhafaza altına alman bir adamla nasıl uğraşacaksın (onu nasıl kaydıracaksın)?"

55- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem evinden çıktığı zaman şöyle buyururdu:

"Bismillâhi, ettükiânü alellâhi, lâ havle ve lâ kuvvete illâ. billahi (Allah'ın adıyla (çıkıyorum), tevekkül Allah'adır. İbâdete güç yetirmek ve günahlardan korunmak ancak Allah'ın kudret ve kuvveti iledir"[21]

Eve Girerken Okunacak Dualar

Evde insan bulunsun veya bulunmasın, içeri girildiği zaman BÎSMİLLÂH demek ve Allah Teaiâ'yi çok zikretmek ve selâm vermek müstahab-dır; çünkü Allah Tealâ şöyle buyurmuştur):

"Evlere girdiğiniz zaman, Allah katından tespit edilmiş bereketli ve çok hoş sağlık dileyişi ile kendinizden olanlara selâm verin (evdeki mü'min-lere yahud evde kimse yoksa: Esselâmu Aleyna, diyerek kendinize selâm verin)."[22]

56- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Enes (Radıyallahu Anh) demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi:

"Yavrum! Ailenin yanma girince selâm ver; çünkü bu, hem sana, hem de ev halkına bereket olur."[23]

57- Ebû Malik El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. (Ebû Malik'in adı El-Haris'dir. Ubeyde, Kâ'b, Amr olduğu da söylenmiştir.) Ebû Malik demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İnsan evine girdiği zaman şöyle söylesin:

"Allâhümme innîes'elüke hayre'l-mevleci ve hayre'I-mahreci, BismiM-hi velecnâ ve bismillâhi harecnâ ev aîellâhi rabbinâ tevekkelnâ.

(Allah'ım! Ben, girilen yerin hayırlısını ve çıkılan yerin de hayırlısını Senden isterim. Allah'ın adıyla girdik ve Allah'ın adıyla çıktık, Rabbimiz olan Allah'a tevekkül ettik. Sonra ailesine selâm versin. "Esselâmu aleyküm"desin)[24]

58- Ebû Ümame El-Bahilîden rivayet edilmiştir. (Bunun adı, Sudeyy b. Aclân'dır.) Demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur.

"Üç kimse vardır ki, bunların hepsi Azız ve Yüce olan Allah'ın teminatı altındadır:

a) Azîz ve Yüce olan Allah yolunda savaş için çıkan bir adam: bu kimse Azîz ve yüce Allah'ın teminatı altındadır, tâ onu öldürüp de cennete koyun-caya yahud da kazandığı sevab ve ganimetle (evine) onu döndürünceye kadar..

b) (Namaz kılmak için) mescide giden bir adam; bu kimse, Allah Tea-lâ'nın teminatı altındadır, tâ onu öldürüp cennete koyuncaya yahud elde ettiği sevab ve mükâfatla onu eve döndürünceye kadar..

c) Evine" selâm vererek giren bir adam, bu da, noksanlıklardan münezzeh olan Allah Teâlâ'nın himaye ve teminatı altındadır. "[25] Geniş manası ile bu üç kimse, Allah'ın gözetim ve muhafazası altında bulunurlar. Bu ne büyük bir ihsandır!.. Allah'ım, bize bu rızkı ver.

59- Cabir b.Abdullah'dan (Radiyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"İnsan evine girerken ve yemek yerken Allah Teâlâ'yı anarsa, şeytan (arkadaşlarına) şöyle der:

(Burada) size gecelemek yok, aş yok... Fakat adam evine girerken Allah Teâlâ'yi anmazsa, Şeytan şöyle der:

(Arkadaşlar), gecelemek imkânına kavuştunuz. Yemeği zamanında Allah Tealâyi anmazsa, Şeytan şöyle der:

Geceleme yerine ve aşa kavuştunuz. "[26]

60- Abdullah b. Amr b. El-As (Radıyallahu Anhüma) rivayetinde demiştir ki, Resûlüllah

Sallallahu Aleyhi ve Sellem gündüz evine döndüğü zaman şöyle derdi:

"Elhamdü lillâhilîezîkefânî ve âvânî, ve'l-hamdü îiîiâhilîezîet'amenî ve sekânî, ve'l-hamdü Îiîiâhilîezî menne aleyye, es'eîüke en tücîrenî minen-nâr.

(Beni barındıran ve himaye eden Allah'a hamd olsun. Beni yediren ve içiren Allah'a hamd olsun, bana ihsan eden Allah'a hamd olsun. Ateşten beni korumanı Senden istiyorum)."[27]

61- Malik'in Muvatta'ından rivayet edildiğine göre, içinde insan bulunmayan bir eve girildiği zaman şöyle demek müstahabdır:

"Esselâmü aleynâ ve ala ibâdillâhissâlihîn . (Selâm bize ve Allah'ın sâlih kullan üzerine olsun).

Gece Uykusundan Uyanıp Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar

İnsan geceleyin uyanıp evinden çıktığı zaman, göğe bakarak Âl-i îmrân Sûresi'nin 190. âyetinden sonuna kadar okuması müstehabdır:

(Gerçekten göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde akıl sahipleri için (Allah'ın kudret ve azametine delâlet eden) çok büyük alâmetler var...)"[28]

62- Buharî ve Müslim'de, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in böyle yaptığı sabittir; ancak "göğe bakmak" hususu, Buharî'nin Sahîh'in-de vardır, Müslim'de yoktur.

63- Ibni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) sabit olmuştur ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem geceleyin kalkıp teheccüd namazı kılacağı zaman şöyle derdi

"Allâhümme rabbenâ îeke'l-hamdü, ente kayyimussemâvâti ve'l-arzı ve men fîhmne, ve Îeke'l-hamdü, leke mülkü's-semâvâti ve'1-arzı ve men fîhinne, ve leke'l-hamdü ente nûrussemâvâti ve'1-arzı ve men fîhmne ve îeke'l-hamdü ente'l-hakku veva'düke'l-hakku, ve likâuke hakkun, vekav-lüke hakkun, ve'1-cennetü hakkun, vennâru hakkun, ve Muhammedün hak-kun, vessâatü hakkun, alîâhümme leke esîemtü ve bike âmentü ve aleyke tevekkeltü ve lleyke enebtü, ve bike hâsamtü, ve ileyke hâkemtü, fağfirlî mâkaddemtü vemâahhartü vemâesrertü vemâa'lentü, ente'l-mukaddimu ve ente'l-muehhiru, lâ ilahe illâ ente.

(Allah'ım! Hamd, Sana mahsustur. Sen göklerin, yerin ve onlarda olanların idarecisisin. Hamd, Sana mahsustur. Göklerin ve yerin ve onlarda olanların mülkü Senindir. Hamd, Sana mahsustur. Sen göklerin ve yerin ve onlarda olanların nurusun. Hamd, Sana mahsustur. Sen haksin, va'dın haktır, Sana kavuşmak haktır, sözün haktır, Cennet haktır, Cehennem haktır, Muhammed haktır, Kıyamet haktır, Ya Rab! Sana teslim oldum, Sana îman ettim, Sana tevekkül ettim, (ibâdet ve tevbe ile) Sana döndüm. Senin delillerinle, düşmanlarım yere serdim. Senin hükmüne razı oldum. Yapmış olduğum ve geriye bıraktığım (ölümden sonra da devam edecek) günahlarımı bağışla. Gizliden yaptığım ve alenen yaptığım günahları da bağışla. Sen her şeyin evveli ve her şeyin sonusun (varlığın ezelî ve ebedîdir).

Senden başka hiç bir İlâh yoktur."[29]

Bazı raviler, bu duaya "VE LÂ HAVLE VE LÂ KUVVETE ÎLLÂ BİLLÂH" sözünü de eklemişlerdir.

Tuvalete Girerken Okunacak Dualar

64- Enes'den (Radıyallahu Anh) sabit olmuştur ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Helaya gireceği zaman şöyle söylerdi:

"Allâhümme innî eûzü bike minelhubsi ve'1-habâisi" (Allah'ım! Şeytandan ve zararlı şeylerden sana sığınırım)."[30]

65- Buharı ve Müslim'in Sahihlerinden başka yerde, (yukarda geçen hadîs) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bismillâhi alîâhümme innî eûzü bike mine'Uhubsi ve'1-habâisi'.'

(Bismillah, Allah'ım, Şeytandan ve zararlı şeylerden Sana sığı-

nınm)."[31]

66- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) bize rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"İnsan helaya girdiği zaman, cinlerin gözleri ile insanoğullanmn avret yerleri arasında perde: BİSMİLLAH, demektir."[32]

Bu hadîsi Tirmizî rivayet etmiştir ve demiştir ki, bunun isnadı kuvvetli değildir. Biz daha önce kitabımızın önsözünde faziletle ilgili işlerde zayıf hadîslerle amel etmenin caiz olduğunu söylemiştik

Alimlerimiz de demişlerdir ki, insan ister binalar içinde bulunsun, ister açık sahrada olsun, bu zikri yapmak müstahabdır. Yine alimlerimiz (Allah onlara rahmet etsin) demişlerdir ki, önce: "BİSMİLLAH" sonra:

"'Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hubsi ve'1-habâisi" demek müsta-

habdır.

67-İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, helaya girerken şöyle derdi

"Alîâhümme innî eûzü bike minerricsi'nnecisi, el habîsi'l-muhbisi, eşşeytânirracîmi."

(Allah'ım, ben pisleten pislikten, zarar verenin /uranından, kovulmuş olan şeytandan Sana sığınırın)."[33]

Helada Konuşmak Ve Zikretmek Yasaktır

Bütün zikir çeşitleri ile her türlü konuşma, helada ihtiyaç giderme esnasında mekruhtur. İnsan ister binalar dahilinde, ister açıkta sahralarda bulunsun, hüküm değişmez. Ancak zaruret gereği olarak konuşulabilir. Bu hususta alimlerimizden bazısı demiştir ki, insan aksırdığı zaman bu halde iken Allah Tealâ'ya hamd getirmez, aksırana da "Yerhamükellah" demez, selâmı almaz, ezan okuyan müezzine icabet etmez (sözlerini tekrarlamaz). Selâm veren, verdiği selâmla yetinir ve helâdakinden karşılık almaya hak kazanmaz. Burada bütün sözler tenzihen mukruhtur, haram değildir. Eğer aksırır da kalbi ile Allah Tealâ'ya hamd ederse ve dilini dep-retmezse, bunda bir sakınca yoktur. Cima halinde de insan yine böyle davranır.

68- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve sellem idrarını yaparken ona bir adam tesadüf etti de selâm verdi. Peygamber onun selâmına mukabele etmedi."[34]

69- Muhacir b.Kunfüz'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem idrarını yaparken yanına varmış oldum da ona selâm verdim, abdest alıncaya kadar benim selâmıma mukabele etmedi. Sonra benden özür dileyerek şöyle buyurdu:

O durumda Allah'ın adını anmayı hoş görmedim, ancak taharet veya temizlik halinde söylenmesini istedim, "[35]

Abdest Bozmak İçin Oturana Selam Verilmemesi

Alimlerimiz demişlerdir ki, buna selâm verilmesi mekruhtur. Eğer selâm veren olursa, cevab almaya hak kazanmaz; çünkü bu hususta îbni Ömer ve El-Muhacir'in rivayet ettikleri hadîs geçmiştir.

Tuvaletten Çıkarken Okunacak Dualar

Tuvaletten çıkan Şöyle söyler:

Ğufrâneke, elhamdü HHâhillezî ezhebe annî el-eza ve âfânî"

(Allah'ım) Senin mağfiretini dilerim. Benden eziyeti gideren ve bana afiyet veren Allah'a hamd olsun."[36]

70- Ebû Davud ve Tirmizi'nin sünenlerinde sahîh hadîs olarak sabittir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem (heladan çıktığı zaman) "ĞUFRÂNEKE (Senin mağfiretini dilerim)." söylerdi. Hadisin geri kalan kısmını Nese'î ve îbni Mace rivayet etmişlerdir.

71- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüliah Sailallahu Aleyhi ve Sellem helâden çıktığı zaman şöyle buyururdu:

"Elhamdü lillâhillezî ezâkanî lezzetehû ve ebkâ fiyye kuvvetehû ve defea annî ezâhu

(Nimetin lezzetini bana taddıran, onun kuvvetini bende bırakıp eziyetini benden gideren Allah'a hamd olsun)[37]

Abdest Alırken Okunacak Dualar

Abdest almak için su kabına suyu dökmek veya kuyudan abdest suyu çekmek istendiği zaman "BÎSMÎLLÂH" demek müstahabdir. Abdestin başında

' 'Bismillâhirrahmânirrahîm'’

(Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla başlarım)." demek müstahabdir. Eğer yalnız "BİSMİLLAH" denirsede kâfi gelir. Âlimlerimiz demişlerdir ki, eğer bir kimse abdestin başında besmele getirmeyi terkederse, abdest arasında onu söyler. Fakat abdesti tamamlayıncaya kadar terk etmiş olursa, besmele yerini geçirmiş sayılır, onun için besmele getirmez, ancak abdesti yine sahîh olur; ister kasden, ister sehven terk etmiş olsun...

Bu görüş, bizim mezhebimizin ve alimler çoğunluğunun mezhebidir. Abdest alma sırasında besmele getirilmeyeceğine dair zayıf hadîsler nakledilmiştir. Ahmed b.Hanbel'den sabit olduğuna göre, demiştir ki, Abdest almada besmele getirilmesine dair sabit olmuş bir hadîs bilmiyorum.

72- Ebû Hüreyre (Radıyallahu Anh) Hazretlerinin Peygamber SallalIahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiği şu hadîs, bu cümledendir:

"Allah adını anmayan (Besmele getirmeyen) kimse için abdest yoktur."[38]

Âlimlerimizden biri olan Şeyh Ebu'1-Feth Nasru'l-Makdisî El-Zahid demiştir ki, abdestin başında besmele getirdikten sonra: Eşhedü En Lâ îlâhe İllallâhu Vah Vahdehû Lâ Şerîke Leh. Ve Eşhedü Enne Muhammeden Abduhû ve Resûîühu. (Allah'dan başka İlâh olmadığına yalnız O var olduğuna ve O'nun ortağı bulunmadığına şâhidlik ederim. Yine şâhidlik ederim ki, Muhammed O'nun kuludur ve

Peygamberidir) demek müstehap-tır."

Şeyh Ebû'l-Feth'in söylediği budur; böyle söylemekte bir sakınca yoktur; fakat sünnet olma bakımından bunun aslı da yoktur. Âlimlerimizden ve başkalarından da bunu söyleyen hiç bir kimseyi bilmiyoruz. Daha doğrusunu Allah bilir.

Abdesti Tamamladıktan Sonra Okunacak Dualar

"Eşhedü en lâ ilahe illâîlâhu vahdehû lâ şerîke lehu ve eşhedü enne Muhammeden abduhû verasûlühu. Alîâhümme'c-aîmminettevvâbîne vec-alnîmine'l-mütatahhirîne sübhânekellâhümme ve bihamdike. Eşhedü en lâ ilahe illâ ente estağfiruke ve et'ubü ileyke.

(Allah'dan başka bir İlâh olmadığına yalnız O'nun var olduğuna şâhidlik ederim. O'nun ortağı yoktur. Yine şâhidlik ederim ki Muhammed O'nun kuludur ve Peygamberidir. Allah'ım! Beni tevbe edicilerden kıl ve beni temizlenip pâk olanlardan yap. Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Şâhidlik ederim ki, Senden başka İlâh yoktur. Senden mağfiret dilerim ve Sana sığınıp tevbe ederim."

73- Ömer b.EI-Hattab'dan (Radıyaîlarm Anh) bize rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim abdest alır da:

"Eşhedü en lâ ilahe illallâhu vahdehû lâ şerîke lehu ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve rasûlühu"

(Allah'dan başka İlâh olmadığına, yalnız O var olduğuna şâhidlik'ederim. O'nun ortağı yoktur. Ve Şâhidlik ederim ki, Muhammed O'nun kuludur ve Peygamberidir)[39] derse, Cennetin sekiz kapısı ona açılır, hangisinden isterse (cennete) girer."

74- Yukarki hadîsi Tirmizî rivayet etmiş ve:

"Allâhümmec'alnî minettevvâbîne vec'alnî minelmütatahhirîne

(Allah'ım! Beni tevbe edicilerden kıl ve beni temizlenip pâk olanlardan yap) "sözlerini ilâve etmiştir. Nese'î de," Gece-gündüz İşleri" bölümünde ve başkası zayıf bir isnadla:

"Sübhânekellâhümme ve bihamdike. Eşhedü en îâ ilahe illâ ente estağfiruke ve etûbu ileyk

(Allah'ım, Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka İlâh Yoktur. Senden mağfiret dilerim ve Sana tevbe ederim), şeklinde rivayet etmişlerdir.

75- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anh) bize rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim abdest alır da sonra:

Eşhedü en lâ ilahe illâlîahu ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasûlühu

(Allah'dan başka ilâh olmadığına şâhidlik ederim ve yine şâhidlik ederim ki, Muhammed Allah'ın kuludur ve Peygamberidir), sözlerini konuşmadan önce söylerse, iki abdest arasındaki günahları bağışlanır."[40]

76- Enes'den bize rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim abdesti güzelce alır da ve sonra üç defa:

Eşhedü en lâ ilahe illâllahu vahdehû lâ şerike lehu ve eşhedü enne mu-hammeden abduhû ve rasûlühu

(Şahidlik ederim İd, Allah'dan başka Üâh yoktur, yalnız O vardır O'nun ortağı yoktur. Yine şahidlik ederim ki Muhammed Allah'ın kuludur ve Peygamberidir) derse, Cennet kapıları ona açılır ve hangisinden dilerse girer"[41]

"Eşhedü en lâ ilahe illallah" sözünün üç defa tekrar edilmesi, İbni Sünnî'nin kitabında, Osman b.Affan'dan (Radıyallahu Anh) zayıf bir is-nadla rivayet edilmiştir.

Şeyh Nasru'l-Makdisî şöyle demiştir: İnsan bu anılan zikirlerle beraber: "Allâhümme saîii vesellim ala muhammedin ve ala âli muhammedin" (Allah'ım, Muhammed'e ve O'nun âline rahmet et ve selâmet ver) söyler, tnsan bu zikirleri kıbleye dönük olarak ve abdesti tamamladıktan sonra söyler.

Abdest Azalarını Yıkarken Okunacak Dualar

Abdest azaları üzerine duaya gelince, bu hususta Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den herhangi bir rivayet gelmemiştir. Ancak fıkıh âlimleri demişlerdir ki, Selef den gelen duaları yapmak müstahab olur. Onlar bu dualar üzerinde uzatmalar ve kısaltmalar yapmışlardır. Onların söyledikleri duaların özü şudur:

Abdest almaya başlarken Besmele getirdikten sonra:

Eîhamdü lillâhillezî ceale'1-mâe tahûren (Suyu temiz yaratan Allah'a ha m d olsun) der.

Ağzı çalkaladığı zaman:

"Allâhümmeskmîmin havzı nebiyyike sallaîlahu aleyhi ve selleme ke'-sen lâ ezmeu ba'dehu ebeden

(Allah'ım! Bana Peygamberinin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) havuzundan öyle bir Cennet içkisi içir ki, artık ondan sonra susamayayım)"

söyler.

Buruna su verdiği zaman:

"Allâhümme lâ tüharrimnî râihate naîmike ve cennâtike (Allah'ım! Cennetlerinin ve nîmetlerinin kokusundan beni mahrum etme)" söyler.

Yüzünü yıkadığı zaman:

"Allâhümme beyyiz vechî yevme tebyezzu vücûhun ve tesveddü vücûhun"

(Allah'ım!, bazı yüzlerin karardığı ve bazı yüzlerin beyazladığı günde (kayâmette) benim yüzümü ağart)" söyler.

Kollarını yıkadığı zaman:

"Allâhümme a'tınî kitabî biyemînî, Allâhümme lâ tu'tınî kitabî bişimâlî (Allah'ım!, amel defterimi sağ elime ver, Allah'ım, amel defterimi sol elime verme)" der.

Başı meshettiği zaman:

"Allâhümme harrim şa 'n ve beşerîaînnâri ve ezıîlenî tahte arşike yev~ me lâ zille illâ zıllüke

(Allah'ım, saçımı ve derimi ateşe haram kıl ve Senin gölgenden (himayenden) başka bîr gölge olmayan günde, beni Arş'ımn altında gölgelendir)" der.

Kulaklarını meshederken:

"AUâhümmec'alnî minellezîne yestemi ûnelkavle ve feyettebiûne ahsenehu"

(Allah'ım, hak sözü işitip de onun en güzeline uyanlardan eyle beni)"der.

Ayakları yıkarken:

"Allâhümme sebbit kademeyye alessırâtı"

(Allah'ım, benim ayaklarımı sırat (köprüsü) üzerinde sabit eyle)" der. Daha doğrusunu Allah bilir.

77- Ebû Musa Eî-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) sahîh bir isnadla rivayetlerine göre şöyle demiştir:

"Ben, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e abdest suyu getirdim de o abdest aldı. Onun şöyle diyerek dua ettiğini işittim:

"Allâhümmeğfir lî zenbî ve vessi lî fî darı ve bârik lî fi nzkî" (Allah'ım, benim günâhımı bağışla, evimde bana genişlik ver, rızkımda bana bereket ver)."

Ben dedim ki: Ey Allah'ın Peygamberi! Senin şöyle şöyle dua ettiğini işittim. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- O dualar herhangi (noksan) bir şey bıraktı mı"[42]

Gusül Ederken Okunacak Dualar

Abdest hakkında anlattığımız besmele ve ondan başka bütün duaları gusül yaparken de söylemek müstehabdır. Cünüb, hayız ve bunlar dışındaki yıkanma hallerinde fark gözetilmez. Bazı alimlerimiz demişlerdir ki, gusleden kimse cünüb yahud hayız ise, Besmele getirmez. Fakat meşhur olan, Besmeleyi, diğer dualar gibi söylemektir. Ancak cünüb ve hayız olanların Besmele ile Kur'an'ı kasdetmeleri caiz olmaz.

Teyemmüm Yaparken Okunacak Dualar

Teyemmümün başında "BİSMİLLAH" demek müstehabdır. Teyemmüm alan kimse, cünüb yahud hayız ise, durum değişmez, gusülde zikrettiğimiz gibi hareket eder. Ancak Besmele'den sonra kelime-i şehâdet getirmek, abdest kısmında geçen zikirleri, yüz ve eller üzere söylenen du-âları yapmaya dair âlimlerimizden ve başkalarından nakledilen bir şey görmedim. Bu hususta açık hüküm, abdest hakkında söylediklerimizi uy- . gulamaktır; çünkü teyemmüm, abdest gibi bir taharettir (temizliktir).

Mescide (Camiye) Gitmek İçin Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar

İnsan evinden hangi yere çıkarken ne söyleyeceğini daha önce anlatmıştık. Ancak cami ve mescide gitmek üzere evden çıkarken (öncekilerine) şu duaları da eklemek müstehab olur:

78- Bu dualardan biri de, İbni Abbas (Radıyallahu Anhüma) teyzesi (ve müminlerin annesi) Meymûne'nin (Radıyallahu Anha) evinde gecelediğinde, Peygamberin teheccüdü (gece namazı) ile ilgili olarak uzunca anlattığı şu hadîstedir:

İbni Abbas demiştir ki: "... Nihayet müezzin ezan okudu, yani sabah ezanını okudu. Peygamber de şöyle söyleyerek namaza çıktı:

"AHâhümmec'aJ fî kalbînûren, ve fîHsânînûren, vec'al fî sem'î nû-ren, vec'aî fî basarî nûren, vec'al min hal fî nûren, ve min etnâmînûren,vec'al min fevkînûren, ve min tahtı nûren. Allâhümme a'tinî nûren." tahtı nûren."

(Allah'ım! Benim kalbime nur,lisânıma da nur ver. Kulağıma nur ver, gözüme de nur ver. Arkamdan nur, önümden de nur ver. Üzerimden nur, altımdan da nur ver. Allah'ım' Bana nur ver)"[43]

79- Bilâl'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seılem namaza çıktığı zaman şöyle derdi:

"Bismiîlâhi âmentü billahi, tevekkeltü alellâhi. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi. Allâhümme bi hakkı's-sâilîne aleyke ve bihakkı mahreci hazâ feinnîlem ahruchu eşeren ve lâ betaren ve lâ riyâen ve lâ süm'aten. Harectü ibtigae merzâtike vettikâe sehatıke. Es'elüke en tüîzenîminennâri ve tüdhilenî'l-cennete.

(Bismillah, Allah'a iman ettim, Allah'a tevekkül ettim. İbâdete güc yetirmek ve günahlardan sakınmak, ancak Allah'ın kudret ve kuvveti iledir. Allah'ım! Senden isteyenlere olan va'dın hakkı için ve benim bu (ibadete rızan için) çıkışım hakkı için, ben ne azgın, ne taşkın kimse olarak, ne de gösteriş ve riya sahibi olarak çıkmadım; Senin rızânı kazanmak için ve Senin gazabından korunmak için çıktım. Senden, beni ateşten korumanı ve beni cennete koymanı istiyorum"[44]

Mescide Girerken Ve Oradan Çıkarken Okunacak Dualar

Mescide girerken şöyle demek müstehab olur:

"Eûzü billahi'1-azîmive bivechihilkerîmi ve suîtânihi'l-kadîmi mineşşey-tânirracîmi. Elhamdü lillâhi. Allâhümme salli ve settim alâ muhammedin ve alâ âli muhammedin. Allahümmeğfir lî zünûbî veftah lî ebvâbe rahmetike.

(Allah'ın rahmetinden kovulmuş olan Şeytandan, yüce Allah'a, kerîm zatına ve daimî olan kudretine sığınırım. Hamd Allah'a mahsustur. Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in Ailesine rahmet et ve selâmet ver. Allah'ım! Benim günahlarımı bağışla ve rahmetinin kapılarını bana aç)"

Sonra içeri girerken "Bismillah" deyip sağ ayağını ileri atarak. Çıkışta ise, sol ayağını ileri atar ve yukardaki duayı tekrar aynen okur. Yalnız

"Ebvâbe rahmetike" (Senin rahmet kapılarını) yerine "Ebvâbe fadîike" İhsanının kapılarını (bana aç)" def.

80- Ebû Humeyd yahud Ebû Üseyd'den (Radıyallahu Anhüma) Re-sûlüllah Sallallahü Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Sizden biriniz mescide girerken Peygambere Salâtü selâm getirsin, sonra şöyle desin:

"Allâhümmeftah lî ebvâbe rahmetike"

(Allah'ım! Bana rahmetinin kapılarım aç). Çıkarken de:

"Allâhümme innî es'elüke min fadlike"

(Allah'ım! Senin ihsanından Senden isterim) söylesin."[45] Müslim'in rivayetinde: "Peygambere

Salâtü Selâm getirsin" sözü yoktur. Bu diğerlerinin rivayetinde vardır.

îbni Sünnî de rivayetinde: "Çıkarken peygambere salâtü selâm getirsin

ve:

"Allâhümme e'izni mineşşeytânirracîm"

(Allah'ım! Beni koğulmuş şeytandan koru) desin." sözlerini ilave etmiştir. Bu ziyadeleri, îbni Mace, Ibni Huzeyme, Ebû Hatem b. Hibban, sahihlerinde rivayet etmişlerdir.

81- Abdullah b. Amr b. El-As, Peygamber Sallallahü Aleyhi ve Sel-lem'den rivayet ettiğine göre, Peygamber mescide girerken şöyle buyururdu:

"Eûzü billahi* 1-azîmi ve bivechihi'î-kerîmi ve suîtânihi'l-kadîmi mineş-şeytânirrâcîmi."

(Allah'ın rahmetinden kovulmuş olan Şeytandan, Yüce Allah'a, kerîm zatına ve daimî olan kudretine sığınırım)" Peygamber buyurdu ki: "însan bu sözleri söydeği zaman, Şeytan: Bu adam diğer günlerde de benden korundu. "[46]

82- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlullah Sallallahü Aleyhi ve Sellem Mescide girdiği zaman:

"Bismillâhi, Allâhümme salli alâ Muhammedin" (Allah'ın adıyla, Ey Allah'ım! Muhammed'e rahmet et) derdi. Mescid-den çıktığı zaman da yine:

"Bismillâhi, Allâhümme sallı alâ Muhammedin" derdi"[47] Mescide girerken ve mescidden çıkarken Peygambere Salât getirmekle ilgili bu hadîsi, yine biz İbni Ömer'in rivayetinden naklettik.

83- Hazreti Hasan'ın oğlu Abdullah annesinden, annesi de Abdullah'ın büyük annesinden (Hazreti Fatıme'den Radıyallahu Anha) yapılan rivayette, Hazreti Fatıme şöyle demiştir: "Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mescide girdiği zaman Allah Tealâ'ya hamd ederdi ve Besmele getirirdi ve şöyle derdi:

"Allâhümmeğfir lî veftah lî ebvâbe rahmeüke" (Allah'ım! Beni bağışla ve rahmetinin kapılarım bana aç) Dışarı çıkınca da bunun gibi söyler ve şöyle bitirirdi:

"Allâhümmeftah lî ebvâbe fadlike" (Allah'ım! Bana ihsanının kapılarını aç)"[48]

84- Ebû Ümâme'den (Radıyallahu Anhu), o da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz mescidden çıkmak istediği zaman, İblis'in askerleri çağrışırlar ve onları, arılar anaları etrafında toplandığı gibi bir araya getirip toplanırlar. Bunun için sizden biriniz mescidin kapısında durduğu zaman:

"Allâhümme innî eûzü bike nıin iblise ve cünûdihi" (Allah'ım! Ben, İblis'den ve askerlerinden

Sana sığınırım) desin; çünkü bunu söylerse, artık ona zarar veremez."[49]

Mescidde Okunacak Dualar

Mescid içinde Allah'ı zikretmeyi çoğaltmak, tesbîh, tehlîl, tahmîd, tekbîr ve bunlardan başka zikirlerde bulunmak müstehabdır. Yine çok Kur'ân okumak, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hadîslerini okumak, fıkıh iimini ve diğer şeriat ilimlerini öğrenmek müstehabdır.

Allah Tealâ şöyle buyurur:

"Bu nûr, o mescidlerde yakılır ki, onların yüce tamnmasını ve içlerinde isminin anılmasını Allah emretmiştir. Bu mescidlerde sabah ve akşam (müminler) Allah'ı tesbîh ederler, (beş vakit namaz kılarlar). Nice adamlar vardır ki, ne bir ticaret, ne de bir ahş-veriş, Allah'ı anmaktan, namazı gereği üzere kılmaktan ve zekât vermekten kendilerini alıkoymaz. Onlar bir günden korkarlar ki, o günde (kıyamette) kalbler ve gözler korkudan halden hale döner kıvranır."[50]

Yine Allah Teâlâ buyurur ki:

"...Kim Allah'ın alâmetlerim (din işlerini) büyük tanırsa, muhakkak ki bu kalblerin takvâsındandır."[51]

Yine Allah Teâlâ buyurur:

"Kim, Allah'ın korunmasını emrettiği şeylere hürmet gösterirse, bu, Rabbi katında kendisi için mutlak hayırlıdır."[52]

85- Büreyde'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallalîahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Mescidler, bina edildikleri şey (zikir ve Kur'ân okumaktan ibaret ibadetler) için esastırlar."[53]

86- Enes'den (Radıyallahu Anh):

' 'Mescid içinde idrar yapan bir Bedeviye, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bu mescidler, ne bu idrar ve ne pisliklerden ibaret hiç bir şey için mahal olamaz. Mescidler ancak Allah'ı zikretmek ve Kur'ân okumak içindir."[54] Yahud Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bunun benzerini söylemiştir. (Namazda hem zikir, hem de Kur'an okumak olduğu için, camide namaz kılınmakla her iki ibâdet yapılmış olur.)

Mescidde oturana, îtikâfı (ibâdet niyeti ile beklemeyi) niyet etmek uygun düşer. Az bir zaman beklese dahi, bizim mezhebimizde (şafii) îtikâf olur. Öyle ki, alimlerimizden bir kısmı: Yürüyüp

geçmek suretiyle mescide giren kimse, beklemese dahi, onun îtikâfı sahîh olur, demiştir. Bu görüş sahibine göre, îtikâf faziletini elde etmek için, mescide uğrayıp geçenin îtikâfa niyet etmesi uygun olur. Bunun da en faziletlisi, kısa bir müddet bekleyip sonra geçip gitmektir.

Yine mescidde oturan kimsenin iyi gördüğü şeyleri tavsiye etmesi, kötü gördüğü şeylerden insanları alıkoyması uygundur. Böyle hareket etmekle, mescidler dışında olan insanlar görevli iseler de, mescidlere tazim, hürmet ve saygı gösterme bakımından buralarda görev daha kuvvetleşir.

Alimlerimizden biri demiştir ki, mescide girip de, ya abdestsizlikten, ya meşguliyetten ya da benzeri hallerden dolayı orada "Tahiyye-i Mescid Namazı (îki rekât mescide hürmet namazı) kılmak imkânını bulamayan kimsenin, dört defa:

"Sübhânellâhi ve'î-hamdü lillâhi ve lâ ilahe illâhu vellâhu ekber" (Allah noksanlıklardan münezzehtir. Hamd, Allah'a mahsustur. AI-lah'dan başka ilâh yoktur. Allah her şeyden büyüktür) demesi müstehabdır. Selefden (önceki alimlerden) bir kısmı da bunu söylemiştir. Bunu söylemekte bir beis yoktur.

Mescid İçinde Yitiğini Bağırarak Arayan Yahut Satış Yapan Kimsenin İşini HoşGörmemek Ve Ona Beddua Etmek

87- Ebû Hureyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse, mescid içinde yüksek sesle yitiğini arayan adamı işittiği zaman:

"Lâ reddehaüahu aleyke"

(Allah onu sana geri vermesin) desin. Çünkü mescidler bu mak-sad için yapılmamıştır, "[55]

88- Büreyde'den (Radıyaliahu Anh) rivayet edilmiştir: "Mescidde bir adam bağırıp şöyle dedi: Kırmızı deveyi bulup da sahibini arayan kim? Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: LA VE-CEDTE (Aradığını) bulmayasın; mescidler, ancak ibâdet için yapılmıştır.»[56]

89- Ebû Hureyre'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Mescid içinde satan yahut satın alan bir kimseyi gördüğünüz zaman:

"La erbahallâhu Ticâreteke"

(Allah ticaretine kâr vermesin) deyin. Yine orada yitiğini çağırarak arayan kimseyi gördüğünüz zaman:

"Lâ reddellâhu aleyke"

(Allah (onu) sana geri vermesin) deyin."[57]

İçinde Ne İslâmı Öven, Ne Takvayı Öğreten, Nede Ahlakın Güzelliklerine Teşvik Eden Sözbulunmayan Bir Şiir; Mescidde Okuyan Kimseye Beddua Edilmesi

90- (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Mescidde şiir okuyan kimseyi gördüğünüz zaman ona üç defa:

"Faddellâhu fâke" .

(Allah dişlerini kırsın) deyin."[58]

---

[1] Buhârî. Müslim.

[2] Buhârî.

[3] İbn-i Sünnî, Sahih bir isnadla Ebû Hüreyre (r.a.)'den. Nesâî. Tirmizî.

[4] ibn-i Sünnî.

[5] İbn-i Sünnî.

[6] Ebû Dâvud. Nesâî.

[7] Ebû Dâvud. Nesâî. Hâkim, el-Müstedrek.

[8] İbn-i Sünnî. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[9] İbn-i Sünnî.

[10] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadîs Hasen'dir.)

[11] Tirmizî.

[12] Buhârî.

[13] İbn-i Mâce. İbn-i Sünnî. Nesâî.

[14] Buhârî. Müslim.

[15] Ebû Dâvud ve başka Sünen sahipleri.

[16] Ebû Dâvud. Beyhakî

[17] Ebû Dlvud ve TirmİzîZî, Ebû Hureyre (r.a)'den. lbn-i Mâce. Beyhakî. Bu hadiss hasendir.

[18] İbn-i Sünnî, Enes (r.a)'den.

[19] Tirmizî. Ebû Dâvud. İbn-i Mâce. Nesâî, Ümmü Seleme (r.anhâ)'den. (Tirmizî demiştir ki bu sahih bir hadistin)

[20] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî ve başka sünen sahipleri. Tirmizî: "Bu hadis Hasen'dir.1'

[21] Ibn-i Mâce, İbn-i Sünnî.

[22] Kur'ân-ı Kerim, Nûr Sûresi: 6

[23] Tirmizî (Tirmizî demiştir ki bu hadîs Hasen'dir Sahîh'tir.

[24] Ebû Dâvud.

[25] Ebû Dâvud. Hasen bir isnadla. Hâkim, el-Müstedrek.

[26] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[27] İbn-i Sünnî. Bu hadisin isnadı zayıftır.

[28] Kur'ân-ı Kerim, Âl-İ İmrân Sûresi: (190-200).

[29] Buhârî. Müslim.

[30] Buhârî. Müslim.

[31] Tirmizî. Ebû Dâvud. Nesâî.

[32] Tirmizî.

[33] Ibn-i Sünnî. İbn-i Mâce.

[34] Müslim. Nesâî.

[35] Ebû Dâvud. Nesâî. İbn-i Mâce. Sahih isnadlarla rivayet etmişlerdir.

[36] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbnî Mâce. Nesâî. Hz. Aişe (r.anhâ)'den.

[37] Ebû ibn-i Sünnî. Taberânî.

[38] Bunu Ebû Davud ve ondan başkası rivayet etmiştir. Yine Saîd b. Zeyd, Ebû Sâid, Aişe, Enes b. Malik ve Sehl b. Sa'd Radıyallahu Anhüm Hazretlerinden bize bu şekilde rivayet edilmiştir. Bu hadîslerin hepsi Beyhakî ve ondan başkasının sünenlerinde bize rivayet edilmişse de bu hadislerin tümünü Beyhakî ve ondan başka alimler zayıf görmüşlerdir.

[39] Müslim. TİrmizÎ. Ibn-i Mâce. Nesâî.

[40] Sünen-i Dârekutnî. Bu hadisin isnadı zayıftır.

[41] Ahmed ibn-i Hanbel. İbn-i Mâce. îbn-i Sünnî. Bu hadîsin isnadı zayıftır.

[42] Neseî. İbn-i Sünnî.

[43] Müslim, Ebû Dâvud. Ncsâî.

[44] Bu hadis zayıftır. Bunun ravilerinden biri, El-Vazi' b. Nafi' El-Ukaylî'dir. Bu kimsenin zayıf bir ravi olduğunda ittifak vardır ve bu Münker bir hadîs'tir. (Ravisi zayıflar). İbn-İ Sünnî'nin kitabında, Ebû Saîd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) Atıyyetü'l-Avf'ın aynı manada naklettiği hadis bize rivayet edilmiştir. Ancak Atıyye de zayıf bir ravidir.

[45] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî. tbn-i Sünnî. İbn-i Mâce. Hâkim.

[46] Ebû Dâvud. Bu hadis hasendir. Ebû Davud, sağlam bir isnadla bunu rivayet etmiştir.

[47] îbn-i Sünnî.

[48] İbn-i Sünnî. Tirmizî. İbn-i Mâce. Müsned-i Ahmed b. Hanbel.

[49] İbn-i Sünnî.

[50] Kur'ân-ı Kerim, Nûr Sûresi: 36-37.

[51] Kur'ân-ı Kerim, Hac Süresi: 32

[52] Kur'ân-ı Kerim, Hac Sûresi: 30

[53] Müslim.

[54] Müslim. Buhârî. Nesâî. İbn-İ Mâce.

[55] Müslim. Ebû Dâvud. TİrmizÎ.

[56] Müslim.

[57] Tirmizî, (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[58] İbn-i Sünnî

4- EZAN'IN FAZİLETİ. 1

Ezanın Şekli 1

İkâmetin Şekli 2

Dualar Ve Zikirler. 3

Müezzini Ve İkamet Getireni Dinleyen Kimsenin Okuyacağı Dualar. 3

Ezandan Sonra Okunacak Duâ. 6

Sabah Namazının İki Rekât Sünnetinden Sonra Okunacak Dualar. 6

Namaz Kılmak İçin Saffa Girince Okunacak Duâ. 7

Namaza Durmak İsteyince Okunacak Dualar. 7

Namaz İçin İkamet Zamanında Okunacak Duâ. 7

4- EZAN'IN FAZİLETİ

91- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Ahn) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Eğer insanlar, ezanda (ezan okumada) ve ilk safta ne kadar büyük bir fazilet olduğunu bilseler, sonra sıkışıklıktan kura çekmekten başka çare bulamasalar, muhakkak (ön saffi elde etmek için) anılarında kura çekerlerdi."[1]

92- Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Namaz için ezan okunduğu zaman, şeytan ezan sesini işitemeyinceye kadar, kıç atıp geri kaçar."[2]

93- Muaviye'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve SellenVin şöyle buyurduğunu işittim: "Müezzinler, kıyamet gününde insanların boyca en uzun (en şerefli ve baş) olanlarıdır."[3]

94- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre,

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den işittim:

"Müezzinin sesinin ulaştığı son hudud içerisinde, onun sesini duyan hiç bir cin, hiç bir insan ve hiç bir (cansız) şey yoktur ki, kıyamet gününde o müzzine şahidlik etmesin."[4] Ezanın fazileti hakkındaki hadisler çoktur.

Ezan okumakla imamlık görevlerinden hangisinin daha faziletli olduğu konusunda alimlerimiz dört görüşle ihtilâf etmişlerdir:

1- Sahih olan, ezanın daha faziletli olduğudur.

2- İmamlık daha faziletlidir.

3- İkisi de fazilette eşittir.

4- Eğer imam, imamlık haklarını yerine getirdiğini ve imamlık hasletlerini toplamışsa, imamlık daha faziletlidir, değilse müezzinlik daha faziletlidir.

Ezanın Şekli

Ezanın lâfızları, herkesçe bilinen sözlerdir. Ezanda terci' yapmak bize göre sünnettir. Terci' şudur:

Müezzin en yüksek sesiyle dört defa:

"Allahu. ekber, Aîlahu ekber, AÜahu ekber, Allahu ekber" Dedikten sonra kendisine ve yanındakilere işittirecek kadar gizlice:

"Eşhedü en lâ ilahe illallah, Eşhedü en lâ ilahe illallah - Eşhedü enne Muhammeden resûlüllah, Eşhedü enne Muhammeden resûlüllah"

der. Sonra bu gizli söylediklerini aynen yüksek sesiyle tekrarlar. Yani:

"Eşhedü en lâ ilahe illallah, eşhedü en lâ ilahe illallah, eşhedü enne Muhammeden resûlüllah, eşhedü enne Muhammeden resûlüllah"

söyler.

Tesvîb de bize göre sünnettir. Tesvîb şudur: Özellikle sabah ezanında "Hayye ale'l-felâh" sözünü bitirince:

"Esselâtü hayrün mine'n-nevm, esseiâtü hayrün mine'n-nevm" (Namaz uykudan hayırlıdır)

demektir. Ezanda terci' ve tesvîb yapmaya dair hadîsler naklolmuştur, bunlar meşhurdur.

Bilinmelidir ki, terci' ve tesvîb'i terk edenin ezanı sahihtir; ancak faziletli olanı bırakmış olur. Mümeyyiz olmayan (kâr-zararı ayıramayacak kadar küçük olan) kimsenin, kadının ve kâfirin ezanı sahîl olmaz. Mümeyyiz olan çocuğun ezanı sahih olduğu gibi, ezan okuyup da şehadet kelimelerini getiren bir kâfirin de ezanı, muhtar olan mezhebe göre İslâm'ından dolayı sahîh olur. Bazı alimlerimiz de, İslâm hükmünü ezan taşımadığından ezanı sahîh olmaz; çünkü başlangıçta müslüman değildi. Ezanın bir kısmı İslâm'dan önce okunduğundan onun ezanı sahîh olmaz.

Bu bölümle ilgili fer'i meseleler çok olup fıkıh kitablarmda tespit edilmiştir. Burası onları saymak yeri değildir.

İkâmetin Şekli

Sahîh hadislerle sabit olan muhtar ve sahîh mezhebe (Şafiî mezhebine) göre, İkâmet onbir cümleden ibarettir. Hanefi mezhebinde ise, ezanın şekli ile ikamet arasında fark yoktur; yalnız "Felâh"Iardan sonra iki defa: "Kad kameti's-salâtü kad kameti's-salâh" denilir.

(Şafiî mezhebine göre) İkamet cümleleri şöyledir:

"Allahü Ekber Allahu Ekber, Eşhedü en lâ ilahe illallah, Eşhedü Enne Muhammeden Resûlüllah, Hayye Alessalâh, Hayye Alelfeiâh, Kad kameti 's-salâh, Kad katemi's-saîâh, Allahü Ekber, Allahu Ekber, Lâ ilahe illallah..."

Bilinmelidir ki, bizim mezhebde (Şafiîlerde) sahih olan, ezan ve ikametin sünnet oluşudur. Bu

hususta cuma ve diğer namazların ezanı müsavidir. Bazı alimlerimiz de demişlerdir ki, bunların ikisi de farzı kifayedir. Bazıları da, cumada bunlar farzı kifayedir, diğer namazlarda değil. Eğer ezan ve ikametin farzı kifaye olduğunu kabul edecek olursak, bir şehir veya bir mahalle müslümanlan tüm olarak bunları terk ettikleri takdirde, onları bu terklerinden dolayı yola getirmek için şiddet kullanmak gerekir. Fakat bunları sünnet olarak kabul edince, onlara bu şiddeti uygulamak, sahîh mezhebde yoktur; nitekim öğlenin ve diğer vakitlerin sünnetlerini terkden dolayı şiddet kullanılmadığı gibi... Bazı alimlerimiz de demişlerdir ki, ezan ve ikamet, İslâm'ın alâmetleri olduğundan, bunları terk eden topluma şiddet kullanılır.

Ezanda sesi yükseltmek ve ağır ağır okumak müstehabdır. İkamet ise çabukça getirmek ve ezandan daha hafif bir sesle okumak müstehabdır. . Ezan okuyan müezzinin güzel sesli, güvenilir ve itimad edilir, gönüllü ve vakıttan haberdar kimse olması da müstehabdır. Müezzinin yüksek yerde durması, kıbleye yönelmesi, ayakta olması, abdestli bulunması hem ezanda, hem de ikamette yine müstehabdır.

Bir kimse, kıbleye arka çevirerek yahud oturarak, yahud yatarak, yahud abdestsiz olarak, yahud cünüb bulunarak ikamet veya ezan okursa ezanı kerahetle sahîh olur. Cünübdeki kerahet, abdestsiz olandan daha şiddetlidir. Bu durumlarda ikamette olan kerahet çok daha şiddetlidir.

Ezan, ancak beş vakit namaz için meşru' kılınmıştır: Sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı. Bu namazlar ister kaza, İster edâ olsun ve ister namaz kılan mukim olsun, ister müsafir bulunsun, fark etmez. Yine ister tek başına kılsın, ister cemaatla kılsın. Ancak bir kişinin ezan okuması ve ikamet getirmesi kâfidir, diğerlerinin getirmesine gerek yok.

Bir vakit içinde, bir çok kaza namazları kıhnsa, yalnız ilk kaza için ezan okunur ve ondan sonra kılınan her kaza namazı için ikamet getirilir. (Arafat ve Müzdelife'de olduğu gibi) iki vakit namazı bir arada kıhnsa, yalnız birinci için ezan okunur, her namaz için ikamet yapılır. Beş vakit namaz dışındaki namazların hiç biri için ezan okumak yoktur; bunda ittifak vardır.

Bazı namazlar vardır ki, bunlar cemaatla kılınmak istendiği zaman "Essaîâtü camiatün (Cematla namaza)" demek müstehab olur; bayram namazı, güneş tutulma namazı, yağmur duası namazı gibi... Bir kısım namazlar için bunu söylemek müstehab olmaz; sünnet namazları, mutlak nafile namazları gibi... Bir kısım namazlar da vardır ki, bunlarda namaza davet edip etmemekte ihtilâf vardır. Teravih ve cenaze namazları gibi... Doğrusu, teravih namazı için davet yapılır, cenaze namazı için yapılmaz.

İkamet, ancak vakit içinde ve namaza girmek istendiği zaman sahîh olur. Ezan ise, sabah vakti müstesna, namaz vakti girdikten sonra sahîh olur. Sabah vakti için, vakit girmeden önce ezan okunması caizdir. Fakat sabah namazının vaktinden önce hangi zamanlarda ezan okunabileceği

Dualar Ve Zikirler

hususunda ihtilâf vardır. Sahîh olanı, gece yarısından sonra okunmasının * cevazıdır. Seher vaktinde okunabileceği söylenmiştir. Bütün gece boyunca okunabileceği söylenmişse de, bu bir şey ifade etmez. Gecenin üçte ikisinden sonra okunabilir sözü de vardır; fakat ilk hüküm geçerlidir.

Kadın ve Hünsa-i müşkil (Erkek veya kadın olduğu tesbit edilemeyen kişi) ikamet getirebilirler fakat ezan okuyamazlar; çünkü bunlar seslerini yükseltmekten yasaklanmışlardır.

Müezzini Ve İkamet Getireni Dinleyen Kimsenin Okuyacağı Dualar

Müezzini ve ikamet getireni dinleyen kişinin, söylenen sözleri aynen söylemesi müstehabdır; yalnız "Hayye alessalâh ve Hayye alelfelâh" dedikleri zaman, bunların herbiri arkasından

"Lâ havle ve la kuvvete denilir. Bir de sabah ezanındaki:

"Essaîâtü Hayrün Mine'n-nevm cümlesi arkasından:

"Sadakte ve bererte" (Doğru söyledin, sattakat gösterdin)" denilir. Burada:

"Sadaka Resûlûüah Salîalîahü Aleyhi ve Sellem, Essaîâtü Hayrun Mine'n-nevm"

söylenir de denmiştir.

İkametin: "Kad kameti's-salâh " (Namaz başladı) sözleri arkasından da:

Ekâmellâhu ve edâmeha" (Allah namazı ikame etsin ve devam ettirsin)" söylenir.

Eşhedü enne Muhammeden resûlüllah" dan sonra da

"Ve ene eşhedü enne Muhammeden resûlüllah" denir ve şöyle ilâve yapılır:

"Razîtü billahi rabben ve bimuhammedin sallallahu aleyhi ve selleme resûîen ve bi'1-islâmi dînen."

Ezanın bütün sözlerine uyulup ezan tamamlandıktan sonra, Peygambe-re salât ve selâm getirilir (Allahümme Salli ve Sellim alâ seyyidina Muham-med, denilir). Sonra şu dua yapılır:

"Allahümme rabbe hazihi'd-da'veü't-tâmmeti vessalâti'i-kâimeti, âti muhammedeniivesîlete ve'I-fazîlete,veb'ashü makâmen mahmuden* illezi vaadtehu"

(Ey bu kâmil davetin ve hazır olacak (devamlı) namazın Rabbı olan Allah! Muhammed'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), cennette en yüksek ve en faziletli dereceleri ver ve onu kendisine va'd buyurduğun şefaat makamına eriştir)'* Sonra ahiret ve dünya işlerinden istenen dua yapılır.

95- Ebû Sa'id El-Hudrî (Radıyallahu Anh), Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ezanı işittiğiniz zaman, müezzinin söylediği gibi söyleyin."[5]

96- Abdullah b. Amr b. EI-As'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Müezzinin ezanını işittiğiniz zaman, onun söylediği gibi söyleyin, sonra bana salât getirin. Çünkü bana bir salât getirene, Allah o salât yüzünden on rahmet verir. Sonra benim için Allah'dan vesile isteyin; çünkü o vesile, cennette bir derecedir ki, o derece, Allah'ın kullarından ancak bir kula lâyıktır. O kimsenin de ben olduğumu ümid ediyorum. İşte ben benim içirt bu vesileyi isterse, ona şefaat kararlaşır (vacib olur)"[6]

97- Ömer b. Hattab'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Müezzin:

"Allâhu ekber, Allâhu ekber"

deyince, sizden biriniz: "Allâhu ekber, Allâhu ekber" derse; Müezzin sonra:

"Eşhedü en lâ ilahe illallah"

deyince, sizden biriniz: "Eşhedü en lâ ilahe illallah" derse; Sonra müezzin:

"Eşhedü enne Muhammeden resûlüllah"

deyince, sizden biriniz: "Eşhedü enne Muhammeden resûlüllah" derse; Sonra müezzin:

"Hayye Ale's-salâh" deyince, sizden biriniz:

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" derse;

Sonra müezzin:

"Hayye ale'l-felâh"

deyince, sizden biriniz: "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" derse; Sonra müezzin:

"Aîîâhu ekber, Allahu ekber"

deyince sizden biriniz "Allahu ekber, Allahu ekber" derse; Sonra müezzin:

"Lâ ilahe illallah" deyince, sizden biriniz (bütün bunlara iman ederek) kalbi ile:

"Lâ ilahe illallah" derse, cennete girer. "[7]

98- Sa'd b. Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Müezzinin ezanını dinleyen kimse, şu sözleri söylerse, onun günahı bağışlanır:

"Eşhedü en lâ ilahe illâllahu vahdehû lâ şerike leh. Ve enne Muhamme-den abdühû ve resûlühu. Razîtü billahi rabben ve bimuhammedin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) resûlen ve bi'1-İsiâmi dînen."

(Allah'dan başka ilâh olmadığına yalnız O var olduğuna şahidlik ederim, O'nun ortağı yoktur:

Muhammed (S.A.S.) O'nun kuludur ve peygamberidir. Rab olarak Allah'a, Peygamber olarak Muhammed'e (Sallallahu aleyhi ve Sellem), din olarak İslâm'a razı oldum)"[8]

Bir rivayette de: "Ben de şahidlik ederim..." şekh'nde söze başlanılıyor.

99- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) sahîh bir isnadla şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, müezzinin ezanım işittiği zaman, şehadet kelimesini getirir ve: Ben de, ben de (şahidlik ederim." buyururdu.[9]

100- Câbir b. Abdullah'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim ezanı işittiği zaman:

"Allâhümme rabbe hazihi'd-da'veti't-tâmmeti vessalâti'l-kâimeti; âti Muhammedeni'l-vesîlete ve'1-fazîlete veb'ashu makâmen mahmudeni'1-lezî vaattehû"

(Ey bu kâmil davetin ve hazır olacak (devamlı) namazın Rabbı olan Allah! Muhammed'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) cennette en yüksek ve en faziletli dereceleri ver; ve onu, kendisine va'd buyurduğun şefaat makamına eriştir) derse, kıyamet gününde benim şefaatim ona vacib olur."[10]

101- Muaviye'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, müezzinin: Hayye Alelfelâh (kurtuluşa gelin) sözünü işittiği zaman:

"Allâhümmec'alnâ müflihîn"

(Allah'ım bizi kurtulanlardan yap) buyururdu."[11]

102- Ebû Ümame (Radıyaîlahu Anh) den rivayet edildiğine göre, Hazreti Bilâl (Radıyallahu Anh) ikamete başlayıp: "Kadkameti's-salâh" deyince, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selİem şöyle buyurdu:

"Ekâmehallâhu ve edâmehâ"

(Allah namazı ikâme etsin ve onu devam ettirsin)" ikametin diğer sözlerinde Hazreti Peygamber, Hazreti Ömer'in ezan hakkında rivayet ettiği hadîsteki sözlerin aynını söylerdi.[12]

103- Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir ki: Hazreti Peygamber müezzinin ikamet getirdiğini işittiği zaman şöyle derdi:

"Allahümme rabbe hazihid-da 'veti't-tâmmeti vesseîâti'l-kâimeü, salli alâ Muhammedin ve âtihi su'Iehû yevme'l-kıyâmeti"

(Ey bu kâmil davetin ve hazır namazın Rabbı olan Allah, Muhamnıed'e rahmet et ve kıyamet gününde dileğini ona ver)"[13]

Namaz kılmakta olan bir kimse, ezan okuyanı yahud ikamet getireni işitirse, namaz içinde bunlara

karşılık vermez (icabet etmez, onların sözleri- ni tekrarlamaz). Ancak namazdan selâm verip çıkınca, namaz kılmayan kimsenin yaptığı icabet gibi, icabet yapar. Namaz içinde müezzine veya ikamet getirene icabet yapılmış olsa mekruh olur, namazı batıl olmaz.

Helada iken müezzinin sözlerine yine icabet edilmez. Heladan çıkılınca icabet edilir. Hadîs okurken, yahud başka bir ilim okurken, yahud benzeri meşguliyet varken müezzinin okuyuşu işitildiği zaman, bütün bunlar bırakılır ve müezzine icabet edilir, sonra bırakılan işe dönülür. Aksi halde icabet elden çıkar; fakat üzerinde bulunduğu iş çoğunlukla kaçmaz. Herhangi bir durumda, müezzin ezanı tamamlayana kadar ona icabet yapılamamış olursa, araya uzun fasıla girmedikçe, müezzinin sözlerinin tekrarlanması müstehab olur.

Ezandan Sonra Okunacak Duâ

104- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Ezan ile ikamet arasında yapılan dua geri çevrilmez."

Tirmizî demiştir ki, bu hadîs sahihtir, hasendir. Ancak Tirmizî rivayetinde, Câmi'inde "Kîtabu'd-Daavat = Dualar bölümünde" şu ilâveyi yapmıştır: "(Ashab) dediler ki: (Dua olarak) biz ne söyleyelim? Ey Allah'ın Resulü? Peygamber (ş.a.v) şöyle buyurdu: Allah'dan dünya ve ahirette afiyet isteyin. "[14]

105- Abdullah ibni Amr b. El-As'dan rivayet edildiğine göre, bir adam (Peygambere) şöyle dedi: Ey Allah'ın Resulü, müezzinler (şerefli hizmetlerinden dolayı) bize üstün bulunuyorlar? Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem (ona) şöyle buyurdu:

"Müezzinlerin söyledikleri gibi söyle; bitirdiğin zaman da, (Allah'dan) iste, istediğin sana verilir. "[15]

106- Sehl b. Sa'd (Radıyallahu Anh) dan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İki duâ var İd, bunlar geri çevrilmezler: Ezan zamanında yapılan duâ ve insanların birbirine girdiği şiddetli savaş anında..."[16]

Sabah Namazının İki Rekât Sünnetinden Sonra Okunacak Dualar

107- Ebu'l-Melih'den (Amr b. Üsame'den) o da babasından (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine

göre; babası sabahın iki rekâtını (sünnetini) kıldı; peygamber de onun yanında hafif (uzatmaksızın) iki rekât kıldı. Sonra Peygamber otururken üç defa şöyle buyurdu:

"Allahümme rabbe cibrîle ve israfîle ve mikâîîe ve muhammedin 'in-nebiyyi (Sallallahu aleyhi ve sellem) eûzü bike mine'n-nâri"

(Cibril'in, İsrafil'in, Mikâil'in ve Peygamber Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Selleme) Rabbı olan Allah'ım! Ateşten (cehennemden) sana sığınırım."[17]

108- Enes (Radıyaîlahu Anh) yolu ile rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.s) şöyle buyurdu: "Kim cuma günü sabahın farz namazından önce üç defa şöyle söylerse, günahları deniz köpükleri kadar dahi olsa, Allah onun günahlarını bağışlar:

"Estağfirullâhe'llezî lâ ilahe illâ hüve'l-hayye'l-kayyûme ve etûbü ileyhi"

(O Allah'dan mağfiret dilerim ki, O'ndan başka ilâh yoktur; O, hayat sahibidir, her şeyi idare edendir, ben de ona

tevbe ederim)"[18]

Namaz Kılmak İçin Saffa Girince Okunacak Duâ

109- Sa'd b. Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem namaz kıldırıyordu. Bir adam namaza geldi ve saffa varınca şöyle dedi:

'"Allâhümme âtini efdale ma tü'tîibâdeke's-sâlihîn" (Allah'ım! Salih kullarına verdiğinin en faziletlisini bana ver)" Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem namazı bitirince sordu:

"- Az önce konuşan kimdi?" Adam dedi ki, bendim, ya Resûlallah!... Peygamber buyurdu:

"- Sen bunu dediğin takdirde, (cihat için savaşta olan) atının ayakları

kesilir ve sen de Allah Teâla yolunda şehid edilirsin (böyle büyük bir sevaba kavuşursun). "[19]

Namaza Durmak İsteyince Okunacak Dualar

110- Rafi'nin annesinden (Selma'dan Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Ya Resûlallah! Bana bir iş göster ki, Azîz ve Yüce Allah ondan dolayı bana sevab versin. Peygamber buyurdu:

- Ey Ümmü Rafi' (Selma), namaza kalktığın zaman, Allah Teâlâ'yı on defa tesbîh et "Sübhânellâhi" (Allah noksanlıklardan münezzehtir) de, O'nu on defa tehlîl et "Lâ ilahe illallah'* (Allah'dan başka ilâh yoktur) söyle, on defa ona hamd et "Elhamdü lillâh" (Hamd Allah'a mahsustur) söyle, on defa ona tekbir getir "Allâhu ekber" (Allah her şeyden büyüktür) söyle, on defa da ona istiğfar et "Estağfirullâh" (Allah'dan mağfiret dilerim) de. Sen Allah'ı tesbîh edince, (Allah) bu benim (hakkım), der. Tehlîl getirdiğin zaman, bu benim için, der. Hamd ettiğin zaman, bu benim için, der. Tekbîr getirdiğin zaman, bu benim için, der. İstiğfar getirdiğin zaman, mağfiret ettim (seni bağışladım), der."[20]

Namaz İçin İkamet Zamanında Okunacak Duâ

111- îmam Şafi'î, "Ümm" kitabına isnad ederek rivayet ettiği mürsel bir hadîse göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Duanın kabulünü; ordular (muharebe birlikleri) karşılaştığı zamanlarda, namaz için ikamet edildiği zamanlarda ve yağmur yağdığı zamanlarda isteyiniz."

Şafi'î demiştir ki, yağmur yağarken ve namaz için ikamet yapılırken, duanın kabulünü istemeyi, birden çok kimselerden ezberledim.

---

[1] Buhârî. Müslim

[2] Buhârî. Müslim. Muvatta', Ebû Dâvud. Nesâî.

[3] Müslim.

[4] Buhârî. Muvatta'. Nesâî. İbn-i Mâce.

[5] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebu Dâvud. Tirmizî. Nesâî

[6] Müslim. Ebû Dâvud. TİrmizÎ. Nesâî.

[7] Müslim. Ebü Dâvud. Nesâî.

[8] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Ibtı-i Mâce.

[9] Ebû Dâvud.

[10] Buhârî. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî

[11] îbn-i Sünnî.

[12] Ebû Dâvud.

[13] İbn-i Sünnî.

[14] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. İbn-i Sünnî.

[15] Ebû Dâvud.

[16] Ebû Dâvud. Sahih bir isnadla.

[17] Ibn-i Sünnî.

[18] îbn-i Sünnî.

[19] Neseî. İbnİ Sünnî. Buharı de Tarihinde, Muhammed b. Müslim b. Aiz'in hal tercemesinde bunu rivayet etmiştir.

[20] İbn-i Sünnî.

5- NAMAZDA OKUNACAK DUALAR.. 1

Îhrâm İftitah (Namaza Giriş) Tekbîri 1

İhram Tekbîrinden Sonra Okunacak Dualar. 2

İstiftah Duasından Sonra İstiâze (Eûzü Besmele) Çekmek. 4

(Namazda) Taavvüzden Sonra Kur'an Okumak. 5

Rükû Zikirleri 10

Rükü'da Okunacak Duâ Ve Zikirler. 11

Rükü'dan Başını Kaldırdığı Ve Doğrulduğu Vakit Okunacak Dualar Ve Zikirler. 12

Secdede Okunacak Dualar Ve Zikirler. 14

Secdeden Baş Kaldırılınca Ve İki Secde Arasındaki Oturuşda Okunacak Dualar Ve Zikirler 17

Namazın İkinci Rek'âtının Zikirleri 18

Sabah Namazında Kunüt 18

5- NAMAZDA OKUNACAK DUALAR

Bilinmelidir ki, bu konu gerçekten geniştir _ve bununla ilgili çeşitli kısımlardan pek çok sahîh hadisler nakledilmiştir. Fıkıh kîtablarında bu konuda fer'î meseleler çoktur. Biz burada, bu meselelerin esaslarına ve mak-sadlanna temas edeceğiz. Kısa yolu seçerek delillerin büyüğünü alıp dağınık ve ince meselelerden bahsetmeyeceğiz. Çünkü bu kitab, delilleri açıklamak için ele alınmamıştır, ancak kendisiyle amel edilecek işler için hazırlanmıştır. Allah'dır muvaffak kılan...

Îhrâm İftitah (Namaza Giriş) Tekbîri

Namaz ister farz olsun, ister nafile olsun, ancak "İhram = tftitah = Namaza giriş" tekbîri ile sahîh olur. İmam Şafi'î ve alimlerin çoğuna göre, bu tekbîr namazdan bir cüzdür ve namazın erkânlarından da bir rüküdür. Ebû Hanîfe'ye göre, bu şarttır, namazın zatından bir kısım değildir.

Bilmiş ol ki, tekbîr lâfzı "Allahu Ekber" yahud "Allâhu'lEkber" demekten ibarettir. Bu iki lâfız, hem Şafi'î hem Ebû Hanife ve başkalarına göre caizdir. İmam Mâlik ikinci lâfzı kabul etmemiştir. İhtilâftan kurtulmak için birinci lâfızla namaza girmek ihtiyattır. Bu iki lâfızdan başkası ile tekbîr caiz olmaz. Eğer tekbîr, "Allâhu'1-azîm, AUâhu'l-müteâl, Allahu a'zam, Allâhu e'azzü, Allahu ecellü", yahud bunlara benzer lâfızlarla yapılmış olsa, Şafi'îye ve çoğunluğa göre namaz sahîh olmaz. İmam Azam'a göre sahîh olur. Bizim (Şafiî) mezhebe göre, "Ekberu'Uahu", dense, ha-maz sahîh olmaz. Bizim bazı imamlarımız bu lâfızla da namaz caiz olur; nitekim namazın sonunda "Esselâmü Aleyküm" yerine çevirerek "Aleykümü's-selâm" demek caizdir. (Allahu Ekber, yerine "Ekberu Allah" demek Şafi'î mezhebinde caizdir.)

İster Tekbîr lâfzı olsun, ister bundan başka zikirlerden biri olsun, insan kendine işittirecek kadar telâffuz etmedikçe Tekbîr sahîh olmaz; yalnız dilsizlik gibi bir engel bulunmadıkça... Biz bu konuyu kitabın başındaki bölümlerde takdim ettik. İnsanda dilsizlik veya böyle bir kusur bulunursa, gücü yettiği kadar dilini depretir ve böylece namazı sahîh olur.

Arabca olarak tekbîr getirmeye gücü yeten kimsenin, yabancı bir dil ile tekbîr getirmesi sahîh olmaz. Fakat arabca söyleyemeyen için bu caiz olur; ancak arabcasını öğrenmesi ona vacib olur. Eğer öğrenmekte kusur yaparsa, namazı sahîh olmaz. Böylece, öğrenmekte yapmış olduğu kusur boyunca kılmış olduğu namazları kaza etmesi gerekir.

Bilinmelidir ki, sahîh ve muhtar olan mezhebde, İhram (iftitah veya namaza giriş) tekbîri uzatılmaz ve çekilmez; harfler arka arkaya eklenerek çabukça söylenir. Çekilir denmişse de, doğrusu evvelki sözdür. Diğer intikal tekbirlerine gelince, sahîh ve muhtar olan mezhebde bu tekbirlerin, kendilerinden sonraki rükne varıncaya kadar çekilişi müstehabdır. Bunlarda da tekbîrin çekilemeyeceği söylenmiştir. Eğer çekilmemesi gereken tekbîr uzatılır yahut çekilmesi gereken tekbîr çekilmezse, namaz batıl olmaz; lâkin fazilet kaçırılmış olur. Bilinsin ki, uzatma, lâfza-i Celâl'in "ALLAH" kelimesinin Iâm harfinden sonra olur, bundan başka yerde uzatma olmaz.

İmam için sünnet olan, cemaata işittirecek şekilde, hem ihram (iftitah) tekbirini, hem de diğer tekbirleri sesli olarak söylemektir. İmama uyanların da, yalnız kendilerine işittirecek şekilde gizlice tekbîr getirmeleri sünnettir. Eğer imama uyan, yüksek sesle tekbîr alsa, yahud imam gizlice tekbîr alsa, bunların namazları bozulmaz. Bununla beraber tekbîri tashîh etmeye gayret göstermeli ve çekilme yerinden başka bir yerde uzatılmamalıdır. Fakat "Allah" lâfza-i celâlinin başındaki hemze çekilip uzatılırsa yahud "Ekber" kelimesinin "ba" harfindeki fetha işba' edilerek "Ekbâr" şeklinde okunsa, namaz sahîh olmaz.

Bil ki, iki rekât olarak kılınan namazda onbir tekbir vardır. Üç rekâtlı namazda onyedi tekbîr vardır. Dört rekâttı namazda da yirmi iki tekbîr vardır. Çünkü bir rekât içinde, rükû için bir tekbîr, iki secde ve secdeden kalkışta dört tekbîr ki, beş tekbîr olur. İkinci rekât da böyle beş tekbîr eder. Buna iftitah tekbîri eklendiği zaman onbir tekbîr olur. Dört rekât, bunun iki misli bulunduğundan onunda içinde yirmi iki tekbir bulunur. Ancak son iki rekât da iftitah tekbîri olmadığından bunun yerini, birinci tehiyyata oturuştan kalkarken alınan tekbîr doldurur ve böylece tüm tekbîrler dört rekâtlı namazlarda yirmi dört tane olur.

Yine bilinsin ki, İhram tekbîrinden başka alınan bütün tekbîrler sünnettir. Kasden veya yamlarak bunlar terkk edilirse, namaz bâtıl olmaz, haram da olmaz. Yanılma secdesi de yapılmaz. Fakat İhram (îftitah) tekbîri bunlar gibi değildir. Bunsuz namaz sahîh olmaz. Bunda ittifak var, ihtilâf yoktur. Daha doğrusunu Allah bilir.

İhram Tekbîrinden Sonra Okunacak Dualar

Bilinmelidir ki, bu konuda çok hadîsler vardır. Şöyle söyleyip zikir ve dua etmek, tümünü bir araya getirerek karşılar:

"Aîîâhv ekber kebîren ve'1-hamdü lillâhi kesîran ve sübhâneîlâhi bük-raten ve esîlâ. Veccehtü vechiyelillezî fetara's-semâvâti ve'1-arza, hanîfen müslimen ve mâ ene mine'l-müşrikîn, Inne salâtî ve nüsükî ve mahyâye ve memâtî lillâhi rabbi'l-âlemîn. Lâ şerike lehu ve bizâlike ümirtü ve ene mine'l-müslimîn. Allâhümme ente'l-melikü lâ ilahe illâ ente rabbî ve ene abdüke zalemtü nefsi va 'tereftü bizenbî fağfirlîzünûbî cemî'an feinnehû lâ yağfirü'z-zünûbe illâ ente. Vehdinîliahseni'î-ahiâkı lâ yehdîli ahseni-hâ illâ ente. Vasrif annî seyyiehâ lâ yesrifu seyyieha illâ ente. Lebbeyke vesa'deyke ve'1-hayru küllühû fiyedeyk. Ve'ş-şerru leyseileyk. Ene bike veileyke. Tebârekte ve teâleyte. Estağfiruke ve etûbü ileyke... Allâhümme bâid beyni ve beyne hatâya kemâ bâatte beyne'1-meşrıkı ve'1-mağribi. Allâhümme nakkınîmin hatâyâye kemâ yunakka's-sevbu'l-ebyazu mined'-dennesi allâhümmeğsilnî min hatâyâye bisseki ve'i-mâi ve'1-beredi."

(Allah her şeyden çok büyüktür. Allah'a çok çok hamd olsun. Sabah ve akşam Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim. Doğru yol üzerinde bulunarak ve müslüman olarak kendimi, gökleri ve arzı yaratana yönelttim ve ben, müşriklerden olmadım. Benim namazım ve ibâdetim, sağlığım ve ölümüm, âlemlerin Rabbı olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur ve ben bununla emrolundum ve ben müslümanlardamm. Allah'ım! Sen Meliksin; Senden başka ilâh yoktur, Rabbimsin. Ben Senin

kulunum. Nefsime zulmettim ve günahımı itiraf ettim; benim bütün günahlarımı bağışla. Çünkü Senden başka, günahları bağışlayan yoktur. Beni ahlâkların en güzeline ilet; Senden başkası bu güzel ahlâka iletemez. Ahlâkın kötüsünü benden uzaklaştır; Senden başkası onun kötüsünü çeviremez. İcabet buyurmana ısrar ediyorum ve Sana ibâdet üzere bulunmaktan haz duyuyorum. Bütün hayırlar Senin kudret elindedir. Kötülükler ise Sana nisbet edilmez. Ben Sana itimad ederim ve Sana sığınırım. Yüceldin ve (noksanlıklardan) münezzeh oldun. Senden mağfiret dilerim ve Sana tevbe ederim.

Allah'ım! Doğu ile batı arasını birbirinden uzaklaştırdığın gibi, benimle günahlarım arasını öylece uzaklaştır. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlenmesi gibi,beni günahlarımdan temizle. Allah'ım! Beni, kar ve dolu suyu (tertemiz su) ile günahlarımdan yıka)"

Bütün bunlar, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sahîh ola-rak nakledilen hadîslerde vardır.

Bu konuda başka hadîsler nakledilmiştir; bunlardan bir kısmı:

112- Hazreti Aişe'nin (Radıyallahu Anha) hadîsi şöyle: "Peygamber (s.a.v) namaza başladığı zaman şöyle derdi:

"Sübhânekallâhümme ve bihamdike ve tebârakesmüke ve teâlâ ced-düke ve la ilahe ğayruke."

(Allah'ım! Sana hamdederek Seni (noksanlıklardan) tenzih ederim. Senin adın yücelmiştir ve şanın büyük olmuştur. Senden başka İlâh yoktur)"[1]

113- Haris'den, o da Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallaliahu Aleyhi ve Sellem, (tekbîr alıp) namaza girişinde şöyle buyururdu: "Lâ ilahe illâ ente, sübhâneke zalemtü nefsî ve amiltü sû'en fağfir lî; innehû lâ yağfirü'z-zünûbe illâ ente veccehtü vec-hî..."sonuna kadar."[2]

Peygamber Sallaliahu Aleyhi ve Sellem'in: "Veşşerrıı leyse ileyk" (Kötülük sana nisbet edilmez)" sözüne gelince, bil ki, ehli sünnet mezhebi üzere bulunan sahabî, tabiîn ve bunlardan sonra gelen müslüman alimlerden, kelâm, fıkıh ve hadîs alimlerinden sabit olmuştur ki, hayır ve şer, bütün olup bitenler, fayda ve zarar veren her şey, Azîz ve yüce olan Al-lah'dandır, O'nun irade ve takdiri iledir. Hüküm böyle olunca, hadisteki bu sözün te'vili gerekir. Alimler buna bazı cevablar vermişlerdir:

Bu cevabların birincisi ve en meşhuru, Nadir b. Şümeyl ve ondan sonra gelen alimlerin te'vilidir. Şu mana ile te'vil edilir: "(Ya Rabbi) kötülükle Senin rahmetine yaklaşılmaz."

İkincisi, kötülük Senin dergâhına yükselmez; ancak tevhîd kelimesi yükselir, şeklindeki te'vildir.

Üçüncüsü, edeb bakımından "Ey kötülüğü yaratan" denmez, her ne kadar kötülüğü yaratan ise de... Nitekim, ey hınzırları yaratan, denmez; her ne kadar hınzırları yaratıcı ise de...

Dördüncüsü, Senin hikmetine nisbetle kötülük yoktur; çünkü Sen boşuna bir şey yaratmazsın, diye yapılan te'vildir. Daha doğrusunu Allah bilir.

Bunlar, namaza giriş duasında nakledilen zikirler hakkındadır. Tek başına namaz kılan için bütün bu zikirleri söylemek müstehabdır; imama uyanlar eğer imama izin verirlerse, imamın da bunları söylemesi müstehabdır. Fakat irriama izin vermezlerse, imam dualarla namazı uzatmaz, bu dua ve zikirlerden bir kısmını okuyarak kısaltır. İmamın: "Veccehtü vechî"den itibaren Mine'l-Müslimîn"e kadar okuyup kısaltması güzel olur. Hafif kılmayı tercih eden münferid (tek başına namaz kılan) da böyle yapar.

Bil ki, bu zikirler, farz ve nafile namazlarda müstehabdırlar. Eğer birinci rekâtta kasden yahud yanılarak bunlar terk edilirse, okunuş yeri kaçırıldığından, ondan sonra okunmazlar. Eğer okunursa, mekruh olur; fakat namaz batıl olmaz. Eğer birinci rekâtta tekbir alıp Kur'an okumaya başladığı sırada yahud "EÛZÜ" yü çekince, zikirleri yapmadığını insan hatırlarsa, dua yerini kaçırdığından artık onları okumaz. Fakat burada da okumuş olursa, namazı batıl olmaz. (Şafi'î mezhebine göre), herhangi bir rekâtta imama kavuşan bir mesbûk (namazın başından rekât kaçıran), eğer zikirleri yaptığı takdirde fatiha okuyuşunu kaçıracağını kestirirse, Fatiha'yı okur; çünkü Fatiha'yı okumak vacib olduğundan daha kuvvetlidir. Halbuki duayı okumak sünnettir. (Hanefi mezhebinde, imama uyanlar Fatiha okumazlar, kıraat yapmazlar, İmamın okuyuşunu dinlerler. Eğer imam gizli okuyorsa, arkasında bulunan mesbûk, "Sübhâneke"yi okuyabilir.)

Bir mesbûk, kıyam halinde değil de, ya rükû', ya secde, ya da teşeh-hüd halinde imama yetişirse, ihram tekbirini alarak bu yerlerde imama uyar ve imamın getirmekte olduğu teşbihleri yapar. Iftitah duasını burada okumadığı gibi, daha sonra da okumaz.

Cenaze namazında Istiftah (namaza giriş) duasını okumak hususunda alimlerimiz ihtilâf etmişlerdir. (Şafi'i mezhebine göre) en sahih olan bu duanın okunmayışıdır; çünkü cenaze namazının hafih olarak kılınması esastır. Hanefi'lerde istiftah duası olan "Sübhâneke" okunması evlâdır.)

Bil ki, istiftah duası sünnettir, vacib değildir. Bunun için terk edilirse, ondan dolayı sehiv (yanılma) secdesi yapılmaz. İstiftah duasında sünnet olan, gizli okunmasıdır. Eğer aşikâre olarak okunursa, namaz batıl olmaz da mekruh olur.

İstiftah Duasından Sonra İstiâze (Eûzü Besmele) Çekmek

Bil ki, istiftah (Sübhâneke) duasından sonra "Eûzü" istiâze yapmak;

(Eûzü Billahi Mineşşeytanirracîm) demek ittifakla sünnettir. Bu da Kur'ân okunuşundan öncedir. Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor:

"Kur'ân okuduğun zaman koğulmuş şeytandan Allaıh'a sığın."[3]

Alimlerin çoğunluğuna göre bu ayeti kerimenin manası: "Kur'an okumayı dilediğin zaman (başlamadan önce) istiâze yap Eûzü Billahi Mineşşeytanirracîm" (Kovulmuş şeytandan Allah'a üiğımrım) söyle.

İstiâze için muhtar olan lâfız, "Eûzü billahi mineşşe-ytâni'rracîm"" dır. Ancak,

"Eûzü billahi"ssemî'il-alîmi mineşşeytanVrracîm" şeklinde de nakledilmiştir. (Kovulmuş olan Şeytandan, Semi' ve Alîm olan Allah'a sığınırım, demektir). Bu türlü istiâze yapmakta bir beis yok ise de, meşhur ve muhtar olan birincisidir.

114- Rivayetimize göre:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, namazda kıraetden önce:.

"Eûzü billahi mineşşeytâni'rracîm min nefhıhi ve mefsihi ve hemzihi" (Kovulmuş şeytandan, onun kibir vermesinden, sarmalatmasından, sarhoşluk vermesinden Allah'a sığınırım)" derdi.[4]

Bir rivayette de istiâzesi şu idi:

"Eûzü billâhissemni-alîmimineşşeytânirracîmi, min hemzihi ve nefhıhi ve nefsihi."

Bilinmelidir ki, istiâze yapmak (Eûzü'yü söylemek) imüstehabdır, vacib değildir. İnsan Kur'an okuyacağı zaman bunu terk ederse, günahkâr olmaz ve namazı batıl olmaz; ister kasden terk etsin, ister sehven... Sehiv için de secde yapmaz. Bütün farz ve nafile namazlarda "Eûzü-Taavvüz" getirilmesi müstehabdır. Cenaze namazında ise ihtilâf vardır. (Şafi'îlere göre) sahîh kabul edilen yine söylenmesinin müstehab oluşudur.

Namaz dışında her Kur'an okuyan için de, taavvüz getirilmesi ittifakla yine müstehabdır.

Bil ki, taavvüzü söylemek, birinci rekâtta ittifakla müstehabdır. Birinci rekâtta söylenmezse, ikinci rekâtta söylenir. Burada da yapılmazsa, ondan sonra söylenir. Birinci rekâtta taavvüz yapıldıktan sonra ikinci rekâtta yapılıp yapılmayacağı üzerinde iki görüş vardır. Bizim Şafi'î alimlerimizin bu iki görüşlerinden sahîh kabul edileni, ikinci rekâtta da getirilmesinin müstehab oluşudur; ancak ilk getiriliş daha kuvvetlidir.

Kıraat gizli yapıldığı bir namazda "Taavvüz" de gizli yapılır. Sesli olarak Kur'an okunan namazda "Taavvüzün" sesli veya gizli olacağı ihtilaflıdır. Alimlerimizden bir kısmı, gizli yapar demiştir. Alimlerin çoğunluğu demişlerdir ki, bu meselede îmam ŞafiTnin iki görüşü vardır: Birincisi, gizli veya aşikâre getirilmesi eşittir, bir fark yoktur. "Ümm" kitabında hüküm budur.

İkincisi, aşikâre getirilmesi sünnettir. "El-İmlâ" kitabında da hüküm budur.

Alimlerimizden bir kısmı da iki görüş ileri sürmüştür: Birinci görüş aşikâre söylenmiştir ki, Şeyh Ebû Hamid El-İsferayini bunu sahîh kabul etmiştir. Bu zat Irak'lı alimlerimizin İmamıdır. Bunun arkadaşı el-Mehamilî ve başkaları da aynı görüşe katılmışlardır. Ebû Hüreyre'nin (Radıyallahu Anh) yaptığı da bu idi.

İkincisi de, îbni Ömer'in (Radıyallahu Anhüma) yapmış olduğu gizli taavvüz getirişidir ki, alimlerimizin çoğunluğuna göre en doğru ve muhtar olan budur. Allah daha doğrusunu bilir.

(Namazda) Taavvüzden Sonra Kur'an Okumak

Gerek bizim (Şafi'î) mezhebimizde ve gerekse diğer mezheblerde, namazda Kur'an okumak, açık ve kesin delillerle ittifak üzere farzdır. Ayrıca Fatiha'yı okumaya gücü yetenin de Fatiha'yı okuması, mezhebimizde farzdır. (Hanefî'lerde vacibdir).

115- Sahih olan hadîsle sabittir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"kendisinde Kur'an'ın Fatiha'sı okunmayan bir namaz, yeterli değildir."[5]

116- Rasûlüllah (s.a.v)'den şöyle rivayet olunmuştur:

"Fatiha'sız namaz olmaz"[6] Bismillâhirrahmânirrahîm'i okumak da farzdır; çünkü Fatiha'nın başından tam bir ayettir. (Hanefî mezhebinde, Fatiha'dan bir ayet olmadığı için ve teberrüken bulunduğu için okunması sünnettir). Yine Fatiha sûresini, mevcut ondört şeddenin hepsi ile okumak vacibdir. Bunların üçü besmelededir, diğerleri de sonraki ayetlerdedir. Eğer namaz kılan kimse, bu şeddelerden birini terk ederse, okuyuşu bâtıl olur. Bir de ayetleri sıra ile ve fasılasız okumak icab eder. Eğer sıra bozulur yahud fasıla verilirse, kıraat sahîh olmaz. Ancak nefes alacak kadar sükût etmek özür sayılır, zarar vermez.

İmama uyan kimse, okumakta olduğu Fatiha esnasında imam ile tilâvet secdesi yapsa, yahud imamın âmîn sözünü işiterek kendisi de "âmîn" dese, imamın okuduğu ayetler gereği oiarak Allah'dan rahmet dilese veya rahmet istese, iki görüşten sahîh olan görüşe göre kıraati bozulmaz; çünkü bunlar özür sayılır. (Bu hükümler de Şafi'î mezhebine göredir. Hanefîler için bahis konusu değildir. Çünkü imama uyanlar, hanefî mezhebinde, Fatiha okumadıkları gibi kıraat da yapmazlar.)

Fatiha'yı okurken, mânâyı bozacak ve değiştirecek şekilde i'rab hatası yapan kimsenin namazı bâtıl olur. Eğer mânâ değişmiyorsa, okuyuşu sahîh olur. Mânâyı değiştiren okuyuş: "En'amte" kelimesi "en'amtü" şeklinde tâ'nın zammesi ile okunursa "sen nimet verdin" değişerek "ben nimet verdim" olur.

Yahud "En'amte" tâ harfinin fethası değiştirilerek "En'amti" bu harfin kesresi ile okunursa, mana hanıma hitab olarak bozulur.

Yine "iyyâke na'büdü" ancak sana ibâdet ederiz, manası, kâf harfinin kesri ile "iyyâki na'büdü" şeklinde okunmakla, kadına hitab manasına dönerek, asıl mana değişmiş olur.

Manayı değiştirmeyen okuyuş:

"Rabbil'âlemîn" sözünü, "Rabbürâlemîn" veya "Rabbel'âlemm" olarak okumak. Yahud "Neste'înü"yü, "Neste'îne" yahud "Nesta'îni" şeklinde okumak.

Bir kimse, öğrenmeye çalıştıktan sonra «' dad" harfini telâffuz etmekten aciz kalsa, özürlü sayılacağından

Veleddallîn" sözünü,

Ve lezzallallîn"

olarak okursa, namazı bâtıl olmaz. Aksi halde, bu şekilde yanlış telâffuz edenin namazı, tercih edilen görüşte bâtıl olur.

Fatiha'yı okuyamayan kimse, onun miktannea başka bir sûre okur. Kur'ân'dan herhangi bir sûre veya ayet okuyamayan, Fatiha miktannea tesbîh ve tehlîl gibi zikirleri söyler. Eğer zikirlerden de bir şey söyleyemeyecek durumda olur ve öğrenmek için de vakit kalmayacak şekilde daraîmış-sa, kıraat miktarı ayakta durur sonra rükû yapar ve böylece namazı kifayet eder; eğer öğrenmede kusur yapmamışsa... Fakat öğrenmede ihmalkârlık veya kusur etmişse, namazı iade etmesi vacib olur. Hangi durumda olursa olsun, öğrenmeye imkân bulduğu zaman "Fatiha"yı öğrenmesi vacib olur.

' 'Fatiha' 'yi arabca lâfzı ile okumayı beceremeyen kimse, manasını yabancı bir dille okuyabilecek durumda olursa, bu aciz sayıldığı için, yabancı dil ile okuması caiz olmaz. Bunun yerine söylediğimiz şekilde hareket eder.

Fatiha okunduktan sonra bir sûre yahud sûrenin bir kısmı okunur ki, (Şafi'î mezhebinde sûre okumak) sünnettir, (Hanefî'lerde vacibdir). Sünnet terk edilirse, namaz sahîh olur ve sehiv (yanılma) secdesi gerekmez. Namazların farz veya nafile olması da fark etmez.

İki görüşten sahîh olan görüşe göre, cenaze namazında sûre okunması müstehab değildir. Çünkü cenaze namazında hafiflik esastır.

Namazda insan muhayyerdir; isterse bîr sûre okur, isterse sûrenin bir kısmını okur. Kısa sûreyi okumak, uzun sûreden bu kısa sûre miktannea okumaktan daha faziletlidir. Sonra Mushaf'daki sıra üzere sûreleri okumak müstehab olduğundan, ikinci rekâtta, birinci rekâtta okunan sûreden sonra gelen sûre okunur; fakat buna riayet edilmemiş ise, namaz caiz olur.

Sûre Fatiha'dan sonra okunur ki, (Şafi'î mezhebinde sünnet, Hanefî'lerde vacibdir). Eğer Fatiha'dan önce sûre okunursa, (Şafi'î mezhebine göre) bir daha sûre okumak müstehab olmaz. (Hanefî mezhebinde, Fatiha'dan sonra sûre okumak vacib olduğundan, burada vacib terk edilmekle sehiv secdesi gerekir.)

Bu anlatılan müstehab işler, hem imam, hem münferid ve bir de imam gizli okurken imama uyanlar içindir. Amma imam aşikâre okurken ona uyan kimse, eğer imamın okuyuşunu işitiyorsa, Fatiha'dan başka bir şey okumaz; fakat imamın okuduğunu işitemiyor yahud okuduğunu anlamayacak şekilde mırıltısını duyuyorsa, sahîh olan görüşte, başkasının okuyuşunu karıştırmayacak şekilde sûre okuması müstehab olur. (Bu hükümler yine Şafi'î mezhebine göredir. Hanefi mezhebinde, imama uyanlar ne fatiha ve ne de sûre okurlar.)

Sabah ve öğle namazlarında, Tıval-i Mufassal'da (Burüc sûresinden, Hücurat'a kadar) olan sûrelerden okumak, ikindi ve yatsı namazlarında, Evsat-ı Mufassal'dan (Hücurat sûresinden Lem yekûn sûresine kadar) okumak, akşam namazlarında da Kisar-ı Mufassal'dan (Lem yekûn sûresinden Mushaf'ın sonuna kadar okumak sünnettir. îmam daha hafif namaz kıldırır; ancak cemaatın uzun okumayı tercih ettiklerini biliyorsa, o vakit imam da uzun okur.

Cuma günü sabah namazının birinci rekâtında, "Secde" sûresini, ikinci rekâtta "İnsan" sûresini tam

olarak okumak sünnettir. Bir kısım insanların yaptığı gibi, bu sûrelerin bir kısmını okumak, sünnete aykırıdır.

Bayram ve yağmur duası namazlarının ilk rekâtlarında Fatiha'dan sonra "Kaf" sûresini ve ikinci rekâtlarında da "Kamer" sûresini ve dilerse birinci rekâtta "A'lâ" sûresini, ikinci rekâtta "Gaşiye" sûresini okur ki, bunları okumak sünnettir.

Cuma namazının birinci rekâtında "Cuma" sûresini, ikinci rekâtında "Münâfikûn" sûresini okumak sünnettir. Birinci rekâtında "A'lâ" ve ikinci rekâtında "Gaşiye" sûrelerini okumak yine sünnettir. Bu yerlerde, sûreleri tam okumayıp kısaltmaktan sakınmalıdır. Eğer namaz hafifletilmek isteniyorsa, sür'at yapmaksızın arka arkaya okumalıdır.

Sabah namazının sünnetinde, birinci rekâtta Fatiha'dan sonra Bakara sûresinin 136. ayetini ve ikinci rekâtta da, AI-i İmrân Sûresinin 64. ayetini okumak sünnet olduğu gibi, birinci rekâtında "Kâfirûn" ve ikinci rekâtında "İhlâs" sûresini okumak da sünnettir. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bu ikisini de yaptığı, Müslim'in Sahih'înde sahîh olarak vardır.

Akşamın sünnetinde ve tavaf namazında ve istihare namazında, iki rekâtın birincisinde "Kâfirûn" sûresi ve ikinci rekâtta "İhlâs" sûresi okunur. Üç rekât vitir namazı kılınınca, birinci rekâtta Fatiha'dan sonra "A'Iâ" sûresi, ikinci rekâtta "Kâfirûn" sûresi ve üçüncü rekâtta "ihlâs" sûresi (Şafi'îlere göre) Muavvizeteyn süreleriyle beraber okunur. Bütün bu söylenenler, Sahîh hadîs kitablarmda ve diğerlerinde meşhur olarak nakledilmiştir. Hadîslerin şöhretinden dolayı, biz onları burada anmadık. Daha doğrusunu Allah bilir.

Cuma namazının birinci rekâtında okunması sünnet olan "Cuma" sûresi terk edilmiş olursa, (fazileti elde etmek için) ikinci rekâtta, "Cuma" sûresi ile "Munafikûn" sûreleri okunur. Bayram namazı, yağmur duası namazı, vitir namazı, sabahın sünneti ve anlattığımız diğer namazlarda da hüküm böyledir; birinci rekâtta sünnet olan okuyuş terk edilirse, ikinci rekâtta, birinci ve ikinci rekâtların sûreleri okunur. Böylece kişinin namazı iki sûreyi de içine almış olur. Eğer cuma namazının ilk rekâtında •'Münâfikûn" sûresi okunur, ikinci rekâtta "Cuma" sûresi okunur ve "Münâfikûn" sûresi iaede edilmez. (Buradaki hükümler de Şafi'îlere göredir.) Hanefi'lerde, imam kifayet miktarı okuyunca, artık sûre tekrar etmez.)

Ben, bu meselelerin delillerini "Mühezzeb" adlı kitabın şerhinde uzun

boylu beyan ettim.

Sahîh hadîsde sabit: olmuştur ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sabah ve diğer namazların ilk rekâtlarında yapmış olduğu uzun okuyuşu, ikinci rekâtta yapmazdı. Alimlerimizin çoğu bunun te'vîline gitmişler ve şöyle demişlerdir: Birinci rekâttaki okuyuş, ikinciden uzun yapılmaz. Yine bu alimlerden bir kısmı da, sahîh olan bu hadîsden dolayı demişlerdir ki, birinci rekâtı uzim yapmak müstehabdır. Üçüncü ve dördüncü rekâtların, birinci ve ikinci rekâtlardan daha kısa olmasında alimler ittifak etmişlerdir. Zaten sahih olan, dört rekâtlı namazların üç ve dördüncü rekâtlarında sûre okjunmamasıdır.

Sabah namazımda, akşamın ve yatsının ilk iki rekâtlarında aşikâre ve öğle ile ikindi namazlarında,

akşamın üçüncü rekâtında, yatsının üç ve dördüncü rekâtlarında gizli okumak hususunda alimler ittifak etmişlerdir. Bir de cuma namazında, iki bayram namazında, teravih ve arkasında kılınan vitir namazında da aşikâre okumak ittifak üzeredir. Tek başına namaz kılan kimse, cehri namazlarda gizli kıraat yapar, muhayyerdir.

Ay tutulması halinde aşikâre okumak, güneş tutulmasında gizli okumak sünnettir. Yağmur duası namazında aşikâre okunur, cenaze namazında gizli okunur. Anlattığımız bayram namazları ile yağmur duası dışında gündüz kılınan nafile namazlarda aşikâre kıraat yapılmaz.

Geceleyin kılınan nafile namazlarda alimlerimiz ihtilâf etmişlerdir. Bir kısmı aşikâre kıraat yapılmaz, bir kısmı da yapılır, demiştir. Üçüncü görüş ise, her ikisini de yapabilir, şeklindedir. Sahîh olan da budur. Bu hükmü, Kadı Hüseyin ve Beğavî kesin kabul etmişlerdir.

Bir adam kaçırmış olduğu gece (farz) namazını gündüz kaza etse, yahud gündüz kaçırdığı namazı gece kaza etse, acaba kaçırma vaktini mi, yoksa kaza ettiği vakti mi itibar edecektir? Burada iki görüş vardır:

Makbul olan görüş, kaza vaktini itibar etmektir.. İkinci görüşe göre, mutlak olarak gizli kıraat yapılır.

Bil ki, (Şafi'î mezhebinde) aşikâr yerinde aşikâre okumak, gizli yerinde gizli okumak sünnettir, vacib değildir. (Hanefî mezhebinde bu vacibdir). Gizli okunacak yerde aşikâre okunsa, yahud aşikâre okunacak yerde gizli okunsa namaz sahîh olur; fakat tenzihen kerahet işlenmiş olur. Bundan da sehiv secdesi gerekmez. (Hanefî mezhebinde vacib terk edildiğinden sehiv secdesi yapmak vacib olur.)

Kitabın başında beyan ettik ki, namazda meşru' alan zikir ve okuyuşlarda gizlilik ölçüsü, kendi nefsine işittirecek kadar olmaktır. Bir özür olmaksızın kendine işittirmezse, onun hem Kur'ân okuması, hem de zikir yapması sahîh değildir.

Alimlerimiz demişlerdir ki, namazda dört sekte (duraklama) yapmak imam için müstahabdır: Bunlardan biri, ihram (iftitah) tekbiri arkasında yapılır ki, Sübhâneke duası okunsun. İkincisi, Fatiha sûresini tamamladıktan sonra, Fatiha ile "Âmîn" arasında yapılan hafjif sektedir. Bu da, "Âmîn" sözünün Fâtiha'dan olmadığı bilinsin diiyej yapılır.

Üçüncüsü, (Şafi'î olanlar için) imama uyanlar Fâtirjıa okuyabilecek kadar bir müddet imam duraklama (sekte) yapar.

Dördüncüsü, imam sûreyi okuduktan sonra, rükûf a eğiliş tekbîri ile kıraat arasında biraz duraklama yapar.

Fatiha sûresi okunduktan sonra "Âmîn" demek müstehabdır. Bunu söylemede çok fazilet ve büyük sevab olduğuna dair sahîh ve meşhur hadîsler çoktur. İnsan ister namaz içinde olsun ve ister dışarda olsun, her okuyucu için Fâtiha'dan sonra "Âmîn" demek müstehabdır.

"Âmîn" kelimesinin okunuşunda dört lügat vardır:

1- Âmîn = Aamîn, "a" harfini uzatarak ve "m" harfini şeddesiz okuyarak telâffuz etmektir ki, bu okuyuş, dört okuyuşun en fasîh (doğru) olanıdır.

2- "a" uzatılmayarak ve "m" yine şeddesiz olarak '"Amîn" şeklinde okumaktır,

3- İmale ile okumaktır.

4- "a" yi uzatarak ve "m"yi şeddeleyerek "ÂMMîn" şeklinde okumaktır.

İlk iki okuyuş meşhurdur. Üçüncü ve dördüncü şekil okuyuşları Vahidî, Basît adlı kitabın başında hikâye etmiştir. Makbul olan birinci okuyuştur. Ben, "Tehzîbu'1-Esmâ ve'1-Lügat" adlı kitabda, bu lügatları açıklayan, şerh eden, manalarını bildiren, delillerini gösteren ve bunlarla ilgili bulunan hususları uzun boylu yazdım.

Namazda, imam, imama uyan ve yalnız başına namaz kılan kimseler için te'mîn (Âmîn) getirmek müstehabdır. Sesli okuyuş yapılan namazlarda hem imam, hem de imama uyanlar sesli olarak (Şafi'î olanlar) "Âmîn" derler. (Hanefî'ler gizli te'mîn yaparlar).

İmama uyanların te'mîn'leri, imamın te'mîn'i ile beraber olması, önce veya sonra olmaması yine müstehabdır. Namazda, te'mînden başka hiç bir yerde imamla beraber söylenecek şey yoktur; ancak "âmîn" demek vardır. Diğer söylenecek şeylerde imamdan geri kalınır.

Kur'ân okunurken bazı ayetlerin sonunda şu sözleri söylemek, her okuyucu için hem namaz içinde, hem de namaz dışında sünnettir:

Rahmet ayeti okununca, Allah Teâlâ'nın fazlından istenir. Azab ayeti okununca, ateşten, yahut azabdan, yahud kötülükten, yahud hoş olmayan şeylerden Allah'a sığınılır. Yahud:

"AUâhümme innî es'elüke'l-âfiyete"

(Allah'ım! Senden afiyet isterim)" denilir. Yahud bunun üzerine söylenir. Allah Teâlâ'yı tenzîh eden ayet okununca, Allah Teâlâ tenzîh edilerek:

Sübhânehû ve Teâlâ" (O, bütün noksanlıklardan münezzehtir ve yücedir) yahud:

"Tebârekallâhu Rabbü'i-âîemîn"

(Âlemlerin Rabbı, her şeyden yücedir)" yahud:

"Cellet azametti Rabbinâ"

(Rabbımızın azameti çok büyüktür) yahud bunlara benzer ifade kullanılır. 117- Huzeyfe b. Yeman'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine gö re şöyle demiştir:

"Bir gece, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile namaz kıldım. O, Bakara sûresini okumaya başladı. (İçimden) dedim ki, yüzüncü ayette rükû eder. Sonra devam edip geçince, bu sûreyi bir rekâtta okuyacaktır, dedim. Sonra devam edince, sûrenin tamamında rükû edecektir, dedim. Sonra Al-i îmrân sûresine başlayıp onu okudu. Sonra Nisa Sûresine başlayıp onu okudu. Peygamber ağır ağır okuyor ve içinde tesbîh olan ayete rastlayınca, tesbîh yapıyordu (Sübhânellah diyordu). Dua ayetine rastlayınca, dua ediyor ve sığınma gerektiren ayete rastgelince de, istiâze ediyordu (kötülüklerden Allah'a sığınıyordu), "[7]

Alimlerimiz demişlerdir ki, bu şekilde tesbîh yapmak, duâ etmek ve İstiâze etmek, imam için, imama uyanlar için ve yalnız başına kılanlar için hem namaz içinde, hem de namaz dışında müstehabdır; çünkü bunlar birer duadır; burada "Âmîn" de olduğu gibi hepsi eşit olurlar.

"(Allah, hakimlerin hakimi değil midir?" ayetini okuyan herkesin: (Evet, ben buna şahidlik edenlerdenim)"[8] ve: (Şuna gücü yeten (insanı yoktan var eden), ölüleri diriltmeye kadir değil mi?" ayetinde:[9] (Evet, şahidlik ederim)" ve: "Bundan (Kur'an'dan) sonra hangi söze iman ederler)"[10] ayetinde: "(Ben, Allah'a iman ettim)" ve: (Yüce Rabbının ismini tesbîh et)[11] ayetinde de: "(Yüce Rabbım, bütün noksanlardan münezzehtir)." söylemesi müstehabdır. Bunların hepsini namazda ve namaz dışında söyler. Ben, bunların delillerini, "Et-Tibyan Fî âdâb-i Hamele-ti'l-Kurân" adlı kitabda açıkladım.

Rükû Zikirleri

Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'den nakledilen sahîh hadîslerle ortaya çıkmıştır ki, Peygamber (s.a.v) rükû'a varmak için tekbîr alırdı ve bu sünnettir. Eğer tekbîr terk edilirse, tenzihen mekruh olur, namaz da bâtıl olmaz ve sehiv secdesi gerekmez. Namaz içinde olan diğer bütün intikal tekbirleri de böyledir; ancak ihram (iftitah) tekbîri rükündür, bunsuz namaz olmaz. Namaza giriş babının başında, namaz tekbîrlerinin sayısını biz bildirdik. İmam Ahmed'den rivayete göre, bunların hepsi vacibdir.

Tekbîri uzatmak müstehab olur mu? Bu hususta Safi'î için iki hüküm vardır; bunlardan en sahîh olan ve kabul edilen, rükû yapanlar seviyesine ulaşıncaya kadar tekbîri uzatmanın müstahab oluşudur. Namazdan zikirsiz olarak boş zaman geçmesin diye böylece tekbîr arkasından rükû tesbîhlerine başlanır. Fakat İhram tekbîri böyle değildir; bunda sahîh olan, uzatmayı terk edişin müstahab bulunuşudur. Çünkü tekbîr üzerinde niyete ihtiyaç vardır. Tekbîr uzatılınca, insana zorluk verir; kısaltılınca ona kolay gelir. Diğer ihramdan başka olan tekbirlerin izahı da hep böyledir. Bunların açıklaması "İhram Tekbîri" babında geçmiştir.

Rükü'da Okunacak Duâ Ve Zikirler

Rükû edenler seviyesine ulaşılınca (üç kerre):

"Sübhâne Rabbiye'î-Azîmi"

(Büyük Rabbım, noksanlardan münezzehtir.) söylenir.

118- Hüzeyfe'nin (rivayet ettiği) hadîsinde, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in okumuş

olduğu Bakara, Nisa ve Al-i İmrân sûrelerinden sonra yaptığı uzunca rükû'unda: "Sübhâne Rabbiye'l-Azîmi" demiştir.[12]

119- Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Sizden biriniz, üç kerre: Sübhâne rabbiye'1-azîm dediği zaman onun rükû'u tamam olmuştur. "[13]

120- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu anha) sabit olmuştur ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, rükû'unda ve secdesinde şöyle derdi:

"Sübhânekellâhümme rabbenâ ve bihamdikelîahümme'ğfir lî" (Ey Rabbım iz olan Allah'ım! Sana hamd ederek Seni noksanlardan tenzih ederim. Allah'ım!, beni mağfiret buyur).[14]

121- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) sabit olmuştur ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem rükû yaptığı zaman şöyle derdi:

"Allâhümme leke rekâ'tü ve bike âmentü ve leke eslemtü haşe'a leke şem'î ve basarî ve muhhî ve azmi ve asabt"

(Allah'ım!, Senin için rükû ettim, Sana iman ettim, Sana teslim oldum. Kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim ve sinirim Sana huşu' (tazim) etmiştir.)."[15]

Sünen kitablannda şu şekilde de naklolımmuştur:

"Kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim ve yürüyen ayağım, Alemlerin Rab-bı olan Allah'a huşu' etmiştir."

122- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) sabit olmuştur: "Resûlül-Iah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Rükû'unda ve secdesinde şöyle söylerdi:

"Sübbûhun kuddûsün, rabbü'l-meîâiketi ve'r-rûhi"

(Cebrail'in ve meleklerin Rabbi SÜBBÛH'dur. (Kötü şeylerden münezzehtir). KUDDÛS'dur (her noksan şeyden münezzehtir).'"[16]

123- Avf b. Malik'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ben Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile bir gece (namaza) kalktım. O da namaza durdu ve Bakara sûresini okudu. Rahmet âyetine her varışta durakladı ve duâ etti. Azab âyetine her varışında da durakladı ve Allah'a sığındı (Eûzü Billahi, dedi). Sonra kıyamı miktannca rükû yaptı. Rükû'unda şöyle diyordu:

"Sübhâne zi'l-ceberûü ve'1-melekûti ve'1-kibriyâi ve'1-azameti" (Üstünlük, izzet, ululuk ve azamet sahibi (yüce Allah) bütün noksanlıklardan münezzehtir. Sonra secdesinde de aynı sözleri söyledi."[17]

124- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Rükû'a gelince, orada Rab Teâlâ'yı tazim ediniz "Sübhâne Rabbiyel'âzîm" (Yüce Rabbım, noksanlıklardan münezzehtir) deyiniz.""[18]

Bil ki, bu son hadîs, bu bölümün asıl maksadını teşkil eder. Bu maksad da, hangi lâfızla olursa olsun, rükûda, noksanlıklardan münezzeh olan Rab Teâla Hazretlerini tazim etmek, onu yüceltmektir. Ancak en faziletli olanı, bu zikirlerin hepsini bir araya getirip söylemektir. Bunu da başkasına eziyet vermemeye imkân bulunduğu zaman yapmalıdır. En önce teşbih yapılmalı, diğer duaları sonra okumalıdır. Kısaltmak isteniyorsa, yalnız tesbîh yapmalı. Teşbihin kemal bakımından en azı, üç teşbihtir. Eğer bir defa söylemek suretiyle tesbîh yapılırsa, tesbîhin aslı işlenilmiş olur. Bu teşbihlerin bir kısmı yapılırsa, diğer vakitlerde öteki teşbihleri yapmak müs-tehabdır. Böylece her vakitte değişik tesbîh ve dualar yapılarak bütünü söylenmiş olur. Böylece bütün bablardaki zikirleri yapmak uygundur.

Bize ve alimlerin çoğunluğuna göre, rükû'da zikir sünnettir. Bir kimse, kasden veya yamlarak bu zikri terk ederse, namazı bâtıl olmaz, günahkâr da olmaz ve sehiv secdesi de gerekmez.

İmam Ahmed b. Hanbel ve bir takım ulemâ, bu zikirlerin vacib olduğunu söylemişlerdir. Bu zikirleri yapmaya sahîh ve açık hadîslerle emredildiği için, namaz kılanın buna devam etmesi uygundur. Nitekim: "Rükûa gelince, orada Rab Teâlâ'yı tazım ediniz," hadîsi bunu emretmektedir. Geçen diğer hadîsler de böyledir. Bunu yapmakla, alimlerin ihtilâfından çıkılmış olur. Allah o alimlere rahmet etsin. Daha doğrusunu Allah bilir.

Rükû'da ve secdede Kur*an okumak mekruhtur. Gerek Fatiha ve gerekse ondan başka sûre veya âyetler okunursa, namaz bâtıl olmaz. Bazı alimler . ise, Fatiha okunmakla namaz bâtıl olur, demişlerdir.

125- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Rüküda yahud secdede iken, Kur'an okumamı, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana yasakladı."[19]

126- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Rükûda yahud secdede iken Kur'an okumam, bana yasaklanmıştır. "[20]

Rükü'dan Başını Kaldırdığı Ve Doğrulduğu Vakit Okunacak Dualar Ve Zikirler

Rükû'dan başım kaldırırken:

"Semi'allâhü limen hamideh".

(Allah, hamdedenin hamdini kabul eder ve onu mükâfatlandırır)" demesi sünnettir. Eğer bunun yerine: "Men hamidellâhe semi'a lehu" (Kim Allah'a hamd ederse, Allah kabul eder ve onu mükâfatlandırır)" denirse caizdir. Ümm adlı kitabda Şafi'î bunu delillendirmiştir. Rükûdan kalkıp tam doğrulunca şöyle der:

"Rabbena îeke'l-hamdü haniden kesîran tayyiben mübâreken fîhi miî'-esşemâvâti ve miVeîarzı ve mil'e mâ beynehümâ ve miî'e mâ şi'te min şey'in ba 'du ehîessenâi ve'î-mecdi ehakku mâ kâîe'1-abdu ve küîîünâ leke abdun lâ mâni'a limâ a'tayte ve la mu'tıye Uma mena'te ve lâ yenfe'u zelceddi minke'l-ceddü."

(Ey Rabbimiz! Hamd sanadır. Öyle ki, gökler dolusu, arz dolusu, bunların ikisi arası dolusu ve bundan öte dilediğin şey dolusu bulunan ve kendisinde bereket olan tertemiz, çok çok hamd olarak... Şeref ve övgü sahibi Allah, kulun dediğinden daha ziyadesine müstehakdır. Hepimiz, Sana kuluz. Verdiğini engelleyici yok, engellediğini de verecek kimse yok... Varlık sahibine varlığı fayda vermez, varlık ve fayda Sendendir."

127- Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir.

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, rükûdan belini kaldırdığı zaman:

"Semi'allâhu limen hamiden"

(Allah, kendisine hamd edenin hamdini kabul eder ve onu mükâfatlandırır) derdi. Sonra ayakta durunca:

'Rabbena leke'1-hamd"

(Ey Rabbimiz, hamd Sanadır) derdi."[21] Bir takım rivayetlerde de:

"Ve îeke'î-hamd" şeklindedir ve harfi ilâvesi vardır, ikisi de güzeldir. Bu şekil, Buharî ve Müslim'de, ashabdan çok kimseler tarafından nakledilmiştir.

128- Ali ve İbni Ebî Evfa'dan (Radiyallahu anhüma) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, başını Çaldırdığı zaman:

"Semi'allâhu limen hamidehu rabbenâ îeke'l-hamdü mH'essemâvati ve mil'el-arzı ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'du" (Allah kendisine hamd edenin hamdini kabul eder ve onu mükâfatlandırır. Ey Rabbimiz, gökler dolusu, arz dolusu ve bundan öte dilediğin şey dolusu hamd sanadır)" derdi.[22]

129- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir ki: "Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, başını rükû'dan kaldırdığı zaman, şöyle derdi:

"Aîlâhümme rabbenâ leke'l-hamdü mil'essemâvâti ve'1-arzı ve mil'e mâ Şi'te min şey'in ba'du. Ehîessenâi ve'î-mecdi ehakku mâ kâîeî-abdu ve kulluna leke abdun. Aîlâhümme lâ mani'a limâ a'tayte ve lâ mu'tıye limâ mena'te velâ yenfa'u ze'î-ceddi minke'l-ceddü"

(Ey Rabbimiz, semavat ve arz dolusu, ve bundan öte dilediğin şey dolusu hamd Sana'dir. Şeref ve

övgü sahibi Allah, kulun dediğinden daha ziyadesine müstahaktır. Hepimiz Sana kuluz. Allah'ım! Senin verdiğini engelleyici yok; engellediğini de verecek kimse yok... Varlık sahibine varlığı fayda vermez; varlık ve fayda sendendir."[23]

130- İbni Abbas'ın (Radıyallâhu Anhüma) rivayetinden nakledildiğine göre şöyledir:

"Rabbena İeke'l-hamdü miî'essemâvâti ve mil'el-arzı ve mâ beynehumâ ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'du."

(Ey Rabbimiz, gökler dolusu, arz dolusu ve ikisi arası kadar ve bundan öte dilediğin şey dolusu kadar hamd sanadır."[24]

131- Rifa'a b. Rafi' Ez-Zurkî'den (Radıyallâhu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Birgün biz, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in arkasında namaz kılıyorduk. Rek'attan başını kaldırınca şöyle dedi:

'Semi'allahu limen hamideh" (Allah, kendisine hamd edenin hamdini kabul eder ve onu mükâfatlandırır). Onun arkasında olan bir adam da şöyle dedi:

"Rabbena ve İeke'l-hamdü hamden kesîren tayyiben mübâreken fîhi" (Ey Rabbimiz! Kendisinde bereket olan, tertemiz çok çok hamd da

Sana'dır)... Peygamber namazdan dönünce; konuşan kimdir? buyurdu.

Adam: Ben, dedi. Peygamber (s.a.v) buyurdu:

- Ben, otuz küsur melek gördüm ki, (sevabı) hangisi daha önce yazacak diye acele ediyorlardı."[25]

Rükûdaki zikirler babında beyan etmiş olduğumuz üzere, bu zikirlerin hepsini bir araya getirmek müstehabdır. Kısaltmak isteyen kimse: "Semi'allahu limen hamideh - Rabbena İeke'l-hamdü miî'essemâvâti ve mil'el-arzı ve mâ beynehumâ ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'du"

Daha çok kısaltmak istiyorsa: "SEMİ'ALLÂHÜ LİMEN HAMİDEH - RABBENA LEKELHAMD" kadarını söyler. Bundan daha azı yoktur.

Bil ki, bu zikirlerin hepsi, hem imam, hem cemaat ve hem de yalnız başına kılan için müstehabdırlar. Ancak imam, cemaatın uzatmaya rızası bulunduğunu biliyorsa bu zikirleri yapar; aksi halde kısaltır.

Daha önce söylendiği gibi, bu zikirler sünnettir; vacib değildir. Bunlar terk edilirse, tenzihen mekruh olur ve sehiv (yanılma) secdesi de yapılmaz. Rükûda ve secdede Kur'an okumak mekruh olduğu gibi, rükûdan kalkıp durulduğu zaman da mekruh olur. Daha doğrusunu Allah bilir.

Secdede Okunacak Dualar Ve Zikirler

Rükû'dan kalkıp doğrulunca, gereken zikirler tamamlanarak alın yere konuncaya kadar uzatılan bir tekbirle secdeye varılır. Bu tekbirin sünnet olduğunu daha önce söylemiştik. Bunu terk etmekle namaz bâtıl olmaz ve sehiv secdesi de gerekmez. Secdeye kapanınca, secde zikirleri yapılır ki, bunlar çoktur:

132- Bunlardan biri, daha önce Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'in namazda rükû şekli ile ilgili Huzeyfe'den naklen rivayet edilen şu hadîstir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir rekâtta Bakara, Nisa ve Al-i îmrân Sûrelerini okurken, her rahmet âyetine gelince, duâ ederdi ve her azab âyetine gelince de istiâze yapardı (Eûzü billahi - Allah'a sığınırım) derdi. Huzeyfe dedi ki: Sonra Peygamber secde edip şöyle dedi:

"Sübhâne rabbiye'1-a'lâ" (Yüce Rabbim noksanlardan münezzehtir). Peygamberin secdesi, ayağa kalkmasına yakın olmuştu. "[26]

133- Hazreti Aişe'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Rükû'unda ve secdesinde

şunu çok söylerdi:

"Sübhânekellâhümme Rabbena ve bihamdike allâhümmeğfir lî" (Rahmimiz olan Allah'ım! Sana hamd ederek Seni noksanlardan tenzih ederim; Allah'ım! Beni bağışla).."[27]

134- Hazreti Aişe'den (Radıyallâhu Anha) daha önce rükû babında zikrettiğimiz şu hadîs rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, rükû'unda ve secdesinde:

"Sübbûhım kuddûsün rabbü'l-melâiketi verrûhi" (Meleklerin ve Cebrail'in Rabbi, noksanlardan, kötü şeylerden münezzehtir)" söylerdi.[28]

135- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, secde yaptığı zaman şöyle derdi:

"Allâhümme leke secedtü ve bike âmentü ve leke eslemtü secede vechî lillezîhalekahu ve savverahu ve şakka sem 'ahu ve basarahu. Tebârekellâhu ahsenü'l-hâlikîn."

(Allah'ım! Sana secde ettim, Sana imân ettim, Sana boyun eğdim. Yüzüm, kendisini yaratana, kendisine şekil verene, kulağına ve gözüne duygu verene secde etti. Şekil verenlerin en güzeli olan Allah, ne yüce olmuştur!. .)[29]

136- Rükû bahsinde daha önce yazdığımız Avf b. Malik'den sünen kitablannda mervi şu sahîh

hadîs naklolunmuştur:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, uzunca yapmış olduğu rükû'unda şöyle diyordu:

"Sübhâne zi'1-ceberûti ve'1-melekûti ve'1-kibriyâi ve'1-azameti (Üstünlük, izzet, ululuk, ve azamet sahibi (Allah), noksanlardan münezzehtir)" sonra secdesinde aynı sözleri söyledi. "[30]

137- Sünen Kitablannda rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz secde ettiği zaman, üç kez:

"Sübhâne rabbiye'1-a'lâ"

(Yüce Rabbım noksanlardan münezzehtir) desin. Bu kadarı (teşbihin) en azıdır. "[31]

138- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bir gece Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i aradım. Sonra (yerinde bulamayınca) araştırdım. Bir de gördüm ki, rükûda yahud secdede şöyle diyor:

"Sübhâneke ve bihamdike lâ ilahe illâ ente" (Sana hamd ederek Seni teşbih ederim, Senden başka İlâh yoktur)."

Müslim'de diğer bir rivayet şöyledir:

"(Peygamberi arayıp yoklarken) elim ayaklarının iç kısmına dokundu ki, o esnada Peygamber secdedeydi* ayakları dikilmiş durumda idi, şöyle diyordu:

"Allâhümme eûzü binzâkemin sahatike ve bimuâfâtike min ukübetike ve eûzü bike minke. Lâ uhsîsenâen aleyke ente kemâ esneyte alâ nefsike"

(Allah'ım! Senin gazabından rızâna, azabından afiyetine sığınırım. Yine Senden (intikamından) Sana sığınırım. Sana yaraşır şekilde Seni övemem, Sen kendini övdüğün şekilde övgüye müstehaksın."[32]

139- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Rükû'a gelince, orada Rab Teâlâ'yı tazim ediniz; secdede ise, tam bir gayretle duâ ediniz, çünkü duanız sizin için kabul olunmaya lâyıktır."[33]

140- Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kul secde halinde iken, Rabbının rahmetine en yakın bulunduğu haldir; o halde duayı çok yapınız."[34]

141- Yine Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu

Aleyhi ve Sellem, secdesinde şöyle derdi:

"Allâhümmeğfir lî zenbî küllehu dikkahu ve cillehu ve evvelehu ve âhirahu ve al'âniyyetehu ve sirrehu"

(Allah'ım!Günahlarımın hepsini mağfiret buyur; azını ve çoğunu, öncekini ve sonrakini, gizlisini ve aşikârını.,.)[35]

Bilinmelidir ki, baştan beri kaydetmiş olduğumuz zikirlerin hepsini bir araya getirerek secdelerde onları söylemek müstehabdir. Eğer bir vakitte bunları söylemek mümkün olmazsa, muhtelif vakitlerde bunlar söylenir. Nitekim geçen bablarda bu hususu beyan etmiştik. İnsan bunlardan kısaltma istediği zaman, az dua ile teşbihleri yerine getirir ve önce teşbihleri yapar, sonra duayı... Secde ile ilgili hükümler, rükû zikirlerinde anlattığımızın aynıdır. Yine secdede Kur'an okumak, rükûda olduğu gibi mekruhtur, diğer hususlar da aynıdır.

Namazda kıyam ve sucûddan hangisi daha faziletlidir? konusunda alimler ihtilâf etmişlerdir, imam Şafi'î ve ona uyanların görüşü, kıyamın daha faziletli oluşudur. Çünkü Müslim'in Sahîh'inde Peygamberin (Sallal-lahu Aleyhi ve Sellem) şu hadîsi vardır:

"Namazın en faziletlisi, kıraati uzun olandır." Bunun manası, kıyamın uzunluğudur. Çünkü kıyamın kunût ve zikri, Kur'an'dır. Secdenin zikri ise, tesbîhdîr; Kur'an, tesbîhden daha faziletlidir. O halde, Kur'an ile uzatılan kıyamda fazilet vardır.

Bazı alimler de, secdenin daha faziletli olduğu görüşündedirler. Çünkü daha önce geçen hadîsi şerifte Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kulun Allah'a (rahmetine) en yakın bulunduğu hal, secde halidir."

İmam Ebû îsa Et-Tirmizî kitabında demiştir ki; Bu konuda ilim sa-hibleri ihtilâf etmişlerdir. Bir kısmı demiştir ki, namazda kıyamı uzatmak, rükû ve secdeyi çok yapmaktan daha faziletlidir. Bir kısmı da: Rükû ve secdeyi çok yapmak, kıyamı uzatmaktan daha faziletlidir, demişlerdir. İmam İbni Hanbel, bu konu ile ilgili iki ayrı hadîs rivayet etmişse de, bu hususta bir hüküm vermemiştir.

İshak (İbni Raheviye) demiştir ki: Gündüz Namazlarında, rükû ve secdeyi çok yapmak, geceleyin ise kıyamı uzun yapmak daha faziletlidir. Ancak bir insanın gece namazında vird edindiği bir okuyuşu varsa, bu kimse hakkında rükû ve secdeyi çok yapmak bana daha güzel gelir; çünkü âdeti üzerine ziyade yapmış olur. Rükû ve secde çokluğu ile kâr elde etmiş sayılır.

Buna karşı Tirmizî şöyle der: îshak bu sözü şundan söylemiştir: Çünkü, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in gece namaz şeklini ve kıyamın uzunluğunu anlatmıştır. Peygamberin gündüz namazına gelince, burada geceleyin olduğu gibi, kıyamın uzatıldığı vasfedilmemiştir.

İnsan tilâvet secdesi yaptığı zaman, namazın secdesinde yapılması olan anlattığımız teşbihleri yapması müstehabdır. Yine şöyle demesi de müs-tehabdır:

"Allâhümmec'alhâ lî indeke zühren va'zim lî bihâ ecren ve da'anni bihâ vizren ve tekabbeîhâ minnîkemâ tekabbeltehâ min dâvude aleyhis-selâm.

(Allah'ım! Bu secdeyi katında benim için makbul bir sevab kıl ve bunun sebebiyle bana büyük mükâfat ver, bu yüzden günahımı düşür ve Dâvud Aleyhisselâm'dan bunu kabul ettiğin gibi, benden de bunu kabul et)."

Şöyle de diyebilir, bu da müstehabdır: "Sübhâne rabbinâ in kâne va'dü rabbinâ lemef'ûlâ" (Rabbimiz, Seni tenzîh ederiz; Rabbimizin va'dı, muhakkak gerçekleşegelmiştir). "[36]

İmam Şafi'î bu son şekli de esas kabul etmiştir.

142- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Kur'an (tilâvet) secdesinde şöyle derdi:

"Secede vechîlillezîhalekahu veşakka sem'ahu ve basarahu bihavli-hi ve kuvvetihi"

(Benim yüzüm (varlığım), O Allah'a secde ettti ki, kuvvet ve kudreti ile beni yaratmış, kulağımı işitir, gözümü de görür yapmıştır."[37]

Tirmizî demiştir ki, bu hadîs sahîhdir. Hakim, rivayetinde şu ziyadeyi yapmıştır:

"Fetebârekellâhu ehsenu'l-hâlikîn."

(Şekil verenlerin en güzeli olan Allah, bütün noksanlıklardan münezzehtir)."

Bu ziyade, Sahîhayn'm (Buharı ve Müslim'in) şartlarına göre sahîh-tir. Daha önce naklettiğimiz şu hadîsi, Tirmizî hasen bir isnadla ibni Ab-bas'ın (RadıyalÎahu Anhüma) rivayetinden merfû' olarak bunu naklet-miştir. Hâkim de, bu sahîh hadîstir demiştir.

Secdeden Baş Kaldırılınca Ve İki Secde Arasındaki Oturuşda Okunacak Dualar Ve Zikirler

Secdede eller kaldırılmadan önce baş kaldırılırken tekbîre başlayıp tekbîri oturma haline kadar uzatmak sünnettir. Biz, tekbîrlerin namazdaki sayısını, tekbîri uzatmadaki ihtilâfı ve onu batıl kılan şeyi, daha önce anlatmıştık.

İnsan tekbîri getirdikten sonra doğrulup oturunca, sünnet olan, Ebû Davud, Tirmizî, Nese'î, Beyhakî ve diğer sünenlerde rivayet edilen duayı okumaktır. Bu da, Hazreti Huzeyfe'den (RadıyalÎahu Anh) rivayet edilen hadîstir ki, daha önce, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in gece namaza kalkışında, Bakara, Nisa ve Al-i İmrân sûreleri ile uzun boylu kıyam ile kıldığı namazda, Rükû'u, secdesi ve kıyamı geçmişti.

143- (Huzeyfe RadıyalÎahu Anh) demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, iki secde arasında (oturunca) şöyle buyururdu:

"Rabbî'ğfir lî, Rabbiğfir lî (Allah'ım beni bağışla, Allah'ım beni bağışla...) secdesi kadar da

otururdu. "[38]

144- îbni Abbas (RadıyalİahuAnhüma) teyzesi (ve müminlerin annesi) Meymûne'nin (Radıyallahu Anha) evinde gece kaldığı zaman, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in gece kıldığı namazını anlatırken şöyle demiştir:

Peygamber, secdeden başını kaldırdığı zaman:

"Rabbîğfir lî, Verhamnî, vecbürnî, verfa'nî, verzuknî, vehdinî" (Rabbim,benİ bağışla! Bana merhamet et, beni düzelt, beni yükselt, bana nzik ver ve bana hidayet ihsan et...)" buyururdu. Ebû Davud'un rivayetinde ise, "Ve afinî" (Bana afiyet ver)" ilâvesi vardı. Bu hadîsin isnadı Hasen'dir. En doğrusunu Allah bilir.[39]

însan namazın ikinci secdesini yaptığı zaman, birinci secdede söylediği teşbihleri aynen söyler. îkinci secdeden tekbir ile başını kaldırdığı zaman, hareket halinde olan azalan sükûn bulacak şekilde, istirahat için hafif bir oturuş yapar sonra secdeden kalkarken aldığı tekbîri, tâ ayakta doğrulun-caya kadar ikinci rekâta kalkar. Bu tekbîri uzatma, "ALLAH" lâfza-i Celâl'in "L" harfinden sonra olur. Böyle yapılış bizim (Şafi'î) imamlarımıza göre en sahih olanıdır. (Hanefî mezhebinde, ikinci secdeden baş kaldırıldıktan sonra doğrudan doğruya tekbîrle ikinci rekâta kalkılır, istirahat yapılmaz). Yine bizim (Şafiî) imamlarımızın ikinci bir görüşü var: Secdeden tekbirsiz baş kaldırılarak biraz oturulduktan sonra tekbîr getirilerek ayağa kalkılır.

Üçüncü bir görüş de şu; İkinci secdeden tekbir getirilerek kalkılıp biraz oturulur ve tekbîr kesilir. Sonra tekbîrsiz ayağa kalkılır, Bu yerde iki tekbîr getirilmemesi hususunda ihtilâf yoktur; ancak imamlarımız demişlerdir ki, birinci şekilde hareket etmek, namazın bir kısmı zikirden boş kalmaması İçin, daha iyidir.

Bilinmelidir ki, (Şafi'î mezhebinde) bu istirahat oturuşu, Buharf nin Sahîh'inde sabit olmuş sahîh sünnettir. Aynı zamanda, Resûlüllah SaHalla-hu Aleyhi ve Sellem'in işi olarak diğer kitablarda da vardır. Bu sahîh sünnetten dolayı, bizim mezhebimizde (Şafiîlerde) müstehab olmuştur. Sonra namazda ikinci secdeden ayağa kalkılacağı her namazda, bu secde arkasında bu istirahat müstahabdır; ancak namazda yapılan tilâvet secdesi arkasında bunu müstahab görmeyiz. En iyisini Allah bilir.

Namazın İkinci Rek'âtının Zikirleri

Anlattığımız şekilde birinci rekâtta yapılan zikirler, aynen ikinci rekâtta da, farz ve nafile namazlar için olduğu gibi yapılır; yalnız şunlar yapılmaz:

1- Birinci rekâtta namaza giriş için alınan tekbîr, rükündür: İkinci rekâtta durum böyle değildir. İkinci rekâtın evvelinde tekbir yoktur. Bundan önce olan tekbîr, secdeden kalkmak içindir ve bu da sünnettir.

2- Birinci rekâtta okunan istiftah (sübhaneke) duası, ikinci rekâtta okunmaz.

3- Birinci rekâtta ihtilafsız olarak istiâze yapibr. (Eûzü çekilir). Halbuki ikinci rekâtta bunun getirilmesi ihtilaflıdır. Sahîh olan da (Şafi'i mezhebinde) getirilmesidir.

4- Sahîh kabul edilen görüşe göre, ikinci rekâtta yapılan kıraat birinci rekâtta yapılandan daha az olmalıdır. Burada da, daha önce anlattığımız şekilde ihtilâf vardır.

Sabah Namazında Kunüt

Bil ki, sabah namazında kunût (rükûdan kalkışta duâ, Şafi'î mezhebine göre) şu hadîs-i şerife binaen sünnettir:

145- Enes'den (Radiyallahu Anh) rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, dünyadan ayrılıncaya kadar, sabah namazında "KUNÛT" yapmıştır." Bunu, Hâkim Ebû Abdullah, "Kitab-ı Erba'în"de rivayet etmiş ve sahîh hadisdir, demiştir.[40]

Bil ki, bize göre (Şafi'î mezhebinde) sabah namazında "Kunût" meşrudur ve müekked sünnettir. Bunu terk edenin namazı kabul olmaz; fakat kasden veya yanılarak terk edilmesiyle (Şafi'îlerce) sehiv secdesi yapılır.

Beş vakit namazdan sabah namazının dışındaki namazlarda "kunût" yapılır mı? hususunda İmam Şafi'î için (Allah ona rahmet etsin) üç görüş vardır:

1- Bunlardan en sahîh ve meşhur olan birinci görüşe göre, müslümanlara umumî bir musibet geldiği zaman "Kunût" yaparlar, değilse yapmazlar.

2- Musîbet gelsin veya gelmesin mutlak olarak "kunût" yaparlar.

3- ister musîbet olsun, ister olmasın, sabah namazından başka diğer dört vakit namazda "kunût" yapılmaz. En doğrusunu Allah bilir.

Yine bize göre, ramazan ayının son yarısında, vitir namazının son rekâtında "Kunût" yapmak müst.ehabdır. Şafiî mezhebinde başka bir görüşte de, ramazan ayının tamamında vitir namazında "Kunût" yapılır. Üçüncü bir görüşte de, yıl boyunca kunût yapılır. Ebû Hanife'nin (Allah ona rahmet etsin) mezhebi de budur. Ancak Şafii mezhebinde âdet edinilen birinci görüştür. En iyisini Allah bilir.

Bize göre, sabah namazında "kunût" yapmanın yeri, ikinci rekâtta rükûdan kalktıktan sonradır. İmam Mâlik (Allah ona rahmet etsin) demiştir ki, rükûdan önce "kunût" yapılır. İmamlarımız demişlerdir ki, bir Şafi'î, rükûdan önce kunût yapmış olursa, sahîh görüşe göre bu sayılmaz. Fakat sayıldığına dair mezhebimizde de bir görüş vardır. Bununla beraber en doğrusu, rükûdan sonra o

kunût iade edilir ve yanılma (sehiv) secdesi yapılır. Secde yapılmaz da denmiştir.

Kunût duasının lâfzına gelince; o da, sahîh bir isnadla Ebû Davud, Tirmizî, Nese'î, İbni Mace, Beyhakî ve bunlardan başka sünenlerde bize rivayet edilen sahîh hadîsdeki şu ifadedir:

146- Hasan İbni Ali'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Vitir namazında söylediğim şu sözleri, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana öğretti:

"Allahümmehdinîfîmen hedeyte* ve âfinî fîmen âfeyte. Ve tevellenî fîmen tevelîeyte ve bârik lî fîmâ a'tayte. Ve kmî şerre mâ kazayte. Fein-neke takzî ve lâ yukzâ aleyke ve innehû lâ yezillü men vâleyte. Tebârekte Rabbena ve teâleyte"

(Allah'ım! Beni, kendilerine hidâyet ihsan buyurduklarınla (Peygamberler, salihler ve şehidlerle) beraber hidâyette daim kıl. O kendilerine (dünya ve ahirette) afiyet verdiklerinle beraber bana afiyet ver. Beni, koruduğun kimselerle bir arada koru. Verdiğin şeyde bana bereket ihsan et. Hükmettiğin kötü şeyden beni koru; zira Sen hüküm verirsin, Senin hükmün üzerine çıkılmaz. Muhakkak ki, Senin himaye ettiğin zelil olmaz. Ey Rab-bımız! Yücesin, münezzehsin..."[41]

Beyhakfnin anlattığı bir rivayet de şöyle: Ebû Talib'in oğlu Alî'nin (Radıyallahu Anh) oğlu Muhammed bin Hanefiyye demiştir: Bu dua, o duadır ki, benim babam sabah namazının kunûtunda bunu okurdu.

Bu duanın sonunda: "AUahümme Salli Alâ Muhammedin ve ala âli Muhammedin ve sellem" (Allah'ım! Muhammed'c ve Muhammed'in âline rahmet et ve selâmet ver) demek, müstahabdır.

Neseî'nin, hasen bir isnadla bu hadîsi rivayetinde: "Ve Sallallahu Alen-nebiyyi (Allah Peygambere rahmet etsin)" şeklindedir.

Alimlerimiz demiştir ki, bir kimse, Ömer ibni Hattab'dan (Radıyalla-hu Anh) rivayet edilenle kunût yaparsa, güzel olur. O, sabah namazında rükûdan sonra kunût yaptı ve şöyle dedi:

"Allahiimme innâ n^steînüke venestağfirüke velânekfürüke venü'-minü bike venahle'umenyefcuruke. Allahümme iyyâke na'budü veleke nusallî ve nescüdü ve ileyke nes'â ve nahfidü. Nercû rahmeteke ve nahşâ azâbeke inne ^zâbekelcidde bllküffâri mülhikun. Allahümme azzibil ke-feretellezîne yesuddüne an sebîtike ve yükezzibûne rüsüleke ve yukâtilûne evliyâeke. Allâhümmeğfir lilmü'minine vel mü'minâti ve'1-müslimfne vel-müslimât. Ve aslın zâte beyninim ve ellif beyne kuîûbihim. Vec'al fî kulübihimu'î-îmâne ve'1-hikmete ve sebbithüm alâ milleti Resûlilîahi Sallallahu Aleyhi ve Seîleme ve evzi'hüm en yûfû biahdikelîezî âhedtehüm aleyhi Vensurhüm alâ adüvvike ve adüvvihim. İlâhelhakkı, vec'aînâ minhüm"

(Allah'ım! Biz, Senden yardım isteriz ve bağışlamanı dileriz, nimetlerini inkâr etmeyiz. Sana iman ederiz, Sana isyan edeni terk ederiz. Allah'ım! Ancak Sana ibâdet ederiz, rızan için namaz kıiar ve secde ederiz. Rızan için çalışır ve koşarız. Senin rahmetini umarız ve azabından korkarız. Gerçek Senin azabın elbette kâfirlere erişecektir.)

Allah'ım! Senin yolundan çeviren, peygamberlerini yalanlayan ve velilerini öldüren kâfirlere azab ver.

Allah'ım! Mü'min erkeklerle mü'min kadınları, müslüman erkeklerle müslüman kadınları bağışla ve aralarını düzelt, kalblerini birleştir, kalb-lerine imân ve hikmet ver, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in dini üzere onları sabit kıl, kendilerinden almış olduğun sözü yerine getirmeye dair kendilerine ilham ver; onları Senin düşmanlarınla kendi düşmanlan üzerine muzaffer kıl. Ey Hak olan Allah! Bizi onlardan yap...)"

Bil ki, Hazreti Ömer'den (Radıyallahu Anh) nakledilen bir rivayette: "Allah'ım! Ehli kitab kâfirlerine azab et" şeklindedir; çünkü o zamanda, savaş bunlarla yapılıyordu. Bu zamanda ise: "Kâfirlere azab et" sözünü seçmek daha uygundur; zira daha umumî bir mana taşır.

Alimlerimiz demişlerdir ki, bu Hazreti Ömer'in kunûtu ile daha önce geçen kunûtu (duayı) birleştirmek ve beraber okumak müstahab olur. Eğer birleştirilecekse, Hazreti Ömer'in kunütunu sonraya almak daha doğrudur. Bunlardan bir tanesi okunacaksa, birinciyi seçmelidir. Ancak tek başına namaz kılan yahud belli bir cemaatı olup namazın uzatılmasına razı gelenler olursa, p zaman her iki duayı (kunûtu) okumak müstehab olur. En iyisini Allah bilir.

Şunu da bil ki, muhtar olan mezhebe göre, kunût için belirli bir dua yoktur; hangi dua ile dua yapılırsa, kunût olur. Dua manasını taşıyan Kur'-an'dan bir veya bir kaç ayet okunmuş olursa, kunût yapılmış olur. Fakat daha faziletlisi, sünnet olarak nakledilenleri okumaktır. Bununla beraber, Şafiî mezhebinde bazı alimler, kunût duası muayyendir, başkasını okumak yeterli değildir, demişlerdir.

Bil ki, namaz kılmakta olan imam ise, birinci kunût duasında geçen (Allâhümmehdinî) sözünü, çoğul manasında olan (Allâhümmehdinâ) şeklinde okuması müstahabdır. Diğer lâfızları da aynen çoğul olarak okumalıdır. Çoğul olarak değil de, müfred (tekil) okursa, kunût hasıl olur; fakat imamın duayı yalnız şahsına tahsis etmesi mekruh olduğa için, bu da mekruhtur. Nitekim Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

147- Sevban'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bir kul, cemaatı bırakıp da yalnız kendi nefsine duayı tahsis ederek cemaata imam olmasın; eğer bunu yaparsa, cemaata hainlik yapmış olur.'[42]

Kunût duasında elleri kaldırmak ve onlarla yüzü meshetmek hususunda alimlerimiz üç görüş üzere ihtilâf etmişlerdir. Bunların en doğrusu, elleri kaldırmak müstahabdir; yüz meshedilmez. İkincisi, eller kaldırılır ve yüz meshedilir. Üçüncüsü ise, eller kaldırılmaz ve yüz meshedilmez. Yüzden başka göğüs veya diğer azaların meshedilmeyeceği hususunda alimler ittifak etmişlerdir. Daha doğrusu, bunu yapmak mekruhtur, demişlerdir.

Kunût'u (duayı) gizli ve aşikâr okuma işine gelince: Alimlerimiz demişlerdir ki, namaz kılan kişi, yalnız başına ise, bunu gizli okur. Eğer imam ise, çoğunluğun üzerinde bulunduğu sahîh ve muhtar görüşe göre, aşikâre okur.

İkinci görüşe göre, namazdaki diğer dualarda olduğu gibi, bu dua da gizli okunur.

İmama uyan kimse ise, imam aşikâre okumuyorsa, diğer dualar gibi, gizli okur. Böylece gizlilikte imama uymuş olur. Eğer imam kunûtu aşikâre okuyor da, imama uyan bunu işitiyorsa, imamın duasına "Âmîn" der ve övgü manasını taşıyan son kısmında imama iştirak eder. Eğer imamın okuyuşunu

işitmiyorsa, gizlice kunût yapar. Bazıları da demiştir ki, yalnız "âmîn" der, yahud imamın okuyuşunu duyunca ona iştirak eder. Fakat muhtar olan, birinci görüştür.

Sabah namazının dışındaki namazlarda nasıl kunût yapılır? Eğer kılınan namaz, akşam ve yatsı gibi, cehrî namaz ise, hüküm sabah namazının aynıdır; nitekim geçmiştir. Eğer kılınan namaz, öğle yahud ikindi namazı ise, bir görüşe göre kunût gizli yapılır, diğer bir görüşe göre de sabah namazında olduğu gibi yapılır.

"Bi'ri Ma'ûne" denilen yerde pusuya düşürülüp şehid edilen yetmiş kadar hafız sahabînin katilleri olan kâfirler aleyhine Peygamber Sallalla-hu Aleyhi ve Sellem'in dua (kunût) etmelerine dair olan sahîh hadîsin zahirine bakılırsa, bütün namazlarda aşikâre kunût yapmak gerekir. Buha-rî'nin Sahîh'inde, Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, musibetlerin inişi hallerinde, kunûtu aşikâre yapardı.

---

[1] Ebû Dâvud, Tirmizî. İbn-i Mâce.

[2] Beyhakî.

Bu zayıf, bir hadîstir. El-Haris El-A'ver demiştir ki, bunun za'fmda ittifak vardır. İmam Şa'bî derdi ki, El-Haris, yalancıdır. Daha doğrusunu Allah bilir.

[3] Kur'ân-ı Kerim, Nahl Sûresi: 98

[4] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. fbn-i Mâce. Beyhakî.

[5] îbn-i Huzeyme ve Ebû Hatem b. Hibban sahihlerinde sahîh isnadla rivayet etmişler ve hadîsin sahîh olduğuna hüküm vermişlerdir.

[6] Buhârî ve Müslim.

[7] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[8] Kur'ân-ı Kerim. Tîn Sûresi: 8.

[9] Kur'ân-ı Kerim. Kıyâme Sûresi: 40.

[10] Kur'ân-ı Kerim. A'raf Sûresi: 185.

[11] Kur'ân-ı Kerim. A'lâ Sûresi: 1.

[12] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[13] Sünen kitapları.

[14] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[15] Müslim.

[16] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[17] Ebü Dâvud. Nesâî. TirmİzÎ. Sahih İsnadla.

[18] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[19] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[20] Müslim.

[21] Buhârî. Müslim.

[22] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[23] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[24] Müslim, Nesâî.

[25] Buhârî. Mtıvatta'. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[26] Müslim.

[27] Buhârî. Müslim

[28] Müslim.

[29] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[30] Ebû Dâvud. Nesâî. Tirmizî.

[31] Ebû Dâvud. Tirmizî. Ibn-i Mâce.

[32] Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[33] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[34] Müslim.

[35] Müslim. Ebû Dâvud

[36] Kur'ân-ı Kerim. îsrâ Sûresi: 108.

[37] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Hâkim, el-Müstedrek.

[38] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[39] Sünen-i Beyhafcî. EbÛ Dâvud. Tirmizî. Ibn-i Mâce. Hâkim.

[40] Hâkim, el-Müstedrek.

[41] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. îbn-i Mâce.

Tirmizî demiştir ki, bu, hasen hadîstir. Biz kunût hakkında Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den bundan daha güzel bir şey bilmiyoruz.

[42] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki bu hasen bir hadistir.)

6- NAMAZDA TEŞEHHUD (TAHİYYAT OTURUŞU) VE OKUNACAK DUALAR.. 1

Peygamber Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'den Sabit Olan Teşehhüd Duaları Şu Üçüdür. 2

Teşehhüdden Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'e Salât Getirmek. 5

Son Teşehhüd'den Sonra Dua Okumak. 6

Namazdan Çıkmak İçin Selam Vermek. 7

İnsan Namazda İken, Kendisi İle Konuşan Kimseye Söylenecek Zikirler. 8

Namazdan Sonraki Dualar Ve Zikirler. 8

Sabah Namazından Sonra Allah'ı Teâlâyı Zikretmek. 12

6- NAMAZDA TEŞEHHUD (TAHİYYAT OTURUŞU) VE OKUNACAK DUALAR

Bil ki, iki rekâttan ibaret namazlarda -sabah ve nafile namazları gibi-yalnız ve teşehhüd (tahiyyata oturuş) vardır. Eğer namaz iki veya üç rekâth olursa, bunlarda iki teşehhüd vardır ki, bunlara birinci ve ikinci teşehhüd edinilir. Mesbûk olan (namazın bazı rekâtında imama yetişemeyen) kimse için üç teşehhüd mümkün olduğu gibi, akşam namazında da ona dört teşehhüd gerekebilir. Meselâ: İmama, akşam namazının ikinci rekâ-tının rükû'undan sonra yetişen bir mesbûk, ikinci rekâtın teşehhüdünde imama uyar, ondan sonraki ikinciye de uyar, (böylece imamla iki teşehhüd yapmış olur). İkinci rekâtın rükû'una yetişmediğinden, iki rekât kazaya bırakmış ve imamla yalnız bir rekât kılmış olur. İmam selâm yerdikten sonra kılamadığı iki rekâtı yerine getirmek için kalkar; bir rekât kıldıktan sonra teşehhüde oturur; çünkü onun ikinci rekâtı oluyor. Sonra üçüncü rekâtı kılar ve arkasında oturur, teşehhüd yapar. Böylece te-şehhüdleri dört adet olur.

Bir kimse dört rekâttan fazla, yüz rekât gibi nafile namaz kılmaya niyet etmiş olursa, muhtar olan iki teşehhüdden fazla yapmamaktır. Niyet ettiği miktar namazdan iki rekât kıldıktan sonra teşehhüde oturur. Sonra iki rekât daha kılarak ikinci teşehhüde oturur ve selâm verir.

Alimlerimizden bir cemaat demiştir ki, iki teşehhüdden fazla yapmak caiz olmaz ve iki teşehhüd arasında da iki rekâttan ziyade yapılmaz. Ancak iki teşehhüd arasında (akşam namazında olduğu gibi) bir rekât olur. İki teşehhüde ilave yapılsa, yahut, iki teşehhüt arasında iki rekâttan çok yapsa, namazı batıl olur. Diğer bazı alimler de demişlerdir ki, her rekâtta teşehhüd yapmak caizdir; fakat doğru olan, her iki rekâtta bir teşehhüd yapmaktır, her bir rekâtta değil... En doğrusunu Allah bilir.

Bil ki, son (ikinci) teşehhüd, Şafi'î, Hanbelî ve pek çok alimlere göre vacibdir. İmam Malik ve Ebû Hanife'ye göre sünnettir. (Burada ya musannif yanılmıştır, yahud matbaa hatası olmuştur. Çünkü son oturuş, Hanefî mezhebinde farzdır, sünnet olduğuna kail bir imama metinlerde rastlanmamaktadır. Ancak birinci oturuş (teşehhüd) vacib ise de, İmam Ta-havî ve İmam Kerhî, bunun sünnet olduğunu söylemektedirler. Hanefî alimlerinin bu birinci oturuşta ihtilâfları vardır.)

Birinci teşehhüd ise, Şafiî, Malikî, Hanefî (beyan edilen ihtilâfla) ve çoklarına göre sünnettir. İmam Ahmed'e göre de vacibdir. Şafi'i mezhebine göre, bir kimse bu teşehhüdü terk ederse, namazı sahîh olur; ancak ister kasden ve ister yanılarak terk etmiş olsun, yanılma secdesi yapar. En doğrusun Allah bilir.

Peygamber Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'den Sabit Olan Teşehhüd Duaları Şu Üçüdür

148- Birincisi, İbni Mes'ud'un (Radıyallahu Anh), Resûlüllah Sallal-Iahu Aleyhi ve Sellem'den yaptığı rivayettir:

"Ettehiyyâtü lillâhi, vesselâvâtü vettayyibâtü, esseîâmü ahyke eyyü-hennebiyyü ve rahmetullâhi ve

berekâtühu. Esseîâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâîihîn. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne muhamme-den abdühû ve resüiühu"

(Gerçek mülk ve azamet Allah'a mahsustur, bütün ibâdetler ve tertemiz zikirlerle ameller de... Allah'ın selâmeti, Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun, ey Peygamber!... Allah'ın selâmeti bizim üzerimize ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun... Allah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına sahicilik ederim ve yine şahidlik ederim ki, Muhammed, Allah'ın kuludur ve onun Resulüdür)"[1]

149- İkincisi, İbni Abbas'ın (Radıyallahu Anhüma) Resûlüllah Sallal-lahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiğidir:

"Ettehiyyâtü'I-mübârekâtü, esselavâtü't-tayyibâtü lillâhi. Esseîâmü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esseîâmü aleyna ve alâ ibâdillâhissâlihîn. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne mu~ hammeden resûlüllah"

(Mübarek olan ulu sıfatlar, bütün ibâdetler ve tertemiz zikirlerle ameller Allah'a mahsustur. Allah'ın selâmeti, Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun, ey peygamber!... Allah'ın selâmeti, bizim üzerimize ve Allah'ın salih kullan üzerine olsun... Allah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına şahidlik ederim ve yine şahidlik ederim ki, Muhammed Allah'ın Resûlüdür)"[2]

150- Üçüncüsü, Ebû Musa El-Eş'ârî'nin (Radıyallahu Anh), Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayetidir.

"Ettehiyyâtü't-tayyibâtü's-salavâtü lillâhi. Esseîâmü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esseîâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâîihîn. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve enne muhammeden abdühû ve resûlühü"

(Bütün kemal sıfatları, bütün ibâdet ve tertemiz zikirlerle ameller Allah'a mahsustur. Allah'ın selâmeti, Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun, ey Peygamber!... Bizim de üzerimize ve Allah'ın salih kullarının üzerine de selâm olsun. Allah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına ve Muhammed O'nun kulu ve Resulü olduğuna şahidlik ederim"[3]

151- Kasım'dan güzel bir isnadla rivayet edildiğine göre denmiştir ki, Aişe (Radıyallahu Anha) bana öğreterek, bu Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Teşehhüdüdür dedi:

"Ettehiyyâtü lillâhi vesselavâtü vettayyibâtü. Esselâmü aleyke eyyii-hennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esselâmü aleynâ ve aîâ ıbâdillâhi's-sâlihîn. Eşhedii en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne muhamme-den abdühû ve rasûlühû."[4]

Bu rivayette güzel bir fayda vardır ki, o da, peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in teşehhüdü, bizim teşehhüdümüzün lâfzıdır.

152- Abdurrahman ibni Ömer'den sahîh isnadlarla rivayet edildiğine göre, babası Ömer'in minberde insanlara teşehhüdü öğreterek şöyle dediğini işitmiştir: Teşehhüd için şunu deyiniz:

"Ettehiyyâtü lilâhi, ezzâkiyâtü lillâhi, etteyyibâtü's-salavâtü lillâhi. Esselâmü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esselâmü aleynâ ve ala ibâdi'lîâhissâlihîn. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne nnuhammeden abduhû ve rasûlühû."

(Mülk ve azamet Allah'a mahsustur, çok sevablar Allah'a mahsustur, tertemiz zikir ve ibadetler Allah'a mahsustur. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun, ey peygamber!... Selam bizim üzerimize ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun. Allah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına şahidlik ederim. Ve yine şahidlik ederim ki, Muhammed O1-nun kuludur ve Resulüdür.)"[5]

153- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, o teşehhüd ettiği zaman şöyle söylerdi:

"Ettehiyyâtüttayyibâtü's-salavâtu'z-zâkiyâtu Hllâhi. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve enne muhammeden abduhû ve rasûlühû. Esselâmü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esselâmü aleynâ ve alâ ibâ-dillâhissâlihîn."

Diğer bir rivayete göre de; Hazreti Aişe'nin (Radıyallahu Anha) şöyle teşehhüd ettiği rivayeti de vardır:

"Ettehiyyâtüssalavâtü'ttayyibâtü'z-zâkiyâtü lillâhi. Eşhedü en lâ ilahe illâllâhu vahdehûî lâ şerike leh. Ve enne muhammeden abdühû ve re-sûlühu. Esselâmü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esselâmü aleynâ ve ala ibâdillâhissâlihîn."[6]

154- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre, İbni Ömer teşehhüd ederek şöyle söylerdi:

"Bismillâhi, ettehiyyâtü lillâhi, essalavâtü lillâhi, ezzâkiyâtü lillâhi. Esselâmü alennebiyyi ve rahmetullâhi ve berekâtühu. Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhis'sâlihîn. Şehidtü en lâ ilahe illallah. Şehidtü enne muhammeden resûiüllah. "[7] En iyisini Allah bilir.

Bunlar teşehhüdün nevileridir. Beyhakî demiştir ki, Resûiüllah Sal-İallahu Aleyhi ve Sellem'den sabit olan bu hususta ki hadîsler üç tanedir: İbni Mes'ûd Hazretlerinin hadîsi, îbni Abbas Hazretlerinin hadîsi ve Ebû Musa Hazretlerinin hadîsi... Bu, Beyhakî'nin sözüdür. Ondan başkası da demiştir ki, bu üç hadîs sahihtir; ancak en sahihleri, İbni Mes'ûd Hazretlerinin rivayet ettiği hadîstir.

Bil ki, zikri geçen teşehhüdlerden herhangi biri ile teşehhüd yapılırsa caizdir. İmamımız Şafi'î ve ondan başka alimler (Allah hepsinden razı olsun) böyle kabul etmişlerdir. İmam Şafi'î Hazretlerine göre bu teşeh-hüdlerin en faziletlisi, İbni Abbas'ın (Radıyallahu Anhüma) hadîsidir.Çünkü onda (Mübârekât) sözü ziyadedir.

Bu teşehhüdlerde genişlik ve muhayyerlik olmasından dolayı ravile-rin lâfızları değişik olmuştur. En iyisini Allah bilir.

En uygun olan, ilk üç teşehhüdden birini tam olarak okumaktır. Acaba okunan bu teşehhüdün bir kısım lâfızlarım kaldırmak kifayet eder mi? Bu hususta tafsilât vardır:

Bilinmelidir ki, teşehhüdde geçen "Mübârekât, Salavât, Tayyibât, Zâkiyât" lâfızları sünnettir, şart değildir. Eğer bunlar kaldırılarak: "Et-tihayyâtu lillâhi, esselâmü aleyke eyyühennebiyyu..." sonuna kadar okunmuş olursa, bunun cevazında bizde muhalefet yoktur. Fakat: "esselâmü aleyke eyyühennebiyyu..." sonuna kadar okunması vacibdir; bundan hiç bir şey kaldırmak caiz değildir; yalnız: "Ve rahmetullâhi ve berekâtühu" lâfızları üzerinde alimlerimizin üç görüşü vardır:

1- Bu iki lâfızdan hiç birini kaldırmak caiz değildir ve bu görüş en sahîh olandır. Çünkü hadîs-i şerifler bu lâfızlar üzerinde ittifak etmektedirler.

2- İki lâfzı da kaldırmak caiz olur.

3- "Berekâtuhu" lâfzının kaldırılması caizdir; "Rahmetullâhi" sözünün kaldırılması değil...

Alimlerimizden Ebû Abbas b. Süreye şöyle demiştir. Teşehhüdü yalnız şu sözlerle ifade etmek caiz olur: "Ettehiyyâtü lillâhi. Selâmün aleyke eyyühennebiyyu. Selâmün aîâ ibâ-dilîâhissâlihîn. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve enne muhammeden resûiüllah." Rivayetlerin çoğunda "El-Selâm = ESSELÂM" kelimesi, lamı tarifledir. Bazı rivayetlerde ise (burada geçtiği gibi), lamı tarifsiz "Selâmün" şeklindedir. Yani iki yerde lamı tarifli veya lamı tarifsiz geçer. Bunların ikisi de caiz ise de, alimlerimize göre lamı tariflisi daha faziletlidir; çünkü bu rivayet daha çoktur ve harfler de bunda ziyade olduğundan ihtiyat bundadır.

Tahiyyattan önce "Besmele" getirme işine gelince; "Neseî ve Beyha-kî sünenlerinde ve bu ikisinden başkasında "Besmele"nin isbatı merfu' hadîs olarak bize rivayet edilmiştir. Nitekim İbni Ömer'in teşehhüdünde geçmişti. Fakat hadîs alimlerinden Buharı, Nese'î ve bunlardan başkası demiştir ki, besmeleyi ziyade olarak söylemek, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sahîh olarak sabit olmuş değildir. Bunun içindir ki, alimlerimizin çoğunluğu, teşehhüdde "Besmele" getirmek müstahab değildir, demişlerdir. Bir kısım alimlerimiz de müstahab olur, demişlerdir. Muhtar olan, besmeleyi getirmemektir; çünkü teşehhüdü rivayet eden ashabın çoğunluğu, besmeleyi rivayet etmemişlerdir.

Bil ki, teşehhüd duası okunurken, sıra üzere okumak (kelimelerin yerini değiştirmemek) müstahabdır; vacib değildir. Alimlerin çoğunluğuna göre, muhtar olan sahîh mezhebde, bir kısım kelimeleri bir kısmı üzerine takdim etmek caizdir. îmam Şafi'î (Allah ona rahmet etsin), ÜMM kitabında böyle kaydetmiştir. Fakat, Fatiha lâfızlarında olduğu gibi, bunda da caiz olmaz, diyen olmuştur. Ancak bazı rivayetlerde, Besmelenin Şe-hâdet lafzı üzerine takdîm edilmiş olması, işin cevazına delâlet eder. Nitekim daha önce geçtiği üzere bazı rivayetlerde de, Besmele sonraya bırakılmıştır.

Fatiha sûresi ise, lâfız ve tertib bakımından da mu'cizdir; onun lâfızlarının yerini değiştirmek caiz olmaz. Bir de, arabca okumasını bilen kimse için, yabancı dil ile teşehhüd yapmak caiz değildir. Arabca okuyamayan kimse, kendi lisanı ile okur ve İftitah tekbîri bahsinde belirtiğimiz gibi, arabcasını öğrenir.

Teşehhüdün gizli okunması, müslümanların icmaına binaen sünnettir.

155- Abdullah b. Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Teşehhüdü gizli okumak, sünnettendir. "[8]

Teşehhüdden Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'e Salât Getirmek

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e son teşehhüdden sonra "SALÂT" getirmek (ona rahmet duasında bulunmak), Şafi'î mezhebinde vacibdir; eğer bu teşehhüdde okunmazsa, namaz sahîh olmaz. Fakat sahîh ve meşhur mezhebe göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Âl-i (ailesi) üzerine Salât getirmek vacib değildir; müstehabdir. Bazı imamlarımız da demişlerdir ki, bu da vacibdir.

En faziletli "Salât" duası şöyle demektir:

"AUâhümme salli aîâ muhammedin abdike ve resûlike'n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ âli muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyyetihi ve kemâ sal-leyte aîâ ibrâhîme ve alâ âl~i ibrahim ve bârik alâ muhammedin ennebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ âli muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyyetihi kemâ barekte alâ ibrâhîme ve alâ âl-i ibrâhîme fi'1-âîemîne inneke hamîdün mecîd."

(Allah'ım! Ümmî olan kulun ve Peygamberin, Resulün Muhammed'e rahmet et. Hazreti İbrahim'e ve ftl'ine rahmet ettiğin gibi, Muhammed'in de âl'ine, zevcelerine ve zürriyyetine rahmet et. Ümmî Peygamberin Muhammed'e, Muhammedin âl'ine, zevcelerine, zürriyyetine, bütün alemlerde İbrahim'e ve İbrahim'in âline bereket verdiğin gibi bereket ver. Muhakkak ki Sen, hamd edilmeye lâyıksın, şeref ve kerem sahibisin.)"[9]

Bu şekildeki "Salât", Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde, Kâ'b b. Üc-re'den, Ücre de Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet etmek suretiyle bize intikal etmiştir; ancak bu rivayetin bir kısmı, sahîh olarak Kâ'b hazretlerinden başkasından değişik lâfızlarla rivayet edilmiştir. Buna dair geniş bilgi, "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e "Salât" getirmek bölümünde verilecektir; yüce Allah dilerse... En iyisini Allah bilir.

Getirilmesi vacib olan salât: "Allâhümme salîi ale'n-nebiyyi" sözüdür. İnsan dilerse:

"Sallallâhu alâ muhammedin"

der. İsterse:

"Sallallâhu alâ resûlihi" veya Sallallâhu ale'n-nebiyyi der. Bizde şu görüşler vardır: Birincisi,

"AHâhümme salli alâ muhammedin" sözünden başkası caiz olmaz. İkincisi,

"Ve sallallâhu alâ ahmede"

söylemek caiz olur.

Üçüncüsü,

"Saliaîlâhu aley" de söylenebilir. En doğrusunu Allah bilir.

Birinci oturuşta (teşehhüdde), Peygamber Sallallâhu Aleyhi ve Sellem'e Salât getirmek ittifakla vacib değildir, (Hanefî mezhebinde mekruhtur ve okunursa, kıyam tehir edildiğinden sehiv secdesi gerekir. Hanefî mezhebinde, bilindiği gibi teşehhüd lâfızları da başka rivayete binaen değişiktir). Şafi'î mezhebinde, birinci oturuşta teşehhüdden sonra Peygambere Salât getirmek, müstahab olup olmayacağı üzerinde iki görüş vardır. Sahîh olan birinci görüşe göre, Peygambere Salât getirmek müstahab olur; fakat âl'ine müstahab olmaz. İkinci görüşe göre, Peygamberin âl'ine de Salât getirmek müstahab olur. Bize göre birinci teşehhüdde dua okumak müstahab olmaz; mekruh olur, alimlerimiz demiştir. Çünkü birinci oturuşta hafiflik esastır; ikinci oturuş böyle değildir, uzatılması gereklidir. En doğrusunu Allah bilir.

Son Teşehhüd'den Sonra Dua Okumak

Bil ki, son teşehhüd'den sonra dua okumak, ihtilafsız olarak meşrû'dur.

156- Abdullah ibni Mes'ûd'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallâhu Aleyhi ve Sellem, ona teşehhüdü öğrettikten sonra, sonunda şöyle buyurdu: "Sonra istenen dua yapılır." Buharî'nin başka bir rivayetinde: "Dilerse dua yapar.''' şeklindedir. Müslim'in de bir rivayetinde: "Sonra, dileklerden istediğini seçerek dua yapsın." ifadesi vardır.[10]

Bil ki, bu dua müstahabdır; vacib değildir. İmam oİmayan kimse için, bu duayı uzatmak müstahab olur; Kişi, ahiret ve dünya işlerinden dileyip dua eder. İnsan, rivayet edilen duaları okuyabildiği gibi, dizmiş olduğu sözlerle de dua edebilir; ancak rivayet edilen duaları okumak daha faziletlidir. Rivayet edilen dualar, çeşitli ülkelere göre değişiktir. Biz burada en faziletli olanı gösteriyoruz ki, o da Buharî ve Müslim'de rivayet edilen şu hadîs bunlardan biridir:

157- Ebû Hüreyre'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallâhu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz, son teşehhüdü tamamladığı zaman, dört şeyden Allah'a sığınsın: Cehennem azabından, kabir azabından, hayâtın ve ölümün fitnesinden, kör deccal'm şerrinden..." Bunu Müslim, çok değişik rivayet yollan ile tesbit etmiştir. Bunlardan bir rivayet de şöyle:

"Sizden biriniz teşehhüd yaptığı zaman, Allah'a sığınarak şöyle desin:

"Allâhümme innî eûzü bike min azâbi cehenneme ve min azâbi'î-kabri ve mine'i-mahyâ ve'l-memâti ve min şerri fitneti'l-mesîhi'd-deccâli."

(Allah'ım! Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden, kör Deccal'in fitnesinin şerrinden Sana sığınırım."[11]

158- Hazreti Aişe'den (Radıyall'ahu Anha) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallâhu Aleyhi

ve Sellerrı getirmiş olduğu "Salât" da şöyle dua ederdi:

"Allâhümme innî eûzü bike miti azâbi'l-kabri ve eûzü bike min fitneti'l-mesfhi'd-deccâli ve eûzü bike min Ifitneti'l-mahyâ ve'1-memâti. Ailâhüm-me innî eûzü bike mine'1-me' seitıi ve'1-mağremi"

(Allah'ım! Kabir azabından ben Sana sığınırım, kör Deccal'in fitnesinden Sana sığınırım, hayatın ve Ölümün fitnesinden Sana sığınırım. Allah'im! Günahdan ve borçtan ben Sana sığınırım. "[12]

159-Hazreti Âli'den (Radıyallahu ânh) rivayet edildiğine göre Resû-Iüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem namaz kıldığı zaman, teşehhüd ile selâm arasında son olarak şunu söylerdi:

"Allâhümmeğfir îîmâ kaddemtü ve mâ ahhartü ve mâ esrertü ve mâ a'lentü ve mâ esrertü \ve mâ ente a'lemu bihi mirim. Ente'l-mukaddimu ve ente'l-muahhiru lâ\ilâhe illâ ente."

(Allah'ım! İşlediğini ve işleyeceğim,; gizli ve aşikâre yaptığım, aşırı gittiğim ve benden daha iyi bildiğin kusurlarımı bağışla. İleri götürüp yükselten ve geri bırakıp hor1 yapansın. Senilen başka hiç bir ilâh yoktur)[13]

160- Abdullah b. Ami; b. El As yoluyla Ebû Bekir Es-Sıcldîk'dan (Radıyallahu Anhüm) Resûliîllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şöyle dediğini rivayet ettik: Bana bir iiua öğret ki, ben namazımda onunla dua edeyim. Peygamber, şöyle söyle dedi:

"Allahümme inni zalemtü nefsî zulmen kesîren ve lâ yağfiru 'z-zünûbe illâ ente. Fağfir lîmağfireten rrıin mdikej verhamniinneke ente'l-ğafûru'r-rahîm."

(Allah'ım! Ben, nefsime çok büyük zulüm yaptım. Senden başkası da günahları bağışlayamaz. Katından bana mağfiret buyur ve bana merhamet et. Muhakkak ki Sen çok bağışlayansın çok merhamet edensin."[14]

Buharî, Beyhakî ve bunlardan başk;a imamlar, namazın sonunda bu hadîs ile dua yapılması hükmüne vardılar ki, bu güzel bir istidlaldir. Çünkü Hazreti Ebu Bekir'in (Radıyallahu Anh): "Namazımda yapacağım dua" sözü, namazın tümüne şamil olur ve naımazda duanın yeri de bu teşeh-hüdden sonradır.

161- Ebû Salih Zekvan'dan, o da bir sahabîden rivayet ettiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir adama sordu:

"Namazda nasıl söylersin (dua edersin)?" Adam cevab verdi: - Teşehhüd ederim ve şöyle derim:

"Allâhümme innî es'elüke'l-cennete ve eûzü bike minennâri.

O kadar var ki, ben senin fısıldaman gibi ve Muaz'm fısıldaması gibi güzel yapamıyorum. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Cennet ile cehennem arasında fısıltı yap (Cenneti iste ve Cehennemden Allah'a sığın)" En doğrusunu Allah bilir.[15]

Her yerde yapılması müstahab olan dua şudur:

' 'Allah ümme innî es 'elüke '-afve ve '1-âfiyete. Allah ümme innî es 'elüke'l-hüdâ ve't-tükâ ve'l-afâfe velğına

(Allah'ım, Senden afv ve afiyet isterim. Allah'ım, Senden hidayet, takva, kanaat ve nefis zenginliği isterim.) En doğrusunu Allah bilir.

Namazdan Çıkmak İçin Selam Vermek

Bil ki, namazdan çıkmak için selâm vermek, namazın rükünlerinden bir rüküdür ve namazın farzlarından bir farzdır; selâmsız namaz sahîh olmaz. Bu hüküm, Şafi'î'nin, İmam Malik'in, İmam Ahmed'in, ilk ve son devir alimler çoğunluğunun mezhebidir. (Hanefî mezhebinde ise selâm, namazdan bir rükün değil, vacibdir.) Sahîh ve meşhur hadîsler bunu, böylece açıklıyor. Bil ki, selâmda en mükemmel olan sağa şöyle demektir:

"Esselâmu Aleyküm veRahmetullahi", sol tarafa da: "Esselâmu Aley-küm ve Rahmetullahi".

Bu şekildeki selâm sözüne,

"Ve berekâtühû"

kelimesini ilâve etmek müstahab olmaz; çünkü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den meşhur olarak rivayet edilene aykırı düşer. Her ne kadar Ebû Davud'un rivayetinde bu ilâve varsa ve bunu alimlerimizden de çoğu söylemişlerse de hadîs şazdır, bizim başta söylediğimiz meşhurdur. En doğrusunu Allah bilir.

Namaz kılan kimse, ister imam olsun, ister imama uyan olsun, ister yalnız başına bulunsun, ister az cemaate imam olsun, ister farz namaz kılsın, ister nafile namaz kılsın, bütün bunlarda yukarda anlattığımız gibi, sağa ve sola başını çevirerek iki selâm verir. Ancak vacib olan bir selâmdır, ikinci selâm sünnettir. Eğer bu ikinci selâmı terk ederse, ona zarar vermez. Sonra selâm lâfzından vacib olan "Esselâmu Aleyküm" demektir. Eğer: "Selâmun Aleyküm" demiş olursa sahîh olan görüşe göre kifayet etmez. Eğer: "Aleykümüsselâm" derse sahîh olan görüşe göre caizdir.

Eğer: "Esselâmu Aleyke", yahud: "Selâmî Aleyke", yahud: "Selâmı Aleyküm", yahud: "SelâmuIlahi Aleyküm", yahud tenvinsiz: "Selâ-mu Aleyküm", yahud: "Esselâmu aleyhim" söylerse, ihtilafsız bunlarla namaz caiz olmaz. Eğer bilerek ve kasden bunu yaparsa namazı ihtilafsız batıl olur; yalnız: "Esselâmu Aleyhim" sözü ile namazı batıl olmaz; çünkü bu bir duadır. Fakat yanılarak bunlardan birini söylerse, namaz batıl olmaz; ancak yeniden doğru selâm vermesi gerekir.

Eğer imam yalnız bir selâm verse de, imama uyan iki selâm yapmış olsa, alimlerimizden Kadı Ebû Taybe Et-Taberî ve bundan başkası demişlerdir ki, imam selâm verdikten sonra, ona uyanlar serbestirler. İsterlerse hemen selâm verirler ve isterlerse, dua için oturmayı istedikleri kadar uzatabilirler. Daha doğrusunu Allah bilir.

İnsan Namazda İken, Kendisi İle Konuşan Kimseye Söylenecek Zikirler

162- Sehl b.Sa'd Es-Sâ'idî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine. göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kime ki, başkasını uyarma zorunluğu, namazı içinde hasıl olursa, şöyle desin: SÜBHÂNELLAH (Allah noksanlıklardan münezzehtir)

Sahîh bir rivayet de şöyle: "Uyarma zorunluğu size geldiği zaman, erkekler teşbih yapsın (Sübhânellah, desin), kadınlarda el çarpsın."

Bir rivayette de: "Tesbîh erkekler için, el çarpmak kadınlar içindir." şeklindedir. (Yanilan bir imamı uyarmak veya önemli bir hal dolayısı ile namaz dışında bulunan bir kimseyi ikaz etmek için, namaz kılmakta olan erkek "Sübhânellah" der, kadın ise, bir elinin içi ile diğer elinin dışına vurarak ses çıkarır ki, buna "Tasfîk" denilir.[16]

Namazdan Sonraki Dualar Ve Zikirler

Namazdan sonra zikir (tesbîh) yapmanın müstahab olduğunda alimler birlik olmuşlardır. Bu hususta çeşitli ve çok sahîh hadîsler vardır. Biz bunlardan en önemli olanları anlatacağız:

163- Ebû Ümame'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Saallallahu Aleyhi ve Sellem'e soruldu: Hangi dua daha çabuk kabul olunur? Şöyle buyurdular:

"Gecenin son vaktinde ve farz namazların arkasında (yapılan dualar)..."[17]

164- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in namazının son bulduğunu Tekbîr ile (teşbih ve zikir yapmasıyla) anlardım" Yine Buharî ve Müslim'in Sahihlerinde İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) bir rivayet de

şöyle:

"İnsanlar, farz namazdan ayrıldıkları zaman zikirle sesi yükseltmek, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in devrinde idi." Yine İbni Abbas (radıyallahu Anhüma) demiştir: "Ben, bu zikri işittiğim zaman, namazı tamamladıklarını bilirdim."[18]

165- Sevban'dan (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem namazını tamamladığı zaman üç defa istiğfar ederek "Estağfirullah" (Allah'tan mağfiret dilerim) diyerek" şöyle buyururdu:

"Allâhümme ente's-seiâmu ve minke's-selâm, tebârekte yâ ze'I-celâli ve'I-ikrâm."

(Allah'ım, Sen afattan selâmet üz resin ve selâmet de Sendendir. Ey Celâl ve ikram sahibi, Sen noksanlıklardan münezzehsin).

Bu hadîsin ravilerinden olan Evza'î'ye denildi ki, istiğfar nasıl olur? Cevab olarak, şöyle söylersin, dedi:

"Estağfirullâhe, estağfirullâhe" (Allah'dan mağfiret dilerim, Allah'dan mağfiret dilerim)[19]

166- Muğîre ibni Şu'be'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, namazı bitirip selâm verdiği zaman şöyle derdi:

La ilahe illâllâhu vahdehû, lâ şerike lehu. Lehu'l-müîkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir. Aîlâhümme la mâni'a Uma a 'teyte ve lâ mu'tıye limâ mene'te ve lâ yenfa'u zelceddi minke'l-ceddü." zelceddi minke'l-ceddü."

(Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur, yalnız O vardır, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O her şeye kadirdir. Allah'ım! Senin verdiğini engelleyen yoktur ve vermediğim de verecek kimse yoktur. Güçlüye hiç bir şey fayda vermez; güç ancak sendedir. "[20]

167- Abdullah ibni Zübeyr'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Peygamber efendimiz selâm verince her namaz arkasında şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehû lâ şerike lehu. Lehu'l-mülkü ve îehu'î-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ biîlâh. Lâ ilahe illâllâhu ve lâ na 'büdu illâ iyyâhu lehunni'metü ve'l-fadlü ve îehussenâu'İ-hasenü lâ ilahe illâllâhu muhlisine lehu'd-dîne ve lev kerihe'î-kâfirûn. (Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur; yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O her şeye kadirdir. İbâdetlere güç yetirmek, günahlardan korunmak ancak Allah'ın kuvveti iledir. Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur ve ancak O'na ibadet ederiz. Nî-met ve ihsan O'nundur. Güzel övgü O'na mahsustur. Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur; kâfirler hoşlanmasa dahi, biz ibâdeti Allah'a has kılarız (ve bu tevhid sözünü söyleriz.)" İbni Zübeyr demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, her namazın arkasında bunları söyler, tesbîh (tehlîl) yapardı.[21]

168- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Muhacirlerin fukarası, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip dediler ki: Mal varlığı olan zenginler, yüksek dereceleri ve cennetin tükenmez nî-metlerini alıp götürdüler (biz fakirlerin hali ne olacak?) onlar, bizim gibi namaz kılıyorlar, oruç tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar. Üstelik onların maldan ötürü faziletleri var: Malları ile hac yapıyorlar, ömre yapıyorlar, cihad yapıyorlar, sadaka veriyorlar... Peygamber efendimiz (onlara) buyurdu:

"Size bir şey öğreteyim mi ki, onunla sizi geçenlere ulaşasımz, onunla sizden sonrakileri gecesiniz

ve sizden daha faziletli bir kimse olmasın; ancak sizin gibi yapan müstesna?" Ashab dediler ki, evet (bize öğret) ya Resûlellah! Peygamber efendimiz buyurdu: "Her namazın arkasında otuz üç defa tesbîh yaparsınız (Sübhânellah, dersiniz), tahmîd edersiniz (Elham-dü lillah, dersiniz), tekbîr getirirsiniz (Allahu Ekber, dersiniz)."

Bu zikrin keyfiyetinden, Ebû Hüreyre'den rivayet eden Ebû Salih'e sorulduğu zaman dedi ki: şöyle söylenerek tesbîh yapılır:

"Sübhânellâh",

"Elhamdülillah",

"Allâhu ekber..."

tâ bunlardan her biri otuzüç defa oluncaya kadar...[22]

169- Kâ'b ibni Ücre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz buyurdu:

"Arka arkaya söylenecek kelimeler vardır ki, farz namazların sonunda bunları söyleyen yahud bunları yapan mahrum kalmaz. Bunlarda otuzüç tesbîh (sübhânellah), otuzüç tahmîd (Elhamdü lillâh) ve otuzdört tekbîr (Allâhu Ekber) dir."[23]

170- Ebû Hüreyre (radıyallahu Anh) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiğine göre, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Her namazın arkasında kim otuz üç defa Allah'ı tesbîh eder (Sübhânellah, der), otuzüç defa Allah'a hamd eder (Elhamdü lillâh, der), otuzüç defa Allah'ı tekbîr eder (Allâhu Ekber, der) ve

"Lâ İlahe îîaîlâhu Vahdehü Lâ Şerîke lehu, Lehuîmülkü ve Lehulham-dü ve Hüve Alâ Külli Şey'in Kadîr"

sözü ile yüzü tamamlarsa, günahları deniz köpüğü kadar dahi olsa, onlar bağışlanır. "[24]

171- Sa'd b. Ebî Vakkas (Radıyallahu Anh) dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seliem namaz arkasında şu sözlerle Allah'a sığınırdı:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'l-cübni ve eûzü bike en uredde ilâ erzeü'İ-umuri ve eûzü bike min fitneti'd-dünyâ ve eûzü bike min azâbi'l-kabri"

(Allah'ım! Korkaklıktan Sana sığınırını, erzeli ömre (kocalma haline) düşürülmemden Sana sığınırım, dünyanın fitnesinden Sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım."[25]

172- Abdullah ibni Ömer'den, o da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"İki haslet yahud iki huy vardır ki, bunlara devam eden müslüman bir kul cennete girer. Bu iki şey

kolaydır; fakat bunları yapan azdır: Her namazın arkasında Allah Tealâ'yi on defa tesbîh eder, on defa hamd eder, on defa tekbîr getirir ki, (bir vakit namazda otuz tesbîh ve beş vakit namaz itibariyle) bunların tümü dil ile yüz ellidir. Sevab tartısında ise (bir haseneye on sevab itibariyle), bin beşyüzdür. Ayrıca yatağına girdiği zaman otuz dört tekbir yapar (Allahu Ekber, der), otuz üç defa hamd eder (elhamdü lillâh, der), otuz üç defa tesbîh yapar (sübhânellah, der). Bunlar da dilde yüzdür; fakat tartıda (bire on sevab hesabı ile) bindir."

Ravi der ki, ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in parmaklan ile bu teşbihleri saydığım gördüm. Ashab sordular:

- Ya Resûlallah! Bunlar nasıl olur kolaydır da, bunları yapan azdır? Buyurdular : "Sizden birine uykusu vaktinde şeytan gelir de bunları söylemeden önce onu uyutur. Bir de ona namazında gelir de, bunları söylemeden önce ona bir işi hatırlatır (ve o iş için bunları terk eder)."[26]

173- Ukbe ibni Âmir'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, "Her namazın arkasında Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs) sûrelerini okumamı Resûlüllah sallallahu Aleyhi ve Seliem bana emretti."

Ebû Davud'un diğer bir rivayetinde de, "Muavvizat" sûrelereni okumamı bana emretti, şeklindedir ki, bundan "Kul Hüvellâhu Ahad, Kul Eûzü birabbilfelak ve Kul E'ûzü birabbinnâs" sûrelerinin kasdedildiği anlaşılmaktadır. [27]

174- Mu'az'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallaîlahu Aleyhi ve Seliem Muaz'ın elinden tutarak buyurdu: "Ey Mu'az, vallahi seni seviyorum. Ey Mu'az, sana tavsiye ediyorum ki, her namazın arkasında şunu söylemeyi asla terk etmeyesin:

"Allâhümme e'innî alâ zikrike ve şukrike ve hüsni ibâdetike"

(Allah'ım! Seni anmaya, Sana şükretmeye ve Sana güzel ibâdet etmeye bana yardım et).[28]

175- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, "Resûlüllah sallallahu Aleyhi ve Sellem, namazım tamamladığı zaman, sağ eliyle yüzünü meshederdi (sıvardı) sonra buyururdu:

"Eşhedü en lâ ilahe illâllahu errahmânü errahîmu. Allâhümme ezhib anni'î-hemme ve'l-hazene"

(Rahman ve Rahim olan Allah "dan başka hiç bir ilâh olmadığına şahid-lik ederim. Allah'ım! Benden üzüntü ve kederi gider.)"[29]

176- Ebû Ümâme'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kıldığı farz ve nafile namazları arkasında ona her yaklaştığım zaman şöyle dediğini işitmişimdir:

"Allâhümmeğfir lîzünûbî ve hatâyâyne küllehâ. Allâhümme en'işnî vecburnî vehdinîlisâlihi'l-a'mâli ve'I-ahlâki innehû lâ yehdı Hsâlihihâ ve lâ yesrifu seyyiehâ illâ ente."

(Allah'ım! Günahlarımı ve kusurlarımı, hepsini bağışla. Allah'ım! Beni yükselt ve halimi düzelt ve beni iyi işlere, iyi ahlâka ilet. Çünkü Senden başkası iyi işlere iletemez ve kötü işlerden alıkoyamaz."[30]

177- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem namazını bitirince, bilemiyorum, selâm vermeden önce yahud selâm verdikten sonra, şöyle derdi:

"Sübhâne rabbike rabbi'l-ızzeti amma yesıfûn ve selâmün ale'l-murselîn ve'1-hamdü Iillâhi rabbi'l-âlemin"

(Aziz olan senin Rabbm, müşriklerin yaptıkları (kötü) vasıflardan münezzehtir, peygamberlere selâm olsun, alemlerin Rabbine hamd olsun...)"[31]

178- Enes'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu Aleyhi ve Sellem namazdan ayrılınca şöyle söylerdi:

"Alîahümmec'al hayre umarî âhirahu ve hayre amelîhavâtimehu vec'al hayre eyyamı yevme elkâke."

(Allah'ım, ömrümün sonunu, ömrümün hayırlısı yap; işlerimin sonunu, işimin hayırlısı yap; günlerimizin en hayırlısını da, Sana kavuştuğum gün yap "[32]

179- Ebû Bekre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Namazın arkasında, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söylerdi:

"Allâhümme innî eüzü bike mine'l-küfri ve'1-fakri ve azâbi'l-kabri" (Allah'ım! Küfürden, fakirlikten ve kabir azabından Sana sığınırım."[33]

180- Zayıf bir isnadla Fedale b. Ubeydullah'dan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu aleyhi ye Sellem şöyle buyurdu: .

"Sizden biriniz namaz kılınca (sonunda), Allah'a hamd ve övgü getirsin. Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e "Salât" getirsin. Sonra dilediği şeyi istesin (dua yapsın)."[34]

Sabah Namazından Sonra Allah'ı Teâlâyı Zikretmek

Bil ki, gündüz yapılan zikir vakitlerinin en şereflisi, sabah namazından sonra yapılan zikirdir.

181- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim sabah namazını cemaatla kıldıktan sonra oturur da, güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreder sonra (kerahet vakti çıktıktan sonra) iki rekât namaz kılarsa, tam bir hac ve ömre sevabı gibi olur, tam, tam..."[35]

182- Ebû Zer'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim, sabah namazının sonunda dünya kelâmı yapmadan, iki ayağını bükerek şunları on kez söylerse

"Lâ ilahe illallâhu vahdehû lâ şerîke lehu, lehu'l-mülkü ve Jehu'J-hamdü yuhyî ve yümîtü ve hüve alâ külli şey'in kadîr"

(Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir ve eşi yoktur. Mülk O'nundur ve ha m d O'nundur. Diriltir ve öldürür ve O her şeye muktedirdir.) ona

on sevab yazılır, ondan on günah silinir, son derece yükseltilir ve o günü her nahoş şeyden güvencede olur, şeytandan korunur, Allah'a ortak koşmak günahından başka hiç bir günahın da ona kavuşması uygun düşmez. (Çünkü Allah', şirkten başka günahları dilediğinde bağışlar. Şirk ise, tevbe ve istiğfar ile bağışlanır)."[36]

183- Ashabdan Müslim b.El-Haris Et-Temîmî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellem ona fısıldayarak şöyle dedi:

"Akşam namazını bitirdiğin zaman yedi kez:

"Allâhümme ecirnî minennâr"

(Allah'ım, beni ateşten koru) söyle. Zira sen bunu söyleyip de o gecende ölürsen, ateşten kurtuluş sana vacib olur. Sabah namazını kıldığın zaman yine aynı şeyi söyle. Zira sen, o gündüzünde ölürsen, ateşten kurtuluş sana vacib olur."[37]

184- Ümmü Seleme (radıyallahu Anha) validemizden rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sabah namazını kılınca şöyle derdi:

"Allâhümme es'elüke ilmen nâfi'an ve amelen mütekabbelen ve nzkan tayyiben"

(Allah'ım! Senden faydalı ilim, makbul amel ve helâl nzık isterim).[38]

185- Suheyb'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki; Resûlüllah sallahu Aleyhi ve Sellem, sabah namazından sonra bir şey söyleyerek dudaklarını kıpırdatırdı. Ben sordum: Ya Resûlallah, bu söylemekte olduğun nedir? cevab olarak

"Allâhümme bike uhâvilü ve bike usâviîü ve bike ukâtilü." (Allah'ım! İşlerimin düzelmesini senden isterim, Seninle korunurum ve Senin kudretinle cihad yaparım).[39] "Bu belirttiğim manada

hadîsler çoktur. Bundan sonra gelecek olan bölümde, gündüzün ilk vaktinde söylenecek zikirler, gözlerin aydın olacağı dualardır, lnşaallah Tealâ...

Muhammed Beğavi'nin "Şerhu's-Sünne" adlı eserinden rivayet ettiğimize göre, Alkame İbni Kays demiştir ki: Sabah namazından sonra alimin uyumasından dolayı arz, Allah'a şikâyette bulunur, diye bize nakledilmiştir.

---

[1] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[2] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[3] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[4] Beyhakî.

[5] Muvatta'. Sünen-i Beyhakî. Sahih isnadla.

[6] Muvatta'. Sünen-i Beyhakî. İmam-ı Şafii. Hâkim, Sahih isnadla.

[7] Muvatta'. Sünen-i Beyhakî. Sahih bir İsnadla.

[8] Ebû Dâvud. Tirmizî. Beyhakî.

Tirmizî demiştir ki, bu hasen bîr hadîstir. Hakim de, sahîhdir, demiştir. Bir sahabî, "Şu sünnettendir" dediği zaman, "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu" manasında olur. Rütbe bakımından farkları varsa da, her ikisi de sünnettir. Birincisine "Mevkuf", diğerine de "Merfû" denilir.) Muhtar olan sahîh mezheb budur. Fıkıh alimlerinden, hadîs, usûl ve kelâm alimlerinden ibaret çoğunluk bu görüş üzerindedir. Aşikâre okunarak teşehhüd yapılması mekruhtur; namaz batıl olmaz ve sehiv (yanılma) secdesi de gerekmez.

[9] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[10] Buhârî. Müslim

[11] Buhârî. Müslim. Ebü Dâvud. Nesâî.

[12] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[13] Müslim. Tirmizî.

[14] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[15] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce.

[16] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud. Nesâî.

[17] Tirmizî. Hadis Hasen'dir. Nesâî.

[18] Buhârî. Müslim.

[19] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[20] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[21] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[22] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud.

[23] Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[24] Müslim.

[25] Buharî. Tirmizî. Nesâî.

[26] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.(Bu hadîsin isnadı sahihtir.)

[27] Ebü Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Ahmed b. Hanbel. İbn-i Hibbân. îbn-i Sünnî.

[28] Ebû Dâvud. Nesâî. Hâkim. Ahmed b. Hanbel.

[29] İbn-i Sünnî.

[30] İbn-i Sünnî.

[31] İbn-i Sünnî.

[32] İbn-i Sünnî.

[33] İbn-i Sünnî.

[34] İbn-i Sünnî. Ahmedb. Hanbel. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[35] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu.hasen bir hadistir.)

[36] Tirmizî.

[37] Ebû Dâvud. Nesâî. İbn-i Hibbân.

[38] Ahmed b. Hanbel. İbn-i Mâce. Ibn-i Sünnî. Nesâî.

[39] İbn-i Sünnî.

7- AKŞAM VE SABAH OKUNACAK DUALAR VE ZİKİRLER 1

Seyyidül İstiğfar Duası 2

Sabah Ve Akşam Okunacak Zikirler Ve Dualar. 2

Gecelerken Okunacak Dualar. 3

Böcek Ve Haşerat Sokmasına Karşı Okunacak Duâ. 4

Sabahleyin, Geceleyin Ve Yatarken Okunacak Dualar. 4

Zararlı Şeylerden Korunmak İçin Okunacak Duâ. 5

Akşamleyin Okunacak Duâ. 5

Sabahları Ve Akşamları Okunacak Diğer Dualar. 5

Yatarken Okunacak Diğer Bir Duâ. 6

Sabahleyin Ve Akşamleyin Okunacak Duâ Ve Zikirler. 6

Üzüntü, Keder Ve Borçtan Kurtulmak İçin Okunacak Duâ. 8

Sabahleyin Okunacak Diğer Dualar. 8

Sabah Ve Akşam Okunacak Haşr Sûresi'nin Fazileti 9

Düşmanla Karşılaşmada Okunacak Duâ. 9

Sabah Ve Akşam Okunacak Diğer Bir Duâ. 9

Peygamberimizin Hz. Fatıma'ya Sabahları Okumasını Öğrettiği Duâ. 9

Musibetlerden Korunmak İçin Sabahları Okunacak Dua. 10

Sabahleyin Okunacak Başka Bir Duâ. 10

Sabah Ve Akşam Okunacak Diğer Dualar. 10

Dünya Ve Âhiret Üzüntülerini Gidermek İçin Okunacak Duâ. 11

Belâ Ve Tehlikelerden Korunmak İçin Okunacak Dualar. 11

Cuma Sabahında Okunacak Dualar Ve Zikirler. 12

Güneş Doğunca Okunacak Dualar. 13

Güneş Yükselince Okunacak Duâ. 13

Güneşin Zevalinden İkindiye Kadar Okunacak Duâ. 14

İkindiden Sonra Güneşin Batışına Kadar Okunacak Dua. 14

Akşam Ezanı İşitilince Okunacak Duâ. 15

Akşam Namazından Sonra Okunacak Dualar. 15

Vitir Namazında Okunacak Sureler Ve Ondan Sonra Okunacak Dualar. 15

Yatağa Yatıp Uyanmak İstendiği Zaman Okunacak Dua. 16

Belâ Ve Âfetlerden Korunmak İçin Okunacak Duâ. 17

Yatarken Şeytanın Şerrinden Korunmak İçin Okunacak Dua. 18

Allah'ı Zikretmeksizin Uyumanın Keraheti 22

Geceleyin Uykudan Uyanıpta Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar. 22

Yatağında Rahatsızlanıpta Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar. 24

Uykusunda Korkan Kimsenin Okuyacağı Dualar. 24

Rüyasında Sevdiği Veya Hoşlanmadığı Bir Şey Görenin Okuyacağı Dualar. 25

Kendisine Rüya Anlatılan Kimsenin Okuyacağı Dualar. 26

Her Gecenin İkinci Yarısında Dua Ve İstiğfar Etmenin Fazileti 26

Duanın Kabul Vaktine Rasgelmek Ümidi İle Bütün Gece Boyunca Dua Etmek. 26

Allâhu Teâlâ'nın Güzel İsimleri Ve Faziletleri 26

7- AKŞAM VE SABAH OKUNACAK DUALAR VE ZİKİRLER

Bil ki, bu bölüm, gerçekten çok geniştir. Bu kitabda da bundan daha geniş bir bölüm yoktur. Ben, bu zikirlerin özetlerinden bir kısmını burada bildireceğim. Kim bunların hepsini yapmaya muvaffak kılınır sa, bu onun için Allah'dan bir nimet ve fazilettir; ona müjdeler olsun... Bunların hepsini başaramayan kimse de, özetlerden dilediği ile yetinsin, bir zikir dahi olsa onu yapsın.

Bu bölüme esas teşkil eden, Kur'anı Kerîmden, yüce Allah'ın şu âyetidir:

"Güneş doğmadan önce ve güneş batmadan önce, Rabbına hamd ederek tesbîh et."[1] Yine Allah Tealâ buyurdu:

"Akşama doğru ve sabahleyin Rabbına hamdederk teşbih et"[2]

Yine buyurdu:

"Sabahleyin ve akşama doğru, nefsinde yalvararak ve sözü yükseltme-yip alçaltarak Rabbım zikret."[3]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Allah rızâsını dileyerek sabah-akşam Rab'lerine duâ edenleri kovma."[4]

Yine Allah Tealâ buyuruyor:

"(O nur) o camilerde yakılır ki, onların yüce tanınmasını ve içlerinde kendi isminin anılmasını Allah emretmiştir. Bunlarda sabah ve akşam, Allah'ı teşbih ederler. Nice kişiler vardır ki, ne bir ticaret, ne de bir alışveriş, Allah'ı zikretmekten onları alıkomaz."[5]

Allah Tealâ yine buyurdu:

"Gerçekten biz onun (Davud Aleyhisselâm'ın) emrine dağlan bağlı kıldık da, akşama doğru ve kuşluk vaktinde onunla beraber teşbih ederlerdi."[6]

Seyyidül İstiğfar Duası

186- Şeddad ibni Evs'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "İstiğfarın seyyidi (Allah'dan, bağışlanmayı dilemenin en iyisi) şu:

"Allâhümme ente rabbî, lâ ilahe illâ ente, halaktenî ve ene abdüke ve ene alâ abdike va'dike

mestata'tü. Ebû'u leke bini'metike aleyye, ve ebû'u bizenbî fağfir lî feinnehû lâ yeğfiruzzünûbe illâ ente euzü bike min şerri mâ sana'te"

(Allah'ım, Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilâh yoktur. Beni yarattın ve ben Senin kulunum. Gücüm yeterince, Senin emrine ve va'dın üzereyim. Senin bana olan nimetini ikrar ve itiraf ediyorum. Günahımı da itiraf ediyorum, beni bağışla; çünkü Senden başkası günahları bağışlayamaz. Yaptığım şeylerin kötülüğünden Sana sığınırım. Bir kul, gecelediği zaman bunu söyler de Ölürse, cennete girer, (yahud cennet ehlinden olur). Sabahladığı zaman bunu söyler de o gününde ölürse, (yine cennete girer).[7]

Sabah Ve Akşam Okunacak Zikirler Ve Dualar

187- Ebû Hüreyre'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurdu:

"Kim kî, sabahladığı ve gecelediği zaman yüz defa şu tesbîhi yaparsa, kıyamet gününde bu yaptığından daha faziletlisi ile hiç kimse gelemez; ancak onun gibi söyleyen yahud buna ziyade yapan bir kimse gelebilir.

"Sübhânellâhi ve bihamdihî"

(Allah'a hamd eder olduğum halde O'nu noksanlıklardan tenzih ederim" Ebu Davud'un rivayetinde:

"Sübhânellâhi'l-azîmi ve bihamdihî"

(Yüce Allah'a hamd ederek onu noksanlıklardan tenzih ederim) şeklindedir.[8]

188- Sahih isnadlarla Abdullah ibni Hubeyb'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize namaz kıldırsın isteği üzere yağmurlu ve çok karanlık bir gecede evden çıktık. Nihayet ona kavuştuk. Bana;

- Oku! dedi. Ben bir şey söylemedim. Sonra

- Oku! dedi. Ben, bir şey söylemedim. Sonra;

- Oku! dedi. Ben dedim ki:

- Ey Allah'ın Resulü, ne söyleyim? Peygamber, şöyle söyle, buyurdu:

- Akşamladığın zaman ve sabahladığın zaman üçer kerre Kul Hüvel-lahu Ahad ile Muavvizeteyni (Felâk ve Nâs sûrelerini) oku her kötü şeyi senden engeller."[9]

189- Sahih isnadlarla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem sabahladığı zaman şöyle buyururdu:

"Allâhümme bike asbehnâ ve bike emseynâ ve bike nahyâ ve bike ne-mûtü ve ileyke'n-nüşûrü"

(Allah'ım! Senin varlığın sebebiyle sabahladık. Senin varlığın sebebiyle geceledik. Senin varlığınla yaşarız. Senin varlığınla ölürüz. Öldükten sonra dirilip hesap vermek Sanadır."

Gecelediği zaman da şöyle derdi:

"Allâhümme bike emseynâ ve bike nehyâ ve bike nemûtü ve ileyke'n-nüşûrü"

(Allah'ım! Senin varlığın sebebiyle geceledik. Senin varlığınla yaşarız, Senin varlığın sebebiyle ölürüz. Öldükten sonra dirilip hesap vermek sanadır.)"[10]

190- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu Aleyhi ve Sellem bir yolculukta bulunduğu zaman seher vaktine girince şöyle buyururdu:

"Semme'a sâmi'un bihamdillâhi ve hüsni belâihî ahynâ rabbenâ sâ-hibnâ ve efdıl aîeynâ â'izen billahi mine'n-nâri."

(Allah'a hamdinıizi ve Allah'ın bize olan güzel imtihanını işiten kimse (bunu başkasına) ulaştırsın. Allah'ım! Bize sahib ol. Ateşten Allah'a sığınır olduğumuz halde, üzerimize nimetini ihsan et)"[11]

Gecelerken Okunacak Dualar

191- Abdullah ibni Mes'ud Hazretlerinden (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem gecelediği zaman şöyle derdi:

"Emseyna ve emse'l-mülkü lilîâh. Ve'î-hamdü lillâh. La ilahe ilîâhu vahdehu lâ şerike leh. Lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir. Rabbi es'elüke hayra mâ tîhâzihilleyleti ve hayra mâ ba'de-hâ ve eûzü bike min şerri mâ fî hâzihilleyleti ve şerri mâ ba 'dehâ, rabbi eûzü bike mine'î-keseîi ve'1-harami ve sûil kebiri, eûzü bike min azâbin finnâri ve azâbin fil-kabri."

(Biz Allah'ın (kulu) olarak geceledik, bütün mülk de Allah'ın olarak geceledi. Ha m d Allah'a mahsustur. Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır; O'nun ortağı yoktur.

Mülk O'na mahsustur; hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir. Rabbim! Bu gecede bulunanın hayırlısını, ve bundan sonra olanın da hayırlısını Senden isterim. Bu gecede olanın şerrinden ve bundan sonra olanın şerrinden Sana sığınırım. Rabbim! Tenbellikten, kocalmadan ve bunamaktan Sana sığınırım. Cehennemdeki azabdan ve kabirdeki azabdan Sana sığınırım." Sabahladığı zaman yine bunu söylerdi: "Asbahnâ ve Asba-halmülkü Lillâh." (Yalnız gecelemek manası yerine sabahlamak manasuı-daki kelimeyi kullanırdı.[12]

Böcek Ve Haşerat Sokmasına Karşı Okunacak Duâ

192- Ebû Hüreyre'den (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir adam, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip dedi ki: Dün beni ısıran akrebden ne çektim.... Peygamben ona şöyle buyurdu: "Gecelediğin zaman şunları söyleyeydin, o sana zarar vermezdi:

'Eûzü bikelimâtillâhittâmmâti min şerri mâ halaka" (Allah'ın Kıır'anına sığınırım, yarattığı şeyin kötülüğünden).[13]

İbni Sünnî'nin kitabında rivayet edildiğine göre, orada ravi demiştir ki, Peygamber şöyle buyurdu:

"Eûzü bikelimâtillâhittâmmâti min şerri mâ halaka (Allah'ın Kur'amna sığınırım, yarattığı şeyin kötülüğünden...) Bunu

üç defa söylemiş olsaydı, ona hiç bir şey zarar vermezdi."

Sabahleyin, Geceleyin Ve Yatarken Okunacak Dualar

193- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) Sahîh bir isnadla rivayet edildiğine göre, Ebû Bakir Es Sıddîk (Radıyallahu Anh) dedi ki: Ya Resûlallah!

Sabahladığım ve gecelediğim vakitlerde söyleyeceğim bir takım sözler (teşbihler) bana emret.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu ki, sabahladığın zaman, gecelediğin zaman ve yatağına girdiğin zaman şunları şöyle:

"Aîlâhümme fâtınssemâvâti ve'î-arzı, âlime'l-gaybi ve'ş-şehâdeti, rabbe külli şey'in ve melîkehu. Eşhedü en lâ ilahe illâ ente. Eûzü bike min şerri nefsî ve şerri*ş'-şeytâni ve şirkihi."

(Ey gökleri ve arzı yaratan, gaybi ve hazin bilen, her şeyin Rabbi ve maliki olan yüce Allah'ım! Şahidlik ederim ki, Senden başka ilâh yoktur. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve şirkinden Sana sığınırım"[14]

194- Geçen hadisin benzerini Ebû Malik EI-Eş'arî'nin rivayetinden (radıyallahu Anh) naklettik. Şöyle ki, ashab sordular: Ya Resûlallah! Bize bir duâ öğret ki, onu sabahladığımız zaman, akşamladığımız zaman, yattığımız zaman söyleyelim. Bunun üzerine Peygamber o duayı söyledi. Aynı zamanda ravi, "Ve şirkihi" kelimesinden sonra şu sözü de ilâve etti:

"Ve en nakterife sûen ala enfüsinâ ev necürrehu ala müsîimin." (Nefsimize kötülük kazanmaktan

yahud kötülüğü bir müslümana çekmekten (Ya Rab, Sana sığınırız). .."[15]

Metinde geçen "şirk" kelimesi, şirk ve şerek diye iki şekilde okunur. Birinci şekilde "şirk" olarak okununca, Allah'a ortak koşmaya götüren her şeyden Allah'a sığınma manasını taşır. îkinci şekilde "Şerek" olarak okunursa, şeytanın tuzaklarından Allah'a sığınma manasında olur.

Zararlı Şeylerden Korunmak İçin Okunacak Duâ

195- Osman ibni Affan'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Her günün sabahında ve her gecenin akşamında, üç kez şunları söyleyen bir kula hiç bir şey zarar vermez:

"Bismillâhillezîlâ yedurru ma'a ismihîşey'un ÎVl-arzı velâ fissemâi (ve hüve's-semî'ul'alîm."

(İsmini anmakla, ne yerde ve ne de gökte hiç bir şey zarar vermeyen . Allah'ın adı ile korunurum. O, her şeyi işitir, her şeyi bilir)[16]

Akşamleyin Okunacak Duâ

196- Sevban'dan (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: '(Kim akşamladığı zaman şu sözleri söylerse, Allah' Teaîâ'nın onu razı kılması, Allah üzerine bir hak olur:

"Razîtü billahi rabben ve bi'1-isîâmi dînen ve bi muhammedin (Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem) nebiyyen."

(Rabb olarak Allah'a, din olarak İslama ve Peygamber olarak Mu-hamraed'e (SaUallahu Aleyhi ve Sellem) razı oldum)"[17]

Sabahları Ve Akşamları Okunacak Diğer Dualar

197- Enes'den (Radıyallahu Anh) sağlam bir isnadla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim ki, sabahladığı zaman yahud akşamladığı zaman:

"AlIâhümme innî ashabtü üşhidüke ve üşhidü hameîete arşike ve meî'a-tikete ve cemi'a haîkıke enneke ente lâ ilahe illâ ente ve enne muhammeden abdüke ve resûlüke."

(Allah'ım! Seni şah id tutar olduğum halde, Arş'mı taşıyanları, meleklerini ve bütün mahlûkâtını da şahid tutar olduğum halde sabahladım ki, Sen Allah'sın; Senden başka ilâh yoktur. Mu ham m e d de Senin kulundur ve Resulündür) derse, Allah onun dörtte birini ateşten âzâd eder. Bunları iki defa söyleyenin Allah yarısını ateşten âzâd eder. Bunları üç defa söyleyenin, Allah Tealâ dörtte üçünü âzad eder. Eğer bunları dört defa söylerse, Allah Tealâ onun (tümünü) ateşten âzâd eder."[18]

198- Sahabî Abdullah ibni Gannâm'dan sağlam bir isnadla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim sabahladığı zaman şu sözleri söylerse, o günün şükrünü yapmış olur, akşamladığı zaman söylerse, o gecenin şükrünü yapmış olur:

"AlIâhümme mâ şsbaha bî min ni'metin feminke vahdeke, lâ şerike leke. Leke'l-hamdü ve leke'ş-şükrü."

(Allah'ım! Bende bulunan her nimet yalnız Sendendir, Senin ortağın yoktur. Yalnız Sanadır hamd, yalnız Sanadır şükür...)"[19]

199- îbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) sahih isnadlarla rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, akşam ve sabah şu duaları bırakmazdı:

"AİIâhümme innî es'elüke'i-fiddünyâ ve fi'1-âhirati. AİIâhümme innî ve es'elüke'l-afve'l-âfiyete fî dîni ve dünyâye ve ehlî ve mâlî. Alîâhüm-me'stür avrâtî ve âmin rev'âti. Alîâhümme'hfaznî min beyni yedcyye ve min halfî ve an yemîni ve an şimalî ve min fevkî. Ve eûzü biazametike en uğtâle min tahtî."

(Allah'ım! Ben, dünya ve ahirette Senden afiyet isterim. Allah'ım! Dinim, dünyam, ehlim ve malım hakkında Senden afiyet isterim. Allah'ım! Ayıblanmı ört, korktuğum şeylerden beni emin kıl. Allah'ım! Önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden (gelecek musibetlerden) beni koru. Alt tarafımdan gelecek ânî felâketten Senin azametine sığınırım)"[20] Veki' demiştir ki, "alt taraftan gelecek felâketle" Hazreti Peygamber yere göçmeyi kasdetmiştir.

Yatarken Okunacak Diğer Bir Duâ

200- Hazreti Ali'den (radıyallahu Anh) sahih isnadla rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah SalİallahuAleyhi ve Sellem yatacağı zaman şöyle derdi:

"AlIâhümme innî ve eûzü bivechike'lkerîmi ve bikelimâtike'ttâmmeti min şerri mâ ente âhizun binâsıyetihî. AİIâhümme ente tekşifu'l-mağreme velme'seme. AİIâhümme lâ yühzemu cündüke ve lâ

yuhlefu va'düke ve lâ yenfa'u zelceddi minke'l-ceddü. Sübhâneke ve bihamdike."

(Allah'ım! Senin tasarrufun altında bulunan şeyin şerrinden, Kerîm olan zâtına ve her yönü ile mükemmel ki tabla rma sığınırım. Allah'ım! Borcu ve günahı Sen dağıtırsın. Allah'ım! Senin ordun mağlub olmaz, va'dın da bozulmaz.Güçlüye gücü fayda vermez; güç ve azamet ancak Sendendir. Sana hamd ederek Seni (noksanlıklardan tenzih ederim)"[21]

Sabahleyin Ve Akşamleyin Okunacak Duâ Ve Zikirler

201- Ebû Ayyaş'dan (Radıyallahu Anh) sağlam isnadlarla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim ki, sabahladığı zaman:

"Lâ ilahe ilîâllâhu vahdehû la şerîke lehu, lehu'l-mülkü velehu'l-hamdü ve hüve ala külli şey'in kadîr."

(Allah'dan başka ilâh yoktur; yalnız O vardır, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, ha m d O'nundur ve O, her şeye kadirdir); derse, Hazreti İsmail (Aleyhisselâm) evladından bir köle âzâd etmek kadar sevab alır, ona on hasene yazılır, ondan on günah düşürülür, on derece yükseltilir ve akşama girinceye kadar şeytandan korunmuş olur. Bu kelimeleri gecelediği zaman söylerse, sabahlayıncaya kadar aynen bu mükâfatı alır."[22]

202- Ebû Malik El-Eş'arf den (Radıyallahu Anh) sağlam isnadla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz sabahlayınca şöyle desin:

"Asbahnâ ve asbaha'l-mülkü lillâhirabbi'l-âlemîn. Allâhümme es'-elüke hayre haze'l-yevmi fethahu venasrahu venûrahu ve bereketehu ve hüdâhu ve eûzü bike min şerri mâ fîhî ve şerri mâ bâdehû."

(Mülk, âlemlerin Rabbı Allah'ın olduğu halde sabahladı, biz de sabahladık. Allah'ım! Bugünün hayrını Senden isterim: Bugünün zaferim isterim, galibiyetini isterim; nurunu, bereketim ve hidâyetini isterim. Bugünde olan ve bundan sonraki günlerde olan kötülükten Sana sığınırım... Sonra gecelediği zaman aynen böyle söylesin. "[23]

203- Abdurrahman ibni Ebî Bekre'den rivayet edildiğine göre, Abdur-rahman babasına şöyle dedi: Babacığım! Hep senden işitiyorum, şöyle duâ ediyorsun:

"Allâhümme âtinî fî bedeni allâhümme afinîil sem% Allâhümme afim ît basarı. AUâhümme innî eûzü bike mine'l-küfri ve'l-fakri. Allâhümme eûzü bike min azâbi'l-kabri. Lâ ilahe illâ ente."

(Allah'ım, bedenime afiyet ver. Allah'ım kulağıma (işitmeme) afiyet ver. Allah'ım, gözüme afiyet ver. Allah'ım, küfürden ve fakirlikten Sana sığınırım. Allah'ım, kabir azabından Sana sığınırım.

Senden başka İlâh ' yoktur." Bu sözleri, sabahladığın zaman üç kez ve akşamladığın zaman da üç kez tekrar ediyorsun? Bunun üzerine babası cevab verdi: Ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bu sözlerle duâ ettiğini işittim. Ben de, onun sünneti ile sünnetlenmeyi seviyorum.[24]

204- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Fesübhânellâhi hîne tümsûne ve hîne tüsbihûn. Ve lehulhamdü fis-semâvâti vel-arzı veaşiyyen ve hine tuzhirün. Yuhriculhayye minelmeyyiti ve yuhricülmeyyite minelhayyi ve yuhyiî-arze ba'de mevtiha ve kezalike

tuhrecûn."

(Akşamladığınız vakit, sabaha kavuştuğunuz vakit, Allah'ı teşbih edin. Göklerde ve yerde hamd O'nundur. İkindi ve öğle vakitlerinde de (teşbih edin). O, ölüden diri çıkarır ve diriden de ölü çıkarır. Toprağa kuruduktan sonra hayat verir. Siz de kabirlerden böyle çıkarılacaksınız.(Rûm/17-19) Kim, sabahladığı zaman bunu okursa, o günde kaybettiği şeylere (yapamadığı sevab ve zikirlere) kavuşur. Gecelediği zaman bunları söyleyen kimse de, o gecesinde kaybettiği şeylere nail olur."[25]

205- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kızlarından (Radıyallahu Anhünne) birinden rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ona şöyle demesini öğretmişti:

"Sabaha çıkınca şöyle söyle:

"Sübhâneliâhi ve bihamdihîlâ kuvvete illâ billahi. Mâşâallâhu kâne ve mâ lem yese' lem yekûn. A 'îemu ennellâhe alâ külli şey'in kadîrun ve enneüâhe kad ehâta bikülli şey'in ilmen."

(Allah'a ha m d ederek O'nu (noksanlıklardan) tenzih ederim. Kuvvet ancak Allah'ındır. Allah'ın dilediği olur, dilemediği şey olmaz. Biliyorum ki, gerçekten Allah her şeye kadirdir ve Allah, her şeyi ilmi ile kuşatmıştır.) Kim bunları sabahleyin söylerse, akşamlayıncaya kadar korunmuş olur. Kim de akşamlayınca bunları söylerse, sabahlayıncaya kadar korunmuş olur."[26]

Üzüntü, Keder Ve Borçtan Kurtulmak İçin Okunacak Duâ

206- Ebû SaidEl-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bir gün, Resûltillah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mescide girdi. Bir de orada Ebû Ümâme adında ensardan bir adam bulunuyordu. Peygamber ona: Ey Ebû Ümâme, böyle namaz vakti olmadığı bir zamanda seni burada oturuyor görmekteyim, (nedir bu halin)? dedi. Ebû Umâme:

- Üzerime çöken üzüntüler ve borçlar, ya Resûlallah!... Peygamber efendimiz buyurdu:

- Sana bir takım sözler öğreteyim mi ki, onları söylediğin zaman, Allah senin üzüntünü gidersin ve

senden borcunu ödesin? Ben, evet (öğret) ya Resûlallah, dedim. Peygamber efendimiz buyurdu:

Sabahladığın ve akşamladığın vakitlerde şunları söyle:

"Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hemmi ve'1-hezeni ve eûzü bike mine'i-aczi ve'1-ke'seîi. Ve eûzü bike mine '1-cünbi ve'1-buhli. Ve eûzü bike min ğalebeti'd-deyni ve kahrirricâli."

(Allah'ım! Üzüntü ve kederden Sana sığınırım. Acziyetden ve ten bellikten Sana sığınırım. Korkaklıktan ve cimrilikten Sana sığınırım. Borç altına düşmekten ve düşmanların üstün gelmesinden Sana sığınırım." Ebû Ümâme der ki, ben bunu yaptım. Allah Tealâ, üzüntü ve kederimi giderdi ve borcumu benden kaldırdı.[27]

Sabahleyin Okunacak Diğer Dualar

207- Abdullah ibni Ebza'dan (Radıyallahu Anh) sahîh bir isnad ile rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sabah vaktine girince şöyle derdi:

"Asbehnâ alâ fitrati'l-isîâmi ve kelimeti'l-ihlâsi ve dini nebiyyinâ mu~ hammedin (sallallahu aleyhi ve sellem) ve milleti ibrâhîme (aleyhisselâm) hanîfen müslimen ve mâ ene mine'l-müşrikîn.

(İslâm ahlâkı ve ihlâs (tevhîd) kelimesi üzere sabahladık. Yine Peygamberimiz Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dini ve hakdan şaşmayan, islâm olan İbrahim'in (Sallallahu Aleyh) dinî üzere sabahladık. Ben asla müşriklerden olmadım.[28]

208- Abdullah ibni Ebî Evfa'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Asbehnâ ve asbaha'l-mülkü îillâhiazze ve celle. Ve'1-hamdü lillâhi, ve'1-kibriyâu ve'1-azametü Jillâh, ve'1-halku ve'1-emru velleylü vennehâru ve mâ sekene fîhimâ lillâhi teâlâ, Allahümtne'c'al evvele hazennehâri salâ-hen ve evsetehû necâhan ve âhirahu fe'lâhan, yâ erhame'r-râhimîn.'*

(Biz ve bütün mülk, Allah Azze ve Celle'nin olarak sabahladık. Hamd Allah'a mahsustur, azamet ve yücelik Allah'ındır. Bütün yaratıklar, bütün işler, gece ve gündüz ve bunlarda bulunan her şey, Allah Teâlâ'ya aittir. Allah'ım! Bu sabahın evvelini düzen, ortasını basan ve sonunu da kurtuluş yap, ey merhamet edenlerin en merhametlisi..."[29]

Sabah Ve Akşam Okunacak Haşr Sûresi'nin Fazileti

209- Ma'kıl ibni Yesar'dan (radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Kim sabahladığı zaman üç kez

"Eûzü billâhissemî'il-alîmi mineşşeytâni'r-racîm."

(Kovulmuş Şeytandan, her şeyi işiten ve bilen Allah'a sığınırım), der

de sonra Haşir sûresinin sonundan üç ayet okursa, Allah o kimseye yetmiş-bin melek vazifeli kılar da ona akşamlayıncaya kadar rahmet dileğinde bulunurlar. O gün ölürse, şehid olarak ölür. Bunları akşamleyin söylerse, aynı durumda olur."[30]

Düşmanla Karşılaşmada Okunacak Duâ

210- İbrahim'in oğlu Muhammed (Radıyallahu Anh), babasından rivayet ettiğine göre, babası demiştir ki:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selem, bir savaş müfrezesinde bize görev verdi ve sabah-akşam şu ayeti okumamızı bize emretti:

"Efehasibtüm ennemâ halaknâhüm abesen." (Sizi boşuna yere yarattığımızı mı sandınız?)[31] Biz bunu okuduk da ganimet elde ettik ve selâmet bulduk."[32]

Sabah Ve Akşam Okunacak Diğer Bir Duâ

211- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sabahladığı ve akşamladığı vakitlerde şu duayı okurdu:

"Allâhiimme es*elüke min fec'eti*I-hayri ve eûzü bike min fec'etişşerri." (Allah'ım! Ansızın gelecek hayırdan isterim Senden. Kötülüğün ansı-zın geleninden de Sana sığınırım"[33]

Peygamberimizin Hz. Fatıma'ya Sabahları Okumasını Öğrettiği Duâ

212- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Hazreti Fatıma'ya (Radıyallahu Anha) şöyle buyurdu:

"Sana öğüt olarak vereceğimi dinlemekten seni alıkoyan nedir? Sen sabahladığın ve akşamladığın vakit şöyle demelisin:

"Ya hayyu ya kayyûmu bike esteğîsü feasîih Ii şe'nî külîehû ve lâ te-kilnî ilâ nefsî tarfete aynin."

(Ey Hayy ve Kayyüm Ancak Senden yardım isterim. Benim bütün hallerimi düzelt ve bir lâhza beni nefsime bırakma."[34]

Musibetlerden Korunmak İçin Sabahları Okunacak Dua

213- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Bir adam, başına felâketler geldiğinden Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyet etti. Buna karşılık Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona dedi: Sabahladığın zaman şunu söyle; sana hiç bir şey (musibet, geçmez.

"Bismiîlâhi ala nefsî ve ehlî ve mâlı."

(Kendimi, ehlimi ve malımı Allah'ın adıyla korurum) Adam bunları söyledi de, bütün felaketler ondan gitti."[35]

Sabahleyin Okunacak Başka Bir Duâ

214- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sabahladığı zaman şöyle söylerdi:

"AUâhümme innî es'elüke ilmen nâfi'an ve rızkan tayyiben ve amelen mütekabbelen"

(Allah'ım, Senden faydalı ilim, helâl rızık ve makbul amel istiyorum."[36]

Sabah Ve Akşam Okunacak Diğer Dualar

215- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim ki, sabahladığı ve akşamladığı vakit üçer kez şunları söylerse, o dilemiş olduğu şeyleri tamamlamak Allah üzerine gerekli olur:

"Allâhümme innîasbahtü minke fîni'metin ve afiyetin ve setrin, fee-timme ni'meteke aleyye ve âfiyeteke ve setreke fiddünya ve'1-ahireti."

(Allah'ım! Ben Senin nimetlerin içinde, afiyet ve örtün içinde sabahladım. Dünya ve âhirette üzerime nimetlerini, afiyet ve örtünü tamamla)[37] (insan gecelediği zaman bu duayı okurken "Asbahtü" yerine, "Emseytü" sözünü kullanır.)

216- Zübeyr ibni Avvam'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kulların sabahladığı hiç bir sabah yoktur ki, bir münadî (çağına) şöyle çağırmış olmasın:

' 'Sübhânelmelikül-kuddûsü"

(Noksanlıklardan münezzeh olup kemal sıfatlan ile vasıflanan Allah her şeye maliktir)

İbni Sünnî'nin rivayetinde ise şöyledir: "Bir çağına şöyle çağırır: "Eyyühelhalâiku, sebbihul-melikel-kuddüse"

(Ey yaratıklar! Her şeyin sahib ve idarecisi olan, her noksanlıktan münezzeh bulunan varlığı teşbih edin.,.)"[38]

217- Büreyde'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim, sabah ve akşam şunları söyler de sonra ölürse, Cennete girer:

"Rabbiyellâhu tevekkeltü aleyhi, lâ ilahe illâ hüve aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbü'l-arşi'l-azîmi, lâ ilahe illâllâhu'1-aliyyi'l-âzîm. Mâşâ ellâ-hu kâne ve mâ lem yeşe'lem yekûn. A 'îemu ennellâhe ala külli şey'in ka-dîr. Ve ennellâhe kad ehâta bikülli şey'in ilmen."

(Rabb'ım Allah'dır. O'na tevekkül ettim. O'ndan başka İlâh yoktur. O'na tevekkül ettim; O, büyük Arş'ın Rabbıdır. Yüce ve büyük olan Al-lah'dan başka ilâh yoktur. Allah'ın dilediği olur, dilemediği şey olmaz.

Biliyorum ki, Allah her şeye kadirdir ve Allah ilmi île her şeyi kuşatmıştır)"[39]

218- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sizden herhangi biriniz, Ebû Zamzam gibi okumaktan aciz misiniz? Ashab sordu: Ey Allah'ın Resulü, Ebû Zamzam kimdir? Peygamber efendimiz buyurdu:

O adam, sabahlayınca şöyle derdi:

"Allâhümme innî kad vehebtü nefsî ve ırzîleke. Felâ yeştümü men şe-temehû ve lâ yezlimu men

zalemehu ve lâ yedribu men dambehû."

(Allah'ım! Gerçekten ben nefsimi ve şerefimi Sana hibe ettim. Artık ona kötü söyleyen, kötü söylemiş olmaz (çünkü benim bir varlığım kalmamıştır). Ona zulmeden zulüm yapmış olmaz, onu d öğen de doğmuş olmaz."[40]

Dünya Ve Âhiret Üzüntülerini Gidermek İçin Okunacak Duâ

219- Ebu'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim sabah ve akşam yedi kez şu sözleri söylerse, dünya ve ahiret işlerinden kendisine üzüntü veren şeyleri Allah giderir:

(tHasbiye'llâhu lâ ilahe illâ hüve aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbü'l-arşi'l-azîmi."

(Allah bana kâfidir; O'ndan başka ilâh yoktur. O'na tevekkül ettim; O, büyük Arş'ın Rabbıdır."[41]

Belâ Ve Tehlikelerden Korunmak İçin Okunacak Dualar

220- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim Sabahladığı zaman Mü'min sûresinin başından üç âyetle (Hâ-Mim) den (İleykel-mesir)e kadar, Âyete'I-Kürsiyyi okursa, bunları okumakla akşama kadar korunmuş olur. Bunları gecelediği zaman okursa, sabahla-yıncaya kadar bunlarla korunmuş olur."[42]

Bunlar, anlatmak istediğimiz hadîslerden bir kısımdır. Allah Tealâ'nın başarı sağladığı kimseye bunlar yeter. Bunlarla ve diğer hayır yollan ile amel etmeye muvaffakiyet vermesini Yüce Allah'dan dileriz.

221- Talk ibni Hubeyb'den rivayet edildiğine göre demiştir: Bir adam, Ebû'd-Derdâ Hazretlerine gelip dedi ki, evin yandı? O, yanmadı; çünkü Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den işittiğim kelimelerle Allah Azze ve Celle bunu yapmaz. Kim ki, gündüzünün evvelinde bu sözleri söylerse, akşamlayıncaya kadar ona musîbet değmez. Gündüzün sonunda bunları kim söylerse, sabahlayıncaya kadar ona musîbet değmez. O sözler şunlardır, dedi:

"Allâhümme ente rabbî, lâ ilahe illâ ente aleyke tevekkeltü ve ente rabbü'l-arşi'i-azîmi. Mâ şâcllâhu kâne, vemâ lem yeşe'lem yekûn. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi'-aliyyi'1-azîm, A'İemu ennellâhe alâ külli şey'in kadir ve ennellâhe kad ehâta bikülli şey'in ilmâ. Allâhümme innî eûzü bi~ke min şerri nefsî ve min şerri külli dâbbeün ente âhizun binâsiyetihâ. İn-ne rabbî alâ sıratın müstakim,"

(Allah'ım, Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilâh yoktur. Sana tevekkül ettim, Sen büyük Arş'm Rabbısın. Allah'ın dilediği olur; dilemediği olmaz. İbâdetlere güç yetirmek ve kötülüklerden korunmak, ancak yüce olan büyük Allah'ın kuvvet ve kudreti iledir. Biliyorum ki, Allah her şeye kadirdir. Allah ilmi ile her şeyi kuşatmıştır. Allah'ım! Nefsimin kötülüğünden ve kudret elinle tuttuğun her canlının kötülüğünden Sana sığınırım. Benim Rabbım doğru (hak) yol üzeredir)"[43]

îbni Sünnî, bu hadisi başka bir yolla, Peygamber Salllalahu Aleyhi ve Sellem'in ashabından bir adamdan rivayet etti ve "Ebu'd-Derdâ'dan" rivayet, demedi. Bu rivayette, Ebû'd-Derdâ Hazretlerine adamın gelmesi tekerrür edip ona şöyle demiştir: Yangın evine ulaştı, evin yandı. Ebû'd-Derdâ, cevab verir: Yanmamıştır; çünkü ben, Peyamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim:

"Kim sabahladığı zaman, bu sözleri söylerse (yani yukarda anlatılanları okursa), ona, nefsi, ehli ve malı hakkında hoşlanmayacağı bir şey isabet etmez." Gerçekten ben, bugün bu sözleri söyledim (benim evim yanmamıştır). Sonra dedi ki, kalkın beraber gidelim. Kendisi ile beraber yanındaki adamlar kalktılar ve evine kadar gittiler. Gerçekten onun evinin çevresi hep yanmış; fakat onun evine bir şey değmemişti.

Cuma Sabahında Okunacak Dualar Ve Zikirler

Bil ki, cuma günü dışında ne söylenir (zikir yapılırsa) cuma günü de söylenir. Cuma gününde, diğer günlerden daha ziyade zikir yapmak müsta-hab olduğu gibi, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine "Salât" getirmek daha çok yapılır.

222- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Cuma günü sabah namazından önce kim üç defa şu zikri yaparsa, günahları deniz köpüğü kadar bile olsa, Allah onun günahlarını bağışIar:

"Estağfiruiîâhellezî lâ ilahe illâ huve'l-hayyu'î-kayyûme ve etûbü iieyh." (Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'dan mağfiret dilerim. O, Hayy'dır (hayat sahibidir), Kayyûm'dur (her şeyi idare ve tasarruf edendir) O'na yönelir tevbe ederim).[44]

Cuma günü içinde şüphesiz dualaın kabul edildiği (icabet saatim) zamanı bulabilmek için, cuma günü fecrin doğuşundan itibaren güneş batın-caya kadar bütün gün çok duâ yapmak müstahabdır. Bu vakit üzerinde çok çeşitli sözler söylenmiştir: Bu icabet vakti, fecir doğduktan sonra güneş doğmadan önceye kadar olan zamandır, güneş doğduktan sonradır. Zeval vaktinden sonradır. İkindiden sonradır. Bir kısmı da, bu zamanlardan başkasidır, demiştir. Doğrusu ve sahih olanı, Müslim'in Sahîh'inde sabit olup Ebû Musa El-Eş'arî'nin Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'den rivayet ettiği şu hadîstir: "İcabet saati, imamın minber üzerine oturuşu ile namazdan selâm verme arasındaki vakittir."

Güneş Doğunca Okunacak Dualar

223- Ebû Sa'id El-Hudri'den (R.Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, güneş doğduğu zaman Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle derdi:

"Elhamdü lillâhilîezî cellelenâ elyevme âfiyetehû ve câebişşemsi min matla'ihâ. Allâhümme esbahtü eşhedü leke bimâ şehidte bihîlinefsike ve şehidet bihî melâiketü ve hameletü arşike ve cemîu halkıke enneke entel-îâhu. Lâ ilahe illâ ente'l-kâimü bilkısti. Lâ ilahe illâ ente'l-azîzu'l-hakîm. Üktüb şehâdetîba'deşehâdetimelâiketi ve uli'1-ılmi, Allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâm ve ileyke's-selâm. Es'elüke yâ ze'1-celâli ve'l-ikrâmi en testecîbe lenâ da'vetenâ ve en tu'hyenâ rağbetenâ ve en tuğni-yenâ ammen ağneytehû annâ min halkıke. Allâhümme aslih lîdîniyellezî huve ısmetü emrî. Ve aslih lî dünyâyelletî fîhâ maîşetî. Ve aslih lî âhireti-yelletî ileyhâ münkalebî. '*

(Bugün üzerimize afiyeti bürüyen ve güneşi doğudan getiren Allah'a ha m d olsun... Allah'ım. Kendine şahid kıldığın şeylerle Senin varlığına şahidlik ederim; meleklerinin, Arş'ını taşıyanların ve bütün yaratıklarının şehâdeti ile şahidlik ederim ki, Sen Allah'sın, Senden başka adaleti ayakta tutan ilâh yoktur. Azîz ve Hakîm olan ilâh, ancak Sensin. Meleklerinin ve ilim sahihlerinin şehâdetinden sonra benim şehadetimi kabul et. Allah'ım, Sen her türlü noksanlıktan selâmet üzeresin, selâmet Sendendir ve selâmet bulmak da Sanadır. Ey Celâl ve İkram sahibi,duamızınkabulünüSendenistiyorum;isteğimizin verilmesini, yaratıklarından bize muhtaç bırakmadıklarına, bizi muhtaç bırakmamanı Senden isterim. İşimin selâmeti olan dinimi bana düzelt. Geçimim kendisinde olan dünyamı da düzelt ve dönüp varacağım yer olan âhiretimi de düzelt."[45]

224- Abdullah ibni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) mevkuf olarak rivayet edildiğine göre, kendisi, güneşin doğmasını gözetleyip ona haber verecek birini görevlendirirdi. Güneşin doğuşunu ona haber verince (Abdullah ibni Mes'ud) şöyle derdi:

"Elhamdü lillâhilîezî vehebe lenâ hâze'l-yevme ve ekâlenâ fihi aserâtinâ." (Bugünü bize bağışlayan ve bugünde bizden engelleri kaldıran Allah'a hamd olsun.."[46]

Güneş Yükselince Okunacak Duâ

225- Amr ibni Abese'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Güneş yükselir de, Allah Teâlâ'mn yaratıklarından mevcut bulunan her şey, Aziz ve Yüce olan Allah'ı teşbih eder; ancak şeytandan olanlarla insanların kötüleri yapmaz."[47]

Güneşin Zevalinden İkindiye Kadar Okunacak Duâ

Daha önce, insan elbisesini giydiği ve çıkardığı zaman, helaya girdiği ve çıktığı zaman, abdest aldığı zaman, mescide giderken ve kapısına vardığı zaman, mescide girince, müezzini ve ikâmet getireni işittiği zaman, ikâmetle ezan arasında, namaza duracağı zaman, namazın başından sonuna kadar olan ibâdet zamanında ve namazdan sonra ne okuyacağını anlatmıştık. Namazla ilgili bütün dualarda, her türlü namaz müşterektir, onlarda da aynen uygulanır.

Zevalden (güneşin öğle vaktinden batıya kaymaya başlamasından) sonra zikir ve diğer ibâdetleri çok yapmak, şu bize rivayet edilen hadisten dolayı müstahabdır:

226- Abdullah ibni's-Saib'den rivayet edildiğine göre demiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, güneşin zevalinden sonra ve öğle namazından (farzından) önce dört rekât namaz kılardı ve buyururdu: Bu öyle bir vakittir ki, bu zamanda gök kapıları (rahmet kapıları) açılır; isterim ki, benim salih amelim oraya yükselsin. "[48]

Öğle vazifelerini yaptıktan sonra, çok zikir yapmak müstahabdır; çünkü bu hususta Allah Tealâ "Akşam ve sabah, Rabbine hamd ederek onu teşbih et." buyurduğundan zevalden akşama kadar olan geniş zamanda zikir yapılmasını istemiştir. Âyeti kerimenin metninde geçen "EI-Aşiyyu" sözü, güneşin zevalinden batışına kadar olan zamandır.

İmam Ebû Mansûr El-Ezherî, demiştir ki, Arab'larda "EI-Aşiyyu", güneşin zevali ile batışı arasındaki zamandır.

İkindiden Sonra Güneşin Batışına Kadar Okunacak Dua

Öğleden sonra ve ikindiden sonra ne söyleneceği daha önce geçmişti. tkindi vaktinde zikirleri çok yapmak, tekidli olarak müstahabdır; çünkü ikindi namazının (Kur'an-ı Kerim'de ihtimam gösterilen) orta namaz olduğu, selef ve daha sonraki alimlerin çoğunluğu tarafından söylenmektedir. Bir de sabah vaktinde zikirlere daha çok itina göstermek müstahabdır. Çünkü bu iki namaz, "Orta namaz" olarak söylenenlerin en sahihleridir.

İkindiden sonra ve gündüzün sonunda zikri daha fazla çoğaltmak müs-tahabdır. Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor:

"Güneş doğmadan önce ve güneş batmadan önce Rabbine hamd ederek tesbîh et (Rabbını noksanlıklardan tenzih et "Sübhanellahi ve bihamdihi" söyle yahud sabah ve ikindi namazını kıl.[49]

Yine buyuruyor:

"Akşam ve sabah Rabbine hamd ederek teşbih et."[50]

Yine buyurur:

"İçinden yalvararak ve korkarak ve gizlice, sabah ve akşam vakitlerinde Rabbını An (teşbih et)."[51]

Yine buyurmuştur:

"Sabah ve akşam vakitlerinde, o ibâdet yerlerinde Allah'ı teşbih ederler. Nice erkek vardır ki, ne bir kazanç, ne de bir alış-veriş, Allah'ı anmaktan onları meşgul etmez. "[52]

227- Enes'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"İkindi namazından itibaren güneş batıncaya kadar zikreden bir toplum ile oturmam, Hazreti İsmail'in (şerefli soyundan) sekiz köle azad etmemden bana daha sevimlidir. "[53]

Akşam Ezanı İşitilince Okunacak Duâ

228- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Akşam ezanı zamanında, şöyle söylememi, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana öğretti:

"Allâhümme hazâ ikbâlü leylike ve idbârü nehârike ve esvâtü düâtike

feğfirti."

(Allah'ım! Bu an, gecenin gelmesi ve gündüzünün gitmesidir. Sana dua edenlerin de sesleridir, beni bağışla.)"[54]

Akşam Namazından Sonra Okunacak Dualar

Az önce geçti ki, her namazın sonunda daha evvel anlattığımız zikirler söylenir. Bununla beraber akşam namazının sünnetini kıldıktan sonra, Ibni Sünnî'nin Kitabında rivayet ettiğimiz şu duayı okumak suretiyle ziyade yapmak müstahabdır:

229- Ümmü Seleme'den rivayet edildiğine göre demiştir ki: "Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem akşam namazından (farzından) dönünce eve girip iki rekât (sünnet namaz) kılardı. Sonra

yapmış olduğu duada şöyle buyururdu:

"Yâ mukallibe'î-kulûbi ve'1-ebsâri sebbit kulûbenâ alâ dînike." (Ey kalbleri ve görüşleri çeviren (Allah), kalblerimizi Senin dinin üzere

sabit kıl)"[55]

230- Umâre ibni Şebib'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlül-

lah Sallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim akşam namazının arasın-

dan on defa

"Lâ ilahe iUâllâhu vahdehû lâ şerike lehû. Lehu 'I-mülkü ve lehu 'l-ham-dü yuhyî ve yumîtü ve hüve alâ külli şey'in kadîr."

(Allah Man başka ilâh yoktur; yalnız O vardır, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nundur. Öldürür ve diriltir; O, her şeye kadirdir."[56]

söylerse, Allah ona mücehhez bir birlik (melek) gönderir de, onu sabah-laymcaya kadar şeytandan korurlar. Yine bu sözler sebebiyle Allah ona kurtarıcı on hasene yazar ve ondan, helak edici on günahı siler. Bir de, on mümin köle âzâdı kadar sevabı olur.

Vitir Namazında Okunacak Sureler Ve Ondan Sonra Okunacak Dualar

Üç rekât vitir namazı kılan kimse için, birinci rekâtta Fatiha'dan sonra "EI-Alâ" sûresini, ikinci rekâtta "Kâfirûn" sûresini ve üçüncü rekâtta da "Ihlâs" sûresini ve Muavvizeteyni (Felak ve Nas sûrelerini) okumak (Şafi'î mezhebinde) sünnettir.

Eğer birinci rekâtta okuyacağı "EI-Alâ" süreyi unutursa, ikinci rekâtta "Kâfinin" sûresi ile onu okur. Eğer ikinci rekâtta "Kâfirim" sûresini okumayı unutursa, onu, üçüncü rekâtta "îhlâs ve Muavvizeteyn" süreleriyle beraber okur.

231- Ubeyy ibni Kâ'b'dan sahih bir isnad ile rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, vitir namazından selâm verdiği zaman şöyle derdi:

' Sübhâne '1-m eliki '1-kuddûsi

(Her şeye mâlik olup her şeyden yüce olan varlığı bütün noksanlıklardan tenzih ederim)"[57]

232- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, vitir namazının sonunda şunu

derdi:

"Allâhümme innî eûzü bivechike'l-kerîmi, ve kelimâtikettâmmeti, min ukûbeüke ve eûzü bike minke. Lâ uhsî senâen aîeyke ente kemâ esneyte alâ nefsike.

(Allah'ım! Senin gazabından nzâna sığınırım. Azabından afiyetine sığınının. Senden (helak etmenden) Sana sığınırım. Sana yaraşır övgüyü sayıp tamamlayamam, Sen kendini övdüğün gibisin."'[58]

Yatağa Yatıp Uyanmak İstendiği Zaman Okunacak Dua

Allah Tealâ buyurur:

"Göklerin ve arzın yaratılışında, gece ile gündüzün değişmesinde, (Allah'ın kudret ve azametine, varlığına ve eşsizliğine) delâlet eden pek çok alâmetler vardır. O kimseler ki, ayakta iken, otururken ve yatarlarken (her hallerinde) Allah'ı anarlar (zikrederler)... [59]

(Bu ayeti Kerîmenin delaletiyle anlaşılıyor ki, yatarken dahi düşünüp Allah'ı zikretmek gereklidir.)

233- Huzeyfe ve Ebû Zerr'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demişlerdir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatağına bü-ründüğü zaman şöyle derdi:

"BismikeHâhümme ahyâ ve emûtü" (Allah'ım, Senin adınla dirilirim ve ölürüm."[60]

234- Berâ ibn-i Azib'den (Radıyallahu Anhüma) ve Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre:

"Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, (dâmâdı) Ali'ye ve (kızı) Fâ-tımâ'ya şöyle buyurdu: Yatağınıza büründüğünüz zaman, (yahud döşeğinize girdiğiniz zaman) Otuz üç kez tekbir getirin (Allahu Ekber, deyin), otu-züç kez tesbîh çekin (Sübhânellah, deyin), otuzüç kez de hamd getirin (El-hamdü iillâh, deyin)."

Bir rivayette, "Otuzdört tesbîh getirin" dir. Başka bir rivayette de, "Otuzdört tekbir getirin" şeklindedir.

Hazreti Ali der ki: Ben bunu Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den duyalı beri bırakmadım (her gece bu virde devam ettim). Kendisine soruldu:

- Sıffîn (savaşının şiddetli) gecesinde de mi, bırakmadın?

- Evet, Sıffîn gecesinde de, bırakmadım, dedi.[61]

235- Ebû Hüreyred'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüîlah Sallalîahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz, yatağına gireceği zaman, eteğinin içi ile silksin; çünkü insan (kalktıktan sonra yatağına) hangi şeyin oturduğunu bilmez. Sonra şöyle desin:

"Bismike rabbî vada'tü cenbî ve bike erfauhu in emsekte nefsi ferhamhâ ve in erseltehâ fehfezhâ bimâ tahfezu bihî ibâdeke's-sâlihîn. (Rabbim, Senin isminle yanım üzere yattım ve Seninle (kudretinle) onu kaldırırım. Eğer canımı alırsan, ona merhamet et ve eğer onu salıverirsen, salih kullarım koruduğun şeyle onu da koru)[62]

Bir rivayette: "Yatağını üç defa silksin" şeklindedir.

236- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

"Peygamber Sailallahu Aleyhi ve Sellem her gece yatağına girince, avuçlarım bir araya getirir, sonra onlara üfürür ve ikisine şunları okurdu: İhlâs sûresini, Felak ve Nas sûrelerini... Sonra iki avucu ile bedeninden ulaşabildiği yerleri sıvardı. Önce elleriyle baş ve yüzünden başlayarak mes-heder ve vücûdun ön tarafını da böyle sıvardı. Bunu üç defa yapardı."[63]

Belâ Ve Âfetlerden Korunmak İçin Okunacak Duâ

237- Ukbe ibni Amr'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bakara sûresinin sonunda iki ayet vardır ki, herhangi bir gecede onları kim okursa, onu korurlar."[64]

Alimler, korumanın manası üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı, okuduğu gece onu âfetlerden korur, demiştir. Bir kısmı da, okuduğu geceyi ibâdetle geçirmiş sayılır, demiştir. Ben de derim ki, her iki halin murad

edilmiş olması caizdir.

238- Berâ ibn-i Azib'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle buyurdu:

"Yatağına gideceğin zaman, namaz için aldığın abdest gibi abdest al, sonra sağ yanın üzere yat ve şöyle de:

"Allâhümme eslemtü nefsîileyke, ve fevvadtü emrîüeyke, ve elce'tü zahrîiîeyke, rağbeten ve rahbeten ileyke. La melce'e ve iâ mmca mînke illâ Ueyke. Âmentü bikiiâbikdkzî enzelte ve nebiyyikellezî erselîe."

(Allah'ım, kendimi Sana teslim ettim ve işimi S ana bıraktım, sırtımı da Senin himayene dayadım; hem korkarak, hem de Senden umarak... Senden başka sığmak ve barınak yoktur. İndirdiğin kitaba ve

gönderdiğin Peygambere îman ettim). Bunları söyledikten sonra ölürsen, îslâm üzere ölürsün. Bunlar, okuduğun duaların sonu olsun. "[65]

Yatarken Şeytanın Şerrinden Korunmak İçin Okunacak Dua

239- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ramazan zekâtını (Fitreyi) korumakla beni görevlendirdi, (Fakirlere dağıtılmak üzere fitre olarak toplanan hurma benzeri mallan-gözetip korumak için beni vekil tayin etti). Sonra bilinmedik bir kimse gelip o yiyeceklerden avuçlamaya başladı..." Böylece uzun bir hadis anlattı, Ebû Hüreyre... Nihayet o bilinmedik kimse, hadîsin sonunda bana şöyle dedi: Yatağına girdiğin zaman, Âyete'l-Kürsiyyi oku, (böylece) Allah'dan bir koruyucu (melek) asla senden ayrılmaz, seninle bulunur ve sabahlaymcaya kadar da, sana hiç bir şeytan yaklaşmaz. (Onun bu sözünü ben Peygambere böyle anlatınca), Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: (O sana gelip fitre malından aşı-ran, aslında şeytandı; fakat bu sözünde) sana doğru söyledi. Ancak (diğer sözlerinde) o yalancıdır, işte şeytan budur. "[66]

240- Müminlerin annesi Hafsa'dan (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre:

"Resûlüllah sallallahu Aleyhi ve Sellem, uyumak istediği zaman, sağ elini yanağının altına kordu sonra şöyle derdi:

"Allâhümme kını azâbeke yevme teb'asü ibâdeke" (Allah'ım! Kullarını hesap için diriltip göndereceğin zaman, beni azabından koru) Bunu üç defa söylerdi."[67]

241- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatağına girdiği zaman şöyle söylerdi:

"Allâhümme rabbe's-semâvâti ve rabbe'1-arzı ve rabbe'l-arşi'l-azîmi. Rabbena verabbekülü şey'in, fâîika'l-habbi ve'n-nevâ müvezziîi't-tevrâti ve'1-incîli ve'1-kur'ân. Eûzü bike min şerri külli zîşerrin ente âhizun binâ-siyetihî, ente'l-evvelü feleyse kableke şeyfun, ve ente'l-âhiru feleyse ba'-deke şey'un, ve ente'z-zâhiru feleyse fevkake şey'un, ve ente'l-bâtmu feleyse dûneke şey'un, ıkdı annâ-eddeyne ve eğninâ mine'l-fakri."

(Ey gökleri yaratan, arzı yaratan, büyük Arş'ı yaratan, bizi yaratan, her şeyi yaratan, tohumu ve çekirdeği çatlatan, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'-an'ı indiren Allah'ım. Kudretinle yakalar olduğun her kötülük sahibinin şerrinden Sana sığınırım. Sen başlangıcı olmayan evvelsin, Senden önce hiç bir şey yoktur. Sen, nihayeti olmayan sonsun; Senden sonra hiç bir şey yoktur. En büyük alamet ve delillerle varlığı bilinen Zahir'sin; Senin üstünde hiç bir şey yoktur. Sen gözle görülüp idrak edilemeyen Batın'-sın; Senden daha lâtif hiç bir şey yoktur. Bizim her borcumuzu öde ve bizi fakirlikten müstağni kıl) "Ebû Davud'un rivayetinde, son cümle: "Benim her türlü borcumu öde ve beni fakirlikten müstağni

kıl." şeklindedir.)[68]

242- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, yatağında şöyle derdi:

"Allâhümme innî eûzü birizâke min sahatike ve eûzü bimuâfâtike min şerri mâ ente âhizun binâsiyetihî. Allâhümme ente tekşifu'l-mağreme ve'l-me'seme. Allâhümme lâ yühzemü cündüke, ve lâ yuhlefu va'düke ve lâ yenfau zelceddi minke'l-ceddü. Sübhânekellâhümme ve bihamdike."

(Allah'ım! Kudretinle yakalar olduğun her şeyin kötülüğünden, Kerim olan zatına ve Kur'amna sığınırım. Allah'ım, Sen borcu ve günahı kaldırırsın. Senin ordun perişan olmaz, va'dın da bozulmaz. Şeref ve varlık sahibine, varlığı fayda vermez; şeref ve mevki ancak Sendendir. Allah'ım, Sana hamdederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim."[69]

243- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatağına girdiği zaman şöyle derdi:

"Elhamdü lillâhi'îlezîeî'amenâ ve sekânâ ve kefânâ ve âvânâ fekem mimmen lâ kâfiye lehû ve lâ mu'viye."

(O Allah'a hamd olsun ki, bize yedirdi, bize içirdi,bizden kötülükleri kaldırıp ihtiyaçlarımızı giderdi ve bizi korudu. Nice kimse vardır ki, onun ihtiyacını gideren yok, onu koruyucu yok...)"[70]

244- Hasen bir isnadla Ebû Züheyr EI-Enmâri diye çağrılan Ebu'I-Ezherî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, gece yatağına girdiği zaman şöyle söylerdi:

"Bismillâhi vada'tü cenbî. Allâhümme'ğfir zenbî ve ahsi'şeytânî ve fükke rihânı vec'alnî finnediyyil'a'lâ"

(Allah'ın ismiyle yanım üzere yattım. Allah'ım, günahımı bağışla, şey- tanımı kov, üzerimdeki Allah ve kul haklarını kaldır, beni en yüksek mec-listekiler (melekler topluluğu) arasına koy."'[71]

245 Nevfel El-Eşca'îden rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle buyurdu:

"Kâfinin sûresini oku sonra onun arkasından uyu; çünkü o, şirkten kurtuluşu gerektirir. "[72]

246- Ebû Ya'lâ El-Mevsılfnin Müsned'inde, İbni abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet ettiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Size bir söz göstereyim mi ki, Sizi Allah Azze ve Celle'ye şirk koşmaktan kurtarsın!: Uyuyacağınız zaman Kâfirûn sûresini okuyunuz."

247- Irbâz ibni Sâriye'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu

Aleyhi ve Sellem uykudan önce, teşbihleri (Sübhânellah, elhamdü Iillâh, Aîlâhu Ekber sözlerini) okurdu. "[73]

248- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Beni İsrâîl [74] ve Zü-mer sûrelerini okumadıkça uyumazdı." Tirmizî demiştir ki, bu Hasen hadîs dir.

249- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) sahîh isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatağına girdiği zaman şöyle derdi:

"Elhamdü lillâhillezî kefânî ve âvânî ve et'amenî ve sekânî vellezîmenne aîeyye feefdale. Velîezî a 'tanı feeczele. Elhamdü lilîâhi alâ külli hâl. Allâhümme rabbe külli şey'in ve melîkehu ve ilahe küll işey'in. Eûzü bike minennâr."

(O Allah'a hamd olsun ki, ihtiyaçlarımı giderdi, beni barındırdı, beni yedirdi, beni içirdi. O Allah'dır ki, bana ihsan etti de artırdı, yine bana verdi de çoğalttı. Her halde Allah'a hamd olsun. Ey her şeyin yaratıcısı ve mâliki ve her şeyin İlâhı olan Allah'ım! Cehennemden Sana sığını-nm)."[75]

251- Ebû Saîd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim yatağına girdiği zaman üç kez şunu söylerse, günahları deniz köpüğü kadar, yıldızların sayısı kadar, kumsal yerin kumlan sayısı kadar ve dünya günleri sayısı kadar daahi olsa, Allah' Teaîâ onun günahlarım bağışlar:

"Estağfirullâhellezî lâ ilahe illâ hüve'l -hayye'l-kayyûme ve etûbü ileyh."

(Öyle bir Allah'dan mağfiret dilerim ki, O'ndan başka ilâh yoktur. Hayy'dır (hayat sahibidir), Kayyûm'dur (her şeyi tasarruf ve idare edendir)."[76]

251- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabından ve Eşlem kabilesinden bir adamdan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında oturuyordum. Bir de, Peygamberin ashabından bir adam gelip dedi ki, bu gece ısınldım ve sabaha kadar uyuyamadım, peygamber sordu:

- Neydi o? adam;

- Akrebdi (ısıran), dedi. Peygamber ona şöyle buyurdu:

- Keşke gecelediğin zaman şu sözleri söyleyeydin, Allah'ın izni ile sana hiç bir şey zarar veremezdi:

"Büzü bikelimâtiHâhittâmmeti min şerri ma halaka."

(Allah'ın yarattığı şeylerin kötülüğünden, Allah'ın Kur'ân'ına sığınırım)"[77]

252- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem

bir adama, yatağına gireceği zaman Haşir sûresini okumayı tavsiye etti ve buyurdu: Eğer (okuduğun gece) ölürsen, şehid ölürsün, (Ravi şübhelenerek) yahud Peygamber: Cennet ehlinden olursun, buyurdu, (şeklinde rivayet etti)."[78]

253- Ibni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir adama, yatağına girdiği zaman şöyle demesini emretti:

"Allâhümme ente haîakte nefsi ve ente teteveffâhâ leke memâtüha ve mahyâhâ. İn ahyeyîehâ fahfezhâ ve in emettehâ fağfir lehâ. Allâhüm-me innî es'elüke'l-âfiyete."

(Allah'ım! Sen benim nefsimi yarattın ve Sen onu öldürürsün. Onu öldürmek ve diriltmek Sana aittir. Onu diriltirsen, onu koru ve eğer öldürür sen, ona mağfiret et. Allah'ım! Ben Senden afiyet isterim)."[79]

İbni Ömer demiştir ki, ben bunu Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-Iem'den işittim.

254- sahîh isnadlarla.Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, bu hadîs, Ebû Bekir'in (Radıyallahu Anh) kıssası münasebetiyle' "Sabah ve Akşam ne Söylenir" bölümünde, kitabımızda başta zikredilmişti:

"Allâhümme fâtm's-semâvâti ve'1-arzı, âlimü'î-ğaybi veşşehâdetirabbe külli şey'in ve melîkehû. Eşhedü en lâ ilahe illâ ente. Eûzü bike min şerri nefsi ve şerri"ş-şeytâni ve şirkihî."

(Ey gökleri ve yeri yaratan, gaybi ve hazırı bilen, her şeyin sahibi ve Rabbı olan Allah! Senden başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve şirkinden Sana sığınırım). Bu sözleri, sabahladığın, akşamladığın ve yattığın zaman söyle."[80]

255- Şeddad ibni Evs'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Yatağına girdiği zaman, Allah Teâlâ Hazretlerinin kitabından bir sûre okuyup yatağına sığınan bir müslümana, Allah bir melek vekil eder de, o melek, müslüman ne zaman uyanırsa, uyamncaya kadar ona zarar verecek şeyi ona yaklaştırmaz. "[81]

256- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İnsan yatağına girdiği zaman, bir melekle bir şeytan ona doğru koşuşur. Melek der ki, Allah'ım hayırla sonuçlandır. Şeytan ise, kötülükle sonuçlandır, der. Adam, eğer Allah Tealâ'yi zikreder, sonra uyursa, melek onu koruyarak geceler."[82]

257- Abdullah ibni Amr ibni'l-As'dan (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, uyku için yattığı zaman şöyle derdi:

"Allâhümme bismike rabbî vada'tü cenbî, fağfir lî zenbî." (Ey yaratıcım olan Allah'ım, Senin adınla yanım üstü yattım. Benim günâhımı bağışla)[83]

258- Ebû Ümâme'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim abdestli olarak yatağına girer de, ona uyku basıncaya kadar Azız ve yüce olan Allah'ı zikrederse, gece yatağında öteye beriye döndüğü her an içinde dünya ve ahiret hayırlarından kendisine verilmesini Azız ve Yüce Allah'dan istediği takdirde, Allah, o istediği şeyi ona ve-rir."[84]

259- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlüllah sallallahu Aleyhi ve Sellem, yatağına girdiği zaman şöyle derdi:

"Allâhümme emti'nî bisem'i ve basarı vec'alhümâ elvârise minnî, ven-surnî alâ adüvvî ve erinî minhu se'rî. Allâhümme inni eûzü bike min ğâ-lebetiddeyni ve mine'1-cûi feinnehû pi'seddacîu

(Allah'ım, kulağımla ve gözümle beni faydalandır ve onları bana bağışla. Beni düşmanım üzerine muzaffer kıl ve ondan intikamımı bana göster. Allah'ım, borcaltına kalmaktan, açlıktan Sana sığınırım; zira açlık ne kötü bir düşüştür!.."[85]

Alimler demişlerdir ki, metinde geçen "Kulağımı ve gözümü bana varis kıl" sözünün manası, ben ölünceye kadar onları sağlam ve kusursuz bırak demektir. Bir kısmına göre de mana şudur: Yaşlılıkla azaların ve diğer hislerin zayıfladığı sırada onları kuvvetli ve sağlam bırak, yani diğer azaların kuvveti üzerine onları varis kıl ve geri bırak demektir. Bir de mana şudur denildi: kulağımı işitilen şeylere ve kendileriyle amel edilenlere bir muhafaza yap. Gözün varis kılınması da, gördüğü şeylerden ibret alması demektir.

Bir rivayette de: "Vec'alhülvarise minnî" şeklinde müfred olarak geçer. Buna göre, faydalanmayı bana varis kıl, manası kasdedilir.

260- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğen göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah SaîbJahu Aleyhi ve Sellem ile ben arkadaş olahdan itibaren dünyasını değişinceye kadar, şu şeylerden Allah'a sığmmadikça uyumazdı: Korkaklıktan, tenbellikten, usançlıktan, cimrilikten, yaşlılık belâsından, mal ve aile hakkında kötü manzaradan, kabir azabından, şeytandan ve onun şirkinden..."[86]

261- Hazreti Aişe'den rivayet edildiğine göre, kendisi uyumak istediği zaman şöyle derdi:

"Allâhümmeinnîes'elükerü'yâsâlihaten, sâdıkatenğayrekâzibetin, nâfiaten ğayre zarretin."

(Allah'ım, ben senden salih ve yalancı olmayan sadık ve zarar vermeyen faydalı bir rüya istiyorum)." Hazreti Aişe bu sözleri söylediği zaman, yanındakiler bilirlerdi ki, sabah oluncaya veya gece uyamncaya kadar artık konuşmayacaktır.[87]

262- Hazreti Ali'den (Radiyallahu Anh) şöyle dediği rivayet edilir.

"Bakara sûresinin sonundan üç ayet okumadıkça, akıllı bir kimsenin uyuyacağını sanmıyorum." Buharı ve Müslim'in şartı üzere, isnadı sahîhdir.

Yine Hazreti Ali'den rivayet edilmiştir: İslama giren akıl sahibi bir kimseyi sanmıyorum ki, "Ayete'I-kürsi"yi okumadıkça uyumuş olsun.

İbrahim Naha'î'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Kendileri yataklarına girdikleri zaman, ashab onlara "Muavvizeteyni" Nâs ve Felak sûrelerini okumalarını onlara öğretirlerdi. Bir rivayette de, şu sûreleri her gece üç defa okumalarını müstehab görürlerdi: İhlâs, Fe-lâk ve Nâs sureleri... Müslim'in şartı üzere isnadı sahîhdir.

Bil ki, bu bölümle ilgili olan hadîsler ve eserler çoktur. Ancak bizim zikrettiklerimiz, onlarla amel edecek kimse için kâfidir. Okuyup faydalanmak isteyene usanç getirmemek korkusuyla bunlardan fazlasını kaldırdık. En iyi bilen Allah'dır. Bu bölümde zikredilen duâ ve zikirlerin hepsini insanın yerine getirmesi en uygunudur. Eğer imkân bulamıyorsa, en önemlilerinden yapabileceği kadarı ile yetinir.

Allah'ı Zikretmeksizin Uyumanın Keraheti

263- Sağlam bir isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim bir yerde oturur da Allah'ı orada anmazsa, Allah'dan onun aleyhine bir noksanlık olur. Kim de bir yatakta yatar da, Allah Tealâ'yi orada anmazsa, Allah tealâ'dan ona bir noksanlık olur."[88]

Geceleyin Uykudan Uyanıpta Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar

Bil ki, gece uykudan uyanan iki durumda olur: Birincisi, artık bundan sonra uyuyamaz. Böyle bir kimsenin zikirlerini kitabın başında anlattık. İkincisi, uyandıktan sonra uyumak isteyen kimsedir. İşte bu kimse için, uyku kendisini bastırmcaya kadar Allah Tealâ'yi zikretmek müsta-habdır. buna dair çok zikirler nakledilegelmiştir. Bunlardan bir kısmını daha önceki bölümde (35-40 sayılı hadîslerle) belirtmiştik. Buharî'nin sa-hîh'inde rivayet ettiğimiz şu hadîsler bunlardandır:

264- Ubâde ibni's-Sâmit'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim gece uykudan uyanır da:

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehû lâ şerîke îehu, Lehu'î-müîkü ve îehu'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Ve'1-hamdü lillâhi ve sübhânellâhi ve. lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber, ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ bilîâh."

(Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır, O'mın ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd da O'nadır. O, her şeye kadirdir. Hamd Allah'a mahsustur, Allah her noksan şeydan münezzehtir, ÂUah'dan başka ilâh yoktur. Allah her şeyden büyüktür. İbâdetlere güç yetirmek ve kötülüklerde» korunmak, ancak Allah'ım kudret ve kuvveti iledir) der ve sonra: "Allahümmeğfirli" (Allah'ım besii bağışla) derse, yaftud daâ yaparsa, emin

için kabul olunur. Kalkar abdest alır da namaz kılarsa, namazı kabul olunur."[89]

265- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) Sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seilem gece uykudan uyanınca şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâ ente, sübhâneke, Allâhümmeğfiruke lizenbî, ve es'elü-kerahmeteke. Allâhümmezidnîilmen velâ tüziğkalbîba'deizhedeytenî ve heb lî min ledünke rahmeten inneke ente'l-vehhâb."

(Senden başka ilâh yoktur. Seni noksanlardan tenzih ederim. Allah'ım, günahım için Senden mağfiret dilerim ve Senin rahmetini isterim. Al-Iah'ım, bana ilim artır ve bana hidâyet verdikten sonra kalbimi kaydırma. Katından bana rahmet bağışla; muhakkak ki Sen çok bağışlayansın)"[90]

266- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i kasdederek demiştir ki; geceleyin uykudan uyandığı zaman şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâllâhu'l-vâhidü'l-kahhâr. Rabbü's-semâvâti ve'1-arzı ve mâ beynehumâ el-azîzü'1-ğaffâr."

(Semâvat ve arzın Rabbı olan, her şeye galib bulunan yalnız bir Allah'dan başka ilâh yoktur. Azîz ve Gaffar olan Allah, Semâvat ve arz arasında onların da Rabbıdır)"[91]

267- Ebû Hüreyre'den (Radıyalllahu Anh) zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işit-miştir:

"Azîz ve Yüce olan Allah, müslüman kuluna gece uykusundan canım geri verir de» kul teşbih yaparsa (SüöhâneİIah, derse). Aiîah'dan mağfiret dilerse (Estağfirullah, derse) ve Allah'a duâ ederse, ondan kabul ol-

nur."[92]

268- îyi bir isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edil-diğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz gece yatağından kalkar da sonra o yatağa (yatmak üzere) dönerse, o yatağı eteğinin ucu ile üç defa çırpsın; çünkü insan bilmez ki, kendisinden sonra yerine geçen nedir. Yatınca da şöyle desin:

"Bismikellâhümme vada'tü cenbî ve bike erfa'uhû. İn Emsekte nefsî ferhamhâ ve in rededtehâ fahfezhâ bimâ tahfezu bihîibâdeke's-satihîn."

(Allah'ım, Senin adınla yanım üzere yattım. Onu Senin kuvvetinle kaldırırım. Eğer benim canımı alırsan, ona rahmet et ve eğer onu geri verirsen (uyandırırsan), salih kullarını koruduğun gibi onu koru."[93]

Ebû'd-Derda'dan nakledildiğine göre, Kendisi gece ortasında uykudan kalktığı zaman şöyle derdi:

"Gözler uyudu, yıldızlar battı; sen ise Allah'ım, Hayy'sın, Kayyüm'-sun (Hayat sahibisin her şeyi tedbir ve idare edensin)."[94]

Yatağında Rahatsızlanıpta Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar

269- Zeyd ibni Sabit'den Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bana isabet eden uykusuzluktan Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyet ettim de, bana dedi ki şöyle şöyle:

"Allâhümme ğâiretu'n-nücûmu ve hedeeti'l-uyûnu ve ente hayyu'n-kayyûmun. Lâ te'huzuke sinetün ve lâ nevmün. Yâ hayyu yâ kayyûmu, eh d i'leylî ve enim aynî."

(Allah'ım, yıldızlar battı, gözler uyudu. Sen ise Hayy'sın , Kayyûm'sun, Seni ne uyku tutar, ne de dalgınlık. Ey Hayy ve Kayyûm (Allah)! Gecemi sakin yap ve gözümü uyut)" Ben bunu söyledim de, Azız ve Yüce olan Allah, içinde bulunduğum şeyi (sıkıntı ve uykusuzluğu giderdi.)[95]

270- Muhammed ibni Yahya ibni Habbân'dan rivayet edildiğine göre, "Halid ibni Velîd'e (Radıyallahu Anh) uykusuzluk isabet etti de bunu Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyet etti. Peygamber de ona, uyuyacağı zaman, Allah'ın gazabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve onların hazır bulunmalarından Allah'ın Kur'anına sığınmasını emretti." Bu hadîs Mürsel'dir ve Muhammed ibni Yahya tâbiîdir.[96]

271- Büreyde'den (Radıyallahu Anh) zayıf bîr isnadla rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Halid ibni Velid, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyette bulunup dedi ki: Yâ Resûlallah, uykusuzluktan gece uyuyamıyorum? Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Yatağına girdiğin zaman şöyle söyle:

"Allâhümme rabbe's-semâvâtisseb'i ve mâ ezallet ve rabbe'l-arezîne ve mâ ekallet, ve rabbe'ş-şeyâtîni ve mâ edallet, kün lî çâren min şerri halkıke küllihim cemî'an en yefruta aleyye ehadün minhüm ve en yebgiye aleyye. Azze câruke ve ceîle senâüke ve la ilahe gayruke ve lâ ilahe illâ ente."

(Ey yedi göğün ve gölgelendirdiklerinin Rabbı olan, bütün yer küresinin ve taşıdıklarının Rabbı olan, Şeytanların ve saptırdıklarının Rabbı olan Allah'ım! Bütün yaratıklarının kötülüğünden beni

koru ki, onlardan hiç biri bana taşkınlık yapmasın ve zulüm etmesin. Sana iltica eden kurtulmuştur. Senin sıfatların yücedir ve Senden başka ilâh yoktur, ilâh olarak ancak Sen varsın)"[97]

Uykusunda Korkan Kimsenin Okuyacağı Dualar

272- Arar ibni Şuayb'dan rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallalla-hu Aleyhi ve Sellem, kendilerine korkudan dolayı şu sözleri öğretirdi:

"Eûzü bikelimâtillâhi-ttâmmeti min gazabihi ve şerriibââihi ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahdurûni.

(Allah'ın gazabından, kullarının kötülüğünden, şeytanların vesvesesinden ve benimle bulunmalarından, Allah'ın Kur'an'ma (tam kelimelerine) sığınırım."

Ravi demiştir kî, Abdullah ibni Amr, bu sözleri, çocuklarından mümeyyiz olanlara öğretirdi, mümeyyiz (iyiyi kötüden ayırabilen) olmayanlar için de, bu sözleri yazar ve üzerlerine takardık.[98]

İbni Sünnî'nin rivayetinde şöyledir: "Bir adam, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip uykusunda korktuğundan şikâyet etti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu ki, yatağına girdiğin zaman şöyle söyle:

"Eûzü bikelimâtillâhi-ttâmmeti min gazabihî ve min şerri ibâdihî, ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahdurûnî."

Adam bunu söyledi de, korkusu ondan gitti."

Rüyasında Sevdiği Veya Hoşlanmadığı Bir Şey Görenin Okuyacağı Dualar

273- Ebû Saîd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, kendisi Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğim işitti:

"Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse, muhakkak ki bu, Allah Teâ-lâ'dandır; bundan dolayı Allah'a hamd etsin ve onu anlatsın." Bir riv-yette de; "Onu ancak sevdiği kimseye anlatsın ve bunun dışında hoşlanmadığı rüya görürse, muhakkak şeytandandır, şeytanın şerrinden Allah'a sığınsın ve onu hiç kimseye anlatmasın; çünkü böyle yaparsa ona zarar vermez. "[99]

274- Ebû Katâde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Salih olan rüya, (diğer bir rivayette de) güzel rüya, Allah'dandır. Hayal ise şeytandandır. Kim,

hoşlanmadığı bir şey görürse, üç kez soluna üfürsün ve şeytandan (Allah'a) sığınsın, (Eûzü billahi mineşşeytânirra-cîm, desin.) Böylece o rüya, ona zarar vermez." Bir rivayette de, üfürsün yerine "Tükürsün" denilmektedir. Bunlardan anlaşıldığına göre, kendisinde tükürük olmayan hafif üfürme kasdediliyor.[100]

275- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûîüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Sizden biriniz, hoşlanmadığı bir rüya görünce üç kez soluna tükür-sün ve üç kez de, Şeytandan Allah'a sığınsın ve yatmakta bulunduğu yanından öte yana dönsün."[101]

276- Merfû' olan (Peygambere nisbet edilip ona yükseltilen) şu hadîsi, Ebû Hüreyre (Radıyallahu Anh) rivayet etmiştir:

"Sizden biriniz hoşlanmadığı bir rüya görünce, onu hiç kimseye anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın. "[102]

277- Hz. Peygamberin şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Sizden biriniz hoşlanmadığı bir rüya görünce, üç defa tükürsün sonra:

' 'Allah ümme innî eûzü bike min ameli 'ş-şeytâni ve seyyiâti 'İ-ahlâmi. Feinnehâ lâ tekûnu şey'en."

(Allah'ım! Şeytanın işinden ve rüyaların kötülüğünden ben Sana sığınının) desin. Bunu okumakla kötü rüyanın bir tabir ve önemi kalmaz."[103]

Kendisine Rüya Anlatılan Kimsenin Okuyacağı Dualar

278- İbni Sünnî'nin kitabından rivayet ettiğimize göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e, rüya gördüm diyen bir kimseye şöyle buyurdular: "Hayır gördün ve hayır olur." Diğer bir rivayette de şöyle varid olmuştur: "Hayıra kavuşasın ve kötülükten korunasın. Bize hayır olsun, düşmanlarımıza kötülük... Harnd, alemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur." dedi.

Her Gecenin İkinci Yarısında Dua Ve İstiğfar Etmenin Fazileti

279- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Gecenin son üçte biri kalınca, Rabbımız (Allah'ın rahmeti) aşağıda semaya iner derki: Yok mu bana duâ eden, duasını kabul edeyim. Yok mu benden isteyen, istediğini vereyim. Yok mu benden mağfiret dileyen, onu bağışlayayım!..." Müslim'in rivayeti de şöyle:

"Allah Sübhânehu ve Teâlâ'nm rahmet ve melekleri), her gecenin ilk üçte biri geçince aşağı semâya inip der ki: Ben Melik'im, ben Melik'im (her şeyin sahibi ve mutasarrıfiyım). Kim var bana duâ eden, duasını kabul edeyim, kim var benden isteyen, istediğini vereyim. Benden mağfiret dileyen kim var, onu bağışlayayım!.. Fecir aydmlamncaya kadar böyle

devam eder." Bir rivayette de: "Gecenin bir kısmı veya üçte ikisi geçince" şeklindedir.[104]

280- Amr ibn Abese' (radıyallahu Anh) den rivayet edildiğine göre, kendisi Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işit-miştir:

Allah'ın rahmetinin kula en yakın olduğu zaman, gecenin son vaktidir. Bu saatte Allah Tealâ'yi zikredenlerden olmaya gücün yetiyorsa, ol (bunu yap)."[105]

Duanın Kabul Vaktine Rasgelmek Ümidi İle Bütün Gece Boyunca Dua Etmek

281- Câbir ibni Abdullah'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Gecede bir vakit vardır ki, kul o vakte denk getirir de, Allah Teâlâ*-dan dünya ve ahiret işinden hayır dilerse, muhakkak Allah ona dilediğini verir. Bu icabet (duâam kabul ediliş) vakti her gecede vardır."[106]

Allâhu Teâlâ'nın Güzel İsimleri Ve Faziletleri

Allah Teâlâ buyuruyor: "En güzel isimler Allah'ındır. O halde bu isimlerle O'na duâ edin."[107]

El-Esmâu'1-Husnâ'yı Ezberleyenlerin Cennet'e Gireceği:

282- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ'nm doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberleyip sayarsa, cennete girer. Allah tektir (birdir), teki sever:

O AHah'dır ki, O'ndan başka ilah yoktur, Rahmân'dır (dünyada her yaratığa merhamet edendir), Rahîm'dir (ahiretîe yalnız mü'minlere merhamet edendir.), El-Melikü (her şeye sahib ve mutasarrıftır), El-Kuddûsü (noksanlık ve hudüs alâmetlerinden münezzehtir), Es-Selâmu (her afet ve ayibdan selâmet üzeredir), El-Mü'mimı (mucize yaratıp peygamberini doğrulayandır), El-Müheyminü (yaratıkların bütün ihtiyaçlarını karşılayandır), El-Azîzu (her şeye galip ve üstündür), El-Cebbâru

(kulların işlerini düzeltendir),

El-Mütekebbiru (yegâne azamet sahibidir), El-Hâliku (yaratıcıdır), El-Bâri'u (yaratıkları illetlerden kurtarandır), El-Musavviru (Eşyaya şekil verendir), El-Gaffâru (günahları örtendir), El-Kahhâru (kudreti ile her şeyi emri altında tutandır), El-Vehhâbu (nimet ve bağışları çoktur), Er-Rezzâku (nzıklan ve sebebleri yaratandır), El-Fettâhu (yaratıkları arasında hüküm verendir), El-Alîmu (her şeyi bilendir), EI-Kâbızu (rızkı daraltandır), El-Bâsîtu rızkı genişletendir), El-Hâfidu (sapıkları alçaltandır), Er-Râfi'u (Mü'minleri yükseltendir), El-Muizzu (kemâle erdirendir), EI-Müzillü (dereceden düşürendir), Es-Semî'u (her şeyi işitendir), EI-Basîru (her şeyi görendir), EI-Hakemu (hükmü geçersiz kılınmayan hâkimdir), Ei-Adlü (tam adalet sahibidir), El-Latîfu (gizli ve ince şeyleri bilendir), El-Habîru her şeyden haberdar olandır), El-Halîmu (günahkârlara ceza vermekte acele etmez), El-Azîmu (ululuk mertebelerinin en üstünde olandır), El-Gafûru (küçük-büyük günahları bağışlayandır), Eş-Şekûru (az amele çok se-vab verendir), El-Aliyyu (yücelerin yücesidir), El-Kebîru (yücelik ve azamette en üstün olandır), El-Hafîzu (her şeyi koruyandır), El-Muğisü (im-dad isteyenlere yardım edendir), El-Hasîbu (muhtaçları mustağnî kılandır), El-Celîlü (celâl sıfatlan ile vasıflanandır), Kİ - Kerim u (ezelen ve ebeden kerem sahibidir), Er Rakîbu (her şeyi gözetleyendir), El-Mucîbu (duâ edenin duasını kabul buyurandır), El-VâsPu (her şeyi ilmi ile kuşatandır), El-Hakîmu (hikmet sahibidir), El-Vedûdu (kullar için hayır seven ve onlara ihsan edendir), El-Mecîdu (ikramı bol olan yüce varlıktır), El-Bâ'isü (ölüleri diriltendir), Eş-Şehîdü (bütün mevcudatın zahirini bilendir), el-Hakku (gerçek var olan ve hakki izhar edendir), El-Vekılü (kulların ihtiyacını karşılayandır), El-Kaviyyu (her şeye gücü yetendir), EI-Metînü (kuvveti kesilip tükenmeyendir), El-Veiiyyü (yardım edendir), El-Hamîdü (hamdedilmeye ve övülmeye müstahak olandır), ENMuhsî (hiçbirşey kudreti dışında kalmayandır), El-Mübdi'u (yoktan var edendir), El-Mu'îdü (bir şey yok olduktan sonra onu yaratandır), El-Muhyî (hayat verendir), EI-Mümîtü (öldürendir), El-Hayyu (hayat sahibidir), El-Kayyûmu (bizatihi var olup başkasına muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç bulunan varlıktır), El-Vâcidü (dilediği her şeye sahib olandır), El-Mâcidü (kerem ve şerefi büyük olandır), El-Vâhidü (zâtında birdir ve eşi yoktur), Es-Samedü (ihtiyaçtan münezzeh olup kendisine daima muhtaç olunandır), El-Kâdiru (kudret sahibidir), el-Muktediru (Kudretine nihayet olmayandır),El-Mukaddimu (varlıkları birbiri üzerine takdîm edendir), El-Muahhiru (varlıkların bir kısmını diğer kısmından sonraya bırakandır), El-Evvelü (bütün eşyadan önce var olandır), EI-Âhiru (her şey helak olduktan sonra bakî kalandır), Ez-Zâhiru (sayısız açık delillerle varlığı meydandadır), El-Bâtınü (varlığının keyfiyeti gözlerden ve idrakten saklı olandır), El-Vali (Hâkim olandır), El-Müteâli (yüce zatına uygun olmayan her şeyden çok münezzehtir), El-Bernı (ihsan sahibidir), Et-Tevvâbu (kullarının tevbesini ziyadesiyle kabul edendir), El-Müntakımu (dilediği kimseye şiddetle azab edendir), EI-Afuvvü (günahları bağışlayıp silendir), Er-Ra'ûfu (çok şefkatlidir), Mâlikü'l-Mülki (mülkünde dilediği tasarrufu yapan ve geçerli kılandır), Zü'1-Celâli ve'1-İkrâmi (yücelik sıfatlarına sahib-dir ve yaratıklara nimet ikram edendir), El-Muksitu (eziyeti giderip adaleti icra edendir), el-Câmî'u (Kıyamet günü insanları bir araya toplayandır), El-Ganiyyu (zatında, sıfatlarında ve işlerinde hiç bir şeye muhtaç olmayandır), El-Muğnî (hikmeti gereği her şeyden ihtiyacı giderendir), El-Mâni'u (helak ve noksanlık sebeblerini kaldırandır), Ed-Dârru (zarar veren şeyleri yaratandır), En-Nâfi'u (faydalı şeyleri yaratandır), En-Nûru (bizatihi zahir olup başkasını yoktan var edendir), El-Hâdî (dilediği kulunu saadete kavuşturandır), El-Bedî'u (icad edendir), El-Bakî (üzerine yokluk geçmeyecek şekilde varlığı devam edendir), El-Vârisu (bütün

mahrukat yok olduktan sonra baki kalandır), Er-Reşîdü (hidâyete erdirendir), Es-Sabûru (âsi ve günahkârları cezalandırmakta acele etmez)."

"Allah teki sever" sözüne kadar olan hadîs, Buharî ve Müslim'in rivayetidir. Ondan sonrası, Tirmizî ve başkasının rivayeti olup hasen hadîstir.

Hadîsi şerifin başında: Allah'ın güzel isimlerini "thsâ eden = onları sayan" sözündeki "İhsâ" kelimesinin manası onları ezberlemektir; Buharî ve çok kimseler onu böyle tefsir etmişlerdir. Sahîh'de olan bir rivayette: "kim bunları ezberlerse, cennete girer" ifadesi de bu manayı kuvvetlendirmektedir. Denilmiştir ki, bunun manası, Esma-i Hüsna'mn manalarını bilen ve onlara iman eden cennete girer, demektir, bir de, bunlarla amel etmek şartı ile alışkanlık elde eden ve manalarını güzel gözeten cennete girer şeklinde manalandırılmıştır.

---

[1] Kur'ân-ı Kerim. Tâhâ Sûresi: 130

[2] Kur'ân-ı Kerim. Gâfir (Mü'min) Sûresi: 55

[3] Kur'ân-ı Kerim, A'raf Sûresi: 205

[4] Kur'ân-ı Kerim, En'am Sûresi: 52.

[5] Kur'ân-ı Kerim, Nûr Süresi: 36.37.

[6] Kur'ân-i Kerim, Sâd Sûresi: 18.

[7] Buhârî. Tirmizî. Nesâî.

[8] Müslim. Ebû Dâvud. Buhârî.

[9] Tirmizî. Ebû Dâvud. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu sahih ve hasen hadistir.)

[10] Tirmizî. Ebû Dâvud. tbn-i Mâce. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen bir hadîstir.)

[11] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî. Hâkim.

[12] Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî.

[13] Müslim, İbn-i Sünnî.

Müslim, bunu, Hakîm'in kızı Havle'nin (Radıyallahu Anha) hadisine bitiştirerek böylece anlatmıştır.

[14] Tirmizî. Ebû Dâvud. Neseî Ahmed b. Hanbel. Buharı, Edebü'l-Müfred'de. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir, sahihtir.)

[15] Ebü Dâvud.

[16]) Ebû Dâvud. Tirmizî. îbn-i Mâce. Nesâî.

Tirmizî demiştir ki, bu hasen bir hadistir, sahihdir. Tirmizî'nin naklettiği lâfızlar bundan ibarettir. Ebû Davud'un rivayetinde ise: "Ona büyük belâ isabet etmez." ifadesi vardır.

[17] Tirmizî. Ebü Dâvud. Nesâî. Müstedrek.

[18] Ebû Dâvud. Nesâî. Ahmed b. Hanbel.

[19] Ebü Dâvud. Nesâî.

[20] Ebû Dâvud. Nesâî, İbn-i Mâcs, Müstedrek. (Hakim Ebü Abdullah da demiştir ki, bu, isnadı sahih olan bir hadîstir.

[21] Ebü Dâvud. Nesâî.

[22] Ebû Dâvud. îbn-i Mâce. Nesâî.

[23] Ebû Dâvud.

[24] Ebû Dâvud, Nesâî, İbn-i Sünnî.

[25] Ebû Dâvud. Ebû Dâvud, bu hadîsi zayıf gostermedi ise de, Buharı, Tarihi Kebîr'inde ve Kitaba'z-Zuafa adlı eserinde bunu zayıf kabul etmiştir.

[26] Ebû Dâvud. Nesâî.

[27] Ebü Dâvud.

[28] İbn-i Sünnî. Taberânî. Nesâî. Ahmed b. Hanbel.

[29] İbn-i Sünnî

[30] Tirmizi . ibn-i Sünni Darimi

[31] Kur'ân-ı Kerim Mü'minün Sûresi' 115

[32] İbn-i Sünnî

[33] İbn-i Sünnî.

[34] İbn-i Sünnî, Nesâî. Hâkim.

[35] İbn-i Sünnî.

[36] İbn-i Mâce. ibn-i Sünnî.

[37] İbn-i Sünnî. Dârimî.

[38] Tirmizî. İbn-i Sünnî.

[39] İbn-i Sünnî.

[40] İbn-i Sünnî.

[41] İbn-i Sünnî. Ebû Dâvud.

[42] Tirmizi . İbn-i Sünnî. Zayıf İsnadla.

[43] İbn-i Sünnî. Tâberânî.

[44] İbn-i Sünnî. Zayıf bir isnadla.

[45] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[46] İbn-i Sünnî.

[47] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[48] Tirmizî. (Tirmizî, bu hasen hadîstir, dedi.)

[49] Kui'ân-i Ksmn, Tâ-hâ Sûresi: 130

[50] Kur'an-ı Kerim, Mii'min Sûresi: 55

[51] Kur'ân-ı Kerim, A'raf Suresi: 205

[52] Kurân-i Kerim, Nûr Süresi: 36

[53] İbn-i Sünnî. Ebü Dâvud. Zayıf isnadla.

[54] Ebû Dâvıid. Tirmizî.

[55] İbn-i Sünnî.

[56] Tirmizî.

[57] Ebû Dâvud. Nesâî. İbn-i Sünnî.

[58] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Tirmizî demiştir ki, bu, hasen bir hadîstir.

[59] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmran Sûresi: 190

[60] Buhârî. Müslim.

[61] Buhârî. Müslim. Ebu Davud Tirmizi.

[62] Buhârî. Müslim. EbÛ Dâvud. Tirmizi

[63] Buhârî. Müslim.

[64] Buhân ve Müslim. Ebû Davud. Tirmizî.

[65] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[66] Buhârî.

[67] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. İbn-i Mâce.

[68] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. ibn-İ Mâce.

[69] Ebû Dâvud, Nesâî.

[70] Müslim.Ebû Dâvud. Tirmizî. Tirmizi demiştir ki ,bu hadîs hasen'dir, sahîh'dîr

[71] Ebu Dâvud.

[72] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. îbn-i Hibbân.

[73] Ebü Dâvud. Tirmizî. Tirmizî demiştir ki bu hadîs Hasen'dir.

[74] Beni İsrail sûresinin bir adı da "Isrâ süresidir.)

[75] Ebü Dâvud. Nesâî. Hadis Hasen'dir.

[76] Tirmizi

[77] Ebû Davud. îbn-i Mâce.

[78] İbn Sunni

[79] Müslim.

[80] Ebû Davud. Tirmizi

[81] Tirmizî. İbni Sünnî. Bu hadisin isnadı zayıftır.

[82] İbn-i Sünnî. Nesâî. Hâkim. İbn-i Hibban,

[83] İbn-i Sünnî.

[84] İbn-i sünnî.

[85] İbn-i Sünnî

[86] İbn-i Sünnî.

[87] İbn-i Sünnî.

[88] Ebü Dâvud. Nesaî, El-Kübrâ'da.

[89] Buhârî. Tirmizi. Ebü Davud.

[90] Ebû Davud.

[91] İbn-i Sünnî- Nesai. Hâkim.

[92] İbn-i Sünnî.

[93] Tirmizî. tbn-i Mâce, İbn-i Sünnî. (Tirmizî. îbn-i Sünnî. (Bu hadîsin isnadı zayıftır.)

[94] Muvatta'.

[95] İbn-i Sünnî.

[96] İbn-i Sünnî.

[97] Tirmizî.

[98] Ebû Dâvud. Tirmizî. îbn-i Sünnî. Ahmed b. Hanbel.

Hâkim, e1-Müstedrek'de. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[99] Buhârî.

[100] Buhârî. Müslim.

[101] Müsüm. Ebû Dâvud.

[102] Tirmizî.

[103] İbn-i Sünnî.

[104] Buhari. Müslim.

[105] Ebü Dâvud. Tirmizi.

[106] Müslim.

[107] Kur'ân-ı Kerim, A'raf Sûresi: 180.

8- KUR'AN OKUMANIN FAZİLETİ VE ADABI. 1

Kur'an Okumak İçin Seçilen Vakitler. 2

Hatmin Edebleri Ve Bunlarla İlgili Hususlar. 3

Hatim Vaktinde Duâ Etmek Çok Kuvvetli Bir Müstahabdır. 3

Âdet Edinilen Zikir Ve Okuma Görevini Yapmadan Uyumak. 4

Kur'an'a Devam Etmeyi Emretmek Ve Unutmaktan Sakındırmak. 4

Kur'an Okuyucusunun Gözeteceği Edeb Ve Meseleler. 5

Okuyuştan Önce Diş Temizliği Yapmak. 5

Kur'an Okuyucusunun Tavrı Nasıl Olmalıdır?. 5

Mushaftan Kur'an Okumak. 6

Gizli Ve Aşikâre Kur'an Okumanın Fazileti 6

Kur'ân'ı Güzel Sesle Okumak. 6

Kuranı Okuyuşa Başlamanın Şekli 6

Kıraatin Bid'atları 7

Sûreleri Adlandırmak. 7

Şu Âyeti Yahut Şu Sûreyi Unuttum Demek Mekruhtur. Bana Unutturuldu Yahud Benden Düşürüldü Demelidir. 7

8- KUR'AN OKUMANIN FAZİLETİ VE ADABI

Bilinmelidir ki, Kur'an okumak, zikirlerin en faziletlisidir. Ancak istenen, düşünerek ve ibret alarak olan okuyuştur. Kur'an okumanın bir takım edeb ve maksadları vardır. Ben bundan önce, bu konuda bir kitab yazdım ki, özet olarak orada okuyucu ve okuma ile ilgili edeb ve vasıfları güzel bir şekilde topladım. Hafiz ve kıraat ehli olanların bundan habersiz kalmaları uygun olmaz. Ben bu kitabda, kısa olarak o maksadlara işaret edeceğim. Bu hususta bilgi ve açıklama isteyene, kanısı üzere delâlet ederek derim ki, tevfîk Allah'tandır.

Kur'an okuyuşuna geceleyin, gündüz vaktinde, hazarda ve seferde devam etmek uygundur. Selef için (Radıyallahu Anhüm), Kur'anı hatmetmek hususunda değişik ölçüler vardı. Onlardan bir kısmı, her iki ayda bir defa hatim yapardı. Diğerleri de, her ay bir hatim yapardı. Diğer bir kısmı ise, her on günde bir hatim yapardı. Bazıları her sekiz günde bir hatim yaparlardı. Bazısı da her yedi günde bir hatim yapardı. Selefden çoğunun yapmış olduğu bu idi.

Selefden (ashabdan) başkaları, her altı gecede, beş gecede ve dört gecede bir hatim yaparlardı. Çok kimseler de üç günde ve bir günde bir hatim yaparlardı. Bir gündüz ve bir gecede iki hatim yapanları da vardı. Bazıları da, bir gün ve bir gecede üç hatim yaparlardı. Bir gündüz ve bir gecede sekiz hatim yapmış olanlar vardı: Dör hatim geceleyin ve dört hatim de gündüz...

Es-Seyyid El-Ceffl ibni Kâtib Es^Sûfl, (Radıyallahu Anh), geceleyin dört ve gündüz de dört hatim yapanlardan biriydi. Gece ve gündüz yapılan ibâdet ve zikirler bölümünde, bize rivayet edilip ulaşan haberlerin çoğu budur.

Büyük îmara Ahmed El-Devrakî, tabi'î olan Mansûr ibni Zadan ibni Abbâd'a isnad ederek rivayet etmiştir ki, Mansûr öğle ve ikindi arasında Kur'anı hatmederdi, (Radıyallahu Anh). Yine akşamla yatsı arasında bir hatim, ve Ramazan'da bir akşamla yatsı arasında iki hatim yapardı ve biraz da ilâve ederdi. Onlar Ramazan ayında yatsı namazını gecenin dörtte birine kadar geciktirirlerdi.

îbnü Ebî Davud rivayet eder ki, Mücahid (Rahimehullah), Ramazan ayında akşam ve yatsı arasında Kur'an-i hatmederdi. Bir rekâtta hatm edenlerin sayısı sayılamıyacak kadar çoktu. Osman ibni Affan, Temîm Ed-Dârî, Saîd ibni Cübeyr bunlardandır.

Daha doğrusu, insanların şahsî durumlarına göre bu hatim işi değişir. Kur'anın hikmet ve incelikleri üzerinde düşünmek isteyen kimse, bu maksadına ulaşabilecek şekilde hatmi kısaltır. Yine ilim neşretmekle ve müs-lümanlar arasındaki davaları çözmekle yahud müslümanlarm umumi işleriyle önemli din işleri üzerinde meşgul olan kimse, kendisinden beklenen işler bozulmayacak ve aksatılmayacak şekilde hatim yapmayı kısaltır. Fakat şu anılanlar kısmından olmayan kimse, mümkün olduğu kadar hatmi çoğaltsın; ancak usanç haline ve okuyuşta kelimeleri tekerleme durumuna sokmasın.

İlk devir alimlerinden bir cemaat, bir gün ve bir gecede bir hatim yapılmasını mekruh görmüşlerdir. Buna da, Ebû Davud, Tirmizî, Nese'î ve başkalarının Sünenlerinde sahîh bir isnadla yaptığımız şu rivayet delâlet eder:

283- Abdullah ibni Amr ibni'l-As'dan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Üç günden az bir zamanda Kur'anı okuyan (hatmeden), bir şey anlayamaz."

Hatime başlama ve bitirme vaktine gelince, bu okuyucunun arzusuna göre değişir. Haftada bir hatim yapan, Hazreti Osman'ın yaptığı gibi, cuma gecesinden başlayarak perşembe gecesi bitirmelidir. îmam Ebû Hamid El-Gazalî, İhya'sında şöyle demiştir:

"En faziletli olan, bir hatmi geceleyin ve diğerini gündüz tamamlamaktır. Gündüz hatmim, pazartesi günü sabah namazının iki rekâtında yahut bundan sonra yapmaktır. Gece hatmini ise, cuma gecesinde, akşamın iki rekâtında yahud bundan sonra yapmalıdır ki, gündüzün evveli ve sonu karşılanmış olsun."

ibni Ebî Davud, tabi'î büyüklerinden Amr ibni Mürre'den (Radıyallahu Anh) rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir:

Kur'ân'ın, gündüzün ve akşamın evvel vaktinde hatmedilmesini, Ta-bi'în severlerdi.

Büyük İmam Talha ibni Musarrif Et-Tabi'î den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Gündüz hangi vakitte olursa olsun, Kur'an-ı hatmeden kimse üzerine, akşam oluncaya kadar melekler istiğfar ederler ve geceden de hangi vakitte hatim olursa, sabahlayıncaya kadar onun üzerine melekler istiğfar ederler (Allah'dan o kulun bağışlanmasını dilerler). Mü-cahid'den de bunun benzeri rivayet edilmiştir.

284- Sa'd ibni Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Kur'an hatmi gecenin evveline rasgelirse, hatmeden üzerine sabahlayıncaya kadar melekler istiğfar ederler. Eğer hatmi gecenin sonuna rasgelirse, bir daha akşamlaymcaya kadar melekler ona istiğfarda bulunurlar."[1]

Kur'an Okumak İçin Seçilen Vakitler

Bil ki, Kur'an okumanın en faziletlisi, namaz içinde olan okuyuştur. îmam ŞafiTnin ve diğerlerinin (Allah hepsine rahmet etsin) mezhebleri-ne göre, namazda Kur'an okuyuşu ile kıyamı uzatmak, secdeyi ve diğer rükünleri uzatmaktan daha faziletlidir.

Namaz dışındaki okuyuşa gelince, bunun en faziletli olanı gece okuyuşudur. Gecenin son yarısında okumak da, evvelinden daha faziletlidir. Akşamla yatsı arasında okumak da iyidir.

Gündüz okuyuşunda faziletli olan sabah namazından sonraki okuyuştur. Kur'ân okumak hususunda mekruh hiç bir vakit yoktur, namaz kılınması yasak olan vakitlerde de, Kur'ân okumak için bir kerahet yoktur.

îbni Ebî Davud'un Muan ibni Rüfa'a'dan, o da şeyhlerinden (Allah ona rahmet etsin) rivayet

ettiğine göre, onlar ikindiden (ikindi namazından) sonra okumayı mekruh gördüler ve dediler ki: Bu vakitteki okuyuş, Yahudi'lerin ders vaktidir. Bu söz makbul değil ve bunun aslı da yoktur.

Günler içerisinde, cuma, pazartesi, perşembe ve Arefe günü seçilir. Zilhicce ayının ilk on günü ve Ramazan ayının da son on günü, daha faziletli olmalarıyle seçilirler. Aylar içinde de en faziletli okuyuş, Ramazan ayına mahsustur.

Hatmin Edebleri Ve Bunlarla İlgili Hususlar

Daha önce geçti ki, yalnız başına Kur'ân okuyanın namazda hatim yapması müstehabdır. Fakat namaz dışında hatim yapanla toplu olarak hatim yapanlar için, hatimlerinin gecenin evvelinde yahud gündüzün evvelinde olması müstahabdır; nitekim geçmişti. Şeriatın yasakladığı güne rastgelmemek şartı ile, hatim günü oruçlu olmak yine müstahabdır.

Tâbi'î ve Kûfe'li olan Talha ibni Musarrif, Müseyyib ibni Rafi've Hu-beyb ibni Ebî Sabit'den (Allah hepsinden razı olsun) sahih olarak rivayet edilmiştir ki bunlar, hatmedecekleri gün oruçlu olarak sabahlarlardı.

Kur'an okuyan ve okuyamayan kimselerin hatim meclisinde bulunmaları müstahab olur. Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde rivayet ettik: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, âdet (hayız) halindeki hanımlara, bayram günü çıkıp müslümanların duâ ve hayırlı işlerinde hazır bulunmalarını emretti."

Dârimî'nin Müsned'inde İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet ettiğimize göre, İbni Abbas, Kur'an okuyan bir adamı gözetleyen bir adam görevlendirirdi. Adam Kur'am hatmedeceği zaman, durumu İbni Abbas'a (Radıyallahu Anhüma) bildirirdi; o da hatme hazır bulunurdu.

Hazreti Enes'in (Radıyallahu Anh) arkadaşı tabiî büyük İmam Katade-'den iki sahîh isnadla İbni Ebî dâvud rivayet eder ki:

"Enes ibni Malik (Radıyallahu Anh) Kur'anı hatmettiği zaman, aile halkını toplar ve duâ ederdi."

Tabi'î büyük İmam Hakem ibni Uteybe'den sahîh isnadlarla rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Mücahid ve Ubâde ibni Ebî Lübâbe bana haber gönderdiler ve dediler ki, biz sana haber gönderiyoruz; çünkü biz Kur'am hatmetmek istedik. Kur'an hatminde duâ etmek makbul olur, (sen de gelesin). Bazı sahîh rivayetlerinde de şöyle ifade vardır: Kur'an hatminde rahmet iner, denilirdi.

Yine sahîh bir isnadla Mücahid'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Kur'an hatmi zamanında toplanırlardı ve : "rahmet iner" derlerdi.

Hatim Vaktinde Duâ Etmek Çok Kuvvetli Bir Müstahabdır

Humeyd El-A'rac'den (Allah ona rahmet etsin) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Kim Kur'an okur da sonra duâ ederse, dörtbin melek onun duasına amîn der."[2] Toplu mana ifade eden kelimelerle ve önemli işlerle duâ edip, duada ısrarda bulunmak uygundur. Böylece duanın büyük bir kısmı yahud tümü ahiret işlerine, müslümanların işlerine, idarecilerinin dürüstlüğüne, itaat ehlinden olmalarına, aykırı hareketlerden korunmalarına, iyilik ve takva üzere yardımlaşmalarına, hakkı yerine getirmelerine, hak üzere toplanmalarına, din düşmanlarına ve muhaliflere karşı üstün gelmelerine ait olmalıdır.

Ben, "Kur'an Edebleri" kitabında bu hususla ilgili bazı sözlere işaret ettim ve orada veciz duâlan anlattım. İsteyen oradan nakledip alır. Hatim tamamlandıktan sonra, ona bitiştirerek diğer bir hatime başlamak müsta-habdır. Selef böyle yapmayı müstahab görmüşler ve bu hususta Enes'in (Radıyallahu Anh) şu hadîsini delil göstermişlerdir:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Amellerin hayırlısı Hail ile Rahle'dir." Soruldu ki, bunlar nedir? "Kur'ana başlamak ve onu hatmetmektir," buyurdular.

Âdet Edinilen Zikir Ve Okuma Görevini Yapmadan Uyumak

285- Ömer İbni'l-Hattab'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Geceleyin hizbini (mutad okuyuşunu) yapmadan yahud bir kısmını yapmadan uyur da, onu sabah namazı ile öğle namazı arasında yerine getirirse, geceden onu okumuş gibi onun sevabına yazılır."[3]

Kur'an'a Devam Etmeyi Emretmek Ve Unutmaktan Sakındırmak

286- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Bu Kur'an'a devam ediniz; Muhammedin canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o develerin bağlarından kaçışından daha çabuk kaçar."[4]

287- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kur'an sahibinin (Kur'an ezberleyenin) hali, bağlı devenin haline benzer; deve sahibi onu devamlı göz altında bulundurursa, onu tutar. Eğer deveyi salıverirse, geçip gider. "[5]

288- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İnsanların mescidden çıkardıkları çöplere varıncaya kadar ümmetimin sevabları bana arz edildi. Bir de ümmetimin günahları bana arz edildi de, bir adamın, Kur'andan bir sûre yahud bir ayet ezberledikten sonra, onu unutmasından daha büyük bir günah görmedim. "[6]

289- Sa'd ibni Ubâde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Kim Kur'an-ı okur da, sonra onu unutursa, kıyamet gününde cüz-zamlı olarak Allah Tealâ'ya kavuşur. "[7]

Kur'an Okuyucusunun Gözeteceği Edeb Ve Meseleler

Bu bölümle ilgili meseleler cidden çoktur. Delillerinin şöhretinden dolayı ve bunlar sebebiyle usanç gelmesin diye, onları kaldırarak bu meselelerden bir kısmını anlatacağız:

Okuyucunun ilk emrolunduğu şey, okumasında ihlâs olmaktır. Okuyuşu ile Allah rızâsını isteyecek ve bundan başka bir şeye kavuşmayı kasd etmeyecektir. Kur'an ile edeblenecek ve Allah Sübhânehu ve Teâlâ Hazretlerine münâcatta bulunduğunu ve kitabını okuduğunu zihninde tutacaktır. Öyle ki, Allah'ı görenin hali üzere okuyacak; zira o Allah'ı görmüyorsa, Allah onu görüyordur.

Okuyuştan Önce Diş Temizliği Yapmak

Kur'an okumak isteyen kimsenin, misvak ve benzeri (firça gibi) şeylerle ağzını temizlemesi uygundur. Misvak için "Erâk" ağacını tercih etmek iyi ise de,diğer ağaçlarla da olur. Sert bez ve bunlardan başka temizleyici şeylerle dişleri ve ağzı temizlemek de misvak yerine geçer.

Kalın parmakla temizlik olması hususunda Şafi'î alimleri için üç görüş vardır:

1. Onlara göre en meşhur olanı, temizliğin yapılamayışıdır.

2. İkinci görüşte, parmakla temizleme olur.

3. Eğer ağzı temizleyecek başka bir şey bulunamıyorsa, parmak misvak yerine geçer.

Dişler temizlenirken sünnet niyeti taşınılır ve ağzın sağ tarafından enine doğru fırçalama yapılır.

Bazı imamlarımız demişlerdir ki, fırçalarken şöyle denilir:

"Allâhümme, bârik lî fîhi yâ erhamerrâhimîn." (Allah'ım, bu işte bana bereket ver; ey merhamet edenlerin en merhametlisi!..)"

Dişlerin iç ve dış tarafları, çevreleri, dişlerin tabanları ve üst damağında hafifçe gezdirilir. Çok sert ve çok yumuşak olmayan orta kıvamda bir misvak kullanılır. Eğer misvak kuruyup sertleşmişse, su ile yumuşatılır.

Eğer ağızda kan ve benzeri bir akıntı veya bulaşma varsa, bunları yıkamadan önce Kur'an okumak mekruh olur. Bu durumda, Kur'an okumanın haram olup olmadığı hususunda iki görüş vardır: Bu iki görüşten sahîh olanı, haram olmayışıdır. Bu mesele kitabın başında geçmişti. Bu bölümle ilgili bir takım meseleler daha varsa da, onlar kitabın baştara-fındaki bölümlerde anlatılmışlardır.

Kur'an Okuyucusunun Tavrı Nasıl Olmalıdır?

Okuyucunun kalb ve kahb itibariyle huzur ve huşu halinde bulunarak okuması ve okuduğundan ibret alması gereklidir. İşte istenen ve kasdoiu-nan budur. Bu durumda kalbîer ferahlanır ve nurlanır. Bunun delilleri sayılamayacak kadar çok ve söylenemiyecek kadar da meşhurdur.

Selefden öyle bir cemaat olmuştur ki, onlardan biri, tam bir gece boyunca, yahud gecenin büyük bir kısmında, yalnız bir ayet okumuştur da, onun üzerine düşünüp ibret almışlardır ve bunlardan bir kısmı düşmüş bayılmış ve bir kısmı da ölmüştür.

Kur'an okuyucusunun ağlaması, ağlayamıyorsa ağlar halinde bulunması müstahabdır; çünkü okurken ağlamak, ariflerin sıfatı ve Allah'ın salih kullarının alâmetidir. Allah Tealâ buyuruyor ki: " (Kur'an okuyan ihlâslı mü'minler) secdeye kapanıp ağlarlar ve bu, onların huşû'unu artırır ."[8]

Bu hususta varid olan pek çok haber ve eserleri, "Et-Tibyan Fî Âdâbi Hameleti'l-Kur'an" adlı kitabda anlattım.

Büyük İmam, keramet ve maarif sahibi, ilâhî lütuf ve vergilere nail olmuş İbrahim El-Havas (Radiyallahu Anh) şöyle demiştir :

"Kalbin ilâcı beş şeydir: **1)** Düşünüp ibret alarak Kur'an okumak, **2)** Mideyi boş bulundurmak, **3)** Gece ibâdete durmak, **4)** Seher vaktinde Allah'a yalvarmak, **5)** Salih kimselerle oturmak.

Mushaftan Kur'an Okumak

Mushaftan Kur'an okumak, ezberden okumaktan daha faziletlidir. İmamlarımız böyle söylemişlerdir. Selefden (Radıyallahu Anhüm) rivayet edilen de budur. Ancak, bu mutlak bir hüküm değildir. Okuyuştan maksad düşünüp ibret almak olduğuna göre, ezber okuyuşla bu maksada varan ve mushaftan bunu elde edemeyen kimse için, ezbere okumak daha faziletli olur. Eğer iki yön eşit olursa, mushafdan okumak yine daha faziletli olur. İşte selef bunu murad etmiştir.

Gizli Ve Aşikâre Kur'an Okumanın Fazileti

Sesi yükselterek Kur'an okumanın faziletine dair haberler nakledildiği gibi, gizli okumak hakkında da haberler varid olmuştur. Bu iki durum karşısında alimler demişlerdir ki, riyadan korkan kimse için, gizli okumak daha faziletlidir. Riyadan korkmayan için de, aşikâre okumak daha faziletlidir; ancak namaz kılanı veya uyuyanı veya bunlardan başkasını rahatsız etmemek şartı ile...

Aşikâre okumakta amel daha büyük olduğu için, bu durum onun faziletine delildir. Yine bu okuyuşun faydası başkasına da geçer, okuyucunun kalbini uyarır, gayretini düşünceye çevirir, ona kulak verdirir, ondan uykuyu giderir, neş'esini artırır, gafil ve dalgın bulunanları uyarır, onları ferahlandırır. İnsanın kalbine bu niyyetler geldiği zaman, aşikâre okumak daha faziletlidir.

Kur'ân'ı Güzel Sesle Okumak

Kirâet usûlünden çıkacak şekilde uzatmalar yapmaksızın sesi güzelleştirip tezyin ederek Kur'an okumak müstahabdır. Eğer ifrata varılarak bir harf ilâve edilirse yahud bir harf saklı bırakılırsa, bu haramdır. Ta-gannî ile okuyuşa gelince, bu da anlattığımız gibi, ifrat derecesine varırsa haramdır, varmazsa haram değildir. Sesi güzelleştirmeğe dair anlattıklarımız konusunda hadîsler çoktur ve Sahîh'lerde ve diğer kitaplarda bunlar meşhurdur. Ben bunlardan bir kısmını, okuyuşun edebleri bölümünde anlattım.

Kuranı Okuyuşa Başlamanın Şekli

Bir okuyucu, sûre ortasından okuyacağı zaman, birbiriyle ilgili olan ayetlerin ilkinden başlaması müstahab olduğu gibi, duracağı zaman da birbirine bağlı ayetlerin en sonunda ve söz bitiminde durması da müstahabdır. Ne okumaya başlarken, ne de durunca, cüz, hizib ve aşirlere itibar etmek şart değildir. Çünkü bunların çoğu, birbirine bağlı olan ayetlerin ortasmdadır. Bizim anlattığımız ve sakındırdığımız bu edeblere riayet etmeyen çok kimselerin tutumu ve işi, insanları aldatmasın. Bunun için sen, büyük İmam Ebû Ali El-Fudaly ibni İyad'ın şu sözünü örnek al:

"Hidayet yollarının ehli az olduğundan ürküp kaçma ve helak olanların çokluğuna aldanma." Bu mana üzere alimler demiştir: Bir sûreyi tam olarak okumak, uzun bir sûreden onun mıktarınca okumaktan daha faziletlidir. Çünkü insanların çoğunda, ayetler arasındaki bağlantı gizli kalıyor yahud bazı yer ve durumlarda çoğu kimseler bunu gözetemiyor.

Kıraatin Bid'atları

Bu bid'atlardan birisi, müstahab olduğuna inanarak teravih namazını insanlara kıldıran çok cahillerin, yedinci gecede teravihin son rekâtında En'am sûresini tamamen okumalarıdır. Sanıyorlar ki, bu sûre tüm olarak nazil olmuştur. Bu işlerine de hoş olmayan çok şeyleri katıyorlar: İnanıyorlar ki, bu işleri müstahabdır. Halk tabakasına da bu fikri aşılıyorlar. Bu hareketleriyle ikinci rekâtı birinci üzerine uzatmış oluyorlar, bu imamlara uyan kimselere usanç verecek şekilde uzatma oluyor. Ayrıca çabuk okumakla yanlışlıklar da olur. Yine bu son rekâttan önceki rekât hafif geçmiş olur.

Sûreleri Adlandırmak

Bakara sûresi, Âl-i İmrân sûresi, Nisa sûresi, Ankebût sûresi demek caizdir; diğer sureler hakkında da hüküm böyledir; ve bunda kerahet yoktur. Selefden bazısı demiştir ki, bu şekilde söylemek mekruhtur. Ancak şöyle demelidir: İçinde "Bakare" anılan sûre, içinde "Nisa" anılan sûre.... Diğer sûreler de böyle adlandırılır. Fakat doğru olan önceki sözdür. Selef ve halef alimlerin çoğunluğunun sözü de budur. Bu konuda, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet edilen hadîsler, sayılamayacak kadar çoktur. Ashabdan ve sonrakilerden olan nakiller de böyledir.

Yine, bu, Ebû Amr'ın kıraatidir, İbni Kesîr'in kıraatidir, falanın kıraatidir, demek mekruh değildir. Selef ve halef alimlerin üzerinde inkâr-sız olarak bulundukları mezheb budur.

İbrahim En-Nehâ'î den (Allah ona rahmet etsin) nakledildiğine göre şöyle demiştir:

Öncekiler, "falancanın sünneti, falancanın kıraati" diye söylemesini kerîh görürlerdi. Fakat doğrusu bizim anlattığımızdır.

Şu Âyeti Yahut Şu Sûreyi Unuttum Demek Mekruhtur. Bana Unutturuldu Yahud Benden Düşürüldü Demelidir.

290- İbni Mes'ud dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz, şu ve bu ayeti unuttum demesin, bana unutturuldu, desin." Yine iki SahûYdeki rivayetlerde şu ifade vardır:

"İnsanlardan birinin: Şu ve bu ayeti unuttum, demesi ne çirkin!.. Doğrusu, unutturuldu o."[9]

291- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, (uzakta bulunan) bir adamın

Kur'an okuduğunu işitti de: Allah ona rahmet etsin, düşürüldüğüm bir ayeti bana hatırlattı, buyurdu." Yine Sahîh'deki bir rivayette: ^Unutturulmuş olduğum (bir ayeti.....)" şeklindedir.[10]

Bil ki, okumanın ve okuyucunun edeblerini cildler dolusu kitabların daha azına sığdırmak mümkün değildir. Lâkin biz, şu kısa bölümlerimizde önemli olan noktaların bir kısmına işaret etmek istedik. Zaten kitabın başında, Zikir yapanla Kur'ân okuyanın edeblerinden bir miktarı evvelki bölümlerde geçmişti. Yine namazın zikirleri bölümünde de, kiraatla ilgili edeblerden bir nebze anlatılmıştı. Biz bu hususta daha fazla bilgi edinmek isteyenleri, "Kitabu't-Tibyan fî Adabı Hamelet'il-Kur'an" adlı eserimize havale etmiştik. Muvaffakiyet Allah'dandır. O, bana kâfidir ve ne güzel vekildir!..

Bil ki, Kur'ân okumak, daha önce belirttiğimiz gibi, zikirlerin en kuv-vetlisidir. Onun için buna devam etmek gerekir. Bir gün ve bir gece bundan boş kalmamalıdır. İnsanın az miktar ayet okuması ile kıraatin esası elde edilmiş olur.

292- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Bir gün ve bir gecede elli âyet okuyan kimse, gafillerden yazılmaz; yüz âyet okuyan, ibâdet edenlerden yazılır: ikiyüz âyet okuyana, kıyamet gününde Kur'an husûmet etmez; kim de beşyüz âyet okursa, ona bir kın-tar (yüz miskal) sevab yazılır." Bir rivayette; "Elli" yerine, "Kim kırk âyet okursa" ve diğer bir rivayette: "Kim yirmi âyet okursa" şeklindedir. Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüİlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim on âyet okursa, gafillerden yazılmaz." Bu bölümle ilgili olarak benzeri çok hadîsler nakledilmiştir.[11]

Biz, bir gün ve bir gecede okunacak sûreler hakkında çok hadîs rivayet ettik. Okunacaklardan bir kısmı şu sûrelerdir: Yâsîn, Tebareke, Mülk, Vakı'a ve Duhan.

293- Ebû Hüreyre (Radıyallahu Anh) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet etmiştir:

"Kim bir gün ve bir geeede Allah nzasmı isteyerek Yâsîn okursa, bağışlanır."[12] yine Ebû Hüreyre'den bir rivayette: "Kim bir gecede DUHÂN sûresini okursa, bağışlanmış olarak sabahlar" şeklinde varid olmuştur.

İbni Mes'ud dan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim her gece VÂ-KI'A sûresini okursa, ona ihtiyaç isabet etmez."[13]

Bir de Cabir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, her gece, Elif-Lâm Tenzil ve Tebareke sûrelerini okumadıkça uyumazdı. "[14]

294- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur:

"Bir gecede ZİLZÂL sûresini okuyan Kur'an'ın yansını okumuş gibi (sevaba nail) olur. Kim

KÂFÎRÛN sûresini okursa, Kur'anın dörtte birini okumuş kadar (sevaba nail) olur. İhlâs sûresini okuyan, Kur'an'ın üçte birini okumuş kadar (sevaba nail) olur."[15] Bir rivayet de şöyle:

"Kim Âyete' 1-Kürsî'yi ve ilk Hâ-Mîm sûresini okursa, o gün, her kötülükten korunur."[16] "Anlattığımızın benzeri hadisler çoktur. Biz, mak-sadlara işaret ettik. Doğruyu en iyi bilen Allah'dır. Hamd ve nimet O'nun-dur, korunmak ve muvaffakiyet O'nunladır.

---

[1] Ed Dârimî, Müsned'inde. (Dârimî demiştir ki, Sa'd Hazretlerinden rivayet edilen bu hadîs ha-sendir.)

[2] Ed-Dârimî, Müsned'inde.

[3] Müslim.

[4] Buhârî. Müslim.

[5] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Nesâî.

[6] Ebû Dâvud. Tirmizî.

[7] Ebû Dâvud. Ed-Dârimî.

[8] Kur'ân-ı Kerim, îsrâ Sûresi: 109.

[9] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[10] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvüd.

[11] İbn-i Sünnî.

[12] îbn-i Sünnî. Muvatta'. İbn-i Hibbân. Beyhakî.

[13] İbn-i Sünnî.

[14] İbn-i Sünnî.

[15] İbn-i Sünnî.

[16] îbn-i Sünnî

9- ALLAHU TEALA'YA HAMD ETMEK.. 1

Hamd Etmek Müstahabdır. 1

Hutbede Allah'a Hamd Etmek. 2

Duâ Sonunda Hamd Etmek. 2

Nimet Gelince Yahud Kötülük Kalkınca Hamd Etmek. 2

Hamd Üzere Yemin Etmek. 3

Allah'ın Resulüne Salât Getirmek. 3

Yanında Peygamber Anılan Kimsenin Peygambere Salât Ve Selam İle Emredilmesi 4

Allah'ın Resulüne Salât Getirmenin Şekli 5

Duaya Allah Teala'ya Hamd Ve Peygambere Salât Getirmekle Başlamak. 5

Peygamberlere Ve Onlara Tâbi Kılarak Âl'lerine (Ailelerine) Salât Getirmek. 6

Ashab Ve Diğer Mü'minlere Rahmet Dilemek. 6

Lukman Ve Meryem'e Duâ Şekli 7

9- ALLAHU TEALA'YA HAMD ETMEK

Allahu Teâlâ buyuruyor:

(Ey Resulüm) de ki: Hamd olsun Allah'a; selâm olsun, O'nun seçtiği (peygamber) kullarına..."[1]

"De ki: Allah'a hamd olsun; O, yakında size azab alâmetlerini gösterecektir. "[2]

"Söyle: O Allah'a hamd olsun ki, evlâd edinmemiştir."[3]

"Eğer şükrederseniz, elbette size nimetlerimi arttırırım."[4]

"Beni ibadetle anın ki, ben de sizi mağfiretle anayım. Bana şükredin de nankörlük etmeyin."[5]

Allah'a hamd ve şükür etmeyi emreden ve faziletlerini açıklayan ayetler çoktur.

295- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre,Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Her şerefli iş ki, ona Allah'a hamd ile başlanmamıştır; o iş bereketsizdir." Bir rivayet de şöyledir:

"Her söz ki, ona Allah'a hamd ile başlanmamıştır; o kesiktir (bereketsizdir).'* Diğer bir rivayet de şöyle:

"Bismillâhirrahmânirrahîm ile başlanmayan her önemli iş güdüktür (bereketsizdir)."[6]

Alimler şöyle demiştir: Her kitab yazanın, ders okuyanın, ders okutanın, hutbe oyunanın, kız isteyenin ve önemli diğer işlerde bulunanın, Allah'a hamd ile başlaması müstahab olur.

İmam Şafi'î (Rahimehullah) demiştir: Kişinin, kız isterken ve istenilen her işin başında insanın Allah Tealâya hamd ve sena, Allah'ın Resulüne (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de Salât getirmesini severim.

Hamd Etmek Müstahabdır

Daha önce geçtiği gibi, her önemli ve şerefli işin başında Hamd getirmek müstahabdır. Yine yemeği ve içmeyi bitirdikten sonra, aksırınca, bir kadını nikahlamak isteğinde bulununca, nikâh akdi yapılınca, heladan çıkanca Hamd etmek müstahabdır. İleride gelecek ilgili bölümlerde, bu meseleler, delilleriyle ayrıntılı olarak beyan edilecektir, İnşa-Ellahu Teâlâ... Heladan çıkışta ne söyleneceği,

bununla ilgili bölümde geçmişti. Söylediğimiz gibi yazılan kitablann başında Hamd getirmek müstahab olduğu gibi, ister hadîs okunsun, ister fıkıh ve ister bunlardan başkası olsun, ders veren hocaların ve okuyan öğrencilerin başlarken Hamd getirmeleri de müstahabdır. Hamd etme ifadelerinin en güzeli şudur:

"Elhamdü îillâhi rabbi't-âlemîn." (Hamd ve Övgü, bütün âlemleri yaratan Allah'a mahsustur.)"

Hutbede Allah'a Hamd Etmek

Cuma hutbesinde ve diğer hutbelerde Allah Teâlâ'ya Hamd etmek rü-kûndur; bunsuz hutbe olmaz. Hamd getirmenin en azı: "Elhamdülillah" sözüdür. Faziletli olan, bu övgüye ilâve yapmaktır. Fıkıh kitablarında bunun tafsilâtı maruftur. Hutbedeki Hamdin arabça ifade ile olması da şarttır.

Duâ Sonunda Hamd Etmek

İnsanın yapmış olduğu duayı, âlemlerin yaratıcısı olan Allah'a hamd ile bitirmesi müstahab olduğu gibi, duasına hamd ile başlaması da müstahabdır. Bunun delili, yakında Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e "SALAT" getirme bölümünde sahîh hadîsten gösterilecektir, İnşa-Allahu

Nimet Gelince Yahud Kötülük Kalkınca Hamd Etmek

Bir nimet elde edildiği zaman yahud hoş olmayan bir şey yok olduğu zaman, Allah Teâlâ'ya hamd etmek müstahabdır; ister bu iş kendisi için ister arkadaşı için ve ister müslümanlar için olsun...

296- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e îsrâ (miraç) gecesinde, sütten

ve cennet şarabından iki kadeh getirildi de onlara baktı. Sonra sütü aldı. Cibrîl (Aleyhisseîâm) Peygambere dedi: O Allah'a hamd olsun ki, seni islâm alâmetine iletti. Eğer şarabı alsaydın, ümmetin sapıtırdı."[7]

297- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kulun çocuğu ölünce, Allah Teâlâ meleklerine sorar: Kulumun çocuğunun canını aldınız? Melekler:

- Evet, derler. Onun kalb meyvasmı aldınız? der, Allah. Onlar:

- Evet, derler. Allah buyurur:

- O kulum ne söyledi? Melekler derler ki:

- O sana hamd etti ve : Biz Allah'dan geldik, yine O'na döneceğiz, dedi. Allah Tealâ buyurur:

- Kuluma cennette bir ev yapın ve ona HAMD evi adını verin."[8] Tirmizî demiştir ki, hadîs hasendir. Hamd'ın fazileti ile ilgili hadîsler

çoktur ve meşhurdur. Kitabın başında "Sübhânellah, Elhamdülillah ve diğer zikirlerin fazileti ile ilgili sahih hadîslerden bir miktar geçmişti.

Hamd Üzere Yemin Etmek

Horasan'h müteahhirûn alimlerimiz şöyle demişlerdir: Bir kimse, Allah Teâlâ'ya en kapsamlı, en büyük bir hamd edecektir diye, yemin etse, bunun yemininde sadık kalmasının yolu, şunu söylemesidir:

"Elhamdü Îillâhi hamden yuvâfî niamehû ve yükâfiu mezîdehu (Allah'ın nimetlerinin hakkını ödeyecek ve nimetlerinin ziyadesini müsavi olarak bir hamd ile Allah'a hamd olsun). Yani Allah'ın nimet ve ihsanlarından daha çoğunun şükrünü karşılayan hamd, Allah'a mahsustur. Demişlerdir ki: En güzel övgü ile Allah'ı övecektir diye yemin etmiş olursa, yemininde sadık kalmasımn yolu şunu söylemektir:

"Lâ uhsî senâen aleyke ente kemâ esneyte ala nefsike" (Ben Sana karşı gereken övgüyü yapamam; Sen kendini övdüğün gibisin). Bazıları, bu sözün sonuna şunu ilâve etmişlerdir:

"Feleke'l-hamdü hattâ terzâ." (Sen razı oluncaya kadar, ha m d Sanadır).

Ebû Sa'd EI-Mütevellî, "Allah teâlâ'yı en büyük ve en yüce bir övgü ile övecektir, diye yemin eden kimsenin meselesini şöyle şekillendirmiştir: Daha önceki zikrin başına "SÜBHANEKE" teşbihini getirerek hamd etmelidir ki, yeminini bozmamış olsun.

298- Ebû Nasır Et-Timar'dan, o da Muhammed ibni Nadir'den (Ra-himehullahu Tealâ) rivayet ettiğine göre, demiştir ki, Âdem Aleyhisse-lâm şöyle dedi: "Ya Rabbî! Elimin kazancı ile beni meşgul ettin. Bana bir şey öğret ki, onda hamd ve teşbihin kapsamlı anlamı olsun. Yüce ve büyük Allah ona şunu vahyetti: Ey Adem! Sabahladığın zaman üç defa, akşamladığın zaman üç defa şöyle söyle:

"Elhamdü lillâhi rabbİ'l-âîemîne hamden yuvâfîniamehû ve yükâfiv mezîdehû.

İşte bu, hamd ve tesbîhin en kapsamlisıdır. En iyisini Allah bilir.

Allah'ın Resulüne Salât Getirmek

(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)

Allah Teâlâ buyuruyor:

"Allah ve melekleri, Peygambere "Salât" ederler. Ey iman edenler, siz ona salât ve selâm ediniz. "[9]

Peygambere salât getirmenin faziletine ve bununla emre dair hadîsler sayılamayacak kadar çoktur. Ancak biz, bunların bir kısmını göstereceğiz ve diğerlerinin üzerine de ilgi toplayarak onlarla kitabımızı bereketlendireceğiz.

299- Abdullah ibni Amr ibni'I-As'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Kim bana SALÂT ederse, ondan dolayı Allah ona on salât (rahmet) eder. "[10]

300- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Kim bana bir salât ederse (bana Allah'tan rahmet isterse), Allah ona on rahmet (salât) eder. "[11]

301- Abdullah İbn-i Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Rasûlüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur.

"Kıyamet gününde insanların bana en iyisi, bana en çok salât getireni-dir."[12]

302- Sahîh isnadlarla Evs ibni Evs'den (Rradıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizin günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu günde bana salâtı çok yapın; çünkü sizin salâtınız bana arzolunur. Ashab dediler ki, ey Allah'ın Resulü! Senin kemiklerin ufalanmışken, bizim salâtımız sana nasıl arzolunur? Buyurdular: Allah, Peygamberlerin cesedlerini arza haram kılmıştır (toprak onları çürütmez). "[13]

303- Ebû Davud'un Sünen'inde "Kitabu'l-Hacc'm sonunda Kabirleri ziyaret bölümünde sahîh bir isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Benim kabrimi (toplanılıp eğlenilen) bir bayram yapmayın, bana salât edin; çünkü sizin salâtınız

(bana rahmet duanız), nerede olursanız bana ulaşır. "[14]

304- Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur:

"Kim bana selâm ederse, Allah ruhumu bana iade eder de ben onun selâmını alırım (ona iade ederim). "[15]

Yanında Peygamber Anılan Kimsenin Peygambere Salât Ve Selam İle Emredilmesi

305- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"O adamın burnu yere sürünsün (zelil olsun) ki, yanında anıldım da, bana SALAT getirmemiştir. "[16]

306- İyi bir isnadla Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Ben, kimin yanında anılırsam, bana SALAT getirsin; çünkü bana bir defa salât getirene (Allahümme Salli Alâ Seyyidina Muhammed, diyene) Allah Azze ve Celle on rahmet ihsan eder."[17]

307- Cabir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kimin yanında anılmışım da bana salât getirmemiştir, o günah işlemiştir. "[18]

308- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah SaUalla.hu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Cimri o kimsedir ki, yanında anıldığım halde bana salât getirmemiştir. "[19]

309- İmam Ebû İsa Et-Tirmizî demiştir ki, alimlerden birinden rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Bir kimse, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir defa mecliste (oturup sohbet edilen yerde) salât getirirse, o salât, mecliste olan tekrar anılmalara kifayet eder."[20]

Allah'ın Resulüne Salât Getirmenin Şekli

Daha önce, Namazın Zikirleri bölümünde, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e "Salât" getirmenin keyfiyyetini ve bununla ilgili meseleleri beyan etmiştik. (Salât getirmenin kısa lâfızları:

"Allâhümme Salli Alennebiyyi, Sallallahu Alâ Muhammedin, Sallallahu Alâ Resûlihi, Sallallahu Alennebiyyi, Sallaîlâhu Aleyhi, Alîâhümme Salli Alâ Muhammedin ve Ala Âlihi...).

Anlattığımız "Salât" getirme lâfızlarına, bazı alimlerin ve îbni Ebî Zeyd EI-Malikî'nin dedikleri gibi: "... Verham Muhammeden ve Âle Muhammedin" ilâvesini yapmak müstahabdır, sözünün aslı yoktur ve bid'-attır. îmam Ebû Bekir ibnu'l-Arabî El-Malikî, kendi kitabı olan Tirmizî şerhinde, bu meseleyi inkâr hususunda ileri gitmiş ve İbni Ebî Zeyd'in hataya düştüğünü söyleyerek böyle salât getirenleri de cehaletle vasıfla-mıştır. Demiştir ki: Çünkü Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, kendisine "Salât" getirme keyfiyetini bize öğretti; bunun üzerine ziyade yapmak, onun sözünü kusurlu görmektir ve Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sözünü bir nevi düzeltmedir. Muvaffakiyet Allah'dandir.

(Salât ve Selâmı bir arada getirmek)

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e "Salât" getirildiğinde, "Salât ile Teslîm" sözlerini bir araya getirerek: "Sallallahu Aleyhi ve Selleme", demelidir. Yalnız bir tanesini kullanarak "Salîallahu Aleyh" yahud: "Aleyhisselâm" Şeklinde söylememelidir.

(Salât ve selâmı yüksek sesle söylemek)

Hadîs okuyan, yazan veya yazdıran, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem anıldığı zaman, ona Salât ve Selâmı yüksek sesle getirir ki, bu müstahabdır. Fakat aşırı derecede ses yükseltilmez. Yüksek sesle getirilmesini beyan edenler, îmam Ebû Bekir El-Hatîb El-Bağdadî ve başkalarıdır. Ben bu konu üzerindeki münakaşayı, Hadîs İlimleri bahsine aktardım.

Gerek bizim ve gerekse diğer mezheb alimleri, Telbiye (lebbeyk) getirildiği zaman, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yüksek sesle Salât getirmenin müstahab olduğunu söylemişlerdir. En iyisini Allah bilir.

Duaya Allah Teala'ya Hamd Ve Peygambere Salât Getirmekle Başlamak

310- Fedâle b. Ubeyd'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, namazında duâ eden bir adamın, Allah'a hamd ve Peygambere Salât getirmediğim işitti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: "Bu adam acele etti" buyurdu ve sonra onu yahud başkasını yanına çağırıp şöyle dedi: "Sizden biriniz namaz kılınca, önce yüce Rabbine hamd ve sena ile başlasın,sonra Peygambere (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) salât

getirsin. Bundan sonra dilediği duayı yapsın."[21]

311- Ömer ibni'l-Hattab'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamberine (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) Salât olunmadıkça, duâ, yerle gök arasında durdurulur. Ondan hiç bir şey göğe yükselmez (Allah'ın kabulüne arzolunmaz). Salât getirildikten sonra kabule mazhar olur).[22] "Ben de derim ki, duanın başında Allah'a hamd ve sena, sonra da Peygambere salât getirmenin müstahab olduğunda âlimler birleşmişlerdir. Yine bunlarla dua bitirilir. Buna dair nakledilen rivayet ve haberler çoktur ve bilinen şeylerdir.

Peygamberlere Ve Onlara Tâbi Kılarak Âl'lerine (Ailelerine) Salât Getirmek

(Sallallâhu Aleyhim ve Selleme)

Peygamberimiz Muhammed Sallallâhu aleyhi ve Sellem üzerine Salât getirmenin gereği üzerinde alimler birleşmişlerdir. Yine sayılı alimler, diğer peygamberlerle yalnız başına melekler üzerine Salât getimenin cevazında ve müstahab oluşunda ittifak etmişlerdir. Amma peygamber olmayanlara gelince, alimlerin çoğunluğu buna cevaz vermemiştir. Meselâ: Ebû bekir Sallallâhu Aleyhi ve Sellem, denmez. Bunun hükmü üzerinde ihtilâf edilmiştir. Bazı alimler, bunu söylemek haramdır, demişlerdir. Çoğu da, tenzihen mekruhtur, demiştir. Çok kimseler de, bunu söylemek mekruh değil; ancak evlâ olanı terktir, demişlerdir. Fakat sahîh olan, çoğunluğun üzerinde bulunduğu tenzihen mekruh oluş hükmüdür. Çünkü bu bid'at ehlinin tutumudur. Biz, şeriata uymayan tutumlardan sakındırırız. Mekruh, hakkında yasaklama olan şeydir.

Alimlerimiz demişlerdir ki, "Salât" getirmek, selef dilinde, peygamberlere has olarak kullanılmıştır (Allah'ın Salât ve Selâmı üzerlerine olsun). Nitekim bizim: AZZE ve CELLE sözlerimiz, Allah Tealâ Hazretlerine mahsus olduğu gibi.. Peygamber azîz ve celîl olduğu halde, Muhamme-dün Azze ve Celle, denmez. Yine manası sahîh olmakla beraber: Ebû Bekir yahud Ali Sallallâhu Aleyhi ve Sellem, denmez.

Salât getirmekte, peygamber olmayanları, peygamberlere tâbi kılarak onlar üzerine de Salât getirmenin cevazında alimler ittifak etmişlerdir. Şöyle denebilir:

"Allâhtimme salîi ala muhammedin ve alâ âli muhammedin ve ashâ-bihî ve ezvâcihî ve zürriyyetihî ve etbâihî"

Çünkü bu hususta sahîh hadîsler vardır. Biz de, namazın teşehhüdünde böyle söylemekle emrolunduk. Selef de, namazın dışında bunu ifadeye devam etmişlerdir.

Selâm işine gelince: Alimlerimizden Şeyh Ebû Muhammed El-Cuveynî demiştir ki, bu da "Salât" lâfzı gibidir; gaib (mevcud olmayan) kimseler hakkında kullanılmaz (peygamberler için kullanılır). Ali Aleyhisselâm, denmez. Bu hususta ölü ve hayatta olanlar arasında fark yoktur. Fakat mevcud olan

için: Selâmun Aleyke, Selâmun Aleyküm, Esselâmu Aleyke, Es-selâmu Aleyküm diye hitab edilerek söylenir. Bunda ittifak vardır. İlerde ilgili bölümlerde bunun açıklaması gelecektir, inşa-AIlah Tealâ...

Ashab Ve Diğer Mü'minlere Rahmet Dilemek

Ashaba, tabiîn'e ve bunlardan sonra gelen âlimlere, abidlere ve diğer hayırlı kimselere: Radıyailahu Anh (Allah ondan razı olsun), yahud Ra-himehullah (Allah ona rahmet etsin) demek müstahab olduğu gibi, buna benzer sözler de söylenebilir.

Bununla beraber alimlerden biri demiştir ki, "Radıyallahu Anh" sözü ashaba mahsustur, bunlardan başkası için "Rahimehullah" denilir ancak. Fakat bu söze uyulmaz ve dediği gibi değildir. Çoğunluğun üzerinde bulunduğu hüküm, bu şekilde kullanışın müstahab olduğudur. Yoksa ademi cevaz iddia edilemez. Bunun delilleri sayılamayacak kadar çoktur.

Eğer anılan sahabi, bir sahabinin oğlu ise: "İbni Ömer, îbni Abbas, İbni Zübeyr, İbni Cafer, Üsâme ibni Zeyd ve bunlar benzeri, duâ her ikisine ait olsun diye, Radıyalîâhu anhümâ (Allah her ikisinden razı olsun), denilir.

Lukman Ve Meryem'e Duâ Şekli

Lukman ve Meryem anıldıkları zaman, acaba bunlara peygamberlere olduğu gibi "Salât" mı getirilir, yoksa ashab ve veliler gibi, Radıyallahu sözü mü kullanılır yahud bunlara "Aleyhimes selâm "mı denilir?

Alimlerin çoğunluğuna göre bunlar birer peygamber değillerdir. Peygamber olduklarını söyleyen nadir olup buna iltifat ve meyil yoktur. Ben bu meseleyi, "Tehzîbu'l-Esmâi ve'1-Lügat" adlı kitabda açıkladım. Bu durum bilindikten sonra, alimlerden birinin sözünden anlaşılıyor ki, şöyle

denebilir:

Lokman yahud Meryem Sallallâhu Alel-Enbiyai ve aleyhi yahud aleyha

ve selieme...

Çünkü bu ikisinin durumları, haklarında "Radiyallahu Anh" denen ashabdan daha yüksektir. Nitekim Bunların halini yükselten Kur'anda ayetler vardır, demiştir. Benim görüşümde, böyle söylemekte bir sakınca yoktur, her ne kadar "Radıyallahu Anh" yahud "Radıyallahu Anha" yi söylemek daha iyi ise de... Çünkü bunların durumu Peygamber olmayanların mertebesidir. Bunların peygamber olduğu sabit değildir. îmamı Haremeyn, İrşad kitabında, Meryem'in peygamber

olmadığında alimlerin icmaı vardır, demiştir. Bununla beraber bir kimse Lukman için "Aleyhisselâm" ve Meryem için "Aleyhesselâm" dese, bunda bir beis yoktur. Daha iyisini Allah bilir.

[1] Kur'ân-ı Kerim, Nemi Sûresi: 59.

[2] Kur'ân-ı Kerim, Nemi Sûresi: 93.

[3] Kur'ân-ı Kerim, İsrâ Sûresi: 111.

[4] Kur'ân-ı Kerim, îbrâhim Sûresi: 7.

[5] Kur'ân-ı Kerim, Bakara Sûresi, 152.

[6] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce. Nesâî.

[7] Müslim.

[8] Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. îbn-i Hibban.

[9] Kur'ân-ı Kerim, Ahzab Sûresi: 56.

[10] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[11] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[12] Tirmizî.

[13] Ebû Dâvud. Nesâî. İbn-i Mâce.

[14] Ebû Dâvud.

[15] Ebü Dâvud.

[16] Tirmizî, bu hasen hadistir, demiştir.)

[17] İbrı-i Sünnî. Nesâî.

[18] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[19] Tirmizî.Nesâî. Hâkim. (Tirmizî, bu sahih ve hasen hadistir, demiştir.)

[20] Nesâî. Tirmizî.

[21] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Hâkim. (Tirmizî, bu sahih ve hasen hadistir, demiştir.)

[22] Tirmizî.

10- BAŞA GELEN VE GELECEK İŞLER İÇİN YAPILACAK DUÂ VE ZİKİRLER.. 1

İstihare Duası 1

Şiddet Sıkıntı Ve Felâket Anlarında Okunacak Dualar Ve Zikirler. 2

Şiddet, Sıkıntı Ve Hastalar İçin Okunacak Duâ. 3

İnsan Korktuğu Yahud Korkutulduğu Zaman Okuyacağı Dualar. 4

Üzüntü Yahud Bir Keder İsabet Edince Okunacak Dualar. 4

Bir Tehlikeye Düşünce Okunacak Duâ. 5

Bir Toplumdan Korkanın Okuyacağı Duâ. 5

Saltanat Sahibinden Korkanın Okuyacağı Duâ. 5

İnsanın Düşmanına Bakınca Okuyacağı Dua. 5

İnsanın Karşısına Şeytan Göründüğünde Yahud Ondan Korktuğunda Okuyacağı Dualar 6

İnsanın Mağlüb Olduğu (Yenildiği) Bir İşte Okuyacağı Duâ. 6

Zor Bir İşle Karşılaşınca Okunacak Dua. 7

Geçim Sıkıntısında Okunacak Duâ. 7

Afetleri Defetmek İçin Okunacak Duâ. 7

Az Yahud Çok Bir Musibete Uğrayanın Okuyacağı Duâ. 8

Borcunu Ödemekten Aciz Olan Kimsenin Okuyacağı Duâ. 8

Yalnızlıkta Okunacak Dualar. 8

Vesveseye Kapılan İnsanın Okuyacağı Dualar. 9

Delirene (Bunamışa) Ve Yılan Kırılana Okunacak Dualar. 10

Fatiha Sûresinin Faziletleri: 10

Nazar, Büyü Ve Zehirli Haşerâta Karşı, Çocukları Ve Başkalarını Koruyucu Dualar. 12

Çıban, Sivilce Ve Bunların Benzerine Karşı Okunacak Dualar. 12

10- BAŞA GELEN VE GELECEK İŞLER İÇİN YAPILACAK DUÂ VE ZİKİRLER

Bil ki, daha önceki bölümlerde anlattığım duâ ve zikirler, her gün sıra üzere tekrarlanan şeylerdir. Fakat şimdi söyleyeceğim duâ ve zikirler, bir takım sebeb ve olaylar üzerindeki vakitler içindir. Bu itibarla bunlarda bir sıra gözetmesi yoktur.

İstihare Duası

312- Câbir ibni Abdillah'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resülüllah sallallâhu Aleyhi ve Sellem, her işimizde, bize Kur'an-dan sûre Öğretir gibi, îstihâre'yi öğretir, buyururdu:

Sizden biriniz, bir işi tasarladığı zaman (kararsızlık halinde iken), farz namazdan başka iki rekât namaz kılsın, sonra şöyle duâ etsin.

"Allâhümme innî estehîruke bi ılmike ve estakdiruke bikudretike ve es 'elüke min fazlike 'Lazım. Feinneke tagdîru ve lâ agdiru ve ta 'lem u velâ a'lemü ve ente allâmü'l-ğuyûb. Allâhümme in künte ta'Iemü enne hâzel emra hayrım lîfîdînî ve meaşî ve âgıbeti emrî, âcili emrî ve âcilihî fagdür-hü lî ve yessirhü lî sümmebârik lîfîhi ve in künte ta 'îemü enne hâzel emra şerrun lifi dînî ve meaaşî ve aagıbeti emrî aadli emrî ve âciîihî, feasrifhü annî vagdürliyel hayra haysü kâne sümme razzınî bihî.

(Allah'ım! Senin ilminle Senden hayır istiyorum. Senin kudretinle Senden güç istiyorum ve Senin büyük fazlından Senden istiyorum: çünkü Senin gücün yeter, benim gücüm yetmez; Sen bilirsin, ben bilmem ve Sen gayıblan hakkıyla bilensin. Allah'ım! Eğer bu işin, dinim, geçimim ve işimin sonu için hayırlı olduğunu biliyorsan, (yahud işimin dünya ve âhiret için hayırlı olduğunu biliyorsan) onu bana takdir et. Sonra da onda bana bereket ver. Eğer bu işin, dinim için, geçimim ve işimin sonu için kötü olduğunu biliyorsan (yahud dünya ve âherit İşim için kötü olduğunu biliyorsan), onu benden sav ve bana hayır nerede ise onu takdir et. Sonra da o işe beni razı kıl). Bu duayı yaparken dileğini de insan söyler (diye Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, buyurmuştur)."[1]

Alimler demiştir ki, şu anılan duâ ve iki rekât namazla istihare yapmak müstahabdır. Nafile namazla olduğu gibi, müekked sünnetlerle, Tahiyye-i Mescid namazı ile ve diğer nafilelerle de olur. Birinci rekâtta Fatiha'dan sonra "Kâfirûn" ve ikinci rekâtta "îhlâs" sûreleri okunur. Eğer namaz kılamıyacak bir durum olursa, yalnız duâ ile istihare yapılır. Bu duaya, Allah'a hamd ederek, Peygambere de Salâtü Selâm getirerek başlayıp yine bunlarla bitirmek müstahabdır.

Zikredilen sahîh Hadîsin açık ifadesinden anlaşıldığı üzere, her iş için istihare yapmak müstahabdır. istihare yapıldıktan sonra da, kalbe gelen ferahlık uyarınca iş yapılır. En iyisini Allah bilir.

313- Ebu Bekir'den (Radiyallahu Anh) zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir iş yapmak istediği zaman şöyle buyururdu:

"Allah'ım, bana (bu işi) hayırlı yap ve hayırlı olanı takdir et."[2]

314- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:" Ey Enes! Bir iş tasarladığın zaman, o iş için yedi defa Rabbine İstihare et sonra, kalbine geçene bak; çünkü hayır oradadır."[3]

Şiddet Sıkıntı Ve Felâket Anlarında Okunacak Dualar Ve Zikirler

315- Ibni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sıkıntı anında şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâllâhu'l-azîmu'l-halîmü. Lâ ilaheillâllâhu rabbü'l-arşi'i-azıtni. Lâ ilahe illâllâhu rabbü's-semâvâti ve rabbu'1-arzı. Rabbu'I-arşi'l-kerîm"

(Halım olan, büyük olan ANah'dan başka ilâh yoktur. Büyük Arş'in Rabbi olan Allah'dan başak ilâb yoktur. Göklerin ve yerin Rabbı olan Allah'dan başka ilâh yoktur; O, kerîm olan Arş'ın Rabbıdır)." Müslim'in rivayetinde: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Üzüntü veren bir iş geldiği zaman bu duayı okurdu," şeklindedir.[4]

316- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e üzüntü ve keder veren bir iş geldiği zaman şöyle derdi:

"Ya hayyu yâ kayyûmu birahmetike estağîsü." (Ey Hayy ve Kayyûm olan (ölmeyen ve her şeyi idare eden Allah), rahmetinle Senden yardım istiyorum...)"[5]

317- Ebû Hüreyre'den (Radıyaiîahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir iş üzüntü verdiği zaman, başını göğe kaldırıp buyururdu:

"Sübhânellâhi'l-azîmi."

(Yüce olsm ARah, sütün noksanlıklardan münezzehtir)" Fazla duâ edince de:

"Yâ hayyu, yâ kayyûmu" der idi.[6]

318- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in en çok yaptığı duâ şu idi:

"Allâhümme âtinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'1-ahirati haseneten ve kına azâbe'n-nâr."

(Allah'ım! Bize hem dünyada iyilik ver, hem âhirette iyilik ver ve bizi ateş azabından koru!)

Müslim, rivayetinde ziyade yaparak demiştir ki: Enes, bir davet ve iş için duâ etmek istediği zaman bu duayı yapardı.[7]

Şiddet, Sıkıntı Ve Hastalar İçin Okunacak Duâ

319- Abdullah ibni Cafer'den, o da Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir: "Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bana şu sözleri telkin etti ve bana şiddet ve sıkıntı hali geldiği zaman onları söylememi bana emretti:

"Lâ ilahe fflâüâhu'l-kerîmu el-anmü sübhânehu tebârekellâhu rabbu'l-arşi'l-azîmi. Eihamdü lilîâhi rabbi'î-âlemîn.

(Büyük olan, Kerîm olan Allah'dan başka ilâh yoktur. O, noksanlıklardan münezzehtir. Büyük Arş'ın Rabbı olan Allah her şeyden yücedir Hamd, âlemlerin Rabbı Allah'a mahsustur)." Abdullah ibni Cafer, bu sözleri telkin edip öğrettirdi ve ateşli hastaya bunları üfürürdü. Ayrıca kızlarından yabancılarla evlenene bunları öğretirdi.[8]

320- Ebû Bekre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Üzüntü ve sıkıntılı kimsenin duaları şunlardır:

Allâhümme rahmeteke ercû, felâ tekilnîiîâ nefsî tarfete aynin ve as-Hh lî şe'nî küllehû. Lâ ilahe illâ ente.

(Allah'ını! Senin rahmetini istiyorum; göz kırpması kadar bir zaman beni nefsime bırakma ve bütün halimi düzelt. Senden başka ilâh yoktur)"[9]

321- Ümeys'in kızı Esma'dan (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana buyurdu: "Sıkıntı ve üzüntü zamanında söyleyeceğin sözleri sana öğreteyim (Şöyie dersin):

"Allahu Allâhu rabbî, lâ üşrikü bihî şey'en."

(Benim Rabbîmdir Allah Allah, O'na hiç bir şeyi ortak koşmam) "[10]

322- Ebû Katade'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sıkıntı ve musibet anında, âyetelkürsiyyi ve bakare süresinin son ayetlerini okuyan kimseyi, Allah Azze ve Celle kurtarır."[11]

323- Sa'd ibni Ebî Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediği-ni işittim.

"Ben bir söz biliyorum; onu söyleyen bir dertliden muhakkak sıkıntı açılır gider. Bu da, kardeşim Yunus'un (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

"Lâ ilahe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn." diye yutulduğu balığın karanlık karnındaki duâsıdır. (Senden başka bir ilâh yoktur; sen bütün noksanlıklardan münezzehsin. Ben, nefsine zulmedenlerden oldum). "[12]

Bu hadîsi Tirmizî, Sa'd Hazretlerinden rivayet etti ve Sa'd dedi ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Zü'n-Nûn (Yûnus Aleyhisselâm), balığın karnında iken Rafebine etmiş olduğu dua şu idi:

"Lâ ilahe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn."

(Senden başka ilâh yoktur; sen bütün noksanlıklardan münezzehsin. Ben, nefsine zulmedenlerden oldum.) Herhangi bir şey hakkında bu duayı yapan müslüman bir adamın, muhakkak duasını Allah kabul eder."

İnsan Korktuğu Yahud Korkutulduğu Zaman Okuyacağı Dualar

324- Sevban'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i bir şey korkuttuğu zaman buyururdu:

"Hüvellâhu, Allâhu rabbî lâ şerîke leh." (Büyük Allah, Rabbimdir Allah. Onun ortağı yoktur)."[13]

325- Amr b. Şuayb'ın dedesinden rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, korkudan korunmak için şu sözleri onlara öğretirdi:

"Eûzü bikelimâtillâhi-ttâmmeti min gazabihi ve şerri ibâdihi ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahdurûni,"

(Allah'ın gazabından, kul Sarının şerrinden, şeytanların dürtüşlerinden ve yanımda bulunmalarından Allah'ın tam kelimelerine (Kur'an'ına) sığınırım)"[14]

Abdullah ibni Amr, bu kelimeleri olgunluk çağındaki oğullarına öğretirdi ve küçükler için de onları yazıp üzerlerine takardı.

Üzüntü Yahud Bir Keder İsabet Edince Okunacak Dualar

326- Ebû Musa Ei-Eş'ârî'den (Radıyalîahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurdu: "Kime bir keder yahud bir üzüntü İsabet ederse, şu kelimelerle duâ edip söylesin.

"Ene abdüke ibnüabdike, ibnü emetike, fîkabzatike. Nâsiyetî biyedike. Mazın fiyye hükmüke. Adlün fiyye kazâuke. Es'elüke bikülli İsmin huve leke, semmeyte bihînefseke ev enzeîtehû fîkitâbike evallemtehû ehaden min halkıke ev iste'serte bihî ilmi'1-ğaybi indeke en tec'ale'î-kur'âne nura sadrı ve rebîa kalbî ve celâe hüznf ve zehâbe hemmî.

(Senin kudretin altında, ben Senin kulunum, erkek kulunun ve dişi kulunun da oğluyum. Boynum Senin kudret elindedir. Hükmün bana geçerlidir. Hakkımdaki hükmün adalettir. Kendim adlandırdığın özüne has bütün isimlerle, yahud kitabında indirdiklerinle yahud yaratıklarından birine öğrettiğin isimlerle yahud katında seçtiğin gayb ilmindeki isimlerle Senden istiyorum ki, Kur'ân'ı göğsümün nuru, kalbimin n eş'esi, kederimin izalesi, üzüntümün gidişi yapasın.) Peygamberin bu sözleri üzerine meclisteki adamlardan biri:

- Ey Allah'ın Resulü! Asıl aldanmış olan, bu sözleri söylemediğinden aklanandır.

Peygamber:

- Evet,' bunları söyleyiniz ve onları öğretiniz; çünkü bunları, taşıdıkları manalardaki şeyleri isteyerek söyleyenin, Allah üzüntüsünü giderir ve ferahlığını uzatır, buyurdu."[15]

Bir Tehlikeye Düşünce Okunacak Duâ

327- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah buyurdu:

"Ey Ali! Bir tehlikeye düştüğün zaman söyleyeceğin bir takım sözleri sana öğreteyim mi? Ben dedim ki:

- Evet; Allah beni sana feda kılsın... Buyurdular:

- Bir tehlikeye düştüğün vakit şunları söyle:

"Bismillâhi'r-rahmâni'rrahîm, ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aîıyyi'1-azîm."

(Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla... İbâdetlerde başarı ve kötülüklerden korunma ancak yüce ve büyük olan Allah'ın kuvvet ve kudret iyled ir.) Bu sözler sebebiyle Allah Teâlâ, dilediği belâ çeşitlerini uzaklaştırır. "[16]

Bir Toplumdan Korkanın Okuyacağı Duâ

328- Sahîh bir isnadla Ebû Musa El-Eş'ârî'den (Radıyallahu Anh) ri-

vayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir toplumdan (bir kavmin şerrinden) korktuğu zaman buyururdu:

"AUâhümme innâ nec'alüke finuhûrihim ve neûzü bike min şurûrihim." (Allah'ım! Düşmanların kötülüklerini defetmeni Senden istiyoruz ve kötülüklerden Sana sığınıyoruz.)"[17]

Saltanat Sahibinden Korkanın Okuyacağı Duâ

329: İbni Ömer'den (Radıyailahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bir saltanat sahibinden yahut başkasından korktuğun zaman söyle:

"Lâ ilahe illâllâhu el-halîmu el-hakîmu sübhâneüâhi rabbi's-semâvâti's-seb'i rabbi'l-arşi'l-azîmi lâ ilahe illâ ente azze cârüke ve ceîle senâüke.

(Hafim ve Halân olan Allah'dan başka ilâh yoktur. Büyük Arş'in Rab-bı olan, yedi göğün Rabbi olan Allah, bütün noksanlıklardan münezzehtir. Senden başka ilâh yoktur. Sana sığınan azizdir ve Senin övgün büyüktür.) "[18]

Bundan önceki bölümde geçen Ebû Musa'nın naklettiği hadîsi söylemek müstahabdır.

İnsanın Düşmanına Bakınca Okuyacağı Dua

330: Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile bir savaşta idik. Düşmanla karşılaşınca, onun şöyle buyurduğunu işittim:

"Yâ Mâlike yevmi'd-dîn. İyyâke a'budu ve iyyâke esta'înu" (Ey hesab gününün sahibi! Ancak Sana ibâdet ederim ve ancak Senden yardım isterim)" Ben bir takım erkekler gördüm ki, yere seriliyorlardı. Onlara önlerinden ve arkalarından melekler vuruyordu.

Aynı zamanda geçen Ebû Musa'nın (Radıyallahu Anh) hadîsini okumak müstahabdır.

İnsanın Karşısına Şeytan Göründüğünde Yahud Ondan Korktuğunda Okuyacağı Dualar

Allah Teâlâ buyurur: "Şeytandan bir vesvese seni dürtüklerse, Allah'a sığın. Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir."[19]

Yine Allah Teâlâ buyurur: "Sen Kur'ân'ı okuduğun zaman, ahirete iman etmeyenlerle senin aranda engel olan bir perde yaparız."[20]

Uygun olan, istiâze yapmak (Eûzü Billahi Mineşşeytânirracîm, demek) sonra Kur'ân'dan kolaya geleni okumaktır.

331- Ebu'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem namaza durdu. Biz şöyle dediğini işittik:

"Eûzü billahi minke"

(Senden Allah'a sığınırım). Sonra üç defa buyurdu:

"El'anüke bilânetillâhi"

(Seni Allah'ın laneti ile lanetlerim). Sonra eliyle bir şey alır gibi elini açtı. Namazı bitirip namazdan çıkınca sorduk:

- Ey Allah'ın Resulü! Bundan önce, söylediğini duymadığımız bir şeyi namazda söylediğinizi işittik? Bir de elinizi açtığınızı gördük? Buyurdular: - Allah'ın düşmanı İblis, yüzüme atmak için bir ateş parçası ile geldi. Ben üç defa, senden Allah'a sığınırım, dedim. Sonra şöyle söyledim: Allah'ın noksansız laneti ile seni lanetlerim. O üç defa duraklayıp geri çekildi. Sonra ben onu yakalamak istedim. Vallahi, kardeşim Süleyman'ın (aley-hisselâm) duası olmasaydı, o bağlı kalacaktı da, Medine halkının çocukları onunla oynayacaklardı."[21]

Ben derim ki: Şeytanla karşılaşma halinde, ezan okumak uygun olur; çünkü Müslim'in Sahihinde, Ebû Salih'in oğlu Süheyl'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Babam (Ebû Salih), beni Harise oğullarına gönderdi. Yanımızda da bir arkadaşımız yahud bir kölemiz vardı. Arkadaşımıza, çit arkasındaki bostandan biri, adını vererek seslendi. Yammdaki arkadaş dönüp çit üzerinden baktı, bir şey göremedi. Ben bu olayı babama anlattım. Babam şöyle dedi: Senin böyle bir şeyle karşılaşacağını bileydim, seni göndermezdim. Ancak, sen böyle bir ses işitirsen, ezan oku; çünkü Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatan bir hadîsi, Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) işittim: "Şeytan, ezan okunduğu zaman dönüp kaçar."

İnsanın Mağlüb Olduğu (Yenildiği) Bir İşte Okuyacağı Duâ

332- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Kuvvetli olan mümin, zayıf müminden daha hayırlıdır ve

Allah Teâlâ'ya daha sevimlidir. Bununla beraber her birinde hayır vardır. Sen kendine fayda vereni iste ve Allah'dan yardım dile, asla acizlik gösterme. Başına bir iş gelirse: Ben şöyle yapmış olsaydım, şu ve bu olurdu, deme. Ancak de ki, Allah takdir etti ve dilediği oldu. Çünkü "Eğer" sözü, şeytanın işini açar."[22]

333- Mâlik oğlu Avf'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iki adam arasında (bir dava için) hüküm verdi. Aleyhine hüküm verilen adam dönünce:

"Hasbiyeîlahu ve nîğme'l-vekîl"

(Allah bana yeter; O ne güzel vekil..,) dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Allah Teâlâ, acizliği kötüler; ancak sen tedbirli ol (gayretli ol). Bir işte yenildiğin zaman:

"Hasbiyellâhu ve m'me'l-vekîl" de..."[23]

Zor Bir İşle Karşılaşınca Okunacak Dua

334- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Allâhümme lâ sehle illâ mâ cealtehû sehlen ve ente tecalü'l-hazne izi şi'te sehlen"

(Allah'ım! Senin kolay kıldığından başka bir kolay yoktur. Sen dilediğin zaman, zor (sert ve katı) oianı, kolay ve yumuşak yaparsın."[24]

Geçim Sıkıntısında Okunacak Duâ

335- îbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Birinizde geçim darlığı olunca, evden çıktığı zaman şöyle demekten sizi alıkoyan nedir (neden bunları söylemiyorsunuz)?

"Bismillâhi ala nefsî ve mâlî ve dînî. Allâhümme raddinî bikazâike ve bâriklîfîmâ kuddirelîhattâ lâ uhibbe ta'cîlemâ ahherte velâ te'hîre mâ accelte."

(Nefsim, malım ve dinim için Allah'ın adıyla yardım Merim. Allah'ım! Senin kazana (hükmüne) beni razı kıl ve bana takdir edilende bana bereket ver ki, geciktirdiğini ivedilemeyi ve ivedilediğini de geciktirmeyi istemeyeyim."[25]

Afetleri Defetmek İçin Okunacak Duâ

336- Mâlik oğlu Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Allah Azze ve Celle bir kula, ehli, malı ve çocuğu hakkında bir nimet vermiştir de, o kul:

"Mâ şâallâhu îâ kuvvete illâ biîlâh."

(Allah'ın dilediği olur, kuvvet ancak Allah'ındır) demiştir; artık o kulun, onlar hakkında ölümden başka bir âfet görmesi olamaz."[26]

Az Yahud Çok Bir Musibete Uğrayanın Okuyacağı Duâ

Allah Teâlâ buyurur: "Kendilerine bir musîbet değdiği zaman, Biz al-lah'dan geldik ve ona döneceğiz, söyleyen sabredicileri müjdele: Onlara, Rablerinden mağfiret ve rahmet vardır. Onlar, hidayete erenlerdir. "[27]

337- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Her fena işten dolayı, her biriniz istirca yapsın (Innâ lillah ve innâ ileyhi râci'ûn (Biz Allah'dan geldik, yine O'na döneceğiz, desin). Öyle ki, ayakkabısının (kopan) bağına varıncaya kadar... Çünkü bunlar, musibetlerdendir. "[28]

Borcunu Ödemekten Aciz Olan Kimsenin Okuyacağı Duâ

338- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, bir, mükâteb (borçlu köle) kendisine gelip şöyle dedi: Ben azad olma karşılığı olarak ödeyeceğim borcumdan acziyete düştüm; bana yardım et. Hazreti Ali: Resûlüllah Sallalîahu Aleyhi ve Sellem'in bana öğretmiş olduğu bir takım sözleri öğreteyimmi ki, senin üzerinde dağ kadar borç olsa dahi, Allah onu sana Ödetir. Şöyle söyle:

"Allâhümmekfinî bihalâlike an harâmike ve ağninî bifadlike ammen sivâke."

(Haramına karşı beni halâlin ile yetindir, Allah'ım ve Senden başkasından da, fazlınla beni müstağni kıl (Senden başkasına beni muhtaç etme)."[29]

Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir. Biz daha önce "Sabah ve Akşam Ne Söylenir?' bölümünde, Ebû Davud'un, Ebû Sa'îd El-Hudrî'den rivayet ettiği bir hadîsi anlatmıştık. Ebû Ümame adındaki sahabî'ye, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştu: Böyle namaz vakti dışında mescidde oturup ne düşünüyorsun? buyurmuş ve o da: Ya Resûlal-Iah! Dertlerim ve borçlarım, demişti.(Bak. Hadis: 206) Onun içindeki duâ da bu münasebetle okunur.

Yalnızlıkta Okunacak Dualar

339- Velid b. Velid'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Ya Resûlallah! Ben kendimde yalnızlık hissediyorum (yalnız ba-şımayım)? Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yatağına girdiğin zaman

"Eûzü bikelimâtiîlâhit'tâmmeü min ğadabihi ve ikâbihi ve şerri ibâdihi ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahzurûni."

(Allah'ın gazabından ve azabından, kullarının şerrinden ve şeytanların dürtüşlerinden ve benimle bulunmalarından, Allah'ın kitabına sığınırım.)

Artık (bunları söyleyince) kötü şeyler sana zarar vermez, yahud sana yak-Iaşmaz."[30]

340- Berâ b. Âzib'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, yalnızlıktan Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyet eden bir adam, Peygamberin huzuruna geldi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ona, şu sözleri çok söyle, buyurdu:

"Sübhâne'I-meliki'l-kuddûsi rabbi'l-melâiketi verrûhi. Cellelte's-semâ-vâti ve'1-arzı bi'î-ızzeti ve'1-ceberûti

(Meleklerin ve Cebrail'in Rabbı olup noksanlıklardan münezzeh Allah, her şeyin sahibidir, her şeyden yücedir. Göklerle yer, O'nun kudret ve azameti ile yükselmiştir). Adam bu sözleri söyledi de, ondan vahşet gitti. "[31]

Vesveseye Kapılan İnsanın Okuyacağı Dualar

Allah Teâlâ buyurur:

"Şeytandan bir dürtüş seni dürterse, hemen Allah'a sığın. Allah, her şeyi işitendir; her şeyi bilendir."[32] Allah'ın bize emrettiği ve edeb olarak öğrettiği en güzel Allah'a sığınmadır bu... (Euzü billahi mineşşeytânirra-cîm).

341- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Şeytan birinize gelip der ki: Şunu kim yarattı, bunu kim yarattı; hatta Rabbmi kim yarattı? diyesiye kadar... (Şeytanın vesvesesi bu duruma ulaşınca, o insan, şeytandan Allah'a sığınsın (Eûzü billahi mineşşeytânirracîm, desin) ve bu düşünceden kaçınsın," Sahîh'deki diğer bir rivayet şöyle: "İnsanlar birbirlerine sorup dururlar: Bu yaratıkları Allah yarattı, Allah'ı kim yarattı? denilin-ceye kadar... Kim, kendinde böyle bir hal sezerse:

"Amentü billahi ve rusulihi" desin. (Ben Allah'a ve Peygamberlerine îman ettim, desin)."[33]

342- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Kim bu şeytandan bir vesvese kendinde bulursa, üç defa:

"Amenna billahi ve birusulihi."

(Biz, Allah'a ve Peygamberine îman ettik) desin. Çünkü bunu söylemek, ondan vesveseyi giderir. "[34]

343- Osman ibni Ebi'l-Âsî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Dedim ki, Ya Resûlallah! Şeytan, benimle namaz ve okuyuşum arasına girerek benim ibâdetimi karıştırıyor? Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Bu şeytandır, ona "Hınzeb" denilir.

Bunu hissettiğin zaman, ondan Allah'a sığın ve (Euzü billâhimineşşeytânir-racîm, de) ve üç defa soluna tükür." Ben bunu yaptım da, Allah o şeytanı benden giderdi. Derim ki: Hınzeb yahud Hanzeb, bir şeytan adıdır. Aslen, kokmuş bir et parçasına denilir.[35]

344- Güzel bir isnadla Ebû Rumeyl'den rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: İbni Abbas'a kalbimde hissettiğim şey nedir? dedim. Bana:

- Nedir o? dedi. Vallahi onu söyleyemiyorum, dedim. Bunun üzerine bana şöyle buyurdu: Şübheden bir şey mi? ve güldü". İlâve etti:

- Allah Teâlâ şu âyeti indirinceye kadar bundan kimse kurtulamamıştır: "Ey Peygamber, sana indirdiğimiz kıssalardan ve haberlerden bilfarz

şübhede isen, senden önce kitab okuyanlara sor. Yemin olsun ki, Rabbin-den sana hak gelmiştir. O halde sakın şübhe edenlerden olma."[36] Sen, kendinde böyle bir şey (şübhe) hissedersen, şu ayeti oku:

"Hüve'l-evvelü ve'1-âhiru ve'z-zâhiru ve'1-bâtmü vehüve bi külli şey'in alîm.

(O, her şeyin evvelidir, her şeyin âhiridir, eserleriyle meydandadır, zatı ile gizlidir. O, herşeyi bilendir)[37]

Üstad Ebu'l-Kâsım El-Kuşeyrî'nin (RahimehuIlah) risalesinde, Ahmed b.Atâ El-Rüzbarî'den (büyük imamdan Radıyallahu Anh) sahîh isnadla rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Temizlikte (abdest ve taharet işinde) çok titizlikle aşırı gidiyordum. Bir gece, çok su kullanıp döktüğüm halde kalbim yatışmadı ve içim sıkıldı. Dedim ki: Ya Rabbi! Afvını isterim, afvını... Arkasından hafiften birinin şöyle dediğini işittim: "Bağışlamak ve afvetmek, gerçek olan bir şeyde olur (senin halin bir vesveseden ibarettir)." Bunu duyunca, o hal benden gitti.

Alimlerden biri de şöyle demiştir: Abdest, namaz yahud bunlar gibi işlerde vesveseye düşmüş olan bir kimsenin

"Lâ ilahe illallah"

demesi müstahabdır, çünkü şeytan bu zikri işitince, geri çekilip uzaklaşır. Zira:

"Lâ ilahe illallah"

zikrin başıdır. Bundan dolayıdır ki, hak yola girmeyi isteyenlerin terbiyecisi olan bu ümmetin seçkinlerinden büyük şahsiyetler, "Lâ ilahe illallah" sözünü, zikir ehline tavsiye etmişler ve buna devam etmeyi emretmişlerdir. Ayrıca demişlerdir ki: Vesveseyi gidermekte en faydalı ilâç, Allah'ı zikre yönelmek ve bunu çok yapmaktır.

Büyük alim, Ahmed b.Ebû'l-Havarî demiştir ki, ben vesveseden, Süleyman Darânî'ye şikâyette bulundum. Bana şöyle dedi: Eğer vesvesenin senden kesilmesini istiyorsan, hangi vakitte kendinde onu hissediyorsan ferahlanıp rahat et. Zira sen ferahlanınca o hal senden kesilir. Çünkü müminin sevinmesinden daha çok şeytanı kızdıran şey yoktur; eğer vesvese edip kederlenirsen, sana keder ve vesveseyi çoğaltır.

Ben de derim ki, bu söz, bazı alimlerin söylediği şu sözü kuvvetlendirir: İmanı kemale eren kimse, vesvese ile müptelâ olur; çünkü hırsız, ha-rab bir eve girmez.

Delirene (Bunamışa) Ve Yılan Kırılana Okunacak Dualar

Fatiha Sûresinin Faziletleri:

344- Ebû Saîd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

“Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabından bir gurup seferlerinden bir sefere çıktılar. Nihayet Arab kabilelerinden bir kabileye indikleri zaman, onlardan misafir kabul edilmelerini istediler. Fakat kabile, onları misafir kabul etmedi. O kabilenin reisi de bir yılan tarafından ısırılmış bulunuyordu. Onun tedavisi için her türlü çareye baş vurdularsa da, hiç bir şey ona fayda vermedi. O kabile adamlarından biri dedi ki, şu misafir olmak isteyen adamlara gideydiniz, belki onlarda fayda verecek bir şey bulunur. Bunun üzerine adamlara gidip dediler ki: Ey cemaat! Bizim reisimiz yılan tarafından ısırıldı. Onun için her türlü çareye baş vurduk; fakat hiç bir şey ona fayda vermiyor. Acaba sizden birinizde fayda verecek bir şey var mı? Ashabdan biri: Vallahi ben, okurum; fakat biz sizden misafir kabul edilmemizi istedik de, vallahi bizi konuklamadımz. Onun için bize bir mükâfat (ücret) vermedikçe size okuyuculuk yapmam, dedi. Bunun üzerine bir bölük koyun vermeleri şartı ile

anlaştılar. Sonra adam gitti. Fâtiha'y* okuyup üfledi. Adam bağdan çözülür gibi huzura kavuştu ve yürümeğe başladı. Hiç bir ağrısı kalmadı. Onlar da, anlaştıkları üzere ücretlerini (bir bölük koyunu) ashabı kirama verdiler. İçlerinden biri: bunları bölün, dedi. Hastayı okumuş olan: Hayır, yapmayın. Biz Peygamber Sallaîlahu Aleyhi ve Setiem'e gidelim de, olanı ona anlatalım. Bize ne emir buyuracak ona bakalım, dedi. Onlar topluca Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seîlem'e vardılar ve ona olayı anlattılar. Peygamber (S.A.V) şöyle buyurdu: O Fatiha Sûresinin rukye (şifa ayetleri) olduğunu sana kim bildirdi? Sonra devam etti: isabet ettiniz, koyunları bölün ve sizinle beraber bana da bir pay ayırın; ve Peygamber Sallalahu Aleyhi ve Sellem gülümsedi." Bu rivayet Buharî'nin lâfzıdır ve rivayetlerin en mükemmelidir.

Bir rivayette şu lafız vardır: "Fatiha'yı okuyordu ve tükrüğü toplayıp (hastaya) püskürtüyordu. Adam da iyileşmişti."[38]

345- Abdurrahman b. Ebî Leylâ'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip demiştir: - Benim kardeşimde ağrı var? Peygamber buyurdu:

- Kardeşinin ağırısı nedir?

- Onda inme (bir nevi delilik) var, dedi. Peygamber:

- Onu bana gönder, dedi. Adam gelip Peygamberin önünde oturduktan sonra, Peygamber Salllalahu Aleyhi ve Sellem ona şunları okudu:

Fatiha sûresi, Bakara sûresinin başından dört ayet, Bakara sûresinin ortasından iki ayet (163,164. ayetler), Âyete'1-Kürsî, Bakara sûresinin sonundan üç ayet (284, 285 ve 286. ayetler), Âl-i îmrân sûresinin başından bir kaç ayet ve aynı sûreden 18. ayet, Â'raf sûresinden 54. ayet, Mü'minün sûresinden 116. ayet, Cin sûresinden 3. ayet, Saffat sûresinin başından on ayet, Haşir sûresinin sonundan üç ayet, İhlâs sûresi, Felâk ve Nâs sû-releri."[39]

346- Harice b. Salt'den, o da amcasından yapılan sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, Harice'nin amcası şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e varıp müslüman oldum. Sonra geri döndüm ve bir kabileye uğradım. Yanlarında demir zincire bağlı deli bir adam vardı. Kabile halkı bana dediler ki, bize anlatıldığına göre senin bu arkadaşın (Peygamber) hayır üzere geldi. Sende bu hastayı tedavi edecek bir şey var mı? Bunun üzerine, ben de ona Fâtiha'yı okudum. Adam da kurtuldu. Bana (tedavi karşılığı) yüz koyun verdiler. Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gidip durumu anlattım (bu koyunlara sahib olabilir miyim, dedim). Bana şöyle buyurdu:

"- Sen, ancak bunu mu söyledin?" Bİr rivayette de: Bundan başka şey söylemedin mi?" buyurdu. Ben:

- Hayır, başka şey söylemedim, dedim. Peygamber buyurdu: "Onları al (ye); ömrüm hakkı için batıl afsun ile yiyen kim. Sen hak

olan bir Rukye (tedavi) için yemiş oluyorsun."[40]

347- Diğer bir rivayete göre, Ebû Davud Harice'den, o da amcasından anlatarak şöyle demiştir:

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzurundan döndük de, bir arab kabilesinden birine vardık. Bize dediler ki, acaba sizde bir deva bulunur mu? Yanımızda, bağlı bir akılsız vardır. Sonra bağlı olarak o akılsızı getirdiler. Ben de, üç gün sabah-akşam ona Fatiha sûresini okudum. Tükrüğümü (ağzımda) topluyordum sonra (ona) püskürtüyordum. Sonunda bağdan çözülmüş gibi iyileşti. Buna karşılık bana mükâfat (ücret) verdiler. Ben, hayır, olmaz dedim. Onlar:

- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sor, dediler. Ben de ona sorunca, şöyle buyurdu:

"- Ye (hediyeyi kabul et). Ömrüm hakkı için, bâtıl afsun ile kim yiyor; sen hak olan bir rukyeden (tedaviden) yiyorsun."[41]

348- Abdullah ibni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, kendisi bir hastanın kulağına okudu da, hasta iyileşti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona sordu:

"- Onun kulağına ne okudun?"

Abdullah ibni Mes'ud dedi ki: Mü'minün sûresinin 115. âyetinden sûrenin sonuna kadar (dört ayeti) okudum. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buna şöyle buyurdu:

"-Eğer bir adam tam bir inanç ve kesin bir bilgi ile bunları bir dağ üzerine okusaydı, dağ yok olurdu."[42]

Nazar, Büyü Ve Zehirli Haşerâta Karşı, Çocukları Ve Başkalarını Koruyucu Dualar

349- İbni Abbas'dan (Radiyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu kelimelerle istiâze ederek (kötülüklerden torunları) Hasan ve Hüseyin'i korurdu:

"Ü'îzükümâ bikelimâtillâhi'ttâmmeti min külli şeytanin ve himmetin ve min külli aynin lâmmetin."

(Her şeytandan ve zehirli haşerattan sizi Allah'ın kitablan ile korurum) Sonra derdi ki: İkinizin büyük dedesi (İbrahim Aleyhisselâm) da, bu kelimelerle İsmail'i ve îshak'ı kötülüklerden korundururdu." Allah'ın Salât ve Selâmı hepsinin üzerine olsun..."[43]

Çıban, Sivilce Ve Bunların Benzerine Karşı Okunacak Dualar

350- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in zevcelerinden birinden rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Parmağımda bir sivilce çıkmış olduğu bir zamanda Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana geldi. (Parmağımdan şikâyetimi dinleyince, bana) dedi ki: "Sende zerire (bir nevi kamış kırpıntısı) var mı?" Sonra onu sivilcenin üzerine koydu ve bana, şöyle söyle dedi:

"Allâhümme musağğıre'i-kebîri ve mükebbire's-sağîri. Sağğir mâ bî." (Ey büyüğü küçülten ve küçüğü büyülten Allah'ım! Bende olanı küçült) Sonra (sivilcem) sönüp gitti, "[44]

Zerire: Hindistan'dan tıb için getirilen bir nevi kamışın kırpıntısıdır.

---

[1] Buhârî. Ebü Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[2] Tirmizî. İsnadı zayıftır.

[3] İbn-i Sünnî. (Bunun isnadı garîbdir; raviler arasında tanınmayanlar vardır.

[4] Buhârı. Müslim. Tirmizi. Nesâî.

[5] Tirmizî.

[6] Tirmizî.

[7] Buharî. Müslim.

[8] Nesâî. îbn-i Sünnî. Ahmed b. Hanbel. îbn-i Hibbân.

[9] Ebû Dâvud.

[10] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce.

[11] îbn-i Sünnî.

[12] ibn-i Sünnî. Nesâî. Tîrnıİzî. Hâkim, el-Müstedrek.

[13] îbn-i Sünnî. Nesâî.

[14] Ebû Dâvud. Tirmİiî. (Tirmizî, bu hadis hasendir, demiştir.)

[15] Ibn-i Sünnî.

[16] İbn-i Sünnî.

[17] Ebû Dâvud. Nesâî.

[18] ibn-i Sünnî.

[19] Kur'ân-i Kerim, A'raf Sûresi, 2OO.

[20] Kur'ân-ı Kerim, İsrâ Sûresi, 45

[21] Müslim.

[22] Müslim, Nesâî.

[23] Ebü Dâvud, Nesâî.

[24] İbn-i Sünnî, tbn-i Hibbân.

[25] İbn-i Sünnî.

[26] İbn-i Sünnî.

[27] Kur'ân-ı Kerim, Bakara Sûresi, 155-156.

[28] İbn-i Sünni.

[29] Tirmizî. Hâkim.

[30] İbn-i Sünnî.

[31] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[32] Kur'ân-i Kerim, Fussilet Süresi: 36

[33] Buhârî. Müslim. Ebü Dâvud.

[34] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[35] Müslim.

[36] Kur'ân-ı Kerim, Yûnus Sûresi: 94

[37] Kur'ân-ı Kerim, Hadîd Süresi: 3. Ebû Dâvud.

[38] Buhârî- Müslim.

[39] İbn-i Sünnî Zayıf jsnadla.

[40] Ebû Dâvud. İbn-i Hibbân.

[41] İbn-i Sünnî. Ebû Dâvud.

[42] İbn-i Sünnî. Ebû Dâvud.

[43] Buhârî. Nesâî. İbn-i Mâce.

[44] İbn-i Sünnî. Nesâî. Ahmed b. Hanbel

11- HASTALIK, ÖLÜM VE BENZERLERİYLE İLGİLİ DUALAR VE ZİKİRLER.. 2

Ölümü Çok Anmak Müstahabdır. 2

Hastanın Ailesine Ve Yakınlarına Hastadansormanın Müstehablığı Ve Sorulardan Cevab Alma 2

Hasta Ne Söyler, Yanında Ne Söylenir, Ona Ne Okunur, Hali Nasıl Sorulur. 2

Hastalara Okunacak Şifâ Duaları 3

Vücut Ağrılarına Karşı Okunacak Şifâ Duaları 4

Hastaya, Hasta Sahibinin Ve Ona Hizmet Edenin İyilik Tavsiye Etmesi, Zor Ve Zahmetli İşine Katlanıp 6

Sabretmesi 6

Baş Ağrısı, Ateş Ve Bunlardan Başka Ağrılar İçin Okunacak Dualar. 6

Kızgınlık Olmaksızın, Sabırsızlıkla Telaş Göstermeksizin Hastanın Halini Açıklamasında Ve Bende Ağrı 6

Var, Ateşim Var Yahud Bunlara Benzer Söz Söylemesi Caiz Olduğu Gibi, Kerahet De Yoktur. 6

İnsanın Başına Gelen Bir Zarar İçin Ölümü İstemek Mekruh İse De, Dinindeki Bir Fitneden Korkunca 7

Onu İstemek Caizdir. 7

Ölümün Kutsal Yerlerde Olması İçin Duâ Etmenin Müstehaplığı 7

Hastanın Gönlünü Hoş Tutmak Müstehabdır. 7

Hasta Kimse, Akıbetinden Korkunca, Onun Korkusunu Gidermek Ve Rabbına Karşı Zannını Güzel 8

Yapmak İçin Ona Güzel İş Ve Hallerinin Söylenerek Övülmesi 8

Hastanın İştahını Sormak. 8

Hastadan Ziyaretçilerin Dua İstemesi 9

Hastaya İyileştikten Sonra Öğüt Vermek Tevbe Ve Adak Gibi, Allah'a Verdiği Sözde Durmayı Ona 9

Hatırlatmak. 9

Sağlığından Ümidini Kesenin Okuyacağı Dualar. 9

Ölünün Gözü Kapatılınca Okunacak Dualar. 11

Ölü Yanında Okunacak Dualar. 12

Ölü Sahihlerinin Okuyacağı Dualar. 12

Arkadaşının Ölüm Haberini Duyanın Okuyacağı Duâ. 13

İslâm Düşmanı Birisinin Ölüm Haberini Duyanın Okuyacağı Duâ. 13

Ölü Üzerine Feryad Edip Ağlamak Ve Cahiliyet Duası İle Dua Etmek Haramdır. 14

Taziyede Bulunmak (Sabır Dileğinde Bulunmak) 15

Taziyeyi Umumi Yapmak. 16

Taziye İçin Oturup Beklemek Mekruhtur. 16

En İyi Taziye Sözleri 17

Müslümanlar İçinde Ortaya Çıkan Bazı Taun (Veba) Hastalıkları 20

Ölü Sahihlerine Ve Akrabasına Ölümü Bildirmenin Cevazı Ve Haberi Yaymanın Keraheti 20

Ölü Yıkanırken Ve Kefenlenirken Okunacak Dualar. 21

Cenaze Namazı Ve Duaları 22

Cenaze İle Yürüyen Kimsenin Okuyacağı Dualar. 26

Cenazeyi Gören Yahud Cenaze İle Karşılaşanların Okuyacağı Dualar. 27

Ölüyü Mezara Koyanın Okuyacağı Dualar. 27

Ölü Gömüldükten Sonra Okunacak Dualar. 28

Gömüldükten Sonra Ölü Üzerine Yapılan Telkin. 28

Ölünün Vasıyyeti: 29

Belirli Bir İnsanın Kendi Namazını Kıldırmasını Vasıyyeti Yahud Özel Bîr Yerde Ve Özel Birşekilde Gömülmesini İstemesi Veya Buna Benzer Kefen Ve Diğer İşlerden Yapılması Yahud Yapılmaması Gerekenler: 29

Ölünün Ardından Yapılan Duanın Ölüye Fayda Vermesi 31

Ölülere Sövmenin Yasaklığı 32

Mezarları Ziyaret Edenin Okuyacağı Dualar. 33

Bir Mezar Başında Çırpınarak Ağlayanziyaretçiyi Bir Kimsenin, Onu Engellemesi, Sabrı Tavsiye Etmesi Ve Yine Dine Aykırı Şeylerden Alıkoyması. 34

Zâlimlerin Mezarlarına Ve Helak Edildikleri Yere Uğrayınca Ağlamak, Allah Teâlâ Hazretlerine İhtiyaç Göstermek Ve Bundan Gafil Olmaktan Sakınmak. 35

11- HASTALIK, ÖLÜM VE BENZERLERİYLE İLGİLİ DUALAR VE ZİKİRLER

Ölümü Çok Anmak Müstahabdır

351- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) sahih isnadlarla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Lezzetleri kökünden yok edeni (ölümü) çok anın."[1]

Hastanın Ailesine Ve Yakınlarına Hastadansormanın Müstehablığı Ve Sorulardan Cevab Alma

352- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre: "Ebû Talib'in oğlu Ali (Radıyallahu Anh), Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in âhirete göç etmesine sebeb olan hastalığında, huzurlarından dışarı çıkınca, insanlar sordular: Ey Hasan'ın babası (Hz. Ali): Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem nasıl sabahladı? Cevab verdi:

- Allah'a hamd ile, iyileşir durumda sabahladı."[2]

Hasta Ne Söyler, Yanında Ne Söylenir, Ona Ne Okunur, Hali Nasıl Sorulur

353- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, yatağına girince, iki avucunu bir araya getirir sonra onlara üfürürdü de avuçlarına şunları okurdu: İhlâs, Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs) sûrelerini... Sonra elleriyle bedeninden erişebildiği yerleri meshederdi. Elleriyle başından başlar, yüzünü, vücûdunun ön tarafını sıvardı. Bunu üç kez yapardı. Aişe (Radıyallahu Anha) anlatır:

- Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hastalanınca, kendisine böyle okumamı bana emrederdi."

Buharî'de diğer bir rivayet şöyle:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, vefat ettiği hastalığında, Ihlâs, Felâk ve Nâs sûreleri ile kendine üfürürdü. Hazreti Aişe (Radıyallahu Anha) demiştir: (Peygamberin hastalığı) ağırlaşmca, ben bu sûrelerle ona üfü-rürdüm ve elinin bereketi sebebiyle onun eli ile meshederdim (üzerine sı-

vardım)."[3]

Başka bir rivayet: "(Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hastalanınca, kendine Muavvizati (İhlâs, Felâk ve Nâs sûrelerini) okurdu ve üf-lerdi." . Bu hadîsin ravilerinden olan Zührî'ye soruldu:

- (Peygamber) nasıl üflerdi? Cevap verdi:

- Ellerine üfîerdi sonra onlarla yüzünü sıvardı.

Ben, derim ki: Daha önce geçen bölümde bunamış (deli) olan kimse üzerine okunan Fatiha ve diğer sûreler, bu bölümde de vardır. (Burada da okunmalıdır.)

Hastalara Okunacak Şifâ Duaları

354- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

"İnsan, kendisinin bir şeyinden şikâyet edince (hastalığını söyleyince) yahut yara yahut bere olunca, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu parmağı ile şöyle söylerdi. Ravi (hadisi anlatan) Uyeyne oğlu Süfyan, işaret parmağını yere koydu sonra onu kaldırıp şöyle dedi:

"Bismillah! türbetü arzına birîkati ba 'zınâ yüşfâ bihî sakîmunâ biizni rabbinâ."

(Allah'ın adıyla; arzımızın toprağı ve birimizin (insanoğlunun) mayası karışımıyla şifa bulur hastamız, Rabbimizin izniyle...) Bir rivayet de:

"Türbetü arzına ve rîkatü ba'zmâ" şeklindedir. Ben de,

"Birîkati ba'zmâ" sözünün manası, İnsanoğlunun tükürüğü olduğunu alimler söylemiştir,

derim.

îbni Faris demiştir ki; "RÎK" insanların ve diğer hayvanların tükürüğüdür.[4]

355- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu anha) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sağ eliyle hastayı sıvayarak Allah'a dua eder ve şöyle derdi:

"Allâhümme rabbennâsi, ezhebi'I-be'se. İşfi, entc'ş-şâfî. Lâşifâeillâ şifâuke şifâen lâ yuğâdiru sekamen.

(Ey insanların Rabbi! Bu hastalığı gider, şifa ver; Sen şifa verensin. Senin şifandan başka bir şifa yoktur; öyle şifa ver ki, hiç bir hastalık bırakmasın.)"

Diğer bir rivayette de, hastaya şunu okurdu:

"îmsehi'l-bâse, rabbennâsi; biyedike'ş-şifâu. Lâ kâşife lehû illâ ente.

(Bu hastaya şifa ver, ey insanların Rabbi! Şifa Senin (kudret) elindedir; Senden başka onu giderecek yoktur.)[5]

356- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, o, Sabit'e (Allah kendisine rahmet etsin) şöyle dedi:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selîem'in hastaya okuduğunu sana okuyayım mı? Sabit, evet, oku dedi. Enes, şunları okudu:

"Allâhümme rabbennâsi, müzhibe'l-be'si işfi ente'ş-şâfî. Lâ şâfiye illâ ente şifâen lâ yuğâdiru sekamen.

(Ey insanların Rabbi, hastalıkların gidericisi olan Allah'ım! Şifa ver, şifa veren Sensin. Senden başka şifa veren yoktur; öyle şifa ver ki, hiç bir hastalık bırakmasın."[6]

Vücut Ağrılarına Karşı Okunacak Şifâ Duaları

357- Osman b. Ebi'l-Asî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, kendisi vücûdunda duyduğu bir ağrıdan Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyette bulundu. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ona şöyle buyurdu:

"Elini, vücudundan ağrıyan yere koy ve şöyle de:

"Bismillah" (üç defa), yedi defa da:

"Eûzü büzzetülâhi ve kudretihi min şerri ma ecidü ve uhâziru" söyle. (Allah'ın adıyla, korktuğum ve duyduğum şeyin kötülüğünden Allah'ın izzet ve kudretine sığımrım."[7]

358- Sa'd ibnİ Ebi Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, hastalığımda beni ziyarete gelip buyurdu:

"AMhümmeşfi sa'den, Allâhümmeşfi sa'den. Allâhümmeşfi sa'den." (Allah'ım Sa'd'a şifa ver, Allah'ım Sa'd'a şifa ver, Allah'ım Sa'd'a şifa ver.)"[8]

359- Sahih bir isnadla İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir. O da, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlattı:

"Kim, henüz eceli gelmemiş bir hastayı ziyaret eder de, yedi defa şunları söylerse, Allah Sübhânehu ve Teâlâ Hazretleri o hastayı afiyete kavuşturur:

"Es'elüllâhe'l-azîme rabbe'î-arşi'l-azîmi en yeşfiyeke." (Büyük Arş'ın Rabbi olan büyük Allah'dan

dilerim ki» sana şifa versin.. .)"[9]

360- Abdullah ibni Amr ibni'l-As'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bir hastayı ziyarete gelen adam şöyle desin:

"Allâhümmeşfi abdeke yenke'leke adüvven ev yemşî leke ilâ salâtin" (Allah'ım, Senin yolunda düşmanla savaşan yahud Senin nzân için cenaze namazına giden kuluna şifa ver)"[10]

361- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Hastalıktan şikâyet ediyordum da, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana uğradı. Ben şöyle dua ediyordum: Allah'ım! Eğer ecelim gelmişse, bana merhamet et ve eğer sonraya kalmışsa, beni (hastalıktan) kaldır. Eğer bu bir belâ ise, bana sabır ver. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sordu: "Nasıl söyledin?" Hazreti Ali, söylediklerini Peygambere tekrarladı. Peygamber de ayağı ile ona dokundu ve şöyle buyurdu: "(Allahümme âfihi) yahud (ravi Şübe'nin şübhesi olarak) (Allahümme'şfihi) (Allahım, buna afiyet ver yahud buna şifa ver)" Hazreti Ali der ki, artık bundan sonra ağrımdan şikâyet etmedim.[11]

362- Ebû Saîd El-Hudrî ve Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, her ikisi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğine şahid oldular:

"Kim,

'Lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber" derse, Rabbi onu doğrulayıp:

"La ilahe illa ene ve ene ek beru buyurur.

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehû lâ şerike lehu" deyince, Allah:

"Lâ ilahe illa ene vahdî lâ şerike lî"

(Benden başka tlâh yoktur, yalnız ben varım, ortağım yoktur) buyurur.

"Lâ ilahe illâllâhu lehu'i-mülkü ve lehü'l-hamdü" deyince, Allah:

"Lâ ilahe itfa ene lî e'l-mülkü veliye'1-hamdü." (Benden başka ilâh yoktur, mülk de benimdir, hamd de banadır) buyurur.

"Lâ ilahe illâllâhu ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" deyince, Allah:

"Lâ ilahe ene veiâ Aavİe velâ kuvvete illâ bî."

(Benden başka ilâh yoktur, kudret ve kuvvetancak benimledir) buyurur."

Yine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyururdu:

"Kim bunları hastalandığında söyler de, sonra ölürse, ateşin acısını tadmaz."[12]

363- Ebû Saîd El-Hudrf den (Radıyallahu Anh) sahîh isnadlarla rivayet edildiğine göre: "Cibril, Peygamber Sallallahu Aleyhi Vesellem'e gelip dedi ki:

- Ey Muhammed (A.S.), şikâyetin var mı (hasta mısın)? Peygamber:

- Evet, dedi. Cibril, şunları söyledi:

"Bismillah! erkîke, min külli şey'in yü'zîke, min şerri külli nefsin ev aynin hâsidin. Aîlâhu yeşfîke, bismillâhi erkîke.

(Allah'ın adıyla, sana eziyet veren her şeyden, her canlının şerrinden yahud herhasedçinm gözünden seni Allah'a sığındırırım. Allah sana şifa verir. Allah'ın adayla seni Allah'a sığındırırım."[13]

364- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, hasta olan bir A'rabiyi ziyaret için yanına vardı. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, hasta ziyaretine gittiği zaman söylediği şu sözü ona da söyledi: "Lâ be'se tahûrun inşâellâh" (Üzüntü yok, İnşaallah günahları temizlemeye sebeb olur)"[14]

365- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, hasta olan bir A'rabiyi ziyaret için yanına vardı. O, sıtmalı idi. Peygamber buyurdu:

"Keffâretün ve tahûrun" (Hastalığın) günahları örter ve temizler."

366- Ebû Ümâme'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurdu: "Sizden birinizin, elini hastanın alnına yahud eli üzerine koyup da, nasıi olduğunu sorması, hasta ziyaretinin tamamındandır." Bu ifade, Tirmizî'nindir. İbni Sünnî'nin rivayeti ise şöyle: "Elini hastanın üzerine koyup da: Nasıl sabahladın yahud nasıl akşamladın? diye sorman, hasta ziyaretinin ta-marmndandır."[15]

367- Selman'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Ben hasta iken, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem beni ziyaret etti. Bana: Ey Selman! Allah senin hastalığına şifa versin, günahını bağışlasın ve ecelinin müddetince dinine ve bedenine afiyet versin, buyurdu."[16]

368- Osman Ibni Affan'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Hasta olmuştum da, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem beni Allah'a sığındırırdı (Allah seni hastalıktan korusun, derdi). Bir gün beni sığındırıp şöyle dedi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm, üîzüke billahi'l-ehadi's-samedi ellezîlem yelid ve lem yûîed ve lem yekûn Jehû küfüven ehadün min şerri mâ tecidü.

(Bismillâhirrahmânirrahîm, duyduğun hastalığın şerrinden, doğmayan, doğrulmayan, kendisine hiç bir şey denk olmayan, her şey kendisine muhtaç olan eşsiz bir Allah'a seni sığındırırım). Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem gitmek için ayağa kalkınca buyurdu: Sen bu sözlerle Allah'a sığın. Siz bu sözlerin benzeri ile Allah'a sığınmadınız."[17]

Hastaya, Hasta Sahibinin Ve Ona Hizmet Edenin İyilik Tavsiye Etmesi, Zor Ve Zahmetli İşine Katlanıp Sabretmesi

(Kısas yahud dayak yahud bunlardan başka sebeblerle ölümü yaklaşana da aynı tavsiye yapılır.)

369- îmran ibni Husayn'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Cüheyne kabilesinden bir kadın zinadan hamile olduğu halde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip şöyle dedi: Ya Rasûlallah! Ben zina cezasına düştüm, cezasını bana uygula. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, kadının velisini huzuruna çağırıp ona buyurdu: "Ona iyi muamele et. Doğurunca onu getir. Adam da emri yerine getirdi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kadın için ceza uygulanmasını emretti de, (üzeri açılmasın diye) elbiseleri üzerine bağlandı sonra recmedilerek emir yerine getirildi. Sonra cenaze namazı kılındı."[18]

Baş Ağrısı, Ateş Ve Bunlardan Başka Ağrılar İçin Okunacak Dualar

370- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûhıllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bütün ağrılardan ve ateşli hastalıktan dolayı şöyle demeyi kendilerine öğretirdi:

"Bismiîlâhi'l-kebîri, neûzü biMhi'l-azîmi min şerri ırkın ne'aarin ve min şerri harrin-nâri.

(Büyük Allah'ın adıyla, fişkıran damarın kötülüğünden ve ateşin hararetinin şerrinden yüce Allah'a sığınırız)"[19]

Bir de, insanın kendi üzerine Fatiha'yı, thlâs sûresini, Muavvizeteyni okuması ve ellerine üfürmesi uygundur; nitekim açıklaması geçmişti. Ayrıca musîbet duasını daha önce söylediğimiz gibi okumalıdır.

Kızgınlık Olmaksızın, Sabırsızlıkla Telaş Göstermeksizin Hastanın Halini Açıklamasında Ve Bende Ağrı

Var, Ateşim Var Yahud Bunlara Benzer Söz Söylemesi Caiz Olduğu Gibi, Kerahet De Yoktur.

371- Abdullah ibni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ateşli bir hastalığa tutulmuş iken, yanına vardım. Ona elimle dokunup dedim ki: Sen de şiddetli bir şekilde ateşlenir misin? Buyurdular:

- Evet, sizden iki erkek ateşlendiği gibi (ateşlenirim)."[20]

372- Sa'd İbni Ebi Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Bende olan şiddetli ağrıdan dolayı Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem beni ziyarete geldi. Ben dedim ki: Gördüğün hal başıma geldi. Ben, mal sahibiyim; fakat bir kızımdan başka mirasçım yoktur." Sonra hadisin devamını anlattı ravi…[21]

373- Kasım ibni Muhammed'den rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Hazreti Aişe (Radıyallahu Anha): "Vay başım!., dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem de: Daha doğrusu, vay benim başım! buyurdu." Sonra ravi hadisin tamamını anlattı. (Bu hadis, bu lâfızla Mürseldir).[22]

İnsanın Başına Gelen Bir Zarar İçin Ölümü İstemek Mekruh İse De, Dinindeki Bir Fitneden Korkunca

Onu İstemek Caizdir.

374- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Hiç biriniz, kendisine isabet eden bir zarardan dolayı asla ölümü istemesin. Eğer çaresiz bir şey yapacaksa şöyle desin: Yaşamak benim için hayırlı ise bana sağlık ver. Ölüm benim için hayırlı ise, beni öldür." Arkadaşlarımızdan ve diğer alimlerden bir kısmı demiştir ki, eğer bir zarar veya musibetten dolayı ölüm isteniyorsa, bu mekruhtur. Fakat zamanın bozukluğundan dolayı dine gelecek noksanlıktan korkarak ölüm istenirse, bunda kerahet yoktur.[23]

Ölümün Kutsal Yerlerde Olması İçin Duâ Etmenin Müstehaplığı

375- Mü'minlerin annesi olan Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa'-dan (Allah her ikisinden razı

olsun) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ömer (Radıyallahu anh) şöyle dua etti: Allah'ım! Senin yolunda şehidol-makla beni rızıklandır ve ölümümü de, Senin Peygamberinin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beldesinde yap. Ben (babama) sordum: Bu nasıl olur? Bana cevaben: Allah dileyince onu bana verir, buyurdu.[24]

Hastanın Gönlünü Hoş Tutmak Müstehabdır

376- Ebu Saîd EI-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bir hastanın yanına vardığınız zaman, eceli hakkında güven verin (onu hoş tutup ona yaşama ümidi verin). Çünkü sizin bu tutumunuz, hiç bir şeyi geri çevirmez; fakat onun gönlünü hoş kılar. „[25]

HASTAYA NE SÖYLENİR, bölümünde îbni Abbas'dan rivayet edilen hadîs, bu hadîsin manasını kapsar. O da: "Zararı yok, günahları temizleyicidir, inşaallah" mealinde geçen hadisi şeriftir.

Hasta Kimse, Akıbetinden Korkunca, Onun Korkusunu Gidermek Ve Rabbına Karşı Zannını Güzel

Yapmak İçin Ona Güzel İş Ve Hallerinin Söylenerek Övülmesi

377- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Hazreti Ömer sû'i kasde uğrayıp yaralanınca, kendisi ondan korkuyu gidermeğe çalışarak ona şöyle demişti:

Ey mü'minlerin emiri! Bütün bunlar (Allah'a hesab verme korkusu yerinde) değil. Gerçekten sen, Allah'ın Resulüne (S.A.V) arkadaşlık ettin; ve onunla arkadaşlığı güzel yaptın. Sonra Peygamber senden razı olarak ayrıldı. Sonra Ebû Bekir'e arkadaşlık ettin ve onunla arkadaşlığı güzel yaptın. Sonra o, senden razı olarak ayrıldı. Sonra müslümanlarla arkadaşlık ettin ve onlarla arkadaşlığı güzel yaptın. Eğer sen onlardan (ölür de) ayrıhrsan, muhakkak onlar senden razı olarak onlardan ayrılırsın.

Böylece ravi hadisin tamamım anlattı. Hazreti Ömer (Radıyallahu anh) da, İbni Abbas'm şu sözlerine cevaben: Bu anlattığın hal, yüce Allah tarafındandır.[26]

378- İbni Şümâse'den rivayet ettiğimize göre şöyle anlatmıştır: Amr ibni'1-Âs, ölümüne yakın bir zamanda devamlı ağlarken biz onun yanında bulunduk. Başını duvara doğru çevirmişti. Oğlu şöyle demeğe başladı: Babacığım, Resülüllah Sallallahu Aleyli ve Sellem sana şöyle müjde vermedi mi? Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem seni şu şekilde müjdelemedi mi? Bunun üzerine babası

yüzünü çevirip şöyle dedi: Bizim en faziletli saydığımız şey "Lâ İlahe İllallah ve enne Muhammeden Resülüllah (Allah'dan başka ilâh yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür) sözünden ibarettir ve buna şahidlik etmektir. Sonra ravi hadisin tamamını anlattı.[27]

379- Kasım ibni Muhammed ibni Ebi Bekir (Radıyallahu Anhüm)den rivayet edildiğine göre, Hazreti Aişe (Radıyallahu Anha) hastalandı. îbni Abbas (Radıyallahu Anhüma) gelip dedi ki: Ey mü'minlerin annesi! Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile Ebu Bekir'in (Radıyallahu Anh) yanlarına (en şerefli yere) varıyorsun.

Bunu, yine Buharı, İbni Ebî Müleyke'nin rivayetinden şöyle anlatmıştır: Hazreti Aişe Ölüm döşeğinde iken, İbni Abbas onun ziyaretine girmek için izin istemesi üzerine, Hazreti Aişe buyurdu: Korkarım ki, gelir de beni över. Hazreti Aişe'ye: O, müslümanların ileri gelenlerinden Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in amcazadesidir, denildi. Hazreti Aişe: Ona izin verin gelsin, dedi. İbni Abbas (yanma varınca) sordu:

- Kendini nasıl buluyorsun? Cevab verdi:

- Eğer müttakî isem, hayır üzereyim. İbni Abbas:

- İnşaallah hayır üzeresin: Sen Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in zevcesisin ve senden başka bakire ile deevlenmemiştir ve (uğradığın iftiradan dolayı) Allah'dan beraatın nazil olmuştur, dedi.[28]

Hastanın İştahını Sormak

380- Enes'den (Radıyallahu Anh) zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, hasta olan bir adamı ziyaret için yanına vardı da ona sordu: Bir şey yemek ister misin, arzu eder misin? Adam, evet, dedi. Peygamber de ona verilmesini istedi."[29]

381- Ukbe ibni Âmır'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Hastalarınızı yemeğe zorlamayınız; çünkü Allah, onları yedirir ve içirir."[30]

Hastadan Ziyaretçilerin Dua İstemesi

382- Sahih yahud hasen bir isnadla Meymun ibni Mihran'dan, sonra Ömer îbni Hattab'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, (ilk ravi Hazreti Ömer) demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bir hastayı ziyarete vardığın zaman, sana dua etmesini ondan iste; çünkü onun duası, meleklerin duası gibidir."[31]

Hastaya İyileştikten Sonra Öğüt Vermek Tevbe Ve Adak Gibi, Allah'a Verdiği Sözde Durmayı Ona Hatırlatmak

Nitekim Cenab-ı Hak buyuruyor: "Verilen sözü yerine getirin, çünkü sözünden cayan sorumludur."[32]

Yine buyurmuştur: "Sözleştikleri zaman sözlerinde sadık kalanların... işleri hayırlıdır. "[33] Bu hususta ki ayetler çoktur ve herkesçe bilinmektedir.

383- Havvât ibni Cübeyr'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben hastalanmıştım da, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem beni ziyarete gelip buyurdu: "Ey Havvât! Sıhhatin iyileşti. Ben de: Senin bedenin de, ya Resûlallah!... dedim. Bana buyurdu: Allah'a verdiğin sözü yerine getir. Ben: Aziz ve Yüce Allah'a bir şey adamadım, dedim. O, hayır dedi: Allah Teâlâ, hastalanan her mü'min kula muhakkak bir hayır verir, (ona kusurlarını gösterip tevbe yollarını açar, adaklar yaptırır). O halde Allah'a verdiğin sözü yerine getir."[34]

Sağlığından Ümidini Kesenin Okuyacağı Dualar

384- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ölüm halinde idi ve yanında, içinde su bulunan bir kab vardı, elini kaba koyuyor sonra yüzünü su ile siliyordu. Sonra şöyle buyuruyordu:

"Allâhümme e'innî aîâ ğamarâti'l-mevti ve sekerâti'I-mevti."

(Allah'ım! Ölümün şiddetine ve ölümün dehşetine karşı bana yardım et.)[35]

385- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana yaslanmış bir halde iken şöyle buyurduğunu işittim:

"Allâhümmeğfir lî verhamnî ve elhıknî birrefîkıl-a'lâ.." (Allah'ım! Bana mağfiret et, bana rahmet et ve beni en yüce dosta kavuştur."[36]

Ölüm döşeğinde, çok Kur'an okumak ve zikir yapmak müstahabdır. Sabırsızlık tepkisi göstermek, huysuzluk yapmak, sövmek, münakaşa yapmak ve din işi olmayan işler üzerinde çekişmek mekruhtur.

Yine hastanın hem kalbi, hem de dili ile Allah'a şükretmesi, yaşadığı anların dünya vakitlerinin sonu olduğunu düşünüp son zamanını hayırla tamamlamaya gayret etmesi, ödünç veya emanet aldığı şeyleri geri vermesi, hak sahîbleriyle, zevcesiyle, ebeveyni ile, çocuklarıyla, hizmetçile-riyle, komşularıyla, arkadaşlarıyla ve iş birliği yaptığı kimselerle, ilgi kurduğu zatlarla da helallaşması müstahabdır.

Eğer çocuklarının dedesi yoksa, çocuklarının işleri için velayete yetkili birine vasıyyette bulunmak uygundur. Hemen yapamayacağı işler İçin de vasıyyette bulunmalıdır: Borçları ödemek gibi...

Bir de, Allah'ın kendisine merhamet edeceği güzel bir inanç taşıması, Allah'ın yaratıkları arasında hakir bir kul olduğunu unutmaması, Allah'ın kendisine azâb etmekten müstağni olduğunu ve onun İbâdetine muhtaç olmadığını bilmesi, Allah'ın kulu olduğunu, yalnız Allah'dan af, ihsan, bağış istenebileceğini hatınnda tutması uygundur.

Kur'ân-ı Kerim'den müjde ayetlerini seçerek tatlı sesle okuması yahud başkasının okuyup onun dinlemesi mü stahab olduğu gibi, müjde veren hadis-i şerifleri, iyi kimselerin hikâyelerini ve ölüm zamanındaki hallerini okuması da müstahabdır.

Hayırlarını çoğaltmalı, namazlara devam etmeli, din bakımından uygun olmayan işleri terk etmeli, güç işlere sabretmeli, din işlerinde gevşeklik göstermemelidir; çünkü en çirkin şey, ahiretin tarlasından ibaret olan dünyadan kalan son vaktini, kendisine vacib yahud gerekli olan işlerde aşırılıkla geçirmektir.

Şu anlatılan hususlardan, kendisini alıkoyacak kimsenin sözünü kabul etmemek uygundur; çünkü bu gibilerle imtihan olunur. Böyle hareket eden, ya cahil arkadaştır yahud gizli bir düşmandır. Bunun sözünü kabul etmemelidir. Ömrünü en mükemmel hallerle tamamlamaya gayret göstermelidir.

Ailesine ve arkadaşlarına, hastalığı zamanında kendisine karşı sabırlı olmalarını, hareketlerine tahammül etmelerini tavsiye etmeli ve aynı zamanda ölümünden sonra sabır gösterip ağlamamalarını da onlara öğüt vermelidir. Onlara demelidir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'-den şu sahîh hadis varid olmuştur." "Ölü, üzerine ailesi tarafından yapılan ağlamaktan dolayı azab çeker." Bunun için, dostlarım, azabıma se-beb vermekten sakının. Ayrıca geriye bıraktığı çocuk ve yakınlarına yumuşak muamelede bulunulmasını tavsiye etmeli, dostlarına da yakınlarının iyi davranmasını yakınlarına öğütlemelidir. Yine Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu sahih hadislerini onlara öğretmelidir: "İyiliklerin en iyisi, baba dostlarının ehline ilgi gösterip iyilik yapmaktır."

Yine Sahîh olarak varid olmuştur: "Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Hazreti Hatice (Radıyallahu Anha) vefat ettikten sonra, onun dostlarına ikram ederdi."

Bir de, cenazelerde bid'at haline gelen adetlerden sakınmalarını önemle tavsiye etmeli ve onlardan

sağlam söz almalıdır. Öldükten sonra, arkasından dua etmelerini ve zaman boyunca kendisini unutmamalarını istemelidir. Zaman zaman ziyaretçilerine: Bende ne zaman bir kusur görürseniz, beni iyilikle uyarınız ve bu hususta bana öğüt veriniz. Çünkü ben, gaflet, tenbellik ve ihmalkârlıkla karşı karşıyayım. Bir kusur işlediğim zaman bana neş'e verin ve bana bu dehşetli uzun yolculuğumda yardım edin.

Bu bölümle ilgili olarak anlattıklarımın delilleri, bilinen meşhur şeylerdir. Bunlar ayrıca bir yekûn tutarlar.

İnsana can çekişme hali gelince:

"Lâ ilahe illallah"

Sözünü çoğaltmalı ki, bu, son sözü olsun.

386- Muaz ibni Cebel'den (Radıyallahu Anh) meşhur hadîs olarak rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kimin son sözü:

"Lâ ilahe illallah"

(Allah'dan başka hiç bir ilâh yoktur) cümlesi olursa, Cennet'e girer."[37]

387- Ebu Said El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurdu: "(Ölüm döşeğinde olan) ölülerinize

"Lâ ilahe illallah" sözünü telkîn ediniz."[38]

Alimler demiştir ki, eğer hasta "Lâ ilahe illallah" demezse, yanında bulunan kimse ona bu tevhid sözünü telkîn etsin. Ancak onu daraltıp sözü reddetmemesi için, yumuşak şekilde telkîn yapmalıdır. Ölüm döşeğinde olan hastaya bir defa tevhid kelimesi telkîn edilince, ona, başka bir söz araya girmeden telkîn tekrarlanmaz (ona: Lâ ilahe illallah, söyle diye ısrarda bulunulmaz.)

Telkîn edilen sözün hasta tarafından istekle benimsenmesine yardım olması için, telkîn yapan kimsenin emin bir şahıs olması müstehabdır.

Alimlerimizden olan bir gurup şöyle demiştir: Biz şu sözü söyleyerek telkîn yaparız:

"Lâ ilahe illallah muhammedün resûlüttâh"

Fakat çoğunluk bunu kısaltarak

"Lâ ilahe illâllah"

Sözü ile yetinmiştir. Ben "Mühezzeb" şerhinin cenazeler bölümünde, bu konuyu delilleriyle beraber uzun boylu anlattım.

Ölünün Gözü Kapatılınca Okunacak Dualar

388- Ümmü Seleme'den (Müminlerin annesi Hind'den Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ebû Seleme'nin yanına girdi (ki, o son nefeslerini vererek) gözünü dikmişti. Peygamber onu kapadı ve sonra buyurdu: Can alındığı zaman, göz onu takip eder. Sonra onun ailesinden bazı kimseler feryad edip ağlaştılar. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: "Kendinize hayırdan başka bir şeyle duâ etmeyiniz (bağırıp çağırmanız aleyhinizedir); çünkü melekler sizin söylediklerinize âmin derler (böylece iyi olmayan sözlerinize âmin derler de, aleyhinize duâ etmiş olursunuz). Sonra buyurdu:

- Allah'ım! Ebu Seleme'ye mağfiret et; onun derecesini, hidayete eren-lerinkine yükselt. Gelecek nesillerde onun yerine geçecek salih kimseler ver. Ey âlemlerin Rabbı! Bize ve ona mağfiret buyur. Onu, kabrinde genişliğe kavuştur ve onu orada nurlandır."[39]

389- Büyük Tabi'i Bekir ibni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ölünün gözünü kapadığın zaman şöyle söyle:

"Bismillâhi ve alâ milleti resûtillâhi"

(Allah'ın adıyla, Allah'ın Resulünün dini üzere (bulunasın)...) Cenazeyi taşıdığın zaman, Bismillah, de sonra onu taşıdığın süre teşbih yap (Sübhânellah), söyle."[40]

Ölü Yanında Okunacak Dualar

390- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Hasta yahud ölü yanında bulunduğunuz zaman, hayır söyleyin (hem ona, hem de kendinize iyilik isteyiniz); çünkü melekler, sizin söylediklerinize âmîn derler, istediğinizin olması için AUah'dan kabul dileğinde bulunurlar.)"

Ümmü Seleme (R.A) devamla demiştir: (Kocam) Ebû Seleme ölünce, ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gittim de, dedim ki:

— Ya Resûlallah, Ebû Seleme vefat etti. Bana buyurdular:

— Sen şöyle söyle:

"Allâhiimme'ğfir lî ve lehû ve a'kıbnî minhu ukbâ haseneten" (Allah'ım, bana ve ona mağfiret et ve

hana ondan daha hayırlısını ver.)

Ben de bunu söyledim de, Allah bana, ondan daha hayırlısı olan Muham-med Sallallahu Aleyhi ve Selîem'i (koca olarak) verdi.[41]

391- Sahabî olan Ma'kal ibni Yesar'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selîem şöyle buyurdu.

"Ölüleriniz üzerine Yâsîn (sûresini) okuyunuz."[42]

Ben derim ki, bunun isnadı zayıftır; isnadlarmda hali bilinmeyen kimseler vardır. Fakat Ebû Davud bunu zayıf saymamıştır. Ebû Davud'un oğlu Mücalid'den, o da Şâ'bî'yden rivayet ederek şöyle demiştir:

Ensar (Medîne'li ashab), ölü yanında bulundukları zaman (henüz can vermemişken yahud ölüp de gasledilmişse), Bakare Sûresini okurlardı. Mü-cahid, zayıf bir ravidir.

Ölü Sahihlerinin Okuyacağı Dualar

392- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: Hangi kula bir musibet gelir de, şunları söylerse, muhakkak ki Allah Teâlâ ona musibeti sebebiyle sevab verir ve onun yerine kendisine ondan daha hayırlısını ihsan buyurur. "Ümmü Seleme (Radıyallahu Anha) demiştir: (Zevcim) Ebû Seleme vefat edince, Resûlüllah bana emrettiği şekilde söyledim de, Allah Tealâ bana ondan daha hayırlısı olan Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i verdi:

"înnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Allâhümme'cürnî fî musibeti ve-hlif li hayren minhâ."

(Biz Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz. Allah'ım, musibetimde bana sevab ver ve ondan daha hayırlısını bana ihsan et.)"[43]

393- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle buyurdu:

"Sizden birinize, bir musibet (ölüm) gelince, şöyle desin:

"İnnâ lillâhi ve innâ üeyhi râciûn. Atiâhümme indeke ahtesibü musî betî fe'cürnî fîhâ ve ebdilnî bina hayran minhâ."

(Biz, Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz. Allah'ım! Musibetimin sevabını Senin katından istiyorum; ondan dolayı bana mükâfat ver ve ondan ötürü, bana ondan daha hayırlısını ver.)"[44]

394- Ebû Musa EI-Eş'arf den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kulun çocuğu öldüğü zaman, Allah Teâlâ, meleklerine sorar: kulumun çocuğunu (canını) aldınızmı? Melekler:

— Evet, derler. Allah:

— Onun kalbinin meyvasını aldınız? buyurur. Onlar:

— Evet, derler. Allah sorar:

— Kulum ne söyledi? Onlar derler ki:

— Kulun Sana hamd etti ve istirca' yaptı (İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râci-ûn, dedi). Allah Tealâ buyurur:

— O kuluma Cennette bir ev yapın ve ona Hamd evi adım verin,"[45]

395- Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bu hadîsi şerif, geçen hadîsin manasını ifade eder. ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur: "Allah Tealâ şöyle buyurur: Hangi mü'min kulumun dünya ehlinden sevgilisini alırım da, sonra onun için sevab isterse, katımda onun mükâfatı cennetten başkası değildir."[46]

Arkadaşının Ölüm Haberini Duyanın Okuyacağı Duâ

396- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Ölüm bir korkudur (sabır işidir). Sizden birinize, arkadaşının ölüm haberi gelince, şöyle desin)

"înnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn ve innâ ilâ rabbinâ lemunkalibûn."

(Biz Allah'ın kullarıyız ve O'na varacağız ve Rabbîmize döneceğiz. Allah'ım! Onu senin katında iyi kimseler arasında yaz ve onun kitabını en yükseklerdekiler arasında yap. Geride kalan ailesi içinde onun yerine geçecek kimse ver. (musibetine katlanma) sevabından bizi mahrum etme ve ondan sonra bizi fitneye düşürme.)"[47]

İslâm Düşmanı Birisinin Ölüm Haberini Duyanın Okuyacağı Duâ

397- îbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

"ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzuruna varıp dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Azız ve Yüce olan Allah, Ebû Cehil'i öldürdü. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Elhamdüllâlillezî nasara abdehû ve eazze dinehû."

(Kuluna Peygamberine) yardım eden ve dînini yücelten Allah'a hamd olsun.)[48]

Ölü Üzerine Feryad Edip Ağlamak Ve Cahiliyet Duası İle Dua Etmek Haramdır

Musibet (Ölüm) zamanında, islâmla bağdaşmayan (islâmdan önceki âdetler üzere baş-saç yolarak, elbise yırtarak, bağırıp çağırarak) dualarda bulunmanın haram olduğu üzerinde alimler ittifak etmişlerdir.

398- Abdullah ibni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, ResûlüUah

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"(Ölünün arkasından) yanakları tokatlayan, yakalan yırtan ve (islâmdan önceki) cahiliyet duâsıyla duâ eden bizden değildir."

Müslim'in rivayetinde: "Yanakları tokatlayan yahud cahiliyet duâsıyla dua eden yahud yakaları yırtan bizden (bizim yolumuzda gidenlerden) değildir." şeklindedir.[49]

399- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, ResûlüUah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, "ölü arkasından feryat edip çağıran kadından, saç yolandan ve elbise yırtandan kendini berî kılmıştır. "[50]

Bütün bunlar, alimlerin görüş birliği ile haramdır. Yine saçları dağıtmak, yanaklara vurmak, yüzü tırmalamak, ah vah deyip felâket dualarında bulunmak da haramdır.

400- Ümmü Atiyye'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ölü arkasında feryad ederek ağlamayacağımıza dair bizden söz aldı."[51]

401- Ebû Hüreyre'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resüîüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İnsanlarda iki şey vardır ki, onları bu iki şey küfre kadar götürür (yahud onlar, kâfirlerin âdetlerindendir). Onlardan biri, nesebe (insanların şeref ve namuslarına) dil uzatmak, diğeri de, ölü arkasında feryad ederek ağlamaktır. "[52]

402- Ebû Saîd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ölü arkasından feryad ederek ağlayan kadına ve dinleyiciye lanet etmiştir."[53]

Bilinmelidir ki, ölü arkasından ağlama (niyahet), sesi yükselterek ölünün iyiliklerini sayma halidir. Bir de, ağlayarak onun iyiliklerini saymaktır, denmiştir.

Bizim (Şafi'î) alimlerimiz demişlerdir ki, ağlamada aşırı derecede sesi yükseltmek haramdır (Hanefî'lerde tahrimen mekruhtur.) Ancak feryad etmeyerek ve iyiliklerini saymayarak ölü üzerine ağlamak haram değildir.

403- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, "Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve sellem (hasta olan) Sa'd İbni Ubâde'yi ziyaret etti. Beraberinde Abdurrahman ibni Avf, Sa'd ibni Ebî Vakkas ve Abdullah ibni Mes'ud vardı. Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ağladı. însanlar, Resûiüllah Sallalahu Aleyhi ve Sellem'in ağlayışını görünce, onlar da ağladılar. Bunun üzerine buyurdu:

- Dinleyiniz! Allah, gözün yaşarmasıyla ve kalbin üzülmesiyle azab etmez; fakat sununla (diline işaret etti) azab eder yahud merhamet eder, (Dil iyi söylerse, sevab alır, kötü söylerse azab

çeker)"[54]

404- Üsâme ibni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre:

"Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kızının (Zeyneb'in) oğlu ölüm halinde iken, çocuk Peygamberin huzuruna kaldırıldı. Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in gözlerinden yaş aktı. Bunun üzerine Sa'd, Peygambere sordu: Bu (ağlayışın) nedir, ey Allah'ın Resulü? Buyurdular: Bu bir acımadır ki, Allah onu, kullarının kalbine koydu. Allah da, kulları içinde merhametli olanlara rahmet eder."[55]

405- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet ediliyor ki: "Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, oğlu İbrahim'in ölümüne yakın bir zamanda yanına vardı da, Peygamber Sallalllahu Aleyhi ve Sellem'in gözleri yaşarmaya başladı. Bunun üzerine, Abdurrahman ibni Avf dedi ki: Sen de mi, ya Resûlallah (ağlıyorsun)? Buyurdular:

Ey Avf'ın olu (Abdurrahman)! Ağlamak, merhamet gereğidir. Sonra arkasından bir söz söyledi (veya ikinci kez gözleri yaş akıttı) da şöyle buyurdu:

Göz yaşarır, kalb da üzüntü duyar. Biz ancak Rabbımızı razı kılacak şeyi söyleriz. Ey İbrahim, biz de senin ayrılmanla üzüntülüyüz."[56]

Anlattığım şekilde hadîsler çoktur ve meşhurdur.

Sahîh olan hadîslere gelince: "Ölü kendi ailesinin ağlamasından dolayı azab görür, "hadîsi şerifi, mutlak olarak zahirî manasında değildir, te'vil olunur. Bunun te'vilinde alimler birbirinden ayrı hükümler vermişlerdir. Allah bilir, bunların en uygunu şudur: Eğer ölü, ailesine ağlamaları için vasiyet etmiş veya başka bir şekilde sebebiyet vermişse, o zaman azab çekmeye hak kazanır. Ben bütün bunları yahud bunların çoğunu "Mühezzeb" adlı kitabın cenazeler bölümünde anlattım. En doğrusunu Allah bilir.

Alimlerimiz demişlerdir ki, ölümden önce ve sonra ağlamak caizdir. Fakat şu sahîh hadîs-i şerifin delaletiyle, ölümden önce ağlamak daha iyidir: "Ağlamak gerekirse, asla ağlayıcı (kiralık kadın) ağlamasın. Allah kendisine rahmet etsin, İmam Şafiî ve arkadaşları, öldükten sonra ağlamanın tenzihen mekruh olduğuna hükmetmişlerdir, haram olmaz demişlerdir. Yukardaki hadîsi de, kerahete hamletmişlerdir.

Taziyede Bulunmak (Sabır Dileğinde Bulunmak)

406- Abdullah ibni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallalluhu Aleyhi ve Selİem buyurdu: "Kim, bir musî-bete düşeni taziyede bulunursa, onun (sabır) mükâfatını alır."[57]

407- Ebû Berze'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Çocuğunu kaybedene kim taziyede bulunursa, ona cennette bir hırka giydirilir."[58]

408- Abdullah ibni Amr ibni'l-Â's'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilen uzun hadîste şu kısım vardır: Peygamber Salİallahu Aleyhi ve Sellem Hazreti Fâtımâ'ya buyurdu:

"Ey Fâtıma, seni evinden çıkaran nedir? Fatıma cevab verdi: Bu ölünün ailesine geldim de, ölülerine rahmet dileğinde yahud onlara sabır tavsiyesinde bulundum, ölüleri sebebiyle..."[59]

409- Amr ibni Hazm'dan (Radıyallahu Anh) güzel bir isnadla rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Hangi mü'min, kardeşine, musibetinden dolayı taziyede bulunursa, kıyamet gününde Allah ona keramet (iyilik) elbiselerinden giydirir."[60]

Bil ki, taziye, ölü sahibini teselli edecek söz söylemek ve ona sabır dilemektir. Böylece üzüntüsü hafifletilir ve musibeti küçültülür. Bunu yapmak müstahabdır. Çünkü bunda, iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak vardır. Aynı zamanda Allah Tealâ'mn şu emri içine girer: "İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın."[61]

Taziyenin meşruiyyetine dair en güzel delil budur.

Sahîh bir hadîste, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: "Kul, kardeşinin yardımında bulundukça, Allah da kulun yardımında bulunur."

Yine bilinmelidir ki, taziye, ölü gömüldükten sonra ve gömülmeden önce müstahabdır. Alimlerimiz demişlerdir ki, taziyenin vakti, ölüm anından başlayıp definden üç gün sonraya kadar devam eder. Burada üç gün yaklaşık bir ifadedir, yoksa müddet olarak kesinleştirilmiş değildir. Arkadaşlarımızdan Şeyh Ebû Muhammed El-Cüveynî de böyle söylemiştir.

Diğer alimlerimiz demişlerdir ki, üç günden sonra taziye mekruhtur; çünkü taziye, musibet çekenin kalbini rahatlandırmak içindir. Çoğunlukla üç günden sonra kalb üzüntüden kurtulur. Artık bir daha kederi tazelemek uygun düşmez. Alimlerimizin çoğunluğu böyle söylemişlerdir.

Alimlerimizden Ebu'l-Abbas ibn-i El-Kass demiştir ki, üç günden sonra taziyede bulunmakta bir beis yoktur. Zaman ne kadar uzasa taziye devam eder. Bunu, İmamı Haremeyn de, alimlerimizin birinden aynen hikâye etmiştir. Benimsenen şudur: Alimlerimizin yahud onlardan çoğunun istisna etmiş oldukları iki durum dışında, taziye üç günden sonra yapılmaz. İki durum şudur: Defin zamanında taziye eden ile musibet sahibinden biri bulunmaz da, üç günden sonra buluşurlarsa taziye edilir, bunda beis yoktur.

Yine alimlerimiz demişlerdir ki, ölüyü definden sonra taziyede bulunmak, definden önce bulunmaktan daha faziletlidir; çünkü ölü sahibleri, ölüyü gömmek için hazırlık halindedirler, hem de

definden sonra kederleri ayrılığından dolayı daha çok olur. Eğer definden önce, ölü sahiblerinde şiddetli bir keder ve sabırsızlık görülürse, onları sükûnete kavuşturmak için, definden önce taziye yapılır. En doğrusunu Allah bilir.

Taziyeyi Umumi Yapmak

Ölünün bütün ailesini, erkek olsun, kadın olsun akrabalarını umûmî olarak taziye etmek müstahabdır. Ancak genç kadınları yalnız mahremleri taziye eder. Alimlerimiz demiştir ki, salihleri, zayıfları ve çocukları taziye etmek daha Önemlidir.

Taziye İçin Oturup Beklemek Mekruhtur

îmam Şafi'î ve alimlerimiz (Allah onlara rahmet etsin) demişlerdir ki, taziye için oturup beklemek mekruhtur. Şöyle açıklamışlardır:

Mekruh olan, ölü sahihlerinin bir evde toplanarak kendilerini taziyeye gelecek olanları beklemeleridir. Uygun olan, herkesin işine dönmesidir. Bu taziye için oturup beklemenin kerahetinde erkekle kadın arasında bir fark yoktur. El-Mehamilî, böyle açıklamış ve bunu, İmam Şafi'î'nin hükmü olarak nakletmiştir. Taziye için oturmanın keraheti, tenzîhidir; bunun yanında başka bir bid'at bulunmamak şartıyla... Eğer buna, haram olan başka bir bid'at eklenirse, o vakit böyle bir taziye de haram olur; nitekim âdetlerin çoğunda böyle yasak bid'atlar vardır. Sahih olan hadîste şu gerçek sabit olmuştur; "Din işinde her yenilik bid'attır (uydurmadır) ve her uydurma şey de sapıklıktır."

En İyi Taziye Sözleri

Taziyenin sözünde bir kayıt yoktur; hangi sözle söylenirse olur. Müs-lümanın müslümanı taziye etmesinde: Allah mükâfatını büyütsün, sabrını güzel yapsın, ölüne mağfiret etsin, demeyi alimlerimiz müstahab görmüşlerdir. Müslüman kâfire şöyle demelidir: Allah ecrini büyütsün ve sabrım güzel yapsın. Kâfir kimse, müslümana: Allah sabrını güzel yapsın ve ölüne mağfiret etsin, demelidir. Kâfirin kâfire sözü: Allah onun yerine geçecek birini sana versin, olmalıdır.

410- Kendisiyle taziye yapılan sözün en güzeli, Üsâme ibni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilendir. Şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kızlarından biri, ölmek üzere olan çocuğu veya oğlu için Peygamberi çağırmak ve haberdar etmek üzere Hazreti Peygambere bir elçi gönderdi. Peygamber

Sallallahu Aleyhi ve Sellem elçiye şöyle buyurdu: "Kızıma dön ve ona bildir ki, aldığı şey de Allah Tealâ'nmdır, verdiği şey de O'nundur ve her şey O'nun katında belli bir ecelledir (zamanladır). Ona söyle, sabretsin ve Allah'dan sevab beklesin, "[62]

Böylece hadîsin tamamını (geri kalan kısmını) anlattı.

Ben, derim ki: Bu hadîs, islâm esaslarının en büyüklerinden biridir. Dinî inançlardan ve hükümlerden çoğunu kapsadığı gibi, din edeblerini, musibetlere, üzüntülere, hastalıklara ve bunların benzerlerine sabretmeyi de ifade eder.

"Allah'ın aldığı şey O'nundur", sözünün manası şu: Bütün âlemler Allah'ın mülküdür. Size ait olan şeyi almaz, sizde ariyet manası ile bulu-' nan (ödünç ve emânet olan) kendine ait şeyi alır.

"Verdiği şey, O'nundur", sözünün manası da şu: Allah'ın size ihsan ettiği şey, Allah'ın mülkünden hariç değildir. Yine O, Allah Teâlâ'nmdır; onda istediğini yapar. Her şey de onun katında belirli bir zamana bağlıdır; o halde sabırsızlaşip korkmaymız. Çünkü Allah'ın can aldığı kimsenin belirli olan eceli son bulmuştur. Artık o ecelin, belirli vaktinden Öne geçmesi yahut sonraya kalması mümkün değildir. Öyle ise, bu gerçekftrin hepsini bildiğiniz zaman, sabrediniz ve başınıza gelen musibetlere sabrediniz de, Allah'dan sevab bekleyiniz. En doğrusunu Allah bilir.

411- Muâviye ibni Kurre, ibni Iyâs'dan, o da babasından (Radıyallahu Anh) anlatarak, nakledildiğine göre şöyle demiştir:

' 'Peygamber Sallaüahu Aleyhi ve Sellem, arkadaşlarından birini aradı da onu sordu. Ashab dediler ki: Ya Resulallah! Onun görmüş olduğun oğulcuğu öldü. Sonra Peygamber Sallalahu Aleyhi ve Sellem adamla karşılaşınca, oğlundan sordu. Adam çocuğun öldüğünü Peygambere söyledi. Bunun üzerine Peygamber adama taziyede bulundu sonra buyurdu: Ey falanca! Hangisi sana daha sevimlidir: Ömrün boyunca dünyada onunla faydalanman mı, yoksa yarın kıyamette Cennet kapılarından bir kapıya senden önce o çocuk varıp da sana cennet kapısını açması mı? Adam cevab verdi: Ey Allah'ın Peygamberi! Doğrusu, benden önce onun cennete gidip kapısını bana açması, bana daha sevimlidir. Peygamber buyurdu: İşte sana, bu vardır, "[63]

Beyhakî, îmam Şafi'î Hazretlerinin (Allah onlara rahmet etsin) menâ-kıbına isnadla anlatır:

Şafi'î Hazretlerine haber gelir ki, Abdurrahman ibni Mehdi'nin (Allah ona rahmet etsin) bir oğlu vefat etti de, bundan dolayı Abdurrahman şiddetli bir şekilde üzüldü. Bunun üzerine Şafi'î Hazretleri (Allah ona rahmet etsin) Abdurrahman'a şu haberi gönderir:

- Ey Kardeşim! Sen başkalarına yapmış oiduğun taziye ile kendine tâziyede bulun. Başkasına kötü gördüğün işi kendine de kötü gör. Bil ki, musibetlerin acısı, sevinci kaybetmek ve sevabdan mahrum olmaktır. Bunlar, bir de günah kazanmakla bir araya gelirlerse, durum nasıl olur? O halde, sen beklemeksizin sana gelen musibetin sevabını sabır göstererek al; zira yaptığın bu sabırsızlık hareketiyle o sevabı kaybetmişsin. Allah sana, musibetler . zamanında sabır ilham etsin ve hem sana, hem de bize sabır sebebiyle sevab ihsan etsin. Bir de Abdurrahman'a şu şiiri yazdı:

Sana taziye eden, ebedîlik güveninde değil;

Fakat dinin sünnet olan âdetidir bu...

Taziye edilen, ölüsü arkasında bakî değil,

Taziye eden de değil, bir müddet yaşasalar bile...

Bir adam, oğlunu kaybeden kardeşlerinden birine şu taziyeyi yazdı: Bil ki, çocuk yaşadıkça babasına üzüntüdür ve bir fitnedir. Eğer çocuğu, kendinden önce gönderirse, bir rahmet ve lütuf olur. O halde, üzüntü ve fitnesinden kaybettiğine müteessir olma. Bunlara karşılık, onun sebebiyle Allah'ın sana ihsan ettiği lütuf ve rahmeti kaybetme...

Musa ibni'l-Mehdî, ibrahim ibn-i Salime, oğlundan ötürü taziyede bulunarak şöyle dedi: (Ölen çocuğun) başına bir musibet ve fitne olduğu için (kurtulduğuna) sevinirsin. (Ölümü) sana bir sevab ve rahmet vesilesi olduğu için de üzülürsün.

Bir adam, bir adama taziyede bulunarak dedi:

Allah'dan korkmaya ve sabretmeye bağlan ki, sevab bekleyen bununla kazanır ve akîbet ona kavuşur.

Yine bir kimse, bir kimseye taziyede bulunarak şöyle dedi: Âhirette senin için bir mükâfat oian, dünyada senin için bir sevinç olandan daha hayırlıdır.

Abdullah ibni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) nakledildiğine göre, bir oğlunu gömdükten sonra kabri başında güldü. Ona: kabrin başında nasıl gülersin? denildi. Cevab verdi:

- Şeytanın burnunu yere sürtüp kırmak istedim.

İbni Cüreyc'den (Allah ona rahmet etsin) şöyîe dediği nakledilmiştir: Kim ki, uğradığı musibetten dolayı sevabı düşünerek sabretmezse, sonunda (alışarak) hayvanlar gibi teselli bulur.

Humeyd El-A'recMen şöyle dediği anlatılır:

- Saîd ibni Cübeyr'i (Allah ona rahmet etsin) gördümki, oğluna bakarak onun için şöyle diyor:

Ben burada daha hayırlı bir yol biliyorum. Kendisine soruldu: O bildiğin hal nedir? Oğlum ölürde, onun sebebiyle sevap kazanırım. Hasan Basri'den (Allah ona rahmet etsin) rivayet edilir; Bir adam, Ölen çocuğundan dolayı çok üzülür ve halini Hasan Basrî'ye şikâyet eder. Hasan Basrî ona şöyle der:

Senin oğlun hayatta iken senden ayrılır, uzaklaşır mıydı? Evet, onun gurbeti, yanımda bulunmasından daha çoktu, der. Hasan Basrî:

Onu gurbette say; çünkü dünyadaki gurbetinden aldığın sevab, bundan daha büyük değildir.Bunun üzerine adam dedi ki: Ey Eba Saîd (Hasan Basrî), benim oğlumdan dolayı olan üzüntümü hafiflettin.

Meymun ibni Mihran'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Bir adam, Ömer ibni Abdülaziz'e, oğlu Abdülmelik'in ölümünden dolayı taziyede bulundu (Allah her ikisinden razı olsun). Bunun üzerine Ömer ibni Abdülaziz şunu söyledi: Abdülmelik'in başına

gelen iş, bildiğimiz bir iş olduğundan, bu iş gerçekleşince, onu tuhaf bulmadık.

Bişr ibni Abdullah'ın şöyle dediği nakledilmiştir:

Ömer ibni Abdülaziz, oğlu Abdülmelik'in mezarı başında durup dedi ki, Yavrum! Allah sana rahmet etsin. Ben senin dünyaya gelişinle sevindim, büyümenle mutlu oldum. Artık senden isteyecek bir dileğim yoktur.

Mesleme'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Ömer ibni Abdülaziz'in oğlu Abdülmelik vefat edince, babası, onun yüzünü açarak dedi ki: Allah sana rahmet etsin, yavrum! Doğumunla müj-delendiğim gün, sevindim. Mutlu olarak seninle yaşadım. Benim için bu anımdan bana daha sevimli olduğun bir vakit olmamıştır. Vallahi, sen babanı cennete çağırıyorsun.

Ebu'l-Hasan El-Medâinî anlatır: Ömer ibni Abdülaziz, oğlunun hastalığında onun yanma varıp dedi ki: Yavrum, kendini nasıl buluyorsun? Kendimi ölüm üzere görüyorum, cevabını verdi. Babası:

- Yavrum, senin (vefatına sabrederek) alacağım sevab, senin benden dolayı (ölümümle) kazanacağın sevabdan bana daha sevimlidir, dedi. Çocuk cevab verdi:

- Babacığım, senin sevdiğin şey, benim sevdiğimden daha sevimlidir bana...

Esma oğlu Cüveyriye, amcasından rivayet ederek anlatılmıştır ki: Üç kardeş Tüster savaşında bulundular (İran'da bir yerin adı olan bu bölgede müslümanlar savaş yapmışlardı). Bu kardeşler, orada şehit düştüler. Birgün onların annesi, bir ihtiyacı için çarşıya çıkmış. Çarşıda, Tüster savaşında bulunan bir adam bu kadına rasgelmiş. Kadın, adamı tanıyarak oğullarının durumlarından sormuş. Adam, onların şehid edildiklerini söylemiş. Kadın sormuş: Düşmana saldırırken mi, yoksa geri kaçarken mi, şehid oldular? Adam cevab verdi: Düşmana saldırırlarken... Kadın:

- Allah'a hamd olsun! Kurtuluşa erdiler, namusu korudular. Benim de, kendilerinin de, babamın da, annemin de...

İmam Şafi'î Hazretleri vefat edince şu şiiri okudu:

"Felek, bundan başkası değil; sabret şunlara:

Mal hasretliğine, sevgili ayrılığına..."

Ebu'l-Hasan El-Medâînî anlatmıştır: Ubeydullah ibn-i Hasan'm babası vefat etti. Ubeydullah o gün, Basra kadısı ve Emîri bulunuyordu. Bunun için kendisini taziye edenler çok olmuştu. Bu arada sabredemeyip feryad koparmanın sebebi üzerinde konuştular. Sonunda şu fikir üzerinde birleştiler: İnsan alışageldiği bir şeyi terk ederse, feryadı basar. (İnsan beraber yaşadığı ve seviştiği bir kimseyi ölüme terk etmesiyle böylece feryad eder).

Derim ki: Bu konu ile ilgili haberler çoktur. Ben, bu kitabın, taziyeye işaret eden sözlerden boş kalmaması için bunların birkismmı anlattım. En iyisini Allah bilir.

Müslümanlar İçinde Ortaya Çıkan Bazı Taun (Veba) Hastalıkları

Burada, bu hastalığı anmakdan maksad, üzüntülere tahammül ve sabretmeyi benimsetmektir. Bir de bilinmelidir ki, insanın başına gelen mu-sîbet, daha önce geçirdiği hallere nisbetle azdır.

Ebu'l-Hasan El-Medâinî şöyle demiştir: İslâm tarihinde beş büyük taun (veba) hastalığı olmuştur. Bunlardan birincisi, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in zamanında ve hicretin altıncı yılında "Medâin'de Şeyreviye bölgesinde olmuştur. Sonra Hazreti Ömer (Radıyallahu Anh) devrinde Şam'da "Amvâs Taunu" olmuştur. Bu olayda yirmibeş bin kişi ölmüştür. Sonra hicretin altmış dokuzuncu yılında şevval ayında ve İbni Zübeyr zamanında taun olmuştur ki, üç gün içinde, her gün yetmiş bin kişi ölmüştür. Bu olayda Enes ibni Mâlik'in (Radıyallahu Anh) seksen üç oğlu ölmüştür. Yetmiş üç oğlu öldüğü de söylenir. Abdurrahman İbni Ebi Bekre'-nin de kırk oğlu ölmüştür.

Sonra Feteyat taunu, hicretin 87. yılı şevval ayında olmuştur.

Sonra yüz otuz bir yılı Receb ayı taunu olmuş ve ramazan ayında şiddetlenmişti. Her gün gasledilmek üzere bin cenaze birikiyordu. Sonra Şevval ayında hastalık hafifleşti.

Kûfe'de de, ellinci yılda taun olmuştu. Muğîre ibni Şu'be orada vefat etti. Medâînî, böylece sözünü bitirdi.

İbni Kuteybe de, "Maarif" adlı kitabında, El-Esna'î'den naklen taun sayısını buna yakın olarak anlatmıştır.Orada bazı ziyadelik ve noksanlık vardır.

Seksen yedinci yıldaki hastalıkta çok miktarda genç kızlar öldüğü için buna "Feteyat Taunu" adı verildi. Bu hastalık, Basra, Vasıt, Şam ve Kûfe'de olmuştu. Aynı zamanda bu felâkette ileri gelen zevat öldüğü için bu olaya "Taunu'1-Eşraf" da denilir. Mekke ve Medine'de asla taun olmamıştır. Bu konu geniştir. Ben, Müslim şerhinin başında genişçe anlattığım bu konudan bir kısmım burada belirtmiş oldum. Tevfik Allah'dandır.

Ölü Sahihlerine Ve Akrabasına Ölümü Bildirmenin Cevazı Ve Haberi Yaymanın Keraheti

412- Hüzeyfe'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Ben öldüğüm zaman, ölümümü kimseye ilân etmeyin. Çünkü, bunun bir çağırışına ve feryad olmasından ben korkarım. Zira Resûlüllah Sallal-lahu Aleyhi ve Selem'in bağırıp çağırma şekliyle ölümün ilân edilmesini yasakladığım kendisinden işittim."[64]

413- Abdullah ibni Mesud'dan rivayet edildiğine göre Peygamber Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Bağırıpçağırarak Ölümü yaymaktan sakınınız. Çünkü bu iş, cahiliyet (islâmdan öncekilerin) âdetlerindendir."[65]

414- Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Necaşî'nin (Habeşistan Meliki'rûn) ölümünü ashabına ilân etmiştir.[66]

415- Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde rivayet edildiğine göre, Peygamberin haberi olmaksızın geceleyin gömülen bir ölü hakkında, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Onun ölümünü bana bildireydiniz ya?..."

Büyük alimler, mezheb alimlerimizin çoğu ve başkaları şöyle demişlerdir:

Bu iki hadîsi şeriften ötürü, ölü sahibleri ile yakınlarının ölüm haberini bildirmeleri müstahabdır. Yasaklanan ilân, cahiliyet âdetleri üzere olan âdetlerdir. Onlar, kabilelerinde şerefli bir kimse öldüğü zaman, diğer kabilelere bir atlı (süvari) gönderirlerdi ve o, şöyle seslenirdi: Falancanın ölmesiyle arablar helak oldu!.. Bu ilân yanında da bağırıp çağınşma ve ağlama olurdu.

Ölüm haberini yaymanın ve ilân etmenin müstahab olduğu hususunda Havî kitabının sahibi, imamlarımızın iki görüşünü, alimlerimizden nak-îetmiştir.

Bazı alimler, yakın ve uzakta olan ölüler için, bu ilânın müstahab olduğunu söylemişlerdir: çünkü namaz kılanlar ve ölüye duâ edenler çoğalmış olur. Bir kısmı da demiştir ki, uzakta olanlar için bu ilân müstahab olur, başkası için müstahab olmaz. Ben de, derim ki, yalnız haberi duyurmak suretiyle olursa, mutlak olarak ilân müstahabdır. Uzak ve yakında olmanın farkı yoktur.

Ölü Yıkanırken Ve Kefenlenirken Okunacak Dualar

Ölüyü yıkarken, Allah Tealâ'yı çok ziretmek ve ölüye duâ etmek müstahabdır. Alimlerimiz demiştir:

Ölüyü yıkayan kimse, ölünün yüzünde nur parıltısı ve bedeninde hoş koku gibi hoşuna giden bir hal gördüğü zaman, bu durumu insanlara anlatması iyi olur; fakat onda hoşa gitmeyen, yüz karalığı, koku ve şekil değişmeleri gibi haller görünce, bunları herhangi bir kimseye anlatması ona haram olur. bu anlattıklarımıza delil olarak da, Ebû Dâvud ve Tirmizfnîn Sünenlerindeki rivayetleri göstermişlerdir.

416- îbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Re-sülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Ölülerinizin güzelliklerini söyleyin ve kötülüklerinden (onları anlatmaktan) kaçınınız."[67]

417- Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in azadlısı Ebû Râfi'den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim bir ölüyü yıkar da, onun (çirkin olan) halini gizlerse, Allah o kimseye kırk defa mağfiret buyurur."[68]

İmamlarımızın çoğunluğu, anlattığım gibi, bu meseleyi mutlak şekilde kabul etmişlerdir.

Ancak bu alimlerden Beyan sahibi Ebu'1-Hayr El-Yümnî şöyle demiştir: Eğer Ölü, sağlığında bid'at sahibi olup bunu açıkolarak yapıyordu ise, insanları bu bid'attan sakındırmak ve korumak kasdı ile, yıkayıcının Ölüde görmüş olduğu çirkin halini insanlara anlatması kaideye uygundur.

Cenaze Namazı Ve Duaları

Bilinmelidir ki, ölü üzerine namaz kılmak farzı kifâyedir. Ölüyü yıkamak, kefenlemek ve gömmek de böyledir. Bunlar üzerinde imamların ittifakı vardır. Cenaze namazının farzıyyetini düşüren durum hakkında dört görüş vardır:

1- Bir erkeğin cenaze namazını kılması ile farzıyyet düşer. Alimlerimizin çoğuna göre en doğrusu budur.

2- İki kişinin namaz kılması şarttır.

3- Üç kişinin namaz kılması şarttır.

4- Dört kişinin namaz kılması şarttır. İster bunlar cemaat olarak cenaze namazını kılsınlar, ister teker teker kılsınlar, hüküm değişmez.

Namaz kılınış şekline gelince: Cenaze namazında dört tekbir getirilir. Bunları yapmak farzdır; bir tanesi yapılmazsa, namaz sahih olmaz. Eğer beşinci bir tekbir ziyade edilirse, namazın bâtıl olup olmaması üzerinde iki hüküm var ki, doğrusu bâtıl olmamaktır. İmam beşinci tekbiri almış olsa bile, ona uyanın bu tekbiri alması ile yine bâtıl olmaz. Beşinci tekbiri almakla namaz bâtıl olur, görüşüne göre, imam beşinci tekbiri aldığı zaman, ona uyanların tekbir almayıp namazı tamamlamaları gerekir ve böylece cemaatın namazı sahih olur. Tıpkı beşinci rekâta kalkan imama uyulmadığı gibi...

Beşinci rekât namazı bozmadığı görüşü kabul edildiği takdirde, imama uyan kimse, bu beşinci tekbirde imama katılmaz ve ondan da ayrılmaz, imamın selâmını bekleyerek onunla beraber selâm verir. Fakat imamı beklemeden selâm verir, diyen de vardır. Ben bütün bu meseleleri, "Mühezzeb" şerhinde açık ve geniş olarak delilleri ile anlattım.

Cenaze namazının her tekbirinde (Şafi'î mezhebinde) el kaldırmak müs-tahabdır. (Hanefî mezhebinde, yalnız ilk tekbirde el kaldırılır). Tekbir getirme şekli ile bunda müstahab olan şeyleri, tekbiri iptal eden halleri ve diğer teferruatla ilgili meseleleri, daha önce namaz ve zikirlerle ilgili bölümde gösterdim.

Cenaze namazında, tekbirler arasında söylenen duâ ve zikirlere gelince:

Birinci tekbirden sonra (Şafi'î mezhebinde) Fatiha okunur. (Hanefî'lerde, sübhâneke okunur). İkinci tekbirden sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine Salât ve selâm getirilir. Üçüncü tekbirden sonra ölüye duâ edilir.Bunda gerekli olan duâ ismini alacak sözleri söylemektir. Dördüncü tekbirden sonra bir şey söylemek gerekmez. Fakat şu anlatacaklarımızı söylemek (Şafi'î mezhebinde) müstahabdır:

Bizim (Şafi'î) imamlarımız ilk tekbirden sonra Fâtiha'dan Önce eûzü çekip duâ etmek ve Fâtiha'dan sonra bir sûre okumanın müstahab olması üzerinde üç ayrı hükme varmışlardır:

1- Bütün bu söylenenleri yapmak müstahabdır.

2- Bunları yapmak müstahab olmaz.

3- Eûzü çekmek müstahab olur, Sûre ve duâ okumak müstahab değildir. Doğrusu da budur. Bir de, Fâtiha'dan sonra "Âmîn" getirmenin müstahab olduğunda ittifak etmişlerdir.

418- Buharî'nin Sahîh'inde, İbni Abbas'dan (Radıyallahu anhüma) rivayet ettik ki, kendisi bir cenaze üzerine namaz kılıp Fatiha sûresini okudu ve: "Biliniz ki, bu Fatiha'yı okumak sünnettir, dedi. bir sahabînin "sünnettir" sözü, bu sünnettendir manasını taşır, yani Peygamberin işlediği sünnettendir, demektir. Nitekim Ebû Davud'un Sünen'inde: "Fatiha, Sünnettendir" şeklinde rivayet edilerek Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e kadar yükseltilmektedir. Hadîs ve Usûl kitablarında da böyle bilinmekte ve sabit görülmektedir.

Alimlerimiz demişlerdir ki, cenaze namazı ister gündüz ve isterse gece kılınsın, sünnet olan, Fatiha'nın aşikâre değil gizli okunmasıdır. Alimlerimizin çoğunluğunca benimsenen sahih ve meşhur mezheb budur. Yine alimlerimizden bir kısmı, eğer namaz gece kılmıyorsa, Fatiha aşikâre okunur; gündüz kılmıyorsa, gizli okunur, demişlerdir.

İkinci tekbire gelince, bu tekbir getirildikten sonra en az "Allahüm-me Sallı alâ Muhammedin" demek, vacibdir. Buna ilave olarak "ve aîâ âli muhammedin" demek müstahab olur. Alimlerimizin çoğunluğuna göre, bunu söylemek vâcib olmaz. Vacib olduğunu söyleyenler azdır ve bu zayıf bir hükümdür. (Yine Şafi'î mezhebinde) ikinci tekbirden sonra, mümin erkeklere ve mümin kadınlara dua etmek, eğer zaman genişse, müstahabdır. Şafi'î alimlerinden Müzenî de nakletmiştir ki, Allah Tealâ Hazretlerine hamd getirmek de müstahab olur. Alimlerden bir topluluk bunun müstahab olduğunu kabul etmişlerse de, çoğunluk kabul etmemiştir. Müstahab olduğunu kabul ettiğimiz takdirde, önce Allah'a hamd ile başlanır, sonra Peygambere Salât getirilir,sonra mümin erkeklere ve mümin kadınlara dua edilir. Bu sıraya aykırı davramlırsa, caiz olur; fakat fazilet terk edilmiş sayılır.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine Salât getirme konusunda hadîsi şerifler rivayet edilmiştir; biz bunları, Beyhakî'nin Sünen'inde rivayet ettik. Ancak ben, bu bölümde kısaltmayı istedim; çünkü bunun ayrıntılı yeri, fıkıh kitablarıdır. Ben bu konuyu Mühezzeb Şerhinde açıkladım.

Üçüncü tekbîre gelince: Burada ölüye duâ okumak gereklidir. Bunun en azı, duâ ismini alacak sözdür. Allah ona rahmet etsin, Allah onu bağışlasın, Allah'ım! Bunu bağışla, buna rahmet et, buna lütfet ve benzeri sözler gibi...

Okunması müstahab olan dualar üzerinde hadîsi şerifler ve haberler nakledilmiştir. Bu konudaki

sahîh hadîsler, Müslim'de rivayet ettikleri-m izdir:

419- Avf ibni Malik'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resu-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir cenazeye namaz kıldı da ben onun duasından ezberledim, şöyle diyordu:

"Aîlâhümmeğfirlehû, verhamhu veâfihi, va'fu anhu ve ekrim nüzü-İehû ve vessi'medhalehû vağsilhu bihnâi vesselci velberedi venakkıhîmi-nelhatâyâ kemâ nakkayte's-sevbel-ebyaza mine'd-denesi. Ve ebdimu di-ren hayren min dârihi ve ehîen hayren min ehtihî ve zevcen hayren min zevcihî. Ve edhilhu'l-cennete ve e'izhu min azâbi'l-kabri ve min azâbin-nâri.

(Allah'ım! Bu ölüye mağfiret et, ona merhamet et, onu bağışla, onun nasibini güzel yap, yerini genişlet, onu su ve kar ile, dolu ile yıka ve kirden beyaz elbiseyi temizlediğin gibi temizle. Onu bulunduğu yerinden daha hayırlı bir yere, ailesinden daha hayırlı bir aile içine ve eşinden daha hayırlı eşe naklet.Onu cennete koy ve kabir azabı ite cehennem azabından koru)."[69]

(Dua o kadar hoşuma gitti ki,) o ölünün ben olmasını temenni etmiştim.

Müslim'in bir rivayetinde de; "Onu, kabir fitnesinden ve kabir azabından koru..." şeklindedir.

420- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu anh) demiştir ki, peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir cenaze namazı kıldı da şöyle dedi:

"Allâhümmeğfir lihayyinâ ve meyyitini vesağîrinâ vekebîrinş ve zekerini ve ünsânâ ve şahidini vegiibini. Alîihümme men ahyeytehû minnâ feahyihî ale'l-islim ve men teveffeytehû minnâ feteveffehu alâ'I-îmân. Al-lihümme lâ tahrimni ecrehû veli teftinni ba'dehû.

(Allah'ım! Ölümüze ve dirimize, büyüğümüze ve küçüğümüze, erkeğimize ve dişimize, hazırımıza ve gaibimize mağfiret buyur.

Allah'ım! Bizden dirilttiğini İslâm üzere dirilt ve bizden öldürdüğün kimseyi de İman üzere öldür. Onun sevabını (musibetine sabırdan dolayı ecirden) bizi mahrum etme ve ondan sonra da bizi imtihan etme (bizi fitneye düşürme)."[70]

421- Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim:

"Ölü üzerine namaz kıldığınız zaman, ona içtenlikle (ihlâs ile) duâ edin."[71]

422- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, cenaze üzerine namazda şöyle duâ etmiştir:

"Alîihümme ente rabbuhâ ve ente halaktehi ve ente hedeytehâ li'l-islâmi ve ente kabazte rûhahâ ve ente a'lemu bisirriha ve aliniyyetihi. Ci'nâ şüfeie fağfir lehû.

(Allah'ım! Sen bu cenazenin Rabbısın, onu Sen yarattın, onu İslama Sen ilettin, ruhunu Sen kabzettin (aldın), onun gizli ve aşikâr işlerini en iyi bilensin. Biz, şefaatçiler olarak geldik; onu

bağışla."[72]

423- Vasile ibni El-Eska' (Radıyallahu Anh) şöyle anlatmıştır:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bize, müslümanlardan bir adamın namazını kıldırdı. Onun şöyle söylediğini (duâ ettiğini) işittim:

"Allâhümme inne fülânebne fulânete fîzimmetike ve habü civarike, fekıhi fitnete'l-kabri ve azâbennâri ve ente ehlü'l-vefâi velhamdi. Allâhümme fağfir lehû verhamhu inneke ente'l-ğafûru'r-rahîm."

(Allah'ım! Falanca hanımın oğlu falanca, Senin ahdin üzeredir (Sana verdiği iman sözüne bağlıdır) ve Senin himayen altındadır. Onu kabir fitnesinden ve cehennem azabından koru. Sen, hamd ve vefa ehlisin. Allah'ım, onu bağışla ve ona rahmet et, muhakkak ki sen, çok bağışlayansın, çok merhametlisin). "[73]

îmam Şafi'î Hazretleri, bu sayılan hadiselerle diğer hadîsler topluluğundan bir duâ seçmiş ve şöyle demiştir:

"Allâhümme hazâ abdükebnü abdike harace min ravhi'd-dünyâ ve se'atihâ ve mahbûbuhû ve ahibbâuhû fîhâ, ilâ zulmeti'1-kabri ve mâ hü-ve lâkîhi. Kâne yeşhedü en la ilahe illâ ente ve enne muhammeden abdü-ke ve resûlüke ve ente a 'lemu bihî. Allâhümme innehû nezele bike ve ente hayru menzûlin bihi ve asbaha fakîren ilâ rahmetike ve ente ğaniyyun an azâbihi. Ve kad ci'nâke rağibîne ileyke şüfeâe lehû. Allâhümme in kâne muhsinen fezid fi ihsânihî ve in kâne müsîen fetecâvez anhu ve lakkihî birahmetike rızâke ve kıhî fitnete'l-kabri ve azâbehû vefsah lehû fîkabri-hî ve câfi'1-arza an cenbeyhi ve lakkihî birahmetike'1-emne min azâbike hattâ teb'asühû ilâ cennetike, yâ erhame'r-râhimîn.

(Allah'ım! Bu (ölü), Senin kulundur ve kulunun da oğludur. Dünya rahatlığından ve genişliğinden çıkarak kabrin karanlığına ve kavuşacağı şeylere gitti; halbuki, sevgilisi ve dostları dünyada bulunuyor. O, dünyada şehâdetlik ediyordu ki, Senden başka İlâh yoktur ve gerçekten Mıı-hammed Senin kulundur ve Senin Peygamberindir. Sen bunu en iyi bilensin. Allah'ım! Bu kimse, Sana konuk olmuştur ve Sen de kon tıklayanların en hayırlısısm. Senin rahmetine muhtaç olmuştur; Sen ise, ona azâb etmekten müstağnisin. Biz ona şefaat dileğinde bulunarak Sana iltica ediyoruz. Allah'ım! Eğer iyi bir kimse ise, onun iyiliğini ziyadeleştir ve eğer kötü kimse ise, onu bağışla ve rahmetinle onu rızâna kavuştur ve kabir fitnesinden ve azabından onu koru. Kabrinde ona genişlik ver ve etrafından yeri ona genişlet. Tâ onu cennete koyuncaya kadar, azabından onu koruyarak rahmetinle onu güvene kavuştur, ey merhamet edenlerin en

merhametlisi!.."

Bu dua, Müzenî'nin Muhtasar kitabında mevcut îmam Şafi'î Hazretlerinin (Allah her ikisine rahmet etsin) tespit ettiği ifadedir.

Alimlerimiz demiştir ki, eğer ölü çocuk ise, cenaze namazını kılan kimse, ölünün ana-babasına duâ eder ve şöyle der:

"Allâhümme'c-alhu lehumâ feratan ve'c-alhu lehumâ selefen ve'c-alhu lehumâ zühran ve sakkıl bihîmevâzînehümâ ve efriği's-sabra alâ kulûbi-himâ ve lâ teftinhümâ badehu ve lâ tahrimhümâ ecrehû.

(Allah'ım! (Ölen bu çocuğu âhiret için) ana ve babasına bir ecir sebebi kıl ve bunu, onlara sevab vesilesi yap. bununla onların iyilik tartılarını ağırlaştır, kalbi eri ne sabır doldur, bundan sonra onları fitneye düşürme ve onun sevabından kendilerini mahrum etme)."

Bu ifade, alimlerimizden abdullah El-Zübeyrî'nin, El-Kâfî adlı kitabında zikretmiş olduğu sözdür. Diğer alimler de, bunu aynı mânâda ve benzeri şekilde söylemişler ve demişlerdir ki, çocuğun namazını kılan, bu ifadeye ilâve olarak:

"Allâhümmeğfir lihayyinâ ve meyyitinâ." (Allah'ım! Ölümüze de, dirimize de mağfiret buyur) diyerek sonuna

kadar duayı okur.

Yine Zübeyrî demiştir: Eğer ölü kadın ise,:

"Allâhûmme hazihî emetüke"

(Allah'ım! bu kadın kulundur)" diyerek söze devam eder. En doğrusunu Allah bilir.

Cenaze namazının dördüncü tekbirine gelince: Alimlerin ittifakı üzere, bu tekbirden sonra bir şey söylemek gerekmez. Ancak Buveytî'nin kitabında, imam Şafi'î Hazretlerine göre dördüncü tekbirde şöyle demek müstahab olur:

"Allâhümme lâ tahrimnâ ecrehû ve lâ teftinnâ ba'dehû."

(Âllh'ım! (Musibete sabır) ecrinden bizi mahrum etme ve ondan sonra da bizi fitneye düşürme)."

Alimlerimizden Ebû Hüreyre'nin oğlu Ebû Ali demiştir: Bizden öncekiler, dördüncü tekbirde şu duayı okurlardı:

"Rabbena âtinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'1-âhirati haseneten ve kına azabe'n-nâr."

(Rabbımız, bize hem dünyada iyilik ver, hem de âhirette iyilik ver ve bizi Cehennem azabından koru)."[74]

Yine Ebû Ali demiştir ki, bu duanın okunuşu, Şafi'î'den hikâye edii- memiştir. Bununla beraber söylenirse iyi olur.

Ben de derim ki, musibet zamanında okunacak duâ bölümünde Enes'in (Radıyallahu Anh) hadîsinde gösterdiğimiz duayı okumak güzel olma bakımından yeterlidir. En doğrusunu Allah bilir.

Derim ki: Dördüncü tekbirde duâ için, Beyhakî'nın Sünen'inde rivayet ettiğimiz hadîs deül olarak gösterilir.

424- Abdullah ibni Ebî Evfâ'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, kendisi, kızının

cenaze namazında dört tekbir aldı. Sonra iki tekbir arasındaki bekleyiş kadar durup ölüye mağfiret diledi ve duâ etti. Namazdan sonra dedi ki, Resûlüllah Salîallahu Aleyhi ve Seilem,böyle yapardı.

Diğer bir rivayet de şöyle: Dört tekbir alıp bir müddet bekledi; öyle ki, beşinci bir tekbir alacağını sandık. Sonra sağına ve soluna selâm verdi. Namazdan ayrıldıktan sonra biz ona dedik ki:

- Bu yaptığın ne? Cevab verdi:

- Ben, Resülüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem'in yaptığını gördüğüm şeyden başkasını size ziyade etmedim. Yahud dedi ki: Resülüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem böyle yapıyordu.[75]

Cenaze namazının tekbirleri tamamlandıktan sonra, diğer namazlarda olduğu gibi, iki selâm verilir .Nitekim bunu, Abdullah ibni Evfâ'nm hadîsinde belirttik. Buradaki selâmın hükmü, diğer namazlarda anlattığımız selâm verme şekli üzeredir. Muhtar olan sahih mezheb budur.

Mezhebimizde bu mesele üzerinde zayıf bir muhalefet vardır. Bu ki-tabda buna ihtiyaç olmadığından onu zikretmedik.

Cenaze namazının başında imama yetişemeyip namazın diğer tekbirlerine kavuşan kimse, imamla tekbir alır ve bildiği gibi, namazı tamamlar; artık imamın okuyuşuna bağlı kalmaz ve ona uymaz.

îmam selâm verdikten sonra, üzerinde kalan tekbirleri .sırası üzere tamamlar ve selâm verir. Bize göre sahih olan mezheb budur. Yine bizim mezhebimizde bir zayıf görüş vardır. Buna göre, mesbuk durumunda olan kişi, yetişemediği tekbirleri, duaları okumadan arka arkaya getirip tamamlar. En dorusunu Allah bilir.

Cenaze İle Yürüyen Kimsenin Okuyacağı Dualar

Cenaze arkasında yürüyen kişinin Allah Teâlâ Hazretlerini zikretmesi, ölümün başına geleceğini düşünmesi ve dünyadakilerin nihayet göç edeceğini tefekkür etmesi müstahabdır. Faydası olmayan sözden kesinlikle kaçınmalıdır. Çünkü bu an, düşünce ve zikir zamanıdır: böyle bir vakitte gaflet, eğlence ve gereksiz söz çirkindİT. Aslında her zaman boşuna ve faydasız söz konuşmak yasaktır; böyle bir zamanda nasıl olmasın?

Bil ki, doğru olan ve ihtiyar edilen yol, selefin (ilk müslümanlarm) ettikleri gibi, cenaze ile yürürken sükût etmek ve okurken, zikir yaparken veya duada bulunurken sesi yükseltmemektir. Bundaki hikmet açıktır. Bu hikmet de, cenaze ile ilgili işler üzerinde hafizasını toparlayıp kalbine onları yerleştirmektir. Bu halde istenen şey de budur. Hak olan da budur; asla bu hale aykırı davrananların çokluğu seni aldatmasın, bu manaya uygun olarak Ebû AH El-Fudaly tbni lyaz (Radıyallahu Anh) şöyle demiştir;

"Hidayet yollarını tut, buna uyanların azlığı sana zarar vermez. Sapıklık yollarından da sakın ve helak olanların çokluğuna aldanma..."

Biz, bu anlattıklarımıza uygun hadîsi, Beyhakî'nın Sünen'inde rivayet ettik.Amma Şam ve diğer ülkelerde, kelâmı aslından çıkaracak şekilde uzatma ve nağmelerle Kur'an okuyuşları, alimlerin icmaı ile haramdır. Ben bu işin çirkinliğini ağır şekilde haram olduğunu ve bunu inkâra kalkışanın günah işlemiş olacağını, "Kitâbu Adabi'l-Kur'an" isimli eserimizde açıkladık. Yardım istenen Allah'dır.

Cenazeyi Gören Yahud Cenaze İle Karşılaşanların Okuyacağı Dualar

Cenazeyi gören veya onunla karşılaşan kimsenin:

"Sübhâne'î-hayyillezî lâ yemütu" (Ölmeyen ebedî hayat sahibi (Allah) noksanlıklardan münezzehtir)"

demesi müstahabdır. İmamlarımızdan Ebu'l-Mehâsin El-Rûyanî, El-Bahr adlı kitabında der ki, insanın duâ edip şöyle demesi müstahabdır:

"Lâ ilahe illâllâhu e'l-hayyüllezî lâ yemütü," (Ölmeyen hayat sahibi Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur)" Ayrıca ölü için duâ etmek ve öğülmeğe değer kimse ise iyiliklerini söylemek de müstahabdır.Öğmekte aşırı gidilmez.

Ölüyü Mezara Koyanın Okuyacağı Dualar

425- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ölüyü kabre koyduğu zaman şöyle buyururdu:

"Bismillâhi ve alâ sünneti resûlilîâhi (Sallalîahu Aleyhi ve Sellem)" (Allah'ın adıyla ve Peygamberin yolu üzere (seni tevdi ediyorum)."[76]

İmam Şafi'î ve ona bağlı imamlar (Allah hepsine rahmet etsin) demişlerdir: Bununla beraber ölüye duâ etmek müstahabdır. Müzem'nin Muhta-sar'ında zikredilen İmam Şafi'î Hazretlerinin şu ifadesi güzel dualardandır:

"Allahümme esîemehû ileykel-eşihhâu min ehlihî ve veledihî ve karâ-betihi ve ihvânihî ve firaka men kâne yuhibbu kurbehû ve harace min sa'atiddünyâ veîhayâti ilâ zulmetilkabri ve dîkihî ve nezele bike ve ente hayru menzûlin bihî. în âkabtehu febizenbin. Ve in afevte anhu feente ehlül-avfi. Ente ganiyyun an azâbihî ve hüve fakîrun ilâ rahmetike allâ-hümmeşkürhasenetehû vağfirseyyietehû vea'izhu min azâbilkabri vecma' lehu birahmetike eî-emne min azâbike vekfihî külle hevlin dûnelcenneti. Allâhümmahlüfhu fî teriketihî filğâbirîne verfa'hu fiilliyyîne ve ud aleyhi bifadh rahmetike yâ erhamerrâhimîn."

(Allah'ım! Bunu, sana, ailesinden çocuğundan, yakınından ve kardeşlerinden üzerine düşkün

olanlar teslim etti ve bu kimse, yakınlığını sevdiği kimselerden ayrıldı, dünya ve bayat genişliğinden çıkıp, kabir karanlığına ve darlığına girdi. Komıklayanların en hayırlısı olduğun halde Sana konuk oldu. Eğer ona azâb edersen, bir günahı sebebiyledir. Eğer onu bağışlarsan, Sen bağışa ehilsin. Ona azâb etmekten müstağnisin; o ise, Senin rahmetine muhtaçtır. Allah'ım! Onun iyiliklerini kabul buyur, günahlarını bağışla, onu kabîr azabından koru ve rahmetinle ona azabından korunma güveni ver ve cennet önünde olan bütün korkulardan onu kurtar. Allah'ım! Geride bıraktığı varlıklarında ona yar olacak halef ver ve onu cennetin en yüksek makamlarına yükselt ve ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Rahmetinin bereketi ile ona ihsan et...)"

Ölü Gömüldükten Sonra Okunacak Dualar

Mezar başında bulunan kimsenin, iki eliyle ölünün baş tarafından mezara üç kez toprak dökmesi sünnettir. Alimlerimizden bir kısmı demişlerdir ki, toprağın ilk dökülüşünde:

(Sizi topraktan yarattık)", ikincisinde:

(Sizi toprağa çevireceğiz", üçüncüsünde:

(Son kez de, sizi topraktan çıkaracağız)" mealinde olan "Tâ-Hâ" sûresinin 56. ayetini okumak müstahabdır.

Gömüldükten sonra, bir deve kesilip eti bölününceye kadar, mezar yanında oturmak yine müstahabdır. Orada oturanlar, Kur'an okumak, ölüye duâ etmek,ö güt vermek, hayır sahihlerinin işlerini ve iyi kimselerin hallerini anlatmakla meşgul olurlar.

426- Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Biz, Bakî'ul-Garkad (Garkad ağacının bulunduğu meydanın) mezarlığında idik, Bir de, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yanımıza gelip oturdu; biz de onun etrafında oturduk, beraberinde bir çomak vardı. Eğilip çomağı ile toprağı eşelemeğe başladı. Sonra şöyle buyurdu: "Sizden hiç biriniz yoktur ki, onun cehennemdeki yeri ve cennetteki yeri yazılmış (kesinleşmiş) olmasın." Ashab dediler ki: Ey Allah'ın Resulü! Biz yazımıza (kaderimize) tevekkül etmeyelim mi? Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Siz çalışınız, herkes kendisi için hazırlanan şeye kavuşturulmuş olur."[77]

Böylece hadîsin tamamını anlattı.

427- Amr İbni'l-Âs'dan (Radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Beni gömdüğünüz zaman, bir deve boğazlanıp eti bölününceye kadar bir müddet, kabrimin etrafında bekleyin; tâki, sizin varlığınızla yabancılık duymayayım ve Rabbimin elçilerine (sual meleklerine) nasıl müracaat edeceğime bakayım.[78]

428- Hasen bir isnadla Osman'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir ölüyü gömdükten sonra, onun baş tarafında durup şöyle buyururdu: "Kardeşiniz için mağfiret dileyin (günahlarının bağışlanmasını Allah'dan isteyin) ve onun tevhîd (hak din) üzere sabit kalmasını da isteyin; çünkü şu anda (kabir melekleri tarafından) sorguya çekiliyor."[79]

İmam Şafi'î ve arkadaşları demişlerdir ki, mezar yanında Kur'andan bir kısım okumak müstahabdır. Eğer Kur'anm tümü hatmedilirse, daha güzel olur, demişlerdir.

429- Hasen bir isnadla rivayet edildiğine göre, İbni Ömer (Radıyallahu Anhüma), ölü gömüldükten sonra kabri yanında Bakara sûresinin başını ve sonunu okumayı müstahab görmüştür.

Gömüldükten Sonra Ölü Üzerine Yapılan Telkin

Alimlerimizden büyük bir topluluk, ölü üzerine telkinde bulunmanın müstahab olduğunu söylemiştir. Şu kimseler, bu işin müstahab olduğunu söyleyenlerdir: El-Kadî Hüseyin (Ta'lık adlı kitabında), arkadaşı Ebû Sa'd El-Mütevellî (Et-Tetimme adlı kitabında), büyük zahid imam Ebû'l-Feth Nasr ibni îbrahim ibni Nasr El-Makdisî, İmam Ebu'l-Kasım El-Rafi'î ve başkaları... EI-Kadî Hüseyin, Telkîn yapılma işini ashabdan naklet-miştir.

Telkinde söylenen sözlere gelince: El-Şeyh Nasır demiştir ki, defin tamamlandıktan sonra, baş tarafında durulup şöyle denilir:

Ey falan oğlu falan!

Dünyadan ayrılırken üzerinde bulunduğun (Lâ ilahe illallâhu vahde-hû lâ şerike lehû ve enne muhammeden abduhû ve resûlühu (Allah'dan başka bir ilâh yoktur: yalnız o vardır, ortağı yoktur; Muhammed O'nun kuludur ve O'nun peygamberidir), Kıyamet gelecektir, onda şübhe yoktur. Allah kabirlerde olan kimseleri diriltecektir, ahdini hatırla... De ki: Rab olarak Allah'a, din olarak İslama, peygamber olarak Muhammed'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kıble olarak Kabe'ye, imam olarak Kur'-ân'a ve kardeş olarak müslümanlara rıza gösterdim. Rabbım, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'dır. O, büyük Arş'ın Rabbıdır."[80]

Eğer ölü kadın ise, ibn'in yerine bint sözü kullanılır.)

Büyük İmam Ebu Amr İbni's-Salah'a (Allah ondan razı olsun) bu telkinden sorulunca, fetvalarında şöyle dedi:

"Biz telkin yapılmasını seçeriz ve onunla amel ederiz, bizim Horasan alimlerinden bir topluluk böyle anlatmıştır. Ebû Ümâme hadîsinden bu hususta rivayet ettiğimiz hadîsin isnadı tam değilse de, öteden beri Şam halkının bununla amel etmesini şahid kabul ederek buna dayanırım.

Süt emme çağındaki çocuğa telkîn hakkında güvenilir bir dayanak yoktur ve ben de bunu gerekli

görmem; en doğrusunu Allah bilir."

Ben de derim ki: Çocuk ister süt emme çağında olsun, ister buluğ çağına (mükellefiyet yaşma) henüz ermemiş büyük çocuk olsun, mutlak olarak bunların ölüsü üzerine telkîn yapılmaz. En doğrusunu Allah bilir.

Ölünün Vasıyyeti:

Belirli Bir İnsanın Kendi Namazını Kıldırmasını Vasıyyeti Yahud Özel Bîr Yerde Ve Özel Birşekilde Gömülmesini İstemesi Veya Buna Benzer Kefen Ve Diğer İşlerden Yapılması Yahud Yapılmaması Gerekenler:

430- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "(Babam) Ebû Bekir (Radıyallahu Anh) hasta iken yanma vardım. Bana sordu:

- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i kaç kefen içine koydunuz? Ben dedim ki:

- Üç kefene (üç parça elbiseye) koyduk. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi -ve Sellem, hangi günde vefat etti. dedi. Hazreti Aişe:

- Pazartesi günü, dedi. Ebû Bekir:

- Bugün hangi gündür? dedi. Aişe de:

- Pazartesi, dedi, Ebû Bekir:

- İsterim ki, şu anımla gece arasında öleyim, deyip hastalığından beri giymiş olduğu üzerindeki elbiseye baktı. Elbise üzerinde zâferandan (sarı renkten) bir leke vardı.Sonra şöyle dedi:

- Bu elbisemi yıkayın ve buna iki kat daha elbise ilâve edin, sonra bunların içinde beni kefenleyin. Ben dedim ki, bu elbisen eskidir (size uygun olmasa gerek). Şu cevabı verdi.

- Diri insan, yeni elbiseye, ölüden daha lâyıktır. Bu elbise, artık beden çürüntüsü içindir. Sonra çarşamba gecesi olunca vefat etti ve sabandan önce defnedildi. "[81]

431- Rivayet edildiğine göre, Ömer ibni'l-Hattab, yaralandığı zaman (oğlu Abdullah'a vasiyet edip) şöyle dedi:

"- Ben ölünce beni (Hazreti Aişe'nin evine) götürün, sonra selâm verip de ki, Ömer, (Resûlüllah Sallahu Aleyhi ve Sellenı'in yanına gömülmek için sizden) izin istiyor. Eğer (Hazreti Aişe) bana izin verirse, beni içeriye koyun. Eğer beni kabul etmezse beni müslümanlann mezarlığına (gömülmek üzere) geri götürün."[82]

432- Âmir ibni Sa'd ibni Ebî Vakkas'dan rivayet edildiğine göre, Sa'd Hazretlerinin şöyle vasiyet ettiğini Âmir anlatmıştır: "benim için (mezarımda) bir lahd (kıble tarafında ve mezarın dibinde bir çukurcuk) yapınız. Sonra Resûlüllah Sallahu Aleyhi vje Sellem'e yapıldığı gibi, üzerime kerpiçler dikip döşeyiniz."[83]

433- Amr ibni'l-Âs'dan (Radıyallahu; Anh) rivayet edildiğine göre, ölüm döşeğinde iken şöyle demiştir:

"Ben öldüğüm zaman, beraberimde ağlayıcı ve bir de ateş bulunmasın (ölü taşınırken arkasında, içinde ateş yanan buhurdanlıkla gidilmesin). Beni gömünce de, üzerime azar azar toprak dökün. Sonra bir deve boğazlanıp eti bölününceye kadar bir müddet mezarımın çevresinde bekleyin ki,sizinle alışkanlık kazanmış olayım; ve bir de bakayım ki, Rabbi-min elçilerine (sual meleklerine) ne ile karşılık vereceğim."[84]

Derim ki! Ölünün her vasıyyetini yerine getirmek ve ona uymak uygun değildir. Doğrusu ölünün vasıyyetini (istediği şeyleri) ilim sahibi olan ehil bir kimseye iletmelidir. Yapılmasını hoş gördüğü iş yapılmalı, hoş görmediği yapılmamalıdır. Ben bu konuda bazı örnekler vereceğim:

Bir kimse bulunduğu şehrin mezarlıklarından birinde gömülmesini va-sıyyet ederse ve bu yer de, iyi kimselerin gömülmüş olduğu yer ise, onun vasıyyetine uymak uygun olur. (Tabut içinde gömülmesini vasıyyet etse, yerine getirilmez; çünkü bid'attır. Ancak zaruret halinde olabilir.)

Cenaze namazını velilerinden ve yakınlarında biri değil de, yabancı bir mü'minin kıldırmasını vasıyyet edenin isteği yerine getirilir mi? Bu konuda alimlerin ihtilâfı vardır. Bizim (Şafi'î) mezhebimizde doğru olan, ölünün yakını, namaz kıldırmaya daha lâyıktır,, Ancak kendisine vasıyyet edilen şahıs, ilim ve güzel hal sahibi, sevilen ve güvenilen iyi bir kimse olur da, bu vasıflar ölünün yakını olanda bulunmazsa, ölü sahibinin o iyi kimseyi namaza geçirmesi müstahab olur. Böylece ölünün hakkı gözetilmiş olur.

Tabut içinde gömülmesini vasıyyet edenin isteği yerine getirilmez; ancak toprak gevşek veya sulu olursa veya gömülece'k kadının mahremi yoksa, bu gibi hallerde vasıyyeti yerine getirilir ve bu hususta ki harcama ölünün kendi malından yapılır, kefen işinde olduğu gibi..

Cenazesinin başka bir şehire nakledilmesini vasıyyet eden kimsenin isteği yerine getirilmez. Çünkü başka bir memlekete cenazeyi nakletmek, sahih kabul edilen mezhebe göre haramdır. Çok alimler böyle söylemişler ve ehli sünnet alimleri de böyle açıklamışlardır. Bu görüşe göre de bu nakil işi mekruhtur. Allah kendisine rahmet etsin, İmam Şafi'î Hazretleri demiştir ki, Eğer Mekke'nin yahud Medine'nin yahud Beytül-Makdis'in (Kudüs'ün) yakınında ise, bu yerlerin bereketi dolayısıyla buralara (vasıyyeti üzere) nakil yapılır.

Yanında kılıçla yahud başı altında-yastıkla yahud bunlara benzer şeylerle gömülmesini vasiyet edenin vasıyyeti yerine getirilmez; Yine ipek elbise içerisinde gömülmesini isteyenin vasiyyeti yerine getirilmez; çünkü ipekle erkekleri kefenlemek haramdır. Kadınları ipekle kefenlemek ise, mekruhtur; haram değildir. Hünsa olanlar, bu gibi işlerde erkeklere kıyas edilirler. (Erkek veya dişi mi olduğu bilinemeyen kimselere hünsa denilir).

Bir kimse, meşru' olan kefen adedinden daha fazlasıyla kefenlenme-sini yahud vücûdunu örtemiyecek bir elbise ile kefenlenmesini vasiyet etmiş olursa, bu vasıyyet de yerine getirilmez.

Mezarı başında Kur'an okunmasını yahud kendisi için sadaka verilmesini yahud bunlardan başka çeşitli hayır işlerinin yapılmasını vasıyyet ederse, bunlar yerine getirilir; ancak bu işler yapılırken şeriatın yasak ettiği bir şey olmamalıdır.

Kim, cenazesinin, meşru olan zamandan fazla geciktirilmesini vasıyyet ederse, bu da yerin.e getirilmez.

Bir mezarlıkta, mezarı başında müslümanlann faydalanacağı bir hayrat bina edilmesine dair vasıyyet yerine getirilmez; bunu yapmak haramdır.

Ölünün Ardından Yapılan Duanın Ölüye Fayda Vermesi

Alimler ittifak etmişlerdir ki, ölülere duâ etmek, onlara fayda verir ve sevabı onlara ulaşır. Buna da delil olarak Allah Tealâ Hazretlerinin şu âyeti ile bu manadfa bilinen diğer âyetlere getirdiler:

"Onlardan sonra gelenler (vefat eden Muhacirlerle Ensardan sonrakiler) derler ki: Ey R.abbimiz! Bizi ve iman ile bizden önce göçmüş din kardeşlerimizi bağişleı; iman etmiş olanlar için, kalblerimizde bir kin bırakma. Ey Rabbimizü Muhakkak ki, Sen Rauf'sun (çok şefkatlisin), Rahîm'sin (Çok merhametlisin)."[85]

Meşhur olan hadîslerde de varid olmuştur:

"Allah'ım! Bakî'ul-Garkad (adlı mezarlıktaki) ölülere mağfiret buyur (onları bağışla)."[86]

"Allah'ım! Hem dirimize, hem de ölümüze mağfiret buyur..." Bunlardan başka benzer hadîsi şerifler vardır.[87]

Kur'ân okuma sevabının ölülere ulaşması konusunda alimler ihtilâf etmişlerdir. Şafi'î mezhebinden ve bir takım alimlerden meşhur olan hüküm, Kur'an sevabının ölüye ulaşmamasidır.

Ahmed ibni Hanbel ile diğer alimler topluluğu ve Şafi'î ashabından bazı alimlere göre, Kur'an sevabı Ölüye ulaşır. Kur'an okuyan kimsenin, okuma işi tamamlandıktan sonra şöyle duâ etmesi uygundur: "Allah'ım! Okuduğum Kur'anın sevabını falana (ruhuna) ulaştır." En doğrusunu Allah bilir. Ölüyü övmek ve iyiliklerini anlatmak müstahabdır.

434- Enes'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Ashab, bir cenazeye rasgeldiler ve onu hayırla övdüler. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

- "Vacib oldu", buyurdu. Sonra başka bir cenazeye uğrayınca, onu kötülükle andılar. Buna da Hazreti Peygamber yine:

"Vacib oldu", buyurdu. Ömer ibni Hattab (Radıyallahu Anh) sordu:

- Vacib olan nedir? Peygamber Sallallahu Aleyhi ye Sellem buyurdu: "Şu hayırla andığınız kimseye Cennet vacib oldu. Şu kötülükle andığınız kimseye de Cehennem vacib oldu. Siz, yeryüzünde Allah'ın şahidle-risiniz."[88]

435- Ebu'l-Esved'den rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Medine'ye vardım ve (halife) Ömer ibni Hattab'ın huzurunda oturdum. Orada bulunanların yanından bir cenaze geçti. O cenaze hayırla anıldı.ömer:

- Vacib oldu, dedi.Sonra başka bir cenaze geçti. Yine, o da hayırla anıldı. Ömer:

- Vacib oldu, dedi. Sonra üçüncü bir cenaze geçince, kötü bir insan olmakla anıldı. Buna da Ömer:

- Vacib oldu, dedi. Ebu'l-Esved der ki, ben sordum:

- Ey müminlerin Emîri, vacib olan nedir? Hazreti Ömer Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu sözüne dayanarak söyledim:

"Hangi müslümana dört kişi hayırla şahidlik ederse, Allah onu Cennete kor." Biz sorduk:

- Üç kişi şahidlik ederse de mi? Peygamber buyurdu:

"Üç kişi de (şahidlik ederse, cennetlik olur)... Biz yine sorduk:

- İki kişi (şahidlik ederse de mi) Peygamber:

iki kişi de" buyurdular. Sonra biz ona bir kişinin şahidliğinden sormadık. "[89]

Bu anlattığımız hadîslerin benzeri çoktur. En doğrusunu Allah bilir.

Ölülere Sövmenin Yasaklığı

436- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Ölülere sövmeyiniz; çünkü onlar yaptıklarına kavuşmuşlardır. "[90]

437- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) Tirmizî'nin zayıf gördüğü bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki,Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Ölülerinizin iyiliklerini anlatın; onların kötülüklerinden (onları söylemekten) kaçının."[91]

Derim ki, alimler şöyle söylemiştir: Fışkı ortaya çıkmamış olan bir müs-lünıan ölüye sövmek haramdır. Amma kâfirin ve fışkı meydana çıkmış müslümanm ölüsüne sövmek konusunda selef

(önceki) alimlerin ihtilâfı vardır ve karşılıklı deliller ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bu bölümde anlattıklarımızla ölülere sövmek yasaklanmıştır.

Kötü insanlara sövmeye ruhsat hakkında çok şeyler nakledilmiştir. Bunlardan bir kısmım Cenabı Hak Kur'anı Kerimde bize beyan buyuruyor, okunmasını ve okutulmasını bize emrediyor.

Bunlardan bir çokları da hadîsler olup Buharî'nin Sahîh'inde vardır. Nitekim, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in anlattığı Amr ibni Lü-hayy hakkındaki hadisi (ki, Hazreti ibrahim'in dininden ilk olarak dönmekle kötülenene dair hadîs), hacılara çomağı ile kötülük yapan Ebû Riğâl'ın kıssası, yine AHah'dan mağfiret dilemeyip iman etmeyen İbni Cud'-an'ın kıssası ve bunlardan başka kıssalar.

Bir de, daha önce anlattığımız, ashabın rasgelip de kötülükle andıkları ve Peygamberin ashabı yasaklamadığı sahîh hadis de, bunlardandır. Yasaklamak şöyle dursun, "Cehennem ona vacibdir" buyurdu.

Bu delilleri bir araya getirip hüküm vermek hususunda alimler bir takım görüşler üzerinde ihtilâf etmişlerdir. Bunların en sahih ve en güvenileni şu:

Kâfirlerin kötülüklerini söylemek caiz olur. Ama müsiümanlardan fışkı, yahud bid'atı yahud bunlara benzer halleri açık olanlardan ibret almak ve insanları korkutmak için, onların kötülüklerini söylemek yine caizdir. Bu, ihtiyaç duyulan bir hal karşısında, ya söylediklerinden kaçındırmak, yaptıkları işe uymaktan sakındırmak için caiz olur. Eğer böyle bir gerek yoksa, müslüman ölülerin kötülüklerini söylemek caiz olmaz. îşte bütün deliller bu açıklamaya göre değerlendirilir. Zaten sağlam olmayan rivayetlerin kabul edilmemesi üzerinde alimler ittifak etmişlerdir. En doğrusunu Allah bilir.

Mezarları Ziyaret Edenin Okuyacağı Dualar

438- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem evimde bulunduğu her gece, gecenin son kısmında Bakî' mezarlığına çıkıp şöyle derdi:

"Esselâmu aleyküm dârekavmin mü'minîn veetâküm mâ tûadûn, ğa-den müecceîûn, ve innâ in şâellâhu biküm lâhikûn. Allâhümmeğfîr H ehli bakî'il-ğarkadi,"

(Selâm üzerinize olsun, ey mü'minler topluluğu! Vadedildiğinize kavuştunuz. Ecriniz yarına (kıyamete) ertelenmiştir. Biz de Allah dilediği zaman size kavuşacağız. Allah'ım! Bakî'ul-Ğarkad mezarlığında yatanlara mağfiret buyur. "[92]

439- Yine Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: (Sordum), ey Allah'ın Resulü! Mezarları ziyarette nasıl söyleyeyim? Buyurdular ki, şöyle söyle:

"Esselâmu ala ehli'd-diyâri mine'1-mü'minine ve'1-müslimîne veyer-hamullâhu el-müstakdimîne minküm ve minnâ ve'1-müsta'hırîne ve innâ in şâelîâhu biküm lâhikûn."

"(Mezarlarında yatan) müzminlerle müslümanlar topluluğuna selâm olsun. Dünyadan göçüp giden siz ölülere ve ölmeyip geride kalan bizlere Allah rahmet etsin. Allah dilediği zaman, biz de size kavuşacağız."[93]

440- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) sahîh isnadlarla rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem mezarlığa çıkıp şöyle dedi:

"Esselâmü aleyküm dâre kavmin mü'minîn veinnâ in şâellâhu biküm

lâhikûn."

(Selâm üzerinize olsun, ey mü'minler topluluğu!. Allah dilediği zaman, biz de size kavuşacağız)."[94]

441- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Medîne mezarlarına uğradı da yüzünü onlara çevirerek şunu söyledi:

"Esselâmü aleyküm yâ ehh'I-kubûri. Yeğfirullâhu lenâ ve leküm. En-tüm selefunâ ve nahnü bi'1-eseri."

"Allah'ın selâmı üzerinize olsun, ey mezarlarda yatanlar! Allah bize ve size mağfiret buyursun. Siz bizim öncümüzsünüz; biz de izinizdeyiz (arkanızdan geleceğiz)."[95]

442- Büreyde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, o şöyle anlatmıştır: "Ashabı Kiram, mezarları ziyarete çıkıp gittikleri zaman, şöyle demelerini, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onlara öğretirdi:

"Esselâmü aleyküm ehle'd-diyâri mine'l-mü'minîne. Ve innâ inşâellâ-hu biküm lelâhikün. Es'eîüllâhe lenâ ve leküm e'1-âfiyete."

"Selâm üzerinize olsun, ey mü'minlerden ibaret mezar halkı! Muhakkak biz de, Allah dilediği zaman size kavuşacağız. Allah'dan bize ve size afiyet dilerim."[96]

Biz, nese'î ve îbni Mace'nin kitablarında da böyle rivayet ettik. Ancak "size kavuşacağız" sözünden sonra şu ifade ilâve olarak vardır:

"Entüm lenâ feretun ve nahnü leküm tebe'ûn"

"(Sizin acınıza sabretmekle) siz, bize bir mükâfat sebebi oldunuz. Biz de, sizin arkanızdan geleceğiz."

443- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre: "Peygamber sallallahu Aleyhi

ve Sellem, Bakî' mezarlığına varıp şöyle dedi:

"Esselâmü aleyküm, dâre kavmin mü'minîn. Entüm lenâ feretun ve innâ biküm lâhikûn."

"Selâm üzerinize olsun, ey (mezarlardaki) mü'minler topluluğu. Siz, bize mükâfat sebebisiniz (çünkü sizin acılarınıza sabrederek sevab aldık). Biz de size kavuşacağız. Allah'ım! (Onların yüzünden kazanılacak) sevab-dan bizi mahrum etme ve onlardan sonra da bizi sapıtma."[97]

Mezarlıktaki ölülere, diğer ölülere ve bütün müslüman Ölülere çokça duâ etmek, Kur'an okuma ve zikir yapma sevabını iletmek ziyaretçi için müstahabdır. Yine ziyareti çok yapmak, hayırlı ve faziletli kimselerin mezarları yanında fazla beklemek müstahabdır.

Bir Mezar Başında Çırpınarak Ağlayanziyaretçiyi Bir Kimsenin, Onu Engellemesi, Sabrı Tavsiye Etmesi Ve Yine Dine Aykırı Şeylerden Alıkoyması.

444- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir mezar yanında ağlamakta olan bir kadına rasgeldi. (Ona), Allah'dan kork ve Sabret, dedi"[98]

445- İbni Hasâsiye diye tanınan Beşir ibni Ma'bed'den (Radiyallahu Anh) hasen bir isnadla rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

"Ben, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile yürürken bir de baktı ki, adamın biri, mezarlar arasında ayakkabılarıyla dolaşıyor, Hazreti Peygamber ona şöyle dedi: Ey Sibtiyyeteyn (adındaki lüks ayakkabılar) sahibi, ayakkabılarını (çıkarıp) bırak; (çünkü orası öğünme ve kibirlenme yeri değildir.)"[99]

(Mezhebimizde, (Hanefilerde) ayakkabılarla mezarlıklarda gezmek yasak değildir, buradaki yasaklık, ya ayakkabılardaki pislikten, ya da kibir ve azamet belirtisi taşıyan gösterişli ayakkabılardan dolayıdır. Mezar ziyareti, insana tevazu ve mahviyeti yaşatmayınca, mezar ziyaretindeki maksat elde edilememiş demektir. -Mütercim-)

İyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak işinin farz olduğu üzerinde imamların ittifakı vardır. Bunların delilleri, Kur'anda ve hadîslerde herkes tarafından bilinmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

Zâlimlerin Mezarlarına Ve Helak Edildikleri Yere Uğrayınca Ağlamak, Allah Teâlâ Hazretlerine İhtiyaç Göstermek Ve Bundan Gafil Olmaktan Sakınmak

446- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre; Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, (Tebük savaşında) Semûd diyarında-ki Hicir bölgesine vardıkları zaman, ashabına şöyle

buyurdu: "Şu azab çekenlerin yanına ağlayarak girin. Eğer ağlamayacaksanız onların yanına gitmeyin. Çünkü ağladığınız takdirde, onlara isabet eden musibet size isabet etmez."[100]

---

[1] Tirmizî. Nesâî. İbn-i Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadîstir.)

[2] Buhârî.

[3] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebü Dâvud. Tirmizî.

[4] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[5] Buharı. Müslim

[6] Buhari

[7] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[8] Müslim.

[9] Ebû Dâvud. Tirmizî. Hâkim. Ahmed b. Hanbel. Tirmizî demiştir ki, bu hadiss hasendir. Et-Hakim Ebû Abdullah Sahîhayn üzerine yazdığıkitabında demiştir ki ,Buhari'nin şartı üzere bu hadis sahihdir.

[10] Ebü Dâvud.

[11] Tirmizî. (Tirmizî der ki, bu hadîs hasendir, sahîhdir.)

[12] Tirmizî. İbn-i Mâce. Nesâî. Hâkim. (Tirmizî, bu hasen hadistir, demiştir.

[13] Müslim. Tirmizî. Nesâî. ibn-İ Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu sahih olan hasen bir hadistir.)

[14] Buhârî!

[15] İbn-i Sünnî.

[16] İbn-i Sünnî.

[17] İbn-i Sünnî.

[18] Müslim

[19] İbn-i Sünnî. Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. İbn-i Mâce.

[20] Buhârî. Müslim.

[21] Buhârî. Müslim.

[22] Buhârî.

[23] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[24] Buhârî.

[25] Tirmizî. İbn-i Mâce.

[26] Buhârî.

[27] Müslim.

[28] Buhârî.

[29] İbn-i Mâce. İbn-i Sünnî.

[30] Tirmizî. İbn-i Mlce. (Tirmizî demiştir ki, bu haais, hasendir.

[31] İbn-i Mâce. İbn-i Sünnî.

[32] Kur'ân-ı Kerim, İsrâ Sûresi: 34

[33] kur'ân-ı Kerim, Bakara Sûresi: 177

[34] İbn-i Sünnî.

[35] Tirmizî. İbn-i Mâce, Nesâî

[36] Buhârî. Müslim. Muvatta. Tirmizî.

[37] Ebû Dâvud. Hâkim.

Ebû Hakim Ebû Abdullah, Sahİhayn üzerine yazmış olduğu "El-Müstedrek" adlı kitabında demiştir ki, bu, isnadı sahih bir hadistir.)

[38] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadîs hasendİr, sahihdir).

[39] Müslim, Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[40] Beyhakî.

[41] Müslim. Tirmizi. Ebû Dâvud.

[42] Ebü Dâvud. İba-i Mâce.

[43] Müslim. Ebû Dâvud. Ahmed b. Hanbel. Tirmizî. İbn-i Mâce. Nesâî.

[44] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce. Nesâî.

[45] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadîs hasendir.)

[46] Buhârî.

[47] İbn-i Sünnî.

[48] İbn-i Sünnî. Nesâî. Ahmed b. Hanbel

[49] Buhâri. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[50] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[51] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[52] Müslim. Tirmizî.

[53] Ebû Dâvud.

[54] Buhârî. Müslim.

[55] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[56] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[57] Tirmizî. Beyhakî. (Bunun İsnadı zayıftır.)

[58] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bunun isnadı kuvvetli değildir.)

[59] Ebû Dâvud. Nesâî. Ahmed b. Hanbel. Nesâî. Hâkim.

[60] İbn-i Mâce. Beyhakî

[61] Kur'ân-ı Kerim, Mâide Sûresi: 2

[62] Buhârî. Müslim.

[63] Nesâî.

[64] Tirmizî. İbn-i Mâce. (Tirmizi deca;şth ki, bu hadis hasendir.)

[65] Tirmizi. Yine AbduIIah'dan bir rivayet vardır ki, orada hadis Peygambere kadar yükseltihnemiştir. Tirmizi der ki, bu hadis, merfu ciandan daha sahlhdir. Tirmizî her iki rivayeti de zayıf görmüştür.)

[66] Buhari Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Muvatta'

[67] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî, bunu zayıf görmüştür.

[68] Beyhakî. Sünen-i Kebîr. Hâkim, El-Müstedrek.

[69] Müslim.

[70] Ebû Dâvud. Tirmizî. Beyhakî. Hâkim Ebu Abdullah demiştir ki, Buharı ve Müslim'in şanı üzere tu hadis sahihtir.

[71] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce.

[72] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce.

[73] Ebû Dâvud. İbn-i Mâce. Sahih İsnadla.

[74] Kur'ân-ı Kerîm. Bakara Sûresi: 201.

[75] Beyhakî. Sünen-i Kebîr. Hakîm. Tahâvî. (Hâkim Ebû Abdullah, bu sahih hadistir, demiştir.)

[76] Ebû Dâvud. Ttrmizî. Beyhakî. Hâkim. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[77] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[78] Müslim.

[79] Ebû Dâvud. Beyhakî.

[80] Beyhakî.

[81] Buhârî. Muvatta'.

[82] Buhârî.

[83] Müslim.

[84] Müslim.

[85] Kur'an-ı Kerim, Haşir Sûresi: 10

[86] Müslim.

[87] Ebû Dâvud.

[88] Buharı. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[89] Buhârî, Tirmizı. Nesâî.

[90] Buhârî. Ebû Dâvud. Nesâî.

[91] Ebû Dâvud. Tirmizî.

[92] Müslim. Nesâî.

[93] Müslim

[94] Ebû Davut. Nesaı. İbn Mâce, Müslim.

[95] Tirmizi. Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.

[96] Müslim. Nesaî. İbni Mâce

[97] İbni Sünnî. Ahmed b. Hanbel. İbni Mâce.

[98] Buhârî. Müslim.

[99] Ebû Dâvud. Nesâî. İbni Mâce.

[100] Buhârî. Müslim.

12- ÖZEL NAMAZLARDAKİ ZİKİRLER.. 1

Cuma Gününde Ve Gecesinde Müstahab Olan Zikirler Ve Dualar. 1

İki Bayramda (Fıtır Ve Kurban Bayramlarında) Meşru Olan Zikirler Ve Dualar. 2

Zilhicce Ayının İlk On Gününde Okunacak Zikirler Ve Dualar. 5

Güneş Ve Ay Tutulmasında Meşru Olan Zikirler Ve Dualar. 6

Yağmur Duasında Okunacak Dualar Ve Zikirler. 7

Şiddetli Rüzgar Estiği Zaman Okunacak Dualar. 9

Fırtınanın Âfetinden Korunmak İçin Okunacak Dualar: 9

Yıldız Düştüğü Zaman Okunacak Dua. 11

Şimşeğe Ve Yıldıza (Parmakla) İşaret Etmeyi Ve Bakmayı Terk Etmek. 11

Gök Gürültüsü İşitildiği Zaman Okunacak Dualar. 11

Yağmur Yağınca Okunacak Dualar. 12

Duaların Kabul Edildiği Vakitler: 12

Yağmur Yağdıktan Sonra Okunacak Dualar. 12

Yağan Yağmurun Zararından Korkulduğu Zaman Okunacak Dualar. 13

Teravih Namazının Duaları Ve Zikirleri 13

Hatimle Teravih Namazının Kılınmasına Gelince: 14

Hacet (İstek) Namazının Duaları Ve Zikirleri 14

Tesbîh Namazının Duaları Ve Zikirleri 15

12- ÖZEL NAMAZLARDAKİ ZİKİRLER

Cuma Gününde Ve Gecesinde Müstahab Olan Zikirler Ve Dualar

Cuma gününde ve gecesinde Kur'an okumayı, zikirler yapmayı dualarda bulunmayı, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine Salavât getirmeyi çoğaltmak müstahabdir. Cuma gününde Kehif sûresini okumak da müstahabdır. İmam Şafi'î (Allah ondan razı olsun) El-Ümm adlı kitabında demiştir ki, cuma gecesinde de, Kehif sûresini okumak müstahabdır.

447- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre; Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, cuma günü zikirde bulunup şöyle dedi: "Cumada bir vakit vardır ki, müslüman bir kul, namaza dururken, Al-lah'dan bir şey ister de, o vakte rasgelirse, muhakkak O istediğini ona verir ."[1] Sonra eliyle işaret ederek o vaktin çok az bir zaman olduğunu belirtti.

Duaların kabul edildiği bu vaktin ne zaman olduğu konusunda ilk devir alimleri ile sonrakiler ayrı görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşler çok olup fazlaca yaygınlaşmıştır. Ben, bu hususta ki görüşlerin hepsini, EI-Mühezzeb şerhinde topladım ve söz sahihlerini de açıkladım.

Ashabı kiramdan çok kimseler, bu vaktin (cuma günü) ikindiden sonra olduğu görüşündedirler.

Metindeki "namaza dururken" sözünden maksat, namazı bekleyen, demektir. Çünkü bu kimse, namazda sayılır. Bu konuda varid olan hadîslerin en sahihi, Müslim'den rivayet ettiğimizdir.

448- Ebû Musa El-Eş'âri'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "(Duaların kabul olduğu) o vakit, İmamın (minberde) oturduğu vakit ile namazı tamamlayıncaya kadar olan zamandır."[2]

Kehf sûresini okumak ve Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Sa-lât getirmek hakkında pek çok meşhur hadisler nakledilmiştir. Bunlar bilindikleri için, kitab uzamasın diye onları nakletmedim. Kendi bölümünde bunlar geçmişti.

449- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Kim, cuma günü sabahleyin sabah namazından önce şu sözleri üç defa söylerse, onun günahları deniz köpükleri kadar olsa bile, Allah onun günahlarını bağışlar:

"Estağfirullahellezîlâ ilahe illâ huve'l-hayyu'l-kayyûmu ve etûbu ileyhi."

"O Allah'dan mağfiret dilerim ki, O'ndan başka hiç bir ilâh yoktur, ebedî hayat sahibidir, her işi idare edip ayakta tutandır. Ben O'na dönüp tevbe ediyorum."[3]

450- Ebû Hureyre'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem cuma günü Mescid'e girdiği zaman kapının iki direğine tutunur sonra

buyururdu:

"Allâhümme'c-alnî evcehe men teveccehe ileyke ve akrabe men tekar-rebe ileyke ve efdale men seeleke ve reğibe ileyke."

"Ya Rabbi! Beni, Sana yönelenlerin en yönelicisi, rahmetine yaklaşanların en yaklaşanı, Senden isteyip Sana rağbet edenlerin en faziletlisi yap."[4]

Ben derim ki, bizim şöyle duâ etmemiz müstahabdır:

Ya Rabbi! Beni, Sana yönelenin en yönelicisinden, rahmetine yaklaşanın en yakınından, Senden isteyip Sana rağbet edenlerin en faziletlisinden biri yap.

Cuma namazında ve cuma günü sabah namazında müstahab olan kı-raatların açıklaması "Namazın zikirleri" bölümünde geçti.

451- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim cuma namazından sonra yedi defa ihlâs sûresi ile Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs) sûrelerini okursa, Allah onu diğer cumaya kadar kötülüklerden korur."[5]

Cuma namazından sonra Allah'ı zikretmeyi çoğaltmak müstahabdır. Allah Teâlâ buyuruyor: "Cuma namazı edâ edildiği zaman yeryüzüne da-ğılın ve Allah'ın fazlından (helâl rızık) isteyin, Allah'ı çok anınız ki, kurtulmuş olasınız,"[6]

İki Bayramda (Fıtır Ve Kurban Bayramlarında) Meşru Olan Zikirler Ve Dualar

Bayram gecelerini, Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve diğer ibâdetlerle ihya etmek, bilindiği gibi müstahabdır. Bu hususta varid olan şu hadîs delildir:

452- "Kim bayram gecelerini (ibadetle) ihya ederse, (âhireti unutup dünyaya bağlanmakla) kalblerin öldüğü gün onun kalbi ölmez."

Yine şu rivayet vardır: "Kim, iki bayram gecesinde Allah'dan sevab bekleyerek ibâdet ederse, kalbler öldüğü zaman onun kalbi ölmez"[7]

İmam Şafi'î ile İbni Mace'nin rivayetleri böyledir. Bu zayıf bir hadîstir. Ebu Ümâme'nin rivayetinden merfû ve mevkuf olarak bunu rivayet ettik.îki yönü ile de zayıftır; fakat faziletle ilgili hadîslerde müsamaha vardır. Nitekim kitabın başında bunu belirtmiştik.

Ne kadar bir zaman ibâdet etmekle gece ihya edilmiş olur, konusunda alimler ihtilâf etmişlerdir. Bu hususta en sağlam görüş, gecenin büyük bir kısmını ibâdetle geçirmektir. Muayyen bir vakit

içerisinde geceleyin kalkıp ibâdet etmekle o gece ihya edilmiş olur da, denmiştir.

İki bayram gecelerinde Tekbir getirmek müstahabdır. Fıtır (Ramazan) gecesi için, güneşin batışından itibaren imam bayram namazını kıldırmaya kalkıp iftitah tekbirini alıncaya kadar geçen zaman içinde tekbir getirmek müstahabdır. Ayrıca namazların arkasında ve diğer hallerde de tekbir getirmek müstehaptır. İnsanların kalabahklaştığı yerlerde, yürürken, otururken, yatarken, yolda, mescidde ve yatarken çokça tekbir getirilir.

Kurban bayramı için, Arefe günü sabah namazından sonra başlayarak dördüncü günün ikindi namazının sonunda tamamlanmak üzere her farz namazdan sonra tekbir getirilir. (Hanefî mezhebinde bu tekbirlerin yapılması vacibdir). Dördüncü günün ikindisinden sonra gelecek namazlar akabinde tekbir getirilmez. Sahih olan ve uygulanan iş budur. Gerçi bu konuda, hem bizim mezhebimizde, hem de diğerlerinde meşhur ayrılıklar vardır; fakat endoğrusu, bizim söylediğimizdir. Bu hususta Beyhakî'nın Sü-nen'inden rivayet ettiğimiz hadîsler vardır. Ben bunların hepsini hadîs olarak ve mezheb görüşleri olarak "mühezzeb" şerhinde açıkça anlattım ve tekbirle ilgili işleri ayrmtılarıyle söyledim. Ben burada, özet olarak tekbirin esasına işaret ediyorum.

Bizim (Şafiî) alimlerimiz demişlerdir ki, tekbir sözü şöyle demektir:

"Allâhu ekber, Allâhu ekber, Alîâhu Ekber"

"Allah her şeyden yücedir, Allah her şeyden yücedir, Allah her şeyden yücedir" bu şekilde arka arkaya üç kez tekrarlanır. Her istenildiği zaman böyle söylenir.

İmam Şafi'î ve arkadaşları demişlerdir ki, şu sözler ilâve edilirse güzel olur:

"Allâhu ekber kebîri, ve'1-hamdü lillâhi kesîrâ, ve sübhânellâhi bük-raten ve esîlâ, lâilaheillâlîâhu velâ na'büdu illâ iyyâhu, muhlisinelehu'd-dîne ve lev kerihe'l-kâfirûn, Lâ ilahe illâllâhu vahdehû. Sadaka va'dehû ve nasara abdehû ve hezeme'l-ahzâbe vahdehû lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber."

"Allah yüceler yücesidir. Çokça hamd Allah'a mahsustur. Akşam sabah Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederiz. Allah'dan başka İlâh yoktur. Müşrikler hoşlanmasalar da, dinde ihlâs sahihleri olarak yalnız O'na ibâdet ederiz. Allah'dan başka ilâh yoktur; yalnız O vardır. Verdiği sözde sadık olmuştur, kuluna yardım etmiştir ve yalnız kendi kudreti ile düşman birliklerini perişan etmiştir. Allah'dan başka ilâh yoktur, allan her şeyden büyüktür."

âlimlerimizden bir kısmı demiştir; insanların âdet edindikleri şu şekil üzere tekbir getirmekte bir beis yoktur;

"Allâhu ekber. Allâhu ekber (Allâhu ekber) lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber, alîâhu ekber ve lillâhi'1-hamd."

"Allah her şeyden büyüktür, allan her şeyden büyüktür (Allah her şeyden büyüktür). Allah'dan başka ilâh yoktur, Allah her şeyden büyüktür. Allah her şeyden büyüktür. Hamd Allah'a mahsustur."

(Hanefî mezhebinde, Kurban bayramının arefe sabahında başlayıp bayramın dördüncü günü ikindi namazının sonunda tamamlanmak üzere geçen yirmi üç vaktin farzlarından sonra tekbir getirmek vacibdir).

Tekbir getirilen yirmi üç vakta ait günlerde kılınan her türlü namazdan sonra tekbir getirmek (Şafi'î mezhebinde) meşrudur, kılınan namaz farz olsun, nafile olsun, cenaze namazı olsun, kaza namazı olsun, adak namazı olsun, hüküm aynıdır. Bu namazların bir kısmında ihtilâf varsa da, onları ayrıntılı olarak anlatma yeri değildir, burası. Ancak benim söylediğim sahîh olanıdır. Fetva bunun üzerinedir ve bununla amel edilir.

Eğer imam, kendisine uyanın görüşüne aykırı oîarak bu teşrik (tekbir getirme) günlerinde tekbir getirirse, yahud aksine olarak, kendisine uyanın görüşüne zıt şekilde tekbir getirmezse, imama uymuş olan kimse, bu hallerde imamın yaptığını yapar mı? Alimlerimiz bu hususta iki görüşe sahib olmuşlardır:

Bunlardan sahih olanı, imama uyan kimsenin kendi görüş ve inancına göre hareket etmesidir; çünkü imam selâm verdikten sonra, imamla ilgi kesilmiştir; artık ona uymak gerekmez. Fakat bayram namazı içinde imam ziyâde tekbir aldığı zaman, imama uyan kimsenin mezhebinde olmasa bile, ona tabî olması gerekir; çünkü namaz içinde imama uymak zorunluğu vardır.

(Hanefî mezhebinde, bayram namazlarının ilk farz tekbirlerinden sonra birinci rekâtta kıraattan önce üç tekbir ve ikinci rekâtta kıraattan sonra dört tekbir almak vacibdir. Şafi'î mezhebinde ise) bayram namazında, kıraattan önce zaid tekbirleri getirmek sünnettir. Birinci rekâtta, iftitah tekbirinden başka yedi tekbir alınır.İkinci rekâtta, secdeden kalkma tekbirinden başka, beş tekbir alınır.

Birinci rekâtın tekbirleri, istiftah (Sübhâneke) duasından sonra ve ki-raattan önce olur. İkinci rekâtta da, kıraata başlamadan önce tekbirler alınır. Her iki tekbir arasında:

"Sübhâneelîahi, velhamdü lillâhi ve lâ ilahe illallâhu vallâhu ekber.", demek müstahabdır. Alimlerimizin çoğu böyle demiştir. Alimlerimizin bazısı da, şöyle söylenir, demişlerdir:

"Lâilahe illallâhu vahdehû. Lâ şerîke Iehu. Lehülmülkü ve lehülham-dü biyedihil-hayru ve hüve ala külli şey'in kadîr."

Alimlerimizden Ebû Nasır b. Sabba' ve diğerleri demişlerdir:

İnsanların âdet edindikleri şu şekilde söylemek güzeldir:

"Allâhu ekber kebîra. Velhamdü lillâhi kesîrâ. Ve sübhânellâhi bükre-ten ve esîlâ."

Bütün bu sözler birer kolaylıktır, bunlardan biri üzerinde durmak ve ona bağlanmak yoktur. Bu zikirlerin tümü terk edilmiş olsa ve ayrıca yedi ve beş tekbir terk edilse, namaz sahih olur ve sehiv secdesi gerekmez; (çünkü Şafi'î mezhebinde bu tekbirler sünnettir. Fakat Hanefî mezhebinde vacib olan tekbirin terkinden sehiv secdesi gerekir.) ancak fazilet kaçırılmış olur. Sahîh olan görüşe göre, bayram namazının kıraatına unutarak tekbirleri almadan başlansa, tekbirleri almak için geri dönülmez. İmam Şafi'î Hazretlerinden rivayet edilen zayıf bir görüşe göre, tekbirlere dönülür.

Bayram namazının hutbelerine gelince, ilk kısım hutbede dokuz ve ikinci kısmında yedi tekbîr getirmek müstahabdır.

Bayram namazlarında müstahab olarak okunacak surelere dair bilgi, "Namazın zikirleri" bölümünde daha önce açıklanmıştı. O da, şudur: Birinci rekâtta, Fâtiha'dan sonra "Kâf" suresi, ikinci

rekâtta "kamer" suresi okunur yahud istenirse, ilk rekâtta "El'A'lâ" suresi ve ikinci rekâtta "Gâşiye" sûresi okunur ki, bunları okumak müstahabdır.

Zilhicce Ayının İlk On Gününde Okunacak Zikirler Ve Dualar

Cenabı Hak buyuruyor:

"(Hacılar) bilinen günlerde Allah'ın ismini ansınlar."[8] İbni Abbas, Şafi'î ve alimlerin çoğunluğu demişlerdir ki, "bilinen günler"zilhicce ayının on günüdür.

Bu on gün içinde, diğer günlerden daha fazla olarak zikirleri çoğaltmanın müstahab olduğu bilinmelidir. Ayrıca Arefe gününde, bu zikirleri, diğer dokuz gündekilerden fazla yapmak da müstahabdır.

453- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

"Bu zilhicce (ilk on) günlerinde (yapılan salih) amelden daha faziletli amel, hiç bir günde yoktur. (Ashab) dediler ki;

- Allah yolunda cihad da mı (daha faziletli değildir)? Buyurdular:

- Cihad da (daha faziletli değildir; ancak (Allah yolunda cihad için) çıkan bir adam, canını ve malını tehlikeye atıp bir şey (ganimet ve menfaat) almadan dönerse, bu müstesnadır (bunun yaptığı amel daha üstün-dür)."[9]

Tirmizî'nin rivayetinde şöyledir: "Zilhiccenin on günlerindeki salih amelden daha sevimli Allah katında günler yoktur.Ebû Davud'un rivayeti, de bunun gibidir;

454- İmam Ebu Muhammed, Abdullah b. Abdurrahman Ed-Darimî'nin Müsned'inde, Sahîhayn'ın isnadıyla rivayetimizde, orada şöyle demiştir:

"Zilhiccenin on günündeki amelden daha faziletli günler yoktur. (Ashab tarafından) soruldu: Cihad da mı yoktur?" sonra hadisin tamamını anlattı. Bir rivayette de: "Kurbanın on günü" şeklindedir.

455- Amr ibni Şuayb'dan babası yoluyla dedesinden rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Duanın hayırlısı, Arefe gününün duâsıdır.benim dediğim ve benden önceki peygamberlerin dediği hayırlı söz:

(Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, Hamd O'nundur ve O, her şeye kadirdir,sözüdür)"[10]

456- İmam Malik Hazretlerinin Muvatta'ında da aynı mürsel bir is-nadla ve daha noksan bir lâfızla rivayet ettik. Onun lâfzı şu:

"En faziletli duâ, Arefe günü duasıdir. Benim söylediğimin ve benden önceki peygamberlerin söylediği en faziletli söz şudur:

"La ilahe illallâhü vahdehû la şerike leh."

"Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur).”

457- Salim b. Abdullah b. Ömer'den (Radıyallahu Anhüm) nakledildiğine göre, Arefe gününde bir dilencinin insanlardan dilenmekte olduğunu Hazreti Ömer gördü de, ona şöyle dedi: "Ey biçare kimse! Bugünde, Azîz ve Yüce olan Allah'dan başkasından istenir mi?"

Hazreti Ömer (Radıyallahu anh, hac mevsiminde) Mina'daki çadırında tekbîr getirirdi de, Mescidde olanlar onu işitip tekbir getirirlerdi, Sokaklarda olanlar da, sokaklar çınlayacak kadar seslerle tekbir getirirlerdi.

Buharı söyler: İbni Ömer ile Ebû Hüreyre (Radıyallahu Anhüma), Zil-hicce'niin on gününde çarşıya çıkarak tekbir getirirler ve insanlar da tekbir getirirlerdi.

Güneş Ve Ay Tutulmasında Meşru Olan Zikirler Ve Dualar

Güneş ve ayın tutulması hallerinde Allah'ı Teâlâ'yı zikretmeyi dua etmeyi çoğaltmak sünnet olduğu gibi, tutulmadan dolayı namaz da kılmak sünnettir. Bunun, müslümanlarm icmaı ile sabit olduğu bilinmelidir.

458- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Güneş ve Ay, Allah'ın (kudret ve azametine delâlet eden) alâmetlerinden iki alâmettirler, hiç kimsenin ölümünden ve doğumundan dolayı tutulmazlar. Bunu (tutulma halini) gördüğünüz zaman, Allah Teâlâ'ya duâ edin, tekbir getirin ve sadaka verin."[11]

Yine Buharı ve Müslim'in bazı rivayetlerinde şu ifade vardır: "Bunu (tutulma halini gördüğünüz zaman, Allah Tealâ'yi zikredin."

Keza bunu, İbni Abbas'ın rivayetinden naklettik. Yine Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde, Ebû Musa El-Eş'ârî'nin Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şu naklini rivayet ettik: "Bu (ay ve güneş) tutulma hallerinden bir şey gördüğünüz zaman, Allah'ı anmaya, ona duâ etmeye ve ondan mağfiret dilemeye iltica edin."

Yine Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde, Muğîre ibni Şube'den şu rivayet vardır: "Bunu (güneş ve ay tutulma hallerini) gördüğünüz zaman, Allah'a duâ edin ve namaz kılın." Buharî, yine bu rivvayetin

aynısını, Ebû Bekre'nin rivayetinden nakletmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

459- Abdurrahman ibni Sümre'nin rivayetine göre, şöyle demiştir: "Güneş tutulmuşken Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanma vardım ki, namazda durulduğu gibi, ayakta ellerini kaldırarak teşbih ediyor, teh-Iil getiriyor, hamd ediyor, tekbir getiriyor ve duâ ediyordu! tâ güneş açılıncaya kadar... Güneş açılınca, iki sûre okudu ve iki rekât namaz kıldı"[12]

Güneş tutulması namazında kıraati (kur'an okumayı) uzatmak müs-tahabdır. Birinci rekâtta, Bakara sûresi kadar; ikincide ikiyüz âyet, üçüncüde yüzelli âyet ve dördüncüde de yüz âyet kadar okunması müstahab olur. Birinci rekatın rükû'unda yüz âyet miktarınca, ikinci ve üçüncü rü-kûlarda yetmişer ve dördüncüde elli âyet miktarınca teşbih getirilir, secde de, rükû gibi uzatılır, birinci secde, birinci rükû kadar ve ikinci secde, ikinci rükû kadar uzatılır. Doğru olan budur. Bu konuda alimler arasında bilinen ihtilâflar vardır. Benim anlattığım, secdeyi uzatmanın müstahab oluşunda şüphe edilmesin. Bununla beraber, alimlerimizin kitablarmda meşhur olan, uzatılma yapılmaz, hükmüdür. Fakat bu yanlıştır yahud zayıftır; doğrusu uzatılmasıdır. Bu husus, Buharî ve Müslim'in Sahîh'lerinde, çok yollarla Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sabit olmuştur. Ben bunları delil ve şahidleriyle "Mühezzeb" şerhinde açıkladım; ve orada anlattıklarıma burada işaret ettim ki, aykırı olan sözlere aldanılmasm.

İmam Şafi'î (Rahimehullah) da, bu namazın uzatılmasının müstahab olduğunu çok yerde göstermiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Alimlerimiz demiştir: İki secde arasında oturma işi uzatılmaz; diğer namazlarda âdet olduğu gibi yapılır. Söyledikleri bu söz, sağlam değildir. Çünkü sahîh olan hadîste, uzatılması sabit olmuştur. İkinci rükûdan doğrulunca ve teşehhüdde oturulunca, bunlar uzatılmaz. En doğrusunu Allah bilir. Bütün bu uzatmalar terk edilip yalnız Fatiha okunsa, namaz sahih olur. (Hanefî'lerde bir sûre ilâvesi vacib olduğu İçin bu terk edilmez).

Rükûdan her kalkışta: "Semialîâhu limen hamideh, rabbenâ hkelhamd" "Allah'a hamd edenin Allah hamd ini işitir, rabbimiz hamd sanadır" demek müstahabdır. Biz bunu Buhârî'nin Sahih'inde rivayet ettik.

Ay tutulmasında kıraati aşikâre yapmak sünnettir. Güneş tutulmasında ise kıraati gizli yapmak müstahaptır.

Namazdan sonra imam iki hutbe irad eder. Bu hitabelerinde insanları Allah'ın kudret ve azameti ile korkutur ve onları Allah'a ibâdet ve itâata teşvik eder, sadaka vermeyi, köle âzâd etmeyi tavsiye eder. bu hususlar, sahîh olan hadîslerde sabit olmuştur. Ayrıca Allah'ın nimetlerine karşı şük-retmeye teşvîk eder, gaflet ve aldanmadan sakındırır. En doğrusunu Allah bilir.

460- (Hz. Ebû Bekir'in kızı) Esma'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem, güneş tutulmasında köle âzâd etmeyi emretmiştir."[13]
En doğrusunu Allah bilir.

Yağmur Duasında Okunacak Dualar Ve Zikirler

Yağmur duasında, tevazu ve kalb huzuru ile çokça dua, zikir ve istiğfar yapmak müstahabdir. Bu konuda edilen dualar meşhurdur. Onlardan biri şöyle:

"Allah'ım! Bize öyle bir yağmur ver ki, bereketli olsun, afiyetli olsun, bol olsun, her tarafa yayılmış olsun, gökten boşanircasına olsun, umumî olsun, yeryüzünü kaplasın. (İhtiyaç miktarı) devamlı olsun. Allah'ım! Tepelere, ağaç diplerine ve vadilerin içine yağdır. Allah'ım! Biz Senden mağfiret diliyoruz: çünkü Sen mağfireti bol olansın. Üzerimize yağmuru bol yağdır. Allah'ım! Bize yağmur yağdır ve bizi (rahmetinden) ümit kesenlerden yapma. Allah'ım! Bize ekinleri bitir, sütleri bollat, gök bereketlerinde bizi sula ve yerin bereketlerinden bize bitki bitir. Allah'ım! Bizden sıkıntıyı, açlığı ve çıplaklığı gider ve Senden başka biç kimsenin kaldıramayacağı belâdan üzerimizde olanı kaldır."

Yağmur duası yapanlar arasında iyi hal ile (takva ile) şöhret bulmuş bir adam varsa, onunla beraber dua edip şöyle derler:

"Allah'ım! Biz Senden yağmur istiyoruz ve falanca kulunla Senden şefaat diliyoruz."

461- Kuraklığa düştükleri zaman, Ömer İbni'l-Hattab (Radryallahu Anh) Abdülmuttalib'in oğlu ABBAS ile yağmur duasına çıkardı ve şöyle duâ ederdi:

"Allah'ım! Biz peygamberimizle (Sallallahu Aleyhi veSellem) Sana tevessül ederdik de, Sen bize yağmur yağdırırdın . Şimdi de peygamberimizin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) amcası ile Sana tevessül ediyoruz. Sen bize yağmur ver."[14] Böylece yağmura kavuşurlardı.[15]

İyi kimselerle yağmur duasının yapıldığı Muaviye'den ve başkasından nakledilmiştir. Yağmur duası için kılınan namazda müstahab olan bayram namazında okunan âyetlerdir. Biz bunu da açıklamıştık. Birinci rekâta başladığı zaman yedi tekbir alır. İkinci rekât da beş tekbir alır bayram namazında olduğu gibi... Anlattığım bayram namazının yedi ve beş tekbiriyle ilgili bütün meseleler aynen burada da yapılır. Sonra iki hutbe okur ve bunlarda istiğfar ile duayı çok yapar.

462- Cabir İbni Abdullah'dan (Radiyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e (kuraklık ve kıtlık sıkıntısı yüzünden) ağlayanlar geldi. Bunun üzerine şöyle duâ etti:

(Allabümme'skma ğeysen muğîsen meriyyen serî'an nâfıan ğayre dâr-rin. Acilen gayre âcilin.)

"Allah'ım! Bize bir yağmur ver ki, bol olsun, afiyetli olsun, bereketli olsun, faydalı olsun, zararlı olmasın, hemen olsun gecikmesin." Bu duâ üzerine, yağmur bulutları üzerlerini kapladı."[16]

463- İbni Şuayb'dan, O, babasından, babası da dedesinden (Radıyal-lahu Anh) rivayet ettiğine

göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yağmur duası yaptığı zaman şöyle derdi:

(Allâhümmeskt ibâdeke ve behâimeke. Venşür rahmeteke ve ahyî bele-dekelmeyyite).

"Allah'ım! Kullarına ve hayvanlarına yağmur ver, rahmetini her tarafa yay ve ölü olan beldeni (yeşilliklerle) dirilt."[17]

464- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) nakledilen sağlam bir isnadda, Hazreti Aişe şöyle demiştir: "İnsanlar kuraklıktan dolayı Resûlüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyette bulundular. Bunun üzerine Peygamber bir minber hazırlanmasını emretti. Böylece namazgah yerine onun için minber kondu. Sonra duaya çıkacakları belli bir gün insanlara tayin etti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selem, güneşin ilk göründüğü bir zamanda duaya çıkıp minberin üzerine oturdu. Sonra tekbir getirdi, Aziz ve yüce olan Allah'a hâmd etti. Sonra:

"Siz, memleketinizin kıtlık ve kuraklığından ve yağmurun ilk geliş zamanından gecikmiş olduğundan şikâyet ettiniz. Noksanlıklardan münezzeh olan Allah, kendisine duâ etmenizi size emretmiştir. Dualarınızı kabul edeceğini de size va'd etmiştir, dedi. Sonra şöyle duâ etti:

"Hamd O Allah'a mahsustur ki, Alemlerin Rabbi'dir, Rahman ve Rahimdir, hesap gününün sahibidir. Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. O, dilediğini yapar, Rabbimiz, Sen Allah'sın. Senden başka hiç bir İlâh yoktur; ancak hiç bir şeye muhtaç olmayan Sen varsın. Bizler ise muhtaç kimseleriz. Bize yağmur indir ve indirdiğin şeyde de bize uzun bir zamana kadar (ecelimizin sonuna kadar) kuvvet ve kifayet ver.

Sonra Peygamberimiz ellerini kaldırdı. Böylece koltuklarının beyazlığı görülünceye kadar onları yukarı kaldırmaya devam etti. Sonra arkasını insanlara çevirdi ve hırkasını (kıtlık bolluğa dönsün diye,) tersine çevirdi yahut alt üst etti. O halde de elleri yukarıya kalkmış idi, Sonra insanlara karşı döndü ve minberden indi. İki rekât namaz kıldı. Arkasından Allah Azze ve Celle hazretleri bir bulut gönderdi. Gök gürledi ve şimşek çaktı. Sonra Allah Tealâ'nın izni ile yağmur yağdı. Peygamberimiz mescidine varıncaya kadar seller aktı. İnsanların barınaklara koştuklarını görünce, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, dişleri görünecek şekilde gülümseyip buyurdu: "Şahitlik ediyorum ki, Allah her şeye kadirdir. Ben de Allah'ın kuluyum ve O'nun peygamberiyim. "[18]

Bil ki, namazdan önce hutbe okunduğuna bu hadisi şerifde açık bir ifade vardır. Buharı ve Müslim'in Sahihlerinde de aynı şekilde açıklanmıştır. Böyle bir uygulama cevaze hamledilir-. Bizim Şafi'î alimlerimizin fıkıh ki-tablarında ve diğerlerininkinde, başka hadis rivayetlerine dayanarak namazı hutbeden önce yapmak müstahabdır. Çünkü diğer rivayete göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, namazı hutbeden önce yapmıştır. En doğrusunu Allah bilir.

Yağmur duasında oldukça elleri yukarı kaldırarak gizli ve aşikâr olarak iki halde duâ etmek müstahabdır.

İmam Şafi'î (Rahimehullah) demiştir ki, insanlar ettikleri dualarında şöyle demelidirler:

(Allâhümme emertenâ biduâike ve vaadtenâ icâbeteke. Ve kad deav-nâke kemâ emertenâ, Feecibnâ kemâ vaadtenâ. AHâhümme'mnün aley-nâ bimağfireti mâ karefnâ ve icâbetike fi sukyânâ ve seati

rizkınâ).

"Allah'ım! Sana duâ etmemizi bize emrettin ve duamızı kabul edeceğine bize söz verdin. Bize emrettiğin gibi, şimdi Sana duâ ediyoruz. Bize söz verdiğin gibi, duamızı kabul et. Allah'ım! İşlediğimiz günahları bağışlayarak bize ihsanda bulun ve yağmur ihtiyacımızı karşıla, rızkımızın genişlemesini ikram et."

Ayrıca mü'min erkeklerle mü'min kadınlar için duâ edilir, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirilir, bir yahut iki âyet okunur. İmam şöyle der:

Hem benim için, hem de sizin için Allah'dan mağfiret dilerim."

Yağmur duasında; Musîbetler halinde okunan dualar ve başka duaları okumak da uygun olur. Sahih hadislerde anlattığımız "Allâhümme âtinâ fiddünyâ haseneten..." duası ile bundan başka dualar gibi...

İmam Şafi'î (Rahimehullah, Ümm adlı kitabda şöyle demiştir: Yağmur duasında imam, bayram namazında olduğu gibi iki hutbe okur. İkisinde de (Allâhu Ekber, diyerek) tekbir getirir, hamd eder. Peygamber Sallal-lahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirir iki hutbede de istiğfarı çok yapar, öyle ki sözünün çoğu istiğfar olur. Çokça şu ayeti okur;

"Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü O, mağfireti çok olandır. Yağmuru size bol bol gönderir."[19]

Sonra Hazreti Ömer'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir ki, yağmur için duâ etti de duasının çoğu istiğfar olmuştu.

İmam Şafi'î demiştir ki, duanın çoğu istiğfar olur. İnsan duasına istiğfar ile başlar ve sözünün arasına da istiğfarı getirir ve sözünü istiğfar ile tamamlar. Böylece sözü kesilinceye kadar kelâmının çoğu istiğfar olur. İmam insanları tevbeye, ibâdete ve Allah Tealâ'ya itaat etmeye teşvik eder.

Şiddetli Rüzgar Estiği Zaman Okunacak Dualar

Fırtınanın Âfetinden Korunmak İçin Okunacak Dualar:

465- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre demiştir ki, rüzgâr estiği zaman Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle derdi:

(Allâhümme innî es'elüke hayrehâ ve hayre mâ fîhâ ve hayre mâ ürsi-let bihî ve eûzü bike min şerrihâ ve şerri mâ fîhâ ve şerri mâ ürsilet bihî.)

"Allah'ım! Ben bu rüzgarın hayrını, ondan doğacak hayırları ve özellikle gönderildiği şeyin hayrını istiyorum. Onun kötülüğünden, içinde taşıdığı kötülüklerden ve gönderilmiş olduğu kötülüğünden

Sana sığınırım."[20]

466- Sağlam bir isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim:

"Rüzgâr Allah Tealâ'nın rahmetindendir. Bereket de getirir azab da getirir. Estiğini gördüğünüz zaman ona sövmeyin. Onun hayrını Allah'-dan isteyiniz. Kötülüğünden de Allah'a sığının."[21]

467- Hazreti Aişe'den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem gök ufuğunda bir bulut parçası gördüğü zaman, namazda olsa bile işi bırakırdı sonra şöyle derdi:

(Allâhümme innî E'ÜZÜ BİKE MİN ŞERRİHA)

"Allah'ım, bunun kötülüğünden sana sığınırım." Eğer yağmur yağarsa:

(Allâhümme Sayyiben henî'en).

"Allah'ım, bol olsun, bereketli olsun." derdi.[22]

468- Übeyy İbni Kâb'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu.:

"Rüzgâra sövmeyiniz; eğer hoşunuza gitmeyen şeyi görürseniz şunu deyiniz:

(Allâhümme innâ nes'elüke min hayrı. Hâzihi'r-rîhî ve hayrı mâ fîha ve hayrı mâ ümiret bihî ve ne'ûzü bike min şerri hazihi'r-rîhi ve şerri mâ fîhâ ve şerri mâ ümiret bihî).

"Allah'ını! Biz bu rüzgârdan gelecek hayrı Senden istiyoruz, ondan doğacak hayj-ı istiyoruz, aslen emredilmiş olduğu hayri istiyoruz. Bu rüzgârın kötülüğünden, ondan meydana gelecek kötülüklerden ve emredilmiş olduğu şeyin kötülüğünden Sana sığınırız."[23]

469- Sahih bir isnadla Seleme İbni'l-Ekve'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, rüzgâr şiddetli estiği zaman şöyle buyururdu:

(Allâhümme lakhan lâ akımen) "Allah'ım! Yağmurlu (rüzgâr) otsun, kavurucu olmasın."[24]

Musibet ve Fırtına Anında Okunacak Dualar

470- Enes İbni Malik'den ve Cabir İbni Abdullah'dan (Radıyallahu An-hüm) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Büyük bir musibet olduğu zaman, yahut korkunç bir rüzgar estiği zaman, tekbir getirmeye (Allâhu Ekber demeye) devam ediniz; çünkü tek bir, toz topraklı karanlığı giderir."[25]

471- İmam Şafi'î (Rahimehulfah) Ümm kitabında İbni Abbas'a (Radıyallahu Anhüma) isnadla rivayet ederek demiştir:

"Rüzgâr estiği zaman muhakkak Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iki dizi üzerine çöker ve derdi:

(Allâhümme'calhâ rahmeten ve lâ tec'alhâ azâben. Allâhümme'c-alhâ riyâhan ve la tec'alhâ rîhan.)

"Allâhım! Bu rüzgârı rahmet sebebi yap, onu bir azab yapma. Allah'ım! Bunu bereketli rüzgâr yap, şerli rüzgâr yapma."

İbn-i Abbas bu hadisle ilgili Allah Tealâ'nm kitabından şu ayetleri okumuştur:

"Biz, o inkarcılar üzerine kökleri söken bir rüzgâr gönderdik."[26]

"O Ad kavmi üzerine kasıp kavuran rüzgarı gönderdik.[27]

"Biz rüzgârları (bitkilerde çiftleşme sebebiyle ürün olsun diye) çiftleşme için gönderdik."[28]

"Rüzgârları, (yağmurları) müjdeleyiciler olarak göndermesi Allah'ın (kudretini gösteren) alâmetlerdendir."[29]

472- İmam Şafi'inin,bir adamdan kesik bir rivayetle naklettiği hadisi şerife göre, adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e fakirlikten şikâyet etti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Rüzgâra sövmüş olmayasın!"

İmam Şafi'i demiştir: Rüzgâra sövmek (kötü söylemek) hiç kimseye uygun düşmez; çünkü o, Allah Tealânın bir yarattığıdır, İtaatkârdır ve O'-nun ordularından bir ordudur, dilerse onu rahmet yapar veya azab yapar.

Yıldız Düştüğü Zaman Okunacak Dua

473- İbni Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Yıldız düştüğü zaman, gözlerimizle yıldızı takip etmemekle ve o vakit şöyle demekle emrolunduk:

(Mâ şâeîlâh lâ kuvvete illâ bilîâh) "Allah'ın dilediği olur. Bütün kuvvet yalnız Allah'a aittir."[30]

Şimşeğe Ve Yıldıza (Parmakla) İşaret Etmeyi Ve Bakmayı Terk Etmek

Bundan önceki bölümde buna dair hadis geçmiştir.

474- İmam Şafi'i Ümm kitabında yadırganmayan bir kimseden, o da Urve İbni Zübeyr'den (Radıyallahu Anhüma) yaptığı bir isnadla rivayet ettiğine göre, Urve şöyle demiştir: "Sizden biriniz şimşeği yahut yağmuru gördüğü zaman onu (parmağı ile) göstermesin. Onun hal ve durumunu (azdır, çoktur, iyidir diyerek) anlatsın."

İmam Şafi'i demiştir: Arablar öteden beri parmakla şimşeği göstermeyi hoş görmezlerdi.

Gök Gürültüsü İşitildiği Zaman Okunacak Dualar

475- Zayıf bir isnadla İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, gök gürültüsü ve şimşek sesini duyduğu zaman şöyle buyururdu:

(Allâhümme lâ taktüinâ bığadabike ve îâ tühliknâ biazâbike ve âfinâ kable zâlike).

"Allah'ım! Gazabınla bizi öldürme, azabınla da bizi helak etme. Bunun önünde olacak felâketten bize afiyet ver."[31]

476- Abdullah İbni Zübeyr'den (Radıyallahu Anhüma) sahih bir isnad ile rivayet edildiğine göre kendisi gök gürültüsünü işittiği zaman sözü kesip şöyle derdi: "Gök gürültüsünün Allah'a hamd ile, meleklerin de O'-ndan korkarak teşbih etmekte oldukları Allah (c.c), bütün noksanlıklardan münezzehtir. "[32]

477- İmam Şafi'î(RahimehuIlah) Ümm adlı kitabda sahih bir isnadla, Tabi'in imamlarından değeri yüksek Tavus (Radıyallahu Anh) den rivayet ettiğine göre, Tavus gök gürültüsünü işittiği zaman şöyle derdi:

"(Gök gürültüsü ve meleklerin) kendisine tesbihde bulunduğu varlık, bütün noksanlıklardan münezzehtir."

Şafi'î der ki: Tavus bu sözü ile Allah Tealâ'nın (Gök gürültüsü hamd ederek O'nu teşbih eder) [33] ayetini kasdetmiş olmalı.

İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) anlattıklarına göre, o şöyle demiştir: "Biz bir seferde Ömer ile (Radıyallahu Anh) beraberdik. Bize gök gürültüsü, şimşek ve dolu isabet etti. Kâb bize dedi ki: Kim gök gürültüsünü işittiği zaman üç defa:

(Gök gürültüsünün Allah'a hamd ile, meleklerin de O'ndan korkarak teşbih etmekte oldukları Allah, bütün noksanlıklardan münezzehtir.) derse, o gök gürültüsünün afetinden kurtulur. Biz bunu söyledik de afiyet bulduk."

Yağmur Yağınca Okunacak Dualar

478- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edildiğine göre "Re-sûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yağmuru gördüğü zaman:

(Allâhümme sayyiben nâfi'an) "Allah'ım, faydalı bol yağmur olsun." derdi. [34]

Duaların Kabul Edildiği Vakitler:

479- İmam Şafi'in Ümm kitabında mürsel bir isnadla Peygamber (s.a.v) den rivayet ettiği bir hadiste Peygamber şöyle buyurdu: "Savaş için ordular karşılaşınca, namaz için ikamet getirilince ve yağmur yağınca duanın kabulünü isteyin." (Bu vakıflarda edilen duâ makbul olur.)

İmam Şafi'i diyor ki, bir çok kimseden duydum, yağmur yağdığı zaman ve namaz için ikamet yapıldığı zaman duâ makbul olur.

Yağmur Yağdıktan Sonra Okunacak Dualar

480- Zeyd İbni Hâlid El-Cühenî'den (Radıyallahu Ahn) rivayet edildiğine göre:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem geceleyin yağan bir yağmurdan sonra bize namaz kıldırdı. Namazı tamamlayınca insanlara dönüp şöyle dedi:

— Rabbiniz ne buyurdu, biliyor musunuz? Ashab dediler ki;

— Allah ve O'nun Resulü bilir. Peygamber dedi ki;

— Allah şöyle buyurdu: (Kullarımdan bir kısmı Bana iman ederek, bir kısmı da kâfir olarak sabahladı. Kim ki Allah'ın ihsan ve rahmeti ile bize yağmur yağdırıldı demişse, işte o kimse Bana iman etmiş ve yıldızı inkâr etmiştir. Kim de şu ve bu yıldız sebebiyle bize yağmur yağdırıldı dedi ise, işte o kimse Beni inkâr etmiş ve yıldıza iman etmiştir.)[35]

Alimler şöyle demişlerdir: Eğer bir müslüman, yağmuru yaratıp meydana getiren yıldızlar diye İnanarak "falan yıldız tarafından bize yağmur yağdırıldı, derse kâfir olur. Şüphesiz dinden çıkmış (mürted) olur. Fakat yıldızı yağmurun yağacağını göstermesi bakımından bir alâmet olarak kabul ediyor ve o belirti zamanında yağmur yağıyorsa ve yağmurun yağmasını Allah Tealâ'nın kudretine ve yaratmasına bağlıyorsa kâfir olmaz. Yine de böyle söylemenin keraheti üzerinde ihtilâf etmişlerdir. Doğrusu mekruh olmaktır; çünkü bu söz kâfirlerin sözlerindendir. Hadîsi şerifin anlamına uygun söz

budur. İmam Şafi'i Ümm ve ondan başka kitabda bunu . kesin olarak kabul etmiştir. En doğrusunu Allah bilir. Bu yağmur yağma nimetine karşı, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a şükretmek müstahabdır.

Yağan Yağmurun Zararından Korkulduğu Zaman Okunacak Dualar

481- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

"Cuma günü Resûlüllah Sallalahu Aleyhi ve Sellem ayakta hutbe okur-larken bir adam Mescid'e girip dedi: Ey Allah'ın Resulü! (Kuraklık ve kıtlıktan) mallar helak oldu, yollar kesildi (sefere çıkılmaz oldu). Allah'a duâ et de bize yağmur versin. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ellerini kaldırdı sonra buyurdu: (Allâhümme eğisnâ, Allâhümme eğisnâ, Al-lâhümme eğisnâ). "Allah'ım bize yağmur ver, Allah'ım bize yağmur ver, Allah'ım bize yağmur ver." Enes demiştir ki, biz gökte ne bir bulut ve ne de bir bulut parçası görmüş değildik. Bizimle Sel' dağı arasında da bulutu gizleyecek bir ev ve bir bina da yoktu. (Sel' Medine'ye yakın bilinen bir dağın ismidir.) Hemen o dağın arkasından kalkan şeklinde bir bulut çıktı. Göğü ortaladığı zaman yayıldı. Sonra yağmur yağdı. Vallahi asla bir hafta güneşi görmedik. Sonra ertesi cuma, bir adam aynı kapıdan içeri girdi. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ayakta hutbe okuyordu. Adam dedi ki: Ey Allah'ın Resulü! (yağmur felâketinden) mallar helak oldu, yollar kesildi. Allah'a duâ et de yağmuru bizden kessin. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ellerini kaldırdı, sonra şöyle buyurdu:

(Allâhümmehavâleynâ ve lâ aleynâ. Allâhümme ale'lâkâmi ve'zzirâbi ve butûni'l-evdiyeti vemenâbiti'ş-şeceri).

"Allah'ım! Üzerimize değil, çevremize yağdır. Allah'ım! Tepelere, dağlara, vadilerin yataklarına ve ağaçların diplerine olsun. Hemen yağmur kesildi. Biz de çıkıp güneşte yürümeye başladık."[36]

Teravih Namazının Duaları Ve Zikirleri

Bil ki, teravih namazı âlimlerin ittifakı ile sünnettir. Yirmi rekâttır ve her iki rekâtta selâm verilir. Esas itibariyle bu namazın kılınış şekli, daha önce anlattığımız diğer namazlar gibidir. Diğer namazlardaki bütün zikirler bunda da yapılır. İftitah duası, rükû ve sücud teşbihleri, teşehhüd ve ondan sonraki dualar gibi. Bunlar daha önce geçmişti. Bunlar her ne kadar bilinen meydandaki şeyler ise de, bunda insanların çoğu gevşeklik yaptıkları için ve bir çok zikirleri kaldırdıkları için bir uyarma olsun diye bunlara temas ettim. Doğrusu anlatılandır.

Hatimle Teravih Namazının Kılınmasına Gelince:

Çoğunluğun kabul ettiği ve insanların üzerinde ittifak ettiği işlem, ay boyunca teravih namazında Kur'am baştan sona hatmetmektir. Her gece otuz cüzden bir cüz kadar okunur. Kur'am açık ve seçik bir şekilde (tertib üzere) okumak müstahabdir. Teravih namazında bir cüzden fazla okuyarak namazı uzatmaktan sakınmalıdır. En'am süresi tüm olarak indiğini sanarak onu, Ramazan ayının yirmi yedinci gecesinde, cahil imamların âdeti üzere, son rekâtta tamamen okumaktan büsbütün sakınmalıdır. Bunu yapmak çirkin bir bid'attır. Aynı zamanda bir çok bozuklukları kapsayan açık bir cehalettir. Bunun açıklaması "Kur'an Okumak" bölümünde geçmişti.

Hacet (İstek) Namazının Duaları Ve Zikirleri

482- Abdullah İbni Evfâ'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kimin Allah'dan bir dileği olursa, yahut insanoğullarmdan birinde görülecek bir ihtiyacı bulunursa, güzelce abdest alsın. Sonra iki rekât namaz kilsin. Sonra Aziz ve yüce olan Allah'a hamd etsin ve Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirsin. Sonra şöyle desin:

(Lâ ilahe illâllâhıt'l-Halîmu'l-kerîmu. Sübhânellâhi Rabbi'1-arşi-azîmi. Elhamdü lillâhi rabbi'I-âlenıin. Es'elüke mücibâti rahmetike ve azâime mağfiretike. Veiganîmete min külli birrin. Vesselâmete min külli ismin. Lâ tedâ' li zenben illâ ğafertehû velâ hemmen illâ ferrectehû. Velâhâceten hiye leke ridan illâ kazeytehâ, ya erhame'r-râhimîn.)

"H;ılîni olan, Kerîm olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Büyük Arş'ın Rabbı olan Allah noksanlıklardan münezzehtir. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Senden rahmetinin gereği olan iyi şeyleri istiyorum. Yine mağfiretinin çeşitlerini, her iyilikten elde edinmeyi ve her günahdan selâmeti de Senden isterim.. Bağışlamadığın bir günah ve gi-dermediğin bir üzüntü bende bırakma. Rızâna uygun olan benim dilek ve hacetimi de yerine getir, ey merhamet edenlerin en merhametlisi! "[37]

Ben de derim ki, musîbet halinde yapılan keder duası ile duada bulunmak müstahabdır. Bu duâ da şudur:

(Allâhümme âtinâ fiddünya haseneten ve fi'1-ahirati haseneten ve kmâ azabennâr)

"Allah'ım! Bize hem dünyada, hem de âhirette iyilik ver. Ateş azabından da bizi koru." Nitekim Buhârî ve Müslim'in rivayetlerine dayanarak daha önce bildirmiştik.

483- Osman İbni Hanif'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre; anadan doğma kör bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip dedi ki, bana afiyet vermesi için Allah Tealâ'ya duâ et. Peygamber buyurdu: İstersen duâ ederim, istersen sabredersin; sabretmen senin için daha hayırlıdır. Adam, Allah'a duâ et dedi. Bunun üzerine Peygamber ona güzel bir şekilde abdest almasını

ve şu duâ ile duâ etmesini emretti:

(Allâhümme innîes'elüke ve eteveccehü ileyke binebiyyike muhamme-din nebiyyi'r-rahmeti (Salallahu Aleyhi ve Selleme). Yâ muhanımedü in-nî teveccehtü bike ilâ rabbî fî hâcetî hâzihi litukdâ lî Allâhümme fese ffi'hu fiyye).

"Alah'ım Senden istiyorum ve Senin Rahmet peygamberin olan Mu-hammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile Sana teveccüh ediyorum. Ya Muhammed! Ben seninle şu işimin olması için Rabbime teveccüh ettim. Allah'ım! Onu bana şefaatçi kıl."[38]

Tesbîh Namazının Duaları Ve Zikirleri

Tirmizî kitabında demiştir ki, Tesbîh namazı hakkında Peygamber Sai-lallahu Aleyhi ve Sellern'den bir çok hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan büyük bir kısmı sahih değildir. İbni Mübarek ve ondan başka ilim sahib-leri Teşbih namazını kabul etmişlerdir; ve faziletlerini anlatmışlardır.

Tirmizî şöyle devam etti: Bize Ahmed İbni Abede söyledi. O da dedi ki, bize Ebû Vehb söyledi. Ebû Vehb demiştir ki, ben içinde teşbih yapılan namazdan Abdullah İbni Mübarek'e sordum. Şöyle anlattı:

Namaz için tekbir alır sonra:

(Sübhânekellâhümme ve bihamdike ve tebârekesmüke ve teâlâ ceddü-ke ve lâ ilahe ğayruke)

"Allah'ım Sana İt a m d ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Senin adın yücedir ve Senin sânın yüksektir. Senden başka hiç bir İlâh yoktur." der.

Sonra on beş defa:

(Sübhânellâhi velhamdü lilîâhi ve lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber)

"Allah noksanlıklardan münezzehtir. Hamd da Allah'a mahsustur. Al-lah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Allah her şeyden büyüktür." der. Sonra E'üzü çekip Bismillâhirrahmânirrahîm, der. Fatiha ile bir sûre okur.-Sonra on defa: Sübhânellâhi velhamdü lillahi ve lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber, der. Sonra rükû'a varır ve on defa bunları söyler. Sonra başını rü-kûdan kaldırıp on defa yine bunları söyler. Sonra secdeye varır ve bunları on defa söyler. Sonra secdeden başını kaldırıp bunları on defa söyler. Sonra ikinci secdeyi yapar ve bu sözleri on defa söyler. Bu şekilde dört rekât kılar. İşte bunlar her rekâtta yetmiş beş teşbihtir. On bes teşbih ile rekâta başlar. Sonra kıraat yapar. Sonra on teşbih yapar. Eğer gece namaz kılıyorsa, iki rekâtta selâm vermesi bana göre daha iyidir. Gündüz kılıyorsa, isterse iki rekâtta selâm verir, isterse selâm vermez."

Yine Abdullah İbni Mübârek'den bir rivayette de, şöyle demiştir: Rü-kû'da önce üç defa: "Sübhâne Rabbiyelazîm" ve Secde de önce üç defa: "Sübhâne Rabbiyel'a'lâ" dedikten sonra teşbihlere başlar.

Abdullah İbni Mübarek'e soruldu: Bir kimse teşbih namazında yanı-hrsa, sehiv secdesini yaptığı zaman bu secdelerde onar defa bu teşbihleri okur mu?

— Hayır cevabını verdi. Çünkü bu teşbihler tüm olarak üçyüz tesbih-n ibarettir

y den ibarettir.

484- İbni Râfi'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resülüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem (amcası) Abbas'a şöyle buyurdu:

— "Ey amca! Sana iyilik edeyim mi, sana ihsanda bulunayım mı, seni faydalandırayım mı? Abbas;

— Evet, yâ Resûlallah, dedi. Peygamber buyurdu:

— Ey amca! Dört rekât namaz kıl. Her rekâtta Fatiha ve bir sûre okursun. Kıraat tamamlandığı zaman, rükuâ gitmeden önce on beş defa:

(Allâhu ekber, velhamdü lillâhi ve sübhânellâhi)

söyle. Sonra rükû yap da bunları on defa söyle. Sonra rükûdan başım kaldır ve bunları on defa söyle. Sonra, secde yap ve yine bu teşbihleri on defa söyle. Sonra ikinci secdeyi yap ve on defa söyle. Sonra başını secdeden kaldır ve bunları ayağa kalkmadan önce (biraz otur) on defa söyle. İşte bunlar her rekâtta yetmiş beş defa okunan teşbihlerdir. Bunlar dört rekâtta üçyüz tesbihdirler. Eğer senin günahların (kumlan bol) Âlic ismindeki vadinin kumları kadar oisa, Allah Tealâ onları sana bağışlar.

Abbas sordu:

— Ey Allah'ın Resulü! Bunları her gün kim söyleyebilir? Peygamber buyurdu:

— Her günde eğer bunları söylemezsen, bunları her cuma günü söyle. Her cuma bunları söyleyemezsen her ayda bir defa söyle. Peygamber böyle mesafeyi uzatarak söylemeye devam etti. Nihayet buyurdu ki, bunları bir sene içinde bir defa söyle."[39]

Tirmizî demiştir: Bu garib bir hadistir, ben de derim ki, Tirmizî'nin şerhi olan Ahvezi adlı kitabında İmam Ebû Bekir İbni Arabî şöyle demiştir: Ebû Rafi'in bu hadisi zayıftır. Ne sahih olma bakımından, ne de Ha-sen olma bakımından aslı yoktur. Tirmizî'nin bunu nakletmesi, sadece bununla aldanmamak içindir. Yine demiştirki İbni Mübârek'in sözü hüccet değildir. Bu söz, Ebu bekir İbni Arabi'nin kelâmıdır.

Ukaylî de şöyle demiştir: Teşbih namazı hakkında sağlam bir hadis yoktur. Ebu'l-Ferec İbni'l-Cevzi ise, Teşbih namazı hadislerim ve rivayet yollarını anlatmıştır. Sonra bunların hepsini zayıf göstermiş ve zayıf taraflarını da açıklamıştır. Bunu İbnü'l-Cezvi "EI-Mevzuat" adlı kitabında söylemiştir.

İmam EI-Haftz Ebu'l-Hasan El-Darakutnî'den (Allah ona rahmet etsin) bize ulaştığına göre şöyle demiştir: Sûrelerin faziletleri hakkında en sahih olan şey İhlâs sûresinin faziletidir. Namazların faziletleri hakkında da en sahih olan rivayet Teşbih namazının faziletidir. Ben bu sözü, Tabakatü'l-

Fukaha kitabında Ebu'l-Hasan Ali İbni Ömer El-Darekutnî'nin hal tecrümesine istinaden anlattım. Bu ifadeden, Teşbih namazına ait hadisin sahih olması gerekmez. Çünkü alimler âdetlerinde şöyle derler: Bu hadis zayıf bile olsa. bu bölümde geçen hadislerin en doğrusudur.

Bu sözden maksadları, hadîsin en tercihlisi ve en az zayıf olanı belirtmektir.

Derim ki, bu Teşbih namazının müstahab olduğu üzerinde mezheb imamlarımizmdan çok kimseler delil göstermişlerdir. Ebu Muhammed El-Begavî ve Ebu'l-Mehasin El-Rûyânî bu alimlerdendir.

EI-Rûyânî, "El-Bahr" adlı kitabında Cenazeler bölümünün sonunda şöyle demiştir: Bil ki, teşbih namazı, kendisine rağbet gösterilen bir namazdır. Her zaman onu âdet edinmek müstahabdır. Ondan gafil bulunmamalıdır. Abdullah İbni Mübarek ve âlimlerden çok kimseler de böyle söylemişlerdir. Rûyânî diyor ki, Abdullah İbni Mübârek'e soruldu: Bir kimse Teşbih namazında (sehiv secdesini gerektirecek şekilde) yanılsa, sehiv için yapılan iki secdede (teşbih namazının) teşbihlerini onar onar yapacak mı? — O, hayır diye cevap verdi. Çünkü bu namazın teşbihleri üç-yüzden ibarettir.

Her ne kadar ben bu meseleyi daha önce sehiv secdesi münasebetiyle anlattımsa da, güzel bir fayda için yine ona temas ettim. O fayda şudur: Böylesine büyük bir imam bunu anlatırsa ve bunu hoş görürse, bundan ona muvafakat ettiği anlaşılır ve bu hükme inananlar çok olur. Bu Rûyânî, araştırmacı fazıl âlimlerimizden biridir. En doğrusunu Allah bilir.

---

[1] Buharî. Müslim. Muvatta'. Nesâî.

[2] Mislim. Ebû Dâvud.

[3] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla

[4] İbn-i Sünnî. Zayıf isnadla.

[5] İbn-i Sünnî.

[6] Kur'ân-ı Kerîm. Cum'a Sûresi: 10.

[7] İbn-i Mâce.

[8] Kur'ân-ı Kerim, Hac Sûresi: 28

[9] Buharı. Tirmizî

[10] Kur'ân-ı Kerîm, Hac Süresi: 28

[11] Buharı. Müslim.

[12] Müslim.

[13] Buharî. Müslim. Muvatta'. Nesâî.

[14] Buhari.

[15] Duâ ve ibadet ancak Allah Tcalâ hazretlerine yapılır ve O'ndan rahmet ve yardım istenir. Burada da müştereken Allah'a duâ ediliyor ve O'ndan rahmet isteniyor. Takva sahibi iyi kimselerin duası Allah katında daha makbul olduğu için onlarla duâ etmek müstahab görülmüştür.

[16] Sahih bir İsnad ile Ebû Dâvud.

[17] Sahih bir İsnad ile Ebû Dâvud. Mıtvattaa'.

[18] Ebû Dâvud.

[19] Kur'anı Kerim, Nuh Süresi: 10.

[20] Müslim. Buhari

[21] Ebû Dâvud, İbni Mâce.

[22] Ebû Dâvud, Nesaî. İbni Mâce.

[23] Tirmizî. Ahmed b. Hanbcl. Buharı, Edebii'l-Müfred'de. (Tirmizî demidir ki, bu hadisi şerif, sahilidir ve hasendir. Bu bölümle ilgiü olarak Hazreii Aişe'den, Ebû Hüreyre'den, Osman İbni Ebi'l-As'dan, Enes'den, Abbas'tan ve Cabîr'den rivayetler vardır, demiştir)

[24] İbni Sünnî. Bııhârî, Edebü'i-Miifred'de.

[25] İbni Sünnî.

[26] Kur'anı Kerim, Fussilet: 16

[27] Kur'anı Kerim, Zariyat: 41

[28] Kur'anı Kerim, Hicir: 22

[29] Kur'anı Kerim, Rum: 46

[30] İbni Sünnî

[31] Tirmızi.

[32] Muvatta. Buhârî, Edebü'l-Müfred'de.

[33] Kur'anı Kerim, Ra'd Suresi: 13.

[34] Buhârî. İbni Mâce,

[35] Buhârî. Müslim. Muvattaa'. Ebû Dâvud. Nesâî.

[36] Buhârî. Müslim. Muvattaa'. Ebû Dâvud. Nesâî.

[37] Tirmizî. İbni Mâce. Tirmizî demiştir ki, bu hadîsin isnadında zafiyet olduğu söylenmiştir.

[38] Tirmizî. İbni Mâce. Tirmizî demitir ki, bu sahih ve hasen bir hadistir.

[39] Tirmizî. îbni Mâce. Ebû Dâvud.

13- ZEKÂTLA İLGİLİ DUALAR VE ZİKİRLER.. 1

13- ZEKÂTLA İLGİLİ DUALAR VE ZİKİRLER

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"(O günah işleyip tevbe eden) mü'mihlerin mallarından bir zekât al ki, onunla kendilerini (günahlardan) temizleyesin ve onlara bereket bırakmış olasın. Hem de onlara duâ et."[1]

485- Abdullah İbni Ebû Evfâ'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Selleme insanlar bir zekât ile geldikleri zaman şöyle buyururdu: "AHâhümme salli aleyhim. " "Allah'ım! Bunlara rahmet et". Ebû Evfâ zekâtı ile geldiği zaman, Resülüllah (s.a.v): "Allah'ım! Ebû Evfâ'nm ailesine rahmet et." dedi.[2]

Şafi'i ve âlimler demişlerdir (Allah onlara rahmet etsin); Tercih edilen, zekât alanın zekâtı verene şöyle demesidir:

(Ecerekellâhu Fîma a'tayte ve cealehû leke tahûran ve bâreke leke fi-mâ ebkayte) "Verdiğin şeyde Allah sana mükâfat versin ve bu verdiğini (günahlarını) temizleyici kılsın. Geri bıraktığın malda da sana bereket versin."

İster zekât toplayan olsun, ister fakir olsun zekâtı alan kimsenin böyle duâ etmesi müstahabdir. Bizim (Şafi'i) ve diğer imamların mezhebinde meşhur olan bu şekilde duâ etmenin vacib olmamasıdır.

Âlimlerimizden biri demiştir ki, Şafi'î Hazretlerinin şu sözünden dolayı bu duayı yapmak vacibdir: Zekâtı alanın verene duâ etmesi gerektir. Bunun delili de âyeti kerimede açık olarak duâ yapılması emredilmektedir.

Âlimler demişlerdir: Duâ ederken "Allâhümme sallı alâ fulânin" "Allah'ım, falancaya salât (rahmet) et" demek müstahab olmaz. Ayeti kerimede "Ve sahi aleyhim" sözü, onlara duâ et, manasınadır.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in "Allâhümme sallı aleyhim" "Allah'ım onlara salât (rahmet) et." sözüne gelince, yine âlimler demiştir. Bu söz peygambere ait bir ifadedir. Peygamber dilediği kimseye böyle hitab edebilir. Biz onun gibi değiliz. (Salât kelimesini peygamberden başkası için kullanamayız.) Nitekim peygamber aziz ve celil ise de onun hakkında: "Muhammedün Azze ve Celle" denmez. İşte böylece Ebû Bekir yahut Ali "Sallallahu Aleyhi ve Sellem" de denmez. Ancak Ali "Ra-dıyallahu Anh" yahut "Rıdvânullâhı Aleyh" veya buna benzer bir söz söylenir.

Bir kimse hakkında "Sallallahu Aleyhi ve Sellem" denilmesi âlimlerimizin çoğunluğuna göre tenzîhen mekruhtur. Bazıları da demiştir ki, evlâ olan ifade terk edilmiş olur: mekruhtur denmez. Bazıları da, caiz olmaz demişlerdir. Bundan da haram olduğu anlaşılır.

Peygamberlerden başkası hakkında yine, hitab olarak yahut cevap olarak "Aleyhisselâm" yahut bunun benzeri söz söylemek uygun değildir. Çünkü söze selâm ile başlamak sünnettir. Selâmı almak

ise vacibdir.

Sonra peygamberlerden başkası hakkında kasidlı olarak Salât ve Selâm içindir bu söylenenler. Fakat peygambere bağlı olarak "Salât ve Selâm" getirmek ihtilafsız caizdir. Meselâ:

Allâhümme Sallı Alâ Muhammedin ve alâ Âlihi ve Ashâbihî ve Ezvâ-cihî ve Zürriyyetihi veEtbâ'ihi, denilir. Çünkü öncekiler böyle söylemekten kaçınmadılar. Bilâkis namazların teşehhüdünde ve bagka yerlerde böyle söylemekle emrolunduk, yalnız Peygambere Salât getirmekle değil. Ben bu konuyu, Peygambere Salât ve Selâm getirme bölümünde genişçe daha önce anlatmıştım.

Bil ki, zekât borcunu ödemekte zekâta niyet vacibdir. Onun niyeti kalb ile olur. Diğer ibâdetlerde olduğu gibi... Yine diğer ibâdetlerde olduğu gibi, kalb niyetine dil ile niyet olmazsa bunun caiz olması ihtilaflıdır. Doğrusu ibâdetin caiz olmamasıdır. Zekât veren kimse kalbi ile niyet edince, bu niyetle beraber: Bu zekâttır, demesi gerekmez. Sadece zekata ehil olan kimseye verilir. Zekât olduğunu söylemiş olsa da bir zarar vermez. En doğrusunu Allah bilir.

Bir zekât, yahut bir sadaka, yahut bir adak, yahut bir keffaret ve benzeri herhangi bir ibâdeti yapan kimsenin şöyle demesi müstahabdır:

"Rabbena tekabbei minnâ, înneke entessemhı'1-alîm."

"Rabbimiz, bizden kabul buyur. Muhakkak ki Sen (bütün söylenenleri) işitensin, (her yapılanı) bilensin."[3]

Allah Tealâ ve Sübhânehû böyle duâ yapıldığını İbrahim ve İsmail'den "(Sallallahu Aleyhima ve Seileme) ve İmrân'ın karısından naklen haber vermektedir.

---

[1] Kur'anı Kerim, Tevbe Süresi:103

[2] Buhârî. Müslim. Ahnıed b. Hanbel. Ebû Dâvud. Nesâî.

[3] Kur'anı Kerim, Bakara Süresi:127.

14- ORUCUN ZİKİRLERİ. 1

Hilali Ve Dolun Ayı Görenin Okuyacağı Dualar. 1

Oruçta Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler. 2

İftar Zamanında Okunacak Dualar. 2

Başkasının Yanında İftar Edenin Okuyacağı Duâ. 3

Kadir Gecesinde Okunacak Dualar. 3

İtıkaftaki Zikirler. 4

14- ORUCUN ZİKİRLERİ

Hilali Ve Dolun Ayı Görenin Okuyacağı Dualar

486- Talha İbni Ubeydullah'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem hilâli (henüz doğan ayı) gördüğü zaman şöyle

buyururdu:

(Allâhümme ehillehû aleynâ bilyümni ve'l-îmâni vcsselânıeti ve'i-isiâmi. Rabbî ve rabbüke'IIâhu.)

"Allah'ım! bu hilâli üzerimize bereketle, imanda itminanla, selâmetle ve islâm üzere bulunmakla devam ettir. Benim Rabbim ve (ey hilâl) senin Rabbin Ailah'dır."[1]

487- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem hilâli görünce şöyle buyurmuştur:

"Allâhu ekber. AHâhümme ehihehu aleynâ bi'I-emni ve'l-îmâni vesse-îâmetive'1-islâmivettevfîkiIimâtuhibbu veterdâ. Rabbena verabbüke'-Ilahu."

'Allah her şeyden büyüktür. Allah'ım! Bunu (hilâli) üzerimize güvenle, imanla, selâmetle, islâm ile, sevdiğin ve razı olduğun şeylerde başarı ile devam ettir. Bizim Rabbimiz ve senin Rabbin Allah'dır."[2]

488- Katâde'den rivayet edildiğine göre, kendisine şu hadis ulaşmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem hilâli görünce şöyle buyururdu:

(Hilâlü hayrın ve rüşdin. Hilâlü hayrin ve rüşdin. Hilâli hayrin ve rüş~ din. Âmentü biHâhiîiezî halekake.)

Hayır ve hidayet hilâli olsun. Hayır ve hidayet hilâli olsun. Hayır ve hidayet hilâli olsun. Seni yaratan Allah';), iman ettim.

"Bunu üç kez söylerdi sonra buyururdu: Falan ayı giderip falanca ayı getiren Allah'a hamd olsun."[3]

Katâde'den diğer bir rivayette: "Peygamber Sallalahu Aleyhi ve Sellem hilâli gördüğü zaman ondan yüzünü çevirirdi." bunları Mürsei hadis olarak Ebû Dâvud böylece rivayet etmiştir. Ebû Davud'un bazı nüshalarında, Ebû Dâvud demiştir ki, bu konu ile ilgili senede dayalı sahih bir hadis yoktur.

489- Hazreti Aişe'den (Radiyallahu Anha) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûllüllah Sallalahu Aleyhi ve Sellem elimden tuttu. O anda kamer (ay) doğmuştu. Bana şöyle dedi: "Karanlığa gömüldüğü zaman bu kamerin (doğan) şerrinden Allah'a sığın"[4]

490- Hilyetü'I-Evliya kitabında Ziyad El-Nümeyri'den o da Enes'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Enes şöyle demiştir: "Recep ayı girdiği zaman, Resülüllah sallallahu aleyhi ve Sellem:

(Allâhümme bârik lenâ fî recebe ve şâ'bâne ve belliğnâ ramazâne). "Allah'ım! Bize Receb ayında ve Şaban ayına bereket ver. Bizi de Ramazan ayma ulaştır." buyurmuştur.[5]

Oruçta Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler

Diğer ibâdetlerde olduğu gibi, oruç ibâdetinde de kalb niyetine dil ile söylemeyi eklemek müstahabdır. Yalnız kalb niyeti ile yetinilirse kâfi gelir. Eğer (kalb ile değil de) yalnız dil ile söylenirse, ihtilafsız caiz değildir. Eğer oruçlu kimseye kötü söylenir ve küçümsenirse, iki yahut daha çok defa: Ben oruçluyum, ben oruçluyum, demek sünnettir.

491- Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sülullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Oruç (günahlardan koruyan) bir kalkandır. Sizden biriniz oruç tuttuğu zaman kötü söylemesin ve boş konuşmasın. Bir kimse oruçlu olanla çatışırsa yahut ona çirkin söz söylerse, iki defa: Ben oruçluyum, ben oruçluyum, desin."[6]

Ben derim ki, oruçlu bu sözü dili ile söyler ve kendisine çirkinsözsöyleyene duyurur. Böyle yapmakla belki adam kötü davranışından döner. Yine denmiştir ki bu sözü kalbi ile söyler ki, çekişmeden sakınmış ve orucunun sağlamlığını korumuş olsun. Fakat birinci söz daha kuvvetlidir. Allah her şeyi en iyi bilendir.

492- Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Üç kimse vardır ki, onların duası geri çevrilmez: İftar edinceye kadar oruçlunun duası, adalet üzre bulunan idarecinin duası, haksızlığa uğramışın duası..."[7]

İftar Zamanında Okunacak Dualar

493- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iftar ettiği zaman şöyle derdi:

Susama gitti ve damarlar yatıştı. Mükâfat da inşa Allahu Tealâ sabit oldu."

Allah Tealâ buyurmuştur:

"Çünkü (Allah yolunda cihad edenlere) bir susama isabet etmez ki, onun mükâfatını bulmuş olmasınlar."[8]

494- Muaz İbni Zühre'den rivayet edildiğine göre, ona şöyle anlatılmış: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iftar ettiği zaman şöyle derdi:

(Allâhümmc leke sumtü ve ala nzktke cftartü) "Allah'ım Senin için oruç tuttum ve Senin rızkınla iftar ettim."[9]

495- Yine Muaz İbni Zühre'den rivayet edildiğine göre, şöyle denmiştir: "Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem iftar ettiği zaman şöyle derdi:

(Elhamdü lillâhillczî c'ânenî fesumtü ve razakanî feeftartü).

"Bana yardım edip de oruç tuttuğum ve bana rızık verip de iftar ettiğim Allah'a hamd olsun."[10]

496- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğne göre, şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iftar ettiği zaman şöyle derdi:

(Allâhümme leke sumnâ ve alâ nzkıke eftarnâ. Fetakabbel minnâ in-

neke ente's-semî'ul-alîm.)

"Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttuk ve rızkınla iftar ettik. Bizden (orucumuzu) kabul et. Muhakkak Sen her şeyi işitensin, bilensin.)"[11]

497- Abdullah İbni Ebû Müleyke'den, o da Abdullah İbni Amr İbni'l-As'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Gerçekten oruçlunun iftarı anında bir duası vardır ki geri çevrilmez (kabul olunur."

İbnü Ebu Müleyke demiştir: Abdullah İbni Amr'dan işittim, iftar ettiği zaman şöyle derdi:

(Allâhümmc innî es'elüke birahmetike'lletî vesi'ai külle şey'in en tağ-f'ire lî.)

"Allah'ım! Her şeyi kaplayan rahmetinle beni bağışlamanı Senden istiyorum."[12]

Başkasının Yanında İftar Edenin Okuyacağı Duâ

498- Sahih bir isnadla Enes'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Sa'd İbni Ubâde'nin yanına vardı. Ubâde ekmek ve zeytin yağı getirdi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yedi sonra şöyle dedi:

(Eftare indekümussâimûne ve ekele taâmekümü'l-ebrâru ve sallet aleykümü'l-melâiketü).

"Yanınızda oruçlular iftar etsin ve iyi kimseler yemeğinizi yesin. Melekler de size mağfiret dilesin."[13]

499- Enes'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir toplum yanında iftar ettiği zaman, onlara (498) nolu hadisteki duayı aynen yapardı.[14]

Kadir Gecesinde Okunacak Dualar

500- Sahih isnadlarla Hazreti Aişe'den (Radiyallahu Anha) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

"Dedim, ey Allah'ın Resulü, Kadir gecesini bilirsem, o gece ne söyleyelim? Şöyle söyle, buyurdu:

(Allâhümme inneke afüvvün tühibbu'1-afve fa'f annî.)

"Allah'ım! Sen çok bağışlayansın, bağışlamayı seversin. O halde beni (günahlarımı) bağışla. "[15]

Alimlerimiz {Allah onlara rahmet etsin) demiştir: Kadir gecesinde bu duayı çok yapmak müstahabdır. Yine şerefli yerlerde Kur'an okumak ve müstahab olan diğer duâ ve zikirleri yapmak müstahabdır. Bu duâ ve zikirler daha önce topluca ve parça parça gösterilmişti.

İmam Şafi'i (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: Bir kimsenin Kadir gecesinde gösterdiği ibâdet gayretini gündüzünde de yapmasını iyi görürüm. Onun ifadesi şöyle: Kadir gecesinde müslümanlann önemli işleri ile ilgili duaları çok yapmak müstahabdır. Salih kimselerin ve Allah'ın arif kullarının yolu budur. Başarı Allah'ın yardımıyladır.

İtıkaftaki Zikirler

İtikâfda Kur'an okumayı ve diğer zikirleri çok yapmak müstahabdır.

---

[1] Dârimi. Tirmizi. (Tîrmizî, bu Hasen hadistir, demiştir.)

[2] Dârimî.

[3] Ebû Dâvud.

[4] İbni Sünnî. Tirmizî. Nesâî

[5] İbni Sünnî.

[6] Buhârî. Müslim.

[7] Tirmizî. İbni Mâce. Ahmed b. Hanbel. (Tirmizî demişlir ki, bu hadis Hasendir.)

[8] Kur'anı Kerim. Tevbe Suresi: 120

[9] Ebû Davud.

[10] îbni Sünnî.

[11] îbni Sünnî.

[12] İbni Mâce. İbni Sünnî, Sahih isnadia.

[13] Ebû Dâvud, Nesâî.

[14] îbni Sünnî.

[15] Tirmîzi. Nesâî. İhni Mâce. (Tirmîzi demiştir ki, bu ıasen hadisi ir, .sahilidir

15- HACCIN ZİKİRLERİ. 1

Tavafın Duaları Ve Zikirleri 3

Mültezemde (Haceru'l-Esved İle Kabe Kapısının Arasında) Duâ. 4

Hicr (Hatîm) De Duâ Etmek. 5

Kabe'nin İçinde Duâ Etmek. 5

Sayin Zikirleri 5

Mekke'den Arafata Çıkarken Okunacak Dualar Ve Zikirler. 6

Arafat'da Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler. 7

Arafat'dan Müzdelife'ye Dönüşte Müstahab Olan Dualar Zikirler. 8

Müzdelife'de Ve Meş'âru'l-Haramda Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler. 9

Meş'arü'l-Haram'dan Mina'ya Dönüşte Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler. 10

Nahir (Kurban Bayram) Günü Mina'da Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler. 10

Zemzem Suyunu İçerken Okunacak Dualar. 11

Resulullah Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'in Kabrini Ziyaret Ve Huzrunda Yapılacak Dualar 12

15- HACCIN ZİKİRLERİ

Bil ki, haccın zikir ve duaları çoktur; bunlar bir sayıya bağlanamazlar. Fakat biz maksadlarına göre önemlilerini göstereceğiz. Hac konusundaki zikirler iki kısımdır: Hac yolculuğundaki zikirler ve haccın kendisinde-* ki zikirler. Biz hac yolculuğundaki zikirleri, İnşaallah yolculuklarla ilgili bölümde anlatacağımız için, bunları sonraya bırakıyoruz.

Haccın kendisi ile ilgili zikirlere gelince, biz onları İnşaallah Tealâ hac işlerinin sırasına göre anlatacağız. Çoğunda da, kitabın uzamasından bunları inceleyenlerin usanmasından korkarak delilleri ve hadisleri kaldıracağım. Çünkü bu bölüm doğrusu çok uzundur. Bundan dolayı İnşaallah Tealâ kısaltmaya koyulacağım.

Bu zikirlerin ilki: İnsan hac için ihrama girmek istediği zaman gusleder, abdest alır, izar ve ridasını giyer (İki parçadan ibaret dikişsiz alt ve üst elbisesine bürünür.) Daha önce, abdest alanın ve gusl edenin söyleyeceği zikirleri ve elbise giyerken söyleyeceklerini bildirmiştik. Sonra iki rekât namaz kılar. Namazın zikirleri de geçmişti. Birinci rekâtta Fatiha'-dan sonra "Kâfirûn" sûresini, ikinci rekâtta "İhlâs" süresini okur. Namazı bitirince, dilediği şekilde duâ etmesi müstahabdır. Zaten namaz arkasında yapılacak duâ ve zikirler daha önce geçmişti. İhrama girmeyi istediği zaman, kalbi ile ihramı niyet eder. Kalb niyetine dili ile söylemeyi eklemek müstahab olur. Şöyle der: Hacca niyet ettim ve Allah Azze ve Celle rızası için ihrama girdim. "Lebbeyk AUâhümme lebbeyke lebbeyke lâ şerîke Seke lebbeyk. İnne'l-hamde venniğmete leke velmülk lâ şerike lek." diyerek telbiyeyi getirir. Kalb ile niyet vacibdir. Dil ile söylemek ise sünnettir. Yalnız kalb ile niyet etmiş olsa kifayet eder. Yalnız dil ile söyleyip kalb ile niyet etmemek caiz olmaz.

İmam Ebu'1-Feth Süleym İbnü Eyyûb El-Razî şöyle demiştir: Kalb ile niyeti kasdettikten sonra şöyle demesi güzel olur: Allah'ım! Benim vücudum, saçlarım, cildim, etim ve kanım senin rızan için ihrama girdi.

Bundan başkası da yine şöyle söyler demiştir: Allah'ım, ben hacca niyet ettim, onu başarmama bana yardım et ve benden onu kabul et. Sonra Telbiye getirmeye başlayıp şöyle söyler:

"Lebbeyk Alîahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke îebbeyk. İnne'l-hamde vennîğmete leke ve'1-mülk. Lâ şerike lek."

"Allah'ım Sana itaat ve ibâdete hazırını, emrine boyun eğiyorum. Sana ibâdet üzereyim, Senin ortağın yoktur, emrine boyun eğiyorum. Hamd ve nimet gerçekte Senindir, mülk de Sana mahsustur. Senin ortağın yoktur." Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seüem'İn Telbiyesi budur.

Yaptığı Telbiyenin başında: LEBBEYK ALLAHÜMME BİHACCE-TİN, demesi müstahab olur, eğer hac için ihrama girmişse... Eğer umre için ihrama girmişse, LEBBEYK BİUMR'ETİN demesi müstahabdır. Sahih ve muhtar olan mezhebe göre, diğer telbiyelerde hacc veya umre anılmaz

Bil ki, Telbiye sünnettir. Bir kimse onu terk ederse, haccı ve umresi sahih olur ve üzerine bir ceza gerekmez; fakat büyük bir fazileti ve Resûlüllah Sallallahu Aleyh ve Sellem'e uymayı kaçırmış olur, (Şafi'i) mezhebimizde ve alimlerin çoğunun mezhebinde sahih olan budur. Bazı alimlerimiz Telbiyeyi vacib kılmıştır ve haccın sıhhati için de bazıları Telbiyeyi şart koşmuştur. Bize göre doğrusu evvelki

sözdür; fakat muhalefetten çıkmak için ve Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem'e uymak için Telbiyeyi bırakmamak müstahabdır Allah en doğrusunu bilendir.

Başkası adına ihram edince şöyle der: "Hacca niyet ettim ve falan adına Allah rızası için ihrama girdim. Lebbeyk an fülamn (an Bekrin) "Allah'ım! Filanın yerine da'vetine icabet ediyorum" diyerek, aslen kendisi için yaptığı telbiyeyi sonuna kadar aynen söyler.

Telbiye'den sonra Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirmek, kendisi için ve dilediği kimse için dünya ve âhiret işleri ile ilgili duâ etmek, Allah'ın rızâsını ve Cennet'i istemek ve ateşden Allah'a sığınmak müstahabdır. Yine Telbiye'yi çok yapmak müstahab olduğu gibi, her halde: ayakta iken, otururken, yaya yürürken, binici iken, yaslanırken, inerken, dolaşırken, abdestsizken, cünüb iken, hayız iken telbiye yapmak müstahabdır. Zaman ve yer bakımından durumların yenilenip değişmesi zamanında da Telbiye getirilir. Gece ve gündüzün değişmesi hallerinde seher vakitlerinde, arkadaşların toplanma zamanında, kalkmak ve oturmak hallerinde, çıkış ve inişlerde, vasıtaya binip inmelerde, namazların arkasında ve bütün mescidlerde getirmek gibi... Sahih olan Tavaf ve Sa'y hallerinde Telbiye getirmemektir. Çünkü bunlar için özel zikirler vardır. Kendine zorluk vermeyecek şekilde telbiyede sesi yükseltmek de müstahabdır. Kadın için ses yükseltmek yoktur. Çünkü onun sesinden fitneye düşmekten korkulur.

Her telbiye getirilişi üç defa veya daha çok yapmak da müstahabdır. Bu telbiyeler arka arkaya yapılır ve arada konuşulmaz ve başka bir iş sebebiyle kesilmez. Bu telbiye halinde olana selâm vermek mekruhtur; fakat verilen selâmı almak gerekir.

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yaptığına uyarak hoşuna giden bir şey gördüğü zaman şöyle der: "Lebbeyk inneVayşe ayşü'l-ahireti (Lebbeyk! Gerçek yaşayış ahiret yaşayışıdır.)"

Bil ki, Nahir günü (Kurban bayramının birinci günü) Akabe taşlarını atıncaya kadar yahut önceden farz tavafı yapmışsa, tavaf anına kadar telbiye müstehaptır. Bunlardan birine başladığı zaman ilk anda Telbiye'yi keser ve tekbir getirmeye başlar.

İmam Şafi'i (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: Umre yapan kimse, tavaf için Hacer-i Esved karşısına çıkıncaya kadar telbiye yapar.

Hac için ihramda olan kimse, Mekke'nin (Allah şerefini artırsın) Harem bölgesine girdiği zaman, şöyle demesi müstahab olur:

("AlIâhümme hazâ haremüke ve emnüke feharrimnî minennâr ve em-minnîmin azâbike yevme tab'asü ibâdeke vec'alnîmin evliyâike ve ehli tâatike.")

"Allah'ım! Burası Senin (hürmete değer) Harem bölgendir ve Senin güven yerindir. Beni cehennem ateşine haram kıl ve beni kullarını dirilttiğin kıyamet günü azabından koru. Beni velî kullarından ve Sana itaat eden kimselerden yap." Sonra istediği duayı yapar. Mekke şehrine girdiği ve gözü Kabe'ye bakıp Mescid'e ulaştığı zaman ellerini kaldırıp duâ etmesi müstahabdır. Kabe'yi gördüğü anda müslümanın ettiği duâ makbul olacağına dair nakil vardır. Şöyle duâ eder:

("Allâhümme zid hâzelbeyte teşrîfen ve ta'zîmen ve tekrîmen ve me-hâbeten. Ve zid men şerrefehû ve kerremehû mimnen haccehû ev i'teme-rehû teşrîfen ve tekrîmen ve ta'zîmen ve binen.")

"Allah'ım! Bu Beyt'e (Kabe'ye) şerefi, ululuğu, fazileti ve heybeti çoğalt. Bunu hac yahut umre için ziyaret eden kimselerden buna şeref ve fazilet dileyenlere şeref, fazilet, manevî büyüklük ve iyilik ver." Yine şöyle söyler:

(Allâhümme ente's-selâmü ve min kesselâmü hayyinâ rabbenâ bisselâmL)

"Allah'ım, Sen noksanlıklardan beri (uzak) olup selâmet üzeresin. Selâmet vermek de Sendendir. Rabbimiz, bizi selâmetle dirilt." Sonra ahi-ret ve dünya hayırlarından dilediği şeyleri ister. Mescide girdiği zaman, kitabın başında bütün mescidler konusunda yazmış olduklarımızı söyler.

Tavafın Duaları Ve Zikirleri

İlk olarak Hacer-i Esved'in karşısında İstilâm yaptığı (kollarını kaldırdığı) zaman ve ayrıca Tavafa başladığı zaman şöyle der:

(Bismillâhi vaîîâhu ekber. Allâhümme îmânen bike ve tasdîkan bikitâ-bike ve vefâen biahdike vettibâ'an lisünneti nebiyyjke (S.A.)

"Allah'ın adıyla (tavafa başlarım). Allah herşeyden büyüktür. Allah'ım Sana îman ederek, kitabını tasdik ederek, Sana verdiğim îman sözüne bağlı kalarak ve Peygamberinin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sünnetine uyarak (tavaf ediyorum.)"

Her tavafta Hacer-i Esved'in hizasına geldikçe bu duayı tekrarlamak müstahabdır. Remel (süratle) yaptığı ilk üç şavtta şöyle der:

(AHâhümme'calhu haccen mebrûren ve zenben mağfûren ve sa 'yen meş-kûren.)

"Allah'ım! Tavafımı makbul yap, onu günahlarımın mağfiretine se-beb kıl ve tarafından kabul edilmiş bir ibâdet yap."

Geri kalan diğer dört şavtta da şöyle der:

(Allâhümme'ğfir verham va'fu amma ta'Iem ve ente'l-eâzzü'I-ekrem. Allâhümme rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve fi'l-âhireti haseneten ve kmâ azâbennâr.)

"Ey Allah'ım! Mağfiret buyur, marhamet et, bildiğin günahları afvet. Sen her şeye üstün gelen ikram sahibisin. Ey Rabbimiz olan Allah! Bize dünyada iyilik ver. Ahirette de iyilik ver. Cehennem azabından da bizi koru."

Allah kendisine rahmet etsin Şafi'i şöyle demiştir: Tavafta söylenen en sevimli duâ: "Allâhümme rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten..." sonuna kadar söylenen duadır.

Yine demiştir ki, bütün şavtlarda bunu söylemek benim için sevimlidir. İnsanın tavaf esnasında din ve dünya işlerinden istediği duayı yapması da müstahabdır. Bir kişi duâ edip de cemaat amîn derse, güzel olur.

Allah kendisine rahmet etsin, Hasan Basrî'den hikâye edilmiştir: Hacda onbeş yerde duâ kabul olunur: Tavaf içinde, Mültezem'de, oluk altında, Kabe içinde, Zemzem yanında, Safâ'da, Merve'de, Sa'y yolunda, Ma-kâm'ı İbrahim arkasında, Arafat meydanında, Müzdelife'de, Mina'da ve cemrelerin atıldığı üç yerde. Bu yerlerde duâ etmeye gayret göstermeyen mahrumdur.

Şafi'i mezhebinde ve ona bağlı alimlerin çoğunluğuna göre, tavaf esnasında Kur'an okumak mastahab olur; çünkü tavaf zikir yeridir. Zikirlerin en faziletlisi de Kur'an okumaktır.

Şafi'i alimlerinin büyüklerinden olan Ebu Abdullah El-Huleymî, tavafta Kur'anın müstahab olmadığını seçmiştir. Fakat sahih olan önceki sözdür. Alimlerimiz demiştir ki, Peygamberden ve ashabdan nakledilmeyen dualar yerine Kur'an okumak daha faziletlidir. Sahih olan görüşte ashabdan nakledilen duaları yapmak, Kur'an okumaktan daha faziletlidir. Kur'an okumanın bunlardan daha faziletli olduğunu söyleyen de vardır.

Allah kendisine rahmet etsin, Şeyh Ebû Muhammed El-Cüveyni şöyle demiştir: Hac günlerinde yapılan tavaflarda Kur'an okuyup bir hatim yapmanın sevabı büyük olur. En doğrusunu Allah bilir.

Tavafı tamamlayınca ve iki rekât tavaf namazını kılınca, istenilen duanın yapılması müstahabdır. Burada nakledilen dualardan biri şudur:

(Allâhümme ene abdüke vebnü abdike. Eîeytüke bizünûbin kesîretin ve a'mâlin seyyi'etin ve hazâ makâmu'l-âizi bike minennâr. Fağfir lî in-neke ente'l-ğafûru'r-rahîm.)

"Allah'ım, ben Senin kulunum ve kulunun oğluyum. Büyük günahlarla ve kötü işlerle Sana (ibâdete) geldim. Bu yer ateşten Sana sığınanların makamıdır. Beni bağışla. Zira Sen, merhameti geniş, mağfireti bol olansın."

Mültezemde (Haceru'l-Esved İle Kabe Kapısının Arasında) Duâ

Kabe'nin kapısı ile Hacer-i Esved arasındaki yere Mültezem denilir. Az önde orada duanın makbul olduğunu söylemiştik. Ashabdan nakledilen dualardan biri şöyle:

"Allâhümme Lekelhamdü hamden yuvâfî niameke ve yükâfi'û mezî-deke. Ahmedüke bicemî'imehâmidikemâ aîimtü minhâ vemâîem a'Iem alâ cemî'i niamike mâ alimtü minhâ ve mâ îem a'lem. Ve ala külli hâlin. Allâhümme Salli ve Selîim alâ Muhammedin ve alâ âh Muhammedin. Allâhümme e'iznî mineşşeytânirracim ve e'izni min külli sû'in ve kanni'nî bimâ rezakteni ve bâriklî fîhi. Allâhümme'calni min ekremi vefdike aley-ke ve elzimnî sebîlel-istikâmeti hattâ elkâke ya Rabbel'aİemîn."

"Allah'ım senin nimetlerini ödeyecek ve ziyade ettiklerini karşılayacak olan hamd Sana mahsustur. Senin verdiğin nimetlerden bildiğim ve bilmediğim bütün nimetlere karşılık bildiğim ve bilmediğim bütün övgülerinle Sana hamd ederim; her halde de Sana hamd ederim. Allah'ım! Mu-hammed'e ve Muhammed'in âline rahmet et ve selâmet ver. Allah'ım! Senin rahmetinden kovulmuş şeytanın

kötülüklerinden beni koru. Her kötülükten de beni koru. Bana verdiğin rızıkla beni kanaattendir ve bana o rızıkta bereket ver. Allah'ım! Senin Beytini ziyarete gelenlerin en çok ikrama kavuşanlarından beni yap. Sana kavuşuncaya (ölünceye) kadar beni doğru yol üzerinde bulundur, ey alemlerin Rabbi!..."

Sonra istediği duayı yapar.

Hicr (Hatîm) De Duâ Etmek

Burası Kabe'den sayılır. Burada duanın makbul olduğunu daha önce söylemiştik. Burada yapıldığı nakledilen dualardan biri şöyle:

(Ya rabbi etey tüke min şukkatin baîdetin müemmîlen ma'rûfen fen-nilnî rnağ'rûfen min ma'rûftike tuğnînî bihî an mâruf i men sivâkeya ma'rûfen bilma'rûf!...)

"Rabbim! Senin büyüklüğünden rahmet umarak uzak bir yoldan Sana (ibâdete) geldim. Büyük rahmetinden beni ihsana kavuştur; öyleki Senden başkasının ihsanına beni muhtaç bırakmazsın, ey büyük rahmeti ile bilinen ihsan sahibi Allah!,.."

Kabe'nin İçinde Duâ Etmek

Orada duanın makbul olduğunu daha önce söylemiştik.

501- Üsâme İbni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Kabe'nin içine girdiği zaman, Kabe kapısının arkasına düşen karşı tarafa doğru yürüyüp yüzünü ve yanağını duvar üzerine kor, Allah'a hamd ve sena ederdi. O'ndan ister ve mağfiret dilerdi. Sonra Kabe'nin bütün köşelerine döner, tekbir, tehlil, teşbih getirerek ve yüce olan Aziz Allah'a hamd ederek, dilekte bulunarak ve mağfiret dileyerek köşeye karşı dururdu. Sonra (Kabe'den) çıkardı.

Sayin Zikirleri

Sa'y esnasında duanın makbul olduğu daha önce geçmişti. Sünnet olan, Safa tümseğinde Kabe'ye dönerek beklemeyi uzatıp tekbir almak ve şöyle söyleyip duâ etmektir:

(Allâhu ekber, Allâhu ekber, Allâhu ekber ve lilîâhi'1-hamd. AHahu ek-beru ala mâ hedânâ. Ve'1-hamdü IHlâhi aîâ mâ evlâna. Lâ iiâhe illâllahu vahdehû lâ şerike lehu. Lehu'l-mülkü ve tehu'l-hamdü

yuhyî ve yumîtü biyedihi'l-hayru ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Lâ ilahe illâllahu enceze va'dehû ve nasara abdehû ve hezeme'î-ahzâbe vahdehû lâ ilahe illâllahu ve lâ na'budu illâ iyyâhu muhlisine lehu'ddîne ve lev kerihe '1-kâfirûn. Al-îâhümmeinneke külte: ud'ûnîestecib ieküm. Veinneke lâ tuhlifu'1-mîâd. Veinnîes'elüke kemâ hedeytenîlil-islâmien lâ tenziahû minnihattâ tete-veffâni ve ene müslim.)

"Allah her şeyden büyüktür. Allah her şeyden büyüktür. Allah her şeyden büyüktür. Hamd Allah'a mahsustur. Bizi hidâyete ileten Allah büyüktür. Bize verdiği nimetten ötürü hamd Allah'a mahsustur. Ailah'dan başka hiç bir İlâh yoktur; yalnız O vardır, Onun ortağı yoktur. Bütün mülk Onundur, hamd O'nadır. Diriltir ve öldürür. Hayır O'nun kudret elindedir. O, her şeye kadirdir. Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. (Dini üstün kılacağına dair) sözünü yerine getirdi. (Peygamber) kulunu zafere ulaştırdı. Allah kendi kudreti ile (İslâmı yok etmek için birleşen) lıi-zibleri perişan etti. Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Allah'ın dininde ihlâs sahihleri olarak ancak O'na ibâdet ederiz, kâfirler hoşlannıasalar da... Allah'ım Sen buyurdun: Bana duâ edin sizden kabul edeyim. Muhakkak ki Sen verdiğin sözden caymazsın. Şimdi ben Senden istiyorum: Beni nasıl İslama ilettinse, ben müslüman olduğum halde beni Sen öldü-rünceye kadar onu benden ayırma."

Sonra dünya ve ahiretle ilgili Çayırlı şeyler ister. Bu zikir ve duaları üç kez tekrarlar, telbiye getirmez. Merve tümseğine vardığı zaman, Safâ'da söylediği zikir ve duaları söyler.

İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, Safâ'da şöyle duâ ederdi:

(Allâhümme'simnâ bidînike ve tavâiyetike ve tavâiyeti resûlike (Sal-laîlahu Aleyhi ve Selîem). Ve cennibnâ hudûdeke. Allahümme'calnâ nu-hibbuke ve nuhibbu melâiketike ve enbiyâeke ve rusuleke ve nuhibbu ibâdeke's-sâhhîne. Allahümme habbibnâ ileyke ve ilâ melâiketike ve ilâ en~biyâike ve rusulike ve ilâ ibâdike's-sâlihîne. Allahümme yessirnâ lilyüsrâ ve cennibne'lusrâ. Veğfir lenâ fil'âhirati ve'l-ûlâ. Vec'-alnâ eimmeti'l-muttakîn.)

"Allah'ım! Senin dininle, Sana ve Senin Peygamberin Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e itaatle bizi koru ve yasaklarından bizi uzaklaştır. Allah'ım! Bizi, Seni sevenlerden, meleklerini, peygamberlerini ve resullerini sevenlerden ve salih kullarını sevenlerden yap. Allah'ım! Bizi Sana sevdir; meleklerine, peygamberlerine, resullerine ve salih kullarına sevdir, Allah'ım! Bizi hak olan güzel yola ilet ve bizi kötü yoldan uzaklaştır. Dünya ve ahirette bizi bağışla ve bizi takva sahibi olan kimselerden yap.**

Safa ve Merve arasında gidip gelirken şöyle duâ eder:

"Rabbi'gfir verham ve tecâvez amma ta'lem. İnneke ente'l-eâzzü'l-ekrem. Allahümme, itinâ fiddünyâ haseneten ve fi'I-âhirati haseneten ve kmâ azâbennâr."

"Rabbim, bağışla ve rahmet buyur, (hakkımda günah olarak) bildiklerini ört; çünkü Sen her şeye üstün gelen en büyük ikram sahibisin. Ey Allah'ım! Bize dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru.*'

Sa'y esnasında ve her yerde yapılması tercih edilen dualardan biri de şu:

(Allahümme ya mukallibe'l-kuîübi sebbit kalbîalâ dînike. Allahümme innî es'elüke mûcibâti

rahmetike ve azâime mağfiretike vesselâmete min külli ismin. Velfevze bi'l-cenneti. Ve'n-necâte minennâri. Allahümme innî es'elüke'l-hüdâ vettükâ velafâfe ve'l-ğmâ. Allahümme e'innîalâ zikri-ke ve şükrike ve hüsni ibâdetike. Allahümme innî es'elüke mine'l-hayri küîlihi mâ alimtü minhu ve mâ lem a 'lem ve e'ûzü bike mine'ş-şerri külli-hîmâ alimtü minhu ve mâ lem a'lem ve es'elüke'l-cennete ve mâ karrabe ileyhâ min kavlin ev amelin. Ve eûzü bike mine 'n-nâri vemâ karrabe iley-hâ min kavlin ev amelin.)

"Ey kalbleri halden hale çeviren Allah'ım! Benim kalbimi Senin dinin üzere sabit kıl. ALLAH'ım! Rahmetinin gereği olan şeyleri ve mağfiretinin büyüklerini, her günahdan selâmeti, cennete kavuşmayı, ateşten kurtulmayı Senden istiyorum. Allah'ım! Senden hidâyet, takva, iffet ve nefis zenginliği istiyorum. Allah'ım! Seni anmaya, Sana şükretmeye ve Sana güzel ibâdet etmeye bana yardım et. Allah'ım! Hayırlardan bildiğim ve bilmediğim her şeyi Senden istiyorum. Kötülüklerden de bilmediğim ve bildiğimin hepsinden Sana sığınırım. Ben Senden cenneti ve söz ve işlerden cennete yaklaştıran şeyleri istiyorum. Ateşte ve ateşe yaklaştıran söz ve işlerden de Sana sığınırım."

Eğer Kur'an okunursa daha faziletli olur. Uygun düşen bu duâ ve zikirlerle Kur'an okumayı bir araya toplamaktır. Eğer kısaltmak gerekiyorsa önemli olanla yetinilir.

Mekke'den Arafata Çıkarken Okunacak Dualar Ve Zikirler

Mekke'den Mina'ya yönelerek çıkışta şöyle söylemek müstahabdır:

(Allâhümme iyyâke ercû ve leke ed'ûu, febelliğnî sâliha ameli vağfirlî zünûbi vemnün aieyye bimâ menente bihîala ehli tâatike inneke ala külli şey'in kadîr.) -

"Allah'ını! Senden ümid ediyorum ve Sana Duâ ediyorum. Beni yararlı emellerine ulaştır, günahlarımı affet ve ehlî tâatine ettiğin şeyle bana iyilik et. Sen her şeye muktedirsin."

Minâdan Arafat'a yürüdüğü zaman şöyle duâ etmek müstabdır:

(Allâhümme ileyke teveccehtü ve vecheke'l-kcrîmeerettü. Fec'al zenbî mağfûren ve haccî mebrûren verhamnî ve tuhayyibnî inneke ala külli şey'in kadîr.)

"Allah'ım! Sana ibâdete yöneldim ve kerem sahibi olan zâtının rızâsını murad ettim. Benim günahımı bağışlanmış ve haccimi kabul edilmiş kıl. Bana rahmet et ve beni mahrum bırakma; çünkü Sen her şeye kadirsin.

Telbiye getirir, Kur'an okur ve diğer dualarla zikirleri çok yapar. Şu duayı da çok yapar:

"Allâhümme âtına fiddünya haseneten ve fil âhireti haseneten ve kmâ azâbennâr"

(Allah'ım, dünyada bize güzellik ver, âhirette de güzellik (rızâna uygun şeyler) ver ve bizi ateş azabından koru.)

Arafat'da Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler

Bayram zikirleri bülümünde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu hadîsini daha önce beyan etmiştik:

502- "Arafe gününde duaların en hayırlısı, benim ve benden önceki peygamberlerin söylediklerimizin en hayırlısı şu:

(Lâilahe illâllâhu vahdehû lâ şerîkelehu. Lehu'î-mulkü velehu'î-hamdü ve huve alâ külli şey'in kadîr.)

"Allah'dan başka hiç İlâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir".

Bu zikir ve duayı çok yapmak,buna gayret sarfetmek müstahabdır. Bu Arefe günü, duâ için yılın en faziletli günüdür. Bu Arafat vakfesi haccın en büyük rüknüdür, haccın maksadı ve dayanağıdır. İnsan için uygun olan gücünü duâ ve zikir, Kur'an okumaya vermek, çeşitli duaları okumak ve türlü zikirleri söylemektir. Ayrıca kendine duâ eder ve her yerde zikir yapar. Hem tek başına, hem de topluca duâ eder. Şahsına, ana-babasma, yakınlarına, üstadlarına, dostlarına, arkadaşlarına, sevdiklerine, kendisine iyilik edenlere ve bütün müslümanlara duâ eder. Bunların hepsi hakkında noksanlık yapmaktan çok sakınmalıdır. Çünkü bu günü kaçırmak fırsatı ele geçmez. Diğer günler böyle değildir. Duada kafiyeli konuşmaya kendini zorlamaz; çünkü bu hareket kalbi meşgul eder, tevazu ve huzuru, acziyeti ve zilleti ve kalb duygusunu giderir. Kendisinin yahut başkasının hazırlayıp da ezberlemiş olduğu duaları okumakta bir sakınca yoktur; fakat sıralanış ve okunuşlarında zorluğa düşmemelidir. Sünnet olan duada sesi alçaltmak ve istiğfarı çok yapmaktır. Kalb ile inanarak bütün muhalif işlerden dil ile tevbe edilir. Duâ üzerinde ısrarla durulur ve tekrarlanır. Duanın kabulü acele olarak beklenmez.

Allah Sübhanehû ve Tealâ Hazretlerine hamd ve sena ile başlar ve onunla tamamlar ve Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Salât ve selâm da getirerek yine bununla duasını bitirir. Abdestli olmaya ve Kabe'ye yönelik bulunmaya dikkat eder.

503- Hazreti Ali'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Arefe günü vakfe yerinde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in çoğunlukla duası şu idi:

(Allâhümme leke'I-hamdü kellezînekûîü vehayren mimmânekûlü. Aİ~ lahümme leke salâtî ve nüsûkî ve mahyâye ve memâtî ve ileyke meâbi ve leke rabbi türâsî. Aüâhümme innî e'ûzü min azâbi'l-kabri ve vesveseti's-sadri ve şetâti'l-emri. Allâhümme innî e'ûzü bike min şerri mâ tecî'û bihi'r-rîhu.)

"Allah'ım, dediğimiz gibi ve dediğimizden daha hayırlısı ile hamd Sana mahsustur. Allah'ım! Namazım, ibâdetim, hayatım ve ölümüm senin içindir. Dönüşüm de Sanadır. Bütün varlığım Senindir Rabbim. Allah'ım, kabir azabından, kalb vesvesesinden ve (dünya ile ilgili) iş dağınıklığından Sana sığınırım. Allah'ım! Rüzgârın getirdiği kötülükten ben Sana sığınırım."[1]

Arafat'da vakfe zamanlarında çok telbiye getirmek, Peygamber Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem'e

fazlaca Salât ve Selâm eylemek müstahabdır. Zikir ve duâ ile ağlamayı çoğaltmalidır. Göz yaşları burada dökülür, günahlar burada kaldırılır ve isteklerin elde edilmesi umulur. Çünkü orası büyük bir toplantı yeridir, yüksek bir toplama yeridir. Orada Allah'ın ihlâs sahibi seçkin kulları toplanır. Orası dünya toplanma yerlerinin en büyüğüdür.

Yine (Arafat) için tercih edilen dualardan:

(Allâhümme âtına fiddünyâ haseneten ve fi'1-ahirati haseneten ve ki-hâ azâbennâr. AHâhümme innî zalemtü nefsî zulmen kesîren ve innehu îâ yeğfiru'z-zünûbe illâ eme. Feğfir lî mağfireten min indike. Verhamnî inneke ente'l-ğafûru'r-rahîmu. Allâhümme'ğtir lî mağfireten tuslih bihâ şe'nî fiddâreyni. Verhamnîrahmeten es'adü bihâ fiddâreyn. Ve tüb aley-ye (evbeten nasûhan la enküsüha ebedâ. Ve elzimnîsebîle'l-istikâmeti lâ ezîğu anhâ ebeda. Allâhümme"n-kulnîmin zülliîmâ'siyeti ilâ izzittaati ve eğnini bihalâlike an harâmike ve biîâatike an ma 'siyetike ve bifadlike ammen sivâke ve nevvir kalbi ve kabri ve e'iznî mineşşerri küiîihî vecma'lî-yelhayre küllehû.)

"Allah'ım! Bize dünyada iyilik ver, âhiretde de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru. Allah'ım! Ben kendime çok zulüm yaptım. Muhakkak ki Senden başka günah bağışlayan yoktur. Tarafından bir mağfiretle beni bağışla, bana merhamet et; çünkü Sen mağfireti bol olan merhamet sahibisin. Allah'ım! Bana öyle bir mağfiret ihsan et ki, dünya ve ahiret halimi düzeltmiş olsun. Bana bir rahmet ihsan et ki, onunla dünya ve âhi-rette mutlu olayım. Benden öyle kesin bir tevbe kabul et ki, asla hiç bir zaman ondan dönmeyeyim. Doğru yol üzere beni bulundur da ondan meyletmeyeyim. Allah'ım! Beni masiyet zilletinden itaat izzetine çevir. Beni balalınla haramından koru, Sana itaat etmekle Sana günah işlemekten koru. Bana ihsan etmekle Senden başkasına muhtaç etme. Kalbimi ve kabrimi nurlarıdır. Bütün kötülüklerden beni koru ve benim için bütün hayırları topla."

Arafat'dan Müzdelife'ye Dönüşte Müstahab Olan Dualar Zikirler

Her yerde Telbiye'yi çok getirmenin müstahab olduğu daha önce geçmişti. Bu dönüş esnasında telbiye, diğer yerlerin hepsinden daha kuvvetlidir. Ayrıca Kur'an cok okunur ve dualar yapılır. Şöyle söylemek müstahabdır: (Lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber.) Ayrıca: "Allah'tan başka hiç bir İlâh yoktur ve Allah her şeyden büyüktür."

(İleykellâhümme ergâbu ve iyyakc ercû. Fetakabbel nüsükî ve veffiknî verzuknî fîhi mine'l-hayri eksere mâ etlubu ve lâ tuhayyibnî. înneke ente Allâhû el-cevâdü'Ukerîmu.)

"Allah'ını, ancak Sana, rağbet ederim ve yalnız Senden isterim. Benim hac ibadetlerimi kabul et ve beni başarıya ulaştır. Hacda bana istediğimden daha çok hayırdan n/ık ver. Beni mahrum bırakma; çünkü Sen ikramı bol olan Allah'sın." demek de müstehabdır.

Bu Müzdelife gecesi, kurban bayramı gecesidir. Bayram gecelerini zikir ve namazla geçirmenin fazileti, bayram zikirleri bölümünde geçmişti. Burada gecenin şerefine ayrıca yerin şerefi de eklenmiştir. Yine Harem bölgesi olması, ihramda bulunulması, bu büyük hac ibadetinin arkasında hacıların toplanma yeri olması, bu iyi duaların o şerefli yerde yapılmış olması da birer şereftir.

Müzdelife'de Ve Meş'âru'l-Haramda Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler

Allah Tealâ buyurmuştur:

"Arafat'dan dönüşünüzde (Müzdelife mevkiinde bulunan) Meş'aru'l-Haram'da Allah'ı zikredin. Allah sizi doğru yola ilettiği gibi, sîz de hak üzere O'nu anın. Gerçekten siz, bundan (Allah'ın hidâyetinden) önce, hak

yoldan sapanlardandınız."[2]

Müzdelife gecesinde orada duayı çok yapmak müstahabdır. Zikir yapmak, Telbiye getirmek, Kur'an okumak gibi... Çünkü o gece fazileti çok büyük olan bir gecedir. Nitekim bundan önceki bölümde faziletini söylemiştik. Orada söylenen dualardan biri şöyle:

(Allâhümmeinnîes'elükeen terzukanî fîhaza'I-mekâni cevâmi'al-hayri kiilühi ve en tusliha şe'ni küilehu ve en tasrife anni eşşerre küllehû. Fein-nehû lâ yef'alü zâlike ğayrüke ve lâ yecûdü bihi illâ ente.)

"Allah'ım! Ben bu yerde, hayır esaslarının tümü ile beni rızıklandır-manı, bütün hallerimi düzeltmeni ve her kötülüğü benden uzaklaştırmanı Senden istiyorum; çünkü Senden başka bunu yapacak yoktur. Bu cömertliği ancak Sen yaparsın".

Sabahın ilk vaktinde sabah namazını kılar, erken vakit olmasına dikkat eder. Sonra Müzdelife'nin sonunda bulunan ve "KUZAH" diye adlandırılan Meş'aru'I-Harsama doğru yürümeye başlar. Eğer oraya çıkmak imkânı varsa, çıkar. Değilse Kabe'ye yönelmiş olarak tepenin altında durur. Allah Tealâ'ya hamd eder, tekbir getirir, tehlil yapar, tevhid yapar, tesbihde bulunur, telbiye ve duaları çok yapar. Şöyle demek müstahab olur:

(Allâhümme kemâ veggaftenâ fîhi ve ereytenâ iyyâhu feveffiknâ lizik-rike kemâ hedeytenâ. Vağfir lenâ verhamnâ kemâ vaadtenâ bikavlike ve kavlüke'l-hakku. Feizâ efaztüm min arafâtin fezkürullâheindel maş'aril harami vezkürûhu kemâ hedâküm ve in küntüm min kablihîîeminez zâlim, sümme efîzû min haysü zennesi vestağfirullâhe innellâhe ğafû-rurrâhîm.)

"Allah'ım! Bize bu ibâdeti gösterip onu bizi muvaffak kıldığın gibi, bize hak yolu gösterdiğin şekilde Seni zikretmeye bize başarı ver ve "Ara-fat'dan dönüşünüzde Meş'arü'l-Haramda Allah'ı zikredin. Allah sizi doğru yola ilettiği gibi, siz de hak üzere O'nu anın. Gerçekten siz bundan önce hak yoldan sapanlardandınız. Sonra insanların (Mekke'ye doğru) döndüğü yerden siz de dönün ve Allah'ın mağfiretini isteyin. Çünkü Allah'ın mağfireti boldur, merhameti geniştir." Hak olan sözünle bize söz verdiğin gibi, bizi bağışla ve bize merhamet buyur. Sonra Allah'ın şu âyetini tekrarlar ve duâ olarak okur:

"Rabbimiz, bize dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru."

Şöyle söylemek de müstahabdır:

(Allâhiimme leke'l-hamdü külîühû ve leke'î-kemâlüküllühu ve leke'l-, celâlüküllühû ve leke't-takdîsu külîühû. Allâhümme'ğ-firlî cemîa mâ es-leftühû va'simnî fîmâ bakiye verzuknîamelen sâlihan terdâ bihîannîyâ zelfadli'î-azîmi. Allâhümme innı esteşfi'u ileyke biha vâssı ibâdike ve ete-vesseîü bike ileyke. Es'elüke en terzukanî cevâmia'l-hayri küîîihi ve en temünne aleyye bimâ menente bihî alâ evliyâike ve en tusliha hâli fi'1-âhirati veddünyâ. Yâ erhame'r-râhimîn.)

"Allah'ını! Bütün ha m d ler Sana mahsustur. Her türlü kemal Senindir. Yüceliklerin hepsi Sana mahsustur, kudsiyet tümüyle Sana mahsustur. Allah'ım! Geçmişte yapmış olduğum bütün günahları bağışla, geri kalanlarda da beni koru. Benden razı olacağın salih ameli bana rızık olarak ver, ey ihsanı büyük olan!... Allah'ını, Senin seçkin kullarınla Senden şefaat diliyorum ve Sana ibâdetle Sana yöneliyorum. Bütün hayırların esaslarını bana rızık olarak vermeni Senden istiyorum. Veli kullarına ihsan ettiğin şeyleri bana da ihsan etmeni, dünya ve ahirette, durumumu düzeltmeni Senden diliyorum, ey merhamet edenlerin en merhametlisi!..."

Meş'arü'l-Haram'dan Mina'ya Dönüşte Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler

Gün ağarınca, Meş'arü'l-Haram'dan Mina'ya doğru yönelir. Yapacağı iş, Telbiye, zikir ve duaları çok tekrarlamaktır. Bu Telbiye zamanının sonu olduğu içinTelbiyeyeönem verir. Olabilir ki, ömründe bundan sonra bir daha Telbiye mukadder olmaz.

Nahir (Kurban Bayram) Günü Mina'da Müstahab Olan Dualar Ve Zikirler

Meş'arü'l-Haram'dan ayrılıp Mina'ya ulaşınca şöyle demek müstahabdır:

(Elhamdü lillâhi'llezî belleğanîhâ salimen muâfen. Allâhümme hazihî minen, kad eteytühâ ve ene abdüke ve fîkabzetike. Es'elüke en temünne aleyye bimâ menente bihî alâ evliyâike. Allâhümme innîe'ûzü bike mine'l-hirmâni ve'1-mus'îbeti fi dînî, yâ erhame'r-râhimîn.)

"Selâmet ve afiyetle beni Mina'ya ulaştıran Allah'a hamd olsun. Allah'ım burası Mina'dır. Senin kulun olarak ve kudretin altında bulunarak buraya geldim. Velî kullarına ihsan ettiğini bana da ihsan etmeni Senden istiyorum. Allah'ım! Mahrumiyetten ve dinimde musibetten Sana sığınıyorum, ey merhamet edenlerin en merhametlisi!..."

Akabe (Büyük Şeytan) taşlarını atmaya başlayınca ilk taşla Telbiye'yi keser. Orada duâ için beklemek sünnet değildir. Kurbanı varsa onu boğazlar yahut keser. Kesim ve boğazlama zamanında şöyle der:

(Bismillâhhi vallâhu ekber. Allâhümme salli ala muhammedin ve ala âlihî ve sellim.. Allâhümme

minke ve ileyke, tekabbel minnî)

"Allah'ın adıyla (kesmeğe) başlarım. Allah her şeyden büyükfür Al lah'ım! Muhammed üzerine ve ailesi üzerine rahmet el ve selâmet ve Allah'ım, Senden bana ulaşan Senin hediyendir. Benden (bu kurban ibâ detimi) kabul et" Eğer başkası adına hayvanı kesiyorsa "Falancadan ka"

bul et" söyler. Kurbanı kestikten sonra başını traş eder. Başını traş eder" ken eliyle alnını tutup tekbir getirmesini sonra şöyle demesini bazı alim lerimiz müstahab görmüşlerdir.

(Elhamdü lillâhi alâ mâ hedânâ, vclhamdü lillâhi alâ mâ en 'ame bihî aleynâ. Allâhümme hazihî nâsiyelî fetakabbel minnî veğfir lî zünûbî. Al-lâhümme'ğfir lî ve li'1-muhallikîne ve'1-mukassırîne yâ vâsia'l-mağfireti, amîn.)

"Bizi doğru yola ilettiğinden dolayı hamd Allah'a mahsustur. Bize verdiği nimetlerden dolayı hamd Allah'adır. Şu benim alnımdır, benden ibâdetimi kabul et, günahlarımı da bağışla. Allah'ım beni, traş olanları ve saçlarını kısaltanları bağışla, ey mağfireti geniş olan Allah!... Allah'ım kabul et."

Traşı tamamlayınca tekbir alıp şöyle der:

(Elhamdü Iillâhillezî kada annâ nüsükenâ. Allâhümme zidnâ îmânen ve yakînen ve tevfikan ve avnen veğfir lenâ ve liâbâinâ ve ümmehâtinâ ve'1-müslimîne ecnıaîn.)

"Bizim hac ibâdetimizi yerine getiren Allah'a hamd olsun. Allah'ım imanı, gerçek anlayışı, başarıyı ve yardımı bize artır. Bizi, babalarımızı, analarımızı ve bütün miislümanları bağışla."

504- Sahabî olan Nübeyşetü'1-Hayr El-Hüzelî'den yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Teşrik günleri (bayram günü ile diğer üç gün) yemek içmek ve Allah Tealâ'yi zikretmek günleridir."[3]

Onun için zikirleri çok yapmak müstahabdır. Zikirlerin en faziletlisi de Kur'an okumaktır. Sünnet olan, taş atma günlerinde, (küçük Şeytana) taş attıktan sonra orada beklemektir. Kıbleye (Kabe'ye) döner, Allah Tealâ'ya hamd eder, tekbir getirir tehlil yapar (Lâ İlahe illallah, der), tes-bihde bulunur (Sübhânellah, der) ve kalb huzuru ile ve azaların vakan ile duâ eder. Bu şekilde Bakara süresini okuyacak kadar bir zaman bekler. İkinci (orta şeytana) taş atışda da aynen böyle yapar. Fakat üçüncü (Akabe-Büyük Şeytan) cemresinde beklemez.

Mina'dan ayrılınca, hac tamamlanmış olur. Artık hacla ilgili bir zikir kalmaz. Ancak bir müsafir hükmünde olur. Sadece müsafirler için müstahab olan Tekbir, Tehlil, Tahmid, Temcid ve bunlardan başka zikirleri yapması müstahab olur. Bunların açıklaması İnşaatları ileride gelecektir.

Zemzem Suyunu İçerken Okunacak Dualar

505- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu

Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Zemzem suyu hangi şey (niyeti) ile içilmişse onun içindir."[4]

Alimlerin ve seçkin kimselerin üzerinde yürüdüğü esas budur. Yüksek niyet ve arzuların gerçekleşmesi için Zemzem suyunu içtiler ve arzularına kavuştular.

Alimler demişlerdir ki, hastalıktan yahut başka bir şeyden şifa bulmak için yahut mağfirete kavuşmak için Zemzemi içen kimsenin içme anında şöyle demesi müstahab olur:

(Allahümme innehû belaganîenne resûlellâhi (Saüallâhu aleyhi ve sel-leme) kale: "Mâu zemzeme limâ şuribe lehû. " Allâhümme ve innî esra-buhû litağfire lî ve Htef'ale bî keza ve kezâ..,Fağfir lî ev îf'al ev: "Allâhümme innî eşrebuhû müsteşfiyen bihî feeşfinî.)

"Allah'ım! Resûlullah Sutlu I la hu Aleyhi Ve Sellem'in şöyle buyurduğu bana ulaştı: "Zemzem suyu ne niyet için içilmişse onun içindir." Allah'ım, ben bunu, beni bağışlaman için ve bana şu şu ihsanlarda bulunman için içiyorum. Beni bağışla, yahut şöyle ihsanda bulun, yahut: Allah'ım Senden şifa dileyerek içiyorum; bana şifa ver ve benzeri dualarda bulunur." Allah en doğrusunu bilendir.

Mekke'den çıkıp vatanına dönmek istediği zaman veda (ayrılış) için tavaf yapar. Sonra Mültezeme gidip orada bulunur ve duâ eder:

(Allâhümme, el-beytü beytüke. Ve'1-abdü abdüke vebnü abdike vebnü emetıke. Hameltenîalâ mâ sahharte lîmin halkike, hattâ seyyertenî fî bi-lâdike ve belleğtenî bini'metike hattâ eântenî ala kadâi menâsikike fein künte radîte annî fezded annî ndan ve illâ femine'1-âne, kabîe en yen'â ân beytike dârî. Hazâ evânü insırâfî in ezinte lî ğayre müstebdilin bike ve lâbibeytike ve lâ râğıbm anke ve la an beytike. Allâhümme feeshibnî el-âfiyete fî bedenî ve'1-ismete fî dînî ve ahsin münkalebî verzuknî tâate-ke mâ ebkayteni. Vecma'lîhayriyi'l-âhireti ve'd-dünyâ. İnneke ala külli şey'in kadîr.)

"Allah'ım, bu bey t Senin beytindir. Bu kul da Senin kulundur ve kutunun oğludur, kadın kulunun da oğludur. Yaratıklarından benim hizmetime verdiğin vasıtada beni taşıdın; öyle ki beni memleketlerinde do- , .aştırdın ve nimetlerine ulaştırdın da hac ibâdetlerini yerine gtirinceye kadar bana yardım eltin. Eğer benden razı olmuş isen, benden rızânı çoğalt. Eğer razı olmamış isen, yerim Senin Bcyt'inden uzaklaşmadan önce şimdi razı ol. Sana ibâdetten ve Bcyt'inden yüz çc> irmeksizin. Senin rızândan ve Bcyt'inden ayrılmaksmn eğer bana izin verirsen bu benim dönüş /amammdır. Allah'ım, vücûdumda ve dinimin korunmasında afiyeti bende bulundur. Dönüş yerimi güzel yap. beni yaşattığın müddet Sana itaati bana rızık olarak ver. Dünya ve âhiret hayırlarını benim için topla. Muhakkak ki. Sen her şeye kadirsin."

Bu duayı okumaya başlar ve Allah Sübhânchû ve Tealâ'ya hamd ile, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Scllem'e salât ile tamamlar, diğer sözü geçen dualarda olduğu gibi...

Eğer Mekke'den ayrılacak olan hayız halinde bir kadın ise, Mescid'in kapısında durur ve bu duayı ovada yapar ki, bu da müstahabdır. Sonra döner ve ayrılır. Allah en iyi bilendir.

Resulullah Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'in Kabrini Ziyaret Ve Huzrunda

Bil ki, Hac yapan kimsenin, Resûlullah Sallallahu Aleyhi ve Scllem'i ziyaret etmesi gerekir, isler yolu istikametinde olsun, ister olmasın. Çünkü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i ziyaret etmek, Allah'ın rızasına uygun olarak yapılan işlerin en önemlilerinden ve en kazançlı olan-lanndanchr. İstenen şeylerin de en fazUetlilcrindendir. Ziyarete yöneldiği zaman, yol esnasında Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine çok salât getirir. Gözü Medine'nin ağaç ve Harem bölgesine ulaştığı ve şehir tanındığı zaman, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem üzerine "salât ve selâmı" çoğaltır.-Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i ziyaretten dolayı Allah'dan sevab ister ve bu sebeble dünya ve ahirette kendisini mutlu diler Şöyle der:

(Allâhümme'ftah aleyye ebvâbe rahmetike verzuknî fiziyareti kabri ne-biyyike (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mâ rezaktehö evüyâeke ve ehle tâa-tike. Vağfir lî verhamnî yâ hayre mes'ûlin.)

"Allah'ım rahmet kapılarını bana aç ve Peygamberin Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i ziyaretten dolayı, velî kullarına ve Sana itaatkâr olanlara verdiğin rızıkla beni rızıklandır. Beni bağışla, bana merhamet et, ey dilekte bulunulanların en hayırlısı!.."

Mescide gireceği zaman, diğer mescidlere girerken söylenenleri söylemek müstahab olur. Kitabın başında bunu söylemiştik. Mescid içinde iki rekât "Tahiyyatü'l-Mescid = Mescide hürmet" namazı kılınca Peygamberin mükerrem kabrine gider. Kabri şerifirl duvarından üç metre kadar uzağında yüzü ona dönük ve arkası kıbleye doğru dönük olarak durur ve sesini yükseltmeyerek orta bir sesle selâm verir ve şöyle söyler:

(Esselamu aleyke yâ resûlellâh, esselâmü aleyke yâ hıyeretellâhi min halkını esselâmü aleyke yâ habîbellâh, esselâmü aleyke yâ seyyidel-mürselîne vetetemennebıyyîne, esselâmü aleyke ve ala âlike ve ashâbike ve ehli bey-tıke ve alennebıyyîne ve sâirissâlihme. Eşhedü enneke belleğternsâlete ve eddeyte 1-emanete ve nesahte'l-ümmete. Fecezâke'llâhu annâ efdale mâ, ceza resülen resülen an ümmetihî.)

"Sana selâm olsun ey Allah'ın Resulü, sana selâm olsun ey Allah'ın yaratıkları içinden Allah'ın seçkini, sana selâm olsun ey Allah'ın mahbu-ou, sana selam olsun ey peygamberlerin efendisi ve Resullerin sonuncusu, sana ve ailene, ashabına ve ehli beytine, peygamberlere ve diğer salih kimselere selâm olsun.

Ben şahidlik ediyorum ki, elçiliği tebliğ ettin, emaneti yerine getirdin ve ümmete öğüt verdin. Bize doğru yolu gösterdiğin için Allah bir peygambere verdiği sevabdan daha üstünü ile seni mükâfatlandırsın."

Eğer bu ziyareti yapan bir kimse, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'e selâm tavsiyesinde bulunmuşsa, ziyaretçi şöyle der: "Ey Allah'ın Resulü, falan oğlu falandan sana selâm olsun."

Sonra biraz geri çekilerek bir miktar sağa doğru gider. Ebû Bekire (Ra-diyallahu Anh) selâm verir. Sonra Ömer'e (Radıyallahu Anh) selâm vermek için biraz daha geri çekilir. Sonra Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yüzü karşısında olacak şekilde ilk durduğu yere döner de kendisi için

peygaberi vesile edinir. (Peygamberin yüksek makam ve faziletine dayanarak Alîah'dan mağfiret ister." Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Rabbine yönelerek peygamberin şefaatçi olmasını ister. Hem kendisine, hem de ana-babasına, arkadaşlarına, dostlarına, kendisine iyilik edenlere ve diğer müslümanlara duâ eder. Bu şerefli yeri ganimet sayarak duayı çoğaltmaya gayret gösterir. Allah Tealâya hamd eder, onu teşbihle yüceltir, tekbir ve tehlil getirir. Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Salât getirir ve bunların her birini çok yapar. Sonra Kabri Şerif ile Minber arasındaki "Ravza" mahalline gelir, orada duayı çok yapar.

506- Ebû Hüreyre'den (Radıyailahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Benim kabrim ile minberin arasında cennet bahçelerinden bir bahçe vardır. "[5]

Medine'den çıkıp yolcu olmayı istediği zaman, iki rekât namaz kılmakla Mescide veda etmesi ve istediği duayı yapması müstahab olur. Sonra Kabri şerife gider ve ilk verdiği selâm gibi selâm verir ve duayı tekrar eder. Böylece Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e veda eder ve şöyle söyler:

(Alîâhümme lâ hazâ âhire'1-ahdi biharemi resûlike ve yessir lî yelavde ile'l-haremeyni sebîlen sehleten bimennike ve fadlike ve'r-zukniye'1-afve ve'1-âfiyete fi'd-dünyâ ve'I-âhireti. Ve ruddenâ sâlimîne ğanimîne ilâ ev-tâninâ âmine.)

"Allah'ım! Bu ziyareti, Resulünün Haremini ziyaretin sonu yapma ve beni iki Harem'e (Mekke ve Medine'nin Harem bölgelerine) senin ihsan ve ikramın ile kolay bir yolla tekrar dönmeye beni muvaffak et. Dünya ve âhirette bana afv ve afiyeti rızık olarak ver ve güven içinde selâmet üzre manevî kazançlarla bizi vatanlarımıza döndür."

İşte bu zikirler, hac zikirlerinden Allah'ın toplanmasını bana muvaffak kıldıklarıdır. Her ne kadar bu kitabın hacmine nisbetle dualardan bazıları uzun ise de, bu konuda topladıklarımıza nisbetle kısa sayılırlar. Kerim olan Allah'dan, bizi kendisine itaate muvaffak kılmasını ve bizimle kardeşlerimizi Cennetinde bir araya toplamasını diliyoruz.

Ben "Menasik" kitabında bu zikirlerle ilgili konulan ek ve ilâvelerle genişçe açıkladım. En doğrusunu Allah bilir. Hamd, nimet, başarı vermek ve koruma O'na mahsustur.

Utbî'den rivayete göre, şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kabri yanında oturuyordum. Bir Arabî geldi ve dedi: Esselâ-mu AleykeyaResûlellah! Allah'ın şöyle buyurduğunu dinledim:" "Eğer o günahkârlar, nefislerine zulmettikleri zaman sana gelseler de günahlarına Allah'dan mağfiret diîeseler, Peygamber de onlar için afv dileseydi, elbette Allah'ı çok tevbe kabul edici, çok esirgeyici bulacaklardı."[6]

İşte ben günahlarımdan tevbe ederek sana geldim, Rabbim'den senin şefaatini diliyorum. Sonra şu şiiri okudu:

Ey yeryüzünün düzlüğünde kemikleri gömülenlerin en hayırlısı!...

O kemiklerin pak ve hoşluğundan bütün yeryüzü ve tepeler pâk-ve hoş olmuştur.

İçinde bulunduğun kabre benim nefsim feda olsun... İffet de oradadır, cömertlikde oradadır, kerem de...

Sonra A'rabî dönüp gitti. Gözlerime uyku çöktü de rüyada Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selîem'i gördüm, Bana dedi: "Ey Utbî! O A'ra-bî'ye yetiş de ona müjde ver ki, Allah Tealâ kendisini bağışlamıştır."

---

[1] Tirmizi

[2] Kur'anı Kerim, Bakara Süresi:198.

[3] Müslim.

[4] Ahmed b.Hanbet. Beyhakî.

[5] Buhârî. Müslim.

[6] Kur'anı Kerim, Nisa Süresi:64

16- CİHADIN ZİKİRLERİ. 1

Şehid Olmayı İstemenin Fazileti 1

Devlet Reisinin Ordu Kumandanını Allardan Korkmaya Teşvik Etmesi Ve Ona, Düşmanla Savaş İşlerinden Gerekli Olan Şeyleri, Düşmanlarla Anlaşma Ve Benzeri 2

Devlet Reisi Ve Ordu Komutani İçin Sünnet Olan, Savaş Yapılacağı Zaman Başka Bir Şeyi Gösterip Maksadı Gizli Tutmaktır. 2

Savaşanları Savaşa Teşvik Etmek Ve Bu. 2

Savaş Zamanında Dua Edip Yalvarmak Ve Allah'dan İstemek. 3

İslam Düşmanları Karşısında Okunacak Dualar. 3

Düşmanla Karşılaşınca ve Bir Musibet Anında Okunacak Dualar: 4

Gereksiz Olarak Savaşta Sesi Yükseltmenin Yaşarlığı 5

Düşmanını Korkutmak İçin Savaş Halinde İnsanın Ben Falan Kimseyim Demesi 6

Çarpışma Halinde Şiir (Veya Ölçülü Söz) Söylemenin Müstahab Olduğu. 6

Allah Yolunda Yaralanana Sabır Ve Kuvvet Göstermek Ve Aldığı Yaradan Dolayı Kazandığı Sevabla Ve Ulaşacağı Şehidlik Derecesi İle Onu Müjdelemek Ve Bunun Sevincini Göstermek Ve Bunda Bize Bir Zarar Olmayıp Asıl Arzu Ve İsteğimizin Bu Olduğunu Belirtmek Müstahabdır. 7

Müslümanların Üstün Çıkıp Galip Geldikleri Zaman Okunacak Dualar. 7

Kerîm Olan Allah Korusun, Müslümanların Bozguna Uğradığını Görünce Okunacak Dualar 7

Çarpışmada Üstünlük Göstereni Komutanınövmesi 8

Savaştan Dönünce Okunacak Dualar. 8

16- CİHADIN ZİKİRLERİ

Cihâda çıkış ve dönüş zikirleri, ilerde gelecek olan "Yolculuk zikirleri" bölümünde anlatılacaktır.

Şehid Olmayı İstemenin Fazileti

507- Enes'den (Radıyallahu Anlı) rivayet edildiğine göre demiştir ki: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ümmü Haram'ın evine vardı da (orada) uyudu. Sonra gülerek uyandı. Ümmü Haram ona sordu: Ey Allah'ın Resulü, neden güldün? Peygamber (S.A.V.) buyurdu:

"Ümmetimden bazı insanlar, şu deniz üzerinde tahtlara oturmuş neş'-eli padişahlar gibi yüzüp giden savaşçılar olarak bana gösterildi. Ümmü Haram dedi: Ey Allah'ın Resulü, benim için duâ et de, beni onlardan yapsın. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'de ona duâ etti."[1]

(Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in teyzesi olan Ümmü Haram, hicretin yirmi yedinci yılında kocası Ubâde İbni Sâmit ile deniz aşırı Kıbrıs'ın Fethine iştirak etmiş ve orada hayvan üzerinden düşerek şehid olmuştur. Böylece Hazreti Peygamberin duası kabul olunmuş ve mucizesi de zahir olmuştur.)

508- Mu'az'dan (Radıyallahu Anh) rivayet, edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu dinlemiştir: "Kim içinden sıdk ile Allah yolunda ölmeyi Allah'dan dilerse sonra ölürse, yahut öldü-rülürse, muhakkak onun için şehid sevabı vardır.[2]

509- Enes'den (Radiyallahu Anlı) rivayet edildiğine göre demiştir ki Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellcm şöyle buyurdu:

“Kim sâdık olarak şehâdcii isterse, düşman tararından öldürülmesc bile kendisine şehidlik sevabı verilir.[3]

510- Sehl İbnj Huneyf'den (Radıyallahu AnJı) rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah Tealâ'dan şehid olmayı sıdk ile isterse, yalağında ölse bile,-Allah onu şehidler mertebesine ulaştırır.”[4]

Devlet Reisinin Ordu Kumandanını Allardan Korkmaya Teşvik Etmesi Ve Ona, Düşmanla Savaş İşlerinden Gerekli Olan Şeyleri, Düşmanlarla Anlaşma Ve Benzeri

511- Büreydç'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle-de-miştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir ordu yahut bir birlik üzerine bir kumandan görevlendirdiği zaman, kendi tutumu hakkında Allah Tealâdan korkmasını ve beraberinde olan müslümanlara iyi davranmasını tavsiye ederdi, sonra şöyle buyururdu: Allah'ın adını anarak Allah yolunda savaşın, Allah'ı inkâr edenlerle çarpışın, yağmacılık yapmayın, ahde vefasızlık etmeyin, burun-kulak gibi uzuvları kesmeyin, çocuk öldürmeyin. Müşriklerden düşmanlarınla karşılaştığın zaman, onları üç şeye davet et."[5] Böylece uzun boylu olan hadisi şerifi anlattı. (Hadisi şerifin devamında davet edildikleri üç şey: İslâmı kabul, yındlarından hicret ve İslâm hâkimiyetine girip cizye vermektir.)

Devlet Reisi Ve Ordu Komutani İçin Sünnet Olan, Savaş Yapılacağı Zaman Başka Bir Şeyi Gösterip Maksadı Gizli Tutmaktır.

512- Kâb İbni Malik'dcn (kadıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: (Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, savaş için bir sefere çık-mak istediği zaman sırrım saklar, başka şey açığa vururdu."[6]

savaşan kimseye yahut savaşmaya yardım İçin çalışana yüzüne karşı dua etmek ve

Savaşanları Savaşa Teşvik Etmek Ve Bu

Allah Tealâ buyurmuştur: "Ey Peygamber! Müminleri savaşa teşvik et! [7]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur: '"Müminleri de (savaşa) teşvîk et![8]

513- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre.şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Hendek savaşı hazırlığına çıktı. O zaman Muhacirlerle Ensar bir sabahın soğuğunda hendek kazıyorlardı. Onlardaki yorgunluk ve açlığı Peygamber (S.A.V) görünce şöyle buyurdu: Allah'ım! Gerçek yaşayış âhiret yaşayışıdır. Sen Ensar'a (Medi-neli ashaba) ve Muhacirlere (Mekke'den Medineye göçenlere) mağfiret buyur."[9]

Savaş Zamanında Dua Edip Yalvarmak Ve Allah'dan İstemek

Azîz ve Yüce olan Allah şöyle buyurmuştur: "Ey iman edenler! (savaş için düşman) bir toplulukla karşılaştığını?, zaman ayak direyin ve Allah'ı çok anın ki, başanyaulaşasınız. Allah'a ve O'nun peygamberine itaat edin, birbirİıizle çekişmeyin; sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz kaybolur. Hem de sabırlı olun; çünkü Allah sabredenlerle beraberdir. Bir de, yurdlarından şımarıklıkla ve insanlara gösteriş için çıkanlar ve Allah yolundan çevirenler gibi olmayın."[10]

Alimlerden bin demiştir ki, bu ayeti kerime, savaşın edebleri konusunda gelenleri en iyi şekilde bir araya toplayandır.

514- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (Bedir Savaşında) çadırında iken şöyle duâ etmiştir: "Allah'ım! (müminlere zafer vereceğine dair) verdiğin sözünü ve va'dını yerine getirmeni Senden istiyorum. Allah'ım! Eğer dilersen (müminler helak olur da) bu günden sonra Sana ibâdet edilmez. Bunun üzerine Ebû Bekir (Radıyallahu Anh) Peygamberin elini tutup şöyle dedi: Ey Allah'ın Resulü, Rabbinden İsrarla dilekte bulundun, (üzülme, duan) yetişir. Sonra şu ayeti okuyarak Peygamber (çadırdan çıktı): "Kâfirler topluluğu yakında (Bedir savaşında) bozulacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır. Esasen onların vadedildikleri azab vakti kıyamettir. Kıyametin azabı ise daha dehşetli ve daha acıdır."[11]

Buhârî'nin rivayetine göre bu olay Bedir gününde olmuştur. Müslim'in rivayetinde ise, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kıbleye döndü sonra iki elini kaldırıp Rabbine seslenerek şöyle söylemeye başladı:

"Allah'ım! Bana verdiğin sözü yerine getir. Allah'ım, bana va'd ettiğini (zaferi) ver. Allah'ım, müslümanlardan ibaret bu topluluk helak olursa, yeryüzünde Sana ibâdet edilmez. Ellerini uzatmış bir halde Rabbine seslenerek duâ edip duruyordu; öyleki (sırtından) hırkası düşmüştü."

İslam Düşmanları Karşısında Okunacak Dualar

515- Abdullah İbni Abı Evfâ'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Resûlüllah Sallaflahu Aleyhi ve Sellem, düşmanla karşılaştığı günlerden birinde, güneş (batıya doğru) meyledinceye kadar bekledi sonra insanlar arasında kalkıp şöyle buyurdu: Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin, Allah'dan afiyet isteyin. Fakat düşmanla karşılaştığınız zaman, sabredin (ve direnin). Biliniz ki Cennet, kılıçların gölgesi altındadır. Sonra buyurdu: Ey kitabları indiren, bulutlan yürüten ve düşmanları parişan eden Allah'ım! Düşmanları perişan et ve bizi. onlara galip kıl."[12] ' Bir rivayette de şöyle duâ etmiştir;

Ey Kitabları indiren, çabuk hesab gören Allah'ım! Düşmanları peşiran et, Allah'ım onları perişan et ve onları dağıt."

516- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu

Aleyhi ve Sellem sabahleyin Hayber'e baskın yaptı. (Düşmanlar) onu ve orduyu görünce, Muhammed ve ordusu! dediler de, kaleye sığındılar. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem iki elini kaldırıp buyurdu: Allahu Ekber, Hayber harab olsun! Biz düşman bir kavmin bölgesine girdiğimiz zaman, azabla korkutulanların sabahı kötü olur."[13]

517- Sahih bir isnadla Sehl İbni Sa'd'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İki duâ var ki, (boş) çevrilmezler, yahut nadiren çevrilirler: Ezan zamanında duâ etmek, savaşta birbirine saldınldığı zaman yapılan duâ."[14]

518- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem savaş yaptığı zaman:

"Allah'ım, Sen benim kuvvetimsin ve yardımcimsın. Seninle (düşmanı) engellerim, Senin gücünle saldırırım ve Senin yardımınla çarpışırım" derdi.[15]

519- Sahih isnadla Ebû Musa El-Eş'ari'den (Radıyallahu Anh) rivayete göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir düşman kavmin saldırısından endişelendiği zaman:

"Allah'ım, Senin gücünle onların boğazlarını tıkarız ve kötülüklerinden Sana sığınırız."derdi.[16]

520- Umâre İbni Za'kere'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'im şöyle buyurduğunu dinledim: Allah Tealâ buyuruyor ki, Benim mükemmel kulum o kimsedir ki, savaş zamanında dengi ile karşılaştığında beni anar"[17]

521- Câbir İbni Abdullah'dan (RadıyaİlahuAnhüma)rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selem Huneyn (savaşı) gününde şöyle buyurdu: "Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin. Çünkü siz onlar tarafından nasıl bir belâya uğrayacağınızı bilemezsiniz. Fakat onlarla karşılaşınca da şöyie deyin:

"Allah'ım! Sen bizim de Rabbımızsın, onların da Rabbısın. Bizim kaîb-İerlmiz de, onların kalbleri de Senin kudret elindedir. Onlara ancak sen üstün gelirsin."[18]

Düşmanla Karşılaşınca ve Bir Musibet Anında Okunacak Dualar:

522- Bundan önce rivayet ettiğimiz hadis, Enes'den {RadıyaİlahuAnh) de rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir:

"Bir savaşta Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile beraberdik. Sonra düşmanla karşılaşınca, şöyie dediğini duydum: Ey (ahiretteki) hesab gününün sahibi, yalnız Sana ibâdet ederiz ve ancak Senden yardım isteriz. Ben gerçekten gördüm ki, düşman erkeklerin önlerinden ve arkalarından

melekler vuruyor ve onları düşürüyor. "[19]

523- İmam Şafi'i (Allah ona rahmet etsin) t)mm kitabında mürse! bir isnadla Peygamber Sallailahu Aleyhi ve Sellem'den rivayetine göre Peygamber (s.a.v): "Ordular karşılaşınca, namaza durulunca, yağmur yağınca duânm kabul edilmesini isteyin." buyurdu.

Ben derim ki: Kur'andan kolaya geleni okumak ve daha önce anlattığımız musibet duasını okumak kuvvetli bir müstahabdır.

Buhar! ve Müslim'de de şu duâ vardır:

"Lâ ilâhe illâllâhu'l-azîmu'l-halîmu, lâ ilahe illâllâhu rabbu'I-arşi'l-azîmi, lâ ilahe illâllâhu rabbü's-semâvâti ve'1-arzı ve rabbü'l-arşı'i-kerîmi."

"Büyük olan Halîm olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Büyük Arş'm Rabbı olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Göklerin Rabbı, Arzın Rabbı ve Kerîm olan Arş'm Rabbı Ailah'dan başka hiç bir İlâh yoktur."

Bu konuda daha önce yazdığımız başka bir hadisteki şu duayı da söyler:

"Lâ ilahe iHâHâhu'I-halîmu'l-kerîmu, sübhanelîâhi rabbissemâvâti's-seb'i ve rabbi'l-arşi'l-azîmi, lâ ilahe illâ ente azze cârüke ve celle scnâükc,"

"Halim ve Kerîm olan AHah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Vedi göğün ve büyük Arşın Rabbı olan Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir. Ancak Sen varsın, Senden başka hiç bir İlâh yoktur. Koruduğun azizdir, övgün yücedir.")

Yine daha önce yazdığımız başka bir hadisi şerifdeki duayı okur:

"Hasbünellâhu ve ni'me'I-vekîlü" "Allah bize kâfidir ve O ne güzel bir vekildir." Şunu da söyler:

"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi'1-azîzi'l-hakîmi, mâ şâellâhu lâ kuvvete illâ billahi, i'tesamnâ billahi, istaannâ billahi. Tevekkelnâ alellâhi."

(Kuvvet ve kudret ancak ve ancak Aziz ve Hakîm olan Allah'ındır. Allah'ın dilediği olur. Kuvvet ancak Allah'ındır. Allah'a güvendik, AHah'dan yardım istedik, Allah'a tevekkül ettik."

Yine şöyle söyler:

"Hassantünâ küllenâ ecmaîne bi'1-hayyi'l-kayyûmillezîlâ yemûtu ebe-dâ. Ve defa'tü annâ assû'e bilâ havle velâ kuvvete illâ biljâhi'l-aliyyi'l-azîmi."

"Ebediyyen Ölmeyen, her şeyi idare edip ayakta tutan, her an varlığı ile hayyolan Allah ile hepimizin korunduğuna inandım, büyük ve yüce olan Allah'ın kuvvet ve kudreti ile ancak kötülüğü bizden kaldırdım inancındayım."

Yine duasında şöyle söyler:

"Ya kidîme'l-ihsâni, ya men ihsânühü fevka külli ihsanın. Yâ mâlike'd-dünyâ ve'1-âhireti. Yâ

hayyu yâ kayyûmu yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâmi. Yâ men lâ yu'cizuhû şey'un ve lâ yeteâzamuhû. Unsurnâ alâ a'dâ inâ hâülâi ve ğayrihim ve ezhirnâ aleyhim fi afiyetin ve selâmetin âmmetin acilen."

"(Ey ihsanı kadîm olan, ey ihsanı her ihsanın üstünde olan, ey dünya ve âhirete sahih olan, ey hayyolan, ey kayyûm olan, ey azamet ve ikram sahibi bulunan, ey kendisini hiç bir şey âciz bırakamayip üzerine yükse-linmeyen (Allah)! Şu düşmanlarımıza ve onlardan başkalarına karşı bize yardım et ve afiyet ve selâmet üzere acilen bizi onlara üstün kıl."

Tecrübeler göstermiştir ki, bütün bu anılan dualarda cihâda sağlam bir şekilde teşvik vardır.

Gereksiz Olarak Savaşta Sesi Yükseltmenin Yaşarlığı

524- Allah kendisine rahmet etsin Tâbi'in'den Kays İbni Ubâd'm şöyle dediği rivayet edilmiştir.

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabı, savaş esnasında seslenmeyi hoş görmezlerdi."[20]

Düşmanını Korkutmak İçin Savaş Halinde İnsanın Ben Falan Kimseyim Demesi

525- Resûllüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Huneyn (savaşı) gününde şöyle dedi: "Ben Peygamberim, yalan (söylemem!) Ben Abdülmuttabil'-in oğluyum."[21]

526- Seleme İbnü'l-Ekvâ'dan yapılan rivayete göre, Hazreti Ali (Radı-yallahu Anhüma), Hayber fethinde Yahudi olan Hayber'li Merhab ile mü-bârezeye (ikili döğüşmeye) çıktığı zaman şöyle demişti: "Ben o kimseyim ki, anam bana aslan ismini vermiştir."

Yine Seleme'den rivayete göre (Peygamberin doğuma yakın devesini aşıranlardan deveyi kurtarmak için Seleme onlarla çarpışmış ve deveyi kurtarmıştı. Bu olayı kısaca anlatırken) deveden dolayı yağmacılarla çarpışmasında (onlara) şöyle demişti: "Ben Ekvâ'nın oğluyum, bugün de, çarpışmak için doğurulanların günüdür."[22]

Çarpışma Halinde Şiir (Veya Ölçülü Söz) Söylemenin Müstahab Olduğu

Bu bölümden önceki bölümde buna dair hadisler vardır.

527- Berâ İbni Âzib'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre bir adam ona şöyle dedi:

Huneyn (savaş) gününde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den (ayrılıp) kaçtınız mı? Berâ dedi ki; (biz kaçtık) lâkin Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem kaçmadı. Ben onu beyaz katırı üzerinde görmüştüm. Hâris'in oğlu Ebû Süfyan da yularından tutuyordu. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyuruyordu: "Ben peygamberim, yalan söylemem. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum." Bir rivayette de Peygamber hayvandan "indi de duâ etti, yardım diledi." şeklindedir.[23]

528- Yine Berâ'dan yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Ahzab (Hendek savaşı) gününde gördüm. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bizimle beraber (hendek içinden) toprak kaldırıyordu. Toprak (derinliği ile) onun karnının beyazlığını örtmüş halde idi. O, şöyle diyordu: Allah'ım, Sen olmasaydın biz doğru yolu bulamazdık, sadaka veremezdik ve namaz kılamazdık. Bizim üzerimize huzur indir ve düşmanla karşılaşırsak ayaklarımızı kaydırma. Şu kâfirler bize baş kaldırdılar. Bize bir kötülük yapmak isledikleri zaman kaçmayalım."[24]

529- Enes'den (Radjyaüahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir; Muhacirlerle Ensar hendek kazmaya ve sıriianııda toprak taşımaya başladılar, şöyle diyorlardı: Biz, ölünceye kadar islâm üzere kalmak üzere Mu-hammed'e söz verip ona uyan kimseleriz."

Diğer bir rivayette: "Biz ebedî kaldıkça eihad yapacağımıza söz verdik.1' seklindedir. Peygamber Saliallahu Aleyhi ve Scilcm de onlara cevap veriyordu: "Allah'ını, ancak âhirci hayrı vardır: Sen En.sar ve Muhacirlere bereket ver."[25]

Allah Yolunda Yaralanana Sabır Ve Kuvvet Göstermek Ve Aldığı Yaradan Dolayı Kazandığı Sevabla Ve Ulaşacağı Şehidlik Derecesi İle Onu Müjdelemek Ve Bunun Sevincini Göstermek Ve Bunda Bize Bir Zarar Olmayıp Asıl Arzu Ve İsteğimizin Bu Olduğunu Belirtmek Müstahabdır.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Sen, Allah yolunda öldürülenleri ölü kimseler sanma. Gerçekte onlar Rableri. yanında dindirler, n/ıklandırı-hriar. Allah'ın kendilerine verdiği ihsandan dolayı sevinçlidirler. Arkalarından gelip de kendilerine yetişemeyen (mücahidîcr) için, onlara bir korku yoktur ve mah/un da olmayacaklardır diye (mücahid kardeşlerinin haline) sevinirler. Şehtdİer, Allah'dan bir nimet ve kerametle (kendileri için de) sevinirler. Muhakkak ki Allah, müminlerin mükâfatını zayi etmez. Kendilerine yara isabeı ettikten sonra Allah'ın ve Peygamberin davetine icabet edenler, böylece (görevlerini) güzel bir şekilde yapanlar ve (Allah ile Peygamberine muhalefet etmekten) korkanlar için büyük bir mükâfat 'vardır. Onlar o kimselerdir ki, insanlar onlara: "Düşmanlar size karşı (savaşmak için) toplamdılar, onlardan korkun, diye haber verince, bu onların imanını artırmış ve: Allah bize kâfidir, O ne güze! bir vekildir, demişlerdi. Sonra kendilerine bir keder dokunmadan Allah'dan bir nimet ve bir kazançla (Bedir savaşından) döndüler. Böylece Allah'ın rızasına uymuş oldular. Allah büyük bir lütuf ve ihsan sahibidir."[26]

530- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayete göre Bi'ri Maûne olayında okuyucu hafızlar kâfirler

tarafından pusuya düşürüldüler ve onları öldürdüler. Kâfirlerden bir adam, Enes'in dayısı olan Haram İbni Milhanı okla vurdu da onu deldi geçti. Bunun üzerine Haram şöyle dedi: Allahu Ek-ber! Kabe'nin Rabbine and olsun, ben (şehid olup) kurtuldum."[27]

Müslümanların Üstün Çıkıp Galip Geldikleri Zaman Okunacak Dualar

Böyle bir durumda Allah Tealâ'ya çok şükretmek, O'na hamd ve senada bulunmak, bizim güç ve kudretimizle değil, bunun Allah'ın ihsanı _ olduğunu itiraf etmek, zaferin Allah'dan olduğunu bilmek uygun olan iştir.

Mücahidler, kuvvet ve çoklukları itibariyle gururlanmaktan ve kendilerini beğenmekten sakınmalıdırlar. Çünkü bu yüzden acziyete düşürülmekten korkulur. Nitekim Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:"

Huneyn (savaşı) günü, hani çokluğunuz size güven (ve gurur) vermişti de, size hiç bir yarar sağlamamıştı. Yeryüzü bütün genişliği ile size dar gelmiş sonra arkanızı dönüp çekilmiştiniz. Sonra Allah'ın yardımı ile kâfirlere galip geldiniz."[28]

Kerîm Olan Allah Korusun, Müslümanların Bozguna Uğradığını Görünce Okunacak Dualar

Böyle bir hal görüldüğü zaman Allah'ı anıp yardımına sığınmak, O'-ndan mağfiret dilemek, O'na duâ etmek, kendi hak dinini üstün çıkaracağına dair vâ'dının yerine getirilmesini istemek ve daha önce açıklanan musibet zamanına ait şu duaları okumak müstahab olur:

"Lâ ilahe iilâllahıi'l-azîmu'l-halîmujâ ilahe illâllâhu rabbu'î-arşi'U azîmijâ ilahe illâllâhu rabbü's-semâvâti ve rabbü'I-arzi rabbü'l-arşi'l-kerîmi."

"Halım olan, büyük olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Büyük Arş'ın Rabbı olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur. Göklerin Rabbı arzın Rabbı Kerîm Arş'ın Rabbı olan Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur."

Bundan başka daha önce zikredilen duaları ve ilende gelecek korku ve tehlike anlarında söylenecek duaları da okumak müstahabdır. Bundan önce şiir şeklinde ölçülü söz söylemek bölümünde, anlatmıştık ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, (Huneyn savaşında) müslümanların bozguna uğradığını görünce, bindiği hayvandan indi, (Allah'dan) yardım-zafer diledi ve duâ etti. Bu duanın sonu zafer oldu." Resûlüllah'ın tutum ve hali sizin için güzel bir örnek olmuştur. "[29]

531 -Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayete göre şöyle demiştir: Uhud savaşı olduğu ve müslümanlar açığa çıktığı zaman, amcam Nâdir oğlu Enes şöyle dedi: Allah'ım! Şu müslüman kardeşlerimin düştüğü hezimet işinden ötürü Senden özür diliyor ve şu kâfirlerin yapmış olduğu kötü şeylerden de beriyim Sana sığınıyorum. Sonra amcam öne geçti de şehid oluncaya kadar çarpıştı. Biz onun üzerinde kılıç yahut süngü yahud ok darbelerinden seksen küsur tane bulduk.[30]

Çarpışmada Üstünlük Göstereni Komutanınövmesi

532-Seleme İbni'l-Ekva'dan (Radıyallahu Anh) uzun hadisi rivayet edildiğine ve orada anlatıldığına göre, Medine korusunda kâfirler Peygamr berin devesini aşırmışlar. Seleme ve Ebû Katâde (Radıyallahu Anhüma) kâfirlerin arkasına düşmüşler ve çarpışarak deveyi kurtarmışlardı. Hadîsin devamı sonunda dedi ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem (bizim başarımız için) buyurdu:

"Bugün binicilerimizin hayırlısı Ebû Katâde ve piyadelerimizin hayırlısı da Seleme olmuştur. „[31]

Savaştan Dönünce Okunacak Dualar

Bu konuda hadisler vardır. Bunlar İnşaallah "Müsafirin Zikirleri" bölümünde gelecektir. Başarı ancak Allah iledir.

---

[1] Buhârî. Müslim.

[2] Ebu Davud, Tirmizî, Nesaî lbn-i Mâce (Tirmizî demiştir ki, bu sahîh ve hasen bir hadîstir.)

[3] Müslim

[4] Müslim

[5] Müslim

[6] Buhari Müslim

[7] Kur'ani Kerim, F.nl'al süresi:65.

[8] Kur'anı Kerim, Nisa siîrcsi:84.

[9] Buharı. Müslim. Tirmizî.

[10] Kur'anı Kerim, En t al süresi: 45-47.

[11] Kur'anı Kerim, Kamer süresi: 45-46./Buhârî. Müslim.

[12] Buhârî. Müslim.

[13] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[14] Ebû Dâvud.

[15] Ebû Dâvud. Tirmizî Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu Hasen bir hadistir.)

[16] Ebü Dâvud. Nesâî.

[17] Tirmizî.

[18] İbni Sünnî.

[19] İbni Sünnî.

[20] Ebû Dâvud.

[21] Buhâri. Müslim.

[22] Buhâri. Müslim.

[23] Buhâri. Müslim.

[24] Buhâri. Müslim.

[25] Buhâri. Müslim.Tirmizi.

[26] Kur'anı Kerim Âl-i İmran: 169-174.

[27] Buhârî. Müslim.

[28] Kur'anı Kerim, Tevbe Süresi: 25,

[29] Kur'anı Kerim, Ahzâb Süresi: 21

[30] Buhârî. Müslim. Tirmizî.

[31] Buhârî. Müslim.

17- YOLCULUĞA ÇIKANIN OKUYACAĞI DUALAR VE ZİKİRLER.. 1

İstihare Ve İstişare. 1

-(Allah'dan hayır istemek ve danışmak) 1

Yolculuğa Karar Verdikten Sonra Yapılacak Dualar Ve Zikirler. 2

Evinden Çıkmak İsteyenin Yapacağı Dualar Ve Zikirler. 3

Evden Çıkarken Okunacak Dualar Ve Zikirler. 4

Yolcunun Vedalaşırken Okuyacağı Dua: 4

Hayırlı Kimselerden Duâ Ve Öğüt İstemek. 5

Mukim Misafirden Daha Faziletli Olsa Bile, Mukimin Misafirden Hayırlı Yerlerde Kendisine Duâ Etmesini İstemesi Müstahabdır. 5

Hayvana Veya (Bir Vasıtaya) Binince Okunacak Duâ. 5

Bir Gemiye Binince Okunacak Duâ. 7

Vasıtaya Veya Bineğe Binilirken Okunacak Duâ. 7

Yolculukta Duâ Etmek Mestahabdır. 7

Yolcunun Yüksek Ve Benzeri Yerlere Çıkışında Tekbir Getirmesi Ve Vadi GibiYerlere İnmesi Halinde Tesbîhde Bulunması 7

Hayvanı Ürküp Kaçan Kimsenin Okuyacağı Duâ. 8

Serkeş Olan Hayvan Üzerinde Okunacak Duâ. 8

Bir Kasabaya Girmeyi İstesin Yahut İstemesin Onu Görünce Yolcunun Okuyacağı Dualar 9

İnsanlardan Yahut Başka Şeyden Korkunca Okunacak Duâ. 9

Cin Ve Şeytanlar Şekillere Bürünerek Yolcuya Göründüklerinde Okunacak Duâ. 9

İnsanın Bir Yerde Konaklayınca Okuyacağı Dualar. 10

Seferden (Yolculuktan) Dönünce Okunacak Duâ. 10

Misafirin Sabah Namazından Sonra Okuyacağı Dualar. 11

Memleketini Görünce Okunacak Duâ. 11

Seferden (Yolculuktan) Dönüp De Evine Girince Okunacak Duâ. 11

Yolculuğundan Dönen Kimseye Okunacak Duâ. 11

Savaştan Dönen Kimseye Okunacak Duâ. 12

Hacdan Dönen Kimseye Okunacak Duâ Ve Hacının Okuyacağı Duâ. 12

17- YOLCULUĞA ÇIKANIN OKUYACAĞI DUALAR VE ZİKİRLER

Bil ki, ikamet halinde olan kimse için gece-gündüz ve değişik hallerde müstahab olan daha önce belirttiğimiz zikirler, yolcu için de yine müsta-habdır. Ayrıca bu bölümle ilgili zikirler vardır ki, onlar maksada göre dağınık ve gerçekten çoktur. Ben Allah'dan yardım dileyerek ve O'na güvenerek Allah Tealâ'nın izni ile bu zikirlere uygun bölümler ayırarak onları özetleyeceğim,

İstihare Ve İstişare

-(Allah'dan hayır istemek ve danışmak)

Bil ki, kalbine yolculuğa çıkmak düşüncesi kime gelirse, bu konuda na-sihatına güvendiği duygulu ve anlayışlı bildiği din ve bilgisine güvendiği kimseye danışması müstahabdır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"(Ey Peygamber, yapılacak) işler hakkında sen mü'minlerle istişare et "[1] İstişarenin gereğine dair deliller çoktur. İstişarede bulunur da onu iyi görürse, bunun için yüce olan Allah Tealâ'ya istiharede bulunur. Şöyle ki, farz namazdan başka iki rekât namaz kılar ve daha önce bölümünde yazdığımız istihare duasını okur. Bu istiharenin delili de, Buhârî'nin sahihinden nakledilen geçmiş hadistir. Burada duanın edeblerini ve bu namazın şeklini takdim ediyoruz. Allah en iyi bilendir.

Yolculuğa Karar Verdikten Sonra Yapılacak Dualar Ve Zikirler

Yolculuk niyeti kesinleşince şu işleri başarmaya önem vermelidir: Yapılması gerekli olan şeyleri tavsiye ve vasiyyet etmelidir. Yapacağı vasiyet için şahid bulundurmalı. Arkadaşlık yaptığı yahut işkurduğu kimselerle helallaşmalidır. Ana-babasının ve hocalarının rızasını ve iyi ve şefkatli kimselerin duasını almalıdır.

Bütün günahlardan ve aykırı hareketlerden Allah'a tevbe eder ve O'-ndan mağfiret diler. Yolculuk için Allah'dan yardım ister. Yolculukla ilgili olan lüzumlu şeyleri öğrenmeye gayret göstermelidir.

Eğer savaş için yola çıkılıyorsa, savaşçının muhtaç olduğu muharebe işlerini ve duaları, ganimet işlerini, savaştan kaçmanın büyük günahlardan olduğunu ve buna benzer şeyleri öğrenmeye gayret etmelidir.

Eğer Hac ve-Ömre işi için yola çıkıyorsa, hac ibâdetlerini öğrenir yahut bununla ilgili bir kitab yanında bulundurulur. Hem öğrenir, hem de yanında kitab bulundurursa, daha iyi olur. Savaş için

yahut başka bir iş için yola çıkan kimse de böyle yapmalıdır.

Muhtaç olduğu bilgileri öğrenmek için yanında bir kitabın bulunması iyi olur. Eğer tüccar ise, ticaretin sahih ve haram olan işlerini, mubah ve mekruh olan halleri ve tercih sebeblerini öğrenir, Eğer insanlardan ayrı olarak ibâdet maksadı İle yolculuğa çıkmışsa, din konusunda ihtiyaç duyulan şeyleri öğrenir. En önemli olan da bunu yapmaktır. Eğer sefere çıkan avcılardan biri ise, avcıların muhtaç olduğu şeyleri yanında bulundurduğu kitabdan öğrenir. Avlanması haram olan ve helâl olan hayvanlar, helâl olan ve haram olan av aletleri, boğazlanmaları şart olan hayvanların hangileri olduğu, köpek veya merminin öldürdüklerinde hangilerinin yeterli olduğu ve bunlar gibi benzeri meseleleri öğrenmiş olur.

Eğer yola çıkan kimse çoban ise, yalnız başına sefere çıkan gibi din işlerini ve insan haklarını, hayvanlara yumuşak davranîmasını, hayvanları iyi gözetip onlara güzel bakmasını bu hususta dikkatli olmasını Öğrenir. Hayvan sahihlerinden, ihtiyaç duyulduğu zaman hayvan kesebüme iznini de almalıdır.

Eğer bir devlet başkanından diğer bir devlet başkanına yahut benzeri bir kimseye elçi olarak gönderilmişse büyüklerle konuşma âdabı ile ilgili şeyleri öğrenmeye önem gösterir ve yapılacak konuşmalarda verilecek cevaplan, ziyafet ve hediyelerden helal olan ile helâl olmayanı, gözetilmesi gerekli tavsiyeleri, gizli şeylerden hangilerinin açıklanacağını, hile ve aldatma yapılmayacağım, vefasızlığa sebebiyet verecek haram şeylerin ne olduğunu ve bunlar gibi benzeri işleri öğrenir. Eğer ahş-veriş için yahut ödünç işi için yahut diğer işler için vekil ise, yapacağı işlerle ilgili meseleleri öğrenir. Satın alınması caiz olan ve caiz olmayan şeyleri, satılması caiz olan ve olmayan mallan, tasarrufta bulunacağı ve bulunamayacağı şeyleri, şahid tutmanın nerede şart olduğunu ve nerede buna gerek olmadığını, hangi seferlere çıkıp çıkmayacağını öğrenir. Bütün isimleri geçen şu kimselerin deniz ahvalini bilip deniz yolculuğu yapılıp yapılamayacağını tayin edebilmelidirler. Andığımız bu meselelerin hepsi fıkıh kitabla-rında vardır. Bunları bir araya getirip toplamak şu kitabımız için uygun değildir. Çünkü burada benim maksadım özellikle zikirleri anlatmaktır. Bu bilgileri öğrenmek, bu kitabın başında söylediğimiz gibi, zikirlerin gereği olan şeylerdir.

Allah'dan başarı ve kendim için, dostlarım için, bütün müslamanlar için hayırlı akıbet dilerim.

Evinden Çıkmak İsteyenin Yapacağı Dualar Ve Zikirler

Yola çıkacağı zaman iki rekât namaz kılması müstahabdır. Âyetel-Kürsî'nin Fazileti:

533- Çünkü Mut'im (Mukaddim) İbni'l-Mıkdâm (Radıyallahu Anha)ın naklettiği hadiste diyor ki, Resûllüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Yolculuğa çıkacak olan bîr kimse, ailesi yanında kıldığı iki rekât namazdan daha faziletli bir şey bırakmış olamaz." Bunu Tabe-rânî rivayet etmiştir. Alimlerimizden biri demiştir ki, birinci rekâtta Fati-ha'dan sonra "Kâfirûn" sûresini, ikinci rekâtta da "İhlâs" süresini okumak müstahabdır. Bazıları da demiştir ki, "Fatiha"dan sonra "Felak" süresini ve ikinci rekâtta da "Nâs" süresini okur.

İki rekât namazı tamamlayıp selâm verince "Âyetel-Kürsî"yi okur. Rivayet edildiğine göre, evinden çıkmadan önce Âyetel-Kürsî'yi okuyan kimseye, evine dönünceye kadar bir fenalık isabet etmez. Yine Kureyş" sûresini okumak müstahabtır.

Büyük İmam Ebû'l-Hasan El-Kazvini, Şafi'i fukahasından, açık kera metler sahibi, yüksek meziyet ve ahlâk sahibi şöyle demiştir: Kureyş sû" resini okumak, her kötülük için bir koruyucudur.

Ebu Tahir İbni Cahşeviye de şöyle demiştir: Bir yolculuğa çıkmak istemiştim, fakat yolculuktan korkuyordum. Kazvinini'nin yanına vardım ki bana duâ etsin. Daha söze başlamadan kendiliğinden bana dedi: Kim yolculuğa niyet eder de düşmandan yahut vahşi hayvandan korkarsa "Kureyş" sûresini okusun, çünkü onu okumak her kötülüğe karşı bir emandır. Bunun üzerine ben de okudum ve şu ana kadar bana bir fenalık dokunmadı. Bu okuyuşu yaptıktan sonra ihlâsla ve duygulu bir kalb ile duâ etmek müstahab olur. Okuyacağı en güzel duâ şudur:

' 'Allâhümme bike esteînu ve aleyke etevekkülü. Aîiâhümme zelîil lî su '-ûbete emri ve sehhil aleyye meşakkate seferî verzuknîmine'l-hayri eksera mimmâ etlubu vesrifannî külle şerrin. Rabbi'şrahlî sadrı ve yessir lî emrî. Allâhümme innî estahfizuke ve estevdi'uke nefsî ve dinî ve ehlî ve ekâribî ve külle mâ eriamte aleyye ve aleyhim bihî min âhiratin ve dünyâ. Fah~ feznâ ecmaîne min külli sû'in, yâ kerîmu!"

(Allah'ım! Senden yardım istiyorum ve Sana güveniyorum. Allah'ım! İşimin güçlüğünü bana hafiflet ve yolculuğumun zorluğunu bana kolay-laştir. Hayırdan istediğim rızkın çoğunu bana ver ve her kötülüğü benden uzaklaştır. Rabbim, benim kalbimi genişlet ve işimi kolayladır. Allah'ım! Ben, nefsimi, dinimi, ailemi, akrabamı, bana ve onlara dünyâ ve ahiret işlerinden bütün ihsan ettiklerini koruyup muhafaza etmeni Senden istiyorum. Her kötülükten hepimizi koru, ey ikram sahibi!...)"

Allah'a hamd ve Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât ve selâm getirerek duaya başlar ve yine bunlarla duayı bitirir.

Oturduğu yerden kalkıp gideceği zaman, rivayet etiğimiz şu hadisi okur:

534- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sefere çıkmak için oturduğu yerden kalktığı zaman:

"AHâhümme ileyke teveccehtü ve bikeiğtesamtü. Allâhümmekfinî mâ hemmenî ve mâ lâ ehtemmü lehû. Allâhümme zevvidnî ettekvâ vağfir lî zenbî ve veccihnî li'1-hayri eynemâ teveccehtü."

(Allah'ım! Senin rızâna yöneldim ve Sana güvendim. Allah'ım, önemsediğim ve önemsemediğim şeylerden beni koru. Allah'ım, bana takvayı azık yap ve benim günahımı bağışla. Ben her nereye yönelirsem, beni hayra yönelt.)"[2]

Evden Çıkarken Okunacak Dualar Ve Zikirler

İnsan evinden çıktığı zaman yapacağı zikirleri kitabın baş tarafında söylemiştik. Bunlar yolcu için de müstahabdır. Ayrıca bu zikirleri çok yapmak, ailesiyle akrabaları ile, arkadaşları ve komşuları ile vedalaşmak müstahabdır. Hem kendisine duâ etmelerini ister hem de onlara duâ eder.

535- İbni Ömer (Radıyallahu Anh) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır.

"Bir şey Allah'ın korumasına bırakılırsa, Allah onu korur!"[3]

536- Ebu Hüreyre'den, o da Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'-den rivayetinde, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yolculuğa çıkan kimse, geride bıraktığı kimselere şöyle desin:Sizi ,emanetleri zayi olmayana emanet ediyorum."[4]

537- Yine Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Sizden biriniz yolculuğa çıkacağı zaman, (din) kardeşleri ile vcdalaş-sm. Çünkü Allah Tealâ onların dualarına hayır verir."

Yolcunun Vedalaşırken Okuyacağı Dua:

Yolculuğa çıkan kimsenin vedalaştığı kimseye, Ebû Davud'un Süne-ninde rivayet edilen şu sözü söylemesi sünnettir:

538- Kaze'a rivayetinde demiştir ki, İbni Ömer (Radıyallahu Anhüma) bana şöyle dedi: Gel, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem benimle ve-dalaştığı gibi, ben de seninle vedalaşayım:

"Senin dinini, emânetini ve işlerinin sonunu Allah'ın himayesine bırakıyorum. "[5]

İmam Hattabî demiştir: Burada emanet, insanın ailesi ve geriye bıraktığı şahıslar ve mutemedine teslim ettiği mallardır.

Burada din de emanet konusu olmuştur. Çünkü yolculukta meşakkat olduğu için, din işlerinde bazı aksamalar olabilir.

539- Nafi yolu ile İbni Ömer'den rivayet edildiğine göre, İbni Ömer şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selîem, bir adamla vadalaşa-cağı zaman onun elini tutar ve adam Peygamber Salîallahu Aleyhi ve Sellem'in elini bırakmadıkça onunla vedalaşmazdı ve Şöyle buyururdu: Senin dinini, emânetini ve işinin sonunu Allah'ın himayesine bırakıyorum. "[6]

540- Salim'den rivayet edildiğine göre, İbni Ömer yolculuk yapacağı zaman İnsana: "Bana yaklaş,

Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellemin bizimle vedalaştığı gibi seninle vedalaşayım." der. Sonra şöyle söylerdi: Senin dinini, emânetini ve işinin sonunu Allah'ın himayesine bırakıyorum. "[7]

541- Sahih bir isnadla Abdullah İbni Yezid El-Hatmî Es-Sahabî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seliem (sefere çıkan) askerle vedalaşacağı zaman şöyle buyururdu: Dininizi emânetinizi ve işinizin sonunu Allah'ın himayesine bırakıyorum."[8]

542- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre; "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir adam gelip dedi ki: Ey Allah'ın Resulü, ben bir sefere (yolculuğa) çıkmak istiyorum. Bana azık ver. Peygamber (s.a.v) (ona) şöyle dedi: Allah sana azık olarak takvayı versin. (Adam daha fazla duâ isteği ile) bana çoğalt, dedi. Peygamber (s.a.v): Günahını bağışlasın, buyurdu. Bana çoğalt, dedi. Peygamber (s.a.v): Nerede olursan, seni hayra Kavuştursun, buyurdu."[9]

Hayırlı Kimselerden Duâ Ve Öğüt İstemek

543- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, bir adam (Peygambere) şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resulü! Ben yolculuğa çıkmak istiyorum, bana öğüt ver. Peygamber: Takva üzere bulun ve her yüksek yere çıkınca Tekbir getir, buyurdu. Adam dönüp gidince Peygamber (s.a.v): Allah'ım buna uzağı yaklaştır ve yolculuğu ona kolaylaştır." dedi.[10]

Mukim Misafirden Daha Faziletli Olsa Bile, Mukimin Misafirden Hayırlı Yerlerde Kendisine Duâ Etmesini İstemesi Müstahabdır

544- Ömer İbni'l-Hattab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır:

"Ömre ziyaretine (haccma) gitmek için Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den izin istedim. İzin verip buyurdu: Kardeşim, duandan bizi unutma. Bu şekilde peygamber bir söz söyledi ki, onun karşılığında bütün dünya benim olsa, beni öyle sevindirmezdi." Diğer bir rivayette Peygamber (Hazreti Ömer'e şöyle) dedi: "Kardeşim, duana bizi ortak yap.[11]

Hayvana Veya (Bir Vasıtaya) Binince Okunacak Duâ

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Allah sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler yarattı, onların sırtlarına binip oturasınız diye. Sonra onların üzerine oturunca Allah'ın nimetini hatırlayıp şöyle diyesi-niz: (Bunları bizim hizmetimize veren Allah'ın sânı ne yücedir! (O, bütün noksanlıklardan bendir. O'nun ihsanı olmasaydı, biz bunlara güç ye-tiremezdik. Muhakkak ki biz Rabbimize dönmüş olacağız.)"[12]

545- Ali İbni Rabîa'dan sahih isnadlarla rivayete göre şöyle demiştir: Üzerine binmesi için Ali İbni Ebû Talib'e (Radiyallahu Anh) bir hayvan getirildiği bir zamanda ben de bulundum. Hz. Ali ayağını üzengiye koyduğu zaman "Bismillah" (Allah'ın adıyla) dedi. Hayvanın sırtına binip oturduğu zaman:

"Elhamdülillâhillezî sehhara lenâ hazâ vemâ künnâ lehû mugarrinin. Ve innâ ilâ rabbinâ lemüngaîibûn,

"Bunları bizim hizmetimize veren Allah'ın sânı ne yücedir! O'nun ihsanı olmasaydı, biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz, Rabbimize dönmüş olacağız." dedi.

Sonra üç defa "El-Hamdü Lillâh" dedi. Sonra üç defa "Allahu Ekber" dedi. Sonra:

"Sübbâneke innî zaîemtü nefsî fağfirlî innçhü lâ yağfiruzzünübe illâ ente."

"Alah'ım, Seni tenzih ederim. Ben kendime yazık etlim, beni bağışla, çünkü günahları ancak Sen bağışlarsın" dedi. Sonra güldü. Kendisine soruldu: Ey müminlerin Emiri neden güldün? Şöyle cevab verdi:

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i gördüm, benim bu yaptığım gibi yapmıştı. Sonra gülmüştü. Ben (ona) sordum: Ey Allah'ın Resulü, neden güldün? Şöyle dedi:

Noksanlardan, münezzeh olan senin Rabbın, kulunun şöyle demesinden memnun kalır: Allah'tan başka günahları bağışlayanın yok olduğunu bilerek: Allah'ım Benim günahlarımı bağışla.[13]

546- Abdullah İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhümâ) rivayet edildiğine göre: "Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir sefere çıkarken devesi üzerine oturunca üç defa tekbir getirirdi.Sonra (şu ayeti okurdu:"

"Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ın sânı ne yücedir. O'nun ihsanı olmasaydı biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz Rabbimize dönmüş olacağız. "Allah'ım, biz bu seferimizde senden iyilik ve takva ve razı olduğun amel istiyoruz. Allah'ım, bizim bu yolculuğumuzu kolaylaş-tır, uzaklığını bize yaklaştır. Allah'ım yolculukta sen koruyucusun, aile hakkında da gözeticisin. Allah'ım, yolculuğun meşakkatinden, üzüntülü halinden, mal ve aile hakkında kötü bir akıbetten Sana sığınırım." Seferden dönünce de bunları söylerdi ve şunu sözlerine eklerdi: Tevbe ediciler olarak, Rabbimize ibâdet ediciler olarak, hu m d ediciler olarak (seferimizden) dönüyoruz!"[14] Bu söz, Müslim'in rivayetidir. Ebû Davut rivayetine şunu ilâve etmiştir:

"Peygamber ve askerleri hayvanlara bindikleri zaman tekbir getirirlerdi. İndikleri zaman ise, teşbih ederlerdi (Sübhânellah derlerdi.)

547- Abdullah İbni Sercis'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayctdc şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallaliahu Aleyhi ve Sellem sefere (yola) çıktığı zaman yolculuğun güçlüğünden, üzüntülü akıbetten, iyi halden kötüye dönmekten, zulme uğramışın duasından, aile ve mal hususunda fena görüntüden Allah'a sığınırdı."[15]

548- Sahih isnadlaria Abdullah İbni Sercis'den yapılan rivayete göre şöyle demiştir:

"Peygamber Sallaliahu Aleyhi ve Sellem sefere çıktığı zaman şöyle buyururdu:

"Allâhümme ente's-sâhibu fi's-seferi vel-halîfetü fi'l-ehli. Allâhüm-me innî e'ûzü bike min va'sâi's-seferi ve keâbcti'l-munkaiebi ve mine'I-havri bade'I-kevni ve min daveti'l-mazlûmi ve min sûi'l-manzari fil-ehü ve'1-mâli."

"Allah'ım! Yolculukta her şeye sahih olan, geride kalan aile halkını koruyup idare eden sensin. Allah'ım! Yolculuğun meşakkatinden, akıbet üzüntüsünden, iyi halden kötüye dönüşten, haksızlığa uğramışın duasından ve mal ile ailede kötü görüntüden Sana sığınırım."[16]

Bir Gemiye Binince Okunacak Duâ

Allah Tealâ buyurdu: "(Nuh) dedi: Allah'ın adım anarak (Bismillah diyerek) gidişinde ve duruşunda gemiye bininiz."[17]

Yine Allah Tealâ buyurdu: "Allah sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler yarattı."[18] İki ayet sonuna kadar okunmalıdır.

Vasıtaya Veya Bineğe Binilirken Okunacak Duâ

549- Hüseyin İbni Ali'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallaliahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Gemiye bindikleri zaman şöyle söylemeleri ümmetim için boğulmaya karşı bir güvencedir:

"Bismillâhi mecrâha ve mürsâhâ, inne rabbî leğafurun ahim."

"Geminin gidişi de duruşu da Allah'ın atlıyladır. Gerçekten Ruh hım çok bağışlayandır, çok merhametlidir. -Allah'ın büyüklüğünü gereği üzere bilemediler).[19]

Yolculukta Duâ Etmek Mestahabdır

550- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki Resûlüllah Sallaliahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Üç duâ vardır ki, onlar müstecabdır (kabul olunurlar), onlarda şübhe yoktur: Haksızlığa uğramışın duası, yolcunun (müsafirin) duası, babanın çocuğuna duası. "[20]

Yolcunun Yüksek Ve Benzeri Yerlere Çıkışında Tekbir Getirmesi Ve Vadi GibiYerlere İnmesi Halinde Tesbîhde Bulunması

551- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Biz yüksek yerlere çıktığımız zaman tekbir getirirdik (Allahu Ekber, derdik), indiğimiz zaman tesbihde bulunurduk (Sübhânellah, derdik)."[21]

552- "insanın bir hayvana binince okuyacağı Duâ" bölümünde bundan önce sahih hadis olarak İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle demişti:

"Peygamber ve onun akserleri yüksek yerlere çıktıkları zaman tekbir getirirlerdi. Aşağı indikleri zaman teşbih yaparlardı."[22]

553- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle de -mistir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem hacdan yahut ömreden döndüğü zaman her yüksek yere yahut bir tepeye çıkınca üç defa tekbir getirirdi. Sonra, şöyle buyururdu:

"Lâ ilahe illallahu vahdehû lâ şerike lehû. Lehu'I-müIkü velehü'I-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir. Âyibûne tâibûne âbidûne sâcidûne lirabbi-nâ hâmidûnesadaka'llâhu va'dehû venasara abdehû vehezeme'l-ahzâbe vahdehû."

"Allah'dan başka hiç bir İlâh yoktur; yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. Bütün mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir. Tevbe ediciler olarak, ibâdet ediciler olarak, secde ediciler olarak, Rabbimize hamd ediciler olarak dönüyoruz. Allah sözünde sadık olmuştur, kuluna yardım etmiştir ve yalnızca düşmanları perişan etmiştir."[23]

554- Ebû Musa El-eş'arî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile beraberdik. Bir vadi üzerine çıktığımız zaman Tehlîl ve Tekbîr getirirdik (Lâ ilahe illallah ve A İla hu Ekber, derdik.) Böylece seslerimiz yükselmişti. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Ey inşalar! Kendinize zorluk çıkarmayın; çünkü siz ne işitmeyene, ne de gaibde olana seslenmiyorsunuz. Alİalı sizinle beraberdir. Rahmeti ile yakındır,

her şeyi (gizli aşîkâr) işitendir."[24]

555- Öğüt almak bölümünde, daha önce Tirmi/î*nin kitabından naklettiğimiz hadisi şerifde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştu: "Daima Allah'dan bir korku üzere bulun ve (yolda giderken) her yüksek yerde tekbir getir.

556- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayet de şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yeryüzünden yüksek bir yere çıktığı zaman şöyle buyururdu: "Allâhümme leke'ş-şerefu alâ külli şerefin ve leke'l-hamdü alâ külli hâlin." (Allah'ım! Her şeref ve yükseklik üze-irde şeref, Sana mahsustur. Her halde de hamd Sanadır."[25]

Hayvanı Ürküp Kaçan Kimsenin Okuyacağı Duâ

557- Abdullah İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Sizden birinizin hayvanı ıssız bir arazide ürküp kaçtığı zaman şöyle seslensin: Ey Allah'ın kullan tutuklayin, ey Allah'ın kullan tutuklayın!... Çünkü Aziz ve yüce olan Allah'ın yeryüzünde (göremediğiniz) bir yaka-layıcısı vardır, o hayvanı tutuklar."

Derim ki: İlim bakımından büyük olan hocalarımızından biri bana şöyle anlatmıştır: Onun bir hayvanı -hatırladığıma göre bir katırı ürküp kaçtı. O kimse bu hadîsi biliyordu. Bunu söyledi, hemen Allah o hayvanı za- • man geçmeden tutuklatıp onlara gönderdi. Ben de bir defa cemaatle beraberdim. İnsanlar arasından bir hayvan ürküp kaçtı. Onu yakalayama-dılar. Ben hadisi şerifde emredilen sözleri söyledim de, söylediğimden başka bir sebeb olmaksızın derhal hayvan durdu. (Böylece yakalanmış oldu.)[26]

Serkeş Olan Hayvan Üzerinde Okunacak Duâ

558- Din ilimlerinde kemal ve üstünlük vasıflarını, diyanet ve takvası ile bir araya toplamış bulunan1 Tabi'în âlimlerinin büyüğü meşhur Ebu Abdullah Yunus'dan (Allah kendisine rahmet etsin) yapılan rivayet de şöyle demiştir: "Hayvanında serkeşlik bulunan kimse hayvanının kulağına şu ayeti okursa, muhakkak Allah Tealâ'nın izni ile hayvan duraklar:

"Efeğayra dinSâhi yebğûne ve îehû esleme men fissemâvâti vel arzı tav'-an ve kerhen ve ileyhi yurcaûn."

"Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa ki, göklerde ve yerde ne varsa hepsi ister istemez O'na boyun eğmiştir. Sonunda da O'na döndürüleceklerdir."[27]

Bir Kasabaya Girmeyi İstesin Yahut İstemesin Onu Görünce Yolcunun Okuyacağı Dualar

559- Süheyb'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayete göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, içine girmek istediği bir köyü gördüğü zaman muhakkak şöyle derdi:

"Allâhümme rabbe's-semâvâti's-seb'i ve mâ ezlelne ve'1-erazîne's-seb'i ve mâ akleine ve rabbe'ş-şeyâtîni ve mâ adlelne ve rabbe'r-riyâhi ve mâ zereyne, es'elüke hayre hazihi'I-karyeti ve hayre ehlihâ ve hayre mâ fîhâ ve neûzü bike min şerrihâ ve şerri ehlihâ ve şerri mâ fîhâ."

"Ey yedi kat göklerin ve bunların barındırdıklarının, yedi kat arzın ve bunların taşıdıklarının Rabbı ve şeytanlarla şeytanların saptırdıklarının Ruhlu ve rüzgârların bunların savurduklarının Rabbı olan Allah! Senden bu köyün hayrını, halkının hayrını ve içinde bulunanların hayrını istiyorum. Bu köyün kötülüğünden halkının kötülüğünden ve köy içinde bulunanların kötülüğünden Sana sığınırım."[28]

560- Hazreti Aişe'den yapılan rivayete göre, o şöyle anlatmıştır: "Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir yere girmek istediği zaman orayı görünce şöyle derdi:

"Allâhümme innîes'elüke min hayrı hazihi ve hayri mâ cema'te fîhâ. Ve eûzü bike min şerrihâ ve şerri mâ cema'te fîhâ. Allâhümme'r-zuknâ, hayâhâ ve e'iznâ min vebâhâ ve habbibnâ ilâ ehlihâ ve habbib sâJihî ehlihâ ileynâ.

"Allah'ım! Bu yerin ve bu yerde topladığın bereketlerin hayrını Senden istiyorum. Buranın kötülüğünden ve içinde topladığın şeylerin kötülüğünden Sana sığınıyorum. Allah'ım, buranın bolluğu ile bizi rızıklan-dır ve vebasından (hastalığından bizi koru. Halkına bizi sevdir. İyi halkını da bize sevdir)."[29]

İnsanlardan Yahut Başka Şeyden Korkunca Okunacak Duâ

561- Sahih bir isnadla Ebû Musa El-Eş'arî'nin şu hadisini daha önce yazmıştık:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir toplumun tehlikesinden korktuğu zaman şöyle derdi:

"Allâhümme innâ nec'aiüke fînuhürihim ve neûzü bike min şurûrihim."

"Allah'ım, Senin gücünle onların boğazlarını tıkarız ve onların kötülüğünden de Sana sığınırız.)"[30]

Bu dua yanında musibet dualarını ve anlattığımız başka duaları okumak iyi olur.

Cin Ve Şeytanlar Şekillere Bürünerek Yolcuya Göründüklerinde Okunacak Duâ

562- Cabir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Cinler-şeytanlar, şekillere bürünüp size göründükleri zaman, (onları savmak için) ezan okuyun."[31]

Derim ki, El-ğîlân" şeytan ve cinlerden bir cinstir. Bunlar onların sihirbazlarıdır. Bunların kötülüğünü ezanla savın; çünkü şeytan ezanı işitince dönüp kaçar manası murad edilmektedir.

Biz "insana arız olan şeyler" bölümünün başında Şeytan saldırısı için yapılacak dua ve zikirler arasında bunun benzerini daha önce yazmıştık. Bu konuda zikredilen Kur'an ayetlerini okumanın da uygun olduğunu söylemiştik.

İnsanın Bir Yerde Konaklayınca Okuyacağı Dualar

563- Havle binti Hakim'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayete göre, o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu dinledim: "Kim bir yere inip konaklar da sonra şu sözleri söylerse, o yerinden göç edinceye kadar hiç bir şey ona zarar veremez:

Eûzü bikeh'mâtihi't-tâmmâti min şerri mâ haleka."

"Ayıpvenoksanı bulunmayan Allah'ın kelimelerine (Kur'anına) sığınırım, yarattığı şeylerin kötülüğünden..."[32]

564- Abdullah İbni Ömer İbni'l Hattab'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre, şöyle anlatmıştır:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Selîem yolculuğa çıktığı zaman akşam olunca şöyle buyurdu:

"Ya arzu rabbî ve rabbükillâhu. Eûzü billahi min şerriki ve şerri mâ fîki ve şerri mâ hulika ftki ve şerri mâ yedibbu aleyki. Eûzü bike min ese-din ve esvede ve mine'l-hayyeti ve'1-akrebi ve min sakini'1-beledi ve min vâlidin ve mâ velede."

"Ey arz! Benim ve senin Rabbın Allah'dır. Senin şerrinden, sende olanın şerrinden, sende yaratılanın şerrinden, üzerinde dolaşanların şerrinden Allah'a sığınırım. Aslandan, soyguncudan, yılandan, akrebden, beldelerde oturan cinlerden, İblisden ve şeytanlardan Rabbım Sana sığınırım.

"[33] (Yerin sakinleri) sözünden maksad yeryüzünde yaşayan cinlerdir. Vâlid (Doğuran) sözü ile İblis ve doğurduğu şeyle de, şeytanlar murad edilmiş olabilir.

Seferden (Yolculuktan) Dönünce Okunacak Duâ

Sünnet olan, Yolcu yüksek bir yere çıkınca yolcunun Tekbir getirmesi bülümünde biraz önce anlattığımız İbni Ömer'in hadisini söylemektir.

565- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöye anlatmıştır: Ben, Ebû Talha ile Safiyye de Peygamberin devesi üzerinde peygamberin arka tarafında olduğu halde, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile (Hayber'den Medine'ye) dönüyorduk. Medine'nin görünüm yerine vardığımız zaman Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştu:

"Âyibûne, tâibûne,âbidûne lirabbinâ hâmidûne."

"Tevbe ediciler olarak, ibadet ediciler olarak, Rabbimize ha in d ediciler olarak dönüyoruz." Medine'ye varıncaya kadar bunu söyler dururdu[34]

Misafirin Sabah Namazından Sonra Okuyacağı Dualar

Bil ki, Müsafir olmayanın sabah namazından sonra okuyacaklarını misafirin de okuması iyi olur. Bunun da açıklaması geçmişti. Bununla beraber şu rivayet ettiğimizi de söylemesi müstahab olur.

566- Ebû Berze'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sabah namazını kılınca,- (ravi der ki, sadece yolculukta olduğunu bilemiyorum)- arkadaşlarına duyuracak şekilde sesini yekseltip şöyle derdi:

"Allâhümme aslıh Iî dîniyellezî cealtehu ismete emrî. Allâhümme aslih lî dünyâyelletî cealte fîhâ meâşî."

"Allah'ım! Benim işimin temeli kıldığın dinimi düzelt. Allah'ım! İçinde geçimimi kıldığın dünyamı düzelt" ve üç defa:

"Allâhümme, aslıh lî âhiretilletî cealte ileyhâ mercii.

"Allah'ım! Dönüşümü kendesine yaptığın âhiretimi benim için düzelt)

ve üç defa:

"AHâhümme eûzü birizâke min suhtike, Allâhümme eüzü bike."

"Allahım! Gazabından Senin rızâna sığınırım. Allâhım Sana sığınırım)

ve üç defa:

"Lâmâni'a limâ a'teyte ve lâ mu'tiyelimâ mena' te velâ yenfa'u zel-ceddi minke'l-ceddü."

"Senin verdiğini engelleyici yoktur, vermediğini de verecek kimse yoktur. Zengine (zenginliği) fayda vermez, zenginlik ancak Sendendir)."[35]

Memleketini Görünce Okunacak Duâ

Bu bölümden önceki Enes'den naklettiğimiz hadisi söylemek, bir köyü gördüğü zaman okunacak dualar bölümündekini okumak müstahab olduğu gibi şunu da okur:

"Allâhümme'c-al lenâ bihâ karâren ve rızkan hasenen." "Allah'ım, burada kararlaşmayı bize nasib et ve güzel nzık ver)."

Seferden (Yolculuktan) Dönüp De Evine Girince Okunacak Duâ

567- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayet de şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem seferinden dönüp de evine girdiği zaman şöyle buyururdu:

"Tevben tevben Hrabbinâ evben lâ yuğâdiru havben."

(Rabbimize yönelerek tevbemizin kabulünü istiyoruz. (Rabbimiz bağışlayınca) günah bırakmaz)."[36]

Yolculuğundan Dönen Kimseye Okunacak Duâ

Yolculuğundan dönen kimseye: "Seni selâmet üzere getiren Allah'a hamd olsun" yahut: "Çevreni muhafaza edip toplayan Allah'a hamd olsun" demek yahut buna benzer söz söylemek iyi olur.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Eğer şükrederseniz elbette size (nimetlerimi) çoğaltırım."[37]

Bundan sonraki bölümde yine bu konuda Hazreti Aişe'nin (Radıyalla-hu Anha) hadisi vardır.

Savaştan Dönen Kimseye Okunacak Duâ

568- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir savaşta idi. (Savaştan dönüp de) eve girince onu karşıladım ve elinden tuttum. Dedim ki: Seni zafere ulaştıran, seni üstün kılan ve sana ikram eden Allah'a hamd olsun. .."[38]

Hacdan Dönen Kimseye Okunacak Duâ Ve Hacının Okuyacağı Duâ

569- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır:

"Bir genç Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip şöyle dedi: Ben hac yapmak istiyorum. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem onunla beraber yürüdükten sonra şöyle dedi:

"Zevvedekallâhu't-takvâ ve vecceheke fi'1-hayri ve kefâke'I-hemme."

"Ey Genç! Allah sana takvâ'yı azık yapsın, seni hayırlara yöneltsin ve seni üzüntüden korusun." Genç dönüp geldiği zaman, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selleme selâm verdi. Peygamber (ona) şöyle dedi:

"Gabilellâhu hacceke ve ğafera zenbeke ve ahlefe nefegateke."

"Ey genç! Allah haccını kabul etsin, günahlarını bağışlasın ve harcadığının yerine sana rızık versin."[39]

570- Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Allah'ım, hac yapanın günahını bağışla, hac yapan kimsenin dua ettiği kimseden de günahı bağışla. "[40]

---

[1] Kur'anı Kerim, Âl-i İmrân Süresi: 159.

[2] İbni Sünnî.

[3] Ahmed b. Hanbel. Nesâî.

[4] İbni Sünnî. Nesâî

[5] Ebü Dâuıd.

[6] Tirmizî

[7] Tirmizî. İbni Mâce. Ahmed b. Hanbel. (Tirmizi, bu sahih ve lıasen bir hadistir, demidir.)

[8] Ebû Dâvud. İbni Sünnî. Nesâî.

[9] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[10] Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[11] Ebu Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demişıir ki, bu sahih olan hasen bir hadistir.)

[12] Kur'an-ı Kerim, Zuhruf Süresi: 12-14.

[13] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[14] Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.

[15] Müslim.

[16] Tirmizı. Nesâî. İbni Mâce. Ahmed b. Hanbel.

[17] Kur'an-ı Kerim, Hû d Sıiresi:41

[18] Kur'an-ı Kerim, Zuhrul" SüreM:12

[19] Kur'anı Kerim, Zuhruf Süresi: 67. İbni Sünnî

[20] Ebü Dâvud. Tirmizı. İbni Mâce. Buhârî, Edebül-Müfred. (Tİrmizî demiştir ki, bu hasen bir hadistir.)

[21] Buhârî, Nesâİ, Ibn Sünnî, Ahmed B. Hanbel

[22] Ebû Dâvud.

[23] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nasâî.

[24] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. İbni Mâce.

[25] ibni Sünnî.

[26] İbni Sünnî.

[27] İbni Sünnî.

[28] Nesâî. İbni Sünnî.

[29] İbni Sünnî.

[30] Ebû Dâvud. Nesâî.

[31] İbni Sünnî. Nesâî.

[32] Müslim. Muvatta. Tirmizî.

[33] Ebû Dâvud, Nesâî.

[34] Müslim

[35] İbni Sünnî.

[36] İbni Sünnî. Ahmed b. Hanbel.

[37] Kur'anı Kerim, îbrahim Süresi:7.

[38] İbni Sünnî. Müslim, Nesâî. Ebû Dâvud.

[39] İbni Sünnî.

[40] Beyhakî Süneninde. (Hakim demiştir ki, bu hadis Müslim'in şartına göre şahindir.)

18- YİYENİN VE İÇENİN ZİKİRLERİ. 1

Önüne Yemek Getirilen Kimsenin Okuyacağı Dua. 1

Yemek Sahibi Müsafirlerine Yemek İkram Edince; Onlara: "Yeyiniz" Yahut Bu Manada Söz Söylemesi Müstahabdır . 1

Yemek Ve İçmek Zamanında Besmele Getirmek. 2

Yiyecek Ve İçecek Ayıblanmaz. 3

Gerek Duyulduğu Zaman Bu Yemeği İçim Çekmiyor Yahut Bunu Yemeyi Adet Edinmedim" Ve Benzeri Söz Söylemek Caizdir. 4

Yediği Yemeği İnsanın Övmesi 4

Oruçlu Olduğu Halde Bir Yemekte Bulunan Kimse, Yemiyecekse Okuyacağı Dua. 4

Davet Edilen Kimsenin Arkasına Başka Biri Takıldığı Zaman Davet Edilen Ne Söyler. 4

Yemek Âdabına Uymayana Öğüt Ve Edeb Vermek. 5

Yemek Üzerinde Konuşmak Müstahabdır. 5

Yemek Yeyip De Doymayan Kimse Ne Söyler Ve Ne Yapar. 5

Hastalıklı Bir Kimse İle Yiyince Ne Söylenir?. 6

Misafir Ve Misafir Yerinde Olan Kimse Elini Yemekten Kaldırınca, Yemek Sahibi Onun Doymadığını Anlasa Ona "Ye" Demesi Ve Bunu Tekrarlaması Müstahabtır. İçmek İşinde, Koku Sürünmede Ve Diğer İkramlarda Da Böyle Yapar. 6

Yemekten Sonra Okunacak Dualar. 6

Davetli Ve Misafirin Yemeği Bitirince Yemek Sahibine Edeceği Dualar. 8

Bir Kimseye Su, Süt Ve Benzeri Şey İçiren İnsana Yapılacak Dualar. 9

Bir Misafire İkramda Bulunana Duâ Etmek Ve Teşvikte Bulunmak. 9

Misafire İkramda Bulunanı Övmek. 9

İnsanın Misafirine Merhaba Demesi, Misafirolarak Yanında Bulunduğundan Dolayı Sevinmesi Ve Ona Bu İmkanı Verdiği İçin Allah Tealâ'ya Hamd Etmesinin Müstahablığı 10

Yemekten Çekildikten Sonra Okunacak Duâ. 10

18- YİYENİN VE İÇENİN ZİKİRLERİ

Önüne Yemek Getirilen Kimsenin Okuyacağı Dua

571- Abdullah İbni Amr Îbni'-As'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Saüallahu Aleyhi ve Sellem'den anlatarak demiştir ki, Peygambere bîr yemek takdim edildiği zaman şöyle derdi:

"Allâhümme bârik lenâ ffmâ razaktenâ ve kmâ azâbe'n-nâr. Bismillâhi..."

"Allah'ım, bize rizık verdiğin şeylerde bize bereket ver ve bizi ateş azabından koru. Bismillah (Allah'ın adıyla yemeğe başlarım.)"[1]

Yemek Sahibi Müsafirlerine Yemek İkram Edince; Onlara: "Yeyiniz" Yahut Bu Manada Söz Söylemesi Müstahabdır

Bil ki, yemek sahibi müsafirine yemek ikram ettiği zaman ona: "Bismillah, yahut yiyiniz, yahut zikirle başlayınız, yahut buna benzer yemeğe başlama iznini belirten sözler söylemesi iyi olur. Bu şekilde söz söylemek vacib değildir. Sadece müsafirlere yemek takdim etmek yeterlidir. Bir izin sözü şart kılınmaksızın sade böyle bir takdimle yemek yiyebilirler. Fakat bazı alimlerimiz demiştir ki, muhakkak izin anlamında bir söz gereklidir. Doğru olan evvelki sözdür. Bu konuda izin sözünün bulunmasını ifade eden sahih hadisler müstahab anlamındadır.

Yemek Ve İçmek Zamanında Besmele Getirmek

572- Ömer İbni Ebi Seleme'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan riva-yetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur. "Allah'ın ismini an ve sağ elinle ye."[2]

573- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: Sizden biriniz yemek yiyeceği zaman başında Allah Tealâ'nın ismini ansın (Bismillah, desin). Eğer başta Allah'ın ismini anmayı unutursa, şöyle desin:

"Bismillâhi evvehhû ve âhirehû." "Hem başında, hem de sonunda Allah'ın ismini anarım."[3]

574- Cabir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "İnsan evine girer de, girdiği zaman Allah Tealâ'yi anarsa, yemek yediğinde de anarsa (Bismillah, derse) Şeytan (arkadaşlarına) der ki size (burada) gecelemek

ve yemek yoktur. Fakat insan evine girer de, girdiği zaman Allah Tealâ'yı anmazsa şeytan şöyle der: Siz geceleyecek yere kavuştunuz. İnsan yemeğinde Besmele çekmezse (Allah Tealâ'yı anmazsa), Şeytan derki; hem geceleyecek yere, hem de akşam yemeğine kavuştunuz."[4]

575- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilen hadisi şerifde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in açık mucizelerinden biri vardır. Şöyle ki, Ebû Talha ve (zevcesi) Ümmü Süleym, Peygamberi yemeğe davet ettikleri zaman, Enes der ki (yemek bir kişi için hazırlanmıştı. Oysa ki Peygamber yanında bulunan seksen kadar sahâbiyi de beraberinde götürdü. Peygamber önce Besmele getirdi) sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: (Dışarıda bulunanlardan) on kişiye izin ver (içeri girsinler ve yesinler. Ebû Talha da izin verip içeri girdiler, (yemeğe oturdular). Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (onlara) buyurdu: Yiyiniz ve Allah Tealâ'yı anın (Besmele çekin). Onlar da yediler. Seksen kişiye (onar onar) uygulayacak şekilde bunu yaptı.[5]

576- Huzeyfe'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayette şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile bir yemekte bulunduğumuz zaman, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem başlayıp elini koymadıkça biz ellerimizi (yemeğe) koymazdık. Bir defa biz Peygamberle bir yemekte bulunuyorduk. Hemen bir cariye gelip acele olarak elini yemeğe uzatmak istedi. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem elini engelledi. Sonra bir bedevi geldi, (yemeğe uzanmak için) acele etti. Peygamber hemen elini tuttu. Bundan sonra Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Yemek üzerine Besmele çekilmemek halinde Şeytan o yemeğe hak kazanmış olur. İşte Şeytan bu cariye ile geldi ki, yemekten yesin. Ben de elini engelledim. Sonra Şeytan bu Bedevi ile geldi, yemekten yesin diye. Ben de bunun elini tuttum. Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bu ikisinin elile beraber Şeytanın eli benim elimdedir. (Besmele ile onların bereketsizlik tasarrufunu engellerim). Sonra Peygamber Allah'ın ismini andı (Besmele çekti) ve yedi!"[6]

577- Sahabi olan Ümeyye İbni Mahşi (Radıyallahu Anh) den yapılan rivayetde o şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem oturuyordu. Bir adam da yemek yiyordu. Adam bir lokma kalıncaya kadar Besmele yapmamıştı. Son lokmayı ağzına kaldırınca, Bismillâhi evvelehû ve âhirehû, dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem güldü, sonra buyurdu: Şeytan bununla beraber yeyip duruyordu; fakat Allah'ın adını anınca Şeytan karnmdakileri kustu. "[7]

Hadisi şerifin yorumu şöyle; Yemek yemekte olanın başlangıçta Besmele çekmediğini Peygamber bilmiyordu. Bunu işin sonunda anladı. Yoksa adamı daha önce uyarırdı.

578- Hazrati Aişe'den (Radiyallahu Anha) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem arkadaşlarından altı kişi arasında yemek yiyordu. Sonra bir a'rabî gelip ondan iki lokma yedi. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Bu (beraberinde şeytan ile gelen) adam besmele getireydi, onun besmelesi size de yeterdi. (Bunun besmelesiz yemesi onun şeytanını engelleyemediği gibi, size de zararı olmuştur. Besmele getirseydi sizin içinde yeterli olur-du.)"[8]

579- Cabir (Radiyallahu Anh)ın Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sel-Iem'den anlattığına göre Peygamber (s.a.v) şöyle dedi:

"Yemeğinde Besmele yapmayı unutan kimse, yemeği bitirince ihlâs sûresini okusun[9]

Ben derim ki, yemeğin başında Besmele getirmenin müstahab olduğu görüşünde âlimler görüş birliğine varmışlardır. Eğer başlangıçta kasden, yahut unutarak, yahut zorlanarak, yahut başka bir sebebten dolayı Besmeleyi terk ederse ve sonra yemek arasında Besmele getirmeye imkân bulursa, geçen hadisden dolayı Besmele getirmesi ve şöyle demesi müstahab olur: "BismiJlâhi evvekhû ve âhirehû." Hadisde böyle varid olmuştur.

Su, süt, bal, çorba ve diğer içecekleri içerken, yemeklerin hepsinde anlattığımız gibi Besmele getirilir. Mezheb âlimlerimizden ve diğer âlimlerden bir kısmı demişlerdir ki, Besmele çekmek için başkalarına bir uyarma olsun ve kendine uyulsun diye, Besmeleyi sesli olarak yapmak müsta-habdır. En doğrusunu Allah bilir.

Bilinmesi gereken en önemli şey, Besmelenin şeklini ve kifayet mikda-rını bilmektir. Bil ki, en faziletli olan: "Bismillâhirrahmânirrâhîm." demektir. Eğer yalnız "Bismillah" denirse yeterli olur ve sünnet yerine gelir. Besmele konusunda cünub ve hayız olanlar ve başka bir halde bulunanlar eşittir, besmele getirirler. Bir arada yemek yemekte olanlardan her birinin Besmele getirmesi uygundur. Fakat bunlardan birinin besmelesi, diğerleri için de yeterlidir. İmam Şafi'i (Rahimehullah) buna delil göstermiştir. Ben İmam Şafi'i'nin hal Tercemesinde (Tabakat Kitabında) bunu çok kimselerden naklettim. Besmele işi, selâm alma ve aksirana teşmit yapma (Yerhamukellah söyleme) işine benzer. Toplum içinden bir kişinin mukabelede bulunması kifayet eder.

Yiyecek Ve İçecek Ayıblanmaz

580- Ebû Hüreyre'den (Radıyalllahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem hiç bir zaman yemeği ayıbla-mamıştır. Yemek hoşuna gitmişse onu yemiştir. Hoşuna gitmemişse onu yememiştir. Müslim'in diğer bir rivayeti şöyle: "Yemek hoşuna gitmemişse, susmuştur. "[10]

581- Sahabi olan Hülb'den yapılan rivayetde, O şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i dinledim: Bir adam ona sordu. Yemeklerden öylesi vardır ki, ondan kasılıyorum (canım çekmiyor). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu. "Seni hıristiyanhğa benzetecek bir işin (hissin duygunun) senin kalbinde yeri olmasın"[11]

Gerek Duyulduğu Zaman Bu Yemeği İçim Çekmiyor Yahut Bunu Yemeyi Adet Edinmedim" Ve Benzeri Söz Söylemek Caizdir

582- Halid îbn Velid'den (Radıyallâhu Anh) keler hayvanı ile ilgili rivayet edilen hadisde, kızarmış olarak keleri Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e takdim ettikleri zaman, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem elini ona uzattı. Dediler ki, bu kelerdir, yâ Resûlellah! Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem elini kaldırdı. Halid sordu: Keler harammıdır, yâ Resûlellah? Peygamber (s.a.v.): "Hayır, fakat benim kavmimin memleketinde bulunmuyor. Onun için bundan hoşlanmıyorum." buyurdu.[12]

Yediği Yemeği İnsanın Övmesi

583- Cabir'den (Radıyallâhu Anh) rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (yemek için) ailesinden katık istedi. Dediler ki, sirkeden başka bir katığımız yoktur. Peygamber (s.a.v) sirkeyi istedi. Sonra ondan yiyerek şöyle demeğe başladı: Sirke ne güzel bir katıktır! Sirke ne güzel bir katıktır!"[13]

Oruçlu Olduğu Halde Bir Yemekte Bulunan Kimse, Yemiyecekse Okuyacağı Dua

584- Ebû Hüreyre'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem söyle buyurdu:

"Sizden biriniz (yemeğe) davet edildiği zaman kabul etsin. Oruçlu ise duâ etsin, değilse yesin."[14]

İbni Sünnî'nin kitabında bundan başka bir hadis rivayet ettik. Orada şöyle buyurmuştur: "Eğer oruçlu değilse yesin. Eğer oruçlu ise davet edene bereket dilesin."

Davet Edilen Kimsenin Arkasına Başka Biri Takıldığı Zaman Davet Edilen Ne Söyler

585- Ebû Mes'ud El-Ensarî'den (Radıyalfahu Anh) yapılan rivayetde, O şöyle anlatmıştır: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem için hazırladığı beş kişilik bir yemeğe Peygamberi davet etti. Bunların arkasına bir adam takıldı. Kapıya varınca Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem {ev sahibine) buyurdu: Bu adam bize uyup geldi. İstersen ona izin ver, istersen dönsün. Adam: Ben

buna izin veriyorum, yâ Resûlellah, dedi."[15]

Yemek Âdabına Uymayana Öğüt Ve Edeb Vermek

586- Ömer İbni Ebi Seleme'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde, O şöyle anlatmıştır: "Ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in himayesinde bulunan bir çocuktum. (Yemek yerken) elim tabağın etrafında dolaşıyordu. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi: Ey çocuk! Allah Tealâ'nın adını an (Besmele getir), sağ elinle yemek ye ve önünden ye (elin tabağın etrafında gezmesin).[16]

Buhârî'nin diğer bir rivayeti şöyle: "Bir gün Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile yemek yedim. Tabağın etrafından yemeğe başladım. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi: Önünden ye."

587- Cebele İbni Süheym'den yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: Ben ve İbni Zübeyr bir kıtlık yılma uğradık. Sonra yiyecek olarak bize hurma verildi. Abdullah İbni Ömer de (Radıyallahu Anhüma) biz hurmaları yerken bize tesadüf etmişti. Bize diyordu ki, (hurmaları) ikişer yemeyeniz; çünkü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ikişer ikişer yemeği yasaklardı, sonra

"Ancak kişi kardeşinden izin alması halinde (ikişer) yiyebilir." buyurdu.[17]

588- Seleme İbni'l-Ekvâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır:

"Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında sol eli ile yemek yedi. Peygamber (ona): Sağ elinle ye, buyurdu. Adam dedi ki, gücüm yetmiyor. Peygamber ona: Gücün yetmez otsun, dedi. Adam kibrinden dolayı bu muhalefeti (peygambere) yapmıştı. Artık adam elini ağzına kaldıramadı. "[18]

Derim ki, bu adamın ismi Büsr olup Ra'i'-Ayr'ın oğludur. Aynı zamanda Sahabî'dir. Ben bunun durumunu Müslim şerhine bu hadis münasebeti ile uzunca anlattım. Allah en iyisini bilendir.

Yemek Üzerinde Konuşmak Müstahabdır

Bu konu üzerinde, daha önce "Yemeği övme" bölümünde anlattığımız Cabir'in hadisi vardır. Ebû hamid El-Gazalî İhya kitabının "Yemeğin edebleri" bölümünde şöyle demiştir: Yemek yiyenler yemek sırasında iyi şeyler konuşmalıdırlar ve yemekler üzerinde ve diğer şeyler hakkında iyi kimselerin hikâyelerini anlatmalıdırlar.

Yemek Yeyip De Doymayan Kimse Ne Söyler Ve Ne Yapar

589- Vahşi İbni Harb'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabı dediler ki: Ey Allah'ın Resulü! Biz yiyoruz ve doymuyoruz. Peygamber (onlara) buyurdu: Ayrı ayrı yemek yemiş olmayasımz? Onlar, evet dediier. Peygamber buyurdu: Siz yemeğiniz üzerinde toplanınız ve Allah'ın ismini anınız. Yemek size bereketlenir. "[19]

Hastalıklı Bir Kimse İle Yiyince Ne Söylenir?

590- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki: "Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Cüzzamlı birinin elini tuttu da onu beraber (yedikleri) tabağa koydu. Sonra (peygamber ona) dedi: Allah'ın ismini anarak, Allah'a güvenerek ve O'na tevekkül ederek ye."[20]

Misafir Ve Misafir Yerinde Olan Kimse Elini Yemekten Kaldırınca, Yemek Sahibi Onun Doymadığını Anlasa Ona "Ye" Demesi Ve Bunu Tekrarlaması Müstahabtır. İçmek İşinde, Koku Sürünmede Ve Diğer İkramlarda Da Böyle Yapar

Bil ki, böyle hareket etmek kişinin zevcesine ve ondan başkasına karşı da müstahabdır; eğer yemekten ihtiyaçlarını karşılamadan ellerini kaldırmış olurlarsa, yemek az olsa bile...

Buna delil, Buhârî'nin Sahih'inde Ebû Hüreyre'den rivayet ettiğimiz uzun boylu hadistir ki, orada Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in açık mucizeleri vardır. Şöyle ki: Ebû Hüreyre şiddetli bir şekilde acıkınca yol üzerinde oturdu. Kendisinin açlığım anlarlar ve ona ikramda bulunurlar diye,kendisine uğrayanlara Kur'andan (ayetler) soruyordu. (Gelip geçenler halini anlayamamışlardı). Sonra Peygamber (s.a.v) onun halini anladı. (Kendisi ile beraber ikramda bulunmak için Peygamber) onu Suf-fe arkadaşlarını çağırmaya gönderdi. Ebu Hüreyre onları (Peygamberin saadethanesine) getirdi. Sonra onların hepsini bir kadehdeki sütten içirip kandırdı. Nihayet şöyle deyinceye kadar olayla ilgili Hadisi anlattı: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi: "Ben ve sen kaldık (içmeyen değil mi?)" Dedim ki, doğru buyuruyorsun, ey Allah'ın Resulü. Bana: "Otur ve iç, dedi. Ben de oturdum ve içtim. Yine iç buyurdu, ben de içtim. Ben, hayır, seni hak olarak gönderene yemin ederim ki, artık gönderecek yer bulamıyorum deyinceye kadar bana "iç" diyordu. Bana ver, dedi. Ben de kadehi ona verdim. Sonra Allah Tealâ'ya hamd etti, Besmele çekti ve artığı içti.

Yemekten Sonra Okunacak Dualar

591- Ebû Ümame'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sofrasını kaldırdığı zaman:

"Elhamdü lillâhi kesiran tayyiben mübârekcn fîhi gayra mckfiyyin ve !â müvedda'in ve lâ müstağnen anhü rabbenâ."

"Allah'a çok hamd olsun. (Yemeğimiz Allah rızâsına) has olsun, onda bereket olsun, bereketi kapanmış olmasın, terk edilmiş olmasın, ondan istiğna olunmasın ey Rabbimiz!" buyururdu.

Bir rivayette de: "Yemeğini bitirdiği zaman", diğer bir rivayette ise: "Sofrasını kaldırdığı zaman:

"Elhamdü lillâhillezî kefânâ ve ervânâ gayra mekfiyyin ve la mekfûrin."

"Yetindirerek bizi kandıran ve ihtiyacımızı karşılayan Allah'a nankör olmaksızın hamd olsun." derdi, şeklindedir.[21]

592-Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Yemeği yiyip de onun üzerine Allah'a hamd eden ve içeceği içip de onun üzerine Allah'a hamd eden kuldan mutlak surette Allah razı olur."[22]

593-Ebû Said El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yemeğini bitirdiği zaman:

"Elhamdü lillâhillezî et-amenâ ve sekânâ ve ceaîenâ müslimîn."

"Bizi yediren ve içiren ve bizi müslüman yapan Allah'a hamd olsun buyurdu. [23]

594- Sahih bir isnadla Ebû Eyyub Halid İbni Zeyd El-Ensarî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yediği yahut içtiği zaman: Yediren, içiren afiyetle sindiren ve bunlara çıkış yolu yaratan Allah'a hamd olsun, buyururdu."[24]

595- Muaz İbni Enes'den yapılan rivayetde, o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim yemek yer de şöyle derse, geçmiş (küçük) günahları bağışlanır:

' 'Elhamdü lillâhillezî et 'âmenâ hazâ ve razekanthf mm gayri havlin minî ve lâ kuvvetin."

"Benden bir güç ve kuvvet olmaksızın bu yemeği bana yediren ve onu bana rızık yapan Allah'a hamd olsun."[25]

596- Güzel bir isnadla Tâbi'î olan Abdurahman İbni Cübeyr'den rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sekiz yıl hizmet eden bir adam kendisine şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir yemek hazırlayıp takdim ettiği zaman, Peygamber (s.a.v) Bismillah, derdi. Yemeğini bitirince de:

"Allâhümme et'amte ve sakayte ve ağneyte ve akneyle ve hedeyte ve ahsente, feleke'l-hamdü alâ mâ a'teyte."

"Allah'ım! Yedirdin, içirdin, müstağni kıldın, muhtaç bırakmadın, hidayet ettin ve ihsan ettin; bütün verdiğin nimetlere karşı hamd Sana mahsustur." buyururdu.[26]

597- Abdullah İbni Amr İbni'I-As'dan (Radıyallahu Anhüma) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle anlattı; "Hazreti Peygamber yemeği bitirince şöyle buyururdu:

"Elhamdü lillâhillezîmenne aleynâ ve hedânâ vellezî eşbaanâ ve ervâ-nâ ve külle'l-ihsâni âtânâ."

"O Allah'a hamd olsun ki, bize ikram etti, bize hidâyet verdi, bizi doyurdu, bizi içirip kandırdı ve her çeşit nimeti bize verdi."[27]

598- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyururdu: "Sizden biriniz yemek yediği zaman," İbni Sünnî'nin rivayetinde ise: "Allah kime yemek yedirirse," şöyle desin:

"AHâhümme bârik lenâ fîhi ve et'ımnâ hayran minhu."

"Allah'ım, bu yemekte bize bereket ver ve bundan daha hayırlısı ile bizi doyur." Kime de Allah süt içirirse şöyle desin:

"Allah'ım, bunda bize bereket ver ve bundan bize ziyadeleştir; çünkü yiyecek ve içeceği karşılayacak sütten başka daha kifayetlisi yoktur."[28]

599- Abdullah İbni Mes'ud'dan yapılan rivayetde, o şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir kâseden içtiği zaman üç defa nefes alıp verirdi. Her nefes alışında Allah'a hamd ederdi ve sonunda O'na şükrederdi. "[29]

Davetli Ve Misafirin Yemeği Bitirince Yemek Sahibine Edeceği Dualar

600- Sahâbi Abdullah İbni Büsr rivayetinde şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem babama konuk oldu. Biz de ona bir yemek ve bir hurma tatlısı ikram ettik. Peygamber (s.a.v.) ondan yedi. Sonra kendisine hurma getirildi. (Bir kap içinden) onu yiyiyordu. Çekirdekleri, işaret parmağı ile orta parmağını büküp toplayarak onların arasına bırakıyordu. (Hurma kabının içine bırakmıyordu, sonra dışarıya atıyordu.) Sonra kendisine içilecek bir şey getirildi. Ondan içti. Sonra onu sağında bulunan kimseye sundu. Babam: Bizim için Allah'a duâ et, dedi. Bunun üzerine

Peygamber (s.a.v) şöyle duâ etti:

"Allâhümme bârik lehum fîmâ rczaktehüm veğfir iehüm verhamhüm "

"Allah'ım! Bunlara rızık olarak verdiğin şeyde bereket ihsan et. Bunların günahlarını bağışla ve kendilerine merhamet et"[30]

601- Enes'den (Radıyallahu Anh) sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Sa'd İbni Ubâde'nin yanına gitti. Ubâde ekmek ve zeytin yağı getirdi. Peygamber de yedi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle duâ etti:

"Eftara indekümu's-sâimûn ve ekele taâmekümü'l-ebrâr ve saîlet aleykümü'l-melâiketü."

"Yanınızda oruçlular iftar etsin, yemeğinizi iyi kimseler yesin ve melekler sizin için istiğfar etsin."[31]

602- Abdullah İbni Zübeyr'den (Radıyallahu Anhuma) yapılan riva-yetde, o şöyle demiştir: Resûlüllah Sallaîlahu Aleyhi ve Sellem Sa'd îbni Muaz'ın evinde iftar etti. Sonra "Oruçlular yanınızda iftar etsin", buyurarak hadisi tamamladı.

Derim ki, Bu iki rivayet, Sa'd İbni Ubâda ve Sa'd İbni Muâz'dan nakledilen sağlam hükümlerdir.

603- Bir adamdan, o da Câbir'den (Radıyallahu Anhü) yapılan rivayetde, Câbir şöyle anlatmıştır: "Ebû'l-Haysem İbni Teyyihan, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir yemek hazırladı. Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i ve arkadaşlarını (yemeğe) davet etti. Yemeği yiyip bitirince, Peygamber (s.a.v.) (arkadaşlarına) şöyle dedi: Kardeşinizi mükâfatlandırın. Ashab, ey Allah'ın Resulü, onu mükâfatlandırmak nedir? dediler. Peygamber (s.a.v): Bir adamın evine girilir de yemeği yenir ve içilecek şeyi içilirse, böylece (yeyip içenler) ona duâ ederlerse, işte bu, onun mükâfatıdır." buyurdu.[32]

Bir Kimseye Su, Süt Ve Benzeri Şey İçiren İnsana Yapılacak Dualar

604- Mıkdad'dan (Radıyallahu Anh) uzun ve meşhur olan hadisinden " yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem başını göğe doğru kaldırıp:

"Allâhümme et'im men et'amenî veskı men sekânî."

"Allah'ım, bana yemek yedireni yedir ve bana içireni içir" buyurdu "[33]

605- Amr İbni'l-Hamık"dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre: "Kendisi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e süt içirdi. Bunun üzerine (Peygamber (s.a.v) ona duâ edip) şöyle buyurdu:

"Allah 'im, onu gençliği üzere yaşat." Böylece seksen yıl bir beyaz saç görmeden yaşadı. "[34]

606- Amr İbni Ahtab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem su istedi. Ben de ona bir kâse ile su getirdim. İçinde bir saç vardı, onu çıkardım. Bunun üzerine Resûlüllah Sallaîlahu Aleyhi ve Sellem buyurdu:

Allâhümme cemmilhu.

"Allah'ım, bunun güzelliğini devam ettir." Ravi diyor ki, adamı doksan üç yaşında gördüm ki, saçı ve sakalı siyahdi."[35]

Bir Misafire İkramda Bulunana Duâ Etmek Ve Teşvikte Bulunmak

Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle demiştir:

"Bir adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e geldi: kendisine yemek ikram edilmesini istiyordu. Peygamberin yanında, ona ikram edecek yiyecek yoktu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Buna yemek yedirecek bir adam yok mu ki, Allah ona rahmet etsin buyurdu. Hemen En-sar'dan bir adam kalktı ve o kimseyi (evine) götürdü."[36]

Misafire İkramda Bulunanı Övmek

608- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o şöyle anlatmıştır: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip şöyle dedi: ben (açlıktan ve susuzluktan) dadanmışım. Hemen peygamber hanımlarından birine (yemek istemek üzere) haber gönderdi. Hanım dedi ki, hak olarak seni gönderene and olsun, yanımda sudan başka bir şey yoktur. Sonra diğer bir hanımına gönderdi, o da aynı şeyi söyledi. Nihayet bütün hanımları aynı şekilde söz söylediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Bu gece (bu adamı) kim konuklayacak ki, Allah ona rahmet etsin, buyurdu. Hemen Ensardan bir adam kalkıp: Ben (konuklayacağım) yâ Resûlellah, dedi. Sonra adamı evine götürdü. Hanımına: yanında (yiyecek) bir şey var mı? dedi. Hanım, hayır, sadece çocuklarımın yiyeceği var. Kocası: Sen çocukları bir şeyle oyala. Misafirimiz içeriye girdiği zaman lâmbayı söndür ve adama, bizi yiyormuşuz gibi göster. Adam yemeğe davrandığı zaman sen kalk, lâmbaya git de yine onu söndür (ki karanlıkta yemek yememizin adet olduğunu anlasın). Sonra oturdular. Misafir de yemeğini yedi. Sabah olunca, ev sahibi Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzuruna vardı, Peygamber (s.a.v): Bu gece misafirinize yaptığınız işden dolayı Allah sizden razı oldu, buyurdu. Allah Tealâ şu âyeti

indirdi. "Kendi ihtiyaçları olsa dahi, (başkalarını) nefislerine tercih ederler"[37]

Derim ki; Çocukların yemeğini başkasına yedirmek şöyle yorumlanması gerekir: Çocukarın yemeğe zaruri bir ihtiyaçları yoktu. Çünkü çocuğun karnı tok olsa bile, yemek yiyen bir kimseyi gördüğü zaman yine yemek ister. İkramda bulunan adam ve onun karısı, kendi hisselerim misafire vererek onu tercih etmişlerdir. En iyisini Allah bilir.

İnsanın Misafirine Merhaba Demesi, Misafirolarak Yanında Bulunduğundan Dolayı Sevinmesi Ve Ona Bu İmkanı Verdiği İçin Allah Tealâ'ya Hamd Etmesinin Müstahablığı

609- Ebû Hüreyre'den ve Ebû Şüreyh El-Huza'i'den (Radıyallahu An-hüma) yapılan rivayetde demişlerdir k'i, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Allah'a ve âhiret gününe İman eden misafirine ikram etsin."[38]

610- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, o şöyle anlatmıştır:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir gün yahut bir gece vakti (evinden) çıktı. Bir de Ebû Bekir ve Ömer ile (Radıyallahu Anhüma) karşılaştı. Peygamber (s.a.v) (onlara) sordu: Bu vakitte sizi evlerinizden çıkaran sebeb nedir? Onlar, (bizi evlerimizden çıkaran) açlıktır, ey Allah'ın Resulü, dediler. Peygamber (s.a.v): Ben, nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizi (evlerinizden) çıkaran şey beni de çıkarmıştır. Kalkın (yürüyün), buyurdu. Kalkıp peygamberle yürüdüler. Ensardan bir adama (evine) vardılar, O anda adam evinde yoktu. Adamın hanımı Peygamberi görünce: Merhaba, hoş geldiniz, dedi. Peygamber (s.a.v) adamın hanımına: (Kocan olan) falanca nerede? dedi. Hanım cevab verdi: Bize içme suyu getirmeye gitti. Bir de Ensardan olan o adam çıkageldi. Adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e ve onun iki arkadaşına baktı, sonra (sevincinden): Allah'a hamd olsun! Bugün misafir yönünden benden daha iyi hiç bir kimse yoktur, dedi.[39]

Yemekten Çekildikten Sonra Okunacak Duâ

611- Hazreti Aİşe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde o demiştir ki, Resûlüllah Salallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Yemeklerinizi, aziz ve yüce olan Allah'ı zikrederek ve namaz kılarak eritiniz. Yemek üzerine uyumayınız; yoksa o yemekle kalbleriniz katılaşır."[40]

[1] İbni Sünnî.

[2] Buharı. Müslim. Muvatta. Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. Nesâî.

[3] Ebû Dâvud. Tirmızî. Nesâî, Amelüt-Yevmi velleyleti. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis sahihdir, hasendir.)

[4] Müslim. Ebû Dâvud.

[5] Müslim.

[6] Müslim, Ebu Dâvud. Nesâî. İbni Sünnî. Hâkim, Müstedrek'te

[7] Ebû Dâvud. Nesâî. Ahmed b. Hanbel. Hâkim.

[8] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis sahihdir, hasendir.)

[9] İbni Sünnî.

[10] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[11] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mace.

[12] Buhâri. Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud. Nesâî.

[13] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[14] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[15] Buhârî. Müslim. Tirmizî.

[16] Buharı. Müslim

[17] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[18] Müslim.

[19] Ebû Dâvud, İbni Mâce, Ahmed b. Hanbel. İbni Hibban. Hâkim.

[20] Ebü Dâvud. Tirmizî. fbni Mâce.

[21] Buharı. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[22] Müslim. Tirmizî.

[23] Ebû Dâvud. Tirmizî, el-câmi ve el-şemâil. îbni Mâce. Nesâî. Amelil-Yevmi velleyli

[24] Ebû Dâvud. Nesâî. Taberânî. ibni Hibbân.

[25] Ebû Dâvud. Tirmızî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki bu hadis hasendir)

[26] Nesâî. İbni Sünnî

[27] İbni Sünnî.

[28] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Sünnî. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen bir hadistir.)

[29] İbni Sünnî.

[30] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmİzî, Nesâî, fil yevmi velleyli. Ahmed b. Hanbel.

[31] Ebû Dâvud.

[32] Ebû Dâvud.

[33] Müslim.

[34] İbni Sünnî.

[35] îbni Sünnî. Ahmed b. Hanbel. İbni Hibban, Hâkim.

[36] Buhârî. Müslim.

[37] Kur'anı Kerim, Haşir Süresi: 9.

[38] Buhârî. Müslim.

[39] Müslim.

[40] İbni Sünnî.

19- SELÂM VERMEK, EVE GİRMEK İÇİN İZİN İSTEMEK, AKSIRANA KARŞILIK DUÂ ETMEK VE BUNLARLA İLGİLİ MESELELER.. 1

Selamın Fazileti Ve Selamı Yaymanın Emredildiği 2

Selamın Şekli 3

Söz Söylemeksizin El İle İşaret Sureti İle Selâm Vermenin Mekruhluğu. 5

Selâmın Hükmü. 6

Selâmın Kelâmdan Önce Olması: 9

Selâmın Müstahab, Mubah Ve Mekruh Olduğu Haller. 9

Selâm Verilebilecekler Veya Selâm Verilemeyecekler Selâmı Alınanlar Veya Selâmı Alınmayanlar 11

Kadınlarla Selâmlaşmak: 11

Gayri Müslimlerle Selâmlaşmak: 12

Hasta Bir Gayri Müslim'i Ziyaret Etmek: 13

Çocuklarla Selamlaşmak: 14

Selâmın Edebleri Ve Meseleleri 14

Kişinin Kendi Evine Selâmla Girmesi: 15

Bir Yerden Ayrılırken Selâmlaşmak: 16

Evlere Girmek İçin İzin İstemek. 17

Selâm Üzerinde Çeşitli Meseleler. 19

El Öpmek: 19

Ölünün ve Yolculuktan Gelenin Yüzünü Öpmek: 21

Musafaha = Tokalaşma. 21

Aksırana Duâ Etmek Ve Esnemenin Hükmü. 24

(Bir Yahudi Aksırınca) 28

İnsanı Övmek. 28

İnsanın Kendini Övmesi Ve İyiliklerini Anlatması 30

Önceki Konu İle İlgili Meseleler. 32

19- SELÂM VERMEK, EVE GİRMEK İÇİN İZİN İSTEMEK, AKSIRANA KARŞILIK DUÂ ETMEK VE BUNLARLA İLGİLİ MESELELER

Allah Tealâ buyurmuştur: "Evlere girdiğiniz zaman, Allah katında mübarek olan, Hoş olan bir sağlık dileyişi ile kendinizden olanlara (mü'min-Iere) selâm verin" buyurmuştur[1]

Yine Allah Tealâ

"Bir selâmla selâmlandığımz zaman, ondan daha güzeli ile mukabele edin, yahut aynen karşılığını verin."[2] buyurmuştur.

Yine Allah Tealâ:

"Kendi evlerinizden başka evlere sahihlerinden izin istemedikçe ve onlara selâm vermedikçe girmeyiniz" buyurmuştur.[3]

"Sizin çocuklarınız bulûğ çağına erince, onlardan önceki büyük kardeşleri izin istedikleri gibi izin istesinler (de odalarınıza girsinler)" buyurmuştur.[4]

Yine Allah Tealâ:

"(Ey Peygamber!) Kendilerine ikramda bulunulan İbrahim'in müsa-firlerinin haberi sana geldi mi? Hani onlar İbrahim'in yanma girmişlerdi de selâm vermişlerdi. İbrahim de selâm ile mukabele etmişti" buyurmuştur.[5]

Bil ki, selâmın asli kitab, sünnet ve icmâ ile sabittir. Selâmın münferid olarak meseleleri bir araya toplanmayacak kadar çoktur. Ben İnşa Allah az bölümler içinde selâmın maksadlarını özetleyeceğim. Esası gözetmek, hakka isabet etmek, hidayet ve başarı ancak Allah'ın yardımı iledir.

Selamın Fazileti Ve Selamı Yaymanın Emredildiği

612- Abdullah İbni Amr İbni'l-As'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, "Bir adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sordu: İslâmin hangi işi sevab bakımından daha faziletlidir? Peygamber (s.a.v): Yemek yedirirsin, tanıdığına ve tanımadığına selam verirsin, buyurdu."[6]

613- Yine Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh), o da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den anlatarak dedi ki, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Aziz ve yüce olan Allah (ilk peygamber) Âdem'i Kâmil insan şeklinde yarattı. Boyu altmış arşındı. Allah onu yaratınca, (kendisine) dedi: Git, şu oturmakta olan melekler toplululuğuna selâm ver de, sana nasıl karşılık vereceklerini dinle. Çünkü

onların vereceği selâm karşılığı, hem senin, hem de gelecek evladlarının selâma cevab verme şeklidir. Âdem (o meleklere) Esselâmu Aleykum, dedi. Onlar da (karşılık olarak: Esselâmu Aleyke ve rahmetullahi, dediler. Böylece selâma "Ve rahmetullahi" sözünü ekledi̇ler"[7]

614- Berâ' İbni Âzib'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayette o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize yedi şeyi emretti: Hastayı ziyaret etmeyi, (define kadar) cenazeleri takib etmeyi, Aksırana (ve Elhamdü Hilali diyene teşmit yapmayı) Yerkamukellâh demeyi, zayıf kimseye yardım etmeyi, haksızlığa uğrayanın hakkını korumayı, selâmı yaymayı ve yeminde sadık kalmayı..."[8]

615- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İman etmedikçe Cennet'e giremezsiniz.Birbirinizi sevmedikçe de îman etmiş olmazsınız.Size bir şey göstereyim mi ki, onu yaptığınız zaman birbirinizi sevmiş olasınız? Selâmı aranızda yayın. "[9]

616- Abdullah îbni Selâm'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Ey insanlar! Selâmı yayın, yemek yedirin akrabaya iyilik yapın (onlarla ilgiyi kesmeyin) ve insanlar uyurken namaz kılın: böylece selâmetle cennete girersiniz."[10]

617- Ebû ümâme'den (Radıyallahu Anh) rivayetimizde şöyle demiştir: "Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem selâmı yaymamızı bize emretti."[11]

618- İshak İbni Abdullah İbni Ebû Talhâ'dan rivayet edilmiştir ki, Tufeyl İbni Ubeyy İbni Kâ'b İshak'a anlatmıştır. (Tabi'inden olan Tufeyl, yine Tabi'inden İshak'a bildiriyor ki,) kendisi (Ashabdan) Abdullah İbni Ömer'e gider ve onunla sabahleyin çarşıya çıkardı. Der ki, biz sabahleyin çarşıya girdiğimiz zaman, Abdullah bizimle uğradığı her eskiciye, her esnafa, her miskine ve her kese muhakkak selâm verirdi. Tufeyl demiştir: Bir gün Abdullah İbni Ömer'e vardım. Beni arkasında yürüterek çarşıya götürdü. Ben ona dedim: Çarşıda ne yapıyorsun? Ahş-verişe durmuyorsun, eşya sormuyorsun, eşya satınalmıyorsun, çarşı meclislerinde de otur-muyorsun? Dedi ki, burada oturup konuşalım. Sonra İbni Ömer bana dedi: Ey göbekli, (Tufeyl göbekli olduğu için ona böyle hitab etmiştir.) biz sadece selâm için çarşıya çıkıyoruz. Her karşılaştığımız kimseye selâm veriyoruz.[12]

619- Buhârî'nin sahihinde kendisinden yapılan rivayetde demiştir: Am-mar (Radıyallahu Anh) şöyle söyledi: "Üç şey vardır ki, onları toplayan kimse imanı bütünlemiştir: Kendi nefsinde adalet yapmak, insanlara selâmı yaymak ve kıtlık halinde iken yedirip harcamak."[13]

Biz bu hadisi Buhârî'den başka kitablarda Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yükseltilmiş olarak rivayet ettik.

Derim ki, bu üç cümlede âhiret ve dünyanın bütün hayırları toplanmış bulunmaktadır. Çünkü

adalet, Allah'ın bütün haklarını yerine getirmeyi ve Allah'ın emrini yapmayı, yasakladığı şeylerden kaçınmayı, insanlara haklarını vermeyi gerektirir. Aynı zamanda haklı olmayan şeyi de istemez. İnsan kendi nefsine de adalet yapmakla onu hiç bir zaman çirkin şeye düşürmez.

Âleme selâmı yaymak demek, bütün (mü'min olan) insanlara selâm vermektir. İnsan böylece hiç kimseye üstünlük taslamış olmaz ve kendisi ile başka bir kimse arasında selâm vermeyi engelleyecek bir kırgınlık sebebi

bulunmaz.

Darlık halinde harcamaya gelince, bu da Allah Tealâya itimadın kemalini ve O'na tevekkülü, müslümanlara şefkati ve başka iyi hasletleri gerektirir. Bu güzel hallerin hepsine bizi muvaffak kılmasını Kerim olan Allah Tealâdan dileriz.

Selamın Şekli

Bil kî, selâm vermede en faziletli olan, müslümanın şöyle demesidir:

"Esselâmu ahyküm ve rahmetli'I-Hahi ve berekâtühû"

"Allah'ın selâmeti, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun." Kendisine selâm verilen bir kişi de olsa, böyle çoğul zamiri ile hitab edilir. Karşılık veren de:

"Ve aleykümü's-selâmu ve rahmetuüâhi ve berekâtühû" der ve: "VE ALEYKÜM" atıf vavını getirir.

İlk selâm verenin "Esseiâmu Aleyküm ve Rahmettullahi ve Berekâtühû" demesinin en faziletli olduğunu söyleyen, Kadılar kadısı İmam Ebu'l-hasan el-Maverdi'dir. Bunu "el-Havi" adlı kitabının Siyer bölümünde söylenmiştir. Yine âlimlerimizden imam Ebû Sa'd El-Mütevelli" Cuma namazı" ve diğer bölümlerde bunu söyler.

Bunun delili, Darimî'nin Müsnedinde ve Ebu Dâvud ile Tirmizî'nin Sünenlerinde rivayet ettiğimiz hadislerdir.

620- îmrân İbni Husayn'den (Radiyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre, İmrân şöyle anlatmıştır: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip şöyle dedi: Esseiâmu Aleyküm. Peygamber de onun selâmını aldı. Sonra adam oturdu. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (bu selâm için) on sevab var, dedi. Sonra başka bir adam gelip: Esseiâmu Aleyküm ve Rahmetullah, dedi. Peygamber de onun selâmını (aynen) cevapladı. Sonra adam oturdu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): (Bunun selâmı için) yirmi sevab vardır, dedi. Sonra başka biri gelip: Esseiâmu Aleyküm ve Rahmetullahi ve Berekâtühû, dedi. Peygamber onun da selâmını (aynen) cevabladı. Adam oturdu. Peygamber (s.a.v): (Buna) otuz sevab vardır, buyurdu."[14]

Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir. Ebû Davud'un Muaz İbni Enes'-den (Radıyallahu Anh) bir

rivayetinde bu ifade üzerine ziyade vardır. Ravi dedi ki: "sonra (dördüncü olarak) başkası gelip: Esseiâmu Aleyküm ve Rahmetullahi ve Berekâtühû ve Mağfiretühu, dedi. Bunun üzerine Peygamber buyurdu: Buna Kırk (sevab) vardır. Sonra dedi: Faziletler bu şekilde olur."

621- Zayıf bir isnadla Enes'den (Radıyallahu Anhu) yapılan rivayetde o şöyle dedi: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in eshâbının hayvanlarını güden bir adam v ardı. Peygambere uğrayıp Esseiâmu Aleyke Yâ Resûlellahi, derdi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem de ona şöyle cevab verirdi: Ve Aleykesselâmu ve Rahmetullahi ve Berekâtühû ve Rıd-vânühu. (Ve sanada selâm. Allah'ın rahmeti, bereketlen, mağfiretine rızâsı olsun). (Peygambere) soruldu: Ey Allah'ın Resulü! Sen bu adama . öyle bir selâm veriyorsun ki, ashabından hiç kimseye o selâmı vermiyorsun? Peygamber buyurdu: Bu kimse on küsur kimsenin hizmetini başarmaktadır. Ben bunu ne diye yapmayayım?"[15]

Âlimlerimiz demiştir: İlk selâm veren "Esseiâmu Aleyküm" derse, selâm vermiş sayılır. Eğer, "Esseiâmu Aleyke" derse yine selâm tamam olur. Cevap vermeye gelince: Bunun en azı "ve aleykesseîâmu" yahut "Ve Aleykümüsselâmu" sözüdür. Eğer bu sözden "ve" kaldırılır da "Aleyükümsselâm" denilirse kifayet eder; ve cevab sayılır. Allah kendisine rahmet etsin bizim Şafi'i İmamızın tesbit ettiği meşhur ve sahih görüşü budur. Âlimlerimizin çoğunluğu da bu hükme varmışlardır

Ancak âlimlerimizden Ebû Sa'd El-Mütevellî "ETTETÜMME" adlı kitabında bunun kâfi gelmediğini ve selâm için de cevab olmadığını kesinlikle söylemişse de bu söz zayıftır yahut yanlıştır. Bu hüküm kitaba Sünnete ve Şafi'i imamımızın hükmüne aykırıdır.

Kitabdan (Kur'an'dan),delile gelince, Allah Tealâ buyurmuştur: (Melekler, İbrahim'e) Selâm dediler. (İbrahim'de) Selâm dedi.[16] Bu, her ne kadar bizden öncekilerin şeriatı ise de, bizim şeriatımızda da bu sabit olmuştur. O da, daha önce yazmış olduğumuz Ebû Hüreyre'nin hadisidir ki, orada meleklerin Âdem Aleyhisselama böyle kısa cevabları vardır. Çünkü Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize haber veriyor ki; "Allah Tealâ (Âdem'e hitaben) buyurdu: Bu hem senin selâm şeklindir, hem de zürriyetinin (gelecek evladlarının) selâmıdır." Bu ümmet de Âdem'in zür-riyetine dahildir. En iyisini Allah bilir.

Âlimlerimiz ittifak etmişlerdir ki, bir kimse selâma cevab olarak sadece "Aleyküm" derse, cevab olmaz. Eğer "ve" ile beraber,"Ve Aleyküm" denirse cevab olur mu? Burada alimlerimizin iki görüşü vardır: İlk selâm veren eğer "Selâmun Aleyküm" yahut "Esselâmu Aleyküm" derse, iki şekilde de cevab verenin: "Selâmün Aleyküm" yahut "Esselâmu Aleyküm" demesi yeterlidir. Çünkü Cenabı Allah buyurmuştur: "(Melekler) Selâm, dediler. (İbrahim de) Selâm, dedi."

Âlimlerimizden İmam Ebû'l-Hasan El-Vahidî demiştir ki, insan selâmı marife (El eki) ile ve nekire ile (EI'siz) söylemekte serbesttir. Fakat elif ve lâl (El) ile söylemek daha iyidir.

622- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, o Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle nakletmiştir: "Peygamber bir söz söylediği zaman, kendi sözü anlaşılsın diye, onu üç defa tekrarlardı. Bir topluma varıp da selâm verince, üç kez selâm verirdi."[17]

Derim ki: Eğer toplum kalabalık ise, böyle selâm vermiş olduğuna hadisi yorumlamak gerekir. Bu meselenin açıklaması ve "EL Havî" kitabının sahibi olan El-Maverdi'nin sözü, inşa Allahu Tealâ ileride gelecektir.

Selâm vermiş ve Sünnet olan selâmı yerine getirmiş olmanın en azı, selâm verilene sesini duyuracak kadar sesi yükseltmektir. Eğer selâm verilen adama selâm duyurulamazsa, selâm söylemiş olmaz. Buna cevab vermek vacib olmaz. Selâma cevab vermenin farziyetini düşürecek sözün en azı, selâm verene duyuracak şekilde ona cevab vermektir. Eğer ona işit-tirmezse, cevab vermenin farziyeti kendisinden düşmez. Bunları Mütevelli ve diğer âlimler söylemiştir.

Ben derim ki, müstahab olan, selâm verilene veya selâm verilenlere açık bir şekilde selâmı duyurmaktır. Selâmı duymalarında şübhe edilirse, ihtiyatlı davramlarak daha ziyade seslenilir. Ancak uyumakta olanların yanındaki ayık insanlara selâm verilince, sünnet olan sadece uyumayanlara duyuracak ve uyuyanları uyandırmayacak şekilde sesi alçaltmaktır.

623- Mikdad'm (Radıyallahu Anh) uzunca anlattığı hadisinde, o şöyle demiştir: "Biz, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e sütten nasibini ikram ederdik. Geceleyin gelirdi ve selâm verirdi. Uyuyanı uyandırmazdı, uyanık olanlara işittirirdi. Bana uyku gelmemeğe başladı. İki arkadı-şım ise uyumuşlardı. Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem gelip önce olduğu gibi selâm verdi."[18] En iyisini Allah bilir.

Alimlerimizden İmam Ebû Muhammed El-Kadî Hüseyin ve İmam Ebû'l Hasan El-Vahidî ve bunlardan başkası demiştir: Selâma hemen cevab vermek şarttır. Eğer geciktirerek cevab verilirse bu cevab sayılmaz. Cevabı terk ettiğinden de günahkâr olur.

Söz Söylemeksizin El İle İşaret Sureti İle Selâm Vermenin Mekruhluğu

624- Amr İbni Şuayb'dan, o babasından, babası da dedesinden, o da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellemden şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Bizden başkasına özenip benzemek isteyen bizden değildir. Ne Yahudilere, ne de Hıristiyanlara kendinizi benzetin. Çünkü Yahudi'lerin selâm vermesi, parmaklarla işarettir. Hıristiyanların selâm vermesi de, el ile işarettir."[19] Ben derim ki, Tirmizî'nin kitabında rivayet ettiğimiz şu hadis:

625- Esma binti Yezid'den rivayet edilmiştir: "Bir gün Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mescid'e uğradı. Kadınlardan bir takımları oturuyorlardı. Peygamber elile işaret edip selâm verdi." Tirmizî bu hadis ha-sendir demiştir. İşte burada Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem selâm sözü ile el işaretini bir arada yapmıştır, şeklinde hadis yorumlanır. Buna da Ebû Davud'un rivayet ettiğii şu hadis delil olur. Rivayetinde demiştir: "Peygamber bize selâm verdi." Bundan el işaretinden başka selam sözünün bulunduğu manası çıkar.

Selâmın Hükmü

Bil ki, selâm ile söze başlamak sünnettir, müstahabdır, vacib değildir. Selâm kifayet üzere sünnettir. Bir topluluk içinden bir kişinin selâm vermesi yeterlidir. Fakat hepsinin selâm vermesi daha faziletli olur.

Büyük imamlarımızdan El-Kadî Hüseyin Siyer kitabındaki ifadesinde şöyle demiştir: Bizim mezhebimizde kifaye üzere sünnet ancak bu selâm meselesidir. Ben derim ki, Kadı'nın yalnız buna sünneti kifayeyi bağlaması, kabul edilir bir söz değildir. Çünkü âlimlerimiz (Allah onlara rahmet etsin) demişlerdir: Aksırana teşmit yapmak (Yerkamükellah, demek) kifaye üzere sünnettir. Nitekim bunun açıklaması înşa Allah yakında gelecektir. Yine âlimlerimizin çoğu, hatta hepsi demişlerdir.: (Şafi'i mezhebine göre) kurban kesmek, bir ev halkının hepsi hakkında kifaye üzere sünnettir. Bunlardan biri kurban keserse, hepsi için esas ve sünnet yerine gelmiş olur.

Selâma karşılık vermeye gelince: Selâm verilen kimse bir kişi ise, cevap vermek onda kararlaşmış olur. (Cevap ona farz olur.) Eğer kendilerine selam verilenler bir cemaat ise, selâma cevab vermek bunlara kifaye üzere farz olur. İçlerinden yalnız bir kişi selâma karşılık verirse, diğerlerinden günah düşer. Eğer cevab vermeyi hepsi terk ederlerse, günahkâr olurlar. Alimlerimiz böyle söylemişlerdir. Bu açık ve güzel sözdür. Âlimlerimiz ittifak etmişlerdir ki, kendilerine selâm verilenler dışında bir kişi selâma cevab verirse onlardan cevab verme sorumluluğu düşmez, cevab vermeleri vacib olur. Yabancı olan o kimsenin selâma cevab vermesiyle yeti-nirlerse günahkâr olurlar.

626- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Cemaat halinde olan insanlar bir yere uğradıkları zaman içlerinden birinin selâm vermesi onlar için yeterlidir. Oturanlardan bir kişinin cevab vermesi de kâfidir. "[20]

627- Zeyd İbni Eslem'den rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Bir toplum içinden bir adam selâm verince, diğerleri için de yeterli olur."[21]

Mektubla Verilen Selâma Cevab Vermenin Vacibliği:

İmam Ebû Sa'd El-Mütevelli ve ondan başkası şöyle demiştir: bir insan bir insana bir perde yahut bir duvar arkasından seslenip de: Esselâ-mu Aleyke, ey falanca dese, yahut bir mektup yazsa da içinde: Esselâmu Aleyke, ey falanca yahut falancaya selâm olsun yahut bir adam gönderse de: falan kimseye selâm söyle demiş olsa ve böylece mektup veya elçi adama ulaşsa, adama selâmı cevablandırmak vacib olur. Vahidi ve ondan başkası da bunu aynı şekilde anlatmış ve mektubla alınan selâma cevab vermenin vacib olduğunu söylemişlerdir.

628- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana dedi ki, şu Cebrail'dir, sana selâm söylüyor. Ben de: Ve Aleyhisselâmu ve Rahmetullahi ve Berekâtuhu, dedim."[22] Uzakta olan bir kimseye selâm göndermek müstahabdır.

Bir insan bir insana selâm gönderir de, elçi: Falan adamın sana selâmı vardır, derse, hemen tebliği alanın cevab vermesinin vacib olduğunu daha önce söylemiştik. Bununla beraber selâmı tebliğ edene de cevab vermek müstahab olur. Şöyle der:

"Ve Aleyke ve Aleyhisselâm." "Sana da, ona da selâm olsun."

629- Gâlib El-Kattan'dan bir adamın şöyle dediğini rivayet ettik: Babam, bana dedemden şöyle nakletmiştir:

"Babam beni Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem'e gönderip dedi ki: Git Peygambere selâm söyle. Ben de ona gittim ve: Babamın sana selâmı var, dedim. Bunun üzerine peygamber (s.a.v.) Aleykesselâmu ve Alâ ebîkessselâmu (Sana selâm olsun, babana da selâm olsun) dedi."[23]

Bu hadis her ne kadar bilinmeyen bir adamdan rivayet edilmişse de, ilim ehlinin hepsine göre, fazilet belirten hadislerde müsamaha gösterildiğini önceden söylemiştik.

Mütevelli demiştir: İşitmeyen bir sağıra selâm vermek istendiğinde selam veren selâm verme gücüne sahib olduğu için selâm sözünü söylemesi uygun düşer. Cevaba hak kazanmak ve selâmı (ona) bildirmek için elile-de işaret edilir. Eğer bu iki hareketi yapmazsa cevaba hak kazanmaz. Yine bir adama sağır olan kimse selâm verirse ve cevabı da adam kasd ederse dili ile söyleyerek selâma karşılık verir ve selâmı aldığını bildirmek için de eliyle işaret eder. Böylece cevab vermenin farziyeti kendisinden düşer. Çünkü işareti, ifade yerine geçmiş demektir. Dilsiz de işaretle selâm verirse, yine cevab almaya hak kazanır, sebebini söylemiştik.

Mütevelli demiştir: Bir kimse çocuğa selâm verirse, çocuğa selâmı ce-vablandırmak vacib olmaz; çünkü çocuk mükellef değildir. Bu söylenen söz doğrudur. Fakat edebe uygun olan cevab vermektir.

El-Kadî Hüseyin ve arkadaşı El-Müvelli demişlerdir: Eğer çocuk, yetişkin bir adama selâm verirse, yetişkinin çocuğa selâmı iade etmesi vacib olur mu? Burada çocuğun Islâmının sıhhati bakımından iki görüş vardır. Eğer çocuğun İslâmmı sahih kabul edersek, onun selâmı yetişkin kimsenin selâmı gibi olur ve kendisine verilen selâmı cevablandırması vacib olur. Eğer çocuğun İslâmı sahih değildir dersek, selâmı cevablandırması gerekli olmaz; ancak müstahab olur.

Ben derim ki, bu iki halden doğru olanı, selâmı cevablandirmanın vacib kabul edilmesidir. Çünkü Allah Tealâ buyuruyor; "Size bir selâm verildiği zaman ondan daha güzeli ile selâm verin yahut o selâmı aynen ce-vablandırın."[24]

Amma El-Kadî ve ElrMütevelIi'nin meseleyi îslâmın sıhhatına bağlamalarına gelince; bu konuda Şafi'i demiştir: İşi bu esasa dayamak yanlıştır. Doğrusu bunun söylediğidir. Allah en iyisini bilir.

Eğer yetişkin bir adam, içlerinde çocuk bulunan bir cemaata selâm verir de, o selâmı çocuk cevablandınr ve ondan başkası selâma cevab vermezse, selâmı cevablandırma mükellefiyetleri diğer yetişkinlerden düşer mi? Burada da iki durum vardır: Bunlardan en doğrusu, El-Kadî Hüseyin ve onun arkadaşı El-Mütevelli'nin dedikleri, "sorumluluk düşmez", sözüdür. Çünkü çocuk farz ile sorumlu değildir. Oysa ki selâmı cevab-landırmak farzdır. Onun için çocuğun selâmı cevablandırması ile bu far-ziyet düşmez. Nitekim çocuğun cenaze namazı kılması ile, yetişkin kimseler üzerinden

farziyet düşmez.

İkinci görüş, imamlarımızdan El-Müstazhirî'nin arkadaşı Ebû Bekiri Ş-Şaşi'nin sözüdür. Yetişkinlere çocuğun ezanı sahih olduğu ve onlardan ezan sorumluluğu kalktığı gibi, selâma cevab sorumluluğu da düşer.

Derim ki: Cenaze üzerine çocuğun namaz kılması ile yetişkinlerden far-ziyetin düşmesi konusunda imamlarımız iki meşhur görüşle ayrılığa düşmüşlerdir. Bunlardan en doğrusu, âlimlerimize göre farziyetin düşmüş olmasıdır. İmam Şafi'i de bu esası kabul etmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Bir kimseye bir adam selâm verir de az bir zaman sonra onunla karşılaşırsa, ikinci kez ona selâm vermesi sünnettir. Üç ve daha ziyade karşılaşmalarda da durum böyledir. Bunda imamlarımız görüş birliğine varmışlardır. Buhârî ve Müslim'de rivayet ettiğimiz hadisler buna delâlet etmektedir.

630- Ebû Hüreyre (Radıyallahu Anh) Hazretlerinden rivayet edilen, namazım iyi kılmayan kimsenin hadisinde, anlatmıştır:

"Bir adam gelip namaz kıldı. Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzuruna gelerek ona selâm verdi. Peygamber de selâmını ce-vabladı ve: Dön, namaz kıl; çünkü sen (gereği üzere) namaz kılmadın, buyurdu. Adam dönüp namaz kıldı. Sonra gelip Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e selâm verdi. Üç kez tekrarlayıncaya kadar böyle yaptı."[25]

631- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) O da Resûiüllah'ın şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Sizden biriniz kardeşi ile karşılaştığı zaman ona selâm versin. Eğer aralarında bir ağaç yahut bir duvar yahut bir taş girip engel olur da sonra kardeşi ile karşılaşırsa, ona selâm versin."[26]

632- Enes'den (Radiyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sal-lallahu Aleyhi ve Sellenı'in ashabı yaya olarak yürürlerdi. Onlara bir ağaç yahut bir tepe karşı çıkar da sağa ve sola bölünüp ayrıldıkları zaman, sonra öteden karşı karşıya geldiklerinde birbirlerine selâm verirlerdi."[27]

İki adam karşılaşınca aynı anda her ikisi selâm verirse, yahut biri diğerinden sonra selâm verirse, EI-Kadî Hüseyin ve arkadaşı Ebû Sa'd El-Mütevelli demişlerdir kî, her ikisi ilk selâm vermiş gibi olurlar ve bunlardan her biri üzerine diğerine cevab vermek gerekli olur.

El-Şaşi demiştir: Bu sağlam bir hüküm değildir; çünkü selâm sözünün cevab olma durumu vardır. Eğer birinin selâmı diğerininkinden sonra olursa cevab teşkil eder. Eğer selâmlar bir anda olurlarsa, cevab olmazlar. El-Şaşi'nin söylediği bu söz doğrudur.

Bir insan bir insanla karşılaşipda ilk söze başlayan "Ve Aleykümüsselâm" derse, El-Mütevelli demiştir ki, bu selâm sayılmaz. Böylece cevablandırılması gerekmez. Çünkü bu ifade ile selâma başlanmaz.

Derim ki: Ve (vav eki) olmaksızın "Aîeykesselâm yahut Aleykümüsselâm" derse, İmam Ebû'l-Hasan El-Vahidi, bunun selâm olduğunu kesinlikle söylemiş ve selâm verilen adamın bunu cevabi andırması lüzumunu ifade etmiştir. Her ne kadar âdet halinde kullanılmakta olan söz değiştirilmişse

de yine yeterli olur. El-Vahidi'nin söylediği bu söz benimsenmiş olandır.

Yine İmamu'I-Haremeyn bunu selâm olduğunu ve buna cevab verilmesinin vacib olduğunu kesinleştirmiştir. Çünkü buna selâm ismi verilir.

Bu sözün selâm oluşu üzerinde, âlimlerimizin iki görüşünü göz önüne almak suretiyle hüküm verilmesi muhtemeldir. Zira bir kimse namazdan çıkacağı zaman "Aleykümüsselâm" derse, bununla namazdan çıkmış olur mu, olmaz mı? Doğrusu namazdan çıkmış olur.Bir de bu sözün her durumda cevablandırılmasına gerek olmadığı da söylenebilir. Çünkü buna dair de sahih isnadlarla Ebû Dâvud ve Tirmizî'nin Sünenlerinde rivayetlerde bulunduk.

633- İsmi Cabir İbni Süleym yahut Süleym İbni Cabir olan ashabdan Cüreyyü'l-Hüceymfden rivayete göre, o şöyle demiştir:

"Ben Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzuruna varıp: Aley-kesselam, yâ Resûlellah, dedim. (Bana şöyle dedi: Aîeykesselâm, deme. Çünkü Aîeykesselâm sözü Ölülere selâmdır. "[28]

Derim ki, bu hadisi şerif, en güzel ve en mükemmel olan selâm üzerinde varid olmuştur. Bununla selâm olmaz manasını ifade etmez. En iyisini Allah bilir.

İmam Ebû Hamid El-Gazalî İhya kitabında demiştir: Önce selâm verirken "Aleykümüsselâm" demek mekruh olur. Bu hadisden ötürü böyle söylemiştir. Âlimlar arasında tercih edilen böyle bir sözle selâm vermenin mekruh oluşudur. Fakat bu sözle selâm verilirse, cevablandırılması vacibdir. Çünkü bu söz bir selâm ifadesidir.

Selâmın Kelâmdan Önce Olması:

Sünnet olan, selâm verecek olan kimsenin her sözden önce selâm vermesidir. Hadisi şerifler, ilk ve sonra gelen mü'minlerin uygulamaları hep böyle işlem yapıldığını açık olarak gösterir. Bu bölümün sağlam ve güvenilir delili de budur. Bu konu üzerinde Tirmizî'nin kitabında rivayet ettiğimiz hadisi şerife gelince:

634- Cabir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Selâm, konuşmaya başlamadan öncedir. "[29]

Önce selâm veren daha fazla fazilet kazanır. Çünkü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem sahih hadislerinde buyurdular: Karşılaşan iki kimseden ilk selâm veren onların hayırhsıdır." Onun için karşı karşıya gelenlerden her birinin selâma öncelik vermesi uygundur.

635- Güzel bir isnadla Ebû Ümâme'den (Radıyallahu Anh) yapılan ri-vayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İnsanlara ilk selâm veren, Allah katında insanların en iyisidir."[30]

Tirmizî'nin Ebû Ümâme'den rivayeti ise şöyledir: "Soruldu: Ey Allah'ın Resulü! İki adam karşılaşınca bunlardan hangisi önce selâm verir? Buyurdu: Allah katında bunların iyisi (selâmı önce verir)."

Tirmizî demiştir ki bu hadis hasendir.

Selâmın Müstahab, Mubah Ve Mekruh Olduğu Haller

Bil ki, biz önce anlattığımız şekilde-selâmı yaymaya memuruz. Ancak bazı hallerde selâm vermek kuvvetleşir ve bazısında da hafifleşir. Bazı hallerde de selâm vermek yasak olur. Selâm vermenin kuvvetli ve müstahab olduğu haller çok olduğu için bunları bir araya toplamak mümkün olmaz. Çünkü selâm vermek asıldır. Bundan dolayı ayrı ayrı selâm verme hallerini anlatmayacağız.

Bil ki, kendilerine selâm verilecekler içine diriler de girer ölülerde girer. Biz cenazenin zikirleri bölümünde ölülere selâm şeklini bildirmiştik. Selâm vermenin mekruh yahut hafif yahut mubah olduğu haller ölülere selâm verme dışında kalır ve bu hallerin açıklanması gerekir.

Kendisine selâm verilecek adam eğer büyük veya küçük abdestle veya bunlara benzer işlerle meşgul ise, böyle bir kimseye selâm vermek mekruh olur. Eğer ona selâm verirse cevab almaya hak kazanmaz. Uyumakta yahut uyku kestirmekte olan kimseye, namaz kılana, ezan okumakta olan yahut namaz için ikamet getirmekte olan müezzine, selâm vermek yine mekruh olur.

Yine lokma ağzında iken yemek yemede olan kimseye selâm vermek bu türdendir. Bu durumda bulunanlara selâm veren kimse, cevab almaya hak kazanmaz. Fakat bir insan yemek halinde bulunur da ağzında lokma yoksa ona selâm verilebilir. Selâma mukabele etmek de vacib olur. Alışveriş ve diğer işlemlerde selâm verilir ve cevab da gerekli olur.

Cuma hutbesinde selâm vermeye gelince: Âlimlerimiz demişlerdir ki, hutbeye selâm ile başlamak mekruhtur; çünkü insanlar hutbeyi dinlemeye memurdur. Eğer hutbeyi okuyan buna aykırı davranır da selâm verirse, ona cevab verilir mi? Bu işde âlimlerimizin farklı görüşü vardır.

Bir kısmı demiştir ki, hatib kusur yaptığı için onun selâmına karşılık verilmez. Bir kısmı da şöyle demiştir: Eğer hutbeyi dinlemek vacibdir diye kabul edersek, selâmına cevab verilmez. Eğer hutbeyi dinlemek sünnettir dersek, mevcut olanlardan bir kişi selâma karşılık verir. Hangi şekil olursa olsun, bir kişiden çok kimse ona cevab vermez.

Kur'an okumakta olan kimseye selâm verme işine gelince: İmam Ebû'l-Hasan El-Vahidî demiştir ki, evlâ olan, Kur'an okuyana selâm vermemektir. Eğer selâm verilirse, İşaretle cevablamak yeterlidir. Eğer selâm sözünü söyleyerek selâmı cevablandırırsa, yeniden "eüzü" çeker sonra okumaya döner. El-Vahidî'nin sözü budur; fakat bu zayıftır. Doğrusu Kur'an okuyana selâm verilir ve sözle cevablamak vacib olur.

Amma duaya dalarak bütün kalbi ile meşgul durumda olana selâm vermeye gelince, bu kimsenin

durumu Kur'an okumakla meşgul olan gibidir. Bana göre bu durumla meşgul olana selâm vermek mekruhtur. Çünkü selâma cevabdan sıkılır ve yemek yemede olanın düştüğü zorluktan daha zor bir duruma düşer. (Kendisine selâm verildiği takdirde onu ce-vablaması icab etmez.) Hac ihramında iken Telbiye getirmekte olan kimseye selâm vermek mekruh olur. Çünkü adamın telbiyeyi kesmesi mekruhtur. Eğer kendisine selâm verilirse, sözle selâma karşılık verir. İmam Şafi'i ve âlimlerimiz böyle hüküm vermişlerdir. Allah onlara rahmet etsin...

Selâm vermenin mekruh olduğu haller geçmişti. Mekruh selâm vermelere cevab gerekmediğini de anlatmıştık. Fakat bu halde iken kendisine selâm verilen adam, selâma cevab vermenin sevabı maksadıyla selâma karşılık verse meşru yahut müstahab olur mu? Bunu açıklamak icab eder: Abdest bozma ve benzeri işle meşgul olanın selâma cevab vermesi mekruh olur. Bu meseleyi bölümün başında anlatmıştık. Yemek ve benzeri işlerle uğraşmakta olanın verilen selâmı cevablaması müstahabdır. Namaz halinde olanın "Ve Aleykümüsselâm" diyerek verilen selâmı cevablaması haram olur. Eğer bu şekilde cevablarsa, bizim Şafi'i mezhebimizde namazın bozulacağını biliyorsa, namazı batıl olur. Bilmiyorsa, sahih olan görüşe göre batıl olmaz. (Hanefi mezhebinde her iki halde de namazı bozulur.) Eğer gaib sığası ile "Aleyhisselâm" derse, namazı bozulmaz; çünkü bu duadır, selâma cevab sayılmaz. Eğer namazdan sonra sözle selâmı cevablarsa bir beis yoktur. Müezzin ise, bilinen selâm sözü ile verilen selâmı cevablar; çünkü cevab az bir ifadedir, ezanı bozmaz ve ona engel teşkil etmez. İşaretle namaz kılanın selâmı cevablaması müstahabdır. (Hanefi mezhebinde ise bu mekruh olur.)

Selâm Verilebilecekler Veya Selâm Verilemeyecekler Selâmı Alınanlar Veya Selâmı Alınmayanlar

Bil ki, ftsk ve bid'atı ile şöhret bulmayan müslüman adama selâm verir ve kendisine de selâm verilir. Bu kimsenin selâm vermesi sünnettir. Selâ-. mına cevab vermek de vacib olur.

Kadınlarla Selâmlaşmak:

Âlimlerimiz demiştir: Kadının kadma karşı selamlaşma durumu, erkeğin erkekle olan selamlaşması gibidir. Kadının erkekle olan selâm durumuna gelince, İmam Ebû Sa'd El-Mütevelli demiştir: Eğer kadın erkeğin zevcesi, yahut cariyesi, yahut mahremlerinden biri ise, erkeklerin selamlaşması gibi olur. Onlardan her birinin diğerine selâm vermeye başlaması müstahab olur. Diğerine de selâmı cevablamak icab eder.

Eğer erkek yabancı bir kadınla karşılaşırsa, kadın da güzel olur ve fitnesinden korkulursa, erkek o kadına selâm vermez. Eğer erkek ona selâm verirse, kadının selâmı cevablaması caiz olmaz. İlk önce kadın erkeğe selâm vermez, selâm verirse cevab almaya hak kazanmaz. Erkek onun selâmına cevab verirse, erkek için mekruh olur. Eğer kadın fitnesinden korkulmayacak şekilde yaşlı ise, onun erkeğe

selâm vermesi caizdir. Erkeğin de onun selâmına karşılık vermesi gerekir.

Toplu bir halde kadınlar bulunur da erkek onlara selâm verirse, yahut erkekler toplu halde olur da bir kadına selâm verirlerse caiz olur; eğer erkek veya erkekler yahut kadın ve kadınlar bakımından fitneden kor-kulmazsa...

636- Yezid'in kızı Esmâ'dan (Radıyallahu Anha) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, biz kadınlarla bir arada iken bize rasgeldi de bize selâm verdi."[31]

Benim burada rivayet ettiğim, Ebû Davud'un lâfzıdır. Tirmizî'nin rivayetinde ise yine Esmâ'dan şu ifade var: "Bir gün Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mescid'e uğradı. Kadınlardan bir topluluk da oturuyorlardı. Eli ile selâm verme işareti yaptı."

637- Cerir İbni Abdullah'dan (Radıyallahu Anhu) şöyle rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem kadınlara rasgeldi de onlara selâm verdi."[32]

638- Sehl İbni Sa'd'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, O şöyle demiştir: "Bizde bir kadın vardı." Diğer bir rivayette de: "Bizim bir ninemiz vardı. Bir sebzenin köklerini alıp tencereye atardı ve arpa daneleri-ni döğer ve karıştırarak yemek yapardı. Biz cuma namazını kıldıktan sonra dönerdik de ona selâm verirdik. O da yemeği bize takdim ederdi."[33]

639- Ebû Tâlib'in kızı Ümmühâni'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde O şöyle anlatmıştır: " (Mekke'nin) Fetih günü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gittim ki, o banyo yapıyordu. Fatma da onu perdeleyip örtüyordu. Ben selâm verdim. "[34]

Gayri Müslimlerle Selâmlaşmak:

Zimmet ehline (gayri müslim vatandaşlara) gelince, âlimlerin çoğu kesin hüküm vermişlerdir ki, onlara başlangıçta selâm vermek caiz olmaz. Bununla beraber ayrı görüş taşıyanlar da vardır. Bunlar demişlerdir ki, onlara selâm vermek haram değildir, mekruhtur. Eğer onlar bir rnüslü-mana selâm verirse, müslüman şöyle cevab verir: "Ve Aleyküm" Bundan fazla söylemez.

Kadılar kadısı El-Maverdi, âlimlerimizden birinden bir şekil naklediyor ki, onunla selâma başlamak caizdir. Ancak selâm veren sadece "Es-selâmu Aleyke" der, çoğul olarak (Aleyküm) söylemez.

El-Maverdi başka bir şekil daha nakleder. Der ki, o gayri müslimler ilk selâm verince, "Ve Aleykümüsselâm" diye onlara cevab verilir; fakat "Ve Rahmetüllahi" denmez. Bu iki şekil de kabul edilmemiş ve benimsenmemiştir.

640- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve

Sellem şöyle buyurmuştur:

"Yahudilere ve Hıristiyanlara ilk başta selâm vermeyin. Yolda onlardan biri île karşılaştığınız zaman, onu yolun kenarına çekilmeye mecbur edin. (Yolun ortasını işgal edip izdihama sebeb olmasın).[35]

641- Enes'den (Radıyallahu Anhu) yapılan rivayetde demiştir ki, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Ehli kitab sîze selâm verdiği zaman siz: Ve Aleyküm, deyiniz."[36]

642- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Yahudi'ler size selâm verdikleri zaman, onlardan her biri: "Esselâ-mu aleyke" "Sana ölüm olsun", der. Sen cevab olarak: Ve aleyke (senin üzerine olsun), söyle."

Bu mesele hakkında anlattığımızın benzeri çok hadisler vardır. Allah en doğrusunu bilir.

Ebû Sa'd El-Mütevelli demiştir: Müslüman olduğunu sanarak bir adama selâm verilse, sonra müslüman olmadığı meydana çıksa, selâmının geri çevrilmesini ondan istemek müstahab olur. Ona der ki, Benim selâmımı bana iade et. Böyle söylemekten maksad, yabancılığı ve arada bir yakınlık bulunmadığını göstermektir. Rivayet edilir ki, İbni Ömer (Radıyallahu Ahnüma) bir adama selâm verdi. Sonra onun yahudi olduğu söylendi. İbni Ömer onun arkasına düştü ve ona dedi: Verdiğim selâmı bana iade et.

Derim ki: Allah kendisine rahmet etsin İmam Malik'in Muvatta'ında rivayetimize göre, Malik'den soruldu: Yahudiye yahut Hıristiyana selâm veren kimse, bu selâmı geri almasını ondan ister mi? Hayır, dedi. İmam Malik'in mezhebi budur. İbni Arabî EI-Maliki de bunu kabul etmiştir.

Ebû Sa'd demiştir: Bir Zimmi'nin (gayri müslim vatandaşın) halini sormak istenince, bunu selâm sözünü kullanmadan yapar. Ona şöyle söyler: Allah sana hidayet versin, yahut sabahını aydın yapsın.

Derim ki, Ebû Sa'd'ın bu sözünü söylemekte bir sakınca yoktur. Buna ihtiyaç duyulduğu zaman şöyle söylenir: Sabahın hayırlı olsun, mutlu olsun, afiyetli olsun yahut Allah seni sevinçle sabaha kavuştursun, mutlulukla, nimetle, aydınlıkla sabaha erdirsin veya benzeri sözler söyler.

Bir ihtiyaç duyulmadığı zaman, doğru olan hiç bir şey söylememektir. Çünkü ona selâm yerine bir hitabda bulunmakta ona karşı bir yumuşama ve bir ünsiyet kurma ve selâma cevab isteme şekli vardır. Halbuki biz onlara karşı sert olmakla emredilmiş ve onlara sevgi beslemekten yasaklanmışız. Onlara sevgi gösteremeyiz. Allah en iyisini bilir.

Ek: İçlerinde bir veya bir çok müslüman bulunan kâfirler topluluğuna bir müslüman rasgeldiği zaman, sünnet olan, müslümanları yahut müs-Iümanı kasdederek onlara selâm vermektir.

643- Üsâme İbni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, içlerinde Yahudi, putperest müşrikler ve müslümanlar bulunan karışık bir meclise uğradı ve Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onlara selâm verdi."[37]

Ek: Bir kimse bir müşrike mektub gönderir de oraya selâm sözünü yazarsa, uygun düşen. Buhârî ve Müslim'den rivayet ettiğimiz Ebû Süfyan (Radıyallahu Anh) hadisindeki Hirakl olayı ile ilgili sözü yazmaktadır. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Rüm hükümdarına şöyle mektub yazdı: "Allah'ın kulu ve O'nun Peygamberi Muhammed'den Rûm'ların büyüğü Hirakl'a!... Hidâyete uyanlara selâm olsun."

Hasta Bir Gayri Müslim'i Ziyaret Etmek:

Ek: Zimmi (gayri müslim) bir hastayı ziyaret edince insan ne söyler? Bil ki, âlimlerimiz Zimmi bir hastayı ziyaret konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bunlardan bir kısmı ziyareti iyi görmüşler, bir kısmı da caiz görmemişlerdir. El-Şaşi bu ihtilafı anlattıktan sonra demiştir: Bana göre doğru olan şöyle demektir: Bazan kâfir bir hastayı ziyaret etmek caizdir. Buradaki yakınlık, komşuluktan ve akrabalıktan ileri gelen bir yaklaşmadır. Ben derim ki, El-Şaşi'nin söylediği bu söz güzeldir. Biz bu konu ile ilgili hadisi Buhârî'nin Sahih'inden rivayet ettik:

644- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e hizmet eden bir Yahudî erkek çocuk vardı. Hasta olmuştu. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu ziyarete gitti, baş yanına oturdu. Ona: Müslüman ol, buyurdu. Çocuk yanında olan babasına baktı. Bunun üzerine babası (çocuğuna): Kasim'ın babasına (Peygambere) itaat et, dedi. Çocuk da İslâmı kabul etti. Sonra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle söyleyerek çıktı: Bu çocuğu ateşten kurtaran Allah'a hamd olsun."[38]

645- Said İbni'l-Müseyyib'in babası EI-Müseyyib İbni Hazl'dan (Radi-yallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir: "(Peygamberin amcası) Ebû Tâlib'e ölüm hali gelince, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona gidip dedi: Ey amcam, Lâ ilahe illallah" söyle". Böylece uzun olan hadisin tamamını anlattı.[39]

Ben derim ki: Zimmi (gayri müslim vatandaş) olan hastayı ziyaret eden kimsenin onu İslama meylettirmesi, ona İslâmın güzelliğini açıklaması, onu İslama çağırması ve tevbe kabul olmayacak bir duruma düşmeden önce hemen onu İslama teşvik etmesi uygun olur. Eğer ona dua edecekse, hidayet ve benzeri dileklerde bulunur.

(Dinde uydurmalar yapan) bid'at sahibine ve büyük günah işleyip de ondan tevbe etmeyene gelince, bu gibilere selâm vermemek ve verdikleri selâmı da cevablamamak uygun olur. Alimlerde Buhari ve ondan başkası böyle demiştir.

İmam Ebû Abdullah El-Buhârî bu konu üzerinde Sahih'inde delil göstermiştir. Biz de Buhârî ve Müslim'de Kâb İbni Malik'in olayını rivayet ettik. Kâb İbni Malik Tebük gazvesinden geri kalmış (böylece günah işlemişti.) İki arkadaşı da onun gibi savaştan geri kalmışlardı. (Bunlar Hilâl İbni Ümeyye ve Mürare İbni'r-Rebi' idi. Sonra ücü de tevbe etmişler. Al-lah'da tevbelerini kabul buyurmuştu.)

Kâb der ki: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem-bizimle konuşmayı (mü'minlere) yasakladı. Ben Resûlüllaha Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gider ve ona selâm verirdim. Selâmı cevablayıp dudaklarını hareket ettiriyor mu, etmiyor mu diye bakardım?

Abdullah İbni Amr'dan rivayet ederek Buhâri diyor ki: Şarab içenlere selâm vermeyiniz.

Derim ki: Bir kimse zalimlerin yanma varır da din ve dünyasından herhangi bir zarara uğramasından yahut başka bir şeyden korkarsa böyle bir zorunluluk altında onlara selâm verir.

İmam Ebû Bekir İbni'l-Arabî demiştir ki, âlimler şöyle söylediler: Selâm Allah'ın isimlerinden bir isim olduğunu niyet ederek, Allah yaptıklarınızdan haberdardır manasında onlara selâm verilir.

Çocuklarla Selamlaşmak:

Çocuklara gelince, sünnet olan onlara selâm vermektir.

646- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "O, çocuklara rasgeldi de onlara selâm verdi; ve dedi ki: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem böyle yapardı."[40]

Müslim'in yine Enes'den bir rivayeti şöyle: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem erkek çocuklara rasgeldi de onlara selâm verdi."

647- Sahih isnadlarla Enes'den yapılan rivayete göre: "Peygamber Sal-îallahu Aleyhi ve Sellem oynamakta olan erkek çocuklara rasgeldi ve onlara selâm verdi." Başka bir rivayette de Peygamber (s.a.v): Esselâmu Aleyküm, ey çocuklar." dedi.[41]

Selâmın Edebleri Ve Meseleleri

648- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o demiştir ki Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Binici yaya yürüyene, yürüyen oturana ve azlık çokluğa selâm verir." Buhârî'nin bir rivayeti de şöyle: "Küçük büyüğe, yürüyen oturana ve azlık çokluğa selâm verir."[42]

Mezheb âlimlerimiz ve başkaları demişlerdir ki, bu söylenen şekilde selâm vermek sünnettir. Eğer buna aykırı olarak yaya yürüyen biniciye yahut oturan bunlardan birine selâm vermiş olsa mekruh olmaz. İmam Ebû Sa'd El-Mütevelli ve ondan başkası bunu böyle açıklamışlardır. Bu esas üzere, çoğunluğun az kimselere ve büyüğün küçüğe önce selâm vermesi mekruh olmaz. Ancak başkasının hak kazandığı selâm işini bir terk olur. bu selâmla ilgili edeb, iki kişinin yolda karşılaşmasında olur.

Fakat bir adam oturmakta olanın yahut ayakta bulunanın yanına varırsa, her halde o gelen kimse önce selâm verir. İster oturan küçük olsun yahut büyük olsun, az olsun yahut çok olsun.

Kadılar kadısı bu ikinci şekle Sünnet ve öncekine edeb demiş ve faziletini sünnetten düşük saymıştır.

Mütevelli demiştir: Bir kimse bir topluma rasgelir de onlar içinden özel olarak bazı kimseleri kasdederek selâm verirse mekruh olur. Çünkü selâmdan maksad yakınlık ve tanışıklık kurmaktır. Halbuki bir kısmını ayırmakta diğerlerine yabancılık göstermek var. Onun için düşmanlığa sebeb olabilir.

Bir insan çarşılarda yahut insanların dolaştığı kalabalık sokak ve benzeri yerlerde yürüdüğü ve çok kimselerle karşılaştığı zaman, Kadılar kadısı El-Maverdi demiştir ki, buralarda selâm bazı kimselere verilir, diğerlerine verilmez. Çünkü her karşılanan kimseye selâm verilse, iş görmek için boş bir zaman bulunamaz, âdetin dışına çıkılmış olur.

Bu selâmla iki şey kasd edilir: Ya sevgi kazanmak, ya da nefreti kaldırmak.

El-Mütevelli demiştir: Bir topluluk bir adama selâm verir de o adam onlara: "Ve Aleykümüsselâm" derse ve hepsine bununla cevab kasde-derse, bütününe vereceği selâm farziyeti ondan düşer. Nitekim bir adam bir anda mevcut cenazelerin namazını kılsa, farziyet hepsinden düşer.

El-Maverdi demiştir: Bir kişinin selâmı bütününe ulaşacak kadar az bir kalabalığa bir insan selâm verecek olsa, tümüne karşı yalnız birine selâm verir. Ziyade olarak ondan başkasına selâm edeb olur. O toplumun içinden de bir kişinin selâma cevab vermesi kâfidir. Birden fazla kimse ce-vablarsa edeb olur. Bir kişinin selâmı hepsine ulaşamayacak kadar kalabalık bir cemaat olursa, cami ve toplantı meclisleri gibi, o zaman selâmın sünneti, ilk meclise girip de insanları gören kişinin önce selâm vermesidir. Böylece bütün işitenler hakkında selâm sünnetini yerin getirmiş olur. Selâm sözünü işitenler için onu cevablama kifaye yolu ile farz olur ki, bunlardan birinin cevablaması diğerlerinden farziyeti düşürür. Selâm verdiklerinin arasında oturmak isterse, geri kalan selâmı duymamışlara selâm vermek sünnetinin sorumluluğu ondan düşer. Önceki selâmını duymamış olanlar arasına girip oturmak isterse, bunda âlimlerimize göre iki şekil vardır; birincisi: Bunların arkadaşlarına daha önce selâm verildiğinden, bunlara selâm verme sünneti yapılmıştır. Çünkü bunlar bir topluluktur. Eğer bunlara da selâm tekrarlanırsa edeb olur. Bu esasa göre mescid halkından hangisi selâma cevab verirse, bütününde farziyet sorumluluğu düşer. İkinci şekil: İnsan toplum arasına girip oturmak istediği zaman önceki selâmını ulaştıramadığı kimseler hakkında selâmın sünnet sorumluluğu üzerinde kalır. Bu esasa göre sonrakilerin selâmı cevablamaları ile öncekiler üzerinden selâmı cevablama sorumluluğu düşmez. Onların da selâma karşılık vermeleri gerekir.

Kişinin Kendi Evine Selâmla Girmesi:

Evinde kimse olmasa bile, insan eve girince selâm vermesi müstahab olur. Evde kimse yoksa şöyle demelidir:

"Esselâmu aleynâ ve ala ibâdiîlâhi's-sâlihîn."

"Selâm bizim ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun." Biz kitabın başında, insan evine girince ne söyleyeceğini açıklamıştık. Yine mescide ve içinde kimse bulunmayan başkasına ait bir eve girdiği zaman selâm vermek ve şöyle demek müstahab olur:

"Esselâmu aleynâ ve ala ibâdillâhi's-sâlihîne. Esseîâmu aleyküm ehle'I-beyti ve rahmetullâhi ve berekâtühû."

"Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun. Selâm üzerinize olsun. Allah'ın rahmeti ve bereketleri de üzerinize olsun, ey ev halkı!...)"

Bir Yerden Ayrılırken Selâmlaşmak:

Bir toplum içinde oturmakta olan bir adam kalkıp onlardan ayrılmak istediği zaman sünnet olan onlara selâm vermektir.

649- Ebû Hüreyre'den yapılan (Radıyallahu Anh) rivayete göre demiştir ki, Resûlüllah SallallaHu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz toplu bir yere vardığı zaman selâm versin. Kalkmak istediği zaman da selâm versin. Önceki selâm sonraki selâmından daha faziletli değildir. "[43]

Tirmizî demiştir ki, bu hasen bir hadistir. Derim ki, bu hadisin ifadesinden anlaşıldığına göre, cemaat içinden kalkıp da ayrılmak üzere selâm verenin selâmını cevablamak cemaata vacib olur.

İki İmam El-Kadî Hüseyin ve arkadaşı Ebû Sa'd El-Mütevelli demişlerdir: Bir toplumdan ayrılırken selâm vermek âdet haline gelmiştir. Bu bir duadır; buna cevab vermek müstahabdir, farz değildir. Selamlaşma ancak karşılaşma zamanında olur, ayrılma zamanında değil. Bu hüküm her ikisinin sözüdür. Mezheb âlimlerimizden sonuncusu olan İmam El-Şaşi, bunların sözünü kabul etmemiştir. Demiştir ki, bu yanlıştır. Çünkü Selâm, ayrılma zamanında da sünnettir, meclise oturma halinde sünnet olduğu gibi... Buna dair zikri geçen hadis vardır. İşte El-Şaşi'nin dediği bu söz doğru olandır.

Bir insan verdiği selâmı cevablamayacağını anladığı bir kimseye raslar-sa, selâmı cevablamayışı ister kibrinden, ister önemsemeyişinden, ister başka bir sebebten olsun, uygun olan bu zandan dolayı selâmı terk etmemektir, selâm vermektir. Çünkü selâm vermek emredilen bir iştir. Uğrayan adam, selâm vermeye memurdur, selâmın cevabını temin etmeye memur değildir. Bununla beraber uğranılan adam hakkında yanlış düşünce beslenebilir ve selâmım cevabladığı görülür.

Amma bu konuda delili bulunmayanın şu sözüne gelince: Selâmı ce-vablamayacak olan kimseye selâm vermek, onun günah işlemesine sebeb olur. Çünkü selâmı almak farzdır, bu farzı terk etmesine ve böylece günahkâr olmasına sebebiyet verilmiş olur. Bu söz açık bir cehalet ve anlayışsızlıktır.

Çünkü dinen yapılması emredilen işler, bu gibi hayallerle sorumluların üzerinden düşmez. Eğer bu bozuk hayallere bakacak olursak, bilmemezlik yüzünden kötülük yapan kimselere dokunmamamız gerekir. Çünkü sanırız ki, sözümüzle onlar kötülüğü bırakmazlar. İkazlarımızla v ve çirkin şeyleri göstermemizle onlardan ayrılmayacakları için onların günahına sebeb meydana gelir. Şübhe yoktur ki, bu gibi düşüncelerle kötülüklere karşı çıkmayı bırakamayız. Bu örneğin benzerleri çoktur ve bilinen şeylerdir. Allah en iyisini bilir.

Bir kimse, bir adama selâm verir ve selâmını ona duyurursa ve selâma cevab verme şardları da adamda bulunduğu halde selâmı cevablamazsa, selâm veren kimse hakkını ona helâl etmek üzere şöyle söylemelidir ki, bu müstahabdır: Selâmı cevablama işinde hakkımı bağışladım, yahut selâmdan dolayı, hakkımı helâl ettim, benzeri söz söyler. Bu sözleri söylemekle ondan bu insanın hakkı düşer. Allah en iyisini bilendir.

650- Sahabî Abdurrahman İbni Şibl'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayet de demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Selâma karşılık veren ona (cevabına) hak kazanmıştır. Karşılık vermeyen kimse bizden değildir."[44]

Bir kimse bir adama selâm verir de ondan karşılık almazsa ona tatlı bir ifade ile şöyle demesi müstahabdır: Verilen selâmı cevablamak farzdır. Senden farziyet sorumluluğunun düşmesi için selâmımı cevablamak sana gerekir. Allah en yisini bilendir.

Evlere Girmek İçin İzin İstemek

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Ey îman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere sahiblerinden izin almadan ve onlara selâm vermeden girmeyiniz."[45] Yine Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Sizden olma çocuklar da bulûğ çağına erince, onlardan öncekilerin (büyüklerin) izin istemeleri gibi (odalarınıza girmek için) izin İstesinler."[46]

651- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "(Evlere girmek için) izin istemek üçtür. Eğer sana izin verilirse (girersin), değilse

dön."[47]

652- Sehl İbni Sa'd'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İzin istemek, (harama bakılmasın diye) göz için meşru kılınmıştır. "[48]

Biz, çok yönlü rivayetlerden dolayı izin istemeyi üç kez olarak kaydettik. Sünnet olan, (bir eve gidildiği zaman) önce selâm vermek sonra evin içindekileri görmeyecek şekilde kapıda beklemektir. Şöyle yapılır: Esse-lâmu Aleyküm. Gireyim mi? Ona cevab veren bir kimse olmazsa, bu sözü ikinci ve üçüncü kez söyler. Yine cevab veren yoksa döner gider.

653- Sahih bir isnadla Tabi'in büyüklerinden Rib'î İbni Hiraş'dan rivayet ettik. O şöyle demiştir: Bize Âmir oğullarından bir adam anlattı ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem evde iken (eve girmek için) kendisi izin istedi ve dedi: Gireyim mi? Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem hizmetçisine emretti:

"Çık, şu adama izin istemesini öğret. Ona deki: Esselâmu Aleyküm gireyim mi? söyle. Adam bunu işitti de: Esselâmu Aleyküm, gireyim mi? dedi. Peygamber de ona izin verdi. Adam içeri girdi."[49]

654- Sahabî olan Kelde İbni Hanbel'den (Radiyallahu Anh) yapılan ri-vayetde o şöyle anlatmıştır:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Selleme vardım ve selâm vermeden içeri girdim. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Geri dön ve şöyle söyle: Selâmun aleyküm, gireyim mi?" buyurdu[50]

Ben derim ki, bu anlattığımız selâmın izin istemekten daha önce olması sahih olan sözdür.

El-Mâverdi bu konuda üç şekil anlatmıştır. Birincisi bu anlattığımız şekildir. İkincisi, izin istemeyi selâmdan önce yapmaktır. Üçüncüsü, adamın arzusuna göredir. Eğer izin isteyen kimse eve girmeden önce ev sahibini görmüş olursa, önce selâm verir. Eğer görmemişse, önce izin ister. Bir kimse üç kez izin ister de ona izin verilmezse ve o kimse sesini duyuramadığını sanarsa, üçten ziyade olarak izin ister mi?

İmam Ebû Bekir İbnu'l-Arabî El-Malikî bu konuda üç görüş anlatır: Birincisi tekrar izin ister, İkincisi izin istemeyi tekrarlamaz. Üçüncüsü, eğer daha önce anlatılan izin isteme sözü ile izin işlenmişse, onu tekrarlamaz. Fakat başka bir ifade ile izin istemiş ise, buna ilâveten tekrar izin ister. Sonra demiştir ki, hiç bir halde izin istemeyi üçten fazla olarak tekrarlamaz. İşte onun söylediği ve doğru kabul ettiği bu söz, sünnet olan uygulamanın gereğidir. Doğrusunu Allah bilir.

Selâm vererek yahut kapıyı çalarak bir insandan izin istendiği zaman, ona: Sen kimsin? denilince, kendisini tanıtacak şekilde, ben falan oğlu falanım yahut falancanın falanıyım yahut şu isimle tanınanım demesi uygundur. Tam bir şekilde buna uygun sözlerle kendini tanıtır. Benim, hiz-metçisiyim, gençlerden biriyim, dostlardan biriyim yahut bunlara benzer sözlerle cevab vermek mekruhtur.

655- Meşhur İsrâ hadisinde rivayetimize göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Sonra Cibril beni (arza) en yakın semaya yükseltti. Sonra kapının açılmasını istedi. Kim bu (gelen)? denildi. (Cevab verip) Cibril, dedi. Bera-beberinde kim var? denildi. Muhammed, dedi. Sonra beni ikinci, üçüncü ve diğer göklere çıkardı. Göğün her kapısında: Bu kimdir? deniliyor ve o da (cevab olarak) Cibril, diyordu"[51]

656- Ebû Mâsa'dan rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (Küba'da) bostan kuyusu üzerine oturunca, Ebû Bekir gelip (bostan kapısından içeri girmek için) izin istedi. Peygamber kim o? dedi. Ebû Bekir, cevabını verdi. Sonra Ömer gelip izin istedi: Kim o? dedi. Ömer, dedi. Sonra Osman gelip aynı şekilde izin istedi.[52]

657- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre o şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gittim de kapıyı çaldım. Peygamber: Kim o? dedi. (Ben cevab olarak) ben, dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) cevabımdan hoşlanmaz bir hal ile: Ben, ben.

Dedi."[53]

Muhataba kendini tanıtmak isteyen kimse eğer unvanından başka bir isimle tamtamıyacaksa, unvanında büyüklük ifadesi olsa bile onunla kendini vasıfîayarak tanıtmasında bir sakınca yoktur. Künyesi ile kendini tanıtır. Yahut ben falan müftiyim, ben kadıyım, ben falan şeyhim yahut bunlara benzer sözler söyler.

658- Ebû Tâlib'in kızı Ümmühânî'den (Radıyallahu Anha) (meşhur olan ismi Fahite'dir. Fatıma veya Hind olduğu da söylenir.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gittim. O yıkanıyordu. Fâtımada onu'perdeleyip örtüyordu. Bu (gelen kadın) kimdir? Ben, Ümmühânî'yim, dedim.[54]

659- Ebû Zer'den (Radiyallahu Anh), isminin Cündüb yahut (berr sözünün tasgiri) Büreyr olduğu söylenir. O şöyle anlatmıştır: Gecelerden bir gece (evden dışarı) çıktım. Bir de baktım ki, Rasûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yalnız başına yürüyor. Ben ayın gölgesinde yürümeye başladım. Peygamber dönüp beni gördü. Kim bu? dedi. Ebû Zer, dedim.[55]

660- Ebû Katâde El-Haris İbni RibTden (Radıyallahu Anh) rivayet edilen Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bir çok mucizelerini ve ilim çeşitlerini toplayıp bir araya getiren (Midaa = su kabı) olayı ile ilgili ha-disde Ebû Katâde anlatmıştır: "(Peygamberle bir gece yolculuğunda giderken o deve üzerinde uykuya dalmıştı. Bîr kaç defa düşecek gibi yana sarkmış ve onu uyandırmadan doğrultmuştum. Nihayet) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem başını kaldırıp: Kim bu? dedi. Ebû Katâde, dedim."[56] Derim ki, bunun örnekleri çoktur. İhtiyaç duyulduğu zaman övünmek kasdi olmaksızın böyle künye ile kendini tanıtmakta bir sakınca yoktur. (Katâde'niil rivayet ettiği bu Hadis-i şerif uzundur. Müslim: Cild 1. sayı 681. sayfa 472 bakılsın.)

661- Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. (Ebû Hüreyre'nin adı, Ab-durrahman'dır. Sahih olan rivayette babası Sahr'dır.) O şöyle anlatmıştır: "Dedim ki, yâ Resûlellahî Allah'a duâ et de, Ebû Hüreyre'nin annesine hidâyet versin." Sonra şöyle deyinceye kadar olayı anlattı: "Nihayet (peygambere) dönüp dedim ki: Yâ Resûlellah, gerçekten Allah senin duam kabul etti ve Ebû Hüreyre'nin annesine hidâyet ihsan etti.[57]

(Asıl ismi olan Abdurrahman sözü yerine künyesi olan Ebû Hüreyre lâfzını kullanarak tanıtım yapmıştır. Bu da işin cevazına bir delildir).

Selâm Üzerinde Çeşitli Meseleler

Mes'ele: Ebû Sa'd EI-Mütevelli demiştir ki, hamamdan çıkan adama: Hamamın (banyon) hoş olsun, demenin aslı yoktur. Ancak rivayete göre Hazreti Ali (Radıyallahu Anh) hamamdan çıkan bir adama şöyle demiştir: Temizlendin, kirlenmeyesin. Ben derim ki, bu yerde sahih bir dayanak yoktur.

Bir insan sevgisi ve yakınlık sebebiyle ve muhabbet kazanmak maksadı ile: Allah sana nimetleri devam ettirsin ve benzerî duada bulunursa, bunda bir beis yoktur.

Yürümekte olan bir insan uğradığı adama: Allah sabahını hayırlı yapsın yahut mutlu yapsın, yahut Allah seni kuvvetlendirsin, Allah seni yalnız bırakmasın, yahut bu sözlere benzer insanların kullandığı duaları söylerse, cevab almaya hak kazanmaz. Fakat bu sözlerin başında ona da duâ ederse güzel olur. Ancak selâmı geri bıraktığı ve ihmal ettiği için kendisine ve başkasına bir ders olsun diye, onun duâsmı tamamen cevabsız bırakabilir. Böylece ilk defa selâm vermenin gereğine işaret edilmiş olur.

El Öpmek:

Başkasının elini öpmeyi istemek: Eğer el öpmek, adamm takvasından ve iyi halinden, yahut ilminden, yahut şerefinden ve düşük işlerden korunmasından, yahut bunlara benzer dinle ilgili işlerden ileri geliyorsa, mekruh olmaz, bilâkis müstahab olur. Eğer el öpmek, adamın zenginliğinden, dünyasından, servetinden, güçlülüğünden, dünya ehline göre olan mevkiinden dolayı ise, bu şiddetli bir şekilde mekruhtur.

Âlimlerimizden El-Mütevelli demiştir ki, bu maksadla el öpmek caiz değildir ve bununla haram olduğuna işaret etmiştir.

662- Zari'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. Kendisi (Basra'dan peygambere gelen) Abdülkays heyetinin içinde idi. Şöyle anlatmıştır: "Nihayet yolculuğa çıkmak için acele etmeye başladık da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in elini ve ayağını öpmeye koyulduk.[58]

663- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) bir olay anlatılmaktadır. Orada şöyle demiştir: "Biz, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yaklaştık da onun. elini öptük.[59]

Bir kimsenin, küçük çocuğunun yanağını öpmesi, kardeşininkini öpmesi, akralabalık sevgisi ile, şefkat ve merhamet duygusu ile yanaklardan başka azaları öpmesi sünnettir. Bu konuda sahih hadisler çoktur ve meşhurdur. Çocuk erkek olsun, kız olsun eşittir. Bu sayılan maksadlarla arkadaşının ve başkasının küçük çocuklarını öpmek de aynıdır. Ancak şehvetle öpmek haramdır. Bunda ihtilaf yoktur. Bu şehvet konusunda baba-ana da müsavidir. Akraba ve yabancıya şehvetle bakışta da haram

işlemiş olur.

664- Ebû Hüreyre'den (Radryallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ali'nin oğlu Hasan'ı (torununu) öptü. Yanında El-Akra' İbni Habis vardı. Bunun üzerine EI-Akra' dedi: Benim on çocuğum var. Onlardan hiç birini öpmedim. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona (hayretle bakışı ile) baktı. Sonra buyurdu: Merhamet etmeyene, merhamet edilmez."[60]

665- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Bedevi'lerden insanlar geldi. Dediler ki, çocuklarınızı öper misiniz? Ashab, evet, dediler. Onlar: Fakat biz öpmeyiz, dediler. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Allah Tealâ sizden merhameti çekip çıkardı ise, ben ne yapabilirim?" buyurdu.[61]

666- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem oğlu İbrahim'i tutup öptü ve onu kokladı."[62]

667- El-Berâ İbni Azib'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: "Ben, ilk Medine'ye hicret ettiği zaman Ebu Bekir'le beraber evine gittim. Kızı Aişe, yakalandığı sıtma hastalığından dolayı yatıyordu. (Radıyallahu Anha) Ebû Bekir onun yanına gidip: Kızcağızım nasılsın? dedi; ve yanağını öptü."[63]

668- Sahabi Safvan İbni Assal'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır:

"Bir Yahudi arkadaşına dedi ki, bizi şu Peygambere götür. Böylece Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gittiler. (Her peygamberin şeriatın-, da esas olan hükümlerden) dokuz açık hükmü Peygambere sordular. Ra-vi böylece olayı anlatarak nihayet şu sözü söyledi: Onlar aldıkları cevab üzerine Peygamberin elini ve ayağını öptüler ve dediler ki, biz senin peygamber olduğuna şahidiz. "[64]

669- Sahih bir isnadla İyas İbni Dağfel'den yapılan rivayetde şöyle demiştir: Ebû Nadre'yi gördüm. Ali'nin oğlu Hasan'ı (Radıyallahu Anhüma) öpüyordu.[65]

İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) nakledildiğine göre, oğlu Salim'i öperdi ve şöyle derdi: Bir yaşlının bir yaşlıyı öpmesine şaşıyormusunuz.

Allah kendisinden razı olsun, ümmetin zâhidlerinden ve âbidlerinden biri olan büyük İmam Sehl İbni Abdullah El-Testürî'den rivayet edildiğine göre, Ebû Dâvud El-Sicistani'ye giderdi ve derdi ki: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hadislerini anlattığın dilini çıkarda onu öpeyim. Böylece dilini öperdi. Bu konuda üzerinde selefin işleri anlatılamayacak kadar çoktur. En iyisini Allah bilir.

Ölünün ve Yolculuktan Gelenin Yüzünü Öpmek:

Teberrük maksadıyla salih bilinen bir ölünün yüzünü öpmekde bir beis yoktur. Gurbetten ve benzeri bir ayrılıktan dönen bir arkadaşı da öpmek böyledir, sakıncası yoktur.

670- Hazreti Aişe (Radıyallahu Anhâ) uzunca anlattığı Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in vefatı ile ilgili hadisde şöyle demiştir: "Ebû Bekir (Radıyallahu Anh) içeri girdi de, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'ün yüzünü açtı. Sonra üzerine abandı da onu öptü. Sonra ağladı. "[66]

671- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anhâ) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Zeyd İbni Harise, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem benim evimde iken, Medine'ye geldi. Peygambere gelip kapıyı çaldı. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona kalkıp elbisesinden onu çekti. Onu kucakladı ve onu öptü."[67]

Çocuktan başkasını ve seferden dönmeyeni kucaklamak ve yüzünü öpmek ise, bunlar mekruh olan işlerdir. Âlimlerimizden Ebû Muhanımed El-Beğavi ve ondan başkası bunların kerahetine delil göstermişlerdir. Tir-mizî ve İbni Mâce'nin kitablarında rivayet ettiğimiz hadis bu kerahate delâlet eder:

672- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, bir adam peygambere dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Bizden bir adam kardeşine yahut. arkadaşına rasgeldiğinde ona eğilir mi? Hayır, dedi. Onu kucaklar ve öper mi? dedi. Peygamber hayır, dedi. Adam, elile tutup onunla musafaha eder mi? dedi. Peygamber evet, dedi."[68]

Ben derim ki, bir yolculuk ve benzeri bir ayrılıktan dönüşte kucaklaşmakta ve öpmekte bir beis yoktur. Bunun dışındaki hallerde ise tenzih yolu ile mekruhtur.. Bu da güzel yüzlü olmayan gençler içindir. Fakat güzel yüzlü genç ister seferden dönmüş olsun, ister olmasın, her halde onu öpmek haram olur. Böyle bir kimseyi kucaklamak, onu öpmek gibidir yahut ona yakındır. Burada öpüşenlerin ikisinin de salih erkek olmaları, yahut fasık olmaları, yahut bunlardan birinin salih kimse olması eşittir, durum değişmez.

Bizim Şafi'i mezhebde sahih olan, şehvet duygusu olmasa bile, güzel yüzlü bir gence bakmak haramdır. Fitne korkusu olmasa da bu haramdır, kadın hakkında olduğu gibi...

Musafaha = Tokalaşma

Karşılaşma halinde musafaha yapmanın sünnet olduğunda ittifak vardır.

673- Katâde'den yapılan rivayetde demiştir ki, Enes'e (Radıyallahu Anh) sordum: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabı arasında musafaha var mı idi? Evet, dedi."[69]

674- Kâb İbni Mâlik'in (Radıyallahu Anh) tevbesinin kabul edilişi olayı ile ilgili olarak rivayet edilen hadisde o şöyle demiştir: "(Allah tevbemi kabul ettiği için beni tebrik maksadı ile) Talhâ İbni

Ubeydullah (R.Anh) koşarak bana doğru geldi de Benimle musafaha etti ve beni tebrik etti."[70]

675- Sahih isnadlarla Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Yemen'liler gelince, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lern ashaba dedi ki, Yemen'liler size geldi. Musafahayı ilk ortaya çıkaran bunlardır."[71]

676- El Berâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sailallahu Aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "İki müslüman karşılaşır da musafaha yaparlarsa, muhakkak surette ayrılmadan önce mağfiret olunur. "[72]

677- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayetimizde demiştir: "Bir adam (peygambere) dedi: Ya Resûlellah bizden bir adam kardeşine yahut arkadaşına rasgelince ona (başı ve vücudu ile) eğilir mi? Peygamber, hayır dedi. Onu kucaklar ve öper mi? dedi. Hayır, dedi. Elinden tutar ve onunla musafaha yapar mı? dedi. Peygamber, evet, dedi."[73]

678- Atâ İbni Abdullah El-Horasanî'den yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle buyurdu: Musafaha yapınız ki, kin gitmiş olsun. Hediyeleşiniz ve birbirinizi seviniz ki, düşmanlık gitsin "[74]

Bil ki, ner karşılaşmada musafaha yapmak müstahabdır. Ancak insanların âdet edindiği sabah ve ikindi namazlarından sonra musafaha yapmanın anlatılan şekilde şeriatta aslı yoktur. Yapılmasında da bir beis yoktur; çünkü musafahanın aslı sünnettir. İnsanların bazı hallerde buna devam etmeleri ve çok ifrada kaçmaları ile meydana gelen tutum, aslen meşru olan musafahayı bozmaz.

İmam Ebû Muhammed Şeyh Abdüsselâm (Allah ona rahmet etsin), Ka-vaid kitabında anlatmıştır. Demiştir ki, bit'atlar beş kısımdır: Vacib, haram, mekruh, müstahab ve mubah. Sabah ve ikindi namazlarından sonra yapılan musafaha, mubah olan bit'ata bir örnektir. En iyisini Allah bilir.

Derim ki, yüzü güzel bir gençle musafahadan sakınmak uygundur. Çünkü bundan önceki bölümde anlattığımız gibi, ona bakmak haramdır. Mez-heb âlimlerimiz demişlerdir ki, bakılması haram olan her şeye yapışmak da haramdır. Daha doğrusu yapışmak daha ağırdır. Çünkü bir kadınla evlenmek isteyen ona bakabilir, bu helaldir. Alış-veriş gibi işlerde de durum böyledir. Fakat bunlarda yabancı kadına yapışmak caiz olmaz. En iyisini Allah bilir.

Musafaha ile beraber güler yüzlü olmak, mağfiret istemek ve başka duada bulunmak müstahabdır:

679- Ebû Zer'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem bana dedi ki: İyilikten hiç bir şeyi asla küçümseme; tatlı bir yüzle kardeşinle karşılaşmanı bile…[75]

680- El-Berâ İbni Âzib'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle buyurdu: "İki müslüman karşılaşınca musafaha ederler de, nasihat ve muhabbet üzere gülümserlerse, aralarında günahları dağılır gider." Bir rivayet de şöyle: "İki

müslüman karşılaştığı zaman musafaha ederler. Allah Tealâ'ya hamd ederler ve mağfiret dilerlerse, Aziz ve yüce olan Allah onlara mağfiret eder.[76]

681- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle dediğini anlatmıştır: "Allah için sevişen iki kuldan biri diğeri ile karşılaşır da onunla musafaha yaparsa, sonra da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e salât getirirlerse, geçmiş ve gelecek günahları bağışlanmadan ayrılmaz."[77]

682- Enes'den yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallalia-hu Aleyhi ve Seliem bir adamın elini tuttuğu zaman,

"Allâhümme âtinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'1-âhireti haseneten ve kına azâbe'n-nâr."

"Allah'ım, dünyada bize iyilik ver, âhirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru, demedikçe ondan ayrılmazdı."[78]

Her halde kim için olursa olsun eğilip bel bükmek mekruhtur. Bundan önceki iki bölümde anlattığımız Enes'in hadisi buna dealalet eder. o hadiste adamın biri peygambere sormuştu "Bizden biri adama eğilir mi? Peygamber, hayır, dedi." Söylediğimiz gibi, bu hasen bir hadistir. Buna mariz bir nakil gelmediği için buna aykırı davranmaya yol yoktur. İlme ve iyi hale nisbet edilen bir çok kimselerin bunu yapmasına aklanılmasın. Çünkü uymak, ancak Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e olur. Allah Tealâ şöyle buyurur: "Peygamber size neyi veriyorsa (ne emrediyorsa) onu alın, hangi şeyi de size yasaklıyorsa onu yapmayın, "[79]

Yine şöyle buyurmuştur: "Peygamberin emrine muhalefet edenler, kendilerine bir belâ isabet etmesinde, yahut acıklı bir azâb kendilerine isabet etmesinden sakınsınlar. "[80]

Biz, Cenazeler bölümünde Fudayl İbni İyad'dan (Radıyallahu Anh) bu manadaki Şu sözünü anlatmıştık: Hidayet yollarına uy, bu yola koyulanların azlığı sana zarar vermez. Sapıklık yollarından da sakın. Bu yollarda helak olanların çokluğuna aldanma. Başarı Allah'dandır.

Gelen kimseye kalkarak ikramda bulunmak şu kimseler için müstahab olduğunu seçtik: İlim bakımından açık bir faziletli olan için, yahut iyi hal, yahut şeref sahibi için, yahut hürmete değer bir idareci için, yahut evlad-lık veya akrabalık yakınlığından dolayı yaşlılık ve benzer sebebler için iyilik, ikram ve hürmet maksadı ile ayağa kalkılır. Gösteriş için ve insanı büyültmek için yapılmaz. İlk devir ve sonraki devir müslümanların uygulamaları hep bizim bu seçtiğimiz usul üzere olagelmiştir. Ben bu konu üzerinde bir risale yaptım. Orada hadisleri, eserleri ve anlattığım hususlara delâlet eden önceki devir âlimlerinin sözlerini işlerini topladım. Bunlara aykırı düşenleri kitabda gösterdim ve onlara cevabı da açıkladım. Bu hususta zorluğa ve şübheye düşen ve bu risaleyi incelemek isteyen kimse umarım, ki, müşkülâtım giderir, inşaallah Tealâ. En iyisini Allah bilir.

Salih olan kimseleri, kardeşleri, komşuları, arkadaşları ve akrabayı ziyaret etmek ve onlara ikramda bulunmak, iyilik etmek ve ilgi göstermek müstahab işlerin en kuvvetlilerindendir. bu ziyaretin usulü de insanların durumlarına, mevkilerine ve boş zamanlarına göre değişir. Bu gibileri

insanın ziyaret etmesi, hoşlarına gitmeyecek şekilde ve razı olmayacakları bir zamanda olmamalıdır. Bu konuda hadisler ve nakiller meşhurdur ve çoktur. Müslim'in Sahih'inde rivayet ettiğimiz en güzellerindendir:

683- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle anlattı: "Bir adam, başka bir köyde olan kardeşini ziyaret etti. Bunun üzerine Allah Tealâ onun yolu üzerine koruyup gözetleyici bir melek görevlendirdi. Melek adama gidince sordu: Nereye gidiyorsun? Adam: Şu köyde olan kardeşime gitmek istiyorum, dedi. Melek: Adamın sana iyiliğinden dolayı senin ona bir borcun mu var? Adam dedi ki: Hayır, sadece ben ûnu Allah Tealâ'nın rızası için sevdim. Melek dedi: Ben, sen o adamı Allah İçin sevdiğin gibi, Allah'ın da seni sevdiğini bildirmek üzere Allah'ın sana gönderdiği elçisiyim."[81]

684- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seflem şöyle buyurdu: "Kim bir hastayı ziyaret ederse, yahut Allah Tealâ için bir kardeşini ziyaret ederse, bir mü-nadi şöyle diye ona seslenir: Hoş ettin, yürüdüğün yol (boyunca sevabın) hoş oldu. Cennette de bir ev hazırlamış oldun."[82]

İnsanın salih bir arkadaşından kendisini ziyaret etmesini ve ziyaretini çok yapmasını istemesi müstahabdır.

685- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir. O demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bizi ziyaret ettiğinden daha fazla, bizi ziyaret etmeden seni engelleyen nedir? (Neden bizi daha çok ziyaret etmiyorsun? Peygamber bunu Cibril Aley-hisselâm'a söylemesi üzerine) şu âyet indi:"

"Biz senin Kabbinin emri olmadıkça inmeyiz. Önümüzde ve arkamızda olanlar ve bunlar arasında bulunanlar (her şeyin mülkiyet ve tasarrufu) hep O'nundur."[83]

Aksırana Duâ Etmek Ve Esnemenin Hükmü

686-Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. O da, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle dediğini anlatmıştır: "Allah Tealâ aksırmayı sever (ondan razı olur). Esnemeyi hoş görmez. Sizden biriniz aksırır da Allah Teaîâ'ya hamd ederse, onu işiten her müslüman üzerine ona şöyle duâ etmek bir borç olur: "Yerhamükeîlâh" (Allah sana merhamet etsin). Esnemeye gelince, o Şeytandandır. Sizden biriniz esnediği zaman, gücü yeterince onu geri çevirsin. Çünkü sizden biriniz esneyince Şeytan ona güler."[84]

Derim ki âlimler şöyle ifade etmişlerdir: Aksırmayı gerektiren sebeb iyi bir şeydir. O da besin hafifliğinden ve yük ağırlığının azlığından ileri gelen vücud hafifliğidir. Bu da iyi bir haldır ki şehveti zayıflatır ve ibâdeti kolaylaştırır. Esnemek bunun zıddıdır. Allah en iyisini bilir.

687- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyîe dediğini anlatmıştır: "Sizden biriniz aksırdiği zaman,

"Elhamdülillah"

"Allah'a hamd olsun" desin. Kardeşi yahut arkadaşı da ona:

"Yerhamukellâhu"

"Allah sana merhamet etsin", desin. Kardeşi ona yerhamukellâh deyince, sksıran:

"Yehdîkümullâhu ve yuslıhu bâteküm" "Allah size hidâyet etsin ve halinizi düzeltsin", desin."[85]

688- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında iki adam aksırdı. Peygamber (s.a.v) bunlardan birine karşılık verdi (teşmit yaptı), diğerine teşmit yapmadı. Bunun üzerine peygamberini teşmit yapmadığı kimse dedi ki, falanca aksırdı da ona teşmit yaptın., ben aksırdım da bana teşmit yapmadın? Peygamber (s.a.v): Bu adam Allah Teaîâ'ya hamd etti. Sen ise Allah Teaîâ'ya hamd etmedin, buyurdu."[86]

689- Ebû Musa El-Eş'arî'den rivayet edilmiştir. (Radıyallahu Anh) o demiştir ki,

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Sizden biriniz aksırır da Allah Tealâ'ya hamd ederse, ona teşmit yapınız. Eğer Allah'a hamd etmezse, ona teşmit yapmayınız, (Yerhamukel-lâh, demeyiniz).[87]

690- El-Berâ'dan (Radiyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi bize yasakladı. Hastayı ziyareti, cenaze arkasında yürümeyi, aksira-na teşmit yapmayı, davetçiye icabet etmeyi, selâma karşılık vermeyi, haksızlığa uğrayana yardım etmeyi ve yeminde durmayı (yemini bozmamayı) bize emretti."[88]

691- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anhu) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Müslümanın müslüman üzerine hakkı beştir: Selâmı cevablamak, hastayı ziyaret etmek, cenazeler arkasında yürümek, davete icab etmek ve aksırana teşmit yapmak."[89]

Müslim'in diğer bir rivayeti şöyledir: "Müslümanın müslüman üzerindeki hakkı altıdır: Onunla karşılaşiinca ona selâm ver, seni davet ettiği zaman icabet et, senden öğüt istediği zaman ona öğüt ver, aksırır da Allah Tealâ'ya hamd ederse ona teşmit yap, hastalanınca onu ziyaret et ve ölünce cenazesini takip et."

Aksıran kimsenin aksırması arkasıhda ELHAMDÜ LİLLAH demesinin müstahab olduğunda âlimler ittifak etmişlerdir. Elhamdü lillahi Rab-bilalemin, derse daha güzel olur. Elhamdü Iillâhi alâ külli hâl, derse daha faziletli olur.

692- Sahih bir isnadla Ebû Hüreysre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Peygamber

Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Sizden biriniz aksırdığı zaman, ELHAMDÜ LİLLÂHİ ALA KÜLLİ HÂL, desin. Kardeşi yahut arkadaşı da: Yerhamukellah, desin. Buna karşılık olarak aksıran: Yehdîkümullahu ve yuslihu bâleküm (Allah size hidâyet versin ve halinizv düzeltsin, der.)"[90]

693- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir ki: "Bir adam İbni Ömer'in yanında aksırdı da: Elhamdü lillah vesselâmu alâ Re-sûlillah, dedi. İbni Ömer ona şöyle dedi: Ben de, Elhamdü lillah vesselâmu Alâ Resûliüahi, derim. Fakat Resûlüllah Sallaîlahu Aleyhi ve Sellem'in bize öğrettiği böyle değildir. Bize şöyle demeyi öğretti: Elhamdü Iillahî alâ külli hâl."[91]

Derim ki: Aksırma arkasında hamd sözünü duyan herkesin ona Yerhamukellah, yahut Yerhamukümullâh, yahut Rahirnekümullâh, demesi müstahab olur. Bundan sonra aksıranm şöyle demesi de müstahabdır: Yeh-dîkumullâhu ve Yuslihu bâleküm, yahut Yeğfirullâhu lenâ ve leküm.

694- İmâmı Mâlik'ten rivayet edilmiştir. O da Nafi'den, Nafi'de İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet ettiğine göre, İbni Ömer şöyle dedi: "Sizden biriniz aksırır da ona YERHAMUKELLAH denilirse, o da şöyle der:

"Yerhamunallâhu ve iyyâküm ve yağfirullâhu lenâ ve leküm (Allah bize ve size merhamet etsin. Allah bizi ve sizi bağışlasın).

Bütün bunlar sünnettir, bunlarda vacib yoktur. Âlimlerimiz şöyle demiştir: Teşmit denilen YERHAMUKELLAH sözünü söylemek sünneti ki-fayedir. Meclisde bulunanlardan biri bunu söylerse, hepsi için yeterli olur. Fakat faziletli olan, bunu mevcudlarm tümünün söylemesidir. Çünkü daha önce yazdığımız Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in: "Aksıranm hamd sözünü işiten her müslüman üzerine YERHAMUKELLAH demek bir borçtur." sözü vardır. Bizim bu anlattığımız Şafi'i mezhebinin görüşü olan teşmitin müstahab oluşudur. Mâliki âlimleri bunun vacib olduğunda ayrılığa düşmüşlerdir. Kadî \bdülvahhab bu teşmit sünnettir. Bizim mezhebimizde olduğu gibi, cemaat içinden bir kişinin teşmiti yeterlidir demiştir.

İbni Müzeyn demiştir ki bütün cemaatın teşmit yapması gereklidir. İbnu'l-Arabî El-Mâlikî de bunu benimsemiştir.

Daha önce geçen hadisten dolayı, aksıran hamd etmezse, ona teşmit yapılmaz. Hamdin, teşmitin ve buna cevab vermenin en azı, yanındaki arkadaşı işitecek kadar sesi yükseltmektir.

Aksıran adam Allah'a hamd sözünden başka bir söz söylerse, teşmite hak kazanmaz:

695- Sahabî olan Salim İbni Übeyd El-Eşca'i'den (Radıyallahu Tealâ Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Biz Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında idik. O sırada cemaatten biri aksınp: Esselâmu Aley-küm, dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: Sana ve annene de selâm olsun (burada selâmın gereği ne)! Sonra peygamber (s.a.v): Sizden biriniz aksırdığı zaman Allah'a hamd etsin." dedi. Bundan sonra bazı hamd şekillerini anlattı ve dedi ki, hamd edip aksıran kimsenin yanında bulunan, Yerhamukellâh, desin. Aksıran da onlara cevab olarak: Yeğfirullâhu lenâ ve leküm, desin."[92]

Namazda iken aksfran kimsenin, kendine işittirecek bir sesle Elhamdü Lillâh, demesi bizim Şafi'i mezhebinde müstahabdır. Mâliki âlimleri için üç görüş vardır. Birincisi bu bizim görüşümüzdür. İbni Arabî bunu seçmiştir. İkincisi, içinden hamd eder. Üçüncüsü Sahnun'un söylediğidir ki, ne aşikâre hamd eder, ne de içinden...

Aksırmaya gelince, sünnet olan elini yahut mendilini ağzına koymak ve sesi alçaltmaktir:

696- Ebû Hüreyre'den (RadiyaHahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem aksırdığı zaman elbisesini, yahut benzer bir şeyi ağzı üzerine kordu. Aksırma sesini alçaltır yahut kısardı." Ravi bu son iki lâfızda şübhe etmiştir. Tirmizî der ki, bu hadis sahilidir.[93]

697- Abdullah İbni Zübeyr'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu; "Aziz ve yüce olan Allah Esneme ve aksırmada ses yükseltmeyi hoş görmez. "[94]

698- Ümmü Seleme'den yapılan rivayetde (Radıyallahu Anha) o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim: Yüksek sesle esnemek ve şiddetli aksırmak Şeytandandır."'[95]

Bir insanın aksırması arka arkaya devam ederse sünnet olan üçe varıncaya kadar ona Teşmit etmektir:

699- Seleme İbni'l-Ekvâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, o Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den dinledi: "Bir adam Peygamberin yanında aksırdı. Peygamber ona: Yerhamukellâh, dedi. Sonra bir daha aksırınca, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem onun için dedi ki, adam nezlelidir. "Bu söz, Müslim'in rivayetidir. Amma Ebû Dâvud ve Tirmizî rivayetlerinde demişlerdir ki, Seleme anlattı: "Bir adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında aksırdı, ben de bulunuyordum. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, YERHAMUKELLÂH, dedi. Sonra ikinci defa yahut üçüncü defa aksırdı. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, YERHAMUKELLÂH, bu nezleli bir adamdır. "[96]

700- Sahabî olan UbeyduIIah İbni Rifâ'adan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Üç kez aksırana teşmit yapılır, (ona Yerhamukellâh, denilir). Eğer ziyade yaparsa, dilersen teşmit yaparsın, dilersen yapmazsın.[97]

701- Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. Hadisin isnadında halini araştırmadığım bir adam vardır. Hadisin geri kalan isnadı sahihtir. Ebû Hü-reyre demiştir ki: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Sizden biriniz aksırınca, yanında oturan ona teşmit yapsın, Üçten fazla aksırırsa o kimse nezledir. Üçten sonra teşmit yapılmaz. (Yerhamukellâh, denmez).”[98]

Bu konuda âlimler ihtilâf etmişlerdir: Mâliki olan İbnu'l Ârâbî şöyle demiştir: İkinci aksırışında adama, sen nezlelisin, denilir, görüşü vardır. Üçüncüde ona denilir, dördüncüde (sen nezlelisin)

denilir şeklinde değişik görüşler vardır. Doğru olan üçüncüde söylenmesidir. böyle (sen nezlelisin) denmesinin manası, bundan sonra sen teşmit yapılacak kimse değilsin, demektir. Çünkü sende olan bu hal nezleden ve hastalıktandır. Aksırmadaki hafiflikten değildir.

Eğer denilirse: Hastalık sebebiyle aksırma olursa, ona duâ ve teşmit yapmak uygun olur. Çünkü hasta olan, hasta olmayandan duaya daha fazla hak sahibidir. Neden buna teşmit yapılmasın? Bunun cevabı: Ona duâ etmek müstahabdır. Fakat meşru olan aksırma duasından başka bir duâ yapılır. Müslümanın müslümana afiyet, selâmet ve benzeri duâ yapması teşmit kısmından değildir.

Bir kimse aksırır da Allah Tealâ'ya hamd etmezse, daha önce anlattığımız gibi ona teşmit yapılmaz. Eğer Allah Tealâ'ya hamd etse de insan bunu işitmezse yine ona teşmit yapılmaz.

Aksiranın yanında bir topluluk olur da onlardan bir kısmı aksıranın hamdini duyar bir kısmı duymazsa, işitenler ona teşmit yapar, başkaları değil. Doğru kabul edilen budur.

İbnu'l-Ârâbî, hamdi işitmcyenler hakkında bir muhalefeti anlatmıştır: Arkadaşlarının teşmitini işitince, hamdi işitmeyen de teşmit yapar; çünkü başkasının teşmit yapmasıyla adamın aksırma ve hamd halini bilmiş olur. Bu görüşe karşı olarak denmiştir ki, hamdi itişmeyenler, bu durumda da teşmit yapmazlar. Çünkü aslen hamdi işitmemişlerdir.

Bil ki, aslen bir adam hamd etmeyince, yanında bulunan kimsenin hamdi hatırlatması müstahab olur. Doğru kabul edilen budur.

Hattâbî'nin Sünen'inde bunun benzerini, büyük İmam İbrahim El-Nehâ'i'den rivayet ettik. Bu insanı uyarma işi, nasihat, iyiliği emretme, iyilik ve takva üzere yardımlaşma bölümüne girer.

İbnu'l-Ârâbî demiştir ki, uyarmayı yapmaz. Bunu yapmayı cehalete ve hata işlemeye yormuştur. Doğru olan bizim anlattığımız uyarma işinin müstahab olduğudur. Muvaffakiyet Allah'dandır.

(Bir Yahudi Aksırınca)

702- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyaîlahu Anh) yapılan rivayete göre şöyle demiştir:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında aksırışırlardi. Bununla peygamberin kendilerine, Yerhamukümullâh, demesini umarlardı. Peygamber de (onlara) derdi: Allah size hidâyet versin ve halinizi düzeltsin."[99]

703- Ebû Hüreyre'den (Radıyaîlahu Anh) rivayet edilmiştir. O demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim bir olay anlatır da o sırada aksırırsa, o doğrudur.[100]

Bir insan esnediği zaman, daha önce anlattığımız hadisten dolayı, onu gücü yeterince geri çevirmesi sünnettir. Müslim'in Sahih'inde rivayet ettiğimiz gibi, elini ağzı üzerine koyması da sünnettir.

704- Ebû Saîd El-Hudrî'den rivayete göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini anlatmıştır: "Sizden biriniz esnediği zaman eli ile ağzı üzerini tutsun. Çünkü Şeytan girer."[101]

Derim ki, esneme namazda yahut namaz dışında olsa hüküm birdir, eli ağız üzerine koymak müstahab olur. Ancak esneme ve benzeri bir gerek olmadığı zaman eli ağıza koymak, namaz kılan için mekruhtur. En doğrusunu Allah bilir.

İnsanı Övmek

Bil ki, insanı iyi halleri ile medhetmek ve övmek bazen yüzüne karşı olur, bazan da gıyabında olur. İnsanı gıyabında övmeye gelince, öven kimse taşkınlık yapmamak ve yalana girmemek şartı ile, bunda engel yoktur. Yalan şekli ile övmek ise haramdır. Haram oluş övmekten değil, yalan söylemekten dolayıdır. Bir gerek duyulduğu zaman ve bir bozukluğa se-beb olmadığı içinde yalan olmayan böyle bir övgü müstahabdır. Övülene ulaşması halinde onu fitneye düşüren ve benzeri bozuk maksad taşıyan medihler olmamalıdır.

Övülenin yüzüne karşı yapılan medhe gelince, bunun hakkında mubah ve müstahabı gerektiren hadisler nakledildiği gibi, bundan kaçınmayı gerektiren hadisler de nakledilmiştir. Âlimler demiştir ki, bu hadislerin hük-münü bir araya toplayıp şöyle denilir: Eğer yüzüne karşı övülende kâmil bir iman, tam bir anlayış, nefis terbiyesi ve fitneye düşmeyecek şekilde . tam bir seziş varsa ve buna aldanmazsa, nefsi de bundan hoşlanmazsa, bu haram değildir, mekruh da değildir. Bu hallerden birinin bulunmasından korkuluyorsa, onu yüzüne karşı övmek şiddetle mekruh olur.

705- Mikdâd'dan (Radıyallahu Anh) şöyle anlatılmıştır:

"Bir adam Hazreti Osman'ı (Radıyailahu Anh) övmeye durdu. Mik-_dad maksadlı olarak dizleri üzerine çöktü de övenin yüzüne serpmek üzere kumlar avuçlamaya başladı. Osman Mıkdad'a dedi ki, ne yapıyorsun? Bunun üzerine Mıkdad dedi: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurdu: Övücüleri gördüğünüz zaman yüzlerine toprak serpin, (onlara değer vermeyin)."[102]

706- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seliem, bir adamın bir adamı övdüğünü ve övgüde ileri gittiğini işitti. Bunun üzerine: Helak ettiniz yahut adamın belini kırdınız." buyurdu.[103]

707- Ebû Bekre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında anıldı, bir adamda onu hayırla övdü. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: Yazık ettin! (Aşırı derecede övmekle, yahut övgün ona gidip de onun gururlanmasına sebebiyet vermekle) arkadaşının boynunu kırdın.-Peyamber bu sözü tekrarlıyordu. - Sizden biriniz çaresiz övecekse, öveceği şekilde olduğunu bildiği takdirde, "onun şöyle, şöyle olduğunu sanırım" desin.. Onu olduğu gibi bilen ve hesaba çekecek olan Aîlah'dır. insan Allah'a karşı

hiç kimseyi temize çıkarmasın."[104]

Övmenin mubah olduğuna dair hadisler çoktur, burada bir araya toplanmaları mümkün değildir. Ancak bunlardan bir kısmına işaret ediyoruz:

708- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Sahih olan hadisde Ebû Bekir'e (Radıyallahu Anh) olan şu sözü bu övme kısmındadır:

"(Mağarada iki kişi kaldık. Düşmanın ayak seslerini işitiyorsun) İki kişiyi ne sanıyorsun? Allah onların üçüncüsüdür. (Onun için biz hepsinden güçlüyüz)[105]

Diğer bir hadisde de (Ebû Bekir'e) "Sen, büyüklük taslayarak elbiselerini sürtenlerden değilsin." buyurmuştur.

Diğer bir hadisde de: "Ey Ebû Bekir, ağlama! Arkadaşlığında ve malında benim için insanların en güvenileni Ebû Bekir'dir. Eğer ümmetimden bir dost edineydim, Ebû Bekir'i dost edinirdim." buyurmuştur.

Başka bir hadisde:"Umuyorum ki sen onlardansın. (Cennet'e girmek için bütün kapılarından davet edileceklerdensin)" buyurdu.

Başka bir hadisde de "Ona izin ver ve onu Cennetle müjdele. (Ebû Bekir'e izin ver ve onu Cennet'le müjdele.) buyurmuştur.

Başka bir hadisde: "Ey Uhud dağı! (Sarsılma) dur. Zira senin üzerinde bir peygamber, bir Sıddîk (Ebû Bekir) ve (gelecekte şehid olacak) iki şehid (Ömer ile Osman) vardır." dedi:

Yine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: "Cennete girdim ve bir köşk gördüm. Sordum, bu kimindir? Ömer'indir, dediler. Oraya girmek istedim, fakat kıskanırsın hatırıma geldi.

Bunun üzerine Ömer (Radıyallahu Anh): Anam-babam sana feda olsun, yâ Resûlellah! Sana kiskanırmıyım? dedi."

Başka bir hadisde: "Ey Ömer! Koyulduğun herhangi bir yolda Şeytan sana karşı çıkmışsa, muhakkak senin yolundan başka bir yola sapmış olur, (senden kaçar)."

Diğer bir hadisde: "(İçeri girmesi için) Osman'a kapıyı aç ve onu Cennetle müjdele." buyurmuştur.

Başka bir hadisde Ali'ye: "Sen bendensin, ben de sendenim (soyumuz ve inancımız birdir), dedi."

Diğer bir hadisde yine Ali'ye: "Harun'un Musa'ya olan yakınlığı gibi, senin benimle beraber olmana razı olmazmısın? Buyurdu."

Başka bir hadisde Bilâle: "Ayaklarının tıkırtısını Cennet'de işittim, dedi."

Başka bir hadisde Ubeyy İbni Kâb'a: "İlim sende bereketli olsun, ey Münzir'in babası! buyurdu."

Diğer bir hadisde de Abdullah İbni Selâm'a: "Sen ölünceye kadar İslâm üzere bulunacaksın,

buyurdu."

Başka bir hadisde Ensar'dan bir sahâbiye: "(Sen ve hanımın yemek yemeyip müsafirinize ikramda bulunduğunuz için) Allah sizin işinize güldü yahut taaccüb etti (sizden razı oldu), dedi.

Başka bir hadisde Ensar'a: "İnsanlar içinde bana en sevimli sizlersiniz," buyurdu.

Diğer bir hadisde de Abdü'1-Kays kabilesinin başında bulunana: "Sizde iki haslet (huy) vardır ki, onları Allah Tealâ ve O'nun peygamberi sever: Onlar, yumuşak huy ile vakardır, buyurdu. "[106]

Sahih hadisler arasında bütün bu işaret ettiklerim meşhurdur. Onun için bunların kaynaklarını göstermedim. Yüze karşı Peygamber Sallalla-hu Aleyhi ve Sellem'in övmesine dair benzeri hadisler çoktur. Allah onlardan razı olsun, Ashab, tabiin ve bunlardan sonra gelen ve kendilerine uyulan imam ve âlimlerin övmesine gelince, bunlar sayılamayacak kadar çoktur. En iyisini Allah bilir.

Ebu Hamid El-Gazalî İhya kitabının Zekât bölümü sonunda şöyle demiştir: Bir insan sadaka verdiği zaman, onu alan bakmalıdır: Eğer sadakayı veren adam teşekkür edilmesini seviyor ve onun insanlara duyurulmasını istiyorsa, sadakayı alanın işi gizli tutması uygun olur. Çünkü hakkını ödemesi onu zulme götürmeye sebeb olmamalıdır. Adamın teşekkür istemesi bir zulümdür. (Yaptığı iş Allah için olmaz, nefsine yazık etmiş sayılır.) Eğer sadakayı alan, verenin halinden teşekkürü sevmediğini ve yayılmasını istemediğini bilirse, ona teşekkür eder ve sadakasını açıklar.

Allah kendisine rahmet etsin, Süfyan El-Sevrî şöyle demiştir: Kendini bilen kimseye insanların övmesi zarar vermez.

Ebu Hamid El-Gazalî, bu bölümün başında geçen sözü anlattıktan sonra şöyle demiştir: Bu manaların inceliklerini düşünmek, kalbini gözetleyene gereklidir. Çünkü azaların yaptığı işler, bu inceliklerin ihmali ile olursa, çok yorulma ve az faydalanma bakımından şeytan için bir gülme demektir. Bu ilmin hali öyle bir şeydir ki, onun hakkında denilir: Bundan bir mes'ele Öğrenmek, bir sene (nafile) ibâdet etmekten daha faziletlidir. Çünkü bu ilim sebebiyle ömür boyu ibâdet sağlığa kavuşur. Bu ilmi bilmemekle de ömür boyu yapılan ibâdet ölür ve boşa çıkar. Başarı ancak Allah1 m yardımı iledir.

İnsanın Kendini Övmesi Ve İyiliklerini Anlatması

Allah Tealâ "Nefislerinizi temize çıkarmayın."[107]

Bil ki, insanın kendi iyiliklerini anlatması iki kısımdır: Sevilmeyen ve sevilen, öğünmek için, arkadaşları üzerine üstünlüğü göstermek ve benzeri haller için yapılan iyilikleri anma, sevilmeyen ve kötülenen şeydir. Makbul olanı ise, dinî bir maslahata bağlı olanıdır. Bu da iyiliği emredici, kötülükten ahkoyucu olmakla, öğüt verici olmakla yapılır, yahut gerekli bir işi göstermek, yahut öğretmek, yahut terbiye vermek, yahut nasihat vermek için, yahut uyarmak için, yahut iki kimsenin

arasını düzeltmek için, yahut kendinden bir kötülüğü savmak için, yahut benzeri şeyler için yapılan övme ve iyilikleri anlatmalardır ki, bunlar makbuldür. İnsan bu maksadlarla kendi sözünün daha iyi kabul edileceğini ve anlattıklarına daha çok güvenileceğini niyet ederek iyiliklerini anlatır. Yahut der ki, benim dediğim bu söz, öyle bir sözdür ki, onu benden başkasında bulamazsınız, bunu ezberleyin gibi sözler söyler, yahut bunun benzeri söz söyler. Bu konuda bu mana üzerinde sayılamayacak kadar deliller gelmiştir:

709- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu sözü gibi:

"Ben Peygamberim, yalan yoktur. Ben Âdem evlâdının efendisiyim. Kendisine ilk arz açılacak kimseyim. Ben Allah'ı en iyi bileniniz ve takvası en çok olanmızım. Ben Rabbimin yanında (himayesinde) gecelerim." Buna benzer rivayetler çoktur.

Yusuf Aleyhisselâm da (Mısır Melikine):

"Mısır arazisinin hazineleri üzerine beni görevli kıl. Ben, koruyan ve bilen kimseyim." dedi.[108]

Şuayb Aleyhisselâm dedi:

"Beni İnşaallah sâlihlerden bulacaksın."[109]

Osman (evinde aleyhtarları tarafından) kuşatıldığı zaman, (Radıyalla-hu Anh) şu sözleri söylemişti:

Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu bilmiyor musunuz?: "(Tebük savaşının sıcak ve kurak günlerinde sefere çıkan) o zor günlerin ordusunu kim teçhiz ederse, ona cennet vardır. Ben o askerleri teçhiz ettim. Bi İm i yormuş un uz ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-Iem: (Medine'deki) Rûme kuyusunu kazana Cennet vardır. Ben de onu kazmıştım (ve sebil yapmıştım)? Peygamberin dediği sözde onu doğrula-ym, buyurmuştur. "[110]

710- Sa'd İbni Ebi Vakkas'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, Küfe halkı kendisini Ömer İbni Hattab (Radıyallahu Anh) Hazretlerine şikâyet ettikleri zaman ve güzel namaz kıldırmıyor, dediklerinde, Sa'd şu cevabı vermişti: Vallahi ben, Allah Tealâ yolunda ilk ok atan Arablar'-dan bir adamım. Biz Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile savaşanlardık..."[111]

711- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Tohumlan çatlatıp bitiren ve nefisleri yaratan hakkı için, Peygamber benim hakkımda söz verdi ki, beni ancak mü'min sever ve bana ancak münafik buğz eder."[112]

712- Ebû Vâil'den yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: İbni Mes'ud (Ra-dıyallahu Anh) bize hutbe okuyup şöyle dedi: "Vallahi ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ağzından yetmiş küsur sûre aldım. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabı da bilmişlerdir ki, ben Allah Tealâ'nın kitabını onlardan daha iyi bilenim. Bununla beraber ben onların en hayırlısı değilim. Eğer Denden daha bilgili bir kimseyi hileydim (ondan ilim almak için) sefere çıkardım."[113]

713- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre, kendisine, yürümeyen bir deveye çare bulmaktan soruldu, bunun üzerine (çare1 isteyen adama): Tam bilgi verecek kimseye düştün, (Bu konu da seni ancak ben aydınlatırım.) dedi...[114] Buna benzer örnekler çoktur, hepsi anlatılamaz.

Bu şekilde olan övünmelerin hepsi anlattığımız maksadlara bağlı olarak caizdir. Başarı Allah'dandır.

Önceki Konu İle İlgili Meseleler

Mes'ele: Seni çağıran bir adama, emrindeyim ve yardimmdayım yahut sadece emrindeyim demek müstahabdır. Yine bir kimseye merhaba denince yahut ona bir iyilik yapılınca, yahut adamda güzel bir iş görünce, "Allah seni korusun" ve "seni hayırla mükâfatlandırsın' şeklinde ve buna benzer söz söylemek müstahabdır. Bunun delilleri sahih hadislerden çok vardır ve meşhurdur.

Mes'ele: Amelde takvada yahut bu gibi halleri bulunan bir kimseye: "Allah beni sana feda kılsın", yahut "anam-babam sana feda olsun" ve bunun gibi sözler söylemekte sakınca yoktur. Bununda delilleri sahih olan hadislerde çoktur, meşhurdur. Kısaltmak için onları söylemedim.

Mes'ele: Bir kadının yabancı bir erkekle konuşması caiz olan alış-veriş ve bunlar dışındaki yerlerde onlarla konuşmaya muhtaç kaldığı zaman sözünü ciddi ve sert yapması gerekir. Kendisine erkeğin meyli olmasın diye yumuşak söz söylemez.

Âlimlerimizden İmam Ebu'l-Hasan El-Vahidî, El-Basît adlı kitabında şöyle demiştir: Âlimlerimiz demiştir ki, kadın zariftir, yabancılarla konuştuğu zaman ciddi konuşsun. Çünkü böyle davranmak, kalbi fitneye düşürmekten daha çok uzaklaştırır. Yine hısımlık yolu ile haram olanlarla da böyle yapmalıdır. Görülmüyor mu ki, bu vasiyete bağlı olarak devamlılık üzere insanlara haram olan mü'minlerin anneleri (Peygamberin zevceleri) hakkında şöyle buyurmuştur:

"Ey Peygamber hanımları! Siz diğer kadınlardan biri gibi değilsiniz. Eğer takva sahibi olmak istiyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) yumuşak söz söylemeyin. O takdirde kalbinde bir bozukluk olan umuda düşer."

Ben derim ki, kadının sesini sert söylemesine dair El-Vâhidî'nin anlattığını yine âlimlerimiz söylemiştir. Şeyh İbrahim E1-Mervezî de âlimlerimizden olmakla şöyle demiştir: Kadının erkeğe karşı ciddî konuşmasının yolu, avucunun dışı ile ağızını örtüp böylece erkeğe cevab vermesidir. En iyisini Allah bilir.

Bu konuda El-Vâhidî'nin söylediği, hısımlık bakımından haram olan yabancı gibi aynen haramdır sözü zayıftır. Onun muhalefeti de âlimlerimiz arasında meşhurdur. Çünkü onların akraba yakınlığı gibi mahrem olmaları, beraber bulunma ve bakma cevazı bakımındandır. Sihriyat ve hısımlık hususu ve bu yönden kan akrabası gibidir. Mü'minlerin annelerine gelince, onlar sadece nikâh edilememek

yönünden ve onlara hürmet etmek farz olduğundan anneler gibidirler. Bundan dolayıdır ki, Kızlarını nikahlamak helâl olmuştur. (Fakat insan neseben annesinin kızını nikâh-layamaz, kız kardeşi olur.) En iyisini Allah bilir.

---

[1] Kur'anı Kerim, Nûr süresi:61

[2] Nisa Siiresi:86

[3] Kur'anı Kerim: Nûr Süresi: 27

[4] Kur'an, Kerim: Nür Süresi: 59

[5] Kur'anı Kerim: Zâriyâi Süresi: 24-25

[6] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[7] Buhârî ve Müslim.

[8] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[9] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[10] Dârimî. Tirmizî. İbni Mâce. Ahmed b. Hatibe!. Taberâni.

[11] İbni Mace. İbni Sünnî.

[12] Muvatta

[13] Buhârî.

[14] Dârimî. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[15] İbn-i Sünnî

[16] Kur'an-ı Kerim, Zâriyai Süresi: 25.

[17] Buharı. Tirmizî.

[18] Müslim. Tirmizî.

[19] Tirmizî. Ebû Dâvud. Bıhârî, ni-Eclebif-MülYed. (Tirmizî demidir ki, bunun isnadı zayıftır.)

[20] Ebû Dâvud.

[21] Muvatta'. (Derim ki,, bu hadis mürseldir, isnadı sahihdir.)

[22] Buhârî. Müslim. Tirmizî.

[23] Ebû Dâvud.

[24] Kur'anı Kerim: Nİsâ Süresi: 86.

[25] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[26] Ebû Dâvud, Buhârî El-Edebül-Müfred'de.

[27] İbni Sünnî.

[28] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen ve sahih hadistir.)

[29] Tirmizî. (Bu zayıf bir hadistir. Münker hadistir demiştir.)

[30] Ebû Dâvud. Tirmizî.

[31] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[32] İbni Sünnî.

[33] Buhârî.

[34] Müslim. Buhâri.

[35] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[36] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[37] Buhârî. Müslim. Tirmizî.

[38] Buhârî. Ebû Dâvud.

[39] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[40] Buhârî. Müslim.

[41] Ebû Dâvud. Nesâî, fil-yevmi vel-leyli. İbni Sünnî.

[42] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî

[43] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Buhârî, el-Edebül-Müfred. Hakim. Nesâî, amelül-yevmi velleyli. Ahmed b. Hanbel.

[44] İbni Sünnî

[45] Kur'an-ı Kerim, Nûr Süresi: 27.

[46] Kur'an-ı Kerim, Nûr Süresi: 59.

[47] Buhârî. Müslim. Muvatia'. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[48] Buhârî. Müslim. Tirmizî. Nesâî.

[49] Ebû Dâvud.

[50] Ebû Dâvud. Tirmizî, Ahmed b. Hanbel. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[51] Buhârî. Müslim.

[52] Buhâri. Müslim.

[53] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî, fil yevmi velleyli.

[54] Buhârî. Müslim.

[55] Buhârî. Müslim.

[56] Müslim. Ebû Dâvud, Nesâî. İbni Mâce

[57] Müslim.

[58] Ebû Dâvud

[59] Ebû Davud.

[60] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[61] Buhârî. Müslim.

[62] Buhârî, kitabul-Edeb, Müslim.

[63] Ebû Dâvud, Buhârî, Müslim.

[64] Tirmizî. Nasâî. İbni Mâce.

[65] Ebû Dâvud.

[66] Buhârî.

[67] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[68] Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki,.bu hasen hadistir.)

[69] Buhârî. Tirmizî.

[70] Buhârî. Müslim.

[71] Ebû Dâvud.

[72] Ebû Dâvud. Tirmizî, İbni, Mâce.

[73] İbni Mâce. Tîrmizî. (Tirmizî, bu hadis hasendir.)

[74] Muvatta'. (Derim ki bu hadis mürseldir.)

[75] Müslim.

[76] İbni Sünnî. Ebû Dâvud.

[77] İbni Sünnî.

[78] İbni Sünni.

[79] Kur'an-ı Kerim, Haşir Süresi: 7

[80] Kur'an-ı Kerim, Nûr Süresi: 63

[81] Müslim.

[82] Tirmizî. İbni Mâce.

[83] Buharı, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel (Kur'an-ı Kerim, Meryem Sûresi: 64)

[84] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[85] Buhârî. Ebû Dâvud. Nesâî, fil yevmi velleyleti.

[86] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[87] Müslim.

[88] Buhârî. Müslim. Tirmîzî. Nesâî.

[89] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvıud. Tirmizî. Nesâî.

[90] Ebû Dâvud.

[91] Tirmizî.

[92] Ebû Dâvud. TİrmizÎ.

[93] Ebû Dâvud. Tirmizî.

[94] İbni Sünnî.

[95] İbni Sünnî.

[96] Müslim. Ebû Dâvud. TİrmizÎ. İbni Mâce. Nesâî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis şahindir, hasendir.)

[97] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Bu, zayıf hadistir. Tirmizî bu hadîs için garibdir ve isnadı meçhuldür, demiştir.)

[98] îbni Sünnî.

[99] Ebû Dâviid. Tirmizî. Nesâî. fi i yevmi-velleyleti. Ahmed b. Hanbel. (Tirmizî demişîir ki, bu sahih ve hasen bir hadistir.

[100] Ebû Ya'lâ El-Mevsilî, Müsned.

[101] Müslim. Ebû Dâvud.

[102] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[103] Buhârî. Müslim.

[104] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[105] Buhârî. Müslim. Tirmizî.

[106] Buhârî.

[107] Kur'an-ı Kerim, Necm Süresi: 32.

[108] Kur'an-ı Kerim, Yûsuf Süresi; 55

[109] Kur'an-ı Kerim, Kasas Süresi:27

[110] Buharı.

[111] Buhâri. Müslim. Tirmizî.

[112] Müslim.

[113] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[114] Müslim. Ebû Dâvud.

20- NİKAHIN ZİKİRLERİ VE BUNUNLA İLGİLİ MESELELER.. 1

Kendisine Veya Başkasına Kız İstemeye Gelenin Okuyacağı Dualar: 1

Bir Kimsenin Kendi Kızını Yahut Evlendirmehakkına Sahib Olduğu Başka Yakınını Nikahlamaları İçin Faziletli Adamlarateklif Etmesi 1

Nikâh Akdinde Okunacak Dualar. 2

Nikâh Akdinden Sonra Kocaya Söylenecek Duâ. 3

Zifaf Gecesinde Erkeğin Hanımına Söyleyecekleri 3

Ailesi İle Birleştikten Sonra Kocaya Söylenecekler. 3

Cinsi Münâsebet Esnasında Okunacak Duâ. 4

Erkeğin Hanımı İle Oynaşması, Onunla Şakalaşması Ve Onunla Tatlı Konuşması 4

Kocanın Hanımının Hısımları İle Konuşmadaki Edebi 4

Kadının Doğum Sancıları Zamanında Okunacak Dualar. 4

Doğan Çocuğun Kulağına Ezan Okumak. 5

Çocuğa İlk Mamayı Verirken Duâ Etmek. 5

20- NİKAHIN ZİKİRLERİ VE BUNUNLA İLGİLİ MESELELER

Kendisine Veya Başkasına Kız İstemeye Gelenin Okuyacağı Dualar:

İsteyici, Allah'a hamd ve sena ederek, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Saîât getirerek başlar ve şöyle der: Allah'dan başka İlâh olmadığına, ortağı bulunmayıp bir olduğuna şahidlik ederim. "Eşhedü en lâ İlahe İllallâhu vahdehû lâ şerîkele leh," Yine şehâdeî ederim ki, Muham-med Allah'ın kuludur ve O'nun peygamberidir. "Ve eşhedü enne Muham-meden abdühü ve resûlühu", ben kızınız falana yahut kerimeniz falana yahut bunun gibi sözler ifade ederek, talib olarak geldim, der,

714- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Re-sülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlattı: "Her söz ki, yahut her iş ki, ona Allah'a hamd ile başlanmaz, o iş bereketsizdir."[1]

715- Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallaliahu Aleyhi ve SeUem'in şöyle dediğini anlatmıştır: "Her hutbe ki onda teşeh-hüd yoktur, o çolak el gibidir."[2]

Bir Kimsenin Kendi Kızını Yahut Evlendirmehakkına Sahib Olduğu Başka Yakınını Nikahlamaları İçin Faziletli Adamlarateklif Etmesi

716- Rivayet edildiğine göre, Ömer Îbni'l-Hattab (Radıyallahu Anh), kızı Hafsa'nm kocası vefat edince, (Allah Hafsa'dan ve kocasından razı olsun) demiştir ki: Ben Osman'a rasgeldim de Hafsa'yi (nikâhlasın diye) ona arzettim. Dedim ki: İstersen Ömer'in kızı Hafsa'yi sana nikahlayayım?. Bunun üzerine Osman: İşimi bir düşüneyim, dedi. Böylece bir kaç gün bekledi, Sonra benimle karşılaştı da: Bugün evlenmemek bana uygun geldi, dedi. Ömer devamla: Sonra Ebû Bekir El-Sıddîk'Ia (Radıyallahu Anh) karşılaştım da şöyle dedim: İstersen Ömer'in kızı Hafsa'yi sana nikâhlarım? Ebû Bekir (Radıyallahu Anh) sustu. Bundan sonra sözün devamını anlattı.[3]

Nikâh Akdinde Okunacak Dualar

Nikâh akdinden önce, bir konuşma yapmak müstahabdir. Bu konuşma önceki bölümde zikrettiklerimizi kapsamalı ve ondan daha uzun olmalıdır. Nikâh akdini yapan da konuşmayı yapabilir, başkası da... Bu konuşmanın (hutbenin en faziletlisi, aşağıda zikrettiğimiz hadistir!

717- Abdullah İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre demiştir ki; Resûlüllah

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu hacet hutbesini (gerekli bir iş için konuşmayı) bize öğretti:

"Hamd Allah'a mahsustur. O'ndan yardım isteriz ve Ondan mağfiret dileriz. Nefislerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu sapıtan olmaz. Sapıttığı kimseyi de kimse hidayete erdiremez. Allah'dan başka hiç bir İlâh olmadığına şahidlik ederim ve şahidlik ederim ki, Muhammed O'nun kuludur ve O'nun peygamberidir. Ey insanlar, sizi bir nefisten yaratan Rabbınızdan korkun. O nefisten de eşini yarattı. O çiftlerden de çok erkekler ve kadınlar üretti. Kendisi Adına birbirinizden isteklerde bulunduğunuz ve akrabahk bağlarım kesmekten Allah'dan korkun. Allah üzerinizde gözcü bulunmaktadır. Ey iman edenler! Gerektiği üzere tam bir ihlâsla AHah'dan korkun ve ancak müslü-manlar olduğunuz halde vefat edin. Ey müminler! Doğru söz söyleyin de Allah işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve O'nun peygamberine itaat ederse, büyük bir kurtuluşla kurtulmuştur."[4]

Âlimlerimiz demiştir: İlk söze başlanan bu hutbe (ve konuşma) ile beraber şöyle demek müstahabdır: Allah'ın emrettiği şekilde (seni) tutmak üzere yahut güzellikle ayırmak şartı ile nikahlıyorum. Bu konuşmanın en az mıkdarı ise:

Elhamdü Lillâhi Vessalâtü Ala Resûtillâhi Sallallahu Aleyhi ve Sellem. Ûsî Bitakvallahi."

Hamd Allah'a mahsustur. Allah'ın Peygamberine Salât ve Selâm olsun. Allah'dan korkmayı tavsiye ediyorum."

Bil ki, böyle bir hutbe ile söze başlamak sünnettir. Eğer bu konuşmadan hiç bir şey yapılmamış olsa, âlimlerin ittifakı üzere yine nikâh akdi sahih olur.

Dâvud El-Zahirî'den rivayete göre o şöyle demiştir: Böyle bir hutbe yapılmadan nikâh sahih olmaz. Ancak yetkili âlimler demişlerdir ki, Dâvud El-Zâhirî'nin muhalefeti benimsenecek bir muhalefet sayılmaz, ve onun muhalefeti ile âlimlerin ittifakı bozulmaz. En iyisini Allah bilir.

Şafi'i mezhebinde muhtar olan, koca bir sözle hitabda bulunmaz. Ancak velisi ona: "Falanca kızı sana nikahladım", dediği zaman, bu sözün arkasından, "ben de onu nikâhlamayı kabul ettim" der. İsterse, "onun nikâhını kabul ettim", der. Eğer cevabında: "El-hamdü lillâhi Vessalâtü Alâ Resûlillahi, kabul ettim" derse, nikâh yine sahih olur. İcab ve kabul arasında böyle bir söz zarar vermez. Çünkü bu söz, nikâh akdi ile ilgili az bir sözdür. Âlimlerimizden biri şöyle demiştir: Araya giren bu sözle nikâh bâtıl olur. Bir âlim de şöyle demiştir ki, bâtıl oimaz, o sözü söylemek müstahab olur. Doğrusu önce söylediğimizdir, araya söz karıştırılmamalıdır. Bununla beraber söylense de nikâh bâtıl olmaz. En doğrusunu Allah bilir.

Nikâh Akdinden Sonra Kocaya Söylenecek Duâ

Sünnet olan kocaya: "Allah sana mübarek etsin", yahut "Allah üzerine bereket versin Allah sizi hayırla bir arada tutsun", demektir.

Karı ve kocadan her birine şöyle demek müstahab olur: Sizin her ikinize Allah arkadaşı hakkında iyilik ve bereket versin. Hayrı ikiniz arasında bulundursun.

718- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. Abdurrahman İb-ni Avf evlendiğini Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e haber verince, peygamber (s.a.v) ona: "Allah sana mübarek kılsın." Dedi.[5]

719- Cabir (Radıyallahu Anh) evlendiğini Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bildirince, Peygamber (s.a.v) ona: "Allah sana bereket versin." Dedi.[6]

720- Sahih isnadlarla Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhiıve Sellem, bir insan evlendiği zaman ona şöyle derdi:

"Allah sana bereket versin, üzerine bereket ihsan etsin ve sizi hayırla bir arada bulundursun.[7]

Evlenen adama: Oğullar ihsan ederek ikinizi birleştirsin, demek mekruhtur. Bu kitabın sonunda dili tutmak bölümünde İnşaallah Tealâ bu-nun kerahetine dair delil gösterilecektir.

Zifaf Gecesinde Erkeğin Hanımına Söyleyecekleri

Hanımı ile ilk karşılaşmada Allah'ı anarak (Besmele çekerek) alnından (ön saçlarından) tutup şöyle söylemek müstehabtır: "Allah her ikimize arkadaşı hakkında mübarek etsin. Bu sözle beraber rivayet ettiğimiz şu hadisi söyler:

721- Amr İbni Şuayb babasından, babası da dedesinden, o da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz bir kadınla evlendiği zaman yahut hizmetçi bir köle sa-tınaltığı zaman:

' 'Allâhümme inni es 'düke hayrahâ ve hayra mâ cebeitehâ aleyhi ve eûzü bike min şerrihâ ve şerri mâ cebeitehâ aleyhi."

"Allah'ım! Ben bunun hayrını ve bunu yarattığın durum üzerine onun da hayrını senden isterim. Bunun kötülüğünden ve bunu yaratmış olduğun durumun kötülüğünden Sana sığınırım"

İnsan bir deve satın alınca da, hörgücünün tepesini tutup yine aynı sözleri söylesin." buyurdu.[8]

Bir rivayet de şöyledir: "Sonra kadının alnından (ön saçlarından) tutsun sonra kadın ve hizmetçi hakkında bereket istesin.

Ailesi İle Birleştikten Sonra Kocaya Söylenecekler

722- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem Zeyneb ile (Radıyallahu An-hâ) evlendi de et ve ekmek ziyafeti verdi." Böylece ziyafetin şeklini ve davet edilenlerin çokluğu ile ilgili hadisi anlattı. Sonra şöyle dedi: "Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem çıkıp Aişe'nin evine gitti, ona:

Esselâmu Aleyküm, ehlelbeyt ve Rahmetullahi ve berekâtüh, dedi. Ai-şe şöyle cevab verdi: Ve Aleykesselâmu ve Rahmetullahi. Aileni nasıl buldun? Allah sana mübarek kılsın. Bu şekilde Peygamber bütün hanımlarını dolaştı. Hepsine Aişe'ye söylediklerini söylüyordu. Onlar da Aişe'nin söylediği gibi söylüyorlardı. "[9]

Cinsi Münâsebet Esnasında Okunacak Duâ

723- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) Peygambere ulaşan çok yollarla rivayetimizde Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Eğer sizden biriniz ailesine gideceği zaman:

"Bismillah!, Aîlâhümme cennibneşşeytâne ve cennibişşeytâne mâ ra-zagtenâ."

"Bismillah, Allah'ım, bizden Şeytanı uzaklaştır ve bize vereceğin ri-zıktan da Şeytanı uzaklaştır'der de aralarında bir çocuk olursa şeytan ona zarar vermez." Buhârî'nin rivayetinde: "Şeytan ona ebediyyen zarar vermez." şeklindedir.[10]

Erkeğin Hanımı İle Oynaşması, Onunla Şakalaşması Ve Onunla Tatlı Konuşması

724- Sahihlerinde Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Salallahu Aleyhi ve Sellem bana: "Bakire ile mi, yoksa dul ile mi evlendin? dedi. Dedim ki, bir dul ile evlendim. Peygamber (s.a.v): Bakire ile eflenseydin de sen onunla oynaşırdın, o da seninle oynaşırdı, dedi"[11]

725- Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde o demiştir ki, Resûlüllah Salallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "îman bakımından mü'minlerin en olgunu, ahlâk bakımından en güzelleri ve ailesi için en hoş olanıdır. (Yumuşak davrananıdır.[12]

Kocanın Hanımının Hısımları İle Konuşmadaki Edebi

Bil ki, koca için müstahab olan, zevcesinin yakınlarından hiç biri ile, içinde kadınlarla temas, yahut onları öpme, yahut kucaklama yahut bunlardan başka onlardan faydalanma manasını taşıyan bir söz konuşmamaktır. Bu manaları kapsayacak yahut anlamını verecek sözler söylememelidir.

726- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Ben mezisi (cinsel istek halindeki ince akıntısı) çok gelen bir adam idim. Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'in kızının yanımda bulunuş şerefinden dolayı peygambere (halimden şikâyet edip) sormaktan utandım da, (sorması için) Mıkdad'a emrettim. O da Peygambere sordu. "[13]

Kadının Doğum Sancıları Zamanında Okunacak Dualar

Daha önce anlattığımız musibet dualarından çok yapmak uygundur.

727- Hazreti Fâüma'dan (Radıyallahu Anha) rivayet edilmiştir: "Fâtı-mâ'mn doğurma zamanı yaklaşınca Resûlüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem Ümmü Seleme'ye ve Cahşın kızı Zeyneb'e onun yanına gidip de Âyetül-Kürsi'yi, Nâs ve Felak (Muavvizeteyn) sûrelerini sonuna kadar okumalarını emretti. "[14]

Doğan Çocuğun Kulağına Ezan Okumak

728- Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in âzâdhsi Ebû Rafi'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Fâtima, Ali'nin oğlu Hüseyin'i (Radıyallahu Anhüm) doğurduğu zaman Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in onun kulağına ezan okuduğunu gördüm."[15]

Âlimlerimizin bir kısmı şöyle demiştir: Çocuğun sağ kulağına ezan ve sol kulağına ikâmet okumak müstahabdır.

729- Ali'nin oğlu Hüseyin'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kimin bir çocuğu doğar da sağ kulağına ezan ve sol kulağma da ikâmet getirirse, ona çocuk hastalığı zarar vermez."[16]

Çocuğa İlk Mamayı Verirken Duâ Etmek

730- Sahih isnadla Hazreti Âişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayete göre şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellern'e çocuklar getirilirdi de onlara duâ ederdi ve onlara mama verirdi."[17]

Bir rivayet: "Onlara bereket duasında bulunurdu." şeklinde varîd olmuştur.

731- Ebû Bekir'in kızı Esmâ'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Zübeyr'in oğlu Abdullah'a hamile kalmıştım. Sonra Medine'ye geldim de Küba'ya indim. Küba'da (onu) doğurdum. Sonra onu Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e götürdüm. Peygamber onu kucağına koydu. Sonra bir hurma istedi ve onu çiğnedi. Sonra çocuğun ağzına tükürük attı. Böylece çocuğun karnına ilk giren şey, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in tükürüğü oldu. Sonra hurma mamasından damağına çaldı. Sonra ona duâ etti ve üzerine bereket diledi.[18]

732- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Bir oğlanım doğdu. Onu Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellenı'e getirdim. Çocuğa İbrahim adım verdi. Hurma mamasından damağına çaldı ve ona bereket duasında bulundu.[19]

---

[1] Ebû Dâvud. İbrfi Mâce. Nesâî. Ahmed b. Hanbel.

[2] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis basendir.)

[3] Buhârî. Nesâî.

[4] Ebû Davud. Tirmizî. NesâL İbni Mâce.

[5] Buhârî. Müslim. Mıvatta'. Ebû Dâvud. Tirmizî Nesâî.

[6] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[7] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. Nesâî, fil yevmi veleyleti. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen bir hadistir.)

[8] Ebû Dâvud. İbni Mâce. İbni Sünnî. Nesâî

[9] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[10] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizi.

[11] Buhârî. Müslim

[12] Tirmizî. Nesâî.

[13] Buhârî. Müslim.

[14] İbni Sünni.

[15] Ebü Dâvud, Tirmizî, Hâkim. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis sahihtir, hasendir.)

[16] İbn-i Sünnî.

[17] Ebû Dâvud.

[18] Buharı. Müslim.

[19] Buhârî. Müslim.

21- İSİMLER.. 1

Doğan Çocuğa Ad Koymak. 1

Düşük Çocuğa İsim Koymak. 2

Güzel İsim Vermenin Müstahablığı 2

Aziz Ve Yüce Allah Yanında İsimlerin En Sevimli Olanı 2

Doğumu Tebrik Etmek Ve Tebrike Cevab Vermek Müstahabdır. 3

Hoş Olmayan İsimleri Vermenin Yasak Oluşu. 3

Terbiye Etmek, Kötü Hareketten Sakındırmak, Nefsine Hâkim Olmasını Sağlamak İçin Ve Buna Benzer Maksatlarla Oğlu, Hizmetçisi, Öğrencisi Gibi Kendisiyle Yakın Alâkası Olan Birine Çirkin Bir İsimle Çıkışması 3

İsmi Bilinmeyene Seslenmek. 4

Çocuğun, Öğrencinin Ve Talebenin Babasını, Hocasını Ve Şeyhini İsmi İle Çağırmaması 4

Bir İsmi Daha Güzel Bir İsme Çevirmenin Müstahablığı 5

İsim Sahibi Rahatsız Olmazsa İsmi Kısaltmak Caizdir. 6

Hoşlanmadığı Lakabla Sahibini Çağırmamak. 6

Sahibi Tarafından Sevilen Lâkabı Söylemek Caizdir Ve Müstehabdır. 6

Künye İle Ad Vermenin Caizliği Ve Fazilet Sahihlerine Bununla Hitab Etmenin Müstahablığı 7

İnsanın En Büyük Çocuğu İle Künyelenmesi 7

Çocukları Olan Kimsenin Çocuklarından Başkası İle Künyelenmesi 7

Evladı Olmayanın Ve Çocuğun Künyelenmesi 8

Ebu'l-Kasım İle Künyelenmenin Yasak Olması 8

Kâfirin, Bidat Sahibinin Ve Fasıkın İsmibilinmediği Ve Ancak Künyesi İle TanındığıZaman Yahut İsmini 9

Anmada Bir Fitnedenkorkulduğu Zaman, Onu Künyelemek Caizdir. 9

Erkeği Falan Kadının Ve Falan Erkeğin Babası Diye Künyelemenin, Kadını Da Falan Eçkeğin Anası Ve 10

Falan Kadının Anası Diye Künyelemenin Caizliği 10

21- İSİMLER

Doğan Çocuğa Ad Koymak

Sünnet olan, doğan çocuğa yedinci günde yahut doğum gününde ad vermektir. Yedinci günde isim vermenin sünnet oluşu, şu rivayet ettiğimiz delile dayanır:

733- Amr İbni Şuayb'dan, o babasından, babası da dedesinden şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, doğan çocuğun yedinci gününde adlandırılmasını, ondan eziyet verici şeyleri gidermeyi (saçlarını kesmeyi, temizlik yapmayı, sünnet etmeyi) ve akıka kurbanı kesmeyi emretti."[1]

734- Sahih isnadlarla Semüre İbni Cündüb'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Her oğlan akîka kurbanı karşılığında bir rehindir. (Akıka kurbanı kesilince Şeytan tasallutundan kurtulur). Yedinci gününde onun kurbanı kesilir, traş edilir ve adlandırılır. "[2]

Doğum gününde çocuğa ad vermenin dayanağına gelince, önceki bölümde rivayet ettiğimiz Ebû Musa'nın hadisidir.

735- Enes'den (Radıyallalahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bu gece bir oğlan çocuğum doğdu. Ona (asıl soyum olan büyük) babam İbrahim'in (Aley-hisselâm) adını verdim."[3]

736- Enes'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: "Ebû Talhâ'nın bir oğlu doğdu. Ben onu Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e götürdüm de, Peygamber (s.a.v) onun damağına mama çaldı ve ona Abdullah ismini verdi."[4]

737- Selh İbni Sa'd El-Saîdî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Ebû Üseyd'in oğlu Münzir doğduğu zaman Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e götürüldü. Peygamber (s.a.v) onu dizinin üzerine koydu. Ebû Üseyd de oturmaktaydı. O sıra Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir şeyle meşgul oldu. Ebû Üseyd oğlunun geri götürülmesini emretti. Böylece Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in dizinden alınıp eve döndürüldü. Peygamber (s.a.v) meşguliyetinden kurtulup çocuğu hatırlayınca: Çocuk nerededir? buyurdu. Ebû Üseyd: Onu eve geri çevirdik, ey Allah'ın Resulü, dedi. Peygamber (s.a.v) sordu: İsmi nedir? Babası (ismi) falandır, dedi. Peygamber, hayır, onun ismi Münzir'-dir, dedi. Böylece ogün çocuğa Münzir ismini verdi."[5]

Düşük Çocuğa İsim Koymak

Düşük çocuğa isim koymak müstehabdır. Erkek yahut dişi olduğu bilinmiyorsa, her ikisi için kullanılabilecek bir ad verilir. Esma, Hind, Hü-neyde, Hârice, Talhâ, Umeyre, Züraa ve benzerleri gibi...

İmam Beğavi demiştir ki, düşük hakkında hadis varid olduğundan ona isim vermek sünnettir. Onun arkadaşlarından başkası da böyle demiştir. Bizim Şafi'i âlimlerimiz: Doğan bir çocuğa ad vermeden ölürse, ona isim vermek müstahab olur, demişlerdir.

Güzel İsim Vermenin Müstahablığı

738- Güzel bir isnadla Ebu'd-Dardâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Siz kıyamet gününde isimlerinizle ve babalarınızın isimleri ile çağrılırsınız. Onun için isimlerinizi güzel koyun."[6]

Aziz Ve Yüce Allah Yanında İsimlerin En Sevimli Olanı

739- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Aziz ve yüce olan Allah yanında isimlerinizin en sevimlisi Abdullah ve Abdurrahman'dır.[7]

740- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Bizden bir adamın oğlu doğdu da ona Kasım adını verdi. Biz (ona) dedik: Ebû'l-Kasım diye künyelendirmeyiz. (Çünkü bu, Peygamberin kün-yesidir.) Senin bunda bir kerametin olmaz. Bu hal Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bildirildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Oğluna Abdurrahman ismini ver, buyurdu."[8]

741- Sahabî olan Vüheyb İbni Cüşemî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Peygamberlerin isimleri ile adlanın. Allah Tealâ yanında isimlerin en sevimlisi Abdullah ve Abdurrahman'dır. İsimlerin en doğrusu da Haris ve Hemmâm'dir. İsimlerin en çirkini ise, Harb ve Mürre'dir."[9]

Doğumu Tebrik Etmek Ve Tebrike Cevab Vermek Müstahabdır

Çocuğu doğan bir adama tebrikte bulunmak müstahabdır. Hazreti Hüseyin'in (Radıyallahu Anh) bir

adama öğrettiği tebrik ve göz aydınlığı ile tebrikte bulunmak müstvahabdır. Adama demişti ki, tebriğinde şöyle söyle:

"Allah'ın sana ihsan etmiş olduğu çocuğu Allah sana mübarek kılsın. Onu sana bağışlayana şükredesin. Erginlik çağma ulaşsın ve iyiliğini göresin."

Böyle tebrikte bulunana şöyle cevab vermek müstahabdır: "Allah sana da bereket versin, üzerine bereket indirsin, sana hayırlı mükâfat versin, bunun benzerini sana ihsan etsin yahut Allah sevabını çok yapsın gibi sözlerle karşılık verir."

Hoş Olmayan İsimleri Vermenin Yasak Oluşu

742- Semüre İbni Cündüb'den (Radıyallahu Ahh) rivayet etiğimize göre, o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Oğluna (ve kölene) asla Yesar, Reban, Necah ve Eflah adım verme. Çünkü sen sorarsın o (Yesar) oradamıdır? Bulunmaz da, hayır, denilir. (Kolaylığın bulunmadığı manası çıkar da uğursuzluğa yorumlanmaya sebebiyet verilir. Yesar, Kolaylık manasmdadır.) Bunlar dört isimdir, benim sözüme ilâve yapmayınız. "[10]

Ebu Davud'un ve ondan başkasının Sünenlerinde Câbir'den rivayetimizde "Bereket" adını çocuğa vermek de yasaklanmıştır.

743- Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde, o Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Allah katında en düşük isim, kişinin Mülklerin Sahibi (Melikü'l-Emlâk) diye adlanmasıdır."[11]

Müslim'in bir rivayeti şöyle: "Kıyamet gününde Allah yanında en bayağı adam, o adamdır ki, dünyada Melikü'l-Emlâk adım taşıyordu. Oysa kİ Melikülemlâk (Mülklerin sahibi) Allah'tır."

Süfyan İbni Uyeyne'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Malikü'I-Emlâk, Şâhinşâh gibidir.

Terbiye Etmek, Kötü Hareketten Sakındırmak, Nefsine Hâkim Olmasını Sağlamak İçin Ve Buna Benzer Maksatlarla Oğlu, Hizmetçisi, Öğrencisi Gibi Kendisiyle Yakın Alâkası Olan Birine Çirkin Bir İsimle Çıkışması

747- Sahâbî Abdullah İbni Büsr'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Annem, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir salkım üzüm götürmek için beni gönderdi. Onu Peygambere ulaştırmadan önce ondan yedim. Salkımı götürünce Peygamber kulağımdan tuttu ve: Ey vefasız! (Neden emâneti teslimden önce salkımdan yedin. Her zaman emâneti gözetmen gerek).[12]

Buyurdu.

Ebû Bekir El-Şıddık'ın oğlu Abdurrahman'dan (Radıyallahu Anhüma) uzun bir hadis rivayet edilmiştir. Bu hadisi şerif, Sıddîk (Radıyallahu Anh) Hazretlerinin keramet ve iyiliklerini açık bir şekilde kapsamaktadır. Asıl manaya gelince: Sıddîk (Radıyallahu Anh), bir cemaati müsafirliğe davet etti ve onları evinde oturttu. Sonra Resûlüîlah Sallallâhu Aleyhi ve Sellem' Hazretlerine gitti. Dönmesi gecikti. Dönüşünde (ev halkına) sordu: Mü-safirlere akşam yemeğini yedirdiniz mi? Hayırs dediler. Bunun üzerine oğlu Abdurrahman'a dedi: Ey anlayışsız! Sonra burnu kırılası diye beddua etti ve kötü söyledi.[13]

İsmi Bilinmeyene Seslenmek

Adı bilinmeyen bir kimseyi üzülmeyeceği bir sözle çağırmak uygundur. Sözde yalan ve aşırı bir iltifat olmamalıdır. Ey kardeşim, Ey Fakîh, ey fakîr, ey efendim, ey kimse, ey falan elbise sahibi, ey falan ayakkabı sahibi, yahut at, deve, kılıç, mızrak sahibi ve benzeri sözlerle çağırmak gibi.. Bu sözler çağıran ve çağrılan kimsenin haline göre değişir.

745- güzel bir isnadla İbni Hasâsıye (Radıyallahu Anh) diye tanınan Beşir İbni Mabed'den yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Ben, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile beraber yürürken baktı ki, mezarlar arasında yürümekte olan bir adamın üzerinde iki ayakkabı var. Ona şöyle dedi: Ey Sibtî ayakkabılarının sahibi, sana yazık. Sibtiyye ayakkabılarını bırak."[14] Bu şekilde hadisin tamamını anlattı. Derim ki, Sibtî ayakkabısı bir cins ayakkabıdır.

746- Sahabî olan Ensar'dan Câriye'den (Radıyallahu Anh) yapılan ri-, vayetde şöyle demiştir: "Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in

yanında bulunmuştum. İnsanın adını hatırlamadığı zaman ona: Ey Ab -dullahmoğlu (Ey Allah'ın kulunun Oğlu) diye hitab ederdi.[15]

Çocuğun, Öğrencinin Ve Talebenin Babasını, Hocasını Ve Şeyhini İsmi İle Çağırmaması

747- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem beraberinde bir oğlan bulunan bir adam gördü. Oğlana sordu: Bu (beraberindeki) kimdir? Çocuk, babamdır, dedi. Peygamber (s.a.v): Önünde yürüme, sana kötü söz söylemesini gerektirecek bir iş yapma, ondan önce oturma, ismi ile de onu çağırma." dedi.[16]

Salih olduğu ittifakla kabul edilen büyük İmam Ubeydullah İbni Zahr'~ dan yapılan rivayetde demiştir ki: Babanı ismi ile çağırman ve yolda onun önünde yürümen (babaya karşı) asî olmaktan sayılır.[17]

Bir İsmi Daha Güzel Bir İsme Çevirmenin Müstahablığı

Bu konu üzerinde Münzir İbni Ebî Üseyd'in kıssasında doğan çocuğa ad vermek bölümünde anlatmış olduğumuz Sehl İbn-i Sa'd El-Sa'idî'nin hadisi vardır.

748- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Zeyneb'in adı Berre idi. (Berre kelimesi iyi kimse manasını taşıdığı için, insanlar tarafından) denildi ki, kendini bu isimle temize çıkarıyor. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onun adını Zeyneb koydu.[18]

749- Ebû Seleme'nin kızı Zeyneb'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Bana Berre adı verilmişti. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, buna Zeyneb ismini verin, dedi. Ebu Seleme'nin kızı Zeyneb demiştir: Cahş'in kızı Zeyneb Peyamberle evlendi. O zaman ismi Berre idi. Peygamber ona Zeyneb ismini verdi."[19]

750- İbni Abbas'dan yapılan rivayete göre şöyle demiştir: "Cüveyri-ye'nin adı Berre idi. Resûlüllah Safdallahu Aleyhi ve Sellem onun adını Cüveyriye olarak değiştirdi. (Peyganiber, zevcesi) Berre'nin yanından çıktı, denmesini hoş görmüyordu."[20]

751- Saîd İbni Müseyyeb'den, Müseyyeb de Hazen'den rivayet edildiğine göre, babası Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e geldi. Peygamber ona: Adın nedir? sordu. Hazen'dir, dedi. Peygamber ona: (senin adın) Sehl'dir, dedi. Hazen dedi ki, ben, babamın bana verdiği ismi değiştirmem. İbni Müseyyeb demiştir ki, artık ondan sonra bizden üzüntü ve keder ayrılmadı."[21]

752- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Asiye ismini değiştirdi ve şöyle buyurdu: Sen Cemîle'sin." Müslim'in bir rivayeti de şöyle: "Ömer'in kızına Âsiye denilirdi. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona Cemîle ismini verdi."[22]

753- Güzel bir isnadla sahâbî olan Üsâme İbni Ahderî'den (Radıyallahu Anh) yapılar rivayete göre: "Asrem adını taşıyan bir adam, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelen bir heyet içinde bulunuyordu. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (ona) ismin nedir? dedi. Adam:

Asrem'dir, dedi. Peygamber:

Hayır, senin adın Zür'a dır, dedi. (Hayır ve bereketi kesik manasında-ki bir ismi bereket manasına

gelen bir isimle değiştirdi.)"[23]

754- Haris oğullarından sahâbî olan Ebu Şüreyh Hânı'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre: "Ebu Şureyh, kavmi ile beraber bir heyet halinde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e geldiği zaman, arkadaşlarının ona Ebu'l-Hakem künyesi ile hitab ettiklerini işitti. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu çağırıp şöyle dedi:

Gerçekten Allah Hakem'dir, hüküm de O'na aittir. Sen niçin Ebu'l-Hakem künyesi ile adlanıyorsun? Bunun üzerine adam:

Benim kavmim bir işte ayrılığa düştükleri zaman bana gelirler, ben de onlar arasında hüküm veririm. Her iki taraf da razı olurlar. (Bundan dolayı bana bu künya ile seslenirler), dedi. Peygamber (s.a.v):

Bu ne güzel şey! Çocuklardan kimin var?

— Benim, Şureyh, Müslim ve Abdullah isimli çocuklarım var, dedi. Peygamber (s.a.v) sordu:

— En büyükleri hangisidir?

— Şüreyh, dedim. Peygamber, O halde sen Ebû Şüreyh'sin, dedi. (Bu künye ile anılacaksın.)"[24]

Ebû Dâvud demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem El-Âsî, Aziz, Atle, Şeytan, Hakem, Gurab, Hubab, Şihab isimlerini değiştirdi. Şihab'a Haşim adını verdi. Harb'a Silm ismini verdi. Muztaci'a Münb^is adını verdi. Akıra diye adlanan yere Hadıra ismini verdi. Şa'buddalâleye de Şa'bu'1-Hüdâ adını verdi. Zinye Oğullarına Rişde Oğulları adını verdi. Muğviye Oğullarına Rişde Oğulları adını verdi,

Abdü'1-Ganî demiştir: Atle'ye Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Utbe ismini verdi. Bu da Utbe İbni Abdi's-Selma'dır.

İsim Sahibi Rahatsız Olmazsa İsmi Kısaltmak Caizdir

755- Değişik rivayet yollarından nakledildiğine göre Resûlülah Salîal-lahu Aleyhi ve Sellem, ashabından çok kimselerin isimlerini kısaltmıştır. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ebû hüreyre'ye: "Yâ Ebâ Hirrü, Âişe'ye (Radıyallahu Anhâ) "Ya Âişû" (hizmetçisi) Enceşetü'ye (Radıyallahu Anh): "YaEnceşü" Üsame'ye: "Ya Üseym". Mikdad'ada: "Ya Kudeym" diye hitab etti.[25]

Hoşlanmadığı Lakabla Sahibini Çağırmamak

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Birbirinize lâkab takıp atışmayın."[26] İnsana hoşlanmadığı bir lâkabı takmanın haram olduğu görüşünde âlimler ittifak etmişlerdir. Lâkab, adamda bulunan bir vasıf dahi olsa yine (hoşlanmadığı takdirde) haramdır. Gözleri az görene A'meş, saçsıza Aclah, görmeyene A'ma, topala A'rec, şaşıya Ahvel ve bunlar gibi Abraş, Yarık, Sarı, Kambur, Sağır, Mavi, Kırık burunlu, Yarık dudaklı, Kı-nkdişli. Kesik, Kötürüm, Oturak, Çolak, lâkabları sahibleri tarafından hoşlanmadıkları için haram olur. Yine ana-baba için olan ve hoşlanılmayan lâkablar da böyledir. Bir adamı başka bir isimle tanıtmak mümkün olmadığı zaman böyle lâkablarla onu tanıtmanın caiz oluşu üzerinde âlimler ittifak etmişlerdir. Bu anlattıklarımızın delilleri çok ve meşhur olduğu için şöhretleri ile yetinerek onları kısalttık.

Sahibi Tarafından Sevilen Lâkabı Söylemek Caizdir Ve Müstehabdır

Ebû Bekir El-Siddîk (Radıyallahu Anh) Hazretleri bu şekilde anılanlardandır. İsmi Abdullah'dır. Babasının adı Osman'dır. Lâkabı da Atîk'-dir. Hadis, siyer, tarih âlimleri ve başkaları tarafından kabul edilen budur. İsminin Atîk olduğu da söylenmiştir. Hafız Ebu'l-Kasım İbni Asa-kir, Etraf adlı kitabında bunu anlatmıştır. Doğrusu önceki sözdür. Atîk sözünün hayır ifade ettiği görüşünde âlimler ittifak etmişlerdir. Âlimler, Atîk lâkabı ile onun adlandırılması sebebi üzerinde ihtilâf etmişlerdir:

756- Hazreti Aişe (Radıyallahu Anhâ'dan) değişik şekillerle rivayet edildiğine göre, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurdu:

"Ebû bekir, Cehennem'den Allah'ın âzâdlısıdır." O günden beri "Atîk" olarak isimlendirildi. Mus'ab İbni Zübeyr ve neseb âlimlerinden olan başkası da demiştir ki, Ona Atîk adı verildi; çünkü onun soyunda ayıblana-cak bir hal yoktu. Bundan başka bir sebeb olduğu da söylenmiştir. Allah en iyisini bilir.

Ebû Türab da bu türdendir. Peygamber Ebû Tâlib'in oğlu Alî'ye (Radıyallahu Anh) bu lâkabı vermiştir. Künyesi de Ebu'l-Hasan'dır.[27]

757- Sahih hadiste sabit olduğu üzere: "Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Hazreti Ali'yi Mescidde uyurken buldu. Üzeri topraklanmıştı. Bundan dolayı ona: Kalk, Ebâ Türab! (toprak babası), kalk Ebâ Türab! dedi." Böylece bu güzel ve iyi lâkab onda yerleşmiş oldu. Başka bir rivayette Selh şöyle demiştir: Bu lâkab Hazreti Ali'ye en sevimli gelen isim idi. Bununla çağrılmaktan hoşlanırdı.

Bu hoşlanılan lâkablardan biri de "Zülyedeyn (iki el sahibi) dir. Bunun adı Hırbak'dır. Bunun elleri boylu idi. Buhârî'nin Sahih'inde sabit olduğuna göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu (Hırbak'i) Zülyedeyn diye çağırırdı." Onun adı Hırbak idi.[28]

Künye İle Ad Vermenin Caizliği Ve Fazilet Sahihlerine Bununla Hitab Etmenin

Müstahablığı

Bu konu hakkında herhangi bir delil nakletmemize gerek olmadığı aşikârdır. Çünkü bunun delilleri üzerinde hem seçkin insanlar, hem de seçkin olmayanlar iştirak halindedirler. Fazilet sahibi olanlara ve bunlara yakın bulunanlara künye ile hitab etmek sünnettir. Yine böyle bir kimseye mektub yazılırsa ve bundan bir rivayet yapılırsa ona künyesi yazılır ve isnad edilir. Şöyle denir: Falanın babası, falanın oğlu Şeyh, yahut İmam bize anlatmıştır. Buna benzer ifade kullanılır.

Bir kimsenin kendi mektubuna künyesini yazmaması edebdir. Mektub-dan başka yazılarında da durum böyledir. Ancak künyesi ile tanınıyorsa yahut künyesi isminden daha meşhur ise, o zaman kendi yazılarında künyesini kullanır.

Nahhas demiştir: Künye meşhur olduğu zaman emsal kimseye yazılan yazılarda künye belirtilir ve kendisinden faziletçe üstün olana kendi adını yazıda söyler ve sonra ilâve eder: Falanın yahut falancanın babası diye tanınan...

İnsanın En Büyük Çocuğu İle Künyelenmesi

Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem oğullarından en büyüğü olan Kasım ile Ebu'l -Kasım diye künyelendi. Bu bölümle ilgili Ebu Şüreyh'in hadisi vardır ki, biz onu daha önce "Bir ismi ondan daha güzeli ile değiştirmek bölümünde" anlatmıştık.

Çocukları Olan Kimsenin Çocuklarından Başkası İle Künyelenmesi

Bu bölüm geniştir. Bu şekilde vasıflananlar sayılamayacak kadar çoktur (Hazreti Ali'nin Ebû Türâb, Abdurrahman'ın Ebû Hüreyre diye kün-yelenmeleri gibi...) Böyle künyelenmekte bir sakınca yoktur.

Evladı Olmayanın Ve Çocuğun Künyelenmesi

758- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ahlâk bakımından insanların en güzeli di. Benim Ebû Ümeyr diye künyelenen bir kardeşim vardı. -Ravi der ki, mamadan kesilmiş bir kardeşim vardı dediğini sanıyorum.- Peygamber onun yanına gittiği zaman ona şöyle derdi: Ey Ebû Umeyr! Serçe kuşu ne oldu?" Çocuğun oynamakta olduğu bir serçe kuşu vardı. Sonra kuş ölünce. Peygamber çocuğa böyle künye ile hitab ederek

sormuştu.[29]

759- Sahih isnadlarla Hazreti Aişe Radıyallahu Anha'dan yapılan rivayetde şöyle demiştir:

"Yâ Resûlellah! Arkadaşlarımın hepsinin künyeleri vardır. Peygamber (s.a.v): Öyle ise oğlun (kız kardeşinin çocuğu) Abdullah ile künyelen." dedi. Ravi der ki: Peygamber bu Abdullah ile Zübeyr'in oğlunu kasde-der. Bu da Ebu Bekir'in kızı Esmâ'mn oğludur. Esmâ'da Âişe'nin kız kardeşidir. Böylece Âişe, Ümmü Abdullah diye çağrılırdı."[30] Derim ki, sahih ve meşhur olan budur.

760- İbni Sünnî'nin kitabında Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Ben Peygamberden olma bir çocuk düşürdüm. Peygamber ona Abdullah ismini verdi ve beni de onunla "Ümmü Abdullah" diye künyeledi! Bu hadis zayıftır.

Ashab içinde çok kimseler, daha çocukları olmadan önce künyelenmiş-lerdi. Ebu Hüreyre v.s. gibi. Enes'in de Ebû Hamza diye künyelenmesi gibi. Sahabe ve tabiînden ve bunlardan sonra gelen sayılamayacak kadar çok kimselerin böyle künyelenmeleri vardır. Bunda bir kerahat yoktur, Şartına uygun olmak halinde bu künyeler sevimlidir ki, bunu söylemiştik.

Ebu'l-Kasım İle Künyelenmenin Yasak Olması

761- Câbir ve Ebû Hüreyre gibi ashabdan çok kimselerden (Radıyallahu Anhüm) rivayet edildiğine göre; Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu.: "Benim ismim ile adlanın, fakat künyemle künye-

lenmeyiniz."[31]

Derim ki: Âlimler üç görüşle Ebu'l-Kasim künyesi üzerinde ihtilâf etmişlerdir. İmam Şafi'i ve ona uyanlar, hiç kimsenin Ebu'l-Kasım ile künyelenmesi helâl olmaz demişlerdir. Adamın ismi ister Muhammed olsun, ister başkası olsun. Şâfi'i âlimlerinden büyük ve güvenilir muhaddis ve fakîhlerden Ebû Bekir El-Beyhakî ve Ebû Muhammed el-Beğâvî Et-Tezhib kitabının nikâh bölümünde ve Ebu'l-Kasım İbni Asakir Dimaşk Tarihinde bu görüşü kabul etmişlerdir.

İkinci mezheb İmam Malik'in görüşüdür. Allah kendisine rahmet etsin, ona göre, Muhammed ismini ve ondan başkasını taşıyan kimsenin Ebu'l-Kasım künyesi ile künyelenmesi caizdir. Bu künyeyi almanın ya-saklığını Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'ın hayatı zamanına has kılar.

Üçüncü mezhebe göre, Muhammed ismini taşıyan için Ebu'l-Kasım künyesini almak caiz değildir. Başka bir isim taşıyanın bu künyeyi alması caizdir. Mezheb âlimlerimizden İmam Ebu'l-Kasım El-Rafi'i şöyle demiştir: Bu üçüncü mezheb sahih olmaya daha yakındır. Çünkü asırlar boyunca insanlar yadırganmaksızın bu künyeyi taşımışlardır. Bu görüş sahibinin dediği, hadisi şerifin zahir manasına aykırı düşmektedir.

İnsanların Ebu'l-Kasım künyesini taşımada ittifak etmeleri yanında bununla künyelenmelerinde ve her asırda önemli din işlerinde kendilerine uyulan büyük islâm âlimlerine bu künyenin verilmesinde mutlak surette bunun caiz olduğu hususunda İmam Malik'in mezhebini güçlendirme vardır. Bu künyenin taşınma yasağından da, Peygamberin hayatı boyunca yasakhğı anlamış bulunmaktadırlar. Bu yasakhğm sebebi de, Yahudilerin Ebu'l-Kasım künyesini almaları ve Peygambere eziyet için birbirlerine Ebu'l-Kasım diye hitab etmeleridir. Bu mana ise şimdi ortadan kalkmış bulunmaktadır. En iyisini Allah bilir.

Kâfirin, Bidat Sahibinin Ve Fasıkın İsmibilinmediği Ve Ancak Künyesi İle TanındığıZaman Yahut İsmini

Anmada Bir Fitnedenkorkulduğu Zaman, Onu Künyelemek Caizdir.

Allah Tealâ (kâfiri ismi ile değil, künyesi ile anarak) buyurmuştur: "Ebû Leheb'in elleri kurusun."[32]

Bunun ismi Abdu'l-Uzza'dır. Bu künye ile tanındığı için böyle anıldığı söylenmiştir. Diğer taraftan putun kulu manasını taşıdığı için bu isimden kaçınılarak künyesi ile anıldığı da söylenmiştir.

762- Üsâme İbni Zeyd'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem (hasta olan) Sa'd İbni Ubâ-de'yi (Radıyallahu Anh) ziyaret için bir merkebe bindi." Böylece hadisi şerifi ve Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in münafik Abdullah ibni Ubeyy İbni Selûl'e rastladığını anlattı. Sonra ravi dedi: Nihayet Peygamber (S.A.V) yürüyüp Sa'd İbni Ubâde'nin yanına vardı da Peygamber (S.A.V) şöyle dedi: "Ey Sa'd! Ebû Hubab'ın (münafik Abdullah İbni Übeyy'in) ne söylediğini duydun mu? Şöyle, şöyle söyledi dedi." Böylece hadisi şerifi anlattı.[33]

Ben derim ki: Ebû Tâlib'in ismi Abdü Menaf olduğu halde hadisi şerifte künyesi tekrarlanmıştır. Buhârî'nin Sahih'inde de: "Bu Ebû RuğaPin kabridir." hadisi şerifi rivayet edilerek münafikların künyelendiğine işaret edilmiştir. Bunun benzerleri çoktur. Bunlar hakkında künye kullanılması, daha önce izah ettiğimiz bazı şartlar bulunduğu zaman caizdir. Eğer şartlar bulunmazsa, isim üzerine bir ilâve yapılmaz. Nitekim Buharı ve Müslim'in Sahihlerinde rivayet ettik ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Rum Melik'ine şöyle mektup yazdı: "Allah'ın kulu ve Peygamberi Muhammed'den Hirakl'e..." Onu ismi ile andı ve künye kullanmadı, bir lâkabla da onu lâkablamadı. Rum Melik'i Kayser, demedi. Bunun benzerleri de çoktur. Biz, kâfirlere sert davranmakla emredildik. Onları künyelememiz, onlara yumuşak ifade kullanmamız, sözü gevşek tutmamız, onlara sevgi göstermemiz ve yakınlık beslememiz uygun, düşmez.

Erkeği Falan Kadının Ve Falan Erkeğin Babası Diye Künyelemenin, Kadını Da Falan Eçkeğin Anası Ve

Falan Kadının Anası Diye Künyelemenin Caizliği

Bil ki, bunların hepsi ile künyelenmekte bir engel yoktur.

Ashab toplululuğundan ibaret önceki mü'minlerden çok kimseler ve onlardan sonra gelen tabiinden faziletli şahsiyetler "Falan hanımın babası" diye künyelenmişlerdir. Bunlardan biri de Osman İbni Affan'dır. (Radıyallahu Anh). Onun üç künyesi vardır: Ebû Amr, Ebû Abdullah ve Ebû Leylâ. Bunlardan biri de Ebu'd-Derdâ'dır. Zevcesinin künyesi, Ümmü'd-Derdâ El-Kübrâ'dır. Sahabiyedir ve ismi Hayre'dir. Diğer zevcesinin künyesi Ürnrnü'd-Derdâ El-Suğra'dır. Bunun ismi ise Hüceyme'dir. Bu kadın kıymeti yüksek, fakıha, faziletli, çok akıllı ve üstünlüğü aşikâr biri idi. Tabi'îndi.

Onlardan biri de Ebû Leylâ'dır. Abdurrahman İbni Ebû Leyla'nın babasıdır. Zevcesi Ümmü Leylâ'dır. Ebû Leylâ ile zevcesi sahâbidirler. Ebu Ümâme ve ashabdan çok kimseler de böyle künyelenenlerdendir.

Ebû Reyhane, Ebû Rimse, Ebû Riyme, Ebû Amre Beşir İbni Amr ve Ebû Fâtıma El-Leylâ da bunlardandır. Ebû Fâtıma'nın adı Abdullah İbni Üneys olduğu söylenir. Ebû meryem el-Ezdî, Ebû Rukayye Temimu'd-Dâri, Ebû Kerimetü'l-Mikdam İbni Ma'di Yekrib ki, bunların hepse sa-hâbîdir.

Tâbi'inden ise, Ebû Âişe Mesruk İbni Ecdâ' ve adları sayılamayacak kimseler vardır. El-Ensab kitabında Sem'ânî demiştir ki, Ebû Âişe'nin Mesruk (çalınmış) diye adlandırılmasının sebebi, küçükken onu bir adamın çalmış olmasındandır. Sonra çocuk bulundu da bu isim ona verilmiş. Sahih olan hadislerde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Ebû Hüreyre'ye bu künyeyi verdiği sabit olmuştur.

---

[1] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[2] Ebü Dâvud. Tirmizî. Nesâî. tbni,Mâce. (Tirmizî demiştir: Bu hadis sahihdir, hasendir.)

[3] Müslim.

[4] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud.

[5] Buharı. Müslim.

[6] Ebû Dâvud.

[7] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[8] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[9] Ebû Dâvud. Nesâî.

[10] Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[11] Buhârî. Müslim. Ebü Dâvud. Tirmizî.

[12] İbni Sünnî.

[13] Ebû Dâvud. Nesâî. İbni Mâce.

[14] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[15] İbni Sünnî.

[16] İbni Sünnî.

[17] İbni Sünnî.

[18] Buhârî. Müslim.

[19] Müslim.

[20] Müslim.

[21] Buhârî.

[22] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[23] Ebû Dâvıud.

[24] Ebû Dâvud. Nesâî. İbni Hibbân.

[25] Buharı.

[26] Kur'an-ı Kerîm, Hücurat Süresi: 11.

[27] Buhârî.

[28] Buhârî.

[29] Buhâri. Müslim. Nesâî, fil-yevmi velleyleti.

[30] Ebû Dâvud.

[31] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[32] Kur'an-ı Kerim, Tebbet Süresi: 1

[33] Buhârî. Müslim.

22- ÇEŞİTLİ DUALAR VE ZİKİRLER.. 2

Sevinçli Bir Haberle Müjdelenen Kimsenin Allah Tealâ'ya Hamd Ve Sena Etmesi Müstahabdır 2

Horoz Ötmesini, Merkeb Anırmasını, Köpek Havlamasını İşitenin Okuyacağı Dualar. 3

Yangın Görünce Okunacak Dualar. 3

Toplantıdan Kalkarken Okunacak Dualar. 3

Bir Toplum İçinde Oturan Kimsenin Hemkendine Hem De Beraberinde Bulunanlara Edeceği Dualar 4

Allah'ı Anmadan Önce Meclisten Kalkmanın Mekruhluğu. 4

Yolda Zikir Etmek. 5

Öfkelenince Okunacak Dualar. 5

İnsanın Sevdiği Kimseye Onu Sevdiğini Bildirmesinin Müstahablığı 6

Bir Hastalığa Yahut Başka Bir Musibete Tutulanı Görünce Okunacak Dualar. 7

Kendisinin Veya Bir Sevdiğinin Halindensorulanın Allah'a Hamd Etmesinin Ve İyiliğini İfâde Edecek 7

Cevap Vermesinin Müstehaplığı 7

Çarşıya Girince Okunacak Dualar. 8

Sünnet Üzere Evlenene Yahut Satın Alana Yahut Şeriatın Güzel Saydığı Bir İşi Yapana: "İsabet Ettin" 8

Yahut 'Güzel Yaptın" Yahut Bunun Benzeri Söz Söylemenin Müstahablığı 8

Aynaya Bakınca Okunacak Dualar. 9

Kan Aldıranın Okuyacağı Duâ. 9

Kulağı Çınlayanın Okuyacağı Duâ. 9

Ayağı Uyuşup Tutulanın Okuyacağı Duâ. 10

Müslümanlara Veya Yalnız Kendisine Zulüm Yapana Beddua Etmenin Caizliği 10

Bidat Ve Masiyet Ehlinden Uzak Kalmak. 11

Kötü Bir Şeyi Gidermeye Başlayınca Okunacak Dua. 12

İnsanın Dilinde Kötü İfade Olursa Ne Okur. 12

İnsanın Hayvanı Tökezleyince Okunacak Duâ. 12

Vali Ölünce Beldenin Büyüğünün İnsanları Teskinedecek Şekilde Onlara Hitab Etmesi, Öğüt 13

Vermesi,Sabır Tavsiye Edip Bulundukları Hâl Üzerekalmalarını Söylemesinin Müstahablığı 13

Kendisine Yahut İnsanlara Yahutinsanların Bir Kısmına İyilik Edene Bundan Ötürü Duâ Etmek Ve Bu 13

İşe Onu Teşviketmek. 13

Kendisine Hediye Verilen Kimse, Hediye Verene Duâedince Hediye Verenin De Ona Duâ Etmesinin 14

Mustahablığı 14

Kendisine Bir Hediye Verilen Kimsenin Meşru Bir Manadan Dolayı Hediyeyi Geri Çevirip Özür Dilemesi 14

Müstahabdır Bu Da Hakim Yahut Vali Olduğu İçin Yahut Hediyede Haram Şübhesi Olduğu İçin Yahut 14

Bundan Başka Bir Özür İçin Yapılır. 14

Kendinden Bir Engeli Giderene Okunacak Duâ. 15

Meyvanın Turfandasını Görünce Okunacak Dualar. 15

İnsanlara Va'z Etmede Ve İlim Öğretmede Ölçülü Olmanın Müstahablığı 15

İyi İşe Delâlet Ve Ona Teşvik Etmenin Fazileti 16

Kendisine Sorulan Bir İlmi Bilmeyip De Onu Başka Bir Kimsenin Bildiğini Bilenin Ona Delalette 16

Bulunması 16

Allah'ın Hükmüne Davet Edilenin Okuyacakları 17

Cahillerden Yüz Çevirmek. 18

Bir Kimsenin Kendinden Yüksek Olana Öğüt Vermesi 19

Anlaşmaya Ve Verilen Söze Riayeti Emretmek. 19

Malını Yahut Başka Şeyi Bir Kimseyevermek Üzere Teklifte Bulunana Duâ Etmenin Müstahablığı 20

Gayrı Müslimin Bir Müslümana İyilik Edince, Müslümanın Ona Söyleyeceği 20

Bir Kimse Kendinden, Çocuğundan, Malından Yahut Bundan Başkasında Bir Şey Görür De Hoşuna 20

Giderse Ve Ona Gözünün Değmesinden Ve Bundan Zarar Görmekten Korkarsa Okuyacağı Dualar Nazar 20

Ve Göz Değmesinde Okunacak Dualar: 20

İnsanın Sevdiğini Ve Sevmediğini Görünce Okuyacağı Dualar. 22

Semâya Bakınca Okunacak Duâ. 22

Bir Şeyde Uğursuzluk Hissedince Okunacak Dualar. 22

Hamama Girince Okunacak Dualar. 23

Bir Cariye, Bir Köle, Bir Hayvan Satınalınca Ve Bir Borç Ödeyince Okunacak Duâ. 23

Ata Binemeyen Ne Söyler Ve Ona Nasıl Duâ Edilir?. 23

Mananın Ve Maksadın Yanlış Anlaşılması Yahut Değiştirilmesinden Korkulduğunda Âlimin Ve Başkasının İnsanların Anlamayacağı Şekilde Konuşmaktan Menedilmesî 23

Âlimin Ve Vâizın Mecliste Bulunanları Susmaya Ve Kendini Dinlemeğe Davet Etmesi 24

Kendisine Uyulan Adam, Gerçekte Doğru Olmakla Beraber Görünüşte Doğruya Aykırı Bir İş Yaparsa Ne Söyler. 24

Kendisine Uyulan Adam Görünüşte Böyle Uygunsuz Bir İş Yaparsa, Ona Uyan Kimse Ne Söyler 25

Danışmaya Teşvik Etmek. 25

Tatlı Söz Söylemeye Teşvik Etmek. 26

Konuşulan Adama Sözü Açıklamanın Ve İzah Etmenin Müstahablığı 26

Şaka Yapmak. 27

Şefaat Etmek. 27

Müjdelemenin Ve Tebrik Etmenin Müstahabbığı 29

Tesbîh Ve Tehlîl Sözü Ve Benzerleri İle Taaccüb Ve Hayreti İfade Etmek. 30

İyiliği Ermetmek Ve Kötülükten Alıkoymak. 31

22- ÇEŞİTLİ DUALAR VE ZİKİRLER

Bil ki, ben bu kısma faydalanılması büyük olan zikirlerle dualardan İnşa Allah çeşitli bölümler ortaya koyacağım. Bu bölümleri sıraya sokmak için benimseyeceğimiz bir esas yoktur. Muvaffak kılan Allah'dır.

Sevinçli Bir Haberle Müjdelenen Kimsenin Allah Tealâ'ya Hamd Ve Sena Etmesi Müstahabdır

Bil ki, kim yeni bir nimete kavuşur yahut ondan bir musibet kalkarsa, Allah Tealâ'ya şükür secdesi yapması ve Allah Tealâ'nın şanına uygun şekilde ona hamd ve senada bulunması müstahabdır. Bu konuda hadisler ve nakiller çoktur, meşhurdur.

763- Amr İbni Meymun'dan rivayet edilen Ömer İbni Hattab'ın şehid edildiği zamanla ilgili Şûra (hilâfetin altı kişi arasında görüşülüp bir kişinin seçilmesi) konusuna dair uzunca hadisde, Ömer Radıyallahu Anh oğlu Abdullah'ı Hazreti Aişe Radıyallahu Anha'ya gönderdi. Bununla iki arkadaşı (Peygamber veEbû Bekir) ile beraber yanında defnedilmek için, Hazreti Aişe'den izin istemişti. Abdullah (gidip) dönünce, Ömer sordu:

Sende ne haber var? Abdullah:

— Senin sevdiğin (izin çıkma haberi) var, ey mü'minlerin emiri! (Aişe) izin verdi, dedi. Hazreti Ömer: Allah'a hamd olsun. Benim için bundan daha önemli bir şey yoktu, dedi.[1]

Horoz Ötmesini, Merkeb Anırmasını, Köpek Havlamasını İşitenin Okuyacağı Dualar

764- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Merkeblerin anırmasını işittiğiniz zaman, Şeytanın şerrinden Allah'a sığının çünkü onlar bir Şeytan görmüşlerdir. Horozların ötmelerini işittiğiniz zaman, Allah'ın fazlından isteyin; çünkü onlar bir melek görmüştür."[2]

765- Câbir İbni Abdullah'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Geceleyin köpeklerin havlamasını ve merkeblerin anırmasını işittiğiniz zaman Allah'a sığının; çünkü onlar sizin görmediklerinizi görürler."[3]

Yangın Görünce Okunacak Dualar

766- Amr İbni Şuayb'dan rivayet edilmiştir. O babasından, babası da dedesinden (RadıyaİIahu Anh) rivayetinde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Yangını gördüğünüz zaman tekbir getirin (Allahu Ekber deyin çünkü tekbir onu söndürür. "[4]

Bununla beraber felâket dualarını yapmak da müstahab olur. Biz bunları ve bunlarla ilgili duaları musibetler ve felâketler zamanında ortaya çıkan haller için yapılacak duâ ve zikirleri bir bölümde daha önce yazmıştık.

Toplantıdan Kalkarken Okunacak Dualar

767- Ebû Hüreyre'den yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah SalalIahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Kim bir mecliste oturur da orada çok boş söz söylerse, sonra o meclisten kalkmadan önce şöyle derse, muhakkak o meclisinde olan günahları bağışlanır:

"Sübhânekellâhümme ve bihamdike. Eşhedû en la ilahe illâ ente. Estağfiruke ve etûbü ileyke."

"Allah'ım, Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka İlâh olmadığına şahidlik ederim. Senden mağfiret dilerim ve Sana tevbe ederim."[5]

768- Ebû Berze'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. Onun ismi Nadle'dir. O önceki hadisi şöyle anlatmıştır:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem meclisten kalkmak istediği zaman işin sonunda şöyle derdi: (Allah'ım, Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Senden mağfiret dilerim ve Sana tevbe ederim. Bunun üzerine bir adam dedi: Yâ Resûlellah, sen bir söz söylüyorsun ki, geçmişte onu söylememiştin. Peygamber (s.a.v): Bu, mecliste olanlara bir keffarettir, buyurdu.[6]

Hilyetü'l-Evliya kitabında Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde şöyle demiştir: Tam bir ölçekle ölçmeyi (çok sevab almayı) kim seviyorsa, meclisinin sonunda yahut kalkacağı zaman şöyle desin:

"Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti amma yesifûn veselâmün ale'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'I-âlemin."

"İzzet sahibi olan senin Rabbın (müşriklerin yaptıkları uygunsuz) vasıflanmalar dan münezzehtir. Peygamberlere selâm olsun. Hamd, alemlerin Rabbine mahsustur.).

Bir Toplum İçinde Oturan Kimsenin Hemkendine Hem De Beraberinde Bulunanlara Edeceği Dualar

769- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetle o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallaüahu Aleyhi ve Sellem çok kez arkadaşları için şu duayı yapmadıkça meclisten kalkmazdı:

"Allâhümme'ksim lenâ min haşyetike mâ yehulu beynenâ ve beyne me-âsike ve min tâatike mâ tübelliğûnâ bihi cenneteke ve mine'l-yakîni mâ tühevvinü bihî aleynâ mesâibe'd-dünyâ. Allâhümme metti'nâ biesmâinâ ve ebsârinâ ve kuvvetinâ mâ ahyeytenâ vec'alhü'l-vârise minnâ. Ve'eal se'renâ alâ men zalemnâ. Vensurnâ alâ men âdâna ve lâ tec'al musibete-nâ fi dîninâ ve lâ tec'ali'd-dünyâ ekbere hemminâ ve lâ meblega ilminâ ve Iâ tusellit aleynâ men lâ yerhamhunâ."

"Allah'ım! Bizimle yasakların arasında engel olan Sana saygı korkusundan bize bir pay ve bizi cennete kavuşturacak olan Sana itaatten da bize bir pay ver. Dünya Musibetlerini bize hafifletecek olan bir iman kuvveti bize ver. Allah'ım! Bizi hayata kavuşturduğun kuvvetimizle, gözlerimizle ve kulaklarımızla bizi faydalandır ve bunu bizden geleceklere varis kıl. Bize zulmedenlere karşı intikamımızı al ve bize düşmanlık edenler üzerine bize zafer ver. Musibetimizi dinimiz hakkında yapma. Dünyayı en büyük gayemiz ilmimizin maksadı yapma. Bize acımayanları üzerimize musallat kılma. "[7]

Allah'ı Anmadan Önce Meclisten Kalkmanın Mekruhluğu

770- Sahih isnadla Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan riva-yetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bir meclisten kalkan bir toplum o mecliste Allah Tealâyı anmadan kalkarsa, bir merkeb leşinden kalkmış gibi olurlar ve onlar için bu bir pişmanlık Olur."[8]

771- Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. O da Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayetettiğinegöre, Peygamber (S.A.V): "Kim bir yerde oturur da orada Allah Teafâ'yı anmazsa,- Allah'a bir noksanlık yapmış olur. kim de bir yatakta uzanır da orada Allah'a Tealâ'yı anmazsa, Allah'a karşı bir noksanlık yapmış olur, buyurdu."[9]

772- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu.

"Bir toplum bir mecliste oturur da orada Allah Tealâ'yı anmazlar ve orada peygamberlerine Salât getirmezlerse, muhakkak onlar üzerine bir noksanlık olur. Allah dilerse onlara azâb eder, dilerse onları bağışlar."[10]

Yolda Zikir Etmek

773- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Bir toplum bir mecliste oturur ve orada Aziz ve Yüce olan Allah'ı anmazlarsa, onlar aleyhine bir noksanlık olur. Bir adam da bir yola çıkar da o yolda Aziz ve Yüce olan Allah'ı anmazsa onun aleyhine bir noksanlık olur.[11]

774- Ebû Ümâme El-Bahilî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Tebük'de iken Cibril Aleyhisselâm ona gelip şöyle dedi: Yâ Muhammedi Muaviye İbni Muaviye El-Müzenî'nin cenazesinde bulun (namazını kıl, o Medine'de vefat etmiştir.) Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyh ve Sellem (onun namazım kılmak için) çıktı. Cibrîl de yetmiş bin melekle indi. Sağ kanadını dağlar üzerine koydu da onlar eğildiler. Sol kanadını da yerler üzerine koydu da onlar düzeldiler. Öyle ki, Mekke ve Medine'i gördü. Böylece Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Cibril ve melekler (üzerlerine selâm olsun) namazı kıldı. Peygamber namazı bitirince şöyle sordu: Yâ Cibril! Muaviye hangi şeyle bu dereceye ulaştı? Cebrail: İhlâs sûresini ayakta iken, süvari ve yaya yürürken okumakla..." dedi.[12]

Öfkelenince Okunacak Dualar

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: (Takva sahibi olanlar o kimselerdir ki, bollukta ve darlıkta harcama yaparlar), öfkelerini yutarlar insanların kusurlarını bağışlarlar. Allah iyilik edenleri sever."[13] Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Eğer şeytandan bir dürtüş seni kaydıracak olursa, Allah'a sığın. Allah söylenenleri işitendir, yapılanları bilendir."[14]

775- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Pehlivan kuvvetli değildir. Kuvvetli kızgınlık halinde nefsine sahib olandır. "[15]

776- İbni Mesud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Sizde pehlivanlık ne demektir? Dedik ki, insanların yenemediği kimsedir. Peygamber, bu değildir; ancak kızgınlık halinde nefsine sahib olandır.

777- Sahâbî olan Muaz İbni Enes El-Cühenî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim kızgınlığının (öfkesinin) gereğini yerine getirmeye kadir olduğu halde onu yutarsa, noksanlıklardan münezzeh olan Allah Tealâ ki-yâmet gününde onu insanların başlarında çağırır.[16] Öyle ki, cennet hurilerinden dilediğini seçme imkânını ona verir. "[17]

778- Sahâbî olan Süleyman İbni Sured'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile oturuyordum, iki adam da kötü sözlerle birbirleri ile atışıyorlardı. Birinin yüzü kızarmış ve boğazının damarları şişmişti. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

Ben bir söz biliyorum ki, eğer (bu öfkeli adam) onu söylemiş olsaydı, duyduğu (Öfke) ondan giderdi. Eğer "Eûzü biUâiiimine'ş-şeytâni'r-racîm", deseydi ondaki öfke giderdi. (Ashabdan orada bulunanlar) adama şöyle dediler:

— Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın, dedi. Adam:

— Bende delilik mi var? (ki, Şeytandan Allah'a sığınayım. Adam öfkesi içinde bir anlayışsızlıkla münasebetsiz bir söz söylemiş oldu.)[18]

779- Ebû Dâvud ve Tirmizî'nin kitablannda Abdurrahman îbni Leylâ'dan rivayet edilmiştir. O da Muaz îbni Cebel'den,. Muaz da (Radıyallahu Anh) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den aynı mana ile bu hadisi anlatmıştır.

Tirmizî demiştir ki, bu mürsel hadistir; yani Abdurrahman Muaz'a yetişmemiştir.

780- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anhâ) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Ben öfkeli bir halde iken Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yanıma geldi. Burnumun yumuşağından tutup onu ovdu. Sonra: Ey Ayşecik, şöyle söyle: Allah'ım, benim günahımı bağışla, kalbimin kinini gider ve beni Şeytan'dan koru, dedi."[19]

781- Sahâbî olan Atıyye İbni Urve Es-Sa'di'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Öfke Şeytandandır. Şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş ancak su ile söndürülür. O halde sizden biriniz öfkelenince abdest alsın."[20]

İnsanın Sevdiği Kimseye Onu Sevdiğini Bildirmesinin Müstahablığı

782- El-Mıkdam İbni Ma'dî Keribe'den (Radıyallahu Anh) yapılan ri-vayetde, Peygamber Sallallahu aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"İnsan kardeşini sevince onu sevdiğini kendisine bildirsin."[21]

783- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında bir adam vardı. Sonra bir adam uğrayıp:

— Yâ Resülellah! Ben bu adamı seviyorum, dedi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona dedi ki:

— Sevdiğini ona bildirdin mi? Adam: hayır, dedi. Peygamber (s.a.v):

— Ona bildir, dedi. Bunun üzerine adama kavuşup şöyle dedi:

— Ben, Allah için seni seviyorum O da şöyle cevab verdi:

— Beni kim için sevmişsen, o seni sevsin."[22]

784- Muaz İbni Cebel'den yapılan rivayete göre; "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Muaz'm elinden tuttu ve şöyle dedi: Ey Muaz! Vallahi ben seni seviyorum. Sana tavsiye ediyorum ey Muaz, her namazın sonunda şöyle söylemeyi asla terk etme:

"Allâhümme e'innî alâ zikrîke ve şükrike ve hüsni ibâdetike."

"Allah'ım! Seni zikretmek, nimetlerine şükretmek ve Sana güzel ibâdet etmek üzere bana yardım et."[23]

785- Yezid İbni Nuâme El-Dabiyyi'den yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"İnsan bir adamı kardeş edindiği zaman adını, babasının adını ve kimden olduğunu sorsun; çünkü böyle yapmak sevgiyi daha bağlayıcıdır."

Bir Hastalığa Yahut Başka Bir Musibete Tutulanı Görünce Okunacak Dualar

786- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kim Bir musibete uğramışı görür de:

"Elhamdü lillâhillezî âfânî mimmâ ibtelâke bihi ve faddahnî alâ kesî-rin mimmen haleka tafdîhn."

"Seni mübtelâ kıldığı şeyden bana afiyet veren ve yarattığı çok kimselerden beni üstün kılan

Allah'a hamd olsun, derse, o belâ ona isabet etmez."[24]

787- Ömer İbni Hattab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim belâ sahibini görür de:

"Elhamdü lillâhilîezî âfânî mimmebtelâke bihî ve faddalenîalâ kesîrin mimmen haleka tafdîlen."

"Seni mübtelâ kıldığı şeyden bana afiyet veren ve yarattığı çok kimseler üzerine beni üstün kılan Allah'a hamd olsun", derse muhakkak o belâdan nerede olursa olsun yaşadığı müddet kurtulmuş olur."[25]

Ben derim ki: Gerek mezhebimize bağlı olan ve gerekse bağlı olmayan âlimler demişlerdir ki, insan bu sözleri kendi nefsine işittirecek şekilde gizli söylemeli, belâya uğramışa duyurmamalıdır. Çünkü bu sözlerden kalbi incinir. Fakat bir fesaddan korkulmadığı takdirde, adamın belâsı birgünahdan dolayı ise bu sözler aşikâre söylenebilir. En iyisini Allah bilir.

Kendisinin Veya Bir Sevdiğinin Halindensorulanın Allah'a Hamd Etmesinin Ve İyiliğini İfâde Edecek

Cevap Vermesinin Müstehaplığı

788- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre: "Hazreti Ali (Radıyallahu Anh), Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in vefat ettiği hastalığı zamanında huzurundan çıktı. İnsanlar:

— Ey Ebu Hasan! Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem nasıl sabahladı? O;

— Allah'a hamd olsun iyi olarak sabanladı, dedi."[26]

Çarşıya Girince Okunacak Dualar

789- Ömer İbni Hattab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur "Kim çarşıya girer de:

"Lâ ilâhe illâllâhu vahdehûlâşerikelehû, lehu'l-mülkü ve lehü'1-hamdü yuhyî ve yumîtu ve hüve hayyün lâ yemûtü biyedihi'l-hayru ve hüve alâ külli şey'ın kadir."

"Allah'dan başka İlâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd da O'na mahsustur. Öldürür ve diriltir. O hayat sahibidir, ölmez. Hayır onun elindedir. O, herşeye kadirdir." Derse, Allah ona bin kere (milyon) sevab yazar ve ondan milyon günah siler. Derecesini de milyon kere yükseltir. "[27]

Bunu Hakim Ebu Abdullah Buhârî ve Müslim üzerine yazdığı Müsted-rek kitabında çok rivayet yollan ile anlatmıştır. Bazı rivayetlerde de: "Allah ona Cennette bina yapar." ifadesini hadise eklemiştir. Orada daha ilâve

de vardır. Kavı üer ki: Ben Horasan'a gittim ve Kuteybe İbni Müslim'in yanına vardım. Ona dedim ki, sana bir hediye ile geldim. Bunun üzerine bu hadisi şerifi ona naklettim. Bundan dolayı Kuteybe İbni Müslim cemaatı ile beraber bineğine biner çarşıya varırdı. Böylece o sözleri söylerdi. Sonra dönerdi. Bunu Hakim de İbni Ömer'den rivayet ederek Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yükseltmiştir.

Hakim demiştir ki, bu bölümle ilgili Câbir'den, Ebu Hüreyre'den Bü-reyde El-Eslemî'den ve Enes'den rivayet edilen hadisler vardır. Bu kitabın sıhhat şartlarına en uygun olanı bu lâfızdan değişik olarak Büreyde'-nin hadisidir. Hâkim bunu Büreyde'ye isnadla şöyle rivayet etmiştir:

790- Büreyde'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Resûlüllah Salallahu Aleyhi ve Sellem çarşıya girdiği zaman:

"Bismillâhi allâhümme innî es'elüke hayra hâzihi's-sûkı ve hayra mâ fîhâ ve eûzü bike min şerrihâ ve şerri mâ fîhâ. Allâhümme innî eûzü bike en usîbe fîhâ yemînen fâcireten ev safkatenhâsireten."

"Bismillah. Allah'ım, bu çarşının hayrını ve burada olan faydalı ve hayırlı şeyi Senden istiyorum. Bu çarşının kötülüğünden ve burada işlenen kötülüklerden Sana sığmıyorum. Allah'ım! Burada yalan yemine uğramaktan yahut ziyan olan bir alış-verişten Sana sığınırım."[28]

Sünnet Üzere Evlenene Yahut Satın Alana Yahut Şeriatın Güzel Saydığı Bir İşi Yapana: "İsabet Ettin"

Yahut 'Güzel Yaptın" Yahut Bunun Benzeri Söz Söylemenin Müstahablığı

791- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana:

"— Ey Cabir, evlendin mi? diye sordu.

— Evet, dedim.

— Bekâr mı aldın dul mu? dedi.

— Dul yâ Resûlellah, dedim.

— Bakire alaydın da onunla eğlenirdin, o da seninle eğlenir şakalaşırdı?"

— Yahuf'Onunla gülüşürdün, o da seninle gülüşürdü" demiştir. Ben dedim ki:

— Babam Abdullah ölünce geriye dokuz, yahut yedi kız bırakmıştı. Onlara denk olan birini getirmeyi hoş bulmadım. İstedim ki bir kadın getireyim de onlara sahib olsun ve hallerini düzeltsin. Peygamber (s.a.v):

— İsabet ettin buyurdu. "[29]

Aynaya Bakınca Okunacak Dualar

792- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem anyana baktığı zaman şöyle derdi:

"Elhamdü lîllâh. Allâhümme kenıâ hassenle halkı fehassin huluki."

Hamd Allaha mahsustur. Allah'ım! Benim kılığımı güzel yarattığın gibi, ahlakımı da güzel yap."[30]

793- Enes (Radıyallahu Anh)dan yapılan rivayette Enes şöyle demiştir: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem aynada yüzüne baktığı zaman:

"Elhamdü lilîâhillezî sevvâ haîkî feaddelehû ve keneme surete vechî fehassenehâ ve ce'alenî mine'l-müslimîn."

"O Allah'a hamd olsun ki, benim yaratılışımı düzgün yapmış ve onu dengeli bir hale koymuştur, yüzümün şeklini iyi yapmış ve onu güzelleştirmiş ve benî de müslümanlardan yapmıştır"[31]

Kan Aldıranın Okuyacağı Duâ

794- Hazreti Ali'den (RadıyallahuAnh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu, Aleyhi ve Sellem;

"Kan aldırma zamanında kim Âyetel-Kürsi'yi okursa, kan aldırmasının yararı olur, buyurmuştur."[32]

Kulağı Çınlayanın Okuyacağı Duâ

795- Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in âzâdlısı Rafi'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Salallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sizden birinizin kulağı çınladığı zaman beni hatırlasın ve bana Salât getirsin ve: Beni anan kimseye Allah hayır versin, desin."[33]

Ayağı Uyuşup Tutulanın Okuyacağı Duâ

796- Haysem İbni Haneş'den yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Biz Abdullah İbni Ömer'in (Radıyallahu Anhüma) yanında idik. Ayağı uyuşup tutuldu. Ona bir adam dedi ki, sana insanların sevimlisi olanını hatırla. Bunun üzerine: Yâ Muhammed Sallalahu Aleyhi ve Sellem dedi de, sanki bağdan çözülmüş gibi rahatladı."[34]

Mücahid'den yapılan rivayetde: İbni Abbas'ın (Radıyalluhu Anhüma) yanında bir adamın ayağı uyuştu. Bunun üzerine İbni Abbas (Radıyallahu Anhüma):

— Sana göre insanların en hayırlısı olanını hatırla, dedi, Adam:

— Muhammedün Sallallahu Aleyhi ve Sellem dedi. Böylece uyuşukluğu gitti. "[35]

Yine İbni Sünnî'nin kitabında, Buhârî'nin şeyhlerinden biri olan İbrahim İbni'l-Münzir El-Hizamî'den rivayetimizde o demiştir: Medine'liler, (şair) Ebu Atahiye'nin şu güzel beytinden hoşlanırlardı:

Onun ayağı bazı zamanlar uyuşup tutulur; Eğer (sevdiğini kasdederek) ey Utbe, demezse, (ondan) uyuşukluk gitmez.

Müslümanlara Veya Yalnız Kendisine Zulüm Yapana Beddua Etmenin Caizliği

Bil ki, bu konu cidden çok geniştir. Bunun cevazı üzerinde kitab ve sünnetten deliller ile önceki ve sonraki mü'minlerin işleri birbirlerini güçlendirmiştir. Allah Sübhânehu ve Tealâ Hazretleri Kur'ama bilinen çok yerlerinde, (Allah'ın rahmet ve selâmı üzerlerine olsun) Peygamberlerin kâfirlere beddua ettiğini haber vermiştir.

797- Hazreti Ali'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ahzab gününde (Hendek Savaşında): Bizi (kâfirler) ikindi namazından alıkoydukları gibi, Allah da onların kabirlerine ve evlerine ateş doldursun, dedi."

798- Çeşitli yollardan rivayet edildiğine göre:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, (Bi'ri Manûne adı verilen olayda yetmiş kadar hafız ve) okuyucuları (Radıyallahu Anhüm) (pusuya düşürüp) öldürenlere beddua, etti ve bir ay onlar aleyhine şöyle duada bulundu: Allahım! Ri'l, Zekvan ve Usayye kabilelerine lanet et."[36]

799- İbni Mes'ud'dan uzunca rivayet edilen hadis: Ebu Cehil'in ve Ku-reyş'den olan arkadaşlarının deve işkembesini Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellemin sırtına koymaları ile ilgilidir. Bundan dolayı Peygamber (s.a.v) onlara beddua etti. Peygamber (s.a.v) duâ edince, üç defa duâ ederdi. Sonra Peygamber (s.a.v): Alah'im! Kureyş'i (kâfirlerini) helak et, dedi ve üç kez söyledi, sonra: Allah'ım! Ebu Cehil'i, Utbe İbni Rabi'a'yi helak et dedi ve, (Diğer Arkadaşları ile) tam yedi kişiyi saydı. ."[37]

800- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle duâ ederdi: "Allah'ım! Mekke'de biçare müminlere zulmeden Kureyş kavminden) Mudaroğullarına azabını şiddetlendir. Allah'ım! (Yedi sene kıtlık verdiğin)Yûsuf peygamberin kıtlık yıllarının benzerini onlara ver."[38]

801- Seleme İbni Ekvâ'dan yapılan bir rivayete göre: "Bir adam Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem'in yanında sol eli ile ye.di. Bunun üzerine peygamber (s.a.v):

— Sağ ilenle ye buyurdu. Adam:

— Gücüm yetmiyor, dedi. Peygamber (s.a.v):

— Gücün yetmesin. Sağ eli kullanmasına engel olan kibirden başkası değildi, dedi. Ravi demiştir: artık elini ağzına kaldıramadı."[39]

Derim ki, bu adam Büsr idi. Sahâbidir ve deve çobanının oğludur. EJ-Eşca'i'dir. Şer'i bir hükme muhalefet eden aleyhine duâ etmenin cevazı bu hadisi şeriften anlaşılmaktadır.

802- Câbir İbni Semüre'den yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Küfe halkı Sa'd İbni Ebî Vakkas'ı (Radıyallahu Anh) Hazreti Omere (Radıyallahu Anh) şikâyet etti. Bunun üzerine onu (valilik) görevinden alıp onlara başkasını tayin etti." Böylece hadisi şerifi anlattı. Nihayet dedi: "Ömer onunla beraber Küfe'ye adamlar yahut bir adam gönderdi. Ondan soruşturuyordu. Ondan soruşturmadığı bir mescid bırakmadı. Hepsi onun iyiliğini söyleyip onu övdüler. Nihayet Abs Oğullarının Mescidine girdi. Onlardan Üsâme İbni Katâde ismindeki bir adam Ebu Sa'de künyesini taşıyordu, dedi ki:

Bize sorarsan, gerçek şu ki Sa'd İbni Ebî Vakkas seriyye ile gitmiyor (askeri birlik ile cihada çıkmıyor), eşit olarak (mallan) bölmüyor ve hükümde adalet yapmıyor. Sa'd İbni Ebî Vakkas dedi:

Bana gelince, vallahi üç şeyle duâ edeceğim: Allah'ım, eğer bu adam insanlara gösteriş yapıp ve

kendini duyurmak için yalan söylüyorsa, ömrünü uzat, ihtiyacını çoğalt ve bunu fitneye düşür. Adam bundan sonra:

Ben fitneye düşmüş bir ihtiyarım. Sa'd'ın bedduası bana isabet etti, derdi "[40]

Câbir İbni Semure'den hadisi şerifi rivayet eden Abdülmelik İbni Umeyr şöyle demiştir: Ben sonra Üsâme İbni Katâde'yi gördüm, kaşları yaşlılıktan dolayı gözleri üstüne düşmüş olduğu halde, yollarda cariyelere sarkıntılık ederdi de, onları cimciklerdi.

803- Urve Îbni'z-Zübeyr'den yapılan rivayetde, Evs'in yahut Üveys'in kızı Ervâ, Mervan İbni'I-Hakem'in huzuruna çıkıp Said İbni Zeyd'i (Radi-yallahu Anhüma) şikayet etti ve arazisinden bir kısım aldığım iddia etti. Said (savunmasında) şöyle dedi:

— Ben Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den (bu konuda söz) dinledikten sonra bu kadının arazisinden almış oldum. Mervan sordu:

— Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den ne dinledin? Said, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu dinledim, dedi:

"— Kim haksız yere bir karış yer alırsa, onu boynunda gerdanlık olarak yedi kat yere kadar taşımış olur." Mervan:

— Artık bundan sonra senden bir delil istemem, dedi. Said:

— Allah'ım! Bu kadın yalan söylüyorsa, onun gözünü kör et ve onu arazisinde öldür; dedi. Ravi demiştir: Kadın, gözü kör olmadan ölmedi ve kendi arazisinda yürürken bir çukura düşerek öldü.[41]

Bidat Ve Masiyet Ehlinden Uzak Kalmak

804- Ebû Bürde İbni Ebu Musa'dan rivayet edilmiştir: "Ebû Musa (Ra-dıyallahu Anh) öyle bir ağrıya tutuldu ki, bayıldı. Başı da hanımlarından birinin kucağında idi. Hanımlarından biri de çığlık attı. Fakat adam ona cevab verebilecek bir halde değildi. Ayıldığı zaman: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in beri (uzak) olduğu kimseden ben de beriyim. Çünkü Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Çığlık koparan kadından, saç yolandan ve elbise parçalayandan beri olmuştur, dedi."[42]

Yahya İbni Ya'mer'den yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: Ben İbni Ömer'e (Radıyallahu Anhüma) dedim ki, ey Ebû Abdurrahman! Bizden önce bir takım insanlar ortaya çıktı. Bunlar Kur'ani okuyorlar ve kaderin olmadığına inanıyorlar ve bütün işler de yeni olarak ortaya çıkar. (Allah ezelde onları bilmez, meydana çıktıktan sonra onları bilir) diyorlar.

Bunun üzerine İbni Ömer şöyle dedi: Onlarla buluştuğun zaman onlara bildir ki, ben onlardan uzağım, onlar da benden uzaktırlar.[43]

Kötü Bir Şeyi Gidermeye Başlayınca Okunacak Dua

805- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Fetih günü Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mekke'ye girdi. Kabe'nin etrafında üçyüz altmış tane put vardı. Peygamer elindeki sopa ile dürtmeye başladı ve şöyle diyordu:

"Hak (İslâm dini) geldi ve bâtıl zail oldu. muhakkak ki, bâtıl yok olmaya mahkûmdur.[44] Hak geldi, artık bâtıl (putlar) yaratamaz ve öldükten sonra diriltemez."[45]

İnsanın Dilinde Kötü İfade Olursa Ne Okur

806- Huzeyfe'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Dilimin kötü söylemesinden Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyette bulundum. Peygamber (s.a.v): İstiğfardan neden uzaksın (Allah'dan mağfiret dilesen ya) Ben her gün yüz defa Aziz ve yüce olan Allah'dan mağfiret dilerim, dedi.[46]

İnsanın Hayvanı Tökezleyince Okunacak Duâ

807- Tâbi'inden olan meşhur Ebu'l-Melih'den rivayet edilmiştir. O da bir adamdan rivayet etti. Adam dedi ki: "Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in arkasında olarak hayvanına binmiştim. Hayvanı kaydı. Ben, şeytan helak olsun, dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Şeytan he-lâk olsun deme; çünkü sen bu sözü söylersen, öyle büyüklenir ki koca bir ev gibi olur ve der ki, (hayvanın kayması benim kuvvetimle oldu. Fakat şöyle de: Allah'ın ismine sığınırım. Zira sen bunu söylediğin zaman sinek olmuş gibi küçülür, buyurdu.[47]

Vali Ölünce Beldenin Büyüğünün İnsanları Teskinedecek Şekilde Onlara Hitab Etmesi, Öğüt

Vermesi,Sabır Tavsiye Edip Bulundukları Hâl Üzerekalmalarını Söylemesinin Müstahablığı

808- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in vefat gününde, Ebû Bekir Es-Sıddık'ın (Radıyalîahu Anh) meşhur hutbesinin hadîsinde şu sözü rivayet edilmiştir: "Kim Muhammed'e ibâdet ediyordu ise, bilsin ki Mu-hammed ölmüştür: Kim de Allah'a ibâdet ediyorsa, bilsin ki Allah hayat sahibidir, ölmez."[48]

Cerir İbni Abdullah'dan rivayet edilmiştir ki, Basra ve Küfe Emiri bulunan Muğire îbni Şube vefat edince, Cerir kalkıp Allah Tealâ'ya hamd ve sena etti ve dedi: Ortağı bulunmayan bir Allah'dan korkun. Size bir Emir (idareci) gelinceye kadar vakar ve sükûnetinizi bozmayın. Şimdi size (idareci) gelecektir, buyurmuştur. "[49]

Kendisine Yahut İnsanlara Yahutinsanların Bir Kısmına İyilik Edene Bundan Ötürü Duâ Etmek Ve Bu

İşe Onu Teşviketmek

809- Abdullah İbni Abbas'dan (Radıyalîahu Anhüma) yapılan rivayete göre, o şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem helaya çıktı, ben de abdest alması için su koydum. Peygamber (s.a.v) çıkınca:

Bunu kim koydu? dedi. Kimin koyduğu ona bildirildi. Peygamber (s.a.v): Allah'ım! Onu din bilgini (fakîh) yap" buyurdu.[50]

810- Ebû Katede'den (Radıyalîahu Anh) uzunca olan ve Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in pek çok mucizelerini taşıyan büyük hadisi rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile (hayvanlar üzerinde) yürüyorduk. Nihayet gece ortası oldu. Ben Peygamberin yan tarafında idim. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e uyku bastı da, devesinden sarkar oldu. Yanma varıp onu uyandırmadan devesi üzerinde doğruluncaya kadar hemen onu düzelttim. Sonra gecenin sonu yaklaşıncaya kadar yürüdü. Devesinin üzerinde sarktı. Onu uyandırmadan hemen kendisini destekledim. Öyle ki, devesi üzerinde doğruldu. Sonra yürüdü; nihayet seher vaktinin sonu olunca, öyle bir .sarktı ki, daha önceki iki sarkmadan daha fazla idi, nerde ise düşüyordu. Hemen yanma varıp onu doğrulttum. O başını kaldırıp: "Kim bu? dedi ?

— Ebû Katade, dedim.

— Benimle bu yürümen ne zaman oldu? dedi. Dedim ki:

— Benim seninle bu yürümem gece boyunca devam etti. Peygamber (s.a.v):

— Allah'ın peygamberini koruduğun gibi Allah'da seni korusun, buyurdu.[51]

811- Üsâme İbni Zeyd'den (Radıyalîahu Anhüma) rivayet edilmiştir. O da Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu anlattı: "Kime bir iyilik edilir de bunu yapana: Allah seni hayırla mükâfatlandırsın, derse fazlasıyla teşekkür yapmış olur."[52]

812- Sahâbî olan Abdullah ibni Ebu Rabî'a'dan (Radıyalîahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kırk bin (dirhem para) ödünç aldı. Sonra ona mal geldi de onu bana ödedi ve: Allah senin malına ve ailene bereket versin. Ödünç vermenin karşılığı hamd etmek ve ödemektir, dedi."[53]

813- Cerir İbni Abdullah El-Beceli'den (Radıyalîahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir:

"Cahiliyet zamanından kalma Has'em kabilesine ait bir tapınak vardı. Ona Yemen'lilerin Kâbesi ve Zülhalasa denirdi. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi: "Sen bu Zülhalasa'dan beni rahatlığa ka-vuştururmusun (onu temizlermisin)? Bunun üzerine ben Ahmes kabilesinden yüz elli süvari ile (onu hedef alarak) yola çıktım. O tapınağı kırdık ve orada bulduğumuz kimseleri öldürdük. Sonra peygambere döndük ve

ona (durumu) bildirdik. Peygamber de bize ve Ahmes kabilesine duâ etti. "[54]

Bir rivayette de: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem beş defa Ahmes kabilesinin atlarına ve erkeklerine bereket diledi." şeklindedir.

814- İbni Abbas'dan (Radiyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir: "Ab-bas ailesi Zemzem'den su çekip çalışırlarken, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Zemzem'e geldi ve şöyle buyurdu: Çalışınız, çünkü siz iyi bir iş üzerindesiniz."[55]

Kendisine Hediye Verilen Kimse, Hediye Verene Duâedince Hediye Verenin De Ona Duâ Etmesinin

Mustahablığı

815- Hazreti Aişe'den (Radiyallahu Anha) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Ben Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir koyun hediye ettim. (Peygamber (s.a.v), onu dağıtmak için bana) onu böl, dedi. Aişe, hizmetçisi (dağıtımdan) dönünce sorardı: (Hediyeyi alanlar) ne dediler? Hizmetçi de derdi ki, Allah size bereket versin, dediler. Hazreti Aişe'de: Allah onlara de bereket versin, onların söylediklerine biz aynı karşılığı veririz. Bizim sevabımız da bize kalır, derdi."[56]

Kendisine Bir Hediye Verilen Kimsenin Meşru Bir Manadan Dolayı Hediyeyi Geri Çevirip Özür Dilemesi

Müstahabdır Bu Da Hakim Yahut Vali Olduğu İçin Yahut Hediyede Haram Şübhesi Olduğu İçin Yahut

Bundan Başka Bir Özür İçin Yapılır.

816- îbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet ettik ki: "Sa'b İbni Cessame (Radıyallahu Anh) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e peygamber (hac için) ihramda iken, bir yabani merkeb hediye etti. Bunu peygamber ona geri verdi ve şöyle dedi:Eğer biz ihramda buhınmasaydık senden kabul ederdik." (Yaban eşeği av hayvanı olduğu için ihram halinde olanlar ondan faydalanamaz. Bu hayvanın eti aslında yenir.)[57]

Kendinden Bir Engeli Giderene Okunacak Duâ

817- Said İbni'l-Müseyyib'den rivayet edilmiştir. O da, Ebû Eyyüb el-Ensarî'den (Radıyallahu Ânh) rivayet etti ki:

"Kendisi Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in sakalından bir tozu alıp giderdi. Bunun üzerine Resûlülîah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Hoşlanmadığın şeyi Allah senden silip gidersin, ey Ebâ Eyyüb! buyurdu."[58]

Sa'd'dan bir rivayet de şöyledir: "Ebû Eyyüb, Resûlülîah Sallallahu Aleyhi ve SellemMen (toz gibi) bir şey aldı. Bunun üzerine Resûlülîah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Sende fena bir şey bulunmasın, Ey Ebû Eyyüb, sende bir fenalık bulunmasın..." buyurdu.

Abdullah İbni Bekir El-Bahilî'den rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir: Ömer (Radıyallahu Anh) bir adamın sakalından yahut başından bir şey aldı. Adam:

— Allah senden hoş olmayan şeyi gidersin dedi. Ömer (Radıyallahu Anh) bunun üzerine:

— Biz müslüman olalı beri bizden fenalığı giderdi. Ancak senden (nahoş) bir şey alınınca de ki: Ellerin hayır toplasın, dedi."[59]

Meyvanın Turfandasını Görünce Okunacak Dualar

818- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir: "İnsanlar ilk çıkan meyvayı gördükleri zaman onu Resûiüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e getirirlerdi. Resûlülîah Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu alınca: Allah'ım, meyvemizde bize bereket ver. Şehrimizde bize bereket ver, Ölçeğimizde bize bereket ver, kilerimizde bize bereket ver buyururdu. Sonra yaşı en küçük olanı çağırır da o meyvayı ona verirdi."[60]

Yine Müslim'in bir rivayetinde şöyledir: "Bereket üzerine bereket ver, (der) sonra o meyvayı çocuklardan yanında bulunanların en küçüğüne verirdi." Tirmizî'nin rivayetinde ise: "En küçük gördüğüne verirdi." şeklindedir.

819- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh): "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i gördüm; kendisine turfanda bir mevya getirildiği zaman onu gözleri üzerine sonra dudakları üzerine kordu ve şöyle buyururdu:

"Allah'ım!. Bunun evvelini bize gösterdiğin gibi, sonunu da bize göster. Sonra onu yanında olan çocuklardan birine verirdi."[61]

İnsanlara Va'z Etmede Ve İlim Öğretmede Ölçülü Olmanın Müstahablığı

Bil ki, bir topluma va'z eden yahut onlara bir ilim öğreten kimsenin bu.konuda ölçülü hareket etmesi müstahabdır. Onları usandıracak şekilde sözünü uzatmamahdır. Çünkü insanlar sıkılır ve rahatsız olurlar. Böylece ilmin ve va'zın kıymet ve zevki kalblerinden gitmiş olur. Eğer ilimden ve hayırlı söz dinlemekten hoşlanmazlarsa, o zaman harama düşmüş olurlar.

820- Şakîk İbni Seleme'den yapılan rivayetde şöyle demiştir: "İbra Mes'-ud (Radıyallahu Anhüma) her perşembe günü bize va'z ve nasihat ederdi, bir adam ona:

Ey Ebû Abdurrahman! Her gün bize öğüt vermeni istiyorum, dedi. Bunun,üzerine İbni Mes'ud:

Beni bundan engelleyen, size usanç vermeyi sevmeyişimdir. Bir de ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bize usanç gelmesinden korkarak bizi bu iş için bekletip alıkoyduğu gibi, ben de sizi va'z için öyle bekletiyorum, dedi."[62]

821- Ammar İbni Yâsir'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde o demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "İnsanın namazını uzun ve hutbesini kısa yapması, onun anlayışlı olduğuna delâlet eder. O halde namazı uzun, hutbeyi de (konuşmaları) kısa yapın. "[63]

İyi İşe Delâlet Ve Ona Teşvik Etmenin Fazileti

Allah Teaîâ şöyle buyurmuştur:

"İyilik ve takva üzere birbirinize yardım edin."[64]

822- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Resû-lüliah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim hidayete (hak yola) çağırırsa, ona uyanların sevabı kadar kendisine de sevab olur. Hem de bu, diğerlerinin sevabından hiç bir şey eksiltmez. Kim de bir sapıklığa çağırırsa, ona uyanların günahları kadar kendisine de günah olur; bu da onların günahlarından bir şey eksiltmez. "[65]

823- Ebû Mes'ud El-Ensarî El-Bedrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: Hayırlı bir şeye delâlet eden kimse için, onu yapanın sevabı kadar mükâfat vardır. "[66]

824- Sehl İbni Sa'ddan (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ali'ye (Radıyallahu Anh) şöyle buyurdu: Vallahi senin sebebinle bir adamı Allanın hidayete erdirmesi, senin için deve sürüsünden daha hayırlıdır."[67]

825- Sahih'de Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu sözü rivayet edilmiştir: "Kul, kardeşinin yardımında bulunduğu müddet Allah da kulun yardımcısı olur."[68]

Kendisine Sorulan Bir İlmi Bilmeyip De Onu Başka Bir Kimsenin Bildiğini Bilenin Ona Delalette

Bulunması

Bu bölümden önce geçen bölümlerde bu konuya dair sahih hadisler vardır. Orada: "Din nasihattir." hadisi vardır. Bu (delâlet yapmak) da nasi-hattandir.

826- Şüreyh Ibni Hânî'den yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Mestler üzerine meshetmekten sormak üzere Hazreti Aişe'ye (Radıyallahu Anha) gittim. O (bana): Sen, Ebû Tâlib'in oğlu Ali'ye (Radıyallahu Anh) git, ona sor; çünkü o, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile yolculuğa çıkardı, dedi. Biz de meseleyi ona sorduk."[69]

827- Sa'd İbni Hişam İbni Âmir, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem vitir namazından sormak üzere İbni Abbas'a gitmiş. Bunun üzerine İbni Abbas (Radıyallahu Anhüma):

— Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve SeUem'in vitrini yeryüzünde en iyi bilen kimseyi sana göstereyim mi? dedi. Sa'd:

— Kimdir? dedi. İbni Abbas:

— O Aişe'dir, Ona git de ona sor, dedi."[70]

828- İmrân İbni Hıttân'dan yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Aişe'ye (Radıyallahu Anha) ipekten sordum. Bana dedi ki, İbni Abbas'a git de ona sor. Ben de ona sordum. Dedi ki, İbni Ömer'e sor. İbni Ömer'e sordum. O bana: Ebû Hafs (yani Hattab'ın oğlu olan babam Ömer Radıyallahu Anh) bana bildirdi. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur: "İpeği ancak âhirette nasîbi olmayan kimse dünyada giyer, dedi. "[71]

Allah'ın Hükmüne Davet Edilenin Okuyacakları

Bir kimseye başkası derse ki, benimle senin aranda (hüküm verecek) Allah'ın kitabı var, yahut Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Sün-neti var, yahut müslümanların âlimlerinin sözleri var, yahut bunların benzeri sözler söylerse, yahut beraber müslümanların hâkimine gidelim, yahut müftiye gidelim, aramızdaki davayı çözsün derse, karşılık olarak kabul ettik, itaat ettik, başüstüne, ne iyi şey gibi sözler söylemek uygun olur. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Aralarında hüküm vermek için mü'minler Allah'a ve O'nun peygamberine davet edildikleri zaman, onların sözü sadece: Kabul ettik, itaat ettik olmuştur. İşte onlar (azâbdan) kurtulanlardır. "[72]

Bir iş üzerinde dava açana yahut anlaşmazlık çıkarana şöyle demek uygundur: Yüce Allah'dan kork, yüce Allah'dan sakın, düşün ki, Allah yaptığını biliyor, bil ki, Allah Tealâ her halinden haberdardır, bil ki, söylediklerin aleyhine yazılıyor ve onlardan hesaba çekileceksin benzeri sözler... Yahut ona der ki, Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde herkes hayır olarak ne yapmışsa onu bulacaktır.[73] Yahut:

"Öyle bir günden korkun ki, (hesab vermek için) ogün Allah'a döndürüleceksiniz."[74] Yahut benzeri ayetler, yahut sözlerden yukarki ifadelerin benzerleri söylenir. Bunlara karşı edebli olmak ve şöyle demek gereklidir:

Kabul ettim, doğrudur, Allah'dan bu konuda başarı dilerim, kerim olan Allah'ın îütfunu isterim. Sonra bu sözleri söyleyene karşı yumuşak dav-ranılır. Bu sözlerde ciddiyetsizlikle davranmaktan çok sakınmalıdır. Çünkü çok kimseler bu sözler esnasında uygun olmayan sözler söylerler. Öyle ki, bazı insanlar küfür olan ifadeler kullanırlar.

Bir insana arkadaşı: Bu senin yaptığın Resûîüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hadisine aykırıdır, dediği zaman, buna cevab olarak şöyle dememelidir: Hadisin zahiri özellik bakımından metruk veya tevilli ve benzeri bir halde olsa bile, ben bu hadisi benimsemem, ben bununla amel etmem. Ancak şöyle denmelidir: Bu hadisin özelliği vardır yahut tevil edilmiştir, zahiri manası icmaen terk edilmiştir gibi ifadeler kullanılmalıdır.

Cahillerden Yüz Çevirmek

Allah Sübhânehu ve Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Sen bağışlama yolunu tut, iyilikle emret ve cahillerden yüz çevir. "[75]

Yine Allah Teaiâ buyurmuştur:

"(Gerçek mü'minler) boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve:. Yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size. Bizden size güven olsun. Biz cahilleri arkadaş edinmeyiz, derler. "[76]

Yine Allah Teaiâ buyurmuştur:

"Bizim Kurbanımızdan yüz çeviren kimseden (ey peygamberim) sen de yüz çevir. "[77]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Şimdi sen (o inkarcılardan) güzel bir şekilde yüz çevir."[78]

829- Abdullah İbni Mes'ud'dan yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Hu-neyn savaşı olunca Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem arabın eşrafından bazı kimseleri (imanları kuvvetleşsin diye ganimet taksiminde gözetleyip) üstün tuttu. Bunun üzerine bir adam:

Vallahi bu ganimet taksiminde adalet yapılmadı ve bunda Allah'ın rızâsı gözetilmedi, dedi. ben dedim ki, vallahi (senin dediklerini) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e haber vereceğim. Hemen peygambere gittim ve onun söylediklerini haber verdim. Peygamberin yüzü kızaracak şekilde değişti. Sonra:

Allah ve O'nun peygamberi adalet yapmazsa kim adalet yapar? buyurdu. Sonra devam etti.: Allah Musa'ya rahmet etsin; ona bundan daha çok eziyet edildi de sabretmişti."[79]

830- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır:

"Uyeyne İbni Hısn İbni Huzeyfe bir seferden döndü de kardeşinin oğlu Hurr İbni Kays'ın hanesine indi. Hurr İbni Kays, Ömer'in (Radıyala-hu Anh) kendine yaklaştırdığı kimselerdendi. Kur'an okuyucuları yaşlı ve gençler olarak Hazreti Ömer'in danışma ve meclis arkadaşları idiler. Uyeyne kardeşinin oğluna:

Ey kardeşimin oğlu! Senin bu Emir (Halife Ömer) yanında itibarın var. Benim için izin iste de, yanına varayım, dedi. O da izin istedi. Bunun üzerine Ömer ona izin verdi. Uyeyne (halifenin) yanına varınca:

Söyle, ey Hattab'm oğlu! Vallahi sen bize bağışta bulunmuyorsun ve aramızda adaletle hüküm vermiyorsun, dedi. Ömer (Radıyallahu Anh) kızdı, onu cezalandırmak istedi. Hurr ona:

Ey mü'minlerin emiri! Yüce Allah peygamberine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir," dedi. Bu adam cahillerdendir. Vallahi bu âyeti Hurr ona okuyunca olduğu yerde kaldı. Ömer Allah'ın kitabı önünde en çok eğilip kalanlardandı.[80]

Bir Kimsenin Kendinden Yüksek Olana Öğüt Vermesi

Burada, bundan önceki bölümde geçen İbn-i Abbâs'ın Ömer kıssası hakkındaki hadisi söz konusudur.

Bil ki, bu bölüm üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Eğer verilecek bir öğütten bir fesat doğmayacaksa, küçüğe ve büyüğe nasihatta bulunmak insana vacib olur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir şekilde mücadele et."[81]

Bu konudaki hadislere gelince, onlar sayılamayacak, kadar çoktur. Fakat hayasızlık, cehalet ve hata düşüncesi ile büyük şahsiyetlere karşı bu görevi insanların ihmal edip yerine getirmemesi haya değildir. Bu bir şahsiyet zayıflığıdır, gevşekliktir ve acziyettir. Çünkü hayanın hepsi hayırdır. Haya ise ancak hayır getirir. Halbuki öğütü terk etmek kötülük getirir. Onun için haya olmaz. İlimde kemal bulmuş ümmetin gerçek âlimleri yanında haya (utanma) şudur: "O bir huydur ki, çirkini terk etmeye ve hak sahibinin hakkı üzerinde kusur yapmaktan ahkor." Bu ifade, Cü-neyd'in Kuşeyri Risalesinde anlattığımız şu tarifin manasını taşımaktadır: Haya, iyilikleri ve kusurları görmektir. Bunların arasında bir hal doğar ki, ona haya denilir.

Ben bunu Müslim şerhinin başında geniş olarak açıkladım. Hamd Allah'a mahsustur. Allah en iyi bilendir.

Anlaşmaya Ve Verilen Söze Riayeti Emretmek

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Sözleşme yaptığınız zaman Allah'ın ahdine vefa gösteriniz."[82]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Ey iman edenler, akidlerinizi yerine getirin."[83]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Verilen sözü yerine getirin; çünkü verilen sözden caymak sorumluluktaşır."[84]

Bu konuda ayetler çoktur, bunların en şiddetlisi Allah Tealâ'nm şu sözüdür:

"Ey îman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah yanında buğz yönünden büyük olmuştur."[85]

831- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi, ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Münafıkın (amel bakımından) alâmeti üçtür: Konuşunca yalan söyler, söz verince cayar. Kendisine güvenilince hiyanet eder."[86]

Müslim rivayetinde ilâve etmiştir: "Oruç tutsa, namaz kılsa ve kendini müslüman sansa da... (manafiktır.) Bu manada hadisi şerifler çoktur. Bu anlattıklarımız yeterlidir. Âlimler ittifak ettiler ki, yapılması yasak olmayan bir şeyi va'd edince, onu yerine getirmek gerekir. Acaba bu vacib mi yoksa müstahabmıdır? Burada âlimler arasında ihtilâf vardır. İmam Şafi'i, imam Ebû Hanife ve âlimlerin çoğu bunun müstahab olduğuna inanmışlardır. Eğer insan sözünü yerine getirmezse fazileti kaybetmiş ve hoş olmayan şeyi yapmış olur. Şiddetli bir şekilde tenzihen mekruhtur. Fakat insan günah işlemiş sayılmaz. Âlimlerden bir topluluk da bunun vacib olduğuna inanmışlardır. Maliki olan İmam Ebu Bekir İbni'I-Arabî demiştir ki, bu mezhebe kail olanlardan en büyüğü Ömer İbni Abdülaziz'dir. Malikiler üçüncü bir görüşe sahib olmuşlardır. O da şudur: Eğer verilen söz bir sebebe bağlanmışsa o zaman onu yerine getirmek vacib olur. Evlen, sana şunu vereceğim yahut benim hakkımda kötü söylemeyeceğine yemin et, sana şunu vereceğim ve benzeri sözlerle va'd etmek gibi...

Eğer verilen söz bir sebebe bağlı değil de mutlak ise, o-zaman sözü yerine getirmek vacib olmaz. Bunu vacib kabul etmeyenler, söz vermeyi, hibe manasında kabul edip ona kıyaslamalardır. Alimlerin çoğunluğuna göre hibede vefanın vücubu ele geçmekle olur. Malikî'Iere göre ise, hibeye sadakat ele geçmeden önce vacibdir.

Malını Yahut Başka Şeyi Bir Kimseyevermek Üzere Teklifte Bulunana Duâ Etmenin Müstahablığı

832- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle anlatmıştır: "Muhacirler Medine'ye geldiklerinde Abdurrahman İbni Avf, Sa'd İbni Rebi'in konuğu oldu. Sa'd ona dedi ki, malımı sana böleyim ve hanımlarımdan, birini senin için (boşayip iddetten sonra nikâhlayasm diye) bırakayım. Abdurrahman Ona: Malında ve ailende Allah sana bereket versin, dedi."[87]

Gayrı Müslimin Bir Müslümana İyilik Edince, Müslümanın Ona Söyleyeceği

Bil ki, kâfirlere söylenmeyen Allah seni mağfiret buyursun ve benzeri sözleri, iyilik eden gayri müslime söylemek caiz değildir. Fakat hidayet dileğinde bulunulur. Sağlığına ve afiyet üzere bulunmasına duâ edilir.

833- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem kendisine su verilmesini istedi de bir Yahudi ona su verdi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona:

Allah seni güzelleştirsin, dedi. Sonra adam ölünceye kadar ak saç görmedi."[88]

Bir Kimse Kendinden, Çocuğundan, Malından Yahut Bundan Başkasında Bir Şey Görür De Hoşuna

Giderse Ve Ona Gözünün Değmesinden Ve Bundan Zarar Görmekten Korkarsa Okuyacağı Dualar Nazar

Ve Göz Değmesinde Okunacak Dualar:

834- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Göz değmesi hakdır (gerçektir)."[89]

835- Ümmü Seleme'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayete göre: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (zevcesi olan) Ümmü Seleme'nin evinde bir cariye gördü. Onun yüzünde sarılığa meyleden bir değişiklik gördü.

Bunun için : Bu kadından korunun; çünkü bunda göz değmesi vardır, buyurdu."[90]

936- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

"Göz değmesi hakdır. Kaderin önüne geçecek bir şey olsaydı, onun önüne göz değmesi geçerdi. Gözü değen kimseye abdest aldırdığınız zaman onun abdest suyu ile göz değmişi yıkayın, buyurdu."[91]

Ben derim: İstiğsal, gözü değen insana: elbisenin vücut tarafında olan kısmını su ileyıkadiye iyilikle söylenmesidir. Sonra o su, kendisine göz değenin üzerine dökülür. Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) şöyle dediği sabit olmuştur: Gözü değen kimse, abdest almakla emrolunurdu.

Sonra o su ile kendine göz değen yıkanırdı. Bunu Buhârî ve Müslim'in şartı üzere Ebû Dâvud rivayet etmiştir.

837- Ebû Sa'îd El-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre şöyle demiştir:

"Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs sûreleri) ininceye kadar, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Cinlerden ve insanın göz değmesinden Allah'a sığınırdı. Bu iki sûre nazil olunca onları okumaya başladı ve diğer sığınma tedbirlerini bıraktı."[92]

838- İbni Abbas'ın şu hadisi rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (torunları) Hasan ve Hüseyin'i şöyle (duâ ederek) korumaya alırdı:

"Uîzükümâ bikelimâtillâhittâmmeti min külü şeytânın ve himmetin ve min külli aynin îâmmetin."

"İkinizi, her Şeytandan, her felâketten ve her fenalık veren göz değmesinden Allah'ın tam olan kelimelerine (Kur'an'ina) sığındırırım." Bir

de (Peygamber (s.a.v) torunlarına) şöyle derdi: Sizin atanız (İbrahim Peygamber), bunların şerrinden İsmail ve İshak'ı Allah'a sığındırırdı."[93]

839- Saîd İbni Hakim'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, gözü ile bir şeye isabet etmekten korktuğu zaman şöyle buyururdu:

"Allâhümme bârik fîhi ve lâ tedurrehû." "Allah'ım! Buna bereket ver ve ona zarar verme."[94]

840- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"İnsan hoşuna giden bir şeyi görür de şöyle derse ona zarar vermez:

Mâ şâellâhu lâ kuvvete illâ billâh."

"Allah'ın dilediği olur. Kuvvet de ancak Allah iledir. "[95]

841- Sehl îbni Huneyf den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sizden biriniz kendi nefsinde yahut malında hoşuna giden bir şey görünce, ondan ötürü bereket dileğinde bulunsun (Bârekellah desin). Çünkü göz değmesi haktır. "[96]

842- Âmir îbni Rabî'a'dan (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sizden biriniz kendi nefsinde ve malında bir şey görürde hoşuna giden bir şey onu hoş-landınrsa, bereket duasında bulunsun (Allah'ım, buna bereket ver, desin)."[97]

Allah kendilerine rahmet etsin âlimlerimizden İmam Ebû Muhammed El-Kadî Hüseyin mezheb üzerindeki Ta'hk kitabında anlatmıştır: Allah'ın selâmı hepsinin üzerlerine olsun, peygamberlerden

biri bir gün kavmine baktı da onları çoğumsadi ve onlar peygamberin hoşuna gittiler. Bundan dolayı onlardan yetmiş bin kişi hemen öldü. Allah Sübhânehu ve Te-alâ o peygambere vahyetti:

Onlara senin gözün değdi. Eğer onlara gözün isabet ettiği zaman kendilerini koruyaydm (Allah'dan onlara bereket isteyeydin) heiâk olmazlardı. Peygamber sordu:

Hangi şeyle onları korumalıydım? Bunun üzerine Allah Tealâ ona vahyetti:

"Hiç bir zaman ölmeyen, hayat sahibi olup her şeyi idare eden Allah'ın kuvveti ile sizi korurum. Kötülüğü de sizden "Lâ Havle ve Lâ kuvvete illâ billahi'1-Azım ile kaldırırım." Kadı Hüseyin'den nakil yapan demiştir: Allah kendisine rahmet etsin, Kadi'mn âdeti şu idi: Arkadaşlarına baktığı zaman onların gidişat ve güzel Halleri hoşuna gidince bu sözlerle onları felâketten korurdu. Allah en iyisini bilendir.

İnsanın Sevdiğini Ve Sevmediğini Görünce Okuyacağı Dualar

843- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde, o şöyle demiştir:

"ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sevdiği bir şeyi görünce şöyle buyururdu:

"El-hamdü lillâhiUezî bini'metihî tetimmussâlihâtü."

"O Allah'a hamd olsun ki, O'nun nimeti ile iyi işler tamam olur." Hoşlanmadığı bir şeyi görünce de şöyle buyururdu:

"El-hamdüJfflâhi alâ külli hâl." "Her halde Allah'a hamd olsun."[98]

Semâya Bakınca Okunacak Duâ

Şöyle söylemek müstahabdır:

"Ey Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni noksanlıklardan ten-zîh ederiz. Bizi ateş azabından koru."[99] Ayet sonuna kadar okunur. Bunun okunması, Buharı ve Müslim'de tahriç edilen îbni Abbas'ın (Radıyallahu Anhüma) şu hadisinden dolayıdır: ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bunu söylemiştir. Bunun açıklaması geçmişti. Allah en iyi bilendir.

Bir Şeyde Uğursuzluk Hissedince Okunacak Dualar

844- Sahâbî olan Muaviye İbni-I-Hakem Es-Sülemî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Dedim ki, ey Alah'm Resulü! Bizden bazı insanlar uğursuzluk yorumunda bulunuyorlar? Peygamber (s.a.v): Bu bir hisdir ki onu kalblerin-de duyuyorlar. Asla onları işlerinden alıkomasın, buyurdu.[100]

845- Ukbe İbni Âmir El Cühenî'den (Radıyallahu Anh) yapılan riva-yetde şöyle demiştir: "Uğursuzluğa yorma işinden Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e soruldu. Bunun üzerine şöyle buyurdu: Bunun en doğrusu hayra yormadır. Bir müslümanı işinden çevirmesin. Uğursuzluğa yorumlanan hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüz zaman:

"Allâhümme lâ ye'tî bi'1-hasenâti illâ ente ve lâ yezhebu bi's-seyyiâti illâ ente ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh."

"Allah'ım! İyilikleri ancak sen getirirsin. Kötülükleri de ancak sen giderirsin. Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır", deyiniz."[101]

Hamama Girince Okunacak Dualar

Allah Tealâ'nın adını anmak (Besmele çekmek), cenneti istemek ve ateşten Allah'a sığınmak müstahabdır, denmiştir.

846- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Hamam ne güzel evdir. Oraya müslüman girer. Müslüman oraya girince Aziz ve yüce Al-Iah'dan Cenneti ister ve ateşten de O'na sığınır."[102]

Bir Cariye, Bir Köle, Bir Hayvan Satınalınca Ve Bir Borç Ödeyince Okunacak Duâ

İnsan bir köle yahut bir hayvan satın aldığı zaman onun alnından tutup şöyle der:

"Allâhümme innî es'elüke hayrahû ve hayra mâ cübile aleyhi ve eûzü bike min şerrihî ve şerri mâ cübile aleyhi,"

"Allah'ım, ben bunun hayrını ve yaratılmış olduğu şeyin hayrım Senden istiyorum. Bunun şerrinden yaratıldığı şeyin şerrinden de Sana sığınırım." Bunu söylemek müstahabdır.

Bunun benzeri bir hadis Ebû Davud'un ve başkasının Sünen'inden nakledilerek "Nikâhın Zikirleri" bölümünde geçmişti.

Borç ödeme zamanında da (alacaklıya duâ olarak) şöyle söyler,

"Ailende ve malında Allah sana bereket versin ve seni hayırla mükâfatlandırsın."

Ata Binemeyen Ne Söyler Ve Ona Nasıl Duâ Edilir?

847- Cerir İbni Abdullah El-Beceli'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir:

"At üzerinde duramıyorum diye, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şikâyette bulundum. Peygamber eli ile göğsüme vurup: Allah'ım! Bunu yerleştir ve doğru yolu gösterip doğru yolda giden yap, dedi.."[103]

Mananın Ve Maksadın Yanlış Anlaşılması Yahut Değiştirilmesinden Korkulduğunda Âlimin Ve Başkasının İnsanların Anlamayacağı Şekilde Konuşmaktan Menedilmesî

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Biz her peygamberi kendi kavminin dili ile gönderdik ki, onlara (hükümleri) açıklasın."[104]

848- Muaz (Radıyallahu Anh) cemaatla namazı uzattığı zaman, Resü-lüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem ona: "Sen fitne çıkaranmısın, ey Muaz? buyurmuştur. "[105]

849- Hz. Ali'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "insanlara anlayacakları şekilde anlatm. Allah'ın ve O'nun peygamberinin yalanlanmasını istemlisiniz?" (Cahillikden sözü anlamazlar da onu inkâra koyulurlar. Buna sebebiyet verilmesin.[106]

Âlimin Ve Vâızın Mecliste Bulunanları Susmaya Ve Kendini Dinlemeğe Davet Etmesi

850- Cerîr İbni Abdullah'dan yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Veda haccında Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Seîlem bana şöyle dedi: (Beni dinlemeleri için) insanları susmaya davet et. Sonra: Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlerin haline dönmeyin, buyurdu."[107]

Kendisine Uyulan Adam, Gerçekte Doğru Olmakla Beraber Görünüşte Doğruya Aykırı Bir İş Yaparsa Ne Söyler

Bil ki, âlim, muallim, kadı, müfti ve terbiyeci şeyh gibi kendilerine uyulan ve sözleri kabul edilen kimselerin, haklı iş olsa bile görünüşü gerçeğe aykırı olan işlerden ve sözlerden ve davranışlardan sakınmaları müsta-habdir. Çünkü bunları yaptıkları zaman şu bozuk durumlar ortaya çıkar:

Böyle yetkili bir kimseden ortaya çıkan iş, çok kimseler tarafından bilinince görünüş hali esas alınarak onun her zaman için geçerli olduğu fikrini doğurur. Böylece daima geçerli olan ve yapılması lazım gelen meşru bir iş gibi kalır. Bunun bozuk taraflarından biri de, insanların o kimse hakkında kötü zan sahibi olmaları, noksanlığına inanmaları ve onu dillerine dolamalarıdır. Yine insanlar onun hakkında kötü zan beslerler ve ondan kaçınırlar, başkalarını da onun sözü ile amel etmekten sakındırırlar. Böylece rivayetleri ve şahidlikleri makbul olmaz. Fetvası geçerli olmaz. İlim olarak söyleyeceği şeylere meyletme arzusu insanlardan gider. Bütün bunlar açıkça görülen bozuk hallerdir. Onun için bu bozuk işlerin her birinden sakınması gerekir. Tümünden nasıt sakınılmasın? İşin esasında, haklı iken böyle bir iş yapmaya muhtaç kalan kimse, o yaptığı işi açığa vurmaz. Eğer onu açıklarsa, yahut iş meydana çıkarsa yahut o işte şeriatın hükmünü ve işin cevazını bildirmek için açıklanmasında bir yarar görürse, şöyle demesi uygun düşer: Benim bu yaptığım iş haram değildir, bu işin haram olmadığını bilesiniz diye bunu gördüğünüz şekil üzere yaptım. Bu şu ve budur. Delili şu ve budur.

851- Sehl İbni Sa'd El-Saidî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'i gördüm, minberde kalktı (namazı öğretmek için) tekbir getirdi. Arkasında da insanlar tekbir aldı. Kur'an okudu ve rükû yaptı. Arkasında insanlar da rükû etti. Sonra kalktı. Sonra geri geri giderek yer üzerine secde etti. Sonra minbere döndü, böylece namazını tamamladı. Sonra insanlara karşı durup dedi: Ey insanlar! Ben böyle yaptım ki, (görmek sureti ile) bana uyasınız ve namazımı öğrenesiniz."[108] Bu bölümle ilgili hadisler çoktur. (Gençlerin kalbine şübhe düşmesin diye, sabah karanlığında Peygamberin konuştuğu hanımı için, yanılmayınız) "Bu (zevcem) Safiyye'dir" hadisi gibi...

852- Buhârî'de şu hadis vardır: "Hazreti Ali ayakta su içti, ve dedi: Beni gördüğünüz gibi, Resûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'in yaptığını gördüm. Ben de yaptım.[109] Bu mana üzerinde Sahih'de hadisler ve haberler meşhurdur.

Kendisine Uyulan Adam Görünüşte Böyle Uygunsuz Bir İş Yaparsa, Ona Uyan Kimse Ne Söyler

Bir kimse uymuş olduğu şeyhi ve hocası gibi yetkili bir adamda bilinen şeye aykırı bir iş görürse,

gerçeği öğrenmek niyeti ile ona o işten sorması müstahabdır. Eğer unutarak o işi yapmışsa, onu düzeltir. Eğer esasta doğru olur da kasden onu yapmışsa, adama onu açıklar.

853- Üsâme İbni Zeyd'den (Radiyallahu Anhüma) yapılan rivayetde o şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem {hac için vakfe yaptığı) Arafat'dan (Müzdelife'ye doğru) döndü. Şi'b denilen yere varınca, bineğinden indi ve idrarını yaptı. Sonra abdest aldı. (Akşam vakti çıkmaya yaklaştığı için, namazı hatırlatmak maksadı ile) dedim ki, namazı (kılmadık), ya Resûlellah! Bunun üzerine: Namaz ileride (Müzdelife'de yatsı ile beraber kılınacaktır)... buyurdu."[110]

Derim ki, Üsâme o sözü peygambere şunun için söyledi: Sanmıştı ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem akşam namazını unutmuş. Çünkü akşam vakti girmiş ve çıkması da yaklaşmıştı.

854- Sa'd İbni Ebî Vakkas'ın şu sözü rivayet edilmiştir. "Yâ Resûlellah! Falan adamdan yüz çevirmenin sebebi nedir? Vallahi ben onu mü'-min biliyorum."[111]

855- Büreyde'den rivayet edilmiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Fetih (Mekke'nin fethi) gününde bir abdestle bütün namazları kıldı. Hz. Ömer şöyle dedi: Bugün bir iş yaptın ki, onu yapmamıştın. Peygamber (s.a.v): Kasden bunu yaptım, ey Ömer! Buyurdu."[112]

Danışmaya Teşvik Etmek

Allah Tealâ buyurmuştur:

"İşlerde onlarla (arkadaşlarınla) müşevere et."[113] Bu konuda sahih hadisler çoktur, meşhurdur. Bu ayeti kerime her şeyden müstağni kılar, başka şeye ihtiyaç bırakmaz. Çünkü Allah Sübhânehu ve Tealâ kitabında açık bir delil ile yaratıkların en mükemmeline müşavereyi emrederse, başkası için durum ne olur?

Bil ki: Bir iş yapmaya niyetlenen kimsenin, o iş üzerinde dinine ve tecrübesine, ehliyetine ve nasîhatma, takvasına ve şefkatına güvendiği kimseye danışıp fikir alması müstahabdır. Yine aynı şekilde çok kimselerle istişare edip onlardan bilgi toplamak ve o işten maksadının ne olduğunu onlara bildirmek müstahabdır. O şi hakkında bildiği iyi ve bozuk halleri de açıklaması iyi olur. Devlet reisi, kadı ve bunların benzeri idareciler hakkında istişare işinin lüzumu çok daha kuvvetli olur.

Ömer İbni'l-Hatîab'ın (Radıyallahu Anh) arkadaşları ile müşavere etmesi ve onların sözlerine dönmesi hakkında hadisler çoktur, meşhurdur. Sonra danışmanın neticesi şu olmalıdır: Danışma anlatılan şekil üzere yapılmışsa ve danışmanın gösterdiği yolda bir bozukluk yoksa onun sözünü kabul etmek gerekir. Danışılan adama da düşen görev, o iş üzerinde fikir yormak ve öğüt üzerinde gücünü harcamaktır.

856- Temîmu'd-Dâri'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Din nasîhattan ibarettir. Sordular:

— Kim için, Yâ Resûlellah? Peygamber (s.a.v):

— Allah için, O'nun kitabı için, O'nun peygamberi için müslümanla-rın öncüleri için ve onların bütünü için, buyurdu.[114]

857- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İstişare edÜen kimse güvenilir kimse olmalıdır."[115]

Tatlı Söz Söylemeye Teşvik Etmek

Allah Tealâ: "Mü'minlere şefkat kanatını indir" buyurmuştur.[116]

858- Adiyy İbni Hâtim'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demistir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bir hurmanın yarısı bile olsa, ateşten korunun (küçümsemeyerek sadaka verin, kurtuluşunuza sebeb olur.) Onu bulamayan tatlı sözle korunsun."[117]

859- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Güneşin doğduğu her günde, insanların kemiklerinin her biri için (Allah'ın büyük nimet-. lerine karşılık verilecek) bir sadaka vardır: İki kişi arasında adalet yaparsın (aralarını düzeltirsin bu bir sadakadır), adama hayvanına binmesi için ona yardım edip hayvanın üzerine bindirirsin yahut yükünü ona kaldırırsın, bu sadakadır. Tatlı söz bir sadakadır. Namaz için yürüdüğün her adım bir sadakadır. Yoldan engelleri gidermen bir sadakadır."[118]

860- Ebû Zer'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi:

"İyilikten hiç bir şeyi küçümseme, tatlı bir yüzle kardeşini karşılamanı bile..."[119]

Konuşulan Adama Sözü Açıklamanın Ve İzah Etmenin Müstahablığı

861- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde şöyle demiştir.: "Resûlüllah SallaİlahuAleyhi veSellem'in sözü açık-seçikti; onu her dinleyen sözünü anlardı."[120]

862- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O da Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den nakletmiştir:

"Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir söz konuştuğu zaman, kendisinden anlaşılsın diye onu üç defa tekrarlardı. Bir toplumun yanına gidip de selâm verince, onlara üç kez selâm verirdi."[121]

Şaka Yapmak

863- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, küçük kardeşine (kafeste ölen kuşu için şaka ederek) şöyle derdi: Ey Ebû Ümeyr, serçe ne oldu? (Ebû Ümeyr, Hazreti Enes'in anadan küçük kardeşi idi.)[122]

864- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayette Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ona (şaka yaparak) şöyle demiştir:

"Ey iki kulaklı ![123]

865- Yine Buhârî ve Müslim'in kiîabiarında rivayet edilmiştir:

"Bir adam Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip şöyle dedi: Yâ Resûlellah! Beni bir bineğe bindir. Peygamber (s.a.v) (ona): Ben seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim dedi. Adam: Yâ Resûlellah! Ben dişi devenin yavrusunu ne yapacağım! (o küçüktür ona binilmez) dedi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Binek develeri dişi develerden başkası mı doğurur? (Hepsi deve yavrusu değil mi?) buyurdu, "[124]

866- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demişti: "Ashab: Yâ Resûlellah! Sen bizimle şakalaşıyorsun, dediler. Resûlüllah (s.a.v): Ben ancak gerçeği söylerim, buyurdu."[125]

867- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kardeşinle boşuna mücadele etme, onunla (ağır) şaka yapma ve ona cayacağın bir sözü verme."[126]

Âlimler demişlerdir: Yasaklanan şaka, üzerine devam edilen ve aşırı bir şekilde yapılan şakadır. Çünkü bu gülmeye ve kalbin katılaşmasına sebeb olur. Allah Tealâ'yi zikretmekten ve önemli din işlerini düşünmekten aiıkor. Çok zamanlar da eziyet vermeye götürür, kıskançlık ve kin doğurur, şeref ve vakarı düşürür.

Bu gibi haller dışında olan şaka, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'in yapmış olduğu şakadır. Çünkü Peygamber, gönlü hoş tutmak, yakınlık peyda etmek ve bir maksad için bazı hallerde şaka yapardı. Bu şekilde bir şaka yapıldığı zaman ondan hiç bir zaman alıkonmaz ve bu sün net olur.

Öyle ise sen, tesbit ettiğimiz gerçek hadislere, onların hükümlerine ve âlimlerden naklettiklerimize itimad et. Çünkü bu konu, büyük ihtiyaç duyulan işlerdendir. Başarı Allah'ın yardımı iledir.

Şefaat Etmek

İdarecilerden ve bazı haklan yerine getirmekle görevli hak sahiblerin-den, bir kimseye şefaat (yardım) edilmesi dileğinde bulunmak müstahab-dır. Ancak hakime intikal etmiş bir cezanın, yahut terki caiz olmayan bir işin düşürülmesi hususunda olmamalıdır. Çocuğun, mecnunun, vakfın ve bunlara benzer işlerin idaresine bakanlardan bazı hakların düşürülmesi için şefaatta bulunmak hep haram olan şeylerdir. Hem şefaat eden için hem de kendisine şefaat yapılan için o hakkı kabullenmek haramdır. Bunlardan başka o iş için, işi bildikleri halde, çalışanlara da haram olur. Bütün bu anlattıklarımın delilleri kitab ve sünnet'de ümmetin âlimlerinin sözlerinde açıktır.

Allah Tealâ:

"Kim iyiliğe vesile olan bir şefaatta bulunursa o şefaattan ona bir na-sib olur. Kim de bir kötülüğe şefaat ederse, o şefaat günahından ona bir pay olur. Allah her şeye gücü yetendir, buyurmaktadır."[127]

868- Ebû Musa El-Eş'arî'den {Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e bir ihtiyaç isteği ile bir kimse geldiği zaman, meclisinde oturanlara karşı yönelip: Şefaat ediniz ki, sevab kazanasınız. Allah razı olduğu şeyi Peygamberinin lisanı üzere yerine getirir, buyurdu. Bir rivayette de: "Dilediği şeyi" şeklindedir.[128]

Ebû Davud'un rivayetinde şöyledir: "Sevab kazanmak için bana şefaat dileğinde bulunun ki, Allah dilediği şeyi Peygamberinin dili üzere ger-çekleştirsin." Bu rivayet Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde olan rivayetin manasını açıklıyor.

869- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) Berîre ile kocası hakkında rivayet ettiğimiz olayda, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Berî-re'ye şöyle demişti:

"(Sen kölelikten âzâd edilmekle hürriyete kavuştun. Böylece nikâhınız kalkmış oluyor. Yeni bir evlilik kurup kurmamakta serbestsin. Eski kocan Muğis seni arzu ettiğinden) sen ona döneydin? Berîre şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah! Bana emir mi veriyorsun (yoksa ona şefaatta mı bulunuyorsun)? Peygamber (s.a.v):

— Ben sadece şefaat ediyorum, dedi. Berîre: — Benim ona evlenme işinde bir ihtiyacım yoktur, dedi.[129]

870- İbni Abbas'dan (Radiyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: Uyeyne İbni Hısn

İbni Huzeyfe, Bedir (seferinden Medineye) dönünce kardeşinin oğlu Hurr İbni Kays'ın evine indi. Hurr, Ömer'in (Radıyallahu Anh) yanında bulundurduğu kimselerden biri idi. Uyeyne (kardeşinin oğlu Hurr'e) şöyle dedi: Ey kardeşim oğlu, senin bu halife (Ömer) yanında itibarın var. Onun yanına varmak için bana izin iste. Ömer de ona izin verdi. Uyeyne girince:Söyle,eyHattab'ın oğlu! Vallahi sen bize mal vermiyorsun ve aramızda adaletle hükmetmiyorsun, dedi. Bunun üzerine Ömer onu cezalandırmaya kalkacak şekilde kızdı. Hurr şöyle dedi: Ey mü'minlerin emiri! Aziz ve yüce olan Allah peygamberine:

"Bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir." buyurmuştur.[130] Gerçekten bu adam cahillerdendir. Vallahi bu ayeti okuyunca, Ömer ileri gitmedi. Allah'ın kitabı önünde çok saygılı duranlardandı.

Müjdelemenin Ve Tebrik Etmenin Müstahablığı

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"(Zekeriyya) mihrabda namaza dururken melekler ona nida etti: Allah sana (evlad olarak) Yahya'yı müjdeliyor.[131]

"Elçilerimiz (melekler) İbrahim'e müjde ile gelince..."[132] "Elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelmişti."[133]

"Biz onu (İbrahim'i) uysal bir oğul ile müjdeledik."[134]

"(Melekler İbrahim'e) korkma dediler ve onu bilgin bir oğul ile müjdelediler."[135]

"(Melekler) dediler ki korkma, biz seni bilgin bir oğul ile müjdeliyoruz. "[136]

"(İbrahim'in hanımı misafirlere hizmet için) hazır dururken (konuşulanları duyunca) güldü. Biz de ona İshak'ı ve İshak'ın arkasındanda Ya-kub'u müjdeledik."[137]

"Hani melekler demişti: Ey Meryem! Allah kendinden bir keiime ile (sadece "ol" emri ile sana vereceği bir oğulla) seni müjdeliyor."[138]

"İman edip sâlih amel işleyen kullarım Allah'ın müjdelediği sevab budur."[139]

"Kur'an'ı dinleyip de onun en güzeline (açığına) uyan kullarımı (cennetle) müjdele.)[140]

"Vâdedildiğiniz cennetle müjdelenin.[141]

"O gün. mü'min erkeklerle mü'min kadınları, nurları önlerinde ve sağlarında olduğu halde koşuyor görürsün. Bugün size müjde! (Meskenleri altında nehirler akan cennetler vardır. "[142]

"Rableri onlara, kendinden bir rahmet ve bir rıza ile, içinde devamlı nimet bulunan cennetleri müjdeler."[143]

Müjde hakkında varid olan hadislere gelince, bunlar doğrusu sahih olarak çoktur, meşhurdur.

Bunlardan biri, Hazreti Hatice'nin (Radıyallahu Anha) cennette inciden bir evle müjdelenmesidir ki, onda yorgunluk yok, gürültü yok. Biri de Kâb İbni Mâlik'in hadisidir. Onun tevbesi münasebetiyle tahriç edilmiştir. Kâb şöyle demiştir: En yüksek sesi ile bağıran bir çağmanın sesini işittim. Ey Kâb İbn Mâlik! Müjde olsun!... İnsanlar da bizi (Tebük seferinden geri kalıp da tevbeleri kabul edilen üç kişiyi) müjdelemeye çıktılar. Ben de Resûlüüah Sallallahu Aleyhi ve Seliem'i kasdederek yola ko-. yuldum. İnsanlar bölük bölük beni karşılıyorlar ve tevbenin kabulü sebebiyle beni tebrik ediyorlardı ve bana şöyle diyorlardı:

Tevbeni Allah'ın kabul etmesi sana mübarek olsun (seni tebrik ederiz). Nihayet Mescid'e girdim. O anda ResûlüIlah'ın çevresinde insanlar bulunuyordu. Talha İbni Ubeyd kalkıp bana doğru koşarak benimle musafa-ha yaptı ve beni tebrik etti. Kâb, Talhâ'nın bu hareketini unutmazdı. Kâb demiştir: Gidip Resûlüllah'a selâm verdiğim zaman, yüzü sevinçten parlayarak: "Annem seni doğurduğu günden beri üzerine geçen günün en hayırlısı sana müjde olsun!... buyurdu."[144]

Tesbîh Ve Tehlîl Sözü Ve Benzerleri İle Taaccüb Ve Hayreti İfade Etmek

871- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre: Ebû Hüreyre cünub olduğu halde Peygamber (s.a.v) onunla karşılaştı. Ebû Hüreyre sıvışıp gitti de gusletti. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu aradı. Ebû Hüreyre gelince Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Nerede idin, ey Ebû Hüreyre! dedi. O: Yâ Resûlellah! Ben cünub bir halde iken benimle karşılaştın. Gusletmeden seninle oturmayı hoş görmedim, dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): Sübhâneliah (şaşılacak şey)! Mü'min pis olmaz, buyurdu."[145]

872- Aişe'den yapılan (Radıyallahu Anha) rivayete göre: "Bir kadın hayız halinden yıkanmasından Peygamber SaİlallahuAleyhi ve Sellem'e sordu. Peygamber (s.a.v) de nasıl gusledeceğini ona emretti ve:

Misklenmiş bir bez-pamuk parçası al da onunla temizlen (kan izi olup olmadığını araştır), dedi. Kadın:

— Onunla nasıl temizleneceğim? dedi. Peygamber:

— Onunla temizlen, buyurdu. Kadın:

— Nasıl? dedi. Peygamber (s.a.v):

— Sübhânellah! Temizlen, buyurdu. (Hazreti Aişe diyor ki) ben o kadını yanıma çektim de: Kan lekesini araştırırsın, dedim."[146]

Bazı ihtilâflar varsa da doğrusu şöyle hareket etmelidir: Az miktar misk alır ve onu bir pamuk parçasına yahut bez yahut yün ve benzeri şeye kor. Sonra kötü kokuyu gidermek için ve kan lekesini araştırmak için onu kadınlık uzvuna kor. Allah en iyi bilendir.

873- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre: "Rübeyyi'nin kız kardeşi Ümmü Hariste bir adamı yaraladı. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e çıkıp davalaştılar. Peygamber (s.a.v): Kısas gerekir, kısas,'buyurdu. Bunun üzerine Ümmü Rebi': Yâ Resûlellah! falanca hanımdan kısas yaparmısın? Vallahi ondan kısas olmaz (onu bağışla) dedi. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seîlem: Sübhânellah, ey Ümmü Rebi' (senin isteğine şaşılır)! Kısas, Allah'ın kitabının hükmüdür, buyurdu."[147]

874- İmrân İbni Husayn'den (Radıyallahu Anhüma) bir hanımın olayı ile ilgili uzunca hadisinde şöyle rivayet edilmiştir. (Kadın, müşrikler tarafından esir edilmiş ve onunla beraber Hazreti Peygamberin devesi de aşı-rılmıştı. Sonra (kadın) kaçmış (ve bu arada deveyi de ele geçirmişti). Eğer Allah kendisini (kaçtığı düşmanlardan) kurtarırsa, bindiği deveyi boğazlayacağını adamıştı. Nihayet kurtulup (Medine'ye) geldi. Ashab bu olayı Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e anlattılar. Peygamber (s.a.v): "Sübhânellah, (tuhaf şey)! Deveye ne kötü bir mükâfat vermiş! (Sahibi olmadığı bir deveyi nasıl boğazlar)!... buyurdu."[148]

875- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) izin istemekle ilgili hadisi rivayet edilmiştir. Ebû Musa, Hazreti Ömer'e (Radıyallahu Anh) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in izin isteme hakkındaki hadisini söyledi. (Ebû Musa halife ile görüşmek üzere gidince üç kez izin istedi. Ce-vab alamayınca, dönmüş. Sonra bunun sebebini halife ona sorunca, Ebû Musa şöyle dedi: Peygamberimizin buyurduğuna göre, üç kez izin iste-

nir. Cevab alınmazsa dönülür. Ben de bunun için döndüm. Halife: Böyle bir hadis olduğuna şahid getir, yoksa seni cezalandıracağım, dedi. Ebû Musa şahid getirdi.) Hadisin sonunda da: "Ey Hattab'ın oğlu! Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabına eziyet verme, dedi. Bunun üze^ rine Ömer: Sübhânellah! Ben bir şey işittim (bir hadis duydum), onu gerçekleştirip tesbit etmek istedim, (yoksa eziyet etmek istemedim), dedi. "[149]

876- Abdullah İbni Selâm'm (Radıyallahu Anh) uzun hadisi rivayet edilmiştir. Kendisine, sen cennet ehlindensin denilince, o şöyle Demişti: Sübhânellah! Bilmediği bir şeyi söylemek hiç bir kimse için uygun olmaz... "[150]

İyiliği Ermetmek Ve Kötülükten Alıkoymak

Bu bölüm, bölümlerin en önemlisidir yahut en önemlilerinden biridir. Çünkü bu konuda nakledilen sağlam deliller, durumun büyüklüğünden kuvvetle önemsenmesi ve insanların bunda fazla gevşek davranmasından dolayı çoktur. Burada onları bir araya toplamak mümkün değildir. Fakat bunların asıllarım belirtmeden geçmeyeceğiz. Bu konuda yazarlar çok çeşitli eserler yazmışlardır. Ben de Müslim'in şerhinin başlarında bundan bir kısım topladım ve bunları bilmekten kimsenin müstağni kalamayacak olduğu önemlilerine işaret ettim.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"İçinizden insanları hayra çağıracak, iyiliği emredecek ve kötülükten alıkoyacak bir toplum bulunsun. İşte bunlar kurtulanlardır. "[151]

"Bağışlama yolunu tut ve iyiliği emret. "[152]

"Erkek-kadın bütün mü'minler birbirlerinin yardımcılarıdır. İyiliği emrederler ve kötülükten alıkorlar"[153]

"(Lanete uğramalarının sebebi) birbirlerini yaptıkları kötülükten alıkomazlardı."[154]

Anlattığım manada ayetler meşhurdur.

877- Ebû Saîd El-Hudrî'den yapılan (Radıyallahu Anh) rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Sizden kim bir kötülük görürse eü ile onu gidersin. Gücü yetmezse dili ile yapsın. (Buna da) gücü yetmezse kalbi ile reddetsin. İmanın en zayıfı işte budur."[155]

878- Huzeyfe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Canım kudret elinde olana yemin ederim ki, muhakkak surette iyiliği emredip kötülükten alıkorsu-nuz; yoksa Allah'ın kendinden size bir azab göndermesi yakın olur. Sonra ona duâ edersiniz; fakat duanız kabul edilmez. "[156]

879- Ebû Bekir Es-Sıddık'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Ey insanlar şu ayeti okuyorsunuz:"

Ben Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim: İnsanlar zalimi görürler de onun ellerini yakalamazlarsa, Allah'ın kendinden, onların tümüne azâb vermesi yakındır. "[157]

880- Ebû Saîd'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sal-lalîahu Aleyhi ve Sellem

şöyle buyurmuştur." Cihâdın en faziletlisi, zâlim bir sultanın yanında hak sözü söylemektir."[158]

Ben de derim! Bu bölümle ilgili hadisler sayılamayacak kadar çoktur. Bu son anılan âyeti kerime üzerinde çok cahiller aldanmaktadır. Ayeti kerimeyi asıl manası dışına çıkarıyorlar. Doğru olan manası şudur: Siz, size emredilen şeyi yaptığınız zaman, sapığın sapıklığı size zarar vermez. Bize emredilen şeyler içinde iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak vardır. Âyetin manası, Allah Tealânın şu sözüne yakındır:

"Peygamber üzerine gerekli olan ancak tebliğdir."[159]

Bil ki, iyiliği emretmenin ve kötülükten alıkoymanın bilinen bir takım şartlan ve sıfatları vardır. Burası onları izah edip anlatmanın yeri değildir. Bunlar "ihyâu-Ulûmuddin"de güzel şekilde izah edilmektedir. Ben Müslim şerhinde önemli olan meselelerini açıkladım. Başarı Allah'dandır.

---

[1] Buhâri.

[2] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[3] Ebû Dâvud. Buhârî, el-edebÜl-Müfred. Ahfned b.Hanbel.

[4] İbni Sünnî

[5] Tirmizî. Nesâî, fil yevmi vdleyleii. İbni Sünnî. Ebû Dâvud. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis ha-sendir, sahilidir.).

[6] Ebü Dâvud. Nesâî. Hâkim el-Müstedrek.

[7] Tirmizî. Ebû Dâvud. Hâkim. Nesâî, fil-yevmi velleyleli. İbni Sünnî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis, hasendir.)

[8] Ebû Dâvud. Nesâî. Ahmed b. Hanbel. Müstedrek.

[9] Ebû Dâvud. Nesâî, fi'1-yevmi velleyleti. İbni Sünnî.

[10] Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. Hâkim.

[11] îbni Sünnî.

[12] ibni Sünnî. Beyhakî, Delâilinnübüvve

[13] Kur'an-ı Kerim, Âlî îmran Süresi: 134

[14] Kur'an-ı Kerim, A'raf Süresi: 200.

[15] Buhârî. Müslim, Muvatta'. Nesâî, filyevmi velleyleti.

[16] Müslim. Ebû Dâvud.

[17] Ebû Dâvud. Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[18] Buhâri. Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî,filyevmi velleyleti.

[19] İbni Sünnî.

[20] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[21] Ebu Davud. ibni Sünnî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis sahihdir, hasendir.)

[22] Ebû Dâvud. Nesâî

[23] Tirmizî.

[24] Tirmizî. (Tirmizî demiştir: Bu hadis hasendir.)

[25] Tirmizî. (Tirmizî bunun isnadını zayıf bulmuştur.)

[26] Buhârî.

[27] Tirmizî. İbni Mâce. Hâkim, el-Müstedrek,

[28] Hâkim ,el-Müstedrek.

[29] Müslim.

[30] İbni Sünnî

[31] İbni Sünnî.

[32] İbni Sünnî.

[33] İbni Sünnî.

[34] İbni Sünnî.

[35] İbni Sünnî.

[36] Buhârî. Müslim.

[37] Buhârî. Müslim.

[38] Buhârî. Müslim.

[39] Buhârî. Müslim.

[40] Buharı. Müslim.

[41] Buharı. Müslim.

[42] Buharı. Müslim.

[43] Müslim.

[44] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Süresi:81

[45] Kur'an-ı Kerim, Sebe' Süresi: 49

[46] İbni Mâce. İbni Sünnî. Nesâî.

[47] Ebû Dâvud. İbni Sünnî. Nesâî.

[48] Buharı

[49] Buhârî. Müslim.

[50] Buhârî. Müslim.

[51] Müslim.

[52] Tirmizî. (Tirmizî, bu hadis sahihdir, hasendir demiştir.)

[53] Nesâî. İbni Mâce. İbni Sünnî.

[54] Buhârî. Müslim.

[55] Buhârî.

[56] İbni Sünnî. Nesâî, fil yevmi vellevleti.

[57] Müslim. Buhârî. Muvatta'. Tirmizî, Nesâî. İbni Mâce.

[58] İbni Sünnî

[59] Müslim.

[60] İbni Sünnî.

[61] Müslim. Tirmizî. Nesâî, fil yevmi velleyleti. İbni Sünnî.

[62] Buharı. Müslim.

[63] Müslim. Ebû Dâvud.

[64] Kur'an-ı Kerim, Mâide Süresi: 2

[65] Müslim.

[66] Müslim.

[67] Buharı. Müslim.

[68] Müslim.

[69] Müslim.

[70] Müslim.

[71] Buhârî. Nesâî

[72] Kur'an-ı Kerim, Nûr Süresi: 51

[73] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmran Süresi: 30

[74] Kur'an-ı Kerim, Bakara Süresi: 281.

[75] Kur'an-ı Kerim, A'raf Süresi: 199.

[76] Kur'an-ı Kerim, Kasas Süresi: 55.

[77] Kur'an-ı Kerim, Necm Süresi: 29.

[78] Kur'an-ı Kerim, Hicr Süresi: 85.

[79] Buhârî. Müslim.

[80] Buhârî.

[81] Kur'an-ı Ker'im, Nahl Süresi:125

[82] Kur'an-ı Kerim, Nahl Süresi: 91

[83] Kur'an-ı Kerim, En'am Süresi: I

[84] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Süresi: 34.

[85] Kur'an-ı Kerim, Saff Süresi: 32.

[86] Buhârî. Müslim. Tirmızî. Nesâî.

[87] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[88] İbni Sünnî.

[89] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[90] Buhârî. Müslim.

[91] Müslim. Tirmizî.

[92] Tirmizî. Nesâî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis sahihdir, hasendir.)

[93] Buhârî.

[94] Ebû Dâvud.

[95] İbni Sünnî.

[96] Îbni Sünnî. Ahmed b. Hanbel. Hâkim, el-Müstedrek.

[97] İbnî Sünnî. Nesâî, fil yevmi velleyleti. İbni Mâce.

[98] İbni Mâce, fbni Sünnî, Hâkim. (E!-Hakim Ebu Abdullah demiştir ki, bu, isnadı sahih olan bir hadistir.)

[99] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmran Süresi:191.

[100] Müslim.

[101] İbni Sünnî.

[102] İbni Sünnî.

[103] Buhârî. Müslim.

[104] Kur'an-ı Kerim, İbrahim Süresi: 4

[105] Buharı. Müslim.

[106] Buhârî.

[107] Buhârî. Müslim.

[108] Buhârî. Müslim.

[109] Buhârî. Ebû Dâvud. Nesâî.

[110] Buhâri. Müslim.

[111] Buhârî. Müslim.

[112] Müslim.

[113] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Süresi: 159

[114] Müslim. Ebii Dâvud. Nesâî.

[115] Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. îbnı Mâce.

[116] Kur'anı Kerim, Hicr Süresi: 88

[117] Buhârî. Müslim.

[118] Buhârî. Müslim.

[119] Müslim.

[120] Ebû Dâvud.

[121] Buhârî.

[122] Buhârî. Müslim.

[123] Ebû Dâvud. Tirmizî. Tİrmizî demiştir ki bu sahih hadistir.

[124] Ebû Dâvud. Tirmizî. TirmİzÎ demiştir ki bu hadis hasendir, sahihdîr.

[125] Tİrmizî. Tİrmizî demiştir ki bu hadis hasendir, sahihdir.

[126] Tİrmizî.

[127] Kur'an-ı Kerim, Nisa Siiresi:85

[128] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[129] Buhârî.

[130] Kur'anı Kerim, A'raf Süresi: 199.

[131] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi: 39

[132] Kur'an-ı Kerim, Ankebüt Sûresi: 31.

[133] Kur'an-ı Kerim, Hûd. Sûresi: 69.

[134] Kur'an-ı Kerim, Saffat Sûresi: 101.

[135] Kur'an-ı Kerim, Zâriyat Sûresi: 28.

[136] Kur'an-ı Kerim, Hicir Sûresi: 53

[137] Kur'an-ı Kerim, Hûd Sûresi: 71.

[138] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi: 45.

[139] Kur'an-ı Kerim, Şûarâ.Sûresi: 23.

[140] Kur'an-ı Kerim, Zümer Sûresi: 17-18

[141] Kur'an-ı Kerim, FussİIel süresi: 30.

[142] Kur'an-ı Kerim, Hadîd Sûresi: 12.

[143] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Sûresi:21.

[144] Buharı. Müslim.

[145] Buharı. Müslim.

[146] Buharı. Müslim.

[147] Müslim. Buharı.

[148] Müslim.

[149] Müslim.

[150] Buhârî. Müslim.

[151] Kur'an-ı Kerim, Al-i İmrân Süresi: 104

[152] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 199.

[153] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 71.

[154] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 79.

[155] Müslim, Ebû Dâvud. İbni Mâce. Nesâî.

[156] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[157] Ebû Dâvud. Tirmizî. Mâce.

[158] Ebû Dâvud. Tirmizî. Ibni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[159] Kur'an-ı Kerim, Ankebüt Süresi: 18

23- DİLİ KORUMA.. 2

Gıybet Ve Söz Gezdirmenin (Koğuculuğun) Haramlığı 5

Gıybetin Tarifi İle İlgili Önemli Şeyler. 7

İnsanın Gıybeti Kendi Nefsinden Kaldırması 9

Gıybetten Mubah Olanlar. 9

Birincisi: 9

İkincisi: 10

Üçüncüsü: 10

Dördüncüsü: 10

Beşincisi: 11

Altıncısı: 11

Hocasının, Arkadaşının Yahut Bunlardan Başkasının Gıybetini İşitenin Durumu. 12

Kalb İle Gıybet Etmek. 13

Gıybetin Keffareti Ve Ondan Tevbe. 15

Koğuculuk. 16

Bir Bozukluk Ve Benzeri Bir Korku Zarureti Olmaksızın İdarecilere Söz Aktarmanın Yasak Oluşu 17

Meşruriiyeti Sabit Olan Neseblere Dil Uzatmanın Yasak Oluşu. 17

Övünmenin Yasak Oluşu. 17

Müslümanın Musibetine Sevinmenin Yasak Oluşu. 18

Müslümanları Küçümsemek Ve Onunla Alay Etmenin Haramlığı 18

Yalan Yere Şahidliğin Ağır Haram Oluşu. 19

Bağış Ve Benzeri İyilikleri Başa Kakmamak. 19

Lanet Etmemek. 19

Kimliğini Belli Etmeden Günah İşleyenlere Lanetin Caizliği 21

Fakiri, Zayıfı, Yetimi, Dilenciyi Ve Benzerlerini Azarlamamanın, Nehyedildiği Ve Onlara Yumuşak Söylemenin Tevazu Göstermenin Emredildiği 23

Kullanılması Mekruh Olan (Hoş Olmayan) Sözler. 23

Kâfirin, Bir Müslamanı Küfre Zorlaması: 25

Müslümanların Emirine "Halife" Denmesi: 26

Seyyid Sözünü Kullanmak. 28

Rüzgara Sövmemek. 29

Sıtmaya Sövmek Mekruhtur. 29

Horoza Sövmek Yasaktır. 30

Cahiliyet Sözleri İle Duâ Etmemek Ve Onların Sözlerini Kullanmayı Kötülemek. 30

Cevaz Veren Şer'î Bir Sebeb Olmadan Müslümana Sövmenin Haramlığı 30

İki Kişinin Bir Şahıs Yanında Fısıldaşmalarının Yaşarlığı 31

Kadının Kocasına Yahut Başkasına Başka BirKadının Beden Güzelliğini Anlatmasının. 32

Yaşarlığı Ancak Evlenmek Gibi Meşru Bir Sebeb Olursa Anlatabileceği 32

Duâ Etme Adabı ve İsteme Şekli: 32

Alış-Veriş Ve Benzeri İşlerde Doğru Söylese Bile Çok Yemin Etmenin Mekruhluğu: 33

Günahın İfşa Edilmemesi: 33

Namazda İmamın Okuduklarını Tekrarlamamak: 34

Alış-Verişte Yasaklanan Sözler: 34

Allah Tealâ'nın Zatından Cennet'den Başkasını İstemenin Mekruhluğu: 35

Allah Tealâ'nın Adını Kullanarak Ve O'ndan Merhamet İsteyerek Dilenen Kimseye Vermemenin Mekruhluğu: 35

Hakaret Sureti İle Başkasının Sözünü Çürütmenin, Münakaşa Yapmanın Ve Davalaşmanın Da Kötü Sözlerden Olduğu: 35

İnsanı İlgilendirmeyen İşlere Karışmaması: 39

Şiir Söylemek: 39

Ana-babayı Azarlamanın Haramlığı: 40

Yalanın Yasak Oluşu Ve Kısımlarının Açıklanması 41

Münafıklığın Alâmetleri: 41

Yalan Söylemenin Caiz Olduğu Yerler: 41

İmam Ebu Hamid El-Gazali'ye Göre Mubah Olan Yalan Sözler: 41

İnsanın Bir Şeyi İyi Bildikten Sonra Anlatması Ve Sağlam Olduğunu Bilmediği Her Şeyi Başkasına Söylememesi 42

Tariz Ve Tevriye. 43

Çirkin Söz Konuşanın Yapacağı Tevbe Ve Dualar. 45

Aslında Mekruh Olmadıkları Halde Âlimlerden Birçok Kimselerin Mekruh Kabul Ettiği Sözler 45

23- DİLİ KORUMA

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"İnsan bir söz söylerse muhakkak onun yanında hazır bir gözetleyici (melek) vardır."[1]

"Senin Rabbin (kullarının her yaptığını görüp) gözetleyendir."[2]

Allah Sübhânehu ve Tealâ'mn ihsanı ile geçen bölümlerde müstahab olan zikirleri ve bunların benzerlerini anlattım. Şimdi bunlara sözlerden haram yahut mekruh olanları eklemek istedim ki, kitab böylece lâfızlara ait hükümleri toplamış ve onların kısımlarını açıklamış olsun. Her mükellefin bilmek ihtiyacında bulunduğu hükümleri bunlar içinden seçip anlatacağım. Anlatacaklarımın çoğu bilinen şeylerdir. Onun için çoğuna ait delilleri terk edeceğim Başarı Allah'dandır.

Bil ki her mükellefe gerekli olan her konuşmada dilini korumaktır. Ancak bir ihtiyacı açıklayan söz söylenmelidir. Bir iş hakkında konuşmak ve susmak eşit durumda görülürse, sünnet olan konuşmayı terk etmektir. Çünkü mubah olan söz, bazan harama yahut bir mekruha götürmeye se-beb olur. Daha doğrusu adet gereği bu çoktur yahut çoğunluktadır. Selâmette kalmaktan daha üstünü yoktur.

881- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve âhiret gününe îman eden kimse hayırlı söz söylesin yahut sussun."[3]

Derim ki: Bu hadisi şerifin sahih olduğu üzerinde ittifak vardır. Hayırlı söz olmadıkça konuşmamak, gerektiğine dair açık bir delildir. Bu da ihtiyacın doğması halinde konuşmanın icab ettiğini gösterir. İhtiyaç olup olmadığı üzerinde şüphe edilirse konuşulmaz.

İmam Şafi'i (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: Bir insan konuşmak istediği zaman, ondan önce düşünmelidir. Eğer ihtiyaç ortaya çıkıyorsa konuşmalı, şübhe ediyorsa konuşmamalıdır. İhtiyaç duyuncaya kadar susmalıdır.

882- Ebû Musa El-Eş'arî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Dedim ki, yâ Resûlellah! Müslümanların hangisi en faziletlidir? Peygamber (s.a.v): Dilinden ve elinden müslümanların selâmette bulunduğu kimsedir, buyurdu."[4]

883- Selh İbni Sa'd'dan (Radıyailahu Anh) yapılan rivayete göre, Re-sûlüllah Saîlallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim bana iki çene arası ile iki ayak arasını temin ederse (onları haramdan korursa) ben ona cenneti temin ederim, (o cennetlik olur)."[5]

884- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O, Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: "Kul (hayır ve şer olduğu) üzerinde düşünmediği bir söz söyler de onun sebebi ile (başı ve sonu) doğu ile batıdan daha uzak (mesafe kadar) bir ateş çukuruna

düşer."[6]

885- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Peygamber Saîlallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur.

"Kul, Allah Tealâ'nın rızâsını kazanan bir söz söyler. Kul ona bir kıymet vermez. Allah o söz sebebiyle kulun derecesini yükseltir. Yine kul, Allah'ın gazabını gerektiren bir söz söyler. Ona bir değer vermez. O (Allah'ı gazablandıran) söz sebebiyle cehenneme düşer, "[7]

886- Bilâl İbni'-Hâris El-Müzenî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kişi Allah Tealâ'nın rızâsına uygun söz söyler. Ulaşacağı sevabın ne olduğunu bilmez. Allah Tealâ ona, o söz sebebiyle, Allah'a kavuşacağı güne kadar rızâ yazar (ondan razı olur). Yine kişi, Allah'ı gazablandıran söz konuşur. Ulaşacağı günahın ne olduğunu bilmez, Allah Tealâ o söz sebebiyle kul için kendisine kavuşacağı güne kada gazab yazar (ondan razı olmaz)."[8]

887- Süfyan İbni Abdulîah'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir:

Yâ Resûlellah! Bana (faydası çok) öyle bir şey söyle ki, ona sarılıp yapayım, dedim. Rabbim Allah'dır, de, sonra dosdoğru ol, dedi.

Yâ Resûlellah Benim en çok korkacığım şey nedir? dedim. Peygamber (s.a.v) kendi dilini tuttu sonra budur, dedi."[9]

888- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle buyurdu: "Allah'ı an-maksızın çok söz söylemeyin. Çünkü Allah Tealâ'yı anmaksızın çok konuşmak kalb için bir katılıktır. Allah Tealâ'dan insanların en uzak kalanı kalbi katı olanıdır."[10]

889- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah SallaHahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Allah Tealâ kimi iki çene arasının (dilinin) kötülüğünden ve iki ayağının arasındaki kötülükten korursa, o cennete girer."[11]

890- Ukbe İbni Âmir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde o şöyle demiştir:

"Yâ Resûlellah! Kurtuluş (çaresi) nedir? dedim.

Dilini kendine tut. Evin sana geniş olsun (ihtiyaçların için çalış, boşuna işler arkasına düşme). Günahlarına (tevbe edip) ağla, buyurdu."[12]

Tirmizî, bu hasen hadistir, demiştir.

891- Ebû Saıd EI-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Peygamber

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "İnsanoğlu sabahlayınca, bütün azalar (organlar) dile boyun eğip: Bizim hakkımızda Allah'dan kork; çünkü biz senden bir parçayız. Sen doğru olursan, biz de doğru oluruz. Sen eğrilirsen biz de eğriliriz, derler.[13]

892- Ümmü Habîbe'den (Radıyalahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "İnsanoğlunun her sözü aleyhinedir; ancak iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak yahut Allah Tealâ'yı zikretmek müstesnadır."[14]

893- Muaz'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resulü! Beni cennete koyacak ve beni cehennemden uzaklaştıracak bir ameli bana bildir, dedim. Peygamber (s.a.v):

Büyük bir işten sordun. Bu iş Allah Tealâ'nın o işi ihsan ettiği kimse için kolaydır: Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayarak O'na ibâdet edersin, namazı gereği üzere kılarsın, zekâtı verirsin, ramazan da oruç tutarsın, Kabe'yi hac edersin, buyurdu. Şöyle devam etti.

Ben sana hayır kapılarını göstereyim mi? Oruç (kötülüklerden ve ateşten koruyan) bir kalkandır. Sadaka, ateşin suyu söndürmesi gibi günahları söndürür. Bir de kişinin gece ortasında namaz kılmasıdır. Sonra şu ayeti okudu:

"(Gece ibâdet etmek için) yataklarından bedenleri uzaklaşır."[15] Sora şöyle devam etti:

İşin başını, esasını ve yüksekliğin üst, noktasını bildireyim mi?

Evet, yâ Resûlellah dedim. İşin başı İslâm'dır. Onun esası (dayanağı) namazdır. Üst kısmı da cihaddır, buyurdu. Sonra:

Bütün bunların kemal ve kıvamı olan şeyi sana bildireyim mi? dedi.

Evet, yâ Resûlellah! dedim. Peygamber kendi dilini tuttu sonra:

Bunu kendi aleyhine olmaktan engelle dedi.

Yâ Resûlellah! Biz konuştuğumuz şeylerle hesaba çekilir miyiz?dedim.

Anan sana ağlasın! İnsanları yüzükoyun ateşe düşüren dillerinin topladıklarından başkasımıdır? buyurdu.[16]

894- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Lüzumsuz şeyleri terk etmek (boşuna konuşmamak), kişinin İslâmının güzelliğinden- Hasen hadistir.

895- Abdullah İbni Amr İbni'l-Âs'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim susarsa (felâketlerden) kurtulur."[17] Bunun isnadı zayıftır. Ben bunu meşhur olduğu için açıklamak istedim. Anlattıklarımın benzeri sahih hadisler çoktur.

Gösterdiklerim (Allah'ın izni ile) başarıya kavuşan kimse için yeterlidir. İnşa Allah "Gıybet" bölümünde bu bölümle ilgili meseleler gelecektir. Başarı Allah'dandır.

Selefden ve onlardan başka kimselerden nakledilen haberlere gelince, bunlar çoktur. Anlattıklarımız yanında olara ihtiyaç yoktur. Fakat bunlardan bazı ayıb sayılan şeylere işaret edeceğim.

Bize ulaştığına göre, Kuss İbni Saide ve Eksem İbni Sayfi bir araya geldiler. Onlardan biri arkadaşına:

İnsanoğlunda ayıb şeylerden kaç tane buldun? dedi. Öteki:

Bunlar sayılamayacak kadar çoktur. Benim sayabildiklerim sekiz bin ayıbdır. Ben bir haslet buldum ki, insanoğlu onu kullanırsa bütün ayıb-ları örter. Arkadaşı:

O nedir dedi.

Dili korumaktır cevabını verdi.

Yine Ebû Ali El-Fudayl îbni İyad'dan (Radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Kim sözünü amelinden sayarsa, gereksiz konuşması az olur. İmam Şafi'i (Allah ona rahmet etsin) arkadaşı Rebîa şöyle dedi: Ey Rebî'î Seni ilgilendirmeyen konuşmayı yapma. Çünkü sen bir söz söylediğin zaman, o söz sana hâkim olur, sen ona sahib olamazsın.

Abdullah îbni Mes'ud'dan (Radiyaîlahu Anh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Habsedilmeye dilden daha lâyık bir şey yoktur. Başkası da: Lisan yırtıcı hayvana benzer. Eğer onu bağlamazsan sana saldırır, demiştir.

Üstad Ebu'l-Kasım El-Kuşeyri'nin meşhur risalesinden naklettik. Şöyle demiştir: Susmak selâmettir; asıl olan da budur. Yerinde konuşmak hasletlerin en şereflisi olduğu gibi, zamanında susmak da erkeklerin sıfatıdır. Demiştir, Ebu Ali EI-Dekkak'in (Radıyallahu Anh) şöyle dediğini işittim: Hakka karşı sükût eden dilsiz şeytandır.

Kuşeyrî şöyle demiştir: Nefisle mücadele edenlerin susmaları, konuşmada bazı âfetler olduğunu bildikleri içindir. Konuşmalarda nefsin payı üğünme vasfını ortaya çıkarmak, güzel konuşma ile emsalleri arasında seçkin duruma çıkmak gibi şeylerle olur. Bunlar âfetlerdendir. Susmak nefsi terbiye edenlerin vasfıdır. Susmak onların ahlâkı düzeltme ve tevazu ile yaşama esaslarından biridir. Bununla ilgili söyledikleri şiirlerden biride:

Dilini tut konuşma ey İnsan! * Seni ısırmasın, o bir yılan. Mezarda nice dilden ölü var. Korkmuş idi ondan kahramanlar...

Riyâşi şöyle demiştir (Allah ona rahmet etsin):

Ömrün hakkı için, Ümeyye Oğullarının günahlarından beni uzak tutan günahım var.

Onların hesabı Rabbimedir; bunun ilmi O'nda son bulur, bende değil...

Rabbim bendeki halleri düzeltince, onların yapmış oldukları bana engel değil...

Gıybet Ve Söz Gezdirmenin (Koğuculuğun) Haramlığı

Bil ki, bu iki huy, insanlar arasında en çok yayılan çirkin şeylerin en çirkinidir. Öyle ki insanlardan az kimse bunlardan kurtulur. Bunlardan genellikle sakındırmaya ihtiyaç bulunduğundan onlardan söz etmeye başladım.

Gıybete gelince: İnsanı, hoşlanmadığı halleri ile anmandir. Hoşlanmadığı şey, ister vücudunda, dininde, dünya işinde, nefsinde, yapısında ahlâkında, malında, çocuğunda, ana-babasında, eşinde, hizmetçisinde, kölesinde, sarığında, elbisesinde, yürüyüşünde, hareketinde, sevinmesinde, şakasında, asık suratında, tatlı yüzünde yahut bunlara benzer hallerinde bulunsun. Bunları sözünle, yazı ile hoşlanmadığı bir hal olarak ifade etmen, işaret kullanman, gözünle, elinle, başınla yahut benzeri bir şeyle işaret etmen hep gıybet olur.

Bedende olanlar (hoşlanılmayan ve gıybet yerine geçen sözler): Kör, topal, şaşı kel, kısa, uzun, siyah ve sarı gibi söylenilen sözler.

Dinde olanlar: Fasık, hırsız, hain, zalim, namaza gevşek, necasetlerde müsamahakâr, babasına itaat etmez, zekâtı yerinde harcamaz, gıybetten kaçınmaz gibi..

Dünya işlerinde olanları: Edebi az, insanlara gevşek davranır, kimseye hak tanımaz, çok konuşur, çok yer yahut çok uyur, zamansız uyur, lâyık olmadığı yere oturur gibi...

Baba ile ilgili (gıybet) sözler: Babası fâsıktır, Hind'lidir, katrancıdır, Zencidir, tamircidir, bez satıcısıdır, köle dellâlıdır, marangozdur, demircidir, dokumacıdır gibi...

Ahlâkla ilgili olanlar: Ahlâkı kötü, kibirli, riyakâr aceleci, zorba, âciz, kalbi zayıf, kızgın, asık suratlı, azledilmiştir, gibi sözler söylemek...

Elbise ile ilgili sözler: Elbisesinin yeni geniştir, eteği uzundur, elbisesi kirlidir ve benzeri sözler söylemek... Geri kalanlar, bu anlattıklarımıza kıyas edilir. Bunun kaidesi, adamı hoşlanmadığı bir hali ile anmaktır.

İmam Ebu Hamid El-Gazali gıybet üzerinde müslümanların ittifakını şöyle anlatmıştır: Başkasını hoşlanmadığı bir şeyle anmak gıybettir. Bunu açık olarak beyan eden hadis gelecektir. Söz gezdirmeğe (koğuculuğa) gelince: bu insanların sözlerini bozgunculuk ve fesad maksadı ile birbirlerine aktarmaktır. İşte gıybet ile koğuculuğun tarifleri budur. Hükümleri ise, müslümanların ittifakı ile her ikisi de haramdır. Kitab, sünnet ve icmaı ümmetten haram olduklarına dair açık deliller birbirlerini takviye etmiştir.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Bir kısmınız bir kısmınızı gıybet etmesin."[18]

"Her ayıplayana ve gıybet edene azâb olsun."[19]

"Çok ayıplayanı ve koğuculuk edeni (tanıma).[20]

896- Huzeyfe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Koğucu cennete girmez."[21]

897- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir: "Resû-Iüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem iki mezara uğradı da: Bunlara azâb ediliyor; fakat büyük günahdan dolayı azab edilmiyorlar, dedi. Ravi demiştir ki, Buhârî'nin rivayetinde şöyledir: "Doğrusu o azâb büyüktür." Bunlardan biri koğuculuk yaparak dolaşıyordu. Diğeri de idrarından sakınmazdı (insanların gözünden yahut sıçramışından kaçınmazdı.)"[22]

898- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Gıybet nedir, bilirmisiniz? (Ashab):

Allah ve O'nun Resulü bilir, dediler. Resülüllah (s.a.v):

Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmandır. Denildi ki:

Söylediğim şey kardeşimde varsa gıybet olur mu? Peygamber (s.a.v):

Söylediğin şey onda varsa gıybet etmiş olursun onu. Eğer söylediğin şey onda yoksa, ona iftira etmiş olursun, buyurdu."[23]

899- Ebû Bekre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sullem Veda haccında kurban kesme gününde Mi-na'daki hutbesinde şöyle buyurdu: Kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız (namus ve şerefleriniz) bu şehrinizde, bu ayınızda bu gününüzün hürmeti gibi size haramdır (karşılıklı olarak bu haklarınızı korumakla mükellefsiniz). Dikkat edin! Tebliği ettim mi?"[24]

900- Âişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde şöyle anlatmıştır: "Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şöyle söyledim: (kusur hallerinden ortağım) Safiyye'den şu ve şu sana yeter." (Ravilerden biri demiştir ki, Aişe bu sözle kısalığını kasdetmiştir). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) bana: Öyle bir söz söyledin ki, eğer deniz suyu ile karıştırılsa, onu bulandırırdı, dedi. Hz. Aişe anlatmaya devam ediyor: Bir adamı hoşlanmayacağı hal ile peygambere anlattım. Bunun üzerine şöyle buyurdu: Benden şu ve bu olduğu halde bir insanı hoşlanmayacağı şeyle anmayı istemem."[25]

Ben derim ki, bu hadis gıybetten alıkoyan hükümlerin en büyüklerin-dendir yahut en büyüğüdür. Bu derecede gıybeti kötüleyen bir hadis bilmiyorum.

"Peygamber kendiliğinden konuşmaz, onun söylediği (dinî hüküm) ancak kendine vahyolunan bir vahiydir."[26]

Kerim olan Allah'dan lütfunu ve her hoş olmayan şeyden afiyet vermesini dileriz.

901- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resülüllah Salfaüahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Miraca çıkarıldığım zaman bir kavme rasgeldim. Onların bakırdan tırnakları vardı; onlarla yüzlerini ve göğüslerini tırmahyorladı. Bunlar kimdir? Ey Cibril, dedim. Bunlar insanların (gıybet ederek) etlerini yiyenler ve onların ırzları ile uğraşanlardır," dedi.[27]

902- Saîd İbni Zeyd'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle buyurmuştur:

"Haksız yere müslümanların ırzına (şeref ve namusuna) hakaret etmek haramın en büyüğüdür."[28]

903- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Seliem şöyle buyurdu:

"Müslüman müslümanların kardeşidir. Ona hainlik etmez, ona yalan söylemez, ona yardımı kesmez. Müslümanın her şeyi müslümana haramdır: Irzı, malı ve kanı. Takva işte buradadır. Kişinin kardeşine hakaret etmesi kötülük olarak ona yeter."[29]

Derim ki, bu hadisin faydası ne kadar büyük ve faydaları ne çok olmuştur!.. Başarı Allah'dandir.

Gıybetin Tarifi İle İlgili Önemli Şeyler

Geçen bölümde anlatmıştık: Gıybet, insanı hoş görmediği şeyle anman-dır. Sözünle, yazınla, rumuzunla, ona işaretinle, gözünle, elinle, ve başınla olsun hüküm birdir. Bunun kaidesi şudur:

Herhangi bir hareket ki onunla bir müslümanın kusurunu senden başkasına bildiriyorsun, o gıybettir, haramdır. Kusurlu gördüğü kimsenin halini anlatmak için topal imiş gibi, kambur imiş gibi yürüyüş ve benzen tavırlarla taklitte bulunmak bu haramdandır. Bütün bunlar ihtilafsız haramdır. Bir insan kendi kitabında, bir yazarın şahsını belirterek falan adam şöyle böyle demiştir diye onun noksanlığım ve düşüklüğünü söylemesi de bu kısım haramdandır. Eğer ona uyulmasın, ona aldanıp sözü kabul edilmesin diye ilminin zafiyetini açıklamak maksadı ile olursa bu gıybet değildir. Bilâkis bunu yapmak vacibdir; ondan sevab kazanılır. Yeterki, bu maksadı taşımış olsun. Yine bir kitab yazarı yahut başkası söylerse ki, bir cemaat yahut bir topluluk şöyle böyle demişlerdir. Bu sözleri yanlıştır, hatadır, cehalettir, gaflettir. Bu gibi sözler de gıybet değildir. Gıybet olan, bir insanı aynı ile şahsını belirterek yahut belli bir cemaatı kasdede-rek anmaktır.

Şu söz de haram olan gıybettendir: Muhatabın kimi kasteddiğini anladığı zaman senin "İnsanlardan biri, fıkıh âlimlerinden biri, ilim iddia edenlerden biri, müftülerden biri, iyi kimselerden sayılan biri, zühdü iddia edenlerden biri,, bugün bana uğrayanardan biri, gördüğümüz bir kimse, yahut şöyle bir kimse, şu iyi yapmıştır, gibi konuşman haram olan gıybettir. İlim ve sofuluk taslayanları gıybet etmek de bu haram olan kısımdandır. Çünkü isim açıklanarak yapılan konuşmalar gibi, bunlar hakkında

işaret suretiyle söylenen sözlerden de bunların şahsı anlaşılır. Meselâ, onlardan biri için denilir: Falanın hali nasıldır? Muhatab cevab verir: Allah bizi islâh etsin. Allah bizi bağışlasın, Allah onu ıslah etsin, Allah'dan afiyet dileriz, cehalet karanlığına girmekle bizi imtihan etmeyen Allah'a hamd olsun, kötülükten Allah'a sığınırız, utanma azlığından Allah'a sığınırız, Allah tevbemizi kabul etsin ve bunlara benzer adamın noksanlığını gösteren konuşmalar gibi....

Belli bir adamın kusur ve ayıbını kasdederek bu sözler söylendiği için bunlar haram olan gıybet olurlar.

Yine şu sözler de bu haram sınıftandır: Faîan adam hepimizin içine düştüğü musibet içindedir, yahut onun bunda hilesi yoktur, bu işi hepimiz yapıyoruz. Bu söylenenler bazı örneklerdir; yoksa gıybetin tarifi şudur: Söylediğimiz gibi, dinleyiciye bir insanın noksanlığını bildirmek, gıybettir. Bundan önceki bölümde Müslim'in ve başkasının sahihinde gösterdiğimiz hadisin ifadesinde bulunan gıybet tarifinde bunların hepsi malûm bulunmaktadır. En iyisini Allah bilir.

Bil ki, gıybet yapan için gıybet haram olduğu gibi, dinleyiciye de o sözü dinlemek, söyleneni kabullenmek haram olur.

Haram olan gıybetle konuşmaya başlayan kimseyi, eğer açık bir zarardan korkmuyorsa, dinleyicinin engellemesi icab eder. Eğer zararından kor-kuyorsa, kalbi ile inkâr etmek ve o meclisi terketmek ona vacib olur. Bu da ayrılabilme imkânı olduğu zaman yapılır. Eğer dili ile gıybeti inkâr edebiliyorsa yahut başka bir sözle gıybeti kesebiliyorsa bunu yapması gerekir. Bunu yapmazsa günah işlemiş olur.

Bir insan, gıybet yapmakta olan kimseye dili ile sus der de, kalbi ile gıybetin devamını arzuîarsa, Ebu Hamid El-Gazali demiştir ki, bu nifaktır, onu günahtan kurtarmaz. Muhakkak kalbi ile sevmemesi gerekir.

Bir kimse gıybet yapılan bir mecliste oturmak zorunda kaldığı zaman, inkârdan aciz kalırsa yahut inkâr eder de kabul edilmezse ve meclisten ayrılması da hiç bir şekilde mümkün olmazsa, gıybeti dinlemek ve ona kulak vermek haram olur. Bunun çaresi dili ve kalbi ile Allah'ı zikretmektir. Yahut yalnız kalbi ile zikreder, yahut konuşmayı dinlememek için başka bir iş üzerinde düşünür. Bu anlatılan şekilde kulak vermeden ve dinlemeyi istemeden konuşmayı duymak zarar vermez. Yeni bir durum hasıl olurda meclisten ayrılabilme imkânı doğarsa ve gıybet de devam ediyorsa meclisten ayrılmak vacib olur.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Âyetlerimiz üzerinde hakaret şekli ile konuşanları, gördüğün zaman onlardan yüz çevir (yanlarında oturma) tâ ki, Kur'andan başka bir söze geçerler. Eğer onlardan yüz çevirmeyi Şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra zalimler topluluğu ile oturma."[30]

İbrahim İbni Edhem'den rivayet ettik (Radiyallahu Anh): O bir ziyafete çağrıldı ve bulundu. Davetlerine gelmeyen bir adamdan söz ettiler.

İnsanın Gıybeti Kendi Nefsinden Kaldırması

Bil ki, bu bölümün kitabda ve sünnette delilleri çoktur. Fakat ben bunların bir kısmına işaret etmekle yetineceğim. Başarıya ulaşan bunlarla kendini gıybet etmekten engeller. Başarıya ulaşmayanda ciltler dolusu kitab-larla gıybetten sakınmaz.

Bunun esası, gıybetin haram olduğuna dair anlattığımız delilleri kendi nefsine arzetmesidir. Sonra Allah Tealâ'nın şu âyetlerini düşünmektir:

"(İnsan) ne söz söylerse, muhakkak onun yanında bir gözcü (melek) vardır."[31]

"Ettiğiniz dedi-koduyu günahı az sanıyorsunuz. Halbuki o Allah katında büyük günahtır."[32]

Sahih olarak anlattığımız hadislerden biri de:

"İnsan Allah Tealâ'nın razı olmadığı bir söz konuşur da buna bir değer vermez. O söz sebebiyle cehenneme yuvarlanır."[33]

Dili korumak ve gıybet etmek bölümlerinde daha önce bu manada hadisler anlattık. Bu sakınma çarelerine, Allah benimledir, Allah şahidim-dir, Allah beni görendir sözleri eklenebilir.

Hasan Basrî'den (Allah ona rahmet etsin) rivayet edilmiştir; Bir adam ona şöyle dedi; Sen beni gıybet ediyorsun. Cevab verdi: Benim nazarımda seni sevablarıma ortak yapacak kadar senin kıymetin yükselmemiştir.

İbni'l-Mübarek'den (Allah ona rahmet etsin) şöyle dediğini rivayet ettik: Ben bir kimseyi gıybet edecek olsam, ana-babamı gıybet ederdim; çünkü onlar benim sevablarıma ortak olmaya daha lâyıktır. Dediler ki, o ağır adamdır. Bunun üzerine İbrahim: Ben, insanların gıybet edildiği bir yerde bulunmakla bu günahı kendim yapmış oldum, dedi. Sonra meclistan çıktı ve (nefsini terbiye için) üç gün yemek yemedi. Bu manada okudukları şiirden biridir:

Koru kulağını, dinlemekten çirkini;

Koruduğun gibi çirkinden dilini.

Dinleyince sen çirkin söz söyleyeni. Ortak olursun söyleyene, aç gözünü!..

Gıybetten Mubah Olanlar

Bil ki, gıybet haram olmakla beraber, durum gereği mubah olan halleri de vardır. Bunları mubah kılan şeyler, ancak sahih olan şer'i maksad-lardır. Altı sebebden biri ile gıybet mubah olur:

Birincisi:

Zulme (haksızlığa) uğramaktır. Haksızlığı uğrayanın idareciye, hakime ve yetkili başka kimselere başvurup derdini anlatması ve zalimden hakkının alınmasını istemesi caizdir. Bunun için falan kimse bana haksızlık etmiştir, bana şöyle yapmıştır, beni yakalayıp doğmuştur gibi sözler söyler.

İkincisi:

Kötülüğü ve günahı iyiliğe ve doğruluğa çevirmek için başkasından yardım istemek. Bunun için kötülüğü kaldırmak isteyen adam, gücünü ve yardımını umduğu adama der ki, falanca şu kötülüğü işliyor, ona engel ol, onu yola getir. Bunun benzeri sözleri söyler. Maksadı kötülüğü gidermek olur. Eğer bu maksadı taşımazsa, haram olur.

Üçüncüsü:

Bir mesele için fetva istemektir. Müftüye der: Babam, yahut kardeşim, yahut falanca bana haksızlık etti. Bunu bana yapmaya hakkı var mıdır, yok mudur? Bundan kurtulmak için tutacağım yol nedir ve hakkımı nasıl alırım, benden haksızlığı nasıl kaldırırım ve benzer sözler?... Yine zevcem bana şunu yapıyor, yahut kocam şu işi yapıyor ve benzeri sözler söylenir. Bunları yapmak ihtiyaç halinde caizdir. Fakat ihtiyatlı olan yol, şu işi yapan adam hakkında ne dersin, yahut şu şu işleri yapan koca veya zevce için ne dersin şeklinde (isim belirtmeden) sormaktır. Çünkü insanı belirtmeden maksad elde edilmiş olur. Bununla beraber şahıs tayini de caizdir. Çünkü buna dair İnşa Allah anlatacağımız Hind'in hadisi vardır. Onun sözü şu:

"Yâ Resûlellah, Ebû Süfyan kıskanç bir adamdır." böyle söyleyerek hadisi anlattı. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem de onu böyle konuşmaktan yasaklamadı.

Dördüncüsü:

Müslümanları kötülükten sakındırmak ve onlara öğüt vermektir. Bu da bir kaç şekilde olur:

Birisi hadis ravilerinden ve şahidlerden sakat olanları göstermektir ki, müslümanların icmaı ile caizdir. Daha doğrusu ihtiyaç halinde vacibdir.

Birisi de, bir insanın kuracağı hısımlık işinde, yahut yapacağı ortaklıkta, yahut bırakacağı emanette, yahut kendisine bırakılacak emanet üzerinde, yahut bunlardan başka yapacağı işlerde sana danışmasıdır. Senin görevin nasihat üzere bildiğin şeyi ona anlatmaktır. Eğer onunla iş yapman, akrabalık kurman uygun olmaz sözünü söylemen yeterli olursa, adamın kötülüklerini bildirmen gerekmez. Eğer maksad elde edilemez de açıklamak zorunlu olursa, o zaman açık olarak kötülükleri anlatılır.

Bunlardan birisi de şudur: Hırsızlık ile, zina ile, şarab içmekle yahut bunlardan başka kötü hallerle tanınan bir köleyi satın almakta olan bir adamı gördüğün zaman, eğer müşteri bu durumu bilmiyorsa ona bildirmen gerekir. Yalnız iş bu köle durumuna bağlı değildir. Satılacak bütün ticarî eşyada kusur ve ayıp arsa, bunları bilenin müşteriye ayıbları açıklaması lâzım gelir. Tabii ki müşteri bunları bilmiyorsa...

Bunlardan biri de: Fıkıh ilmi öğrenmek isteyen bir adam ilim öğrenmek istediği kimsenin bid'at sahibi yahut fasik olduğunda tereddüt gösteriyorsa, sen de adamın zarar göreceğinden korkuyorsan o ilim öğrencisine öğüt niyeti ile adamın halini ona açıklaman gerekir. Bunda da maksad öğüt vermek olmalıdır. Burada yanılma olur. Konuşan kimseye hased duygusu yahut şeytan dürtüsü tesir eder de, insan öğüt verdiği, merhamet ettiği düşüncesine kapılır. Burada iyi düşünmek ve işi anlamak lâzım gelir.

Bunlardan diğer biri de: Üzerinde idarecilik görevi olup da onu gereği üzere başaramamaktır. Ya idarecilikte ehliyeti yoktur, yahut fasıktir, yahut gaflet içindedir, yahut benzeri uygunsuz halleri vardır. Onun bu ha-lerini, yetki sahibi olan amirine söylemek icab eder. Böylece onu yerinden aldırmış, başka ehil bir kimseyi yerine getirmiş olur. Yahut ona aldanmamak için onunla muamele etme şeklini öğretmiş olur. Yahut onu istikamet üzere bulunmaya teşvik etmiş veya değiştirilmesine sebebiyet verilmiş olur.

Beşincisi:

Gıybet edilenin fışkı yahut bid'atı açıkta olmaktır. Açıkça şarab içen, yahut insanların açıkça mallarım aşıran gibi. Yine insanların mallarını düşük bir ölçü ile alan, zulüm yaparak vergi tahsil eden, batıl işlere sahip çıkan gibi. Bu gibileri açıkta yaptıkları işleri ile anmak caizdir. Fakat diğer ayıplarını anlatmak haramdır. Ancak anlattıklarımızdan başka bir sebeb cevaz teşkil ediyorsa, yine onun gıybetinde bulunmak haram olmaz.

Altıncısı:

Bildirmek ve tanıtmak için gıybettir. Bir insan şaşı, topal, sağır, kör, kel, çapraz gözlü gibi lâkabı olursa, onu tanıtmak niyeti ile böyle bir lâkabla anılabilir. Fakat noksanlık ciheti ile söylemek haram

olur. Eğer başka bir ifade ile tanıtmak mümkün olursa, onu yapmak evladır. İşte anlattığımız şekilde alimlerin beyan etmiş oldukları mubah olan gıybetin sebebleri altıdır.

İmam Ebu Hamid El-Gazalî ihya kitabında ve diğer alimler gıybet üzerindeki hükümleri bu şekilde tesbit etmişlerdir. Bunun delilleri sahih ve meşhur olan hadislerde açıkça vardır. Bu sebeblerin çoğu üzerinde gıybetin cevazında icma vardır.

904- Hazreti Aişe'den (Radıyallahu Anha) rivayet edilmiştir. "Bir adama (içeri girmek için) Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den izin istedi. Peygamber (s.a.v): Ona izin verin; o ne kötü kabile kardeşidir! dedi." Fesad ehli olanların, imanlarında şübhe bulunanların gıybet edilmesinin caiz olduğuna Buhârî bu hadisi delil göstermiştir. (O kimsenin kötü halini Peygamber bildiği için, ondan sakınılsın diye böyle buyurmuştur.)[34]

905- İbni Mes'ud'dan yapılan rivayetde şöyle demiştir: Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ganimetleri böldü. Ensardan bir adam: Vallahi Muhammed bu işle Allah Tealânm rızasını dilemedi, dedi. Ben Resûlü-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gidip ona (adamın sözünü) bildirdim. Bunun üzerine Peygamberin yüzü değişti ve şöyle buyurdu: Allah Musa'ya rahmet etsin. Doğrusu ona bundan daha çok eziyet edildi de sabretti. "[35]

Rivayetlerinin birinde de İbni Mes'ud şöyle demiştir: "Bundan sonra Peygambere bir söz iletmeyeceğim, dedim."

Kardeşi hakkında söylenen bir sözün ona bildirilmesinin caiz olduğuna Buhârî bu hadisi delil göstermiştir.

906- Hazreti Aişe'den (Radıyalîahu Anha) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Falanca ve falancanın bizim dinimizden bir şey bildiklerini sanmıyorum." Raviler-den biri olan Leys İbni Sa'd demiştir ki: O iki kimse, münafıklardan iki adamdı.[36]

907- Zeyd İbni Erkam'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüîlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile bir sefere çıktık. İnsanlara o seferde şiddetli açlık isabet etti. (Münafik olan) Abdullah İbni Ubeyy: Resûlüllah'ın yanında bulunanlara yiyecek vermeyin ki, onun çevresinden dağılmış olsunlar, eğer Medine'ye dönersek güçlü olanımız güçsüzü oradan çıkaracaktır, dedi. Ben Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gidip bunu ona haber verdim. Bunun üzerine Peygamber onu ça ğırmak için adam gönderdi. (Abdullah inkâr etti) Allah şu âyeti indirerek Zeyd'i doğruladı:"

"Münafiklar sana geldiği zaman..."[37]

Buhârî'nin Sahihinde Ebû Süfyan'ın karısı Hind'in hadisi vardır. Onun Peygambere sözü şu idi: "Ebu Süfyan kıskanç bir adamdır..."

Kays'ın kızı Fatma'nın da hadisi vardır. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in (evlenmek için kendisine danışan Kaysın kızı Fatma'ya) sözü şu oldu: "Muaviyeye gelince o fakirdir.

Ebu Cehm ise, o parasını boynundan bırakmaz (hanımları döğer).[38]

Hocasının, Arkadaşının Yahut Bunlardan Başkasının Gıybetini İşitenin Durumu

Bir müslümanın gıybet edildiğini işiten kimsenin onu reddetmesi ve söyleyeni engellemesi uygundur. Eğer onu sözle eğelleyemezse, eli ile engeller. El ile ve dil ile engel olmaya gücü yetmiyorsa, o meclisi terk eder. Eğer üzerinde hakkı bulunan hocasının yahut başkasının yahut fazilet ve salâh sahibi kimsenin gıybetini işitirse, anlattığımızdan daha çok bunlar için özen gösterir.

908- Ebû Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim kardeşinin şerefinden (gıybeti) reddederse, Allah onun yüzünden kıyamet günü ateşi geri çevirir,"[39]

909- İtban'ın (Radıyallahu Anh) meşhur olan hadisinde şöyle dediği rivayet edilmiştir. "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem namaza kalktı. Dediler ki, Malik İbni Duhşüm nerede? Buna karşı bir adam: O münafiktır; Allah'ı ve O'nun Peygamberini sevmez, dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Bunu söyleme. Görmüyormusun, o Lâilâhe illallah demişti ve bununla Allah'ın rızasını diliyordu, dedi."[40]

910- Hasan El-Basrî'den (Allah ona rahmet etsin) yapılan rivayetde: Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ashabından o(an Aiz İbni Amr, Ubeydullah İbni Ziyad'ın yanma vardı. Dedi ki:

"Ey Yavrucuğum! Ben, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: İdarecinin en kötüsü sert sözlü olandır. Sen onlardan olmaktan sakın. Ubeydullah ona, otur dedi. Sen Muhammed Aley-hisselâtü vesselamın ashabından bir kırıntısın. Âiz dedi: Onlar içinde kırıntı varmı idi? Kırıntıhk ve döküntülük onlardan sonra gelenlerde ve başkalarında vardır. (Onların hepsi kıymetli şahsiyetler idi.)."[41]

911-Kâb İbni Mâlik'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilen tevbe olayı üzerindeki uzun hadisinde şöyle demiştir: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Tebük'de insanlar arasında otururken:

"Kâb İbni Malik'e ne oldu? diye sordu. Selime Oğullarından bir adam:

t Yâ Resûlellah! Onu, kendini beğenmesi ve gururu (Tebük seferine katılmaktan) alıkoydu, dedi. Muaz İbni Cebel ona cevab verdi (Radıyallahu Anh):

Ne kötü söyledin! Vallahi, ey Allah'ın Resûiü! Biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem sükût etti."[42]

912- Câbir İbni Abdullah ve Ebû Taihâ'dan (Radıyallahu Anhüm) yapılan rivayetde demişlerdir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Bir yerde bir müslümanın şahsiyetine saldırılır ve şerefi nok-sanlaştınlır da ona kardeşi yardımı terk ederse, Allah ona yardımı, kendisine yardım edilmesini istediği bir yerde terk eder. Bir yerde de bir müslümanın şerefi düşürülür ve şahsiyetine saldırılır da insan ona yardımcı

çıkarsa, kendisine yarmm eaiimesini istediği bir yerde Allah ona yardım eder."[43]

913- Muaz İbni Enes'den yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Bir münafiktan bir mü'mini koruyan kimsenin etini kıyamet gününde cehennem ateşinden koruyacak bir meleği Allah gönderir. Kim de mü'-minin kötülüğünü dileyerek ona bir kötülük atarsa, Allah onu dediği sorumluluktan çıkıncaya kadar (hak sahibi ile helallaşmcaya kadar) cehennemin köprüsü üzerinde tutuklar."[44]

Kalb İle Gıybet Etmek

Bil ki, (mü'min hakkında) kötü zan beslemek haramdır. Bu söz ile yapılan gıybet gibidir. Bir insanın kötülüklerini söylemen gibi, bunu kendi nefsine söylemen ve ona kötü zan beslemen de haramdır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Zandan çok sakının. "[45]

914- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resû-lüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Zandan sakınınız. Çünkü zan, sözün en yalanıdır."[46] Bu anlattığım manada hadisler çoktur. Yasak olan kötü zandan maksad, kalb ile işi kararlaştırmak ve başkası üzerinde kötülük kararı vermektir. Fakat kalbden geçenler ve nefis kuruntuları kararlaşmaz ve üzerinde devamlı olarak durulmazsa, âlimlerin ittifakı ile bağışlanmış sayılır. Çünkü bunun kalbe gelişinde ihtiyar yoktur. Kalbden ayrılmasında da bir yol yoktur. Peygamber efendimizden sabit olan şu hadis de bu manadadır:

915- Buhârî'de Resûlüllah Salîallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Allah Tealâ, ümmetimin nefislerinde yapmış oldukları kuruntu ile konuşmadıkça yahut onu yapmadıkça bunu onlardan bağışlamıştır."[47]

Âlimler: Bundan maksad, hatıra gelip de yerleşmeyen gelip geçici fikirlerdir. Bu gibi haller gıybet olsun; yahut küfür olsun yahut bunlardan başkası olsun hüküm birdir. Küfrü benimsemek kasdı olmaksızın bir kimsenin kalbine sadece gelip geçici olarak küfür hatıratı düşerde sonra hemen onu atarsa kâfir olmaz ve bundan ona bir günah gerekmez, demiştir.

Biz vesvese bölümünde Sahih olan hadis münasebetiyle bildirmiştik ki, ashab: "Yâ Resûlellah! Herhangi birimizin kalbine bir şey düşüyor da onu konuşup söylemeyi büyük günah buluyoruz? diye sordular. Peygamber (s.a.v): Bu hal, açık iman ifadesidir (çünkü insanın irade ve isteği ile meydana gelmiyor ve benimsenmiyor), buyurdu. Burada anlattıklarımızdan başka aynı manada nakiller vardır.

Bunların bağışlanmasının sebebi, onlardan sakınmak mümkün olmadığındandır. Mümkün olan şey, bunlar üzerinde durmamak ve üzerlerinde devamlı olarak durmaktan kaçınmaktır. Bunun içindir ki, bu kötü düşünceler üzerinde durmak ve kalbi bunlara bağlayıp kesinlik elde etmek haram kılınmıştır. İnsana ne zaman böyle bir gıybet düşüncesi yahut bundan başka günahlar arız olursa, bunlardan yüz çevirmek sureti ile onları engellemek ve engelleyici sebebleri hatırlamak vacib olur.

İmam Ebû Hamid El-Gazali İhya'da şöyle demiştir: Kötü bir zan kalbine düşünce, bu Şeytanın senin kalbine bıraktığı vesvesesidir. Bunu yalanlaman gerekir; çünkü Şeytan en büyük bir fasıktır. Allah Tealâ;

"Size bir fâsik bir haber getirdiği zaman (doğruluğunu) araştırın. Yoksa bilmeyerek Bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişman olursunuz." buyurmuştur.[48] İblis'i doğrulamak caiz değildir. Eğer gıybet işinde fesada delâlet eden bir işaret varsa ve bunun hilafı da muhtemel ise, kötü zan beslemek caiz olmaz. Bir insanın kalbinde olan halin değişmesi kötü zan alâmetidir. Böylece adamdan nefret edersin, onu küçümsersin, ona olan iyi münasebetten gevşersin, ona ikramdan ve kötülüğünü örtmekten kaçınırsın. Çünkü Şeytan insanların en ufak bir hayal ile insanların kötülüklerini kalbe yaklaştırır ve bunun anlayış kabiliyetinden, zekândan ve uyanıklığından ileri geldiğini kalbine bırakır. Çünkü mü'min Allah'ın nuru ile bakar. Gerçekte ise insan şeytanın aldatması ve sapıtması ile konuşmuş olur. Artık doğruluğuna güvenilir bir adam eğer bir kimse hakkında da sana haber verirse, adamı ne tasdik et, ne de yalanla. Çünkü doğru-larsa, gıybete iştirak etmiş olursun. Eğer doğrulamazsan, haber vereni yalanlamış sayılırsın. Her ne zaman bir müslim hakkında kalbine bir kötülük gelirse, ona ikramı ve onu korumayı daha çok yap. Çünkü bu tutum, Şeytan'ı öfkelendirir ve onu senden uzaklaştırır. Artık kardeşine duâ ile meşgul olursun diye korkarak böyle bir zan kalbine bırakmaz.

Her ne zaman şübhe edilmeyecek şekilde bir delille müslümanın bir kusurunu görürsen, ona gizlice öğüt ver ve asla şeytan seni aldatıp onu gıybet etmeye götürmesin. Ona öğüt verince de, kusurunu gördüğünden dolayı sevinçli bir hal ile öğüt verme. Böyle yaparsan o sana büyüklük gözü ile sen de ona küçümseme gözü ile bakmış olursun. Sadece onu günahtan kurtarmayı kasdet. Sen bir kusur yaptığın zaman nasıl üzgün olursan, ona karşı da hüzünlü ol. Senin öğütün olmaksızın adamın o kusuru terk etmesi, senin öğütünle terk etmesinden sana daha sevimli olması uygun düşer. Gazalî'nin sözü budur.

Ben derim ki: Bir kimsenin gönlüne kötü bir zan düştüğü zaman onu kesip atmanın vacib olduğunu söylemiştik. Bu şekilde davranış, şer'i bir ihtiyaç bulunmadığı içindir. Eğer bir şer'i ihtiyaç duyuluyorsa, adamın noksanlığı üzerinde düşünmek ve ondan kaçındırmak caiz olur. Nitekim gıybetten mubah olanlar bölümünde şahidlerin, raviîerin ve başkalarının kusurlarını açıklamanın caiz olduğunu söylemiştik.

Gıybetin Keffareti Ve Ondan Tevbe

Bil ki, her günah işleyen kimsenin hemen o günahtan tevbe etmesi gerekir. Tevbe etmek Allah Tealâ'nm haklarındandır. Tevbe etmenin üç şartı vardı rr

1- Günahı hemen söküp atmak, **2-** Onu yaptığından pişman olmak. **3-** Bir daha onu yapmamaya kararlı olmak. Kul haklarından tevbe için bu şartlarla beraber şu dördüncüsü de şarttır: O da hak sahibine hakkini vermek yahut bağışlanmasını ve temize çıkarılmasını istemektir. Gıybet edenin bu dört şart üzerine tevbe etmesi icab eder. Çünkü gıybet insan hakkıdır. Gıybetten dolayı helâllik istemek gereklidir.

Bir insana, ben seni gıybet ettim, helâl et demek yeterlimidir; yoksa gıybetin ne olduğunu açıklaması mı lâzımdır? Burada (Allah kendilerine rahmet etsin) Şafi'i âlimleri için iki görüş vardır:

Birincisi: Gıybeti açıklamak şarttır. Eğer gıybetin ne olduğunu açıklamadan adamı temize çıkarırsa sahih olmaz. Bildirilmeyen ve miktarı bilinmeyen bir maldan temize çıkarma sahih olmadığı gibi...

İkincisi: Gıybeti açıklamak şart değildir. Çünkü gıybet mal gibi değildir. Bunda insanlar birbirlerine müsamaha ederler. Birinci görüş daha'uy-gundur. Çünkü insan bazan bir gıybette müsamaha gösterirse diğerinde göstermez. Gıybet edilen ölü ise yahut ortalıkta yoksa ondan helâllik almak mümkün olmaz. Fakat âlimler: Hak sahibi için dua ve istiğfarı çok yapmak ve iyilikleri çoğaltmak uygun olur, demiştir.

Bil ki: Gıybet edilen kimsenin, gıybetini yapanı bağışlaması müstahab-dır, vacib değildir. Çünkü bu karşılıksız bir bağıştır ve bir hakkın düşürülmesidir. Onun için insanın isteğine bağlıdır. Fakat bu günahın vebalinden müslüman kardeşini kurtarmak ve kendisi de afv hakkındaki Allah Tealâ'nm büyük sevabına ve rızasına kavuşmak için, gıybet edeni bu günahından kurtarmak kuvvetli olarak müstahab olur. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"(Allah'ın rızâsını kazanan kullar) öfkelerini yutanlar ve insanlardan

(haklarını) bağışlayanlardır. Allah iyilik edenleri sever (onlardan razı olur).[49]

Bağışlamakla nefsini memnun etmenin yolu şu: Bu iş olmuştur ve bunu kaldırmanın çaresi de yoktur diye nefsini uyarmak ve müslüman kardeşini kurtarıp sevaba ulaşma fırsatını kaçırmamak fikrini benimsemektir.

Allah Tealâ:

"Sabreden ve bağışlayan (var ya), işte bu işlerin sağlamlarındandır." buyurmuştur. "[50]

Yine Allah Tealâ bağışlama yolunu tut, buyurmuştur.[51]

Gösterdiğimiz ayetlerin benzeri çoktur.

916- Sahih olan hadiste Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kul kardeşinin yardımında oldukça, Allah da o kula yardımda bulunur."[52]

Şafi'i şöyle demiştir: Kimden rıza alınmak istenir de o razı olmazsa, o kimse şeytandır. Öncekiler şu şiiri okumuştur:

Bana dendi: Falanca sana kötülük etti:

Zillet içinde durmak ayıptır! Dedim ki: O, bize gelip özür diledi;

Bizce günahın diyeti, özrü kabul etmektir...

Gıybet günahından kurtarmaya teşvik için bu anlattıklarımız, doğru olandır. Fakat Saîd İbni'l-Müseyyib'den şöyle dediği nakledilmiştir: Bana zulmedeni bağışlamam (hakkımı ona helâl etmem).

İbni Sirin'den nakledilmiştir: Onun yaptığını ben haram kılmadım ki, ona ben helâl edeyim. Çünkü gıybeti Allah ona haram kılmıştır. Ben asla Allah'ın haram kıldığı şeyi helâl yapmam. Bu söz zayıftır ve yanlıştır. Çünkü bağışlayan kimse, haramı helâl kılmaz; ancak kendisi için sabit olan bir hakkı düşürür. Kitab ve Sünnetten olan deliller, bağışlamanın ve hak sahibinin kendine ait hakkı düşürmesinin mubah olduğu üzerinde birbirlerini kuvvetlendirmektedir. Yahut denilebilir ki, İbni Şirin şunu kasdet-miştir: Ben, hiç bir zaman bana gıybet edilmesini mubah saymam. Bu söz doğrudur: çünkü insan: Ben şerefimi beni gıybet edene mubah kıldım, derse o iş mubah olmaz. Aksine Başkasını gıybet haram olduğu gibi, kendisini de gıybet etmek haram olur.

Hadis-i şerife gelince- "Sizden biriniz, Ebu Damdan gibi olmaktan aciz midir? Evinden çıktığı zaman şöyle derdi: Ben şerefimi insanlara tasad-duk ettim (bağışladım). "Bunun manası şu: Ben bana zulmedenden ne dünyada, ne de âhirette zulüm hakkımı istemem. Bu söz, gıybet hakkını düşürmeden önce yapılan mevcut gıybet günahını düşürür. Fakat bu sözden sonra yapılan gıybet için yeni bir temize çıkarma ifadesi gereklidir. Başarı Allah'dandır.

Koğuculuk

Bunun haram olduğunu, delillerini ve buna dair sakıncaları anlatmıştık. Gerçek tarifini de yapmıştık. Fakat kısa olmuştu. Şimdi ona ilâve yapıyoruz:

İmam Ebû Hamid EI-Gazali (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: Dedi-kodu yapanın sözünü, aleyhinde söz seylenen kimseye iletmek ko-ğuculuktur: Adamın şu sözü gibi: falanca senin hakkında şöyle şöyle söylüyor. Koğuculuk yalnız buna bağlı değildir. Onun gerçek tarifi, açıklanması çirkin olan şeyi açıklamaktır. Onun çirkin görülmesi ister söyleyenden, ister hakkında söylenenden ve ister üçüncü bir şahıs tarafından olsun eşittir. Çirkin olan o sözün açıklanması, ister dille, ister yazı ile, ister işaretle, ister hareketle, ister benzerleri ile olsun hüküm değişmez. Nakledilen şey söz olsun veya iş olsun aynıdır. Ayıp yahut başka bir şey olsa da değişmez. Koğuculuğun hakikati, gizliyi açığa vurmak ve açıklanması çirkin olan şeyden örtüyü kaldırmaktır. İnsan için uygun olan, insanlardan her

gördüğü her hale karşı susmaktır. Ancak bir müslümana anlatılmasında bir fayda yahut bir günahı önleme varsa söylemelidir.

Bir adamın kendisine ait bir balı gizlemekte olduğunu gören kimsenin bunu açıklaması koğuculuktur. Kendisine söz taşınan ve falanca senin ha-kında şöyle böyle söylüyor denen her kimse için altı şey gerekli olur:

Birincisi: Adamı doğrulamamaktır; çünkü koğucu fasıktır. Verdiği haber geçerli değildir.

İkincisi: Koğucuyu yaptığı işten engellemek, ona öğüt vermek ve yaptığı işi kötülemektir.

Üçüncüsü: Allah için ona buğz etmektir, çünkü, o, Allah Tealâ yanında buğz olunmuştur. Allah Tealâ rızası için buğzetmek ise vacibdir.

Dördüncüsü: Kimden söz nakledilmişse, onun kötü maksadlı olduğunu sanmamaktır. Çünkü Allah Tealâ!

"Zandan çokça sakınınız," buyurmuştur.[53]

Beşincisi: Sana anlatılan şey seni tecessüs ve araştırmaya ve işin gerçeğini bulmaya götürmemelidir. Allah Tealâ!

"Tecessüs yapmayınız (başkalarının kusurlarını araştırmayınız), buyurmuştur."[54]

Altıncısı: Koğucunun sözlerini anlatmamak ve ona ettiği öğüte nefsi içinde razı olmaktır.

Anlatılmıştır: Bir adam Ömer İbni Abdülaziz'e (Radiyallahu Anh) bir adamdan bir şey söylemiş. Ömer: Dilersen senin haline bir bakalım. Eğer söylediğinde yalancı isen, şu ayet ehlindensin demiş:

"Bir fâsık size bir haber getirirse (onun doğruluğunu) araştırınız."[55]

Eğer doğru söylüyorsan, sen şu ayet ehlindensin: "Çok ayıplayanı, koğuculukla dolaşanı tanıma"[56]

Eğer dilersen bu durum karşısında seni afvedelim. Adam şöyle dedi: Avf edilmeyi istiyorum, ey mü'minlerin Emîri! Böyle bir hataya bir daha asla dönmeyeceğim.

Bir kimse Sahib İbni Ubbâd'a, bir yetimin malını almaya teşvik eden bir mektub yazdı: mal fazla bir maldı. Sahib İbni Ubbâd mektubun arkasına şunları yazdı: Doğru bile olsa, koğuculuk çirkindir. Ölüye Allah rahmet etsin. Allah yetimin halini düzeltsin. Mala Allah bereket versin. Mal toplayana da Allah lanet etsin.

Bir Bozukluk Ve Benzeri Bir Korku Zarureti Olmaksızın İdarecilere Söz Aktarmanın Yasak Oluşu

917- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Ashabımdan hiç bir kimse bana bir kimseden (bir söz) ulaştırmasın; çünkü ben, huzurlu olduğum halde sizinle karşılaşmak istiyorum."[57]

Meşruriiyeti Sabit Olan Neseblere Dil Uzatmanın Yasak Oluşu

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Bilmediğin bir şeyin peşine düşme; çünkü kulak, göz ve kalb ondan sorumludur."[58]

918- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlülah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: '

"İnsanlarda iki hal vardır ki, onlarda bunların bulunuşu nankörlüktür: Nesebe dil uzatmak ve ölü üzerine çığlık koparmak."[59]

Övünmenin Yasak Oluşu

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Nefislerinizi (günahlardan arındırıp) temize çıkarmayın. (Günahlardan) korunanın kim olduğunu Allah en iyi bilendir."[60]

919- Sahâbî olan İyad İbni Hımar'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlülah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Tevazu içinde olunuz diye Allah bana vahyetti. Öyle ki, bir kimse bir kimseye tecavüz etmesin ve hiç kimse de bir kimse üzerine övünmesin."[61]

Müslümanın Musibetine Sevinmenin Yasak Oluşu

920- Vasile İbni'l-Eska'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kardeşinin musibetine sevinme, yoksa Allah ona merhamet

eder de, seni belâya düşürür."[62]

Müslümanları Küçümsemek Ve Onunla Alay Etmenin Haramlığı

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Sadakalar hakkında (zekât dışı) gönülden bağış yapan mü'minlere ve güçlerinin yettiğini bulup verenlerle alay edenleri Allah maskaraya çevirecektir. Hem de onlara acıklı bir azab vardır."[63]

"Ey iman edenler! Bir toplum bir toplum ile alay etmesin alay edilenler alay edenlerden daha hayırlı olabilir. Kadınlar da kadınlarla alay etmesin; alay edilenler onlardan daha hayırlı olabilir. Birbirinizi ayıplamayın ve birbirinize lâkab atmayın."[64]

"Azab olsun her ayıplayıcıya dil uzatıcıya.."[65]

Bu bölümle ilgili sahih hadislere gelince, onlar sayılamayacak kadar çoktur. Ümmetin icmaı da bunun haram oluşu üzerindedir. En iyi bilen Al-lah'dır.

921- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Birbirinizi kıskanmayınız, birbirinizin zararına çalışmayın, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize arka çevirmeyin (ve gıybetleşmeyin). Bazınız bazınıza tecavüz etmesin. Allah'ın kulları! Kardeşler olunuz. Müslüman müslümanın kardeşidir; ona haksızlık etmez, ona yardımı kesmez, ona hakaret etmez, takva buradadır- Üç kez göğsünü (kalbini) gösteriyordu-Müslüman kardeşini tahkir etmek, insana kötülük olarak yeter. Müslümanın her şeyi müslümana haramdır: Kanı, malı ve şerefi."[66]

Derim ki: Bu hadisin faydası ne büyüktür, yararlan da ne kadar çoktur!... Düşünüp öğüt alanlar için...

922- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur:

"Kalbinde zerre ağırlığı kibir bulunan cennete girmez. Bunun üzerine bir adam:

İnsan elbisesinin güzel olmasını, ayakkabısının! güzel olmasını sever (bu kibir midir)? dedi. Peygamber (s.a.v):

Allah (her işi ile) güzeldir, güzelliği sever. Kibir hakka boyun eğmemek ve insanları aşağı görmektir, buyurdu."[67]

Yalan Yere Şahidliğin Ağır Haram Oluşu

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Yalan sözden sakının."[68]

"Bilmediğin şeyin peşine düşme. Kulak, göz, kalb bütün bunlar ondan sorumludur."[69]

923- Ebû Bekre Nüfeyyi' İbni'l Hâris'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Size günahların en büyüğünü bildireyim mi? Üç defa (bunu söyledi). Biz.

Evet buyur, yâ Resûlellah dedik. Resûlüllah (s.a.v):

Allah'a ortak koşmak, anaya-babaya âsî olmaktır. Peygamber yaslanmış bulunuyordu sonra oturup devamla: Dikkat edin! Yalan söylemek ve yalan yere şahidlik etmek. Bunu tekrarlayıp duruyordu, öyle ki, keşke tekrarlamasaydı demiştik."[70]

Derim ki, bu bölümle ilgili hadisler çoktur. Anlattıklarım yeterlidir. İcma da buna bağlıdır.

Bağış Ve Benzeri İyilikleri Başa Kakmamak

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Ey iman edenler! Sadakalarınızı başa kakmakla ve eziyet etmekle boşa çıkarmayın."[71]

Müfessirler demiştir ki, sadakalarınızı boşa çıkarmayın demek, onların sevabını yok etmeyin demektir.

924- Ebû Zer (Radıyallahu Anh) den rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi .ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Üç kimse vardır ki, kıyamet gününde Allah onlara kelâm etmez (onlardan razı olmaz), onlara (merhamet nazarı ile) bakmaz, onları (günahlarından) temize çıkarmaz. Onlar için acıklı bir azab vardır. Ravi demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bunu üç defa okudu. Ebu Zer

sordu:

Bunlar perişan oldular, hüsrana düştüler, bunlar kimdir? Yâ Resûlellah! Peygamber (s.a.v): Kibirlik taslayarak elbise sürten, iyiliği başa kakan ve yalan yere yeminle malını geçerli kılandır

bunlar , buyurdu."[72]

Lanet Etmemek

925- Sabit İbni Dahhâk'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. Kendisi (Rıdvan bey'atında ağaç altında Peygambere sadakat sözü veren) Seçere ashâbındandı. Demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Mü'mine lanet etmek, onu öldürmek gibidir."[73]

926- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Sadakati tam olan bir mü'minin çok lanet okuması uygun değildir."

(Bazan lanet etmesi mubah olur. Kâfirlere, zalimlere ise Iânet caizdir.)[74]

927- Ebu'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Çokça Iânet okuyanlar kıyamet gününde şefaatçi olamazlar, şehidlik (yahut şahidlik) durumunda da olamazlar. "[75]

928- Semure İbni Cündüb'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "(Allah ona lanet etsin, Allah ona gazab etsin, Allah onu Cehenneme koysun şeklinde sözler kullanarak) Allah'ın laneti ile lânetleşmeyin, Onun buğzu ile birbirinize buğzetmeyin ve ateşe koymayınız.[76]

929- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Mü'min, (neseblere) çokça dil uzatan değildir. Çok Iânet okuyucu değildir, çirkin söz seyleyen değildir, çirkin iş yapan değildir." (Bunlar mü'-minin vasıfları değildir, mü'mine yakışmayan hallerdir.)[77]

930- Ebu'd-Derdâ'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur;

"Kul bîr şeye Iânet ettiği zaman, o Iânet göğe çıkar da onun önünde gök kapıları kapanır. Sonra yere iner de onun önünde yerin kapıları kapanır, Sonra sağa ve sola yol tutar. Girmeye bir çare bulamayınca, kendisine Iânet olunana döner, eğer lanete lâyık ise onda kararlaşir; değilse Iânet okuyucuya döner."[78]

931- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "kim lanete ehil olmayan bir şeye Iânet ederse, o Iânet kendisine döner."[79]

932- İmrân İbni Husayn'dan (RadiyalİahuAnh) yapılan rivayetde şöyle demiştir:

"Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem seferlerinden birinde iken En-sardan bir kadın da bir deve üzerinde idi. Deve huysuzluk etti. Kadın deveye Iânet okudu. Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem kadının sözünü işitti de: Devenin üzerindekini alın ve deveyi serbes bırakın; çünkü deve lanete uğramıştır. (Deve haksızlığa uğramış, kadın da cezaya hak kazanmıştır.) Buyurdu.[80]

İmrân şöyle demiştir: Şimdi kadım insanlar arasında yürüyor görmüş gibiyim; kimse ona iltifat etmiyordu.

Ben derim ki, îmrân'ın babası olan Husayn'ın islâmı kabul edişi ve sa-hâbi oluşu hakkında âlimler ihtilâf etmişlerdir. Sahih olan onun müslü-man ve sahâbî olduğudur. Bunun için ben (baba ve oğul) her ikisini kas-dederek (Radıyallahu Anhüma) dedim.

933- Ebû Berze'den (Radıyallahu Anh) rivayetde şöyle demiştir: "Bir cariye, bazı insanların eşyasını taşımakta olan bir devenin üzerinde iken, yolun daraldığı bir yerde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i gördü ve (Peygamberin önüne geçmemek için) deveye:

Dur! Allah'ım buna Iânet et, dedi. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

Üzerinde Iânet olan bir deve beraberimizde bulunmasın, buyurdu. Diğer bir rivayette de: "Allah Tealâ tarafından üzerinde Iânet bulunan bir yük devesi bizimle bulunmasın." Şeklindedir.[81]

Kimliğini Belli Etmeden Günah İşleyenlere Lanetin Caizliği

934- Meşhur olan sahih hadislerde, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: "(Saçını uzun göstermek için başkasının saçını) kendi saçma ek yapana, başkasından saçının uzatılmasını isteyene Allah Iânet etsin.." "Allah faiz yiyene Iânet etsin..", "Suret yapanlara Allah Iânet etsin."

"Yol hudutlarını ve işaretlerini değiştirene Allah Iânet etsin."

"(Hasislik ederek) yumurtayı çalan hırsıza lanet olsun.",

"Ana-babasına lanet okuyana Allah Iânet etsin. Allah'dan başkası adına hayvan kesene Allah lanet etsin.",

"Kim bizde bir yenilik icat ederse, (dinimizde olmayan bir şey getirirse), yahut icat edeni korursa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların Iâ-neti üzerine olsun.",

"Allah'ım! (Allah'a ve O'nun peygamberine isyan eden arab kabilelerinden) Ri'il, Zekvan ve Usayye'ye lanet et.",

"Allah Yahudilere lanet etsin. Onlara iç yağları haram kılındı da onu sattılar.",

"Allah Yahudi ve Hıristiyanlara lanet etsin; onlar peygamberlerinin kabirlerini mescidler edindiler.',

"Erkeklerden kadınlara benzemek isteyenlere ve kadınlardan da erkeklere benzemek isteyenlere Allah Iânet etsin." Bu lâfızların hepsi Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde vardır. Bir kısmı her ikisinde ve bir kısmı da diğerlerinde mevcuttur. Kısaltmak için bunların rivayet yollarını anlatmadım.

935- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir:

"Peygamber Sallalîahu Aleyhi ve Sellem, yüzü dağlanmış bir merkep gördü. Bunun üzerine: "Buna bu- dağlama işaretini yapana Allah Iânet etsin, buyurdu."[82]

936- İbni Ömer (Radıyallahu Anhüma) Kureyş'den bazı gençlere ras-geldi. Onlar bir kuşu hedef edinip ona (ok) atıyorlardı. Bunun üzerine İbni Ömer:

Bunu yapana Allah Iânet etsin.^ Çünkü Resûlüllah Sallalîahu Aleyhi ve Sellem: "Kendisinde can olan bir şeyi hedef edinene Allah Iânet etsin." buyurmuştur, dedi.[83]

Kötü vasıflı Kişilere Lanetin Caizliği:

Bil ki, günahtan korunmuş olana Iânet etmek haramdır. Bu, müslü-manların icmaı ile sabittir. Kötü sıfatları taşıyanlara Iânet etmek caizdir. Şunları söylemen gibi: Allah zalimlere Iânet etsin, Allah kâfirlere Iânet etsin, Allah Yahudilere ve Hristiyanlara Iânet etsin, Allah fâsiklara Iânet etsin, Allah suret yapanlara Iânet etsin ve benzeri sözler. Nitekim geçen bölümde anlatılmıştı.

Amma bazı günahlarla vasıflanmış olan insanın bizzat şahsına lanete gelince, hadislerin zahirine göre haram değildir. Yahudi'ye, Hıristiyan'a, zalime, zina edene, suret yapana, hırsıza, faiz yiyene Iânet etmek gibi... İmam Gazali bunun haram olduğuna işaret etmiştir. Ancak küfür üzere Öldüğünü bildiğimiz Eb,u Leheb, Ebu Cehil, Firavun, Haman ve benzerlerine Iânet edilir. Çünkü Iânet, Allah'ın rahmetinden uzaklaştırmaktır. Biz bu fasıkın yahut kâfirin hangi hal üzere öleceğini bilemeyiz. Resûlüllah Sallalîahu Aleyhi ve SellemMn şahıslan kasdederek Iânet ettiklerine gelince, onların küfür üzerine öleceklerini bildiğinden caizdir. İnsana kötülük dileği ile dua etmek Iânet etmeye yakın bir iştir. Zalime: Allah onun vücudunu düzeltmesin, Allah ona selâmet vermesin ve bu yolda söylediğin sözler gibi. Bütün bunlar iyi olmayan şeylerdir. Bütün hayvanlara ve, cansızlara Iânet etmek böyledir, iyi değildir.

Ebû Cafer el-Nehhas âlimlerden birinden anlatmıştır. Demiştir ki, Lanete hak kazanmamış bir kimseye insan Iânet ettiği zaman, arkasından hemen şu sözünü eklemelidir: Hak kazanmamışsa ona Iânet olmasın.

İyiliği emreden ve kötülükten sakındıran her âmirin ve Her terbiye edicinin bu iş üzerinde hitab

ettiği kimseye şöyle demesi caizdir: Sana yazıklar olsun, ey zayıf halli adam, ey kendini az düşünen adam, ey nefsine zulmeden ve benzeri sözler, öyle ki yalan size kaçmaz, açık ve kinaye yolu ile sövme lâfzı kullanmaz; söylediği doğru olsa bile... Söz nefse daha tesirli olsun diye kötülükten alıkomak ve terbiye etmek maksadı ile anlattıklarımız caiz olur.

937- Enes'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Peygamber Sallalîahu Aleyhi ve Sellem, kurbanlık bir deveyi sürmekte olan bir adam gördü. Ona:

Deveye bin! dedi. Adam dedi ki,:

Bu (kurbanlık) devedir? Peygamber (s.a.v):

Bin dedi. Adam,

Kurbanlık devedir, dedi. Peygamber üçüncüde:

Ona bin, sana yazıklar olsun!... buyurdu. "[84]

938- Ebû Said EI-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayet de şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem ganimet bölerken biz yanında bulunduğumuz sırada, Temimoğullarından Zülhuveysıre Peygambere gelip şöyle dedi:

Yâ Resûlüllah! Adalet yap! Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

Sana yazıklar olsun! ben adalet yapmazsam kim adalet yapar? Buyurdu."[85]

939- Adiyy'İbni Hâtem'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Bir adam Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in yanında konuşma yapıp şöyle dedi: Kim Allah'a ve peygamberine itaat ederse, doğru yola ermiştir. Kim de o ikisine âsi olursa, sapıklığa düşmüştür. Bunun üzerine Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: Sen ne kötü bir ha-tibsin (Bir zamirde Allah ile peygamberi toplayıp" o ikisine"deme) de ki: Allah'a ve O'nun peygamberine âsî olan kimse, (sapıklığa düşmüştür)."[86]

940- Câbir İbni Abdullah'dan (Radıyallahu Anhüma) rivayet edilmiştir: "Hâtıb'ın bir kölesi (Allah Hâtıb'den razı olsun) Hâtıb'ı şikâyet için Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip: Yâ Resûlellah! Hâtıb ateşe muhakkak girecektir, dedi. Peygamber (s.a.v) bunun üzerine: Yalan söylüyorsun, o ateşe girmeyecektir; çünkü o Bedir ve Hudeybiye gazvelerinde bulunmuştur, buyurdu."[87]

Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde Ebû Bekir Es-Sıddîk'ın (Radıyallahu Anh), müsafirlerine yemek hazırlayıp ikram etmeyen oğlu Abdurrahman'a olan şu: "Ey anlayışsız" sözünü rivayet ettik. Bu hadisin açıklaması "İsimler1" bölümünde geçmişti.

Yine Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde rivayet ettik ki, Câbir elbiseleri yanında olduğu halde bir elbise ile (haram yerlerine örtecek şekilde) namaz kıldı. Ona:

Niçin böyle yaptın (elbisen varken bir elbise ile namaz kıldın)? dendi. O:

Sizin gibi cahiller beni görsün diye bunu yaptım, dedi. Bir rivayette de: Senin gibi ahmak beni görsün diye yaptım, şeklindedir."

Fakiri, Zayıfı, Yetimi, Dilenciyi Ve Benzerlerini Azarlamamanın, Nehyedildiği Ve Onlara Yumuşak Söylemenin Tevazu Göstermenin Emredildiği

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Yetimi kovma, dilenciyi de azarlama. "[88]

"Allah'ın rızasını dileyerek sabah ve akşam Rablerine duâ edenleri kovma.. O onları (çevrenden) kovduğun takdirde zalimlerden olursun.)[89]

Yine Allah Tealâ buyurmuştur:

"Allah'ın rızasını dileyerek sabah ve akşam Rablerine duâ edenlerle beraber sabırlı ol ve gözlerini onlardan başkasına kaydirma.[90]

"Mü'minlere tevazu kanatlarını alçalt (onlara) şefkatli ol"[91]

941- Âiz İbni Amr'dan (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Ebû Süf-yan (İslâm'ı kabulden önce) bazı kimselerin bulunduğu bir topluluk içinde Selman, Süheyb ve Bilâl'ın yanlarına vardı. Onlar dediler ki;

Allah'ın kılıçları Allah'ın düşmanının boynundan nasifalerini alamamışlardır. Ebû Bekir (Radıyallahu Anhu onlara) dedi:

Siz bu sözü Kureyş'in şeyhine ve seyyidine (nasıl) söylüyorsunuz? Sonra Ebu Bekir Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelip ona (söylenenleri) bildirdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):

Ey Ebû Bekir! Sen onları (Selman, Suheyb ve Bilâl'ı gücendirip) kızdırmış olmayasm? Eğer onları kızdırmışsan, Rabbını kızdırmışsın, buyurdu. Ebû Bekir hemen onların yanına gelip:

Ey kardeşlerim, ben sizi kızdırdım? dedi. Onlar:

Hayır, dediler.[92]

Kullanılması Mekruh Olan (Hoş Olmayan) Sözler

942- Sehl İbni Hüneyf'den rivayet edilmiştir. O da Hazreti Âişe'den (Radıyallahu Anhüma) rivayet ettiğine göre, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem: "Hiç biriniz, nefsim habisleşti, demesin, Sadece nefsim dar-laştı desin" buyurdu.[93]

943- Hz.Âişe'den (Radıyallahu Anha) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Hiç biriniz nefsim coştu demesin. Sadece nefsim sıkıldı desin."[94]

Habis sözünü kullanmanın hoş olmayışı taşıdığı sevimsiz lâfızdan dolayıdır. İmam Süleyman El-Hattabî şöyle demiştir: "Lekıset ve Habuset" kelimelerinin manası birdir. Ancak Habuse sözünün çirkin ve nahoş bir isim olmasından dolayı onu kullanmak mekruh olmuştur. Bundan daha güzel isimleri kullanma edebini öğretmek ve çirkinden kaçınmak gereğini Peygamber ashaba öğüt vermiş oluyor.

944- EbûHüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu; "(Üzüme) Kerm diyorlar. (Öyle demesinler) Kerm mü'minin kalbidir." Müslimin bir ri-

vayeti şöyle: "Üzüme Kerm ismini vermeyiniz; çünkü kerm müslim olandır." Bir rivayette de: "çünkü kerm mü'minin kalbidir." şeklindedir.[95]

945- Vâil İbni hücr'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"(Üzüme) kerm demeyiniz; fakat ineb ve habale (üzüm) deyiniz."[96]

Derim ki, bu hadisi şerifden murad, üzüme "kerm" demeyi yasaklamaktır. Cahiliyet devrinde üzüme "Kerm" deniliyordu. Bugün de bazı insanlar üzüme bu adı veriyorlar. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu adı kullanmayı yasaklamıştır.

Âlimlerden İmam Hattabî ve başkaları şöyle demiştir:

Cahiliyet devrinde "Kerm" sözü, üzümden yapılan şarabın bir adı olarak kullanıldığı için, bu manaya kaymak korkusundan Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu güzel ismin üzümde kullanılmamasını istemiştir. Allah en iyisini bilendir.

946- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Adam, insanlar helak oldu, dediği zaman o kimse, onların en çok helake düşenidir. "[97]

Humeydî şöyle demiştir: İnsanları hafife almak ve onları tahkîr etmek ve kendini onlardan üstün tutmak maksadı ile insan bu sözü söylerse, o zaman kötü duruma düşmüş olur. Çünkü insan

yarattıkları üzerinde Allah'ın sırrını bilemez. Humeydî'nin sözü bu olduğunu âlimlerden biri böyle söylemiştir. Hattabî demiştir ki, bunun manası şudur: Adam, insanları ayıblamaya devam eder ve onların kötülüklerini anar durursa ve insanlar bozuldu ve helak oldu gibi sözler söylerse, kendisi bunları yapınca onların içinde en çok helake düşen olur. İnsanların kusurları ile uğraştığından kendisine isabet eden günah bakımından durum bakımından daha kötü olur. Çok defa bu tutumu onu, kendini beğenmeye ve insanlardan daha üstün olduğunu görmeye götürür. Böylece onlardan daha hayırlı olduğunu kabul eder de helak olur. "Mealimu's-Sünne" kitabında naklettiğimiz Hattabî'nin sözü budur.

Biz Ebû Davud'un Sünen'inde bu hadisi Ebû Hüreyre'den (Radıyalla-hu Anh) rivayet ettik. Sonra demiştir ki, Mâlik şöyle dedi: İnsan, insanlarda gördüğü hallerden yani din işlerinden üzülerek bunu söylerse, ben bunda bir sakınca görmem, (insanlar helak olmuştur diyebilir.) Fakat kendini beğenerek ve insanları küçümseyerek bunu söylerse, o zaman mekruh olur ve böyle söylemekten sakındırılır.

Derim ki: Bu açıklama son derece sağlam ve güzel bir isnada dayandığından bu mana üzerinde söylenenlerin en güzeli ve en veciz olanıdır. Hele İmam Mâlik gibi (Radıyallahu Anh) büyük bir âlimden olunca daha büyük bir kıymet taşır.

947- Sahih isnadla Huzeyfe'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah'ın ve falancanın dilediği olur, demeyiniz (başkasını Allah'a ortak koşmayınız; fakat Allah'ı ayırarak), şöyle deyiniz: Allah'ın dilediği olur sonra falancanın dilediği..."[98]

Hattabî ve başkası demiştir: Bu edebi öğretmek içindir; çünkü vav harfi iki şeyi bir araya getirmek, ortak yapmak içindir. Sonra kelimesi ise, sıra üzere atıf içindir. Onun için Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Allah'ın dilemesini başkalarının dilemesinden öne geçirmek hususunda mü'-minlere doğru yolu göstermiştir.

İbrahim El-Nehaî'den nakledilmiştir: Allah'a ve sana sığınırım, demeyi hoş görmezdi. Şöyle demek caizdir: Allah'a sığınırım sonra sana... Demişlerdir: Allah olmasaydı sonra falanca olmasaydı şunu yapardım, demek caizdir. Ancak: Allah ve falanca olmasaydı, deme.

Falan yıldız sebebi ile bize yağmur yağdı demek mekruhtur. Eğer yağmur yağdırmaya sebeb yıldız olduğuna inanarak bu sözü söylerse küfür olur. Fakat yağmur yağdıran Allah olduğuna inanarak söyler ve yıldızı da yağmurun inmesine bir alâmet kubul ederse, kâfir olmaz; fakat kerahet işlemiş olur. Çünkü söylemiş olduğu söz, cahiliyet devri insanlarının kullanmış olduğu bir ifadedir. Bununla beraber kullanılan söz küfür olmak ve olmamak arasında müşterek bulunuyor. Bu bölümle ilgili olan sahih hadisi "Yağmur yağınca ne söylenir" bölümünde daha önce zikretmiştik.

Şöyle yaparsa, Yahudi olsun, yahut hıristiyan olsun, yahut İslâmdan uzak olsun ve benzeri sözler söylemek haramdır. Eğer bunları söyler de gerçekte işi islâmdan çıkmaya bağlarsa hemen kâfir olur. Dinden çıkanlara uygulanan hükümler buna uygulanır. Eğer gerçekte bunu kesdetmezse kafir olmaz. Fakat haram işlemiş olur. Tevbe etmesi vacib olur. Hemen günahından sıyrılıp yaptığı işe pişman olması ve asla bir daha böyle bir iş yapmamaya kararlı olması icab eder. Ayrıca Allah'dan mağfiret dileyip şöyle demesi gerekir: Lâ İlahe İllallah Muhammedün Resûlüllah.

Bir müslümana: Ey kâfir! demek ağır şekilde bir haram olur.

948- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: İnsan kardeşine, ey kâfir deyince ikisinden biri küfre dönmüş olur. Eğer (gerçekte) dediği ise, (söz yerini bulmuş olur); değilse küfür, söyleyene döner."[99]

949- Ebû Zer'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: "Kim bir adamı küfür sözü ile çağırırsa, yahut Allah'ın düşmanı derse, adam da böyle değilse, küfür ona döner."[100]

Bir müslüman bir müslümana beddua edip: "Alah'ım, imanı bundan gider, dese, bunu söylemekle asî (günahkâr) olur. Yalnız bu kadar söylemekle kâfir olur mu? Mezheb imamlarımızdan Kadı Hüseyin "Fetvalar" da naklettiği İki görüş vardır: Bu görüşlerden doğru olanı, kâfir olmaz sözüdür. Buna delil olarak da, Musa Aleyhisselâm'dan haber veren Allah Tealâ'nın şu ayeti gösterilmektedir:

"Ey Rabbimiz! (Firavun ailesinin) mallarını yok et ve kalblerini şiddetle sık, (azabı görmeyince) onlar îman etmezler. "[101]

Bu âyetle hüküm çıkarmak üzerinde, her ne kadar bizden öncekilerin şeriatı bizim de şeriatımızdır dersek, kararlı olamayız.

Kâfirin, Bir Müslamanı Küfre Zorlaması:

Kâfir olan insan bir müslümam küfür sözünü söylemeye zorlasa, müs-lüman da, kalbi iman üzere yatışmış olduğu halde o küfür sözünü söylerse, Kur'amn açık hükmü ve müslümanlarm icmaı üzere kâfir olmaz. Acaba kendini ölümden kurtarmak için bu küfür sözünü söylemesi daha faziletli bir tutum mu olur? Âlimlerimize göre bunun beş şekli vardır:

Âlimlerimize göre sahih kabul edilen, ölüm için sarbetmek ve küfür kelimesini söylememektir. Bunun delilleri de sahih olan deliller ve ashabın meşhur olan davranışlarıdır (Allah onlardan razı olsun).

İkincisi: Faziletli olan, kendisini ölümden kurtarmak için küfür sözünü söylemektir.

Üçüncüsü: Eğer sağ kalmasında şeriat hükümlerini yerine getirmek yahut düşmanı ezmek bakımından müslümanlar için bir yarar görüyorsa, faziletli olan küfür sözünü söylemektir. Eğer durum böyle değilse, küfür kelimesini kullanmayıp ölüme sabretmesi daha faziletlidir.

Dördüncüsü: Eğer küfre zorlanan kimse âlimlerden ise, en faziletli olan, insanlar aldanmaması için onun ölüme sabretmesidir.

Beşincisi: Allah Tealâ'nın şu âyetini delil alarak küfür kelimesini söylemesi vacib olur görüşüdür

ki, bu cidden zayıftır:

"Canlarınızı tehlikeye atmayın."[102]

Müslüman, bir kâfiri islâmı kabule zorlasa, adam da şehâdet kelimesini getirse, eğer kâfir yabancı uyruklu ise (İslâm güvencesi altına girmemiş ise) islâmı sahih olur; çünkü buna yapılan zorlama haktır.

Eğer zimmet ehli (islâm güvencesinde bulunan gayri müslim) ise, o zaman (islâma zorlanmakla) müslüman olmaz. Çünkü ona dokunmamayı kabullenmişiz. Onu zorlamak haksızlıktır. Bu meseledeki zaif bir görüşe göre ise, bu yolla zimmî de müslüman olur, çünkü ona hakkı emretmiştir.

Kâfir olan kimse, iki şehâdet kelimesini zorlama olmadan söylerse, eğer başkasının sözünü anlatarak Zeyd'in şöyle dediğini işittim: "Lâ İlahe İllallah Muhammedün Resûlüllah" derse onun islâmına hüküm verilmez.

Eğer bir müslüman onu imana davet ederek: Lâ İlahe İllallah Muhammedün Resûlüllah" söyle der de, adam bunları söylerse müslüman olur.

Eğer şehâdet kelimelerini başkasından hikâye ederek değil de sözün başında söylemiş olursa, âlimlerimizin çoğunluğunun kabul ettiği meşhur ve sahih olan görüş adamın müslüman oluşudur. Fakat zayıf bir görüş olarak müslüman olmaz; çünkü başkasından nakletmek ihtimali vardır.

Müslümanların Emirine "Halife" Denmesi:

Müslümanların idaresine bakan bir idareciye: "Allah'ın Halifesi" demek uygun olmaz. Ona: "Halife, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in halifesi ve mü'minlerin Emîri" denilir.

İmam Ebû Mühummed El-Begavi'nin Şerhü's-Sünne kitabında şöyle dediğini rivayet ettik (Allah ona rahmet etsin): Mü'minlerin idaresine bakan kimseye "Emiru'l-Mü'minin, Halife" demekte bir sakınca yoktur; adalet sahibi imamların gidişatına aykırı davranışta olsa bile caizdir. Çünkü müslümanlar onun idaresini kabullenmişlerdir. Ona halife denilir; Çünkü kendinden önce gelip geçenlerin yerine geçmiştir ve onun makamına oturmuştur. Üzerlerine Allah'ın Salât ve Selâmı olsun, Âdem ve Dâvud peygamberlerden sonra hiç kimse "Allah Tealâ'nın Halifesi" diye adlanmaz.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım."[103]

"Ey Dâvud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık.[104]

İbni Ebi Müleyke'den rivayet edildiğine göre bir adam Ebû Bekir Es-Sıddîk Hazretlerine (Radıyallahu Anh):

Ey Allah'ın Halifesi, demiş, Hz. Ebû Bekir:

Ben, Muhammed Sallallahü Aleyhi ve Sellem'in halifesiyim, ben buna razıyım, dedi.

Bir adam da Ömer İbni Abdülaziz'e (Radıyallahu Anh): Ey Allah'ın Halifesi! demiş. O

Sana yazık, (gerçekten) uzak bir sözle işe başladın. Annem bana Ömer adını verdi. Bu adla beni çağırırsan kabul ederim. Sonra büyüdüm de Ebu Hafs dîye künyelendim. Eğer bu künye ile beni çağırırsan kabul ederim. Sonra idare işlerinizi görmek üzere beni başa geçirdiniz ve bana "Mü'minlerin Emiri" dediniz. Eğer bununla beni çağırırsan sana yeter, dedi.

Kadılar kadısı İmam Ebu'l-Hasan Şafii fıkıh âlimi Basra'h El-Maverdi," EI-Ahkâmu's-Sultaniye" adlı kitabında şöyle der:

Müslümanların idarecisi olan imama "Halife" denilir; çünkü Resûlül-lah Salla|lahu Aleyhi ve Sellem'in ümmetinin işlerini ve idaresini görmek için onun yerine geçmiştir. Mutlak olarak "Halife" denmek caiz olduğu gibi, "Halifetü Resûlüllah = Allah'ın Peygamberinin Halifesi" de söylemek caizdir. Demiştir:

"Halifetullah" sözünün söylenmesi cevazı üzerinde âlimler ihtilâf etmişlerdir. Allah'ın haklarını kulları üzerinde uyguladığı için bir kısım âlimler böyle demeyi caiz görmüşler ve Allah Tealânm şu âyetini delil göstermişlerdir :

"Yeryüzünde sizi halifeler yapan O'dur."[105]

Alimlerin çoğu bunu kullanmaktan kaçınmışlar ve bunu söyleyeni de fücur ehlinden saymışlardır. Mâverdi'nin sözü budur.

Ben derim ki: "Emiru'l-Mü'minin" diye ilk adlandırılan Ömer İbnu'l-Hattab'dır (Radıyallahu Anh). Bu hususta âlimler arasında ihtilâf yoktur. Bu tabirin Müseylime hakkında kullanıldığım bazı cahillerin sanması açık bir hatadır ve âlimlerin icmaına ve kitablarına aykırı düşen çirkin bir cehalettir. Çünkü ilk önce "Emiru'l-Mü'minin" diye adlandırılan Ömer İbni'l-Hattab (Radiyaîlahu Anh) olduğu naklinde âlimlerin kitabları birbirlerini destekleyecek şekilde ittifak etmişlerdir.

İmam El-Hafiz Ebu Ömer İbni Abdi'1-Berr, ashabın isimleri üzerinde yazdığı "El-İstiâb" kitabında, ilk önce Emiru'l-Mü'minin diye adlandırılanın Hz. Ömer olduğunu anlatır ve bunun sebebini de anlatır. Hz. Ebû Bekir hakkında (Radıyallahu Anh) da, "Halifetü ResûlüIlah"SaIlallahu Aleyhi ve Sellem denilirdi.

Padişah ve Sultanlar için "Şehinşah' demek ağır bir şekilde haram olur. Çünkü bunun manası "Melikler meliki = Padişahlar padişahı" demektir. Allah Sübhânehû ve Tealâ'dan başkası bu vasıfla vasıflanmaz.

950- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahü Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Allah Tealâ yanında isimlerin en çirkini adamın "Mülklerin Meliki" diye adlanmasıdır. "[106] İsimler bölümünde bunun açıklamasını yapmış ve Süfyan İbni Uyeyne'nin:

Melikül-Emlâk tabirinin Şehinşah gibidir dediğim yazmıştık.

Seyyid Sözünü Kullanmak

Bil ki, seyyid, kavmine üstün gelen ve kıymeti onlardan yüksek olan kimsedir. Aynı zamanda başkana, fazilet sahibine, öfkesine uymayan yumuşak huyluya, iyi kimseye, mülk sahibine ve kocaya da seyyid söylenir. Faziletli kimselere Seyyid dendiğine dair çok hadisler nakledilmiştir.

951- Ebû Bekre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilen şu hadis onlardan biridir: "Peygamber Sallallahü Aleyhi ve Selem Hz. Ali'nin oğlu Ha-san'ı (Radıyallahu Anhüma) minbere çıkarıp şöyle dedi: Bu oğlum sey-yid'dir. Umuyorum ki Allah bunun sayesinde müslümanlardan iki fırkanın arasını düzeltecektir.[107]

952- Ebû Saîd el-Hudrî'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir: "Sa'd İbni Muaz (Radıyallahu Anh) taşradan ashaba karşı çıkageldiği zaman,

Resûlüîah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ensar'a: Seyyidinize ve hayırlınıza (hürmet için) kalkınız! dedi. Bazı rivayetlerde "Seyyidinize yahut hayırlınıza" şeklindedir. Rivayetlerin birinde de şübhe anlamı olmaksızın sadece: Seyyidinize" şeklindedir.[108]

953- Ebû Hüreyre'den (Radiyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Sa'd İbni Ubâde (Radıyallahu Anh) şöyle dedi: "Yâ Resûlellah! Bir adam karısı ile bir erkek bulsa, onu öldürür mü, bildirirmisiniz? Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Seyyidinizin ne söylediğine bakın... Buyurdu. "[109]

Seyyid sözünü kullanmanın yasaklığına dair sahih isnadla nakledilen hadise gelince:

954- Büreyde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: Münafik için Seyyid demeyin. Çünkü o seyyid olursa, Aziz ve Yüce olan Rabbinizi gazaba getirmiş olursunuz, buyurdu. "[110]

Derim ki: Bu hadislerin hükümleri şöyle toplanır: bir kimse fazilet ve hayır sahibi ise, falanca seyyiddir, ey efendim ve benzeri ifadeleri kullanmakta bir sakınca yoktur. Eğer adam fasıksa ve dininde gevşeklikle ve benzen hallerle biliniyorsa, ona Seyyid demek mekruhtur. Hükümlerin bu şekilde toplandığını İmam Ebu Süleyman El-Hattabî'nin Mealimu's-Sünne'sinden rivayet ettik.

Kölenin efendisine: "Rabbim = Efendim" demesi mekruhtur. Seyyidim, demesi uygundur. Dilerse mevlâm der. Efendinin de kölesine: Kulum ve cariyem, demesi mekruhtur. Fakat delikanlım, kızım ve oğlum diye hitab eder.

955- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve

Sellem şöyle buyurmuştur: "Sizden herhangi biriniz Rabbine yemek ver, Rabbine abdest ver, Rabbine su ver, demesin Seyyidime, mevlâma desin. Hiç biriniz: Kulum, cariyem demesin. Delikanlım, gencim ve oğlanım, desin."[111]

Müslim'in bir rivayeti de şöyle; "Sizden hiç biriniz Rabbim demesin; seyyidim ve mevlâm desin." Diğer bir rivayetinde: "Sizden biriniz asla kulum ve cariyem, demesin hepiniz kullarsınız. Köle de (efendisine) Rabbim, demesin. Seyyidim (ey efendim), desin." Onun bir rivayeti de şöyle:

"Hiç biriniz kulum ve emem (kadın kölem) asla demesin. Hepiniz Allah'ın kullarısınız ve bütün kadınlarınız da Allah'ın dişi kullarıdır. Fakat oğlanım, cariyem, delikanlım, kızım desin.

Derim ki: Tarif lamı ile El-Rabb, özel olarak ancak Allah Tealâ'ya söylenir. Amma izafetle Rabb kelimesi başka yerlerde kullanılır: Rabbu'l-mal = mal sahibi, Rabbu'd-dar -ev sahibi ve benzeri sözler söylenir.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Kaybolan deve hakkındaki şu sahih hadisi bundandır: "Sahibi ona kavuşuncaya kadar deveyi bırak."

Hazreti Ömer'in Buhârî'nin sahihinde şu sözü vardır: "(Kölesine demiştir ki,) az develere ve az koyunlara sahip olanı mer'adan faydalandır." Bunun benzeri hadislerde çoktur, meşhurdur. (Rabb kelimesi izafetle kullanılır.) Şeriat sahihlerinin Rab kelimesini böyle kullanmaları bilinen meşhur bir iştir. Âlimler şöyle demişlerdir:

Kölenin efendisine: Rabbim! diye hitab etmesi mekruhtur; çünkü bunun lâfzında Allah Tealâ'nın Rububiyetine bir ortaklık vardır. Amma hadiste geçen: "devenin Rabbi ve develerin Rabbi" sözü ve bunların manasını taşıyan ifadeler ise, bunlar mükellef olmayan (akıl sahibi olmayan) şeyler hakkında kullanılmışlardır. Bunlar ev mal gibidirler. (Rabbuddar dendiği gibi Rabbulğanem de denilir = Ev sahibi, koyun sahibi). Yusuf Aleyhisselâmın sözüne gelince:

"Rabbin (efendin) yanında beni hatırla" bunun iki cevabı vardır: Birincisi: Adama bildiği ve konuştuğu bir sözle hitab etmiştir. Bunu kullanmak zaruretten ileri gelmiştir. Nitekim Musa Aleyhisselâm Samirî'ye şöyle demişti: "İlâhına bak!"[112]

Sen İlâh edindiğine bak, demektir.

İkinci cevab: Bu, bizden öncekilerin şeriatıdır; bizim şeriatımızda bunun hilafı sabit olursa o bize şeriat olmaz. Bunda bir ihtilaf yoktur. Ancak usul âlimlerinin ihtilaf ettiği şudur:

Bizden öncekilerin şeriatine bizim şeriatımızda bir muhalefet ve bir muvafakat olmazsa, acaba o iş bize meşru olur mu, olmaz mı?

İmam Ebu Cafer El-Nehhas "Sına'atü'l-Küttâb" adlı kitabında şöyle demiştir: Yaratıklardan hiç kimse için El-Mevlâ sözünü kullanmanın uygun olmadığında âlimler arasında ihtilâf bilmiyoruz. Ben şöyle derim: Geçen bölümde anlatıldı ki, "Benim mevlâm" sözünü kullanmakta cevaz vardır. Ebû Cafer'in buradaki sözü ile bizim sözümüz arasında ayrılık yoktur. Çünkü Ebû Cafer tarif lamı ile olan El-Mevlâdan bahsetmiştir. (İnsanlara El-Mevlâ sözü ile caiz olmadığını ve bizim de kabul ettiğimizl

şekli ifade etmiştir). Yine Ebû Cafer şöyle demiştir:

Fasık olmayanlara Seyyid denilir. Allah Tealâ'dan başkasına tarif lamı ile "El-Seyyid" denmez. Fakat geçerli kabul edilen tarif lamı ile "El-Mevlâ ve El-Seyyid" sözlerini insanlarda kullanmanın bir sakıncası olmamasıdır. Ancak anlattığımız şartlara bağlıdır ki, hitab edilenin ilim ve ahlâk sahibi faziletli kimse olması gerekir.

Rüzgara Sövmemek

"Rüzgar estiği zaman ne söylenir" bölümünde rüzgâra sövmenin yasak-lığına dair iki hadis daha önce anlatılmış ve izah edilmişti.

Sıtmaya Sövmek Mekruhtur

956- Câbir'den (Radıyalahu Anh) rivayet edilmiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ümmü Sâib'in yahut Ümmü Müseyyeb'in yanına varıp sordu:

— Neyin var, ey Ümmü Sâib yahut Ümmü Müseyyeb, titreyip duruyorsun? (Hasta kadın) cevap verdi:

— Sıtma! Allah ona hayır vermesin. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):

Sıtmaya kötü söyleme (sövme); çünkü körük demirin paslarını döküp giderdiği gibi, sıtma da Âdemoğullarımn günahlarını giderir."[113]

Horoza Sövmek Yasaktır

957- Sahih bir isnadla Zeyd İbni Halid El-Cüheni'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Horoza sövmeyin; çünkü o namaz için uyandırır. "[114]

Cahilîyet Sözleri İle Duâ Etmemek Ve Onların Sözlerini Kullanmayı Kötülemek

958- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"(Ölü arkasından ağlayıp da) yanaklara vuran, yakalan yırtan ve ca-hiliyet duası ile duâ eden kimse bizden değildir. "[115]

Muharrem ayına Safer adını vermek (ve cahiliyet devrinde olduğu gibi ona birinci Safer demek) mekruhtur. Çünkü bu cahiliyet âdetlerindendir.

Kâfir olarak ölen kimse için mağfiret dilemek ve benzeri duâ yapmak haramdır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Müşriklerin Cehennem'lik oldukları belli olduktan sonra -bunlar akraba bile olsalar- onlar için peygamberin ve iman edenlerin mağfiret dilemeleri olmaz"[116]

Cevaz Veren Şer'î Bir Sebeb Olmadan Müslümana Sövmenin Haramlığı

959- Sahih'lerinde İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Müslümana sövmek fâsıkhktır."[117]

960- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) sahih olarak rivayet edildiğine göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Sövüşen iki şahıs söyledikleri söz üzere sorumludurlar: Suç onlardan ilk söze başlayanındır; haksızlığa uğrayan aşın gitmedikçe..."[118]

İnsanların âdetinin kötü sözler olarak kullanılan kelimelerden bir kısmı şunlardır: Ey himar, ey teke, ey kelb ve benzerleri... Bunlar iki yönden çirkindir: Bunlardan biri, sözün yalan olmasıdır. Diğeri de eziyet vermektir. Fakat "ey zâlim ve benzeri olan" sözü buna muhalif bir ifadedir. Çünkü nefsine ve başkasına zâlim olmayan azdır ve çekişmelerde çok kullanıldığı için buna müsamaha gösterilir.

Nehhas şöyle demiştir: Âlimlerden biri şöyle söylemeyi mekruh görmüştür: Benimle hiç bir mahluk yoktu; ancak Allah vardı.

Derim ki, bunun mekruh olmasının sebebi şudur: Yaratıklardan Allah istisna edilmiş oluyor ki, bu muhaldir. Allah Tealâ'mn şu "Allah sizinle beraberdir"[119] Sözüne uygun olarak: Benimle beraber kimse yoktu; lâkin Allah benimle idi, söylenmelidir. Bunun yanında şöyle demek de uygundur: Allah'dan başka benimle hiç kimse yoktu.

Yine demiştir ki, Ailah'm ismi üzere otur, demek mekruhtur. Allah'ın ismini anarak otur, demelidir.

Nehhas, selef âlimlerinin birinden nakletmiştir ki, oruçlu kimsenin: Benim ağzıma vurulan bu mühür hakkı için, demesi mekruhtur. Mekruh bir söz olduğuna delil de, kâfirlerin ağızlarına mühür vurulduğu gösterilmiştir. Bu delil sağlam değildir. Çünkü Allah Sübhânehû ve Tealâ Hazretlerinden başkası adına yemin yapılmıştır. Söylediğimiz sebebden dolayı bunun mekruh olduğuna dair yasaklık İnşa Allah yakında gelecektir. Bir de sebeb olmaksızın oruçlu olduğunu açığa vurmak vardır ki, bu da doğru değildir. Allah en iyisini bilendir.

İmrân İbnu'l-Husayn'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Cahiliyet

devrinde biz: Sevdiğinle Allah sana göz aydınlığı versin ve sabahın hoş olsun, derdik. İslâm gelince bunları söylemekten yasaklandık. "[120]

Abdürrezzak demiştir ki, Ma'mer şöyle dedi: İnsanın, Sevdiğinle Allah sana göz aydınlığı versin, demesi mekruhtur. Şöyle demekte bir sakınca yoktur: Allah sana göz aydınlığı versin.

Derim ki, Ebû Dâvud Katâde'den ve başkasından bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Bu hadisin benzerini ilim sahibleri sahih kabul edip onunla hüküm vermezler. Çünkü Katâde sağlam ravi olmakla beraber ondan başkasının hali bilinmemektedir. Rivayetin meçhul kimseden olma ihtimali vardır. Onun için meçhulden şer'i bir hüküm sabit olmaz. Bununla beraber sahih olma ihtimalini taşıdığı için bu lâfzı kullanmaktan kaçınmak ihtiyattır.-Bazı âlimler de meçhulden rivayeti delil kabul ederler. En iyisini Alllah bilir.

İki Kişinin Bir Şahıs Yanında Fısıldaşmalarının Yaşarlığı

961- İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Üç kişi olduğunuz zaman, iki kişi diğerinin yanında gizli konuşmasın; tâ ki insanlarla karışırlar. Çünkü bu hareket o kimseyi üzer."[121]

962- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "İnsanlar üç ki-şi oldukları zaman, bir kişi yanında iki kişi fısıldaşmasınlar."[122]

Bu hadisi Ebû Davud'un Sünen'inde rivayet etti. O şunu ilâvet etmiştir. İbni Ömer'den anlatan Ebu Salih demiştir ki, ben İbni Ömer'e sordum: Dört kişi olsalar (da mı iki kişinin fısıldaşmasi yasaktır)? Bu, sana zarar vermez, dedi.

Kadının Kocasına Yahut Başkasına Başka BirKadının Beden Güzelliğini Anlatmasının

Yaşarlığı Ancak Evlenmek Gibi Meşru Bir Sebeb Olursa Anlatabileceği

963- Sahih'Ierde İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kadın kadınla çok yakınlaşmada bulunup, onu kocası görüyormuş gibi halini kocasına anlatmasın.[123]

Evlenen kimseye oğullar ve güzel yaşam dileğinde bulunmak mekruh olur. Ancak Nikâh

Bölümünde anlattığımız gibi; "Allah sana bereket versin" ve "sana mübarek kılsın", denilir.

NEHHAS, EBÛ BEKİR Muhammed İbni Yahya'dan rivayet etmiştir. Ebû Bekir Âlimlerin.ve ediblerin bilginlerindendi. O şöyle demiştir: Kızgınlık halinde bir kimseye: Allah Tealâ'yı hatırla! demek, mekruhtur; çünkü o hal içinde kızgınlık onu küfre götürme korkusu vardır. Yine ona: Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Salât getir, denmez. Yine inkârından korkulur.

İnsanların çoğunun âdet edindiği kötü sözlerin en çirkininden biri de günah işleme korkusundan Allah adına yeminden kaçarak yahut Allah Tealâ'ya ta'zim ederek ve yeminden korunarak söz söylemesi ve şöyle de-mesidir: Allah biliyor, böyle olmamıştır yahut Allah biliyor, böyle olmuştur gibi sözler. Bu ifadelerde tehlike vardır. Eğer sözü konuşan adam, kesin olarak işin dediği gibi olduğuna inanmış ise, bunda bir sakınca yoktur.

Eğer söylediği işin gerçek olup olmadığı üzerinde şübheli ise, o zaman en çirkin bir iş olmuştur. Çünkü Allah'a yalan isnadına kalkışmıştır. İş dediğim gibidir, Allah biliyor demekle, kesin olarak bilmediği şeyi Allah'a havale ederek kendini doğruluk sahibi göstermiş oluyor. Bu sözde bundan daha çirkin bir incelik vardır. O da şudur: Allah Tealâ'nın ilim sıfatına, gerçek olmayan bir şeyi isnad etmektir ki, söz yalan olarak gerçekleşme halinde küfür olur. Onun için bu gibi sözlerden insanın kaçınması uygundur.

Duâ Etme Adabı ve İsteme Şekli:

Duâ ederken Allah'ım dilersen yahut istersen beni bağışla demek mekruhtur. Allah'dan kesinlikle istenir.

964- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Hiç biriniz: Allah'ım! Dilersen beni bağışla, Allah'ım! Dilersen bana merhamet et, demesin. Kesinlikle istesin; çünkü Allah'ı zorlayıcı bir güç yoktur." Müslim'in bir rivayeti şöyledir: "..Ancak kesinlikle istesin ve büyük rağbet göstersin. Çünkü verdiği şeyde Allah'a karşı büyüklenecek hiç bir şey yoktur."[124]

965- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah SallallaTıu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Sizden biriniz duâ ettiği zaman kesinlikle istesin, Allah'ım dilersen bana ver, demesin; çünkü O'nu bir zorlayıcı yoktur."[125]

Allah'ın isimlerinden ve sıfatlarından başkası ile yemin etmek mekruhtur. Bunlar arasında Peygamber'in Kabe'nin meleklerin, emanetin, hayatın, ruhun ve bunlardan başka sözlerin kullanılması eşittir. Bunlar içinde kerahet bakımından en şiddetlisi Emanet sözü ile yemindir.

966- İbni Ömer'den (Radıyailahu Anhüma) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Allah babalarınızla yemin etmekten (babam hakkı için demekten) sizi yasaklıyor. Yemin edecek kimse, Allah adına yemin etsin (Vallahi desin), yahut sussun." Buhârî'nin bir rivayeti de şöyledir: "Yemin edecek kimse, yalnız Allah adına yemin etsin, yahut sükut etsin."[126]

Emanet sözü ile yemin etmenin çok şiddetli bir şekilde yasak olduğuna dair rivayette bulunduk.

967- Büreyde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre demiştir-ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu; "Emanet sözü ile yemin eden (emanet hakkı için deyen) bizden değildir."[127]

Alış-Veriş Ve Benzeri İşlerde Doğru Söylese Bile Çok Yemin Etmenin Mekruhluğu:

968- Ebû Katâde'den (Radıyallahu Anh) rivayet edilmiştir. O Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: "Alışverişte çok yemin etmekten sakınınız; çünkü yemin geçerli kılar sonra mahveder. "[128]

Gök kuşağına "Kavs-i Kuzah" demek mekruhtur.

969- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "(Gök kuşağına) Kavs-i Kuzah demeyiniz. Çünkü kuzah, Şeytandır. Fakat Aziz ve Yüce Allah'ın (Yaratmış olduğu) kuşağı deyiniz. O arz ehli için bir güvencedir. "[129]

Günahın İfşa Edilmemesi:

İnsan bir günah yahut benzeri bir iş yaptığı zaman onu başkasına bildirmesinde kerahet vardır. Uygun olan Allah'a tevbe etmek ve derhal o işi terk etmektir, yaptığına pişman olmak ve asla o iş benzerini bir daha yapmamaya kararlı olmaktır. Bu üç şart tevbenin rükünleridir. Ancak bunların toplanması ile tevbe sahih olur.

Eğer yaptığı günahtan kurtulmak veya bir daha ona düşmemek niyeti ile insan hocasına veya büyüğüne işlediği günahı bildirirse, bunda bir sakınca yoktur. Hataya düşme sebeblerini öğrenebilir ve kurtulması için duâ isteyebilir. Bunu yapmak güzeldir. Ancak bu maksadlar bulunmadığı zaman anlatmak mekruh olur.

970- Ebû Hüreyre'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "Ümmetimin hepsi bağışlanmıştır; ancak günahlarını açığa vuranlar bundan müstesnadır.

Adam geceleyin (günah olan) bir iş yapar sonra sabahlar. Allah Tealâ onun günahını örtmüş iken, o (başkasına) anlatır: Ey falanca, ben dün şu günahları işledim. Halbuki Allah onun günahını örtmüş olarak gece-lemişti. O ise, Allah'ın örtüsünü açarak sabahlamış oluyor. "[130]

İyiliği emreder ve kötülükten alıkor bir. öğüt bulunmayarak mükellef bir insanın iş ve düzenlerini bozacak şekilde başkasının kölesine, hanımına, oğluna, hizmetçisine ve bunlardan başkalarına söz söylemesi haramdır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"İyilik ve takva üzerinde yardımlasın. Günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın."[131]

"İnsan bir söz konuşmaz ki, yanında bir gözetleyip yazan (melek) hazır bulunmasın."[132]

971- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Kişinin zevcesini yahut kölesini aldatan (aleyhine çeviren) bizden değildir."[133]

Allah'a itaat yolunda çıkarılıp harcanan mal için şöyle demek uygundur: İnfak ettim ve teberru ettim gibi.. Haccımda bin infak ettim, savaşımda iki bin infak ettim, ziyafetimde misafirlerime şu kadar infak ettim, Çocuklarımın sünnetinde, nikâhında ve benzer işlerinde, der. Halk sınıfından çok kimselerin söylediği gibi şu sözler söylemez: Ziyafetimde borçlandım, haccımda ziyan ettim, yolculuğumda kaybettim. Sonuç olarak infak ve benzeri sözler, hayır ve taat üzere harcamalarda kullanılır. Kaybettim, ziyan ettim, harcama yaptım ve benzen sözler hoş olmayan ve günah sayılan işlerdeki harcamalarda kullanılır, ibâdet sayılan harcamalarda kullanılmaz.

Namazda İmamın Okuduklarını Tekrarlamamak:

İmam namazda "yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım isteriz" mealindeki ayeti okuduğu zaman, birçoklarının yaptığı gibi bu ayeti aynen tekrarlamaları da yasaklanan şeylerdendir. Bunu yapmamak ve bundan sakındırmak gerekir. Âlimlerimizden "Beyan" sahibi şöyle demiştir: Bu şekilde hareket namazı bozar; ancak tekrarı ile Kur'an-ı okumayı kasdederse bozulmaz. Bu hüküm her ne kadar sağlam değilse de, o böyle söylememiştir. Doğrusu buna uyulmaz. Onu yapmaktan sakınmak lâzım. Çünkü bunu yapmak mekruhtur. Allah en iyi bilendir.

Alış-Verişte Yasaklanan Sözler:

Satmak yahut satın almak ve benzeri işlemlerde halk tabakasının ve emsallerinin alınan vergi ve harçlarda kullandıkları şu sözler de şiddetle yasaklanan ve sakındınlması gereken şeylerdir. İnsanlar

verilecek harç ve vergiler için şöyle söylerler: "Bu, Sultan'ın hakkıdır yahut Sultan'ın hakkını ödemek senin üzerine olsun gibi, hak ve vecibe manalarını kapsayan bu gibi sözler... Bunlar en kötü bid'atlardan ve hoş olmayan çirkin sözlerdendir. Öyle ki, âlimlerden biri: Bunlara "Hak" diyen kâfirdir, İslâm dininden çıkmıştır demiştir; Doğrusu bunu söyleyen kâfir olmaz; ancak, zulüm olduğunu bildiği halde onun hak olduğuna inanmışsa kâfir olur. Doğru olan şöyle demektir: Sultanın vergisi yahut harcı yahut bunların benzeri sözleri... Başarı Allah'dandır.

Allah Tealâ'nın Zatından Cennet'den Başkasını İstemenin Mekruhluğu:

972- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resû-lüllah Saüallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Allah'ın zatından ancak cennet istenir."[134]

Allah Tealâ'nın Adını Kullanarak Ve O'ndan Merhamet İsteyerek Dilenen Kimseye Vermemenin Mekruhluğu:

973- Sahih isnadlarla İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'a sığınırsa, siz onu koruyun. Kim Allah adım kullanarak isterse, ona verin. Sizi kim çağırır (davet) ederse, ona icabet ediniz. Size bir iyilik yapana karşılık veriniz. Eğer ona verecek bir mükâfat bulamıyorsanız ona duâ ediniz tâ ki ona karşılıkta bulunduğunuzu anlarsınız."[135]

Allah senin ömrünü uzatsın, demek, meşhur olan kavle göre mekruhtur. Ebu Cafer El-Nehhas, Sinaatü'I-Küttâb" adlı kitabında demiştir ki, bazı âlimler, "Allah senin ömrünü uzatsın" sözünü kullanmayı mekruh görmüşler, bazıları da buna ruhsat vermişlerdir.

İsmail İbni İshak şöyle demiştir: Yazışmalarda ilk önce "Allah ömrünü uzatsın" ifadesini kullanan Zındıklardır.

Allah kendisinden razı olsun. Hammad İbni Seleme'den rivayet edilmiştir; Müslümanların yazışmaları şöyle idi: Falancadan falana. Amma bundan sonra sana selâm ederim. Ben, kendisinden başka İlâh olmayan Allah'a hamd ederim. Muhammed'e ve onun ailesine Allah salât (rahmet) etsin. Daha sonra Zındıklar, başlangıcı" Allah ömrünü uzatsın" sözünü yazışmalarında ortaya çıkardılar.

Sahih ve muteber olan görüşe göre insanın başkasına: Anam ve babam sana feda olsun, yahut Allah beni sana feda kılsın, demesi mekruh değildir. Sahihayn ve başka kitablarda olan meşhur hadisler bunun caiz olduğu üzerinde birbirlerini takviye etmektedir. Ana-babanın müslüman yahut kâfir

olmaları bu hususta fark etmez. Alimlerden bazısı, ana-baba müslüman iseler, bunu söylemeyi mekruh görmüşlerdir.

El-Nehhas şöyle demiştir: Mâlik İbni Enes, "Allah beni sana feda kılsın "sözünü mekruh kabul etmiştir. Bazısı da caiz görmüştür.

EI-Kadı İyad şöyle demiştir: Âlimlerin çoğunluğu bunun cevazını kabul etmiştir; feda edilen ister müslüman olsun, ister kâfir olsun.

Ben derim ki: Bunun cevazına dair pek çok sahih hadisler nakledilmiştir. Müslim'in şerhinde bunların bir kısmına ben işaret ettim.

Hakaret Sureti İle Başkasının Sözünü Çürütmenin, Münakaşa Yapmanın Ve Davalaşmanın Da Kötü Sözlerden Olduğu:

İmam Ebu Hamid El-Gazalî şöyle demiştir: "El-mirâu", başkası üzerine üstün olduğunu göstermek ve muhatabını tahkir etmek maksadı ile onun sözlerindeki bozuklukları ortaya çıkarıp ona saldırmak demektir. "Cidal" da, karşılıklı deliller getirerek insanların görüşlerini savunması ve isbata çalışmasıdır. "Husûmet" ise, mal yahut başka bir menfaattan kasd ettiği şeyi elde etmek için sözde ısrar etmektir. Bazan Husûmet ilk söze başlamakla da olur, itiraz ile de olur. "El-Mirâ" ise, ancak itiraz şekli ile olur. Gazalî'nin sözü bundan ibarettir.

Bil ki, mücadele bazan hakkı ortaya çıkarmak için olur, bazan da bâtıl için olur. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Kitab ehli ile en güzel bir şekilde mücadele edin "[136]

"Onlarla en güzel bir şekilde mücadele et."[137]

"Allah'ın âyetleri hakkında ancak kâfirler mücadele ederler."[138]

Eğer mücadele hak üzerinde durmak ve onu yerleştirmek için olursa iyidir. Eğer hakkın karşısına çıkmak için yahut bilgi sahibi olmaksızın cidal yapılırsa kötü olur. İşte açıklanan bu esas üzere deliller gelmiş, zem ve mubah tarafları ortaya çıkmıştır. Mücadele ve cidal aynı anlamdadır." Tehzibu'I-Esmâ ve vellügat" kitabında bunu uzunboylu anlattım.

Âlimlerden biri şöyle demiştir: Dini daha ziyade gideren, mürüvveti daha çok azaltan, lezzeti daha çok yok eden, kalbi daha çok meşgul eden şey olarak husumetten başkasını görmedim.

Eğer dersen ki, hakkı elde etmek için insanın husumet yapması gereklidir. Bunun cevabı İmam Gazali'nin verdiği cevabdır: Şiddetle kötülenen muhaseme, batıl uğruna yahut bilgi sahibi olmaksızın yapılan husumettir. Kadının (hakimin) vekili gibi. Çünkü hakkın hangi tarafta olduğunu bilmeden ve

bilgi sahibi olmadan muhaseme yapar ve kötülenen husumet içine düşer. Yine hakkını arayipda, hakkının rhiktarı üzerinde durmayan ve eziyet vermek için, hasmına üstünlük kurmak için yalan ve ısrarda bulunan kimsenin durumu da bu kötülenen kısma girer. Yine hakkını elde etmek için bir ihtiyaç olmaksızın husumetine eziyet verici sözler karıştıran da böyledir. Yine hasmını kırmak ve ezmek için sırf inad yaparak husumete kalkışan da böyledir. İşte bu kötü olan şeydir.

Amma eziyet ve inad kasdi olmaksızın, ihtiyaç üstü ısrar ve direnme ve taşkınlık olmaksızın şeriat yolu ile davasını kurtarmaya çalışan mazlumun yaptığı iş haram değildir. Ancak evlâ olan bulduğu çıkış yolu üzere husumeti bırakmaktır. Çünkü husumet halinde dili bir ölçü üzerinde tutmak mümkün değildir. Husumet kalbleri kışkırtır ve kini galeyana getirir. Kin taşınca hasımlar arasında kıskançlık ve çekememezlik olur. Böylece her biri diğerinin kötülüğünden sevinç duyar. Sevinmesinden üzülür ve şerefine dil uzatmaya başlar. İşte husumet yapan bu felâketlere saplanır. Zararlarından biri de, kalbin meşgul olmasıdır. Öyle ki, namaz içinde olduğu halde kalbi husumete ve delil bulmaya bağlı kalır. Böylece istikamet üzere bulunmaz. Husumet kötülüğün başıdır. Cidal ve Mira da böyledir. Mecburi bir zaruret olmadıkça, insan kendine husumet kapısı açmamalıdır. Husumet esnasında da, kalbini ve dilini husumet afetlerinden korumalıdır.

974- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Devamlı olarak davacı olman günah olarak sana yeter."[139]

Hazreti Ali'nin (Radıyallahu Anh) şöyle dediği nakledilmiştir: Husumetlerde tehlikeler vardır.

Lâfazanlık yaparak sözü derinleştirmek, ölçülü ve kafiyeli konuşmaya özenmek, yaldızlı sözlerle güzel konuşmalar yapanlara benzemeye çalı: mak mekruh olur. Bunların hepsi sevilmeyen zorlamalardır. Ses uyum için uğraşmak, irabın inceliklerini aramak ve yabancı kelime kullanma! halk tabakasına hitabette yine iyi olmayan davranışlardır. Muhatabın açı bir şekilde anlayabileceği bir sözle ona hitab etmeyi kasdetmek uygur dur. Dinleyiciye ağırlık vermemelidir.

975- Abdullah İnbi Amr tbni'I-As'dan (Radıyallahu Anhüma) yapıla rivayete göre Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştu] "Sığır dilini doladığı gibi, erkeklerden dilini evirip çeviren konuşmacıy Allah buğzeder."[140]

976- İbni Mes'ud'dan (RadıyaHahu Anh) rivayetde Peygamber Salla lahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Aşırı gidenler helak olmu; tur." Peygamber bunu üç kez tekrarlamıştır.[141]

977- Câbir'den (Radıyallahu Anh) rivayete göre Resûlüllah Sallallah Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü bana en sevimli v meclis bakımından bana en yakın olanınız, ahlâk bakımından en güzel olanlarınızdır. Kıyamet günü bana en çok sevilmeyeniniz ve benden e: çok uzak olanınız, gevezelik yapanlar, sözü uzatıp dolaştıranlar ve büyüklük taslayanlardır.Dediler ki, yâ Resülellah! "Sarsarun" "Müteşaddikun" kimler olduğunu bildik.Mütefeykihûn kimlerdir? Resûlüllah(s.a.v): Onlar büyüklük taslayanlardır, buyurdu.[142]

Bil ki, vaazlarda ve hutbelerde aşırılık ve gariplik olmazsa, güzel sö söylemek kötülenen konuşmalara girmez. Çünkü bunlarda maksad kalb leri Allah'a itaat etmeye yöneltmektir. Bu hususta güzel sözün açık bi tesiri vardır.

Yatsı namazını kılan bir kimsenin bu vaktin dışında (boşuna zaman kay bina sebebiyet verdiği için) mubah (yasak olmayan) söz konuşması mek ruhtur. Mubah, bir işin yapılması ve yapılmamasının eş değerde olması na denilir. Diğer yakıtlarda haram yahut mekruh olan konuşmalar bu vaki içinde daha şiddetli bir haram yahut mekruh olur. İlim müzakeresi, iy kimselerin durumlarının ve ahlâk güzelliklernin anlatılması, müsafirle ko nuşulması gibi hayırlı işler mekruh değildir; daha doğrusu müstahabdır

Sahih olan hadisler bunu kuvvetlendirmektedir. Yine bir özür geçici haller sebebi İle yapılan konuşmalarda da bir sakınca yoktur. Bütün bu anlattıklarımla ilgili hadisler meşhurdur, ben özet olarak bir kısmını göstereceğim ve çoklarına da işaret edeceğim:

978- Ebû Berze'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, Resûlül-lah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatsıdan önce uyumayı ve yatsıdan sonra da konuşmayı hoş görmezdi.[143]

Önceden anlattığınız işler için konuşmaya engel olmadığına dair hadisler çoktur. Onlardan bir kısmı:

979- İbni Ömer'in (Radıyallahu Anhüma) Sahîhayn'da şu hadisi vardır: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem hayatının sonunda yatsı namazını kıldı. Selâm verince: Bu gecenizi size bildireyim mi? (Bu geceyi unutmayın). Bugün yeryüzünde olanlardan hiç kimse yüz senenin başında bakî kalmayacaktır, buyurdu."[144]

980- Ebû Musa El-Eş'arî'nîn (Radıyallahu Anh) hadisi de bunlardandır: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem gece yarısı oluncaya kadar namazı geciktirdi. Sonra ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Sellem çıkıp insanlara namaz kıldırdı. Namazı tamamlayınca yanındakilere şöyle dedi: Olduğunuz gibi kalın, size öğreteyim. Şuna sevinin ki, şu saatte sizden başka insanlardan hiç kimsenin namaz kılmayışı, Allah'ın üzerinize olan nimetlerindendir." Yahut şöyle dedi: "Şu saatte sizden başkası namaz kilmamıştır."[145]

981- Enes'in (Radıyallahu Anh) hadisi de bunlardandır: "Ashabı Kiram (namaz için) Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i beklediler. Sonra gecenin yansına yakın bir zamanda onlara gelip kendilerine namaz kıldırdı, yatsı namazını onlara kıldırdı. Sonra bize konuşma yapıp: Dikkat edin! İnsanlar namaz kıldılar sonra uyudular. Siz namaz kılmayı beklediğiniz müddet namazda bulundunuz, buyurdu."[146]

982- İbni Abbas'm (Radıyallahu Anhüma) teyzesi Meymune'de kaldığı gece anlattığı hadis de bunlardandır. Şöyle demiştir: "Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem yatsı namazını kıldı. Sonra eve girip ailesi ile konuştu. Çocukcağız uyudu, sözünü söyledi. "[147]

Abdurrahman İbni Ebi Bekir'in (Radıyallahu Anhüma) müsafirleri olayı ile ilgili hadisi de

bunlardandır. Yatsı namazını kılmcaya kadar saklanmış sonra gelip onlarla konuşmuştur. Karısı ile ve oğlu ile konuşmuş ve konuşmaları da tekerrür etmişti. Bu iki hadis Sahihayn'da vardır. Bunun benzerleri çoktur ve toplanmaları zordur. Bizim anlattıklarımız fazlası ile yeterlidir.

Sahih ve Meşhur hadislerden doiayı yatsıya "Ateme" ve akşama da "Işa' (yatsı)" demek mekruhtur.

983- Abdullah İbni Muğaffel El-Müzenî'den yapılan rivayetde demiştir ki, ResûlüIlah Sallallahu Aleyhi ve Seîlem şöyle buyurmuştur: "Akşam namazının ismini İşa' olarak kullanmayınız."[148]

Yatsıya "Ateme" adı verilmesine dair hadisler ise: "Eğer insanlar sabah ve ateme (yatsı) namazlanndaki fazileti bilselerdi, bunlara emekliye-rek olsa bile gelirlerdi." Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem burada yatsı namazı yerine "Ateme" sözünü kullanmasının sebebi iki şekilde izah edilir: Birincisi: Aslında yasak haram için olmayıp tenzihen olduğundan bir açıklama mahiyetinde yatsı (işa) yerinde Ateme sözü kullanılmıştır.

İkincisi: Eğer yatsı namazı İşa ile adlandırılırsa, akşam namazı ile karıştırılma gibi bir anlam olur korkusundan dolayıdır.

Sahih olan mezhebe göre sabah vaktine "ğedat" adını vermekte bir kerahet yoktur. Ğedat sözünü kullanmaya dair sahih hadisler çoktur. Alimlerimizden bazıları da bunun mekruh olduğunu anlatmışlardır; bu bir önem taşımaz. Akşam ve yatsı namazlarının her ikisine "îşaeyn" demekte bir sakınca yoktur. Yatsıya "İşa-il'âhireti" demekte de bir beis yoktur. El Esmaîdden nakledilen: EI-İşa'ul-Ahiretü denmez sözü, açık bir yanlışlıktır.

984- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu Müslim'in Sahih'inde sabit olmuştur: "Hangi kadın koku sürünürse İşa-i ahire (yatsı) namazında bulunmasın." Sahihayn'da ve bunlardan başka kitab-larda sahabelerden bu tür sözler sabit olmuştur. İşa-i âhire sözü kullanılmıştır. Ben Tezhibu'I-Esma ve'1-Lüğat kitabında bunları delilleri ile beraber açıkladım. Başarı Allah'dandır.

Sırrı açıklayıp yaymak da yasaklanan şeylerdendir. Bu konuda hadisler çoktur. Eğer bunda zarar ve eziyet vermek varsa haramdır.

985- Câbir'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Adam (senin yanında) bir söz konuşur da sonra giderse, o söz emanettir. „[149]

İnsanı İlgilendirmeyen İşlere Karışmaması:

Bir gerek olmaksızın adama karısını neden dolayı dövdüğünün sorulması mekruhtur. Bir ihtiyaç olmadığı hallerde sükut etmenin gereğine dair bu kitabın başında "Dili Korumak" bölümünde sahih hadisler rivayet etmiştik.ŞuSahih hadisi de anlatmıştık:"Kendine gereği olmayan şeyleri insanın terk etmesi, onun müslümanlığının güzelliğindendir."

986- Ömer Îbni'l-Hattab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Karısını neden âövâüğü kişiye sorulmaz."[150]

Şiir Söylemek:

Şiire gelince, biz Ebu Ya'lâ El-Mevsılf nin Müsned'inde güzel bir is-nadla rivayet ettik:

987- Hazreti Aişe'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e şiirden soruldu. O şöyle buyurdu:

"O (şiir) bir sözdür. Güzeli güzeldir; çirkini de çirkindir."

Âlimler şöyle demiştir: Şiir, ölçü ve kafiyesi olmayan söz (nesir) gibidir. Fakat sadece ona bağlanmak ve onunla uğraşmak iyi değildir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şiir dinlediğine dair sahih hadisler sabit olmuştur. Hassan İbni Sabit'e de kâfirleri (şiirleri ile) hicvetmesini emretmiştir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu da sabit olmuştur: "Şiirlerin bazısında hikmet vardır." Şöyle buyurduğu da sabittir: "Sizden birinizin karnı şiir dolmaktansa, irin dolması daha hayırlıdır." Bütün bunlar anlattığımız şekil üzere değerlendirilir.

Çirkin ve kötü sözler de yasaklanan şeylerdendir. Bu hususta sahih hadisler çoktur, maruftur. Fahiş kelâmın manası, çirkin olan işleri açık sözlerle ifade etmektir. İş sahih olsa ve konuşmacı da doğru konuşsa hüküm aynıdır. Cinsel ve benzeri sövüşmelerde bu sözler çok kullanılır. Bazı ifadelendirilmesi icab eden çirkin şeyleri, maksad anlaşılacak bir şekilde güzel kinaye tabirler kullanarak ifade etmek uygun olur. Kur'an ve sahih olan mükerrem hadisler böyle ifadelerle gelmiştir, Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Oruç gecesine hanımlarınızla münasebet size helâl kılınmıştır."[151]

"(Hanımlarınıza verdiğiniz malı geriye) nasıl alırsınız ki, birbirinizle münasebet kurmuşsunuz?"[152]

"Hanımlarınıza dokunmadan önce onları boşadmızsa,"[153] Bu konuda âyetler ve sahih hadisler çoktur.

Âlimler şöyle demiştir: Bu konuda ve buna benzer isimlerini açık olarak söylemekten utanılan yerlerde, anlaşılır kinaye sözler kullanmak uygundur. İfda, duhul, muaşeret, vika' ve bunların benzeri kelimeler kullanılarak hanımla cinsî ilişki kasd edilir. Yine küçük ve büyük abdestler için de, kazâ-ı hacet, helaya çıkmak ifadeleri kullanılır. Büyük ve küçük pislikler ve benzeri sözler açıkça söylenmez. Kusur ve ayıp şeylerin anılması da böyledir. Bunlar da maksad anlaşılacak bir şekilde güzel sözlerle ifadelendirilir. Örnek olarak verdiklerimize diğer işler de ilâve edilir.

Bil ki, bütün bu anlattıklarımız, açık olarak isimlerinin söylenmesinde bir zaruret olmadığı zaman içindir. Fakat açıklanmada bir maksad ve bir şeyi öğretmek varsa yahut muhatab işin aksini anlayacak korkusu olursa, gerçek mana anlaşılsın diye işin adı söylenerek gerçek mana açıklanmış olur. Hadisi şeriflerde geçen açık ifadeler, işte bu maksad üzere gelmişlerdir. Anlattığımız gibi bir ihtiyaç üzerine kullanıldığı yorumu yapılır. Çünkü anlatma işini gerçekleştirmek, sadece edebi gözetmekten daha iyidir. Başarı Allah'dandır.

988- Abdullah İbni Mes'ud'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlülah Sallallahu Aleyhi ve Sellem buyurmuştur: "Mü'-min (neseblere) çok sövücü değildir, çok lanet okuyan değildir, kötü konuşan değildir, çirkin söyleyen değildir."[154]

989- Enes'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde demiştir ki, Resû-lüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Kötü söz kimde bulunursa, onu çirkinleştirir. Haya da kimde olursa, onu güzelleştirir."[155]

Ana-babayı Azarlamanın Haramlığı:

Ana-babayı ve bunlara denk olanları azarlamak ağır bir şekilde haramdır. Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Rabbin kesinlikle emretmiştir ki, yalnız kendisine ibâdet ediniz. Anaya-babaya da iyilik ediniz. Onlardan biri yahut ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişirse, onlara öf deme, onları azarlama. Onlara iyi söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanatını indir ve şöyle söyle: Rabbim, beni küçük halimde büyüttükleri gibi, bunlara merhamet et."[156]

990- Abdullah İbni Amr Îbni'l-As'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayete göre, Resüllüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

Kişinin ana-babasına sövmesi büyük günahlardandır. Dediler ki: Ey Allah'ın Resulü! Adam hiç ana-babasma söver mi?

Evet, buyurdu. Kişi adamın babasına söver, o da (şovenin) babasına söver. Kişi adamın anasına söver adam da (şovenin) anasına söver."[157]

991- İbni Ömer'den (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Nikâhım altında bir kadın vardı. Onu seviyordum. (Babam) Ömer ondan hoşlanmıyordu. Bana: onu boşa, dedi. Ben boşama işinden kaçındım. Ömer (Radıyallahu Anh) Peygambere gelip bunu ona anlattı. Bunun üzerine Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem (bana) şöyle dedi: O hanımı boşa."[158]

:

Yalanın Yasak Oluşu Ve Kısımlarının Açıklanması

Münafıklığın Alâmetleri:

Genel anlamda yalan söylemenin haram olduğuna dair Kur'andan ve Sünnetten deliller birbirlerini kuvvetlendirmektedir. Yalan, günahların çirkinlerinden ve ayıpların kötülerindendir. Birbirini güçlendiren deliller yanında ümmetin icmaı da yalanın haram olduğu üzerinde kararlaşmıştır. Bu delilleri ayrı ayrı saymaya gerek yoktur. Önemli olan yalan sözlerden istisna edilenleri açıklamak ve inceliklerine işaret etmektir. Sıhhatında ittifak edilen hadîs, yalandan, tiksindirmeye yeterlidir. O hadis de, Buhârî ve Müslim'in Sahih'lerinde Ebu Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet ettiğimizdir. O demiştir ki Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Münâfıkın alâmeti üçtür: Konuşunca yalan söyler. Söz verdiği zaman cayar. Kendisine güvenildiği zaman hıyanet eder."

992- Abdullah İbni Amr İbni-1-As'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Dört şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kimse katıksız münafık olur. Kimde de bunlardan bir huy bulunursa, onu terk edinceye kadar, onda nifaktan bir huy bulunur: Kendisine güvenildiği zaman hiyanet eder. Konuşunca yalan söyler. Sözleşme yapınca bozar. Davalaştığı zaman taşkınlık yapar." Müslim'in rivayetinde şöyledir: "Güvenildiği zaman hıyanetlik-eder," yerine "Söz verdiği zaman cayar" şeklindedir."[159]

Yalan Söylemenin Caiz Olduğu Yerler:

Ümmü Külsünı'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre, o Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu dinlemiştir:

"(Birbirine dargın olan) insanların arasını düzeltmek için hayır taşıyan yahut yararlı söz söyleyen yalancı değildir." Bu kadarlık ifade Sahihayn'da mevcuttur. Müslim bir rivayetinde de şunu ilâve etmiştir: "Ümmü Kül-süm demiştir ki, insanların konuştukları sözlerden üç şeyden başkasına izin verdiğini (peygamberden) duymadım: Savaşta, inşaların arasını düzeltmekte, erkeğin karısına ve kadını, kocasına söylemesinde (yalan olur; hayra kavuşmak maksadı ile),"[160] Bir hayır maksadı ile bazı yalan konuşmaların mubah olduğunu açıklayan bir hadistir bu. Âlimler mubah olan yalan sözleri tesbit etmişlerdir.

İmam Ebu Hamid El-Gazali'ye Göre Mubah Olan Yalan Sözler:

Söz maksadlara ulaştıran bir yoldur. Her iyi maksada doğru ve yalanın her biri ile ulaşmak mümkündür. Bu halde bir ihtiyaç olmadığı takdirde yalan söylemek haramdır; çünkü doğrulukla maksadı elde etmek mümkündür. Eğer doğru konuşmakla iyi bir maksada kavuşmak mümkün olmaz da, ancak yalanla elde edilebilirse, burada yalan mubahtır; eğer elde edilecek iş mubah ise. Eğer iş vacib ise, yalan da vacib olur. Bir müs-lüman bir zâlimden (kurtulmak için) saklanırsa, onu araştırıp soran zâlime yalan konuşup onu saklamak vacib olur.

Yine bir kimsenin yanında yahut başkasının yanında bir emânet olsa ve bir zâlim de onu almaya kalkışsa, emâneti saklayıp ona yalan söylemek vacib olur. Öyle ki, yanında olan emâneti o zâlime bildirir de zâlim onu zorla alırsa, haber verenin emanet bedelini ödemesi gerekir. Eğer zâlim emâneti bulmak için ona yemin verdirirse, yemin etmek ve tevriye yapmak vacib olur. (bende kimsenin hakkı yoktur, niyetinde bulunarak yemin eder ki, buna tevriye denilir). Tevriye yapmaksızın yemin ederse, sahih olan kavle, göre, yeminin şekline göre keffaret gerekir. Bundan kef-faret gerekmediği de söylenmiştir.

Harb maksadı ile yahut iki kişinin arasını düzeltmek yahut cinayete uğramış bir kimsenin afvetme bakımından kalbini yumuşatmak için ancak yalanla netice almabİlecekse, yine burada da yalan söylemek haram olmaz. Bütün bunlarda tevriye yapmak ihtiyattır. Tevrîye'nin manası: İnsan konuşîuğu sözle yalan olmayan bir şeyi kasdeder ki, söz kasdedilen manaya nisbet edilince yalan değildir; her ne kadar görünüşdeki ifade bakımından yalan ise de... Bu maksadı taşımayarak mutlak şekilde yalan konuşulsa, bu gibi yerlerde haram olmaz.

Yine adamın şahsına başkasının maksadına bağlı sahih her işte hüküm böyledir. Meselâ, bir kimse ki onun malını almak için bir zalim onu yakalarsa ve malını sorarsa, malını inkâr eder. Yahut Allah ile kul arasında kalmış bir günah işleyiciden idareci sorarsa, günahkâr onu inkâr eder, ben yapmadım der. Ağır cezaya uğrayacak olan günahkârların suçlarını ikrardan dönmelerini telkin hususunda meşhur hadisler vardır.

Başkasına ait maksad ise, kardeşine ait bir gizli işten sorulunca onu inkâr etmektir ve benzeri şeylerdir.

Uygun olan şudur: Yalan konuşmaktan doğacak zararla doğru sözden doğacak zarar' karşılaştırmalıdır. Eğer doğruluktan doğacak olan zarar, zarar bakımından daha şiddetli ise, yalan konuşulur. Durum aksine olur yahut zarar da şübhe edilirse, o zaman yalan söylemek haram olur. Fakat insanın kendi şahsı ile ilgili mubah bir maksad olduğu yerde yalandan kaçınıp doğru söylemek rnüstahabdır. Başkası ile ilgili olursa, başkasının hakkında müsamaha caiz olmaz. Yalan mubah olan her yerde yalanı terk etmek ihtiyattır. Ancak yalanın vacib olduğu yerlerde yalan terk edilmez.

Bil ki, Ehli Sünnete göre yalan, bir şeyi olduğunun hilâfına haber vermektir; yalanı kasden veya bilmeyerek söylesin, birdir. Fakat bilmeyerek yalan söylemenin günahı yoktur. Kasden yalan söyleyen günah işlemiş olur. Bu hususta âlimlerimizin delili, yalanın ceza gereğini kasde bağlayan Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu hadisidir: "Kim kasden bana yalan söylerse, ateşten oturacağı yere

hazırlansın."[161]

İnsanın Bir Şeyi İyi Bildikten Sonra Anlatması Ve Sağlam Olduğunu Bilmediği Her Şeyi Başkasına Söylememesi

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Bilmediğin şeyin peşine düşme. Kulak, göz ve kalb; bütün bunlar yapılandan sorumludur. "[162]

"İnsan bir söz söylemez ki, onun yanında hazır birgözetleyici (melek) bulunmasın. "[163]

"Senin Rabbin (her şeyi gözetip) görendir."[164]

994- Tâbi'in büyüklerinden olan Hafs İbni Âsım'dan rivayet edilmiştir. O da Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet etmiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:[165]

"Her işittiğini kişinin anlatması ona yalan olarak yeter." Ömer Îbnü'l-Hattab'dan (Radıyallahu Anh) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Duyduğu her şeyi adamın anlatması, ona yalan olarak yeter. "[166]

Bu konu ile ilgili haberler çoktur.

995- Sahih bir isnadla İbni Mes'ud'dan yahut Huzeyfe İbnü'l-Yeman'dan yapılan rivayetde demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"(Gerçeği arayıp bulmadan maksadına kavuşmak için sözün başında, insanlar) "sandılar" demek, adama ne kötü bir binektir!"[167]

İmam Ebû Süleyman EI-Hattabî, kendisinden rivayet ettiğimiz "Mealimü's-Sünne" kitabında şöyle diyor: Bu hadisin aslı şudur: İnsan hacdan dönmek isteyip de bir memlekete gideceği zaman bir bineğe biner ve yürür, istediği yere varıncaya kadar... Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem, insanın maksadına ulaşması için sözün başına geçirdiği "Sandılar" sözünü bir bineğe benzetmiştir. Çünkü senedi olmayan bir hadis için sandılar sözü kullanılır. Bu bir ifadedir ki, onunla maksada ulaşmak için kullanılır. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem de, bu yolda söylenen sözü kötülemiştir. Aynı zamanda anlatılan şeyin sağlam ve sabit olmasını emretmiştir. Sağlam temele dayanmadıkça rivayet edilmemesini istemiştir. Hattabî'nin sözü bundan ibarettir. Allah en iyi bilendir.

Tariz Ve Tevriye

Bil ki, bu konu, en önemli konulardan biridir. Çünkü bunlar çok kullanılan ve zaruret duyulan yaygın işlerdendir. Bu konuyu inceleyip gerçeği göstermeye özenmek bize gereklidir. Bunun üzerinde duracak kimsenin de iyi düşünüp onunla amel etmesi uygun olur. Biz bundan önce yalan sözlerden ağır bir şekilde haram olanları ve gelişi güzel konuşmanın tehlikelerini anlatmıştık. Bu bölüm, bu tehlikelerden korunmak için bir yoldur ,

Bil ki, tevriye ve ta'nzın manaları şudur: Manası açık olan bir söylemektir ki, bununla anlaşılan başka bir mana kasdedilir. Fakat ikinci mana zahirdeki manaya aykırı olur. İşte bu iş aldatma ve yanıltmanın bir şeklidir.

Âlimler şöyle demişlerdir: Terviye ve ta'rizin yapılmasını meşru kılan bir ihtiyaç olur da muhatabı yanıltmaya tercih edilirse yahut yalan söylemekten başka çıkar yol yoksa, o zaman ta'riz yapmakta bir sakınca Yoktur. Eğer bu sebebler olmadan ta'riz yapılırsa mekruh olur, haram olmaz. Ancak bâtıl olan şeyi elde etmek yahut bir hakkı engellemek olursa, o vakit haram olur. Bu konunun kuralı budur.

Bu hususlaki nakillere gelince: Terviye ve ta'rizi mubah kılan ve mubah kılmayan nakiller olmuştur. Onlar da açıkladığımız ve anlattığımız esasların hükmüne girerler. Zayıf bir isnadla Ebû Davud'un Süneninde rivayet ettiğimiz, Ebû Davud'un ise zayıf gösterdiği, kendisine göre ha-sen olabileceği hadis, açıklamamız üzere terviyeyi yasaklayan nakillerdendir.

996- Süfyan İbni Esed'den (Radıyallahu Anh) yapılan rivayete göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kardeşine bir söz söyleyip de o senin sözünü tasdik ettiği halde, senin o sözde yalancı olman büyük hıyanettir."[168]

İbni Sirin'den irvayet ettik (Allah ona rahmet etsin). O şöyle demiştir: Kibar kimsenin yalan söylemesine gerek yok; konuşma yollan geniştir.

Mubah olan ta'rize örnek, Neha'i'nin (Allah ona rahmet etsin) şu sözüdür: Söylemiş olduğun bir söz, bir adama ulaştınlırsa, (yalan söyleyip onu inkâr etmemek için) şöyle de: Bu konuda dediğim şeyi Allah bilir. Böylece dinleyen, söylediği sözü inkâr ettiğini anlar. Halbuki senin maksadın, Allah o sözü söylediğimi biliyordur, anlamıdır.

Yine Neha'î demiştir: (Çocuğa söz vermiş olmamak için) oğluna, sana şeker satın alacağım, deme. Ona şöyle söyle: Sana şeker satın alsaydım, ne dersin. Bir adam Neha'î'yi arayıp sorduğu zaman, cariyesine derdi ki, o adama söyle: onu mescidde ara (burada yoktur deyip yalan söyleme).

Başkası da demiştir: (Babasının nereye gittiğini bildirmek için evlâd söyler ki) babam bundan önceki bir vakıtta çıktı.

Sa'bi bir daire çizerdi ve cariyesine derdi ki, parmağını bu daire içine koy (ve beni aradıkları zaman) deki, o burada değildir.

İnsanların âdet edindikleri şu söz de bunlardan bir örnektir: Yemeğe davet edilen kimse (yememek için), ben niyetliyim der. Dâyetçi onun oruçlu olduğunu anlar; halbuki adamın niyeti yememektir. Bunun benzerleri çoktur. Bu durumlardan birinde yemin ederek terviyede bulunan kimse, yeminden kefferat ödemesi gerekmez. İster Allah adına yemin etsin, ister talak ve ister başka şey üzerine yemin etmiş olsun, hüküm birdir. Ancak bu, bir davada hakim ona yemin verdirmediği zaman geçerlidir. Eğer bir davada hakim ona yemin verdirirse, geçerli olan hakimin niyetidir, eğer Allah adına yemin ediyorsa. Talak üzere ona yemin verdiriyorsa, itibar yemin edenin niyetinedir (terviyesi geçerli olur.) Çünkü talak üzerine yemin verdirmek hakim için caiz değildir. Hakim burada diğer insanlar gibidir. Allah en iyisini bilendir.

Gazali şöyle demiştir: Mübalâğa olarak adet edinilip fışkı gerektiren ve haram olan yalan sözlerdendir şunlar: Sana yüz defa söyledim, senden yüz defa istedim ve benzeri sözler. Çünkü bu ifadelerden maksad defa-larcayı anlatmak değil, mübalâğa vardır. Eğer adamın isteği bir kez olmuşsa, o sözlerle yalancı olur. Eğer istemek âdet üzere olmayan pek çok defalar olmuşsa, o z aman istem yüz defaya ulaşmasa bile adam günahkâr olmaz. Ta'riz yapabilecek arada bazı dereceler olsa, yine hüküm aynıdır.

Derim ki: Mübalâğa yapmanın cevazına ve yalan sayılmadığma delil. Sahihayn'da rivayet ettiğimiz hadistir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "(Durumları sorulan iki kişi hakkında Peygamber şöyle bilgi vermiştir) Ebu'l-Cahm'e gelince, o (öfkelidir) sopayı boynundan indirmez. Muaviye ise, onun malı yoktur.

Gerçekte Ebu'1-Cahm sopasını uyurken ve bazı hallerde indiriyordu. Muaviye'nin de giyecek elbisesi olduğu da biliniyordu. Başarı Aüah'dandır.

Çirkin Söz Konuşanın Yapacağı Tevbe Ve Dualar

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur:

"Şeytandan bir dürtüş seni dürterse, hemen Allah'a sığın."[169]

"Allah'ın azabından korkanlara Şeytan'dan bir vesvese dokunduğu zaman düşünürler de, hemen onlar gerçeği aörüp vesveseyi atmişlar-dır."[170]

"O kimseler ki, bir günah işledikleri zaman yahut nefislerine zulmettikleri zaman, Allah'ı anarlar da günahları için Allah'dan mağfiret dilerler. Allah'dan başka günahları kim bağışlayabilir. Bir de yaptıkları günahlara bilerek ısrar etmezler. İşte onların mükâfatı Rablerinden bir mağfirettir ve içlerinde ebedî kalıcı oldukları halde, altlarından nehirler akan Cennetler vardır. (Böylesine güzel) iş yapanların mükâfatı ne güzeldir!.."[171]

997- Ebû Hüreyre'den (Radiyallahu Anh) yapılan rivayetde Peygamber Sallallahu Aleyhi ve

Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim yemin eder de, Lât ve Uzza (putları) adına yemin ederse, (tevbe ve istiğfar edip) Lâ İlahe İllallah, desin. Kim de arkadaşına: Gel seninle kumar oynayalım derse, (günahına keffareî) sadaka versin."[172]

Bil ki, haram konuşan yahut haram işleyen kimsenin hemen tevbe etmesi vacib olur. Tevbenin üç erkânı vardır: Yaptığına pişman olup hemen günahı söküp atmak. Hiç bir zaman o günah işe dönmemeye kararlı olmak. İşlenen günahda kul hakkı da varsa, bu üç şart yanında dördüncü bir şart daha ona vacib olur. O da hakkı sahibine geri vermek yahut o haktan kurtulmak için hak sahibinin rızasını kazanmak, helallik almak. Bunun açıklanması daha önce geçmişti. ..

İnsan bir günahtan tevbe edeceği zaman bütün günahlardan tevbe etmesi uygundur. Eğer yalnız bir günahtan tevbe edilirse, o günah için makbul olur. Bir kimse anlattığımız şekilde sahih bir tevbe ile bir günahtan

tevbe eder de sonra diğer bir vakıtta o günaha dönerse, ikinci dönüşle günah işlemiş olur ve ondan tevbe etmesi vacib olur. Önceki günahtan ettiği tevbe batıl olmaz. Ehli Sünnetin mezhebi budur. İki mes'elede Mutezilenin muhalefeti vardır. Başarı Allah'dandır.

Aslında Mekruh Olmadıkları Halde Âlimlerden Birçok Kimselerin Mekruh Kabul Ettiği Sözler

Bil ki, bu konu, boşuna söze aldanmamak ve ona meyletmemek için ihtiyaç duyulan şeylerdendir. Bilinmelidir ki, şer'i hükümler beştir. Onlar da Vacib (farz), sünnet, haram, mekruh ve mubahdan ibarettir. Bir delil olmadıkça bunlar üzerinde bir hüküm vermek geçerli olmaz. Şeriatın delilleri de bellidir. Delili bulunmayan bir hükme değer verilmez, ona cevab vermeye de ihtiyaç kalmaz. Çünkü ortada bir delil yoktur; ondan dolayı ona cevabla uğraşılmaz. Böyle olmakla beraber âlimler, bu gibi hükümleri çürütecek delil göstermişlerdir.

Bu önsözden maksadım şudur: Bu işi mekruh gören vardır, diye anlatıyorum sonra diyorum ki, bu mekruh değildir yahut bu batıldır yahut benzeri söz soyuyorum. İşte bunları ibtal için bir delile ihtiyaç yoktur. Eğer bir delil gösteriyorsam, ziyade bir iş yapmış oluyorum. Böyle batıl bir konu seçtiğimin sebibi böyle bir sözün isnad edildiği kimseye aldanmamak için doğru ve yanlışı açıklığa kavuşturmaktır.

Bil ki, bu gibi sözlerin mekruh olduğunu söyleyenlerin büyüklüğünü düşürmemek ve onlara kötü zan beslememek için isimlerini vermeyeceğim. Benim maksadım onlara çatmak değildir. İstenilen şey, onlardan nakledilmiş batıl sözlerden sakmdırmaktır; İster onlardan yapılan nakil sahih olsun, ister sahih olmasın... Onlardan yapılan nakil doğru ise, şanlarını lekelemez. Bazan doğruya ihtimaliyeti olan sözlerini iyi bir maksadla kendilerine isnad ediyorum ki, görüşü benim görüşüme aykırı olan kimse baksın da, daha önceki imamın verdiği hükümle inancı kuvvetlensin. Başarı Allah'dandır.

Bu tür sözlerden biri, İmam Ebu Cafer El-Nehhas'ın ' 'Şerhu Esmaillâ-hi Tealâ" kitabında âlimlerden birinin mekruh gördüğü şu sözü rivayet etmesidir,: Allah sana sadaka versin demek mekruhtur. Çünkü sadaka veren sadaka umar (halbuki Allah'ın sevaba ihtiyacı yoktur). Derim ki bu hüküm açık bir hatadır çirkin bir cehalettir. Yapılan istidlal da çok bozuktur.

998- Namazı kısaltma (kasr) konusunda Resülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğu sabittir: "(Sefer halinde namazın dört rekâttan iki rekâta indirilmesi) bir sadakadır. Allah bunu size bağış olarak veriyor. O halde Allah'ın sadakasını kabul edin."[173]

Yine El-Nahhas'ın, sözü geçen adamdan naklettiği şu söz de bunlardan biridir: Allah'ım beni ateşten âzâd et, demek mekruhdur. Çünkü se-vab bekleyen ancak âzâd eder. Derim ki bu istidlal ve iddia çok çirkin bir hatadır. Şeriat hükümlerini bilmemenin en düşüğüdür. Eğer ben, Allah Tealâ'nm yaratıklarından dilediği kimseleri âzâd edeceğine dair sahih ve açık hadisleri ortaya koyacak ve araştıracak olsam, kitab usandıracak şekilde uzar. Bunlardan biri şu hadistir: "Kim bir köle âzâd ederse, Allah Tealâ o kölenin her uzvu karşılığında ondan bir uzvu ateşten âzâd eder."[174]

Şu hadis de vardır: "Arefe gününde Allah Tealâ'nın ateşten âzâd eddi-ği kuldan daha çok âzâdda bulunduğu bir gün yoktur."[175]

Bazı kimselerin söylediği: Allah'ın ismi üzere şunu yap demek mekruhtur; çünkü Allah'ın ismi her şeyin üzerindedir. Kadı İyad ve başkası demiştir ki, bu söz yanlıştır.

999- Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kurban kesme gününde ashabına şöyle buyurduğuna dair sahih hadisler sabit olmuştur: "Allah'ın adı üzere kurban kesin." Yani, Bismillah diyerek kesin.[176]

Nehhas'ın, Ebu Bekir Muhammed İbni Yahya'dan rivayet ettiği söz de bunlardandır. Ebû Bekir âlimlerden, ediblerden ve fakıh kimselerdendi. O şöyle demiştir: Allah bizi rahmetinin kararlaştığı yerde bir-birimizi bir araya toplasın, deme; çünkü Allah'ın rahmeti için bir karar olmaktan onun rahmeti çok geniştir. Yine demiştir: Merhametinle bize rahmet et, deme.

Ben derim ki: Ebû Bekir'in söylediği bu iki söz için bir delil bilmiyoruz. Kendisi de söylediği söz için bir delil göstermemiştir. Rahmetin kararlaştığı yer, diyen adam cenneti kasdetmiş olur ki, orada bizim toplanıp kararlaşacağımız ve durup bekleyeceğimiz yer demek olur. Oraya girenler, Allah Tealâ'nin rahmeti ile girerler. Sonra oraya giren devamlı olarak kararlaşır, olaylardan ve kederlerden kurtulur. Bütün bunlar Allah Tealâ'nın rahmeti ile meydana gelir. İnsan şöyle demiş gibi olur: Senin rahmetinle ulaşacağımız bir karar yerinde bizi topla...

Nahhas'ın adı geçenden rivayet ettiği şu söz de bunun gibidir: Rabbi-me tevekkül ettim, kerim olan Rabbime, deme. Şöyle de: Kerim olan Rab-bime tevekkül ettim. Derim ki, onun söylediği bu sözün aslı yoktur.

Nahhas, adı geçen Ebû Bekir'den anlatmıştır. O şöyle demiştir: Allah'ım, bizi ateşten koru, denmesin ve yine: Peygamberin şefaati ile bizi rızıklan-dir, Allah'ım! denmesin; çünkü peygamber

ateşe hak kazanana şefaat eder.

Derim ki, bu büyük bir hatadır ve açık bir cehalettir. Bu yanlış söze aldanmak korkusu olmasaydı ve yazılı kitablarda söz edilmeseydi, ben bunu anlatmaya cesaret edemezdim. Nice sahih hadisler gelmiştir ki, onlarda kâmil mü'minler için Peygamberin şefâatına kavuşmayı va'd eden teşvikler bulunmaktadır. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu sözü vardır:

"Kim, Müezzinin söylediği gibi söylerse şefaatim ona helâl olur."[177] Bunun benzeri hadisler vardır.

Fakih olan İmam Hafiz Ebu'1-Fadl İyad (Allah ona rahmet etsin) şu sözünde güzel söylemiştir: İslâmda ilk devrin büyüklerinin (Radıyallahu Anhüm), peygamberimizin şefaatini istedikleri ve ona rağbet ettikleri meşhur rivayetle bilinmiştir.

Bu esasa göre, şefaat ancak günahkârlar için olur, deyenlerin sözüne değer verilmez. Çünkü Müslim'in Sahih'inde ve başkasında, hesabsız olarak Cennete gireceklere şefaat olacağı sabittir. Yine Cennetteki bazı kimselerin derecelerinin ziyadelenmesi için şefaat olunacağı vardır. Sonra kusuru kabullenen her akıl sahibi, afv edilmeye muhtaçtır, helake düşenlerden olmaktan korkar. Yine şefaat istemeyi kerih görenler için, mağfiret ve rahmet dilememek gerekir; çünkü günah işleyenler içindir. Bütün bunlar, ilk ve sonraki âlimlerin dualarından bilinenlere aykırıdır.

Yine âlimlerin bir kısmından anlatılan şu sözler de bu yanlış iddialardandır. Bunlar Kabe'yi tavaf etmeye Şavt yahut devir demeyi mekruh saymışlardır. Demişlerdir ki: Birinci dönüşe "Tavfetün", iki dönüşe "Tav-fetan, üç dönüşe (dört, beş, altıya, kadar) "Tavafat" ve yedinciye de "Tavaf" denilir.

Derim ki, onların bu dedikleri sözler için bir asıl bilmiyoruz. Cahiliyet devrinin ifadeleri olduğundan kerih saydıkları olsa gerek. Doğru ve makbul olan, şavt ve devir kelimelerini kullanmakta kerahet olmayıştır.

1000- İbni Abbas'dan (Radıyallahu Anhüma) yapılan rivayetde şöyle demiştir: "Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem üç Şavt remel yapmalarını (omuz silkerek tavaf etmelerini) kendilerine emretmiş ve bütün şavt-larda remel yapmalarını emretmekten de onları sadece üçte karar kılmaları engellemiştir. "[178]

Ramazanı oruç tuttuk, Ramazan geldi ve benzeri sözler de, ay murad edildiği zaman, yine mekruh olan sözlerdendir. Bunun kerahetinde ihtilâf edilmiştir. Öncekilerden bîr kısmı demiştir ki: Aya izafe edilmeden Ramazan demek (Ramazan ayını oruç tuttum yerine Ramazanı oruç tuttum demek) mekruhtur.

Bu söz, Hasan Basri ve Mücahid'den rivayet edilmiştir. Beyhakî demiştir ki, bunlardan yapılan rivayet zayıftır. Bizim mezheb âlimlerimize göre Ramazan geldi, Ramazan girdi, Ramazan hazır oldu ve benzeri sözler söylemek mekruhtur. Ancak bunlar söylendiği zaman ayın kasdedil-miş olması gereklidir. Aya delâlet eden bir ilgi ile söylenirlerse mekruh olmaz. Meselâ: Mübarek ay Ramazanı oruç tuttum, Ramazanda kalktım (ibâdet ettim), Ramazanda oruç farz olur ve Ramazan hazır oldu gibi... İşte âlimlerimiz böyle demişlerdir. Kadılar kadısı Ebu'I-Hasan El-Mâverdî "EI-Hâvî"

kitabında, Ebu Nasri's-Sabbağ" El-Şamil" adlı kitabında da iki imamımız olarak bunu nakletmişlerdir. Yine bunlardan başka âlimlerimiz bunu ashabdan mutlak surette nakletmişler ve Beyhakî'nin Sünen'-inde rivayet ettiğimiz hadisi delil göstermişlerdir.

1001- Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Siz Ramazan demeyin; çünkü Ramazan Allah Tealâ'mn isimlerinden bir isimdir. Ancak Ramazan ayı deyiniz."

Beynakî bu hadisi zayıf görmüştür. Zayıf olduğu da meydandadır. Ramazan üzerinde çok eserler yazılmasına rağmen hiç kimse Ramazan'ın Allah'ın isimlerinden biri olduğunu söylememiştir. Doğrusu, -Alah bilir-İmam Ebu Abdullah El-Buhârî'nin Sahih'inde söylediği ve âlimlerden çoklarının ifade ettikleri şu sözdür: Nasıl söylenirse söylensin, mutlak surette bunun keraheti yoktur. Çünkü kerahet şer'i bir delille sabit olur. Bunun mekruh olduğuna dair bir hüküm sabit olmamıştır. Aksine cevazına dair hadisler sabit olmuştur. Bu konuda Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde sayılmayacak kadar hadisler var'dır. Eğer bunları araştırıp toplamaya koyulsaydım, umarım ki, bunlar yüzlerce hadisi bulur. Fakat maksad bir hadisle elde edilmiş olur. Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinden rivayet ettiğimiz bunların hepsi için yeterlidir:

1002- Ebû Hüreyre'den (Radıyallahu Anh) rivayet edildiğine göre, Re-sülüllah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Ramazan geldiği zaman Cennet'in kapıları açılır, cehennemdin kapıları kilitlenir ve Şeytanlar bağlanır." Buhârî ve Müslim'in bazı rivayetlerinde bu hadis şöyledir: "Ramazan girdiği zaman." Müslim'in bir rivayetinde de: "Ramazan olduğu zaman" şeklindedir. Buhârî'nin bir hadisinde de: "Ramazanı (bir gün önceden oruç tutarak) karşılamayın" şeklindedir. Yine Sahih'de şöyle rivayet vardır: "İslâm beş esas üzerine kurulmuştur. Ramazan orucu bunlardan biridir." (Bu rivayetlerde izafetle Ramazan ayı diye buyu-rulmamaktadır.) Bu ifadelerin benzerleri çoktur ve maruftur.

Önceki devir âlimlerinden nakledilen şu söz de bunlardan biridir: Bakara Sûresi, Duhan Sûresi, Ankebut Sûresi, Rûm Sûresi, Ahzab Sûresi ve benzen isimleri söyleyerek sûreleri anmak mekruhtur. İçinde Bakara anılan sûre, içinde Nisa anılan sûre ve benzeri ifade kullanılarak sureler adlandırılır demişlerdir. Derim ki, bu iddia Sünnete aykırı olan bir hatadır. Bunların kullanılışı, sayılamayacak kadar çok yerlerde, hadislerde sabit olmuştur.

Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu hadisi bunlardan biridir: "Bakara Sûresinin sonunda iki âyeti kim bir gecede okursa, bu iki âyet onu (Allah'ın izni ile kötü akıbetten) korurlar." Bu hadis Sahihayn'da[179] vardır. Benzerleri sayılamayacak kadar çoktur.

Mutarrif'den (Allah ona rahmet etsin) nakledilen şu söz de bunlardan bindir: Allah Tealâ Kitabında buyurur, demek mekruhtur. Ancak Allah Tealâ (Kitabında) buyurmuştur, denilir. Buyurur sözü hal ve istikbale delâlet eden müzari bir fiil olduğu için bunu kullanmayı mekruh görmüştür. Allah Tealâ'nın sözü, O'nun kadim (ezeli ve ebedi) olan kelâmıdır. Derim ki: Bu söz makbul değildir. Bunun kullanılışı çok yönlerle sahih hadislerde sabit olmuştur. Ben Müslim'in şerhinde buna işaret ettim. "Âdâbu'I-Kurrâ" kitabında Allah Tealâ söyle buyurmuştur: "Allah hakkı söyler." (Ahzab/4). Burada Allah müzari fiili ile buyuruyor.)

1003- Ebû Zer'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Aziz ve yüce Allah buyurur: Kim (Allah'ın rızâsına uygun olarak) iyilik yaparsa, ona on misli sevab

Buhârî'nin:

"Sevdiğinizi harcamadıkça takvaya eremezsiniz" âyetinin[180] tefsirinde Ebu Talhâ "Yâ Resûlellah! Allah Tealâ! "Sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça hayra eremezsiniz" diyor." dedi.

---

[1] Kur'an-ı Kerim, Kaf Süresi; 18

[2] Kur'an-ı Kerim, Fecr Süresi: 14.

[3] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud.

[4] Buharı. Müslim.

[5] Buhârî. Tirmizî.

[6] Buhârî. Müsüm. Muvatta'. Tirmizî.

[7] Buhârî

[8] Muvatta'. Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî; Hadis hasendir, sahilidir, demiştir.)

[9] Tirmizî. Nesâî. fbn Mâce {Tirmizî, bu hadis basendir, sahihdir, demiştir.)

[10] Tirmizî.

[11] Tirmizî. (Tirmizî: Bu hasen hadistir, demiştir.)

[12] Tirmizî. (Tirmizî, bu hasen hadisiir, demiştir.)

[13] Tirmizî.

[14] Tirmizî, İbni Mâce.

[15] Kur'an-ı Kerim, Secde Süresi:16.

[16] Tirmizî (Tirmizî: Bu hadis hasendir, sahihdir, demiştir.)

[17] Tirmizî.

[18] Kur'an-ı Kerim, Hücürat Sûresi: 12.

[19] Kur'an-ı Kerim, Hümeze Sûresi: 1

[20] Kur'an-ı Kerim, Kakın Sûresi: 11

[21] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud, Tirmizî.

[22] Buhârî. Müslim.

[23] Ebû Dâvud. Müslim. Tirmizî. Nesâî. (Tirmizî, bu hadis hasendir, sahilidir, demiştir.)

[24] Buhârî. Müslim.

[25] Ebû Dvud. Tirmizî.

[26] Kur'an-ı Kerim, Necm.Süresi: 3

[27] Ebû Dâvud.

[28] Ebû Dâvud.

[29] Tirmizî.

[30] Kur'an-ı Kerim, En'am Süresi: 68.

[31] Kur'an-ı Kerim, KaT Süresİ:18.

[32] Kur'an-ı Kerim, Nûr Süresi: 15

[33] Buhârî

[34] Buhârî. Müslim.

[35] Buhârî. Müslim.

[36] Buhârî.

[37] Kur'an-ı Kerim, Münafikün Süresi:1

[38] Müslim.

[39] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir.)

[40] Buhâri. Müslim.

[41] Müslim.

[42] Buhârî. Müslim.

[43] Ebû Dâvud.

[44] Ebû Dâvud.

[45] Kur'an-ı Kerim, Hücurat Süresi: 12.

[46] Buhâri. Müslim.

[47] Buhârî. Müslim.

[48] Kur'an-ı Kerim, Hucurât Sûresi: 7

[49] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi:134

[50] Kur'an-ı Kerim, Şûra Sûresi: 43

[51] Kur'an-ı Kerim, A'raf Sûresi: 199

[52] Müslim.

[53] Kur'an-ı Kerim, Hücurat Süresi: 12

[54] Kur'an-ı Kerim, Hücurat Süresi: 12

[55] Kur'an-ı Kerim, Hücurat Süresi: 6

[56] Kur'an-ı Kerim, Kalem Süresi: 11.

[57] Ebû Dâvud. Tirmizî

[58] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Süresi- 36

[59] Müslim.

[60] Kur'an-ı Kerim, Necin Sûresi: 32

[61] Müslim. F.bû Dâvud. İbni Mâcc.

[62] Tirmizî. TirmİzÎ hasen hadistir demiştir.

[63] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Sûresi: 79

[64] Kur'an-ı Kerim, Hücurat Sûresi: 11

[65] Kur'an-ı Kerim, Hümeze Sûresi: 1

[66] Müslim.

[67] Müslim. Ebû Dâvud Tirmizî.

[68] Kur'an-ı Kerim, Hac Sûresi: 30.

[69] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Sûresi: 36

[70] Buhârî. Müslim.

[71] Kur'an-ı Kerim, Bakara Süresi: 264.

[72] Müslim.

[73] Buharı. Müslim.

[74] Müslim.

[75] Müslim.

[76] Ebû Dâvud. Timızî. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis hasendir, sahilidir.)

[77] Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. Buhârî, el-edebül-müfred. (Tirmizî demiştir ki, bu hadis basendir).)

[78] Ebû Dâvud

[79] Ebû Dâvud. Tirmizî

[80] Müslim.

[81] Müslim.

[82] Müslim.

[83] Buharı, Müslim.

[84] Buhârî. Müslim.

[85] Buhârî. Müslim.

[86] Müslim.

[87] Müslim.

[88] Kur'an-ı Kerim, Duhâ Sûresi: 9.10.

[89] Kur'an-ı Kerim, En'am Sûresi: 52.

[90] Kur'an-ı Kerim, Kehf Sûresi: 28

[91] Kur'an-ı kerim, Hicr Sûresi: 88.

[92] Müslim

[93] Buharı. Müslim.

[94] Ebu Dâvud

[95] Buhârî, Müslim.

[96] Müslim.

[97] Müslim. Ahmed b.Hanbel

[98] Ebû Dâvud.

[99] Buhârî. Müslim.

[100] Buhârî. Müslim.

[101] Kur'an-ı Kerim, Yunus Sûresi: 88

[102] Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi: 195

[103] Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi: 30

[104] Kur'an-ı Kerim, Sâd Sûresi: 26

[105] Kur'an-ı Kerim, Fâtir Sûresi: 39

[106] Buharı. Müslim.

[107] Buhârî. Ebû Dâvud. Nesâî.

[108] Buhârî. Müslim.

[109] Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud.

[110] Ebû Dâvud. Hâkim. Beyhâki.

[111] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud.

[112] Kur'an-ı Kerim, Tâha Sûresi: 42

[113] Müslim.

[114] Ebû Dâvud.

[115] Buhârî. Müslim.

[116] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Süresi: 113.

[117] Buhârî. Müslim.

[118] Müslim. Ebû Dâvud. Tırnızî. (Tirmizî demiştir ki, bu sahih ve lıasen hadistir.)

[119] Kur'an-ı Kerim, Hadîd Sûresi: 4

[120] Ebû Dâvud.

[121] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[122] Buhârî. Müslim. Muvatta', Ebü Dâvud.

[123] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[124] Buhârî. Müslim. Muvatta'. Ebû Dâvud. Tİrmİzî. Nesâî, El-yevmü velleyletü.

[125] Buhârî. Müslim. Nesâî, El-yevmü velleyletü.

[126] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[127] Ebû Davud.

[128] Müslim. Nesâî.

[129] Ebû Nuaym, el-Hilyetül-Evüyâ.

[130] Buhâri. Müslim.

[131] Kur'an-ı Kerim, Maide: 2

[132] Kur'an-ı Kerim, Kâf Süresi: 18

[133] Ebû Dâvud. Nesâî.

[134] Ebü Dâvud.

[135] Ebû Dâvud. Nesâî.

[136] Kur'an-ı Kerim, Ankebüt Süresi: 46

[137] Kur'an-ı Kerim, Nahl Süresi: 125

[138] Kur'an-ı Kerim, Gafir Süresi: 4

[139] Tirmizî.

[140] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demişiir ki, bu hasen hadistir.)

[141] Müslim. Ahmed b. Hanbel. Ebû Dâvud.

[142] Tirmizî.

[143] Ebû Dâvud. Tirmizî. Buharı. Müslim.

[144] Buharı. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[145] Buhârî. Müslim.

[146] Buhârî. Müslim. Nesâî.

[147] Buhârî. Müslim.

[148] Buhârî.

[149] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[150] Ebû Dâvud. Nesâî. İbni Mâce.

[151] Kur'an-ı Kerim, Bakara Süresi: 187

[152] Kur'an-ı Kerim, Nisa Süresi: 21

[153] Kur'an-ı Kerim, Bakara Süresi: 238

[154] Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[155] Tirmizî. İbni Mâce. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadistir.)

[156] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Sûresi: 23-24

[157] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[158] Ebû Dâvud. Tirmizî. (Tirmizî demiştir ki, bu hasen ve sahih hadistir.)

[159] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[160] Buhâri. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî.

[161] Buharı. Müslim.

[162] Kur'anı Kerim, İsrâ Süresi: 36

[163] Kur'anı Kerim, Kâf Süresi: 18

[164] Kur'anı Kerim, Fecr Süresi: 14

[165] Müslim. Ebû Dâvud.

Müslim bu hadisi iki yolla rivayet etmiştir. Biri budur. Diğeri de Ebû Hüreyre anılmaksi-zın Hafs İbni Âsim'ın Peygamberden mürseî olarak nakleimesidir. Ebû Hiireyre'nin rivayetini isbat edenin sözünü öne geçirmiştir. Çünkü güvenilir raviyi ilâve etmek makbuldür. Hadis alimlerinden olan fıkıh ve usul ehlinin sahih ve makbul mezhebi budur. Bir hadis iki yoldan rivayet edilince, biri mürseî ve diğeri muttasıl olursa (burada olduğu gibi), muttasıl olan öne alınır ve hadisin sihhatına hükmedilir ve her şeyle ilgili hükümler için delil gösterilmesi caiz olur. Allah en iyi bilendir.

[166] Müslim.

[167] Ebû Dâvud. Ahmed b. Hanbel.

[168] Ebü Dâvud.

[169] Kur'an-ı Kerim, Fussile! Sûresi: 36

[170] Kur'an-ı Kerim, A'raf Sûresi: 201

[171] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Sûresi: 135-136.

[172] Buharı. Müslim.

[173] Müslim. Ebü Dâvud. Tirmizî. Nesâî.

[174] Buhârî. Müslim.

[175] Müslim. Nesâî.

[176] Müslim.

[177] Müslim.

[178] Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. TİrmizÎ. Nesâî.

[179] Buhârî. Müslim.

[180] Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân Süresi: 92.